ईश्वरसंहिता

ESVARA SAMHITA

BY
NARADA

శ్రీః

శ్రీపఞ్చరాత్రే

ఈశ్వరసంహితా

మోక్షోపాయవివిత్సుమహర్షిభ్యః

నరనారాయణాశ్రమే

శ్రీమన్నారాయణాజ్ఞయా

దేవర్షిణా నారదేనోపదిష్టా

శ్రీసాత్వతార్థోపపాదికా

శ్రీయాదవాచలానుష్ఠీయమాన

భగవదారాధనక్రమప్రమాణభూతా

మద్రాస్ తిరువల్లిక్కేణి శ్రీసరస్వతీభణ్డారస్య

ప్రథమశాఖాభూతాయామ్

మైసూరు సద్విద్యామన్దిరముద్రాశాలాయామ్

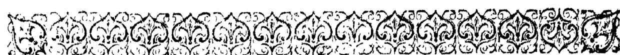
సరస్వతీభణ్డారాధికృతైః

శ్రీరఙ్గపట్టణమ్ పార్థసారథ్యయ్యఙ్గారైః

ముద్రాపితా విజయతామ్

౧౮౯౦

అధ్యాయానుక్రమణికా.

హరిః ఓమ్

శ్రీ ప్రణతార్తిహర పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ పాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితా ప్రారభ్యతే.

శుక్లాంబరధరం విష్ణుం శశివర్ణం చతుర్భుజమ్ ।
ప్రసన్నవదనం ధ్యాయేత్సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే ॥

నమస్సకలకల్యాణదాయినే చక్రపాణయే । విషయార్ణవ
మగ్నానాం సముద్ధరణహేతవే ॥ ౧ ॥ నారాయణపదామ్భోజ
సమారాధనలాలసాః । వేదవేదాఙ్గనిపుణాస్తపోనిష్ఠా మహర్ష
యః ॥ ౨ ॥ ఇతిహాసపురాణజ్ఞా ధర్మశాస్త్రవిశారదాః । భగవ
ద్భక్తినిరతాశ్శమాదిగుణసాగరాః ॥ ౩ ॥ నారాయణం తపస్య
న్తం బదరీనారాయణాశ్రమే । సంసేవన్తస్సదా భక్త్యా మోక్షోపా
యవివిత్సవః ॥ ౪ ॥ సంస్థితా మునయస్సర్వే నారాయణపరా
యణాః । కాలేన కేనచిత్స్వర్గాత్ నారాయణదిదృక్షయా ॥ ౫ ॥
గత్వా ప్రతీర్య దేవర్షిర్నారదస్సకుతూహలః । దృష్ట్వా నారాయ
ణం దేవం నమస్కృత్య కృతాఞ్జలిః ॥ ౬ ॥ పులకాఞ్చితసర్వాఙ్గః
ప్రహృష్టవదనో మునిః । స్తుత్వా నానావిధైః స్తోత్రైః ప్రణమ్య చ
ముహుర్ముహుః ॥ ౭ ॥ పూజయామాస తం దేవం నారాయణమ
నామయమ్ । అథ నారాయణో దేవస్తమాహ మునిపుఙ్గవమ్ ॥ ౮ ॥
మునయో హ్యత్ర తిష్ఠన్తి ప్రార్థయానా హరేః పదమ్ । ఏతేషాం
సాత్వతం శాస్త్రం ఉపదేష్టుం త్వమర్హసి ॥ ౯ ॥ ఇత్యుక్త్వాన్త
ర్దధే శ్రీమాన్నారాయణమునిస్తదా । తచ్ఛ్రుత్వా భగవద్వా
క్యం మునిర్హృష్టతనూరుహః ॥ ౧౦ ॥ తదాజ్ఞాం కర్తుకామోఽథ

నిర్జగామ మునీశ్వరః । అపశ్యదాశ్రమవరమృషీణామూర్ధ్వరేతసామ్ ॥ ౧౧ ॥ నానాపక్షిగణాకీర్ణం నానామృగనిషేవితమ్ । తరుపుష్పలతాద్యాఽఽఢ్యం వాపీకూపహ్రదాన్వితమ్ ॥ ౧౨ ॥ తత్ర గత్వా మునివరస్తత్రత్యైర్ద్విజసత్తమైః । పూజితశ్చార్ఘ్యపాద్యాద్యైర్విష్టరేఽభినివేశితః ॥ ౧౩ ॥ మునీనాం ప్రీతిజనకం వాక్యమేవమువాచ సః । నారాయణోఽత్ర సతతం భవద్భిస్సేవ్యతే యతః ॥ ౧౪ ॥ భవత్సు కరుణా తస్య పరిపూర్ణా హి వర్తతే? । భవద్భిస్సహ సంబన్ధాత్ కృతార్థోఽద్య భవామ్యహమ్ ॥ ౧౫ ॥ ఆదిష్టోఽహం భగవతా భవదర్థే మునీశ్వరాః! । అధీత్య సాత్వతం సర్వే రహస్యామ్నాయముత్తమమ్ ॥ ౧౬ ॥ అద్యప్రభృతి దేవేశం ఆరాధయత యోగినః! । మునయః — మునే! చిరప్రపన్నానాం అస్మాకం త్వం పరా గతిః ॥ ౧౭ ॥ నారాయణపదప్రాప్తేః ఉపాయం సంప్రకాశయ । నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే! వేదం ఏకాయనాభిదమ్ ॥ ౧౮ ॥ మోక్షాయనాయ వై పన్థా ఏతదన్యో న విద్యతే । తస్మాదేకాయనం నామ ప్రవదన్తి మనీషిణః॥ మూలభూతస్తు మహతో వేదవృక్షస్య యో మహాన్ । సద్బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యపరతత్త్వైకసంశ్రయమ్ ॥౨౦॥ దివ్యైశ్వర్యబలాదికైర్మన్త్రైస్సాక్షాత్తత్ప్రతిపాదికైః । అలఙ్కృతమసన్దిగ్ధం అవిద్యాతిమిరాపహమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఇత్యుక్త్వాఽధ్యాపయద్యోగీన్ద్రాన్ సంజగాదాస్య వైభవమ్ । ఏష ప్రకృతిధర్మాఖ్యో వాసుదేవైకగోచరః॥ ప్రవర్త్యతే కృతయుగే తతస్త్రేతాయుగాదిషు । వికారవేదాస్సర్వత్ర దేవతాన్తరగోచరాః ॥ ౨౩ ॥ మహతో వేదవృక్షస్య మూలభూతో మహానయమ్ । స్కన్ధభూతా ఋగాద్యాస్తే శాఖాభూతాశ్చ యోగినః! ॥ ౨౪ ॥ జగన్మూలస్య వేదస్య వాసుదేవస్య ముఖ్యతః । ప్రతిపాదకతా సిద్ధా మూలవేదాఖ్యతా ద్విజాః! ॥ ౨౫ ॥

ఆద్యం భాగవతం ధర్మం ఆదిభూతే కృతే యుగే। మానవా యోగ్య
భూతాస్తేఽనుతిష్ఠన్తి నిత్యశః ॥ ౨౬ ॥ తతస్త్రేతాయుగే సర్వే
వానా కామసమన్వితాః। వ్యామిశ్రయాజినో భూత్వా త్యజన్త్యే
ద్యం సనాతనమ్ ॥ ౨౭ ॥ అన్తర్దధాతి సర్వోఽయం వాసుదేవసమా
హ్వయః। తతో యోగ్యాయ భగవాన్ ప్రాదుర్భావయతి స్వ
యమ్ ॥ ౨౮ ॥ ఏవం మయా పురాధీతశ్శ్వేతద్వీపే మునీశ్వ
రాః!। సనస్సనత్సుజాతశ్చ సనకశ్చ సనన్దనః ॥ ౨౯ ॥ సనత్కు
మారః కపిలస్సప్తమశ్చ సనాతనః। ఏతే ఏకాన్తి ధర్మస్య ఆచార్యా
శ్చ ప్రవర్తకాః ॥ ౩౦ ॥ మరీచిరత్ర్యఙ్గిరసౌ పులస్త్యః పులహః క్ర
తుః। వసిష్ఠశ్చ మహాతేజా ఏతే చిత్రశిఖణ్డినః ॥ ౩౧ ॥ మను
స్స్వాయంభువశ్చాపి సమారాధ్య జగత్పతిమ్। మహతా తపసా
చైవ దేవం నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౩౨ ॥ దివ్యం వర్షసహస్రం
తు తదన్తే సమధీత్య చ। మూలశాస్త్రం యథా వచ్చ ఋషయోఽ
ధ్యాపితాస్తు తే ॥ ౩౩ ॥ తతస్తే ఋషయస్త్వష్టౌ లోకానాం
హితకామ్యయా। శ్లోకానాం శతసాహస్రైర్మూలవేదం నిరీక్ష్య
చ ॥ ౩౪ ॥ తథా దివ్యాని శాస్త్రాణి సాత్వతాదీని చాగమాత్।
నిరీక్ష్యాన్యత్తు శాస్త్రాఖ్యం శాస్త్రం విదధిరే ద్విజాః! ॥ ౩౫ ॥
ఏవం మూలశ్రుతేరర్థాన్ జ్ఞాత్వా మన్వాదయోఽపి చ। ధర్మశా
స్త్రాణ్యనేకాని కరిష్యన్తి యథా తథమ్ ॥ ౩౬ ॥ అన్యేషామపి
శాస్త్రాణాం యోనిరేతద్భవిష్యతి। అస్మిన్ ధర్మశ్చ కామశ్చ
అర్థశ్చోక్తస్సవిస్తరమ్ ॥ ౩౭ ॥ మోక్షశ్చ సూచితః పశ్చాత్
తస్మాత్సారతమో హ్యయమ్। పురా తోతాద్రి శిఖరే శాణ్డిల్యోఽ
పి మహామునిః ॥ ౩౮ ॥ సమాహితమనా భూత్వా తపస్తప్త్వా
మహత్తరమ్। అనేకాని సహస్రాణి వర్షాణాం తపసోఽన్తతః ॥
ద్వాపరస్య యుగస్యాన్తే ఆదౌ కలియుగస్య చ। సాక్షాత్సఙ్క-

స్థానాల్లబ్ధ్వా వేదం ఏకాయనాభిధమ్ ॥ ౪౦ ॥ సుమన్తుం జైమినిం
చైవ భృగుం చైవౌపగాయనమ్ । మౌఞ్జ్యాయనంచ తం వేదం
సమ్యగధ్యాపయత్పురా ॥ ౪౧ ॥ నరనారాయణాభ్యాం చ జ
గత్యాం హితకామ్యయా । తథాఽనుష్ఠీయతే మూలధర్మోఽత్ర ము
నిపుఙ్గవాః! ॥ ౪౨ ॥ ఏష ఏకాయనో వేదః ప్రఖ్యాతస్సర్వతో
భువి । దుర్విజ్ఞేయో మహార్థశ్చ ప్రతిబుద్ధైర్నిషేవ్యతే ॥ ౪౩ ॥
మునయః — భగవన్! సర్వశాస్త్రజ్ఞ! శరణాగతవత్సల! । త్వ
త్ప్రసాదేన సంప్రాప్తో మూలవేదో మహానయమ్ ॥ ౪౪ ॥
తత్ప్రభావశ్చ విదితస్సర్వలోకేషు పూజితః । ప్రతిబుద్ధైర్నిషె
వ్యోఽయం మూలవేదస్సనాతనః ॥ ౪౫ ॥ కథమప్రతిబుద్ధైస్తై
ర్మన్దైర్మగ్నైర్భవమహాఽమ్బుధౌ । ప్రాప్యతే భగవన్! ధర్మ ఏకా
న్తిభిరనుష్ఠితః? ॥ ౪౬ ॥ నారదః — శ్రూయతాం అభిధాస్యామి
సర్వలోకహితైషిణః! । పురైవం భగవానేవ సమాలోచ్య హ
రిస్స్వయమ్ ॥ ౪౭ ॥ పరిత్యజ్య పరం ధర్మం మిశ్రధర్మముపే
యుషామ్ । భూయస్తత్ప్రకారాణాం శ్రద్ధాభక్తీ ఉపేయుషామ్ ॥
అనుగ్రహార్థం వర్ణానాం యోగ్యతాఽఽపాదనాయ చ । తథా జనా
నాం సర్వేషాం అభీష్టఫలసిద్ధయే ॥ ౪౯ ॥ మూలవేదానుసారే
ణ ఛన్దసాఽనుష్టుభేనచ । సాత్వతం పౌష్కరం చైవ జయాఖ్య
న్త్యేవమాదికమ్ ॥ ౫౦ ॥ దివ్యం సచ్ఛాస్త్రజాలం తదుక్త్వా స
ఙ్కర్షణాదిభిః । ప్రవర్తయామాస భువి సర్వలోకహితైషిభిః ॥
ఏవం దివ్యాని శాస్త్రాణి శాణ్డిల్యోఽపి మహామునిః । సఙ్కర్ష
ణాద్భగవతశ్శ్రుత్వాఽధ్యాపయన్ మునీన్ ॥ ౫౨ ॥ మలయా
చలనిష్ఠాశ్చ పురా రామస్య చాజ్ఞయా । ప్రథమం సాత్వతం శా
స్త్రం సమ్యగధ్యాపితా మయా ॥ ౫౩ ॥ వాసుదేవేన యత్ప్రో
క్తం శాస్త్రం భగవతా స్వయమ్ । అనుష్టుప్ఛన్దోబద్ధేన సమాస

వ్యాసభేదతః ॥ ౫౪ ॥ తథైవ బ్రహ్మరుద్రేన్ద్రప్రముఖైశ్చ ప్రవర్తి
తమ్ । లోకేష్వపిచ దివ్యేషు తద్దివ్యం మునిసత్తమాః ॥ ౫౫ ॥
బ్రహ్మగురుప్రముఖైర్దైవై ఋషిభిశ్చ తపోధనైః । స్వయం ప్రణీతం
యచ్ఛాస్త్రం తజ్జ్ఞేయం మునిభాషితమ్ ॥ ౫౬ ॥ ఏతత్తు త్రివిధం
¶విద్ధి సాత్త్వికాదివిభేదతః । విజ్ఞాయ పుణ్డరీకాక్షో §అర్థజాలం య
థాస్థితమ్ ॥ ౫౭ ॥ తదర్థకం ప్రణీతంయత్ శాస్త్రం తత్సాత్త్వి
కం స్మృతమ్ । తస్మాజ్జాతేఽర్థజాతేతు †కిఞ్చిత్తదవలమ్బ్య చ ॥ ౫౮ ॥
స్వబుద్ధ్యాన్వేషతస్యైవ హ్యర్థజాతస్య బోధకమ్ । యత్ప్రణీతం
ద్విజ‡శ్రేష్ఠ తథావిజ్ఞానతత్త్వతః ॥ ౫౯ ॥ గ్రన్థవిస్తరసంయుక్తం శా
స్త్రం సర్వేశ్వరేశ్వరాత్ । తత్సంక్షేప*ప్రసాదేన స్వవికల్పవి
జృమ్భితైః ॥ ౬౦ ॥ బ్రహ్మాదిభిఃప్రణీతంయత్ తథా తదృషిభిర్ద్వి
జాః । బ్రహ్మాదిభిఃపరిశ్రుత్య తత్సంక్షేపాత్మనా పునః ॥ ౬౧ ॥ స్వ
వికల్పాత్ప్రణీతంయత్ తత్సర్వంరాజసంస్మృతమ్ । తత్సాద్ద్వే
ధా పఞ్చరాత్ర వైఖానసవిభేదతః ॥ ౬౨ ॥ కేవలస్వవికల్పోక్తైః
కృతం యత్తామసం స్మృతమ్ । కేవలం మనుజైర్యత్తు కృతం త
త్పౌరుషం స్మృతమ్ ॥ ౬౩ ॥ అతో దివ్యాత్పరతరం నాస్తి శా
స్త్రం మునీశ్వరాః! । సాత్త్వతం పౌష్కరంచైవ జయాఖ్యంచ త
థైవచ ॥ ౬౪ ॥ ఏవమాదీని దివ్యాని శాస్త్రాణి హరిణా స్వయమ్।
మూలవేదానుసారేణ ప్రోక్తాని హితకామ్యయా ॥ ౬౫ ॥ సాత్త్వ
తాఖ్యం త్రికంచైతద్వ్యాపకం మునిసత్తమాః! । యథాచాష్టాక్షరా
దీనాం మన్త్రాణాం త్రితయం బుధాః! ॥ ౬౬ ॥ ఏతత్తన్త్రత్రయో
క్తేన విధినా యాదవాచలే । శ్రీరఙ్గే హస్తిశైలేచ క్రమాత్సంపూ
జ్యతే హరిః ॥ ౬౭ ॥ ఏతేషు దివ్యశాస్త్రేషు సాత్త్వతం తూత్త
మోత్తమమ్ । వక్తా సాక్షాదీశ్వరోఽస్య శ్రోతా సఙ్కర్షణః ప్ర

¶తద్ధి §దర్థ †కిఞ్చిత్త్వమవలంబ్య ‡శ్రేష్ఠాః *ప్రవాదేన

భుః ॥ ౬౯ ॥ కిం వర్ణ్యతేఽస్య మాహాత్మ్యం, సాత్వతస్య మునీశ్వరాః! । అతస్సాక్షాదీశ్వరోక్తశాస్త్రాణాం ద్విజపుంగవాః ॥ సారభూతం విశేషేణ సాత్వతార్థోపపాదకమ్ । ఈశ్వరాఖ్యమిదం తన్త్రం సాక్షాత్సఙ్కర్షణాచ్ఛ్రుతమ్ ॥ ౭౦ ॥ సంప్రవక్ష్యామి మునయః! శృణుధ్వమవధానతః । ఇత్యుక్త్వా నారదో యోగీ, నత్వా నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౭౧ ॥ సఙ్కర్షణం నమస్కృత్య వక్తుం సముపచక్రమే ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
శాస్త్రావతారో నామ ప్రథమోఽధ్యాయః.

నారదః — ఆరాధనవిధిం వక్ష్యే శృణుధ్వం మునిపుంగవాః! । బ్రాహ్మే ముహూర్తే సమ్ప్రాప్తే తన్త్రజ్ఞః ప్రయతశ్శుచిః ॥ ౧ ॥ నామ్నాం సఙ్కీర్తనం కుర్యాదుత్థాయ శయనే స్థితః । పరిచ్యుతమలస్స్నాతశ్శుద్ధవాసా జితేన్ద్రియః ॥ ౨ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రః కాల్యోక్తకర్మాణి వినివర్త్య చ । గన్ధైః స్రగ్భిరలఙ్కారైః కటకాద్యైరలఙ్కృతః ॥ ౩ ॥ సపవిత్రకరో మౌనీ ఆసాద్య భగవద్గృహమ్ । ద్వారాద్బాహ్యే యథాశాస్త్రం శుద్ధేన సలిలేన చ ॥ ౪ ॥ ఆజాను పాదౌ ప్రక్షాళ్య హస్తౌ చామణిబన్ధనాత్ । ఆచమ్య చ ప్రవిశ్యాన్తః, ప్రణమ్య మనుముచ్చరన్ ॥ ౫ ॥ ధామ ప్రదక్షిణీకృత్య బోధయేత్పురుషోత్తమమ్ । శఙ్ఖధ్వనిసమోపేతం దున్దుభీపటహస్వనైః ॥ ౬ ॥ వన్దిబృన్దోదితైశ్చాభిర్నానావాగ్భిర్మహామతే! । మహాజయ జయారావైః, పునఃపునరుదీరితైః ॥ ౭ ॥ ప్రబోధజననైః స్తోత్రైరుత్థాప్య శయనాత్తతః । ద్వారమాసాద్య తత్రస్థో దశదిగ్బన్ధపూర్వకమ్ ॥ ౮ ॥ అవకుణ్ఠ్యాథ తన్నామ్నా మన్త్రం కవచముచ్చరన్ । స్థితే వా కల్పితే తత్ర, పూజయేద్బలిమణ్డలే ॥

సర్వ్వం ఖగేశ పూర్వ్వంతు పరివారంహి సాచ్యుతమ్ । మనసా ప్ర
ణవాద్యేన విష్ణుమాదాయకీర్తయేత్ ॥ ౧౦ ॥ సమస్తపరివారాయ
అచ్యుతాయ నమోనమః । వాస్తుపూరుషమన్యాంశ్చ సమభ్య
ర్చ్య యథాక్రమమ్ ॥ ౧౧ ॥ మూలమన్త్రేణ సాఙ్గేన నిరఙ్గేనాథ
వాపునః । న్యాసం కృత్వా త్రిరాచామ్య హస్తతాళం హృదా త
తః ॥ ౧౨ ॥ మూలమన్త్రేణ చోద్ఘాట్య కవాటం నేత్రమన్త్రతః ।
నిత్యదీపాంస్తతోజ్జ్వాల్య హస్తౌ ప్రక్షాళ్య వారిణా ॥ ౧౩ ॥ ప్రా
పాదాన్తప్రవేశార్థం తతోద్వారం తు చేతసా । త్రిభాగీకృత్య త
స్మాద్భాగమేకం ద్విధా పునః ॥ ౧౪ ॥ విభజ్య వామదేశేన దక్షి
ణేనాఙ్ఘ్రిణా తతః । శనైశ్శనైః ప్రవిశ్యాన్తస్సాస్త్రమన్త్రేణ తే
నవై ॥ ౧౫ ॥ ధరణీహననం కృత్వా భగవన్తం ప్రణమ్యచ । మ
మనసా గురువంశంచ తదాజ్ఞాం మానసీమథ ॥ ౧౬ ॥ శిరసా ధా
రయేత్స్వేష్టం ఫలం సఙ్కల్ప్య చేతసా । దేవాయ తం నివేద్యాథ
యాగాగారస్య మధ్యతః ॥ ౧౭ ॥ ప్రాసాదం విగ్రహం కృత్వా
హర్మ్యమన్త్రం సవిగ్రహమ్ । తజ్జీవం భగవన్తంచ ధ్యాత్వా యాగ
గృహం తతః ॥ ౧౮ ॥ సశలాకైస్తతో దర్భైస్సహదేవీ వినిర్మి
తైః । సంమార్జ్య బహుశోయేన ప్రక్షాళ్యాలిప్య గోమయైః ॥ ౧౯ ॥
ఉపలిప్తమథాస్త్రేణ సంవిద్ధ్య శకలం త్యజేత్ । పఞ్చగవ్యేనసా
స్త్రేణ వారిణా ప్రోక్ష్య చన్దనైః ॥ ౨౦ ॥ కుంకుమాగరుకర్పూరై
ద్రవమాలిప్య సమన్తతః । కుశదూర్వాక్షతాంశ్చైవ వికిరేత్స్థాన
శుద్ధయే ॥ ౨౧ ॥ ప్రాసాదం శోధయేదేవం స్వయమేవతు దేశికః ।
ప్రాసాదోద్దేశమఖిలం మార్జయేత్ప్రోక్షయేత్తతః ॥ ౨౨ ॥ పరి
చారైస్తు కర్తవ్యం బలిపీఠాన్తమేవహి । యాగోపకరసంభూ
తౌ భగవన్తమనుస్మరన్ ॥ ౨౩ ॥ వినీతాన్ శిష్యపుత్రాదీన్ స్నా
తానాజ్ఞాపయేత్తతః । పాత్రశుద్ధించ తైరేవ కారయేద్ద్విజసత్తమః ॥

ఆమ్రకల్కేన తోయేన హైమం తామ్రంచ శోధయేత్ । రాజతం
గృహధూమేన శాన్తాఙ్గారేణవా పునః ॥ ౨౫ ॥ భస్మమిశ్రేణ
తోయేన లోహయుక్తం విశోధయేత్ । శఙ్ఖశుక్తిమయానాంచ ల
వణేన విశోధయేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఫలపత్త్రమయానాంచ మృద్భిరద్భి
శ్చ శోధయేత్ । లెపగన్ధాపనోదేన శుద్ధిర్భవతి కారయేత్ ॥ ౨౭ ॥
ద్రవ్యశుద్ధిర్భవత్యేవం యథావద్విధిచోదితా । పాత్రాణి శోధయి
త్వైవం తతో మానవగో ద్విజః ॥ ౨౮ ॥ దేవేశస్యాగ్రతో వాఽపి
దక్షిణం భాగమాశ్రయేత్ । ఈశ్వరిపార్శ్వగో దేవ హ్యుత్తరాభి
ముఖో ద్విజః ॥ ౨౯ ॥ అథోపవిశ్యవై దార్భే కాష్ఠజే వాజినాస
నే । ఆగమార్థంచ దేవానాం, గమనార్థంచ రక్షసామ్ ॥ ౩౦ ॥ కు
ర్యాద్ఘణ్టారవం తత్ర దేవతాస్థాన లాఞ్ఛనమ్ । శఙ్ఖాదిఘోషసం
యుక్తం గేయవాద్యసమన్వితమ్ ॥ ౩౧ ॥ కరశుద్ధిం తతఃకుర్యాద్య
థావన్మునిపుఙ్గవాః! । ద్వేతలె హస్తపృష్ఠే ద్వే సర్వాశ్చాఙ్గులయ
స్తథా ॥ ౩౨ ॥ అస్త్రమన్త్రేణ సంశోధ్య ధ్యానముద్రాన్వితేన
తు । కృత్వైవం కరశుద్ధించ స్థానశుద్ధిం సమాచరేత్ ॥ ౩౩ ॥ ధ్యా
త్వా దేవం జ్వలద్రూపం సహస్రార్కసమప్రభమ్ । జ్వాలాకో
టిసమాకీర్ణం సమన్తం జ్వలనంముఖాత్ ॥ ౩౪ ॥ తేన సంపూరయే
త్సర్వం ఆబ్రహ్మభవనాన్తిమమ్ । దిగోఘం ప్రజ్వలన్తంచ భావయే
న్మన్త్రతెజసా ॥ ౩౫ ॥ భూమణ్డలమిదం సర్వం స్మరేత్పక్వంచ
వహ్నినా । మన్త్రజెన* ద్విజశ్రేష్ఠాః! మృణ్మయం భాజనం య
థా ॥ ౩౬ ॥ స్థానశుద్ధిర్భవత్యేవం సుధాకల్లోలసేచనాత్ । సం
భావ్యైవం తతఃకుర్యాద్దిగ్బన్ధం హృదయాదికైః ॥ ౩౭ ॥ అస్త్రే
ణైవ విదిగ్బన్ధం నేత్రేణతు అథోర్ధ్వతః । ఆదిత్యాయుతదీప్తేన జ్వ
లత్కఞ్చుకరూపిణా ॥ ౩౮ ॥ కవచేనతు తర్జన్యా రక్షార్థమవకు

ద్విజశ్రేష్ఠ

న్త్రయేత్ । ప్రాణాయామం భూతసంశుద్ధిం ధారణాద్యం సమాచరే
త్ ॥ ౩౯ ॥ కేవలేనతు మన్త్రేణ భావనాసహితేనతు । నాభిదేశ
స్థితం ధ్యాత్వా దేవం, సఙ్గృహ్య కల్మషమ్ ॥ ౪౦ ॥ నిస్సృతం వా
యుమార్గేణ ద్వాదశాన్తావధౌ క్షిపేత్ । నిరస్తపాపమాకృష్య
వాతచక్రసమన్వితమ్ ॥ ౪౧ ॥ నాసాగ్రేణతు మన్త్రేఽముం దే
హసంపూరణాయచ । తం ధ్యాయేద్ధృదయస్థంచ గతిరుద్ధేన వా
యునా ॥ ౪౨ ॥ చిత్తోపశమనార్థంతు నూనం వాయుజయాయచ ।
శనైశ్శనైరథ బహిః కేవలం మారుతం క్షిపేత్ ॥ ౪౩ ॥ వినాన్త్య
రేచకేనైవను న్యేషాముత్తరోత్తరమ్ । కాలాభ్యాసం యథాశక్తి
నిత్యమేవం సమాచరేత్ ॥ ౪౪ ॥ ద్వాదశాన్తేఽథమన్త్రేశం త
ప్తహాటకసన్నిభమ్ । సహస్రరవిసఙ్కాశ వృత్తమణ్డలమధ్యగమ్ ॥
స్మృత్వాఽథముక్తం తస్మాత్త్రిర్నిర్దహేద్విగ్రహం స్వకమ్ । దక్షి
ణాఙ్ఘ్రేరథాఙ్గుష్ఠప్రాన్తే దేశే శిఖాక్షరమ్ ॥ ౪౫ ॥ ధ్యాత్వాయు
గాన్తహుతభుగ్జ్వాలాసమావృతమ్ । తేన స్వవిగ్రహం ధ్యా
యేత్ప్రజ్వలన్తం సమన్తతః ॥ ౪౬ ॥ దేహజాం భావయేజ్జ్వా
లాం మన్త్రనాథే లయం గతామ్ । దివ్యప్రశాన్తాగారం తు తమధి
ష్ఠాయ చేతసా ॥ ౪౭ ॥ స్వమన్త్రాదమృతౌఘేన సేచయేద్విగ్రహం
స్వకమ్ । తతస్స్వమన్త్రం తద్బిమ్బం ఆకృష్య హృది విన్యసే
త్ ॥ ౪౯ ॥ ఏవం సంశుద్ధదేహోఽథ మన్త్రన్యాసం సమాచరేత్ ।
యేన విన్యస్తమాత్రేణ దేవదేవసమో భవేత్ ॥ ౫౦ ॥ పూజాదిస
ర్వకార్యాణాం అధికారశ్చ జాయతే । హస్తద్వయేఽపి విన్యస్యే
ద్దీప్తమస్త్రాక్షరం పరమ్ ॥ ౫౧ ॥ మణిబన్ధాన్నఖాగ్రాన్తం ఆదిత్యా
తపవత్తతః । సృష్టి సంస్థితి సంహార న్యాసం కుర్యాద్యథావిధి ॥
పర్వ దక్షిణతర్జన్యాః పాదాఙ్గులిపర్వసు । పర్వాన్తం వామ
తర్జన్యా న్యాసస్సృష్టిరుదాహృతః ॥ ౫౩ ॥ వ్యత్యాసేనతు సం

హార§ స్థితే తు కరయోర్ద్వయోః । పాణిరథ్య తర్జనీపర్వకనిష్ఠాప
ర్వావిశ్రమః ॥ ౫౪ ॥ అఙ్గుష్ఠాభ్యామఙ్గులీనాం మధ్యపర్వసు విన్య
సేత్ । మన్త్రాక్షరాణి తాన్యద్యన్తపర్వసు పాణిణవన్న్యసేత్ ॥
అఙ్గుష్ఠద్వితయం యావత్కనిష్ఠాద్వితయావధి । జ్ఞానాద్యం వీర్య
పర్యన్తం విన్యసేదఙ్గషట్కకమ్ ॥ ౫౬ ॥ మూలవద్వ్యాపకత్వేన
నేత్రమూర్ధ్న్యఙ్గులీషు చ । కిరీటం దక్షిణే హస్తే శ్రీవత్సం వామమ
ధ్యతః ॥ ౫౭ ॥ కౌస్తుభం దక్షిణతలే వనమాలాం తథాఽపరే । ద
క్షిణే మధ్యతః పద్మం ప్రస్ఫురత్కిరణోజ్జ్వలమ్ ॥ ౫౮ ॥ గదాం
వామతలే న్యస్యేజ్జ్వలితం స్వేన తేజసా । దక్షే ప్రహాప్రభం చ
క్రం శఙ్ఖం వామతలే న్యసేత్ ॥ ౫౯ ॥ శ్రియం దక్షిణహస్తే తు
పుష్టిం వామతలే న్యస్యేత్ । అఙ్గుష్ఠాద్దక్షిణాద్వామాన్తం
మూలదేశతః ॥ ౬౦ ॥ గారుడం విన్యసేన్మన్త్రం దశస్వఙ్గులిషు
క్రమాత్ । అనేన విధినా పూర్వం హస్తన్యాసం సమాచరేత్ ॥
ఆబ్రహ్మరన్ధ్రాత్పాదాన్తం మూలమన్త్రంతు విగ్రహే । వ్యాపక
త్వేన విన్యస్య పాణాహ్యముష్టికోఽస్తిమమ్ ॥ ౬౨ ॥ సృష్టిస్థితి
లయన్యాసేష్వేకం దేహే సమాచరేత్ । మూర్ధాదిపాదపర్యన్తం
సృష్టిన్యాసః ప్రకీర్తితః ॥ ౬౩ ॥ పాదాది మూర్ధపర్యన్తం సంహార
న్యాస ఇష్యతే । నాభ్యాదిహృదయాన్తస్తు స్థితిన్యాస ఉదాహృతః ॥
మూర్ధ్ని మధ్యమయాఙ్గుళ్యా తర్జన్యా చ తథా దృశోః । సాఙ్గు
ష్ఠయాఽనామికయా ముఖమధ్యే తు విన్యసేత్ ॥ ౬౫ ॥ సాఙ్గుష్ఠ
తర్జన్యగ్రేణ హృదయే విన్యసేత్తతః । తథాఽఙ్గుష్ఠకనిష్ఠాభ్యాం
నాభౌ న్యాసం సమాచరేత్ ॥ ౬౬ ॥ వ్యఙ్గుష్ఠాభిశ్చతసృభిరుప
స్థే జానునోరపి । సర్వాభిరఙ్గుళీభిస్తు పాదయోర్న్యాసమాచత్ ॥
మన్త్రాక్షరంతు సర్వత్ర తారసంపుటితం న్యసేత్ । ఏవమష్టాక్ష

§ స్థితౌ తు

రన్యాసం కృత్వాఽఙ్గన్యాసమాచరేత్ ॥ ౧౮ ॥ తతస్తు హృదయే
జ్ఞానం యతోఽవ్యజ్యేత తత్ర తత్ । ఐశ్వర్యం శిరసో దేశే, యస్మా
దుపరి తిష్ఠతి ॥ ౧౯ ॥ ప్రాకృతం తాత్త్వికం వాపి సర్వత్ర కవచే
క్షణమ్ । హార్దాగ్నేరూర్ధ్వగాయాం తు శిఖాయాం శక్తిమన్త్రి
రాట్ ॥ ౨౦ ॥ బలం చాఖిలగాత్రాణాం త్వగ్గతం వాయునా స
హ । మూర్ఛితం సర్వగాత్రైర్యత్ తదస్త్రం హస్తయోర్న్య
సేత్ ॥ ౨౧ ॥ అన్తర్బోధస్వరూపం యత్ ప్రాకృతధ్వాన్తశా
న్తికృత్ । తేజస్తత్తైజసే స్థానే న్యాసకాలే సమస్యతే ॥ ౨౨ ॥
కిరీటం మూర్ధ్ని విన్యస్యేత్ వహ్న్యర్కాయుతదీధితిమ్ । శ్రీవ
త్సం వక్షసో వామే పూర్ణేన్దుసదృశద్యుతి ॥ ౨౩ ॥ కౌస్తుభం
హృదయే న్యస్య స్వప్రదీప్తిలక్షణమ్ । నానాఽబ్జవనపుష్పాఢ్యాం
వనమాలాం చ కణ్ఠతః ॥ ౨౪ ॥ తతః పద్మగదాచక్రశఙ్ఖాన్ ప్రా
గ్వత్తు విన్యసేత్ । అఙ్గాంసాన్తక్షితేర్భాగే న్యసేద్విచ్ఛ్రియుక్తకే
తథా ॥ ౨౫ ॥ ఖడ్గం సబాణం వామే చ గరుడం చోరుమధ్యతః । ము
న్త్రిన్యాసం తు కృత్వైవం తతః పాణిద్వయేన తు ॥ ౨౬ ॥ ము
ద్రాం బద్ధ్వా హృది ధ్యానం "దేవోఽహమ్" ఇతి భావయేత్ । కృ
త్వైవం తు తతః స్వస్థానస్థం యోగమారభేత్ ॥ ౨౭ ॥ పద్మాస
నాదికం బద్ధ్వా నాభౌ బ్రహ్మాఞ్జలిం దృఢమ్ । మనస్యుపరతం కు
ర్యాదక్షగ్రామం బహిఃస్థితమ్ ॥ ౨౮ ॥ చిత్తం బుద్ధౌ వినిక్షిప్య
తాం బుద్ధిం జ్ఞానగోచరే । జ్ఞానభావనయా కర్మ కుర్యాదేవ పార
మార్థికమ్ ॥ ౨౯ ॥ అథ ప్రణవపూర్వేణ స్వనామ్నాఽఽనతినా స
హ । శేషపూర్వం తు వహ్న్యన్తమాసనం పరికల్పయేత్ ॥ ౩౦ ॥
తథాఽఽక్రమ్య యతస్త్వైవ కార్యా స్వహృదికల్పనా । చతుశ్చ
క్రే నవద్వారే దేహే దేవగృహే పురా ॥ ౩౧ ॥ కర్ణికారూపధరా
రూఢం హృత్పద్మం యదధోముఖమ్ । తత్రాగ్నికాఽవనేర్మధ్యే మా

ధమూర్ధ్వముఖంతుయత్ ॥ ౮౨ ॥ శబ్దవ్యక్తిస్తమూర్ధ్వేతు స్థితాఽ
శేషాన్ద్వగ్నిలక్షణా । శ్రీదీప్తిభాస్వరా నాడీత్స్వవ్యక్తధ్వనివిగ్రహా ॥
వ్యక్తచక్రద్వయస్యోర్ధ్వే వర్తతే యా మహామతే । నిస్సృతా బ్ర
హ్మరన్ధ్రేణ గతా సూర్యపథాత్పరమ్ ॥ ౮౪ ॥ వాయుద్వారేణపా
తాళం భిత్వా యాతా స్వగోచరమ్ । సఙ్కల్పవిషయస్సర్వస్తద్బ
ద్ధః ప్రతితిష్ఠతి ॥ ౮౫ ॥ సూత్రే మణిగణో యద్వన్మధ్యనాడీహ్య
తః స్మృతా । లక్ష్యస్థానేతు పూర్వోక్తే తస్యాస్త్వభ్యన్తరేతు వై ॥
సంపుటే శశిసూర్యాఖ్యే నిమేషోన్మేషలక్షణే । తతో బిమ్బం చార్క
మాలస్య పరా వాగ్భ్రిమరిస్థితా ॥ ౮౬ ॥ యా సర్వమన్త్రజన
నీ శక్తిస్సర్వాత్మనో విభోః । వదన్తి వర్ణజం నాదం శబ్దబ్రహ్మేతి
యత్స్మృతమ్ ॥ ౮౭ ॥ అకారపూర్వో హాన్తశ్చ ధారాసన్తాన
రూపధృక్ । నాదావసానగగనే దేవోఽనన్తసమన్వితః ॥ ౮౯ ॥ వ
రదాభయదేనైవ శఙ్ఖచక్రాఙ్కితేనతు । త్రైలోక్యోద్ధృతిదక్షే
ణ యుక్తః పాణిద్వయేనతు ॥ ౯౦ ॥ శాన్తస్సంవిత్స్వరూపస్తు భక్తా
నుగ్రహకామ్యయా । అనౌపమ్యేన వపుషా హ్యమూర్తో మూర్తి
తాం గతః ॥ ౯౧ ॥ విశ్వమాప్యాయయత్కాన్త్యా పూర్ణేన్ద్వయుత
తుల్యయా । రశ్మిభిర్భాస్కరో యద్వత్సముద్ర ఇవ వీచిభిః ॥ ౯౨ ॥
స్వమూర్తిభిరమూర్తాభిరచ్యుతాదిభిరన్వితః । దీప్తిమద్భిరమూర్తై
స్తు సుధాకల్లోలసఙ్కులః ॥ ౯౩ ॥ పూర్ణ ఆభరణైస్సర్వైర్దివ్య
కారాఙ్ఘ్రివిగ్రహః । తస్మాద్దేవం సమావాహ్య హృదయే కల్పితా
సనే ॥ ౯౪ ॥ మన్త్రన్యాసం తతః కుర్యాత్ హస్తన్యాసం వినా వి
భోః । తతశ్శఙ్ఖాబ్జకమధ్యాత్తు హ్యూర్ధ్వస్థాత్సంస్మరేత్ చ్యుతామ్ ॥
గఙ్గాం భగవతో మూర్ధ్ని తేనామృతజలేనతు । అఙ్గాద్యదఖిలభో
గానాం కార్యా వై శుభకల్పనా ॥ ౯౫ ॥ యంయం సఙ్కల్పయే
ద్భోగం తంతం భావ్యసుధామయమ్ । పతన్తమమ్బరాద్దేవాద

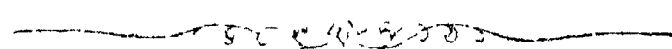
స్మృతాంశుపరిప్లుతమ్ ॥ ౯౭ ॥ సాక్షాదమృతరూపైస్తు తైస్తైరమృతసంప్లవైః । బృంహితం ముదితం మగ్నం సపునర్మన్త్రరాట్ స్మరేత్ ॥ ౯౮ ॥ తతస్తు దేవదేవస్య అర్ఘ్యం దత్వా యథావిధి । సన్నిధిం సంనిరోధంచ సాంముఖ్యంచ సమాచరేత్ ॥ ౯౯ ॥ హృదయాదీని§ సాఙ్గాని కిరీటాద్యంతు భూషణమ్ । గదాద్యం లాఞ్ఛనం యత్తు లక్ష్మ్యాద్యాశ్శక్తయస్తథా ॥ ౧౦౦ ॥ గరుడో మహార్తయో వా వ్యా దేహే దేవస్య యాశ్రితాః । వ్యాపకస్య తథా త్వేన స్వే స్వే స్థానే ప్రభాత్మకాః ॥ ౧౦౧ ॥ తద్దేహే సంస్థితాస్సర్వే పూజనీయాః క్రమేణతు । పరివారం వినా మన్త్రైస్సైస్వైస్సైస్వైరమ్యైదిభిర్ద్విజాః ॥ ౧౦౨ ॥ లయయోగోహ్వయం పిప్రో హృదాదమన్వనుకీర్తితః । మన్త్రరాట్కర్ణికామధ్యే హృదాద్యాః పార్శ్వభాగాదిషు ॥ ౧౦౩ ॥ సాకారాః కేవలాస్సర్వే పూజ్యా భోగాభిధోహ్వయమ్ । కేవలేనచ యోగేన పృథగ్భ్యా తేసమై ద్విజాః ॥ తేషామభ్యర్చనవిధిరధికారాభిధః స్మృతః । ఏవం కృత్వా లయాఖ్యంతు యోగం భోగాభిధం తథా ॥ ౧౦౪ ॥ ధ్యాత్వాఽథ భావనాజాలైరర్ఘ్యాద్యైః పరమపావనైః । అభ్యర్చ్య యేన్స్వహృదయే దేవం విజ్ఞాపయేదిదమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ స్వాగతం దేవదేవేశ సన్నిధిం భజమేఽచ్యుత । గృహాణ మానసీం పూజాం యథార్థపరిభావితామ్ ॥ జ్ఞాత్వాతు సుప్రసన్నం తం ప్రసాదాభిముఖం ప్రభుమ్ । విస్తరేణ ద్విజ¶శ్రేష్ఠ మానసం యోగమారభేత్ ॥ ౧౦౬ ॥ సజలైర్జనిత్రైర్దివ్యైః పవిత్రైరత్నసంభృతైః । సర్వకామప్రదం దేవం మన్త్రమూర్తిధరం యజేత్ ॥ ౧౦౭ ॥ అభ్యఙ్గోద్వర్తనే పూర్వం స్నానం చాథ విలేపనమ్ । వస్త్రపూర్వాణి మాల్యాని సుగన్ధాని నివేద్యచ ॥ ౧౦౮ ॥ హారకేయూరకటకైర్మహార్హైర్భూషితం స్మరేత్ ।

§ చాఙ్గాని ¶ శ్రేష్ఠాః - శ్రేష్ఠో

చిత్రేణ కటిసూత్రేణ హేమరత్నమయేనచ ॥ ౧౧౧ ॥ మాణిక్య రచితైశ్శుద్ధైర్ముక్తాహారైశ్చ భూషయేత్ । సంపూర్ణేన్దుసమానంచ హేమదణ్డసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ ఛత్రం నివేదయేద్విష్ణోర్న్యాయార వ్యజనం శుభమ్ । కర్పూరచూర్ణసంమిశ్రం సుగన్ధి మధురం బహు॥ ధూపం భగవతో దత్వా దీపమాలాం ఘృతేనచ । మధుసర్పిస్సప్లుతం చాథ మధుపర్కం నివేదయేత్ ॥ ౧౧౪॥ పశుంచ వివిధం మాంసం పావనం శకునిం తథా । ఓషధీశ్శాలిమాంసాశ్చ సత్ఫలాఢ్యం వ నస్పతిమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ మాంసం నివేదయేత్పూర్వం ఇదమన్నం చతు ర్విధమ్ । నివేద్య వివిధం శుద్ధం భక్ష్యభోజ్యాన్యనేకశః ॥౧౧౬॥ హృద్యాని ఫలమూలాని షడ్రసప్రభవానిచ । షడ్రసాని విచిత్రాణి పానాన్యథ నివేద్యచ ॥ ౧౧౭ ॥ సర్వాణ్యాత్మోపభోగ్యాని భక్తిశ్ర ద్ధావశాద్ద్విజాః । ప్రదిక్షు ప్యవిరుద్ధాని దేవాయ వినివేదయేత్ ॥ తన్త్రీవాద్యాన్యనేకాని నృత్తగేయాన్వితానిచ । భేరీపటహ ఘోషాదిస్తుతిపాఠాన్వితానిచ ॥ ౧౧౯ ॥ చిన్తయేన్నైవ దేవస్య లో కత్రయగతానిచ । కింకిణీజాలయుక్తేన చామరేణోపవీజ్యచ॥౧౨౦॥ వితానకం పతాకాంశ్చ ధ్వజాని వివిధానిచ । వినివేద్య విభోర్భ క్త్యా ప్రసన్నేనాన్తరాత్మనా ॥ ౧౨౧ ॥ గజాశ్వధేనుయానాని సు వస్త్రాలఙ్కృతానిచ । నివేద్య చాన్తరాతాని గ్రామయన్నం స్మ రేత్తతః ॥ ౧౨౨ ॥ ఆత్మానం ససుతం దారాన్ సర్వస్వేన సమా యుతాన్ । నివేద్యప్రణతో మూర్ధ్నా ఆనన్దాశ్రుసమన్వితః॥౧౨౩॥ కామధేనుమయీం ముద్రాం మనసా మన్త్రసంయుతామ్ । బద్ధ్వాం సంచిన్తయేద్విష్ణోస్సర్వకామప్రపూరిణీమ్ ॥ ౧౨౪ ॥ తతో విశేషయ జనం కలయేదచ్యుతస్యతు । సౌవర్ణపుష్పసంపూర్ణం అఞ్జలిం సం ప్రహార్యతు ॥ ౧౨౫ ॥ మూలమన్త్రం సముచ్చార్య ప్రయత్నైః పూరకాదిభిః । దీర్ఘఘంటారవప్రఖ్యం యావత్తత్సంభవావధి ॥

స్ఫురద్రశ్మిద్వయాకీర్ణం వహ్న్యర్కేన్దుశతప్రభమ్ । ధ్యాత్వా నారాయణం దేవమఞ్జలా సన్నిరోధయేత్ ॥ ౧౭ ॥ తమఞ్జలిం క్షిపేన్మూర్ధ్ని తస్మిన్నేవ సునిర్మలే । అర్ఘ్యం నివేదయేద్భూయః పునః పుష్పాఞ్జలిం శుభమ్ ॥ ౧౮ ॥ ముద్రాం సందర్శ్య మూలాఖ్యం మానసం జపమారభేత్ । సఙ్ఖ్యాహీనం యథాశక్తి మన్త్రాఖ్యాకరణేన చ ॥ ౧౯ ॥ భోగస్థానగతానాం చ హృదాదీనాం క్రమేణ తు । మనసా దర్శయేన్ముద్రాం జపం కుర్యాత్సకృత్సకృత్ ॥ స్తోత్రమన్త్రైః పవిత్రైశ్చ స్తుత్వా సమ్యక్ప్రసాదయేత్ । జపాన్తం చైవ మధ్యే ఽర్ఘ్యపాత్రేణ బహిర్యజేత్ ॥ ౨౦ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
మానసయాగవిధిర్నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః.

పురాఽనేన విధానేన కృత్వా యాగం తు మానసమ్ । కర్మణా భక్తియుక్తేన బహిర్బింబే యజేత్తతః ॥ ౧ ॥ బాహ్యయాగవిధిం సమ్యక్ఛృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః! । దేవం హృత్కమలాగారే తేజోరూపతయా స్థితమ్ ॥ ౨ ॥ తస్మాత్ స్థానాత్సమానీయ తం కుర్యాన్నేత్రగోచరమ్ । వాసుదేవాభిధానం తు ప్రాగుక్తం చ సమాశ్రయేత్ ॥ ౩ ॥ తల్లోచనయుగ్మేన స్వచ్ఛేన మునిపుఙ్గవాః! । జపేల్లోచనమన్త్రం తు పశ్యేద్ద్రవ్యోపయోగినమ్ ॥ ౪ ॥ సంభారమఖిలం తేన ద్రవ్యసంఘో విశుధ్యతి । ఉపార్జితం పురా యద్వై యాగోపకరణం మహత్ ॥ ౫ ॥ తత్సర్వం నేత్రశక్త్యా కృత్వా వామేతు కరకం న్యసేత్ । గాలితేనామ్భసా పూర్ణం మధ్యే భద్రాసనం న్యసేత్ ॥ ౬ ॥ యతిఞ్చిత్పత్రపుష్పాద్యం పరిదృశ్యేత † పిఙ్గళమ్ । పాణినా తత్సమాహృత్య శుద్ధిస్థానే నిధాయ

పీఠగమ్

వై ॥ ౭ ॥ గవ్యైర్వా చామరైర్వాపి శిఖిపక్షైః సమస్తైరథ । సం
మార్జ్య భద్రపీఠం తు వాససా సుసితేన వా ॥ ౮ ॥ బహునా వస్త్ర
పూతేన వారిణా తదనన్తరమ్ । ప్రక్షాళ్య ద్వాదశార్ణేన ప్రణవాద్య
న్తకేన తు ॥ ౯ ॥ ఏవమారాధనాధారం క్షాళయిత్వా చ వారిణా ।
తత్తావదస్త్రపుష్పేణ కుర్యాద్విఘ్నగణోజ్ఝితమ్ ॥ ౧౦ ॥ ఆరా
ధ్యాం యామథారోప్య తత్ర మన్త్రమయీం శుభామ్ । సర్వోపక
రణోపేతాం సర్వలక్షణసంయుతామ్ ॥ ౧౧ ॥ ప్రతిమాం ధాతుపా
షాణనిర్మితామాత్మసిద్ధయే । దివ్యైర్గన్ధైస్సుగన్ధ్యైశ్చ స్నానైర్ద్రవముఖ్యై
ర్మృజ్యైవ తతః ॥ ౧౨ ॥ భుక్తమాల్యాదికం తస్మాదపనీయాఖిలాద్య చ ।
సమార్జ్య పిష్టకేనాస్య సంశోధ్య మృదునా ద్విజాః ॥ ౧౩ ॥ ఉ
ష్ణేన వా శకూర్చేన క్షాళయేదమ్భసా తతః । ఉద్వర్త్య మాలయా వ
స్త్రేణ వా కుర్యాన్మార్గత్రయం విభోః ॥ ౧౪ ॥ సుధౌతే దేవదేవస్య
వాససీ పరిధాపయేత్ । చిత్రోష్ణీష్ణగవద్భిర్మాల్యైర్భుక్తపుష్పాదికం
హాపయేత్ ॥ ౧౫ ॥ అపనీయ తు తత్కూర్చాద్వాససా రేణుమార్జ
నమ్ । యద్వా పాత్రాగ్రగభవనప్రవేశానన్తరం ద్విజాః! ॥ ౧౬ ॥
న్యస్య భద్రాసనాద్యన్తమన్యసన్న్యాసమాచరేత్ । యద్వా తదా
తనే కాలే న్యస్య భద్రాసనాదికమ్ ॥ ౧౭ ॥ ఆద్యం మార్గత్రయం
కృత్వా యథోక్తవిధినా తతః । యోగపీఠార్చనారబ్ధ్యా బిమ్బా
ర్చ్యం సర్వమారభేత్ ॥ ౧౮ ॥ అథార్ఘ్యాదీని పాత్రాణి ప్రక్షాళ్యా
స్త్రేణ వారిణా । గాళితేనామ్భసాఽఽపూర్య పాత్రాణి ముని
సత్తమాః! ॥ ౧౯ ॥ ముఖ్యాముఖ్యార్ఘ్యపాత్రాదిక్రమాద్ద్రవ్యా
ణి నిక్షిపేత్ । ఏకస్మిన్ చన్దనాదీని దూర్వా సిద్ధార్థకాని చ ॥ ౨౦ ॥
సాక్షతాని కుశాగ్రాణి తణ్డులాని తిలాంస్తు వై । సరత్నానుత్తమా
న్ధాతూన్ సఫలాన్ వినివేశయేత్ ॥ ౨౧ ॥ ద్వితీయే దధి మధ్వాజ్య
క్షీరబిన్దు చతుష్టయమ్ । కుశాగ్రేణ సబాష్పాకం సపుష్పతిలతణ్డు

లమ్ ॥ ౨౨ ॥ దూర్వాంచ విష్ణుక్రాన్తాంచ శ్యామాకం శఙ్ఖపుష్ప
కమ్ । పద్మకం కుష్ఠరేణుంచ పాద్యపాత్రే వినిక్షిపేత్ ॥ ౨౩ ॥
త్వగేలాఽఽద్యద్వయం సర్వం సకర్పూరంచ చన్దనమ్ । న్యసేదా
చమనీయాఖ్యపాత్రేతు మునిసత్తమాః! ॥ ౨౪ ॥ కోష్ఠం మాంసీం
హరిద్రే ద్వే మురాం శైలేయచమ్పకాన్ । వచాం కర్చూరముస్తాశ్చ
స్నానీయేషు వినిక్షిపేత్ ॥ ౨౫ ॥ హృన్మన్త్రేణైవ సర్వత్ర కుర్యా
ద్ద్రవ్యయోజనమ్ । ఆధారోపరి పాత్రాణి స్వపూర్వవిన్యా
సేనతు ॥ ౨౬ ॥ వాయవ్యాదిషు విన్యస్య తత్తత్కల్పనమన్త్రతః ।
“ఓమర్ఘ్యం కల్పయామీ” త్యుక్త్వా వాయుపదే న్యసేత్ ॥ ౨౭ ॥
కలశం తతస్త్వైశాన్యాం న్యసేదాచమనార్థతః । స్నానార్థమగ్ని
కోణేషు పాద్యార్థం నైరృతే తథా ॥ ౨౮ ॥ అగ్రతో వాఽపి తన్మ
ధ్యే న్యసేదర్ఘ్యం ద్వితీయకమ్ । యద్వా ప్రాగేవ పాత్రాణి
న్యస్యాధారోపరి ద్విజాః ॥ ౨౯ ॥ తత్తత్కల్పనమన్త్రైస్తు తాని
హస్తేన సంస్పృశేత్ । దక్షిణోత్తరహస్తాభ్యాం హృద్బీజేన విది
క్ష్వపిచ ॥ ౩౦ ॥ సూర్యసోమా తతస్సురాగ్రద్రవ్యదాహసముద్భ
వా । బద్ధ్వా కామదుఘాం ముద్రాం ప్రశస్తాం మన్త్రసంయు
తామ్ ॥ ౩౧ ॥ గోరూపాం హిమశైలాభాం నిరాధారపదేస్థితాం ।
తయా తదమృతీకుర్యాద్ద్రవ్యజాలం యథాస్థితమ్ ॥ ౩౨ ॥ వర్గే
ష్టమే తృతీయార్ణం వకారోపరిసంస్థితమ్ । ఈకారానుస్వారయు
క్తం నమః ప్రణవమధ్యగమ్ ॥ ౩౩ ॥ సౌరభేయాహ్వయం మన్త్ర
స్ప్రసంయుతో ద్విజాః! । ఏవం వాణీద్వయేనైవ అగ్నిషోమాత్మ
కేనతు ॥ ౩౪ ॥ యోగ్యతాం పదవీం నీత్వా ప్రేషయేద్యద్యదాహృ
తమ్ । తోయమాదాయ పాత్రేఽథ తత్ర హృన్మన్త్రితం క్షిపేత్ ॥
పుష్పగన్ధసమోపేతం సుసితం శాలితణ్డులమ్ । మన్త్రయేత్ప్ర
ణవాద్యేన బహుశో హృదయేనతు ॥ ౩౫ ॥ తదుద్ధృతేనామ్భసా

వై అస్త్రమన్త్రం సముచ్చరన్ । ప్రోక్షయేత్స్వాసనం స్థానం యాగోపకరణం తథా ॥ ౩౬ ॥ సాస్త్రేణ మూలమన్త్రేణ అర్ఘ్యాదీనభిమన్త్ర్య తు । సషడఙ్గేన తేనైవ కుర్యాత్పుష్పాదినాఽర్చనమ్॥ ధూపపాత్రంచ ఘణ్టాంచ సమభ్యర్చ్య యథావిధి । ఘణ్టాచాలనపూర్వంతు ధూపేనార్ఘ్యాదికాన్ యజేత్ ॥ ౩౯ ॥ ధూపపాత్రస్య ఘణ్టాయాః పూజనం చోచ్యతేఽధునా । పద్మచక్రోజ్జ్వలం దివ్యం ఆధారకజ రూపిణమ్ ॥ ౪౦ ॥ ఏకనాళంచ కర్తవ్యం శేషం సప్తఫణం విభుమ్ । బద్ధాఞ్జలిపుటం నిత్యం ధ్యాయన్తం కారణం పరమ్ ॥ ౪౧ ॥ చక్రలాఙ్గలహస్తంచ పద్మాసనగతం విభుమ్ । కర్తవ్యం ధూపధర్తారం కిఙ్కిణీజాలశోభితమ్ ॥ ౪౨ ॥ చక్రం తచ్చక్రహృదయం పద్మం హృత్కోటరం విదుః । చక్రే యారా యారా అరాఖ్యాస్తా నాడ్యో వై ద్వాదశ స్మృతాః ॥ ౪౩ ॥ కిఙ్కిణ్యో యాః స్థితా విప్రాః జ్ఞేయాస్తాస్సూక్ష్మనాడయః । యాసాం వై మధ్యమా శక్తిర్భుజఙ్గకుటిలోపమా ॥ ౪౪ ॥ ధూమధూసరవర్ణాభా అణ్డం భిత్త్వా వినిర్గతా । కాలాగ్నిహృదయోత్థా సా సత్యాన్తే తు లయం గతా ॥ తయా సంచోదితో హ్యాత్మా మన్త్రమూర్తీశ్వరః ప్రభుః । సన్నిధౌ భవతి క్షిప్రమసుప్యచ్ఛిన్నం దహేత్తథా ॥ ౪౫ ॥ మన్త్రేణానేన విప్రర్షే తన్మన్త్రమవధారయ । ఓంకారం పూర్వముద్ధృత్య పరమాత్మా తతః పునః ॥ ౪౬ ॥ వ్యోమానన్దేన సంయుక్తమనన్తాయ పదం తతః । కాలాగ్నిరూపాయ పదం జగద్ధామపదం తథా ॥ ౪౭ ॥ సుగన్ధినే పదం కుర్యాత్సర్వగన్ధవహాయ చ । "నమస్స్వాహా" సమాయుక్తం ఏకత్రింశాక్షరం పదమ్ ॥ ౪౯ ॥ మన్త్రం ద్విజసమాఖ్యాతం ధూపపాత్రస్య నారద! । ముద్రాధ్యానసమాయుక్తం సర్వసిద్ధికరం పరమ్ ॥ ౫౦ ॥ మన్త్రేణానేన సంపూజ్య ధూపపాత్రమనన్తరమ్ । ఘణ్టాసంపూజనం కుర్యాత్తద్విధానమిహోచ్యతే ॥

ఆదాయ ప్రణవం పూర్వం అనన్తేశమతః పరమ్ । తం చానలేన సం
భిన్నమూర్ధ్వాధో మునిసత్తమ! ॥ ౫౨ ॥ త్రైలోక్యైశ్వర్యదేనా
థ లాఞ్ఛయేత్పఞ్చబిన్దునా । దద్యాదస్యావసానే తు ఋగధ్వని
పరం తతః ॥ ౫౩ ॥ సాన్త్రిమాత్రం పదం చానన్త్యాస్స్వహాఽక్షరసమ
న్వితమ్ । తదన్తే పరమాత్మానం ప్రజ్ఞాఽఽధారో పరిస్థితమ్ ॥ ౫౪ ॥
భూధరేణ యుతం మూర్ధ్నా భూధరోపరివిన్యసేత్ । విశ్వాప్యాయ
కరాన్తస్థం త్రైలోక్యైశ్వర్యదం మునే ॥ ౫౫ ॥ త్రయోదశాక్షరో
మన్త్రో హృత్తాఖ్యస్సర్వసిద్ధికృత్ । విన్యాసకాలే యస్యావై ప్లు
తముచ్చారయేత్తతః ॥ ౫౬ ॥ ధ్యానయుక్తం ద్విజశ్రేష్ఠ! తద్ధ్యా
నమవధారయ । అధోముఖం తు బ్రహ్మాణ్డం ధ్యాయేజ్జనరవాకులమ్॥
సనాళం చ తదూర్ధ్వే తు పద్మమష్టదళం స్మరేత్ । ప్రకీర్ణపత్రం సుసి
తం కేసరాళిసుకర్ణికమ్ ॥ ౫౭ ॥ తన్మధ్యే చిన్తయేద్దేవీం వర్గాష్టక
భుజాన్వితామ్ । ముఖ్యే హస్తచతుష్కే తు లాఞ్ఛనం కమలాది
కమ్ ॥ ౫౮ ॥ స్ఫాటికం చాక్షసూత్రం చ తథా విజ్ఞానపుస్తకమ్ । అ
భయం వరదం చైవ హస్తద్విద్వితయే పరే ॥ పద్మాసనేనోపవిష్టాం
పద్మపత్రాయతేక్షణామ్ ॥ ౬౦ ॥ పద్మగర్భప్రతీకాశాం పద్మలా
ఞ్ఛనభూషితామ్ । సితాభరణసంఛన్నాం పీతవస్త్రవిభూషితామ్॥
మన్త్రముద్గిరన్తీం చ మన్త్రజ్వాలాప్రభాన్వితామ్। దేవైస్సు
స్తూయమానాం చ బ్రహ్మాద్యైర్బ్రహ్మవాదిభిః ॥ ౬౨ ॥ ఋషిభిర్మ
నిభిస్సిద్ధైర్లోకానుగ్రహకారిభిః । నమ్యమానాం స్మరేత్సమ్యక్పూ
జాకాలే సదైవ హి ॥ ౬౩ ॥ యోఽనయా పూజయేన్మన్త్రీ తస్యసి
ద్ధిర్నదూరతః । ఏవం ధ్యాత్వాఽర్చయేత్సమ్యగర్ఘ్యాద్యైస్తు తతః
స్మరేత్ ॥ ౬౪ ॥ శబ్దబ్రహ్మమయో యద్వద్ధృదబ్జాకాశమధ్యగమ్ ।
నిత్యోదితమనౌపమ్యమనభ్యాసాదగోచరమ్ ॥ ౬౫ ॥ ఉపదేష్టు
మతోఽనన్యేషామభక్తానాం నయుజ్యతే । పరస్వరూపం మన్త్రి

ణాం ఏతల్లక్షణమబ్జజ ॥ ౬౬ ॥ దశప్రకారే యచ్ఛబ్దే విసర్గాన్తేఽ
క్షరాదికే । నానామన్త్రస్వరూపేణ వర్తతే వర్ణవిగ్రహే ॥ ౬౭ ॥
భోగమోక్షప్రదో మన్త్రో య ఆప్తస్స్వరోర్ముఖాత్ । పఞ్చస్థాన
గతో జ్ఞేయో భక్తైర్దివ్యక్రియాపరైః ॥ ౬౮ ॥ బహిస్స్థ ప్రతిమాదౌ తు
జిహ్వాగ్రే హృత్కుశేశయే । ధూమధూమశిఖాయాం చ ఘణ్టాశబ్దేషు
లక్షణే ॥ ౬౯ ॥ స్వరూపజ్యోతిరేవాన్తర్భావయుక్ సంస్థితం హృ
ది । మధ్యమేన స్వరూపేణ అప్యవిచ్ఛిన్నం మహామతే ॥ ౭౦ ॥
ధూమధూమాశ్రితం విద్ధి వైఖరీవిగ్రహం పునః । ఘణ్టాయాం చాల్య
మానాయామవిచ్ఛిన్నమనుభూయతే ॥ ౭౧ ॥ ఏవం స్మృత్వా తత
స్తాంతు స్వమన్త్రన్యస్తవిగ్రహామ్ । అర్చ్యతాం ధ్యానసంయు
క్తామర్ఘ్యైర్దీపధూపసంయుతైః ॥ ౭౨ ॥ సఞ్చాలయేత్తతస్సమ్య
క్సుశబ్దాం మన్త్రబోధినీమ్ । త్రైలోక్యద్రావిణీం ఘణ్టాం స
ర్వమన్త్రనిబర్హిణీమ్ ॥ ౭౩ ॥ ఏషా మూర్తిర్హి మన్త్రాణాం సుప్తా
నాంచ ప్రబోధనీ । వారిణీ సర్వవిఘ్నానాం సర్వమన్త్రప్రసాదనీ॥
ప్రణవాన్తే ధ్వనిర్హ్యేషా శబ్దశక్త్యా లయం గతా । వర్ణదేహాః స్మృతా
మన్త్రాః మన్త్రదేహాశ్చ దేవతాః ॥ ౭౪ ॥ ఘణ్టాస్తనితమూలా
స్తే ప్రబుద్ధాః కర్మసిద్ధిదాః । పరశబ్దాత్మికా శక్తిర్ఘణ్టాస్తనితరూపిణీ॥
వర్ణత్వం సమనుప్రాప్తా తైరవర్ణైర్మునిసత్తమ । మన్త్రాణాంకల్పి
తా దేహా నానాకారాస్సహస్రశః ॥ ౭౫ ॥ స్వేచ్ఛయాత్వన
యాశక్త్యా సామర్థ్యాత్స్వాత్మనస్స్వయమ్ । అనుగ్రహార్థమిహహి
భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ॥ ౭౬ ॥ మననాన్మునిశార్దూల! త్రాణం
కుర్వన్తి వైయతః । దదతే పదమాత్మీయం తస్మాత్ "మన్త్రాః"
ప్రకీర్తితాః ॥ ౭౭ ॥ అనభివ్యక్తశబ్దాస్తే నిరాకారాస్తథైవచ ।
ఘణ్టాయాం చాల్యమానాయాం నిర్యాన్తిచ సహస్రశః ॥ ౭౮ ॥
అతఏవ మునిశ్రేష్ఠ! మన్త్రమాతా ప్రకీర్తితా । ఏషా ఘణ్టాభిధా

శక్తిర్వాగీశా చ సరస్వతీ ॥ ౮౧ ॥ వాచి మన్త్రాః స్థితాః సర్వే వాచ్యం మన్త్రే ప్రతిష్ఠితమ్ । మన్త్రరూపాత్మకం విశ్వం సబాహ్యాభ్యన్తరం తతః ॥ ౮౨ ॥ ఘణ్టాశబ్దగతం సర్వం తస్మాత్తాం చాలయేత్పురా । ఆవాహనార్ఘ్యధూపే చ దీపే నైవేద్యజోషణే ॥ ౮౩ ॥ జపస్తుత్యవసానాఖ్యం ప్రవృత్తే చాగ్నితర్పణే । పూర్ణాహుతిప్రదానే చ మన్త్రాణాం తు విసర్జనే ॥ ౮౪ ॥ విష్వక్సేనార్చనే చైవ తత్పూజాప్రతిపాదనే । బలిప్రదానకాలే తు దేవతానాం విశేషతః ॥ ౮౫ ॥ నిత్యమేవ ప్రయుఞ్జీత సమ్యఙ్మన్త్రార్థసిద్ధయే । పూజాకాలం వినాన్యత్ర హితం నాస్యాః ప్రచాలనమ్ ॥ ౮౬ ॥ నానయా తు వినా కార్యం పూజనం సిద్ధిమిచ్ఛతా । ధూపం దత్వాథ పాత్రాణాం ఘణ్టాశబ్దసమన్వితమ్ ॥ ౮౭ ॥ ధూపం దద్యాద్యథాకాలే యుదాన్యస్మ్యాదౌ సకృత్సకృత్ । అనుకల్పే తు హృన్మన్త్రం కుర్యాదావర్తనం బుధః ॥ ౮౮ ॥ ఆవాహనే సన్నిధానే సన్నిరోధే తథార్చనే । విసర్జనేఽర్ఘ్యదానం తు ప్రాక్ప్రత్యాన్నిత్యమారభేత్ ॥ ౮౯ ॥ తదన్యపాద్యార్ఘ్యాణాం తు తథైవ పరిషేచనమ్ । కుర్యాత్ప్రణయనాదానం ప్రీణనం ప్రీతికర్మణి ॥ ౯౦ ॥ ప్రోక్షణం సర్వవస్తూనామన్యస్మాదుదకేన తు । ఆరమ్భే సర్వకార్యాణాం తత్సమాప్తౌ సదైవ హి ॥ ౯౧ ॥ న్యూనాధికానాం శాన్త్యర్థ తు జ్ఞానవ్యత్యయశాన్తయే । కార్యం తదర్ఘ్యదానం చ నిత్యం మన్త్రాత్మనో విభోః ॥ ౯౨ ॥ కుమ్భోపకుమ్భకుణ్డానాం మన్త్రాస్త్రకలశార్చనే । సంపూజనే చ భూతానాం గుర్వాదీనాం మహామతే ॥ ౯౩ ॥ దత్తశిష్యాత్మపూజార్థం ద్వారస్థానామర్చనం ప్రతి । ప్రాసాదాసనదేవానాం గురూణాం సన్తతేస్తథా ॥ ౯౪ ॥ లాఞ్ఛనాఙ్గపరీవారశక్తిభూషణరూపిణామ్ । మణ్డలావరణస్థానాం దేవానాం చార్చనే తథా ॥ ౯౫ ॥ ముద్రాబద్ధైకరాఙ్గుష్ఠం

తదర్ఘ్యప్రక్షాళనం తథా । పాద్యదానం తృతీయాత్తు నిత్యం పా
త్రాత్సమాచరేత్ ॥ ౯౬ ॥ చతుర్థాత్తు యథాకాలం దద్యాదాచ
మనం తతః । హస్తప్రక్షాళనం చైవ గణ్డూషం ముఖధావనమ్ ॥ ౯౭ ॥
స్నానీయాచ్చాచరేత్స్నానం ప్రయోజకవిధిస్త్వయమ్ । అర్ఘ్య
పాత్రాద్ద్వితీయాత్తు కిఞ్చిదుద్ధృత్య వై జలమ్ ॥ ౯౮ ॥ తేన సర్వ
గ్రహాన్ పశ్చాన్మన్త్రైరిష్ట్వా యథాక్రమమ్ । గన్ధపుష్పప్రధూపై
శ్చ పృథగేవ ప్రకల్పితైః ॥ ౯౯ ॥ అథార్ఘ్యాదీన్ సమాదాయ ద్వా
ర్స్థాన్ దేవాన్ సమర్చయేత్ । నిర్గత్య ద్వారబాహ్యేషు స్థితో
వాసీన ఏవ వా ॥ ౧౦౦ ॥ వాస్తుక్షేత్రేశ గరుడ ద్వార్శ్రీ చణ్డప్రచ
ణ్డకాన్ । అభ్యర్చార్ఘ్యాదిభిర్దేవాన్ ప్రాసాదస్థాంశ్చ పూజ
యేత్ ॥ ౧౦౧ ॥ అనేకభేదభిన్నేషు ప్రాసాదేషు మహామతే ।
విస్తరేణ సమస్తేషు వృత్తాయతపురస్సరమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ వక్ష్యే లో
కోర్ధ్వతత్వానాం దేవతానాం చ సంస్థితిమ్ । సన్నిరుధ్య చ భూలో
కం పాదక్షితితలేఽఖిలమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ ఏవం ప్రాసాదపీఠేషు భువ
ర్లోకం యథాస్థితమ్ । స్మరేజ్జఙ్ఘావధి ర్యావత్స్వర్లోకం తత్తమూర్ధ్వ
గమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ ఆరభ్య ప్రస్తరోర్ద్ధేశాన్మహచ్ఛిఖరభూమిగమ్ । జ
నలోకం చ తద్వేద్యాం తపస్సంజ్ఞం తదాపగమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ సత్యసం
జ్ఞం చ యల్లోకం తచ్ఛిఖాయాం తు సంస్మరేత్ । భావయేచ్చ పు
రా వ్యాప్తిం ఏవం వై సాప్తలౌకికీమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ తతశ్చోర్ధ్వము
యాం వ్యాప్తిం భావయేత్తు యథాక్రమమ్ । కుమ్భాధారోపలాన్త
స్థం అధ్వషట్కం స్మరన్ న్యసేత్ ॥ ౧౦౭ ॥ బీజభూగం తదన్తస్థం
అధ్వవ్యాప్తిమనుస్మరేత్ । బీజతశ్చాఙ్కురీభూతా పరస్తాదధ్వశక్తి
మేతిపా ॥ ౧౦౮ ॥ ప్రాసాదపీఠపర్యన్తం కుమ్భాధారోపలాత్తు వై ।
భువనాధ్వా యథాఽవస్థా భావనీయస్తు సర్వతః ॥ ౧౦౯ ॥ గర్భ

౧ లోకాధ్వ

శాఖాగ్రియావధిర్యావత్పాదాధ్వానం విలోకయేత్ । మన్త్రాధ్వాశుక
నాసాన్తం తత్త్వాధ్వా వేదికావధి ॥ ౧౧౦ ॥ కలాధ్వాతు గళాన్తం
చ వర్ణాధ్వాతు తదూర్ధ్వతః । ఏవం కృత్వాఽధ్వకీం వ్యాప్తిం తత
స్తత్త్వాని విన్యసేత్ ॥ ౧౧౧ ॥ సంయోజ్య పార్థివం తత్త్వం పాద
మూలతలే ద్విజాః । తోయతత్త్వం న్యసేత్పతే జఙ్ఘాయాం తైజసం
స్మరేత్ ॥ ౧౧౨ ॥ గ్రీవోద్దేశావధిర్యావద్వాయుతత్త్వం తదూర్ధ్వ
తః । ఆకాశం శిఖరస్థం స్యాత్తదుద్దేశాత్క్రమేణతు ॥ ౧౧౩ ॥ న్య
సేచ్ఛబ్దాదితన్మాత్రం యావత్పదతలాన్తిమమ్ । పార్శ్వతో నా
సికే శ్రోత్రే త్వక్సన్ధా సముదాహృతా ॥ ౧౧౪ ॥ గవాక్షే చ
క్షుషీ స్యాతాం జిహ్వా భద్రాఖ్యవేదికా । ఘ్రాణస్తు శుకనాసా
స్యాద్వాస్యం ద్వారముదాహృతమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ విజ్ఞేయాః పాణయః
స్తమ్భాః పాదాః పాదశిలాఘటాః । వాయుభాగ్యం జలనిర్యాణము
ఖస్థంతు తదన్తరమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ మనోఽన్తరోవ్యమువిజ్ఞేయం గర్భ
బ్రహ్మశిలాగతః । బుద్ధిస్తు పిణ్డికా జ్ఞేయా ప్రకృతిస్స్యాత్తదన్తరే ।
పఞ్చవింశతిమో జ్ఞేయః ప్రణమా పురుషః పరః । ఏవం న్యస్తేషు త
త్త్వేషు న్యస్తవ్యా దేవతాః క్రమాత్ ॥ ౧౧౭ ॥ ఘటాధారోపల
స్యాధస్త్వనన్తో నామ నాగరాట్ । సహస్రసఙ్ఖ్యాతఫణామణ్డలమ
ణ్డితః ॥ ౧౧౮ ॥ తదూర్ధ్వే సంస్థితం చక్రం సహస్రారోపశోభి
తమ్ । యాశిలా కలశాధారసంజ్ఞా తాం విద్ధి సర్వగామ్ ॥ ౧౨౦ ॥
సామధ్యశక్తిస్సహాన్యా నిష్కళా పారమేశ్వరీ । తదూర్ధ్వసం
స్థితాః కుమ్భాః నవసఙ్ఖ్యాస్తు యే ద్విజాః ॥ ౧౨౧ ॥ తేషాం మధ్య
మకుమ్భేషు సాఙ్గం సపరివారకమ్ । మన్త్రనాథం సమభ్యర్చ్యేత్
మూలమన్త్రేణ దేశికః ॥ ౧౨౨ ॥ తతః ప్రాగాదిదిక్స్థేషు వాసు
దేవాదీన్ యజేత్ । విదిక్స్థేష్వనిరుద్ధాదీన్ యజేదవ్యయ
యోగాగతః ॥ ౧౨౩ ॥ తేషాం విధాననవకేత్వాముద్యాదీశగోచరమ్ ।

స్మర్తవ్యాస్తస్య సర్వతో వ్యాప్తాః క్రమేణ ద్విజపుఙ్గవాః ॥ ౧౨౪ ॥ జ్ఞాన
భాసా సమస్తా తథా౽నన్తబలాప్రభా । సర్వగా బ్రహ్మానన్దనాదో
తకీ సత్యవిక్రమా ॥ ౧౨౫ ॥ సంప్రాప్తాశ్చాపి ఖడ్గశఙ్ఖయో విశ్వ
ధారికాః । శిలాష్టకే దిక్ష్వాదిషు తద్వ్యంస్థాపితే న్యసేత్ ॥ ౧౨ ॥
ధర్మాద్యం చాగ్నికోణాద్యు వాయవ్యాన్తం పునః । ప్రాగాదావుత్త
రాన్తం చ అధర్మాద్యం చతుష్టయమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ శిలానామన్తరే భూ
మా పటాపటం క్రమేణ తు । న్యసేద్వా పూర్వవద్వాచ్య వ
ర్ణానాం పావనాంశకమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ తథా గర్భశిలామధ్యస్థం విన్య
స్యేచ శిలాష్టకే । దిక్ష్వాదిషు న్యసేత్ప్రాగ్వత్ప్రాగుక్తాంశ్చ దిగీ
శ్వరాన్ ॥ ౧౨౯ ॥ చక్రం తదన్తర్భూమీనాం భ్రామయద్వహ్నిస్ఫురి
ఙ్గనత్ । తన్మధ్యే విన్యసేత్పూర్వం భూభాగే చాబ్జకేసరకమ్ ॥
బహిర్గర్భశిలాయాం సాస్త్రం సపరివారకమ్ । పూర్వాగ్నేయాదివి
దిక్కోణాన్తమిత్రాది న్యసేత్ ॥ ౧౩౦ ॥ తథా విధేషు
పలేషు అన్తర్యామిగతేషు చ । సర్వాధారమయం చక్రం శాఖా
మూలం సమాశ్రితమ్ ॥ ౧౩౨ ॥ జ్ఞానక్రియాత్మకే తత్త్వే శాఖయో
రుపరి స్థితే । పారమేశ్వర ఆద్యస్తు ద్వారస్యోర్ధ్వ ఉదుమ్బరే ॥
సంస్థితస్సర్వతో వ్యాప్తస్తత్ప్రస్థే మాధ్యదేశగః । చతుష్పాత్స
లో ధర్మః స్థితస్సత్త్వతాం వరః ॥ ౧౩౪ ॥ యుగాకారౌ ద్వార
స్య కల్పితౌ ద్విజసత్తమాః । కాలవైశ్వానరో దేవో హ్యస్యాం పతి
రుభావిమౌ ॥ ౧౩౫ ॥ దక్షిణోత్తరభాగేన కవాటోపరిసంస్థితౌ ।
తద్ద్వారపార్శ్వయోర్వా శ్రీమద్భద్రద్వారపార్శ్వయోః ॥ ౧౩౬ ।
నిధీశౌ శఙ్ఖపద్మాఖ్యౌ పూజనీయౌ క్రమేణ తు । తతో జఙ్ఘాసము
హేషు తథైవాన్తరభూమిషు ॥ ౧౩౭ ॥ భవోపకరణీయానాం దే
వానామర్చనం క్రమాత్ । కాలో౽పి యన్నియన్తా చ శాస్త్రీం నా
నాఙ్గలక్షణమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ విద్యాధిపతయశ్చైవ సరుద్రస్సగణశ్శివః

ప్రజాపతిస్సమూహస్తు ఇన్ద్రస్సపరివారకః ॥ ౧౩౯ ॥ మునయస్సప్త
ఘ్రార్క్యేఽన్యే గ్రహాస్తారాదిభిర్వృతాః । జీమూతశ్చాఖిలా నాగా
అప్సరోగణ ఊర్ధ్వగః ॥ ౧౪౦ ॥ ఓషధ్యశ్చైవ పశవో యజ్ఞాస్సా
ఙ్గా ఖిలాస్తుయే । విద్యా చైవా పరా విద్యా పావకశ్చైవ మారు
తాః ॥ ౧౪౧ ॥ చన్ద్రార్కౌ వారివసుధే ఇత్యేతే దేవతాగణాః ।
చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యాతాః భవోపకరణా మరాః ॥ ౧౪౨ ॥ మూర్త
యః కేశవాద్యాస్తు జఙ్ఘా(గ్రో)పరి సంస్థితాః । తతస్తు ప్రస్తరోద్దేశే
వతేష్ఠాప్యాగ్రక్రమేణతు ॥ ౧౪౩ ॥ చక్రశఙ్ఖౌ గదాపద్మే లాఙ్గలం
ముసలం శరాః । శార్ఙ్గంచ ఖడ్గఖేటౌతు దణ్డఃపరశురేవహి ॥ ౧౪౪ ॥
పాశాఙ్కుశౌ ముద్గరంచ వజ్రం శక్తిసమన్వితమ్ । ప్రాసాదే చతు
ర(శ్రే)ష్వ చతురశ్రియుతేఽపి చ ॥ ౧౪౫ ॥ గరుడం ప్రస్తరస్యార్ధ్వే
న్యసేదోరణ చతుష్టయే । ఊర్ధ్వం వేదికాయాంతు భావనీయా
మునీశ్వరాః ॥ ౧౪౬ ॥ వతే పూర్వాదికేమో గే నైకశృఙ్గే తనుస్తతః ।
దేవో వామనదేహస్తు సర్వవ్యాపి త్రివిక్రమః ॥ ౧౪౭ ॥ నరో నారా
యణశ్చైవ హరిః కృష్ణస్తథైవ చ । జ్వలత్పరశుధృగ్రామో రామ
శ్చాన్యో ధనుర్ధరః ॥ ౧౪౮ ॥ వేదవిద్భగవాన్ కల్కీ పాతాళశ
యనప్రభుః । తతో గ్రీవాతలే ధ్యేయాః సమస్తాః పాతాళధారకః ॥
వరాహో నారసింహశ్చ వృషభారూఢ హరణస్తువై । శ్రీపతిర్దివ్య
దేవోఽథ రాన్తాస్త్వసుధారకః ॥ ౧౫౦ ॥ రాహుజిత్కాలనే
మిఘ్నశ్చ పారిజాతహరో మహాన్ । లోకనాథస్తు శాన్తాత్మా దత్తా
(త్రే)యో మహాప్రభుః ॥ ౧౫౧ ॥ న్య(గ్రో)ధశాయీ భగవానిత్యేతే
ద్విజసత్తమాః । తతస్తు శిఖరోద్దేశే త్రిధాకృత్య యథాసనమ్ ॥
యానస్తుకలశాధార వేదకాద్ద్విజసత్తమాః । అథో భాగే క్రమాద్ధ్యే
యా శిష్టా దేవాస్తు వైభవాః ॥ ౧౫౩ ॥ అనన్తో భగవాన్ దేవశ్చ
క్రోధాత్మా మధుసూదనః । విద్యాఽధిదేవః కపిలో విశ్వరూపో విహఙ్గ

మః ॥ ౧౫౪ ॥ క్రోడాత్మా బడబావక్త్రో ధర్మో వాగీశ్వరస్తథా ।
దేవ ఏకార్ణవశయ ఇత్యేతే ద్వాదశస్మృతాః ॥ ౧౫౫ ॥ ధ్రువస్తు
సర్వతో వ్యాపీ తదూర్ధ్వపదసంస్థితః । పద్మనాభస్తథాధ్వంతు వ్యా
పకఙ్గపరితిష్ఠతి ॥ ౧౫౬ ॥ శుకనాసాముఖేపూజ్యో వాసుదేవస్సనా
తనః । యత్ర ప్రాసాదదేశేషు శుకనాసా నకల్పితా ॥ ౧౫౭ ॥
తత్రాగ్రతో నాసికాయాః వాసుదేవంతు సంస్మరేత్ । శిష్టా నాసాగ్ర
యే పూజ్యాః క్రమాత్సఙ్కర్షణాదయః ॥ ౧౫౮ ॥ అథవా పురుషస్స
త్యోహ్యచ్యుతోఽనన్త ఏవచ । చతుర్దిక్షు క్రమేణైవ పూజ్యా యు
ద్వాక్రమేణతు ॥ ౧౫౯ ॥ వరాహో నారసింహశ్చ శ్రీధరశ్చ హ
యాననః । యద్వా నరాద్యాశ్చత్వారో ధర్మమూర్త్యాదయోఽపి
వా ॥ ౧౬౦ ॥ యద్వా పరశురామాద్యాః స్మర్తవ్యాః క్రమయోగ
తః । ఏతేతు శక్తిభిస్సర్వే యుక్తా వా కేవలాస్తువా ॥ ౧౬౧ ॥ ప్రసు
నైఃపత్రలతాయుక్తైర్భూషితైర్వేదికాతలే । ఃస్యస్సోపరంచక్రం
తతస్సౌకులసారకే ॥ ౧౬౨ ॥ భగవాన్ జగదాధారో వాసుదేవః
పరఃపుమాన్ । లోకానధ్వగణం నిత్యం తత్త్వాద్యన్యపి దేవతాః ॥
ప్రాసాదోపరివిన్యస్తాస్సమాక్రమ్యచ సంస్థితాః । తదగ్రదేశే హ్యే
శం యజేద్దైవం సుదర్శనమ్ ॥ ౧౬౪ ॥ ప్రాసాదాద్యేషు విప్రేన్ద్రాః
క్రమాన్నిగదితేషుచ । దేవతాధారభూతేషు యద్యదఙ్గం నకల్పి
తమ్ ॥ ౧౬౫ ॥ యత్రవా తత్తదధికం తత్రాపిచ సమాచరేత్ । త
త్తత్స్థానేతు బుద్ధ్యాతు దేవతాన్యాసమాహితః ॥ ౧౬౬ ॥ యద్వా
హ్యనవక్లృప్తాఙ్గే దేవతేష్టింతు వర్జయేత్ । లోకాస్సప్త తథాధ్వాన
స్తత్త్వసఙ్ఘశ్చ దేవతాః ॥ ౧౬౭ ॥ ధ్యాతవ్యాస్తు నిరాకారాస్సా
ధకైర్ద్విజసత్తమాః । విమానేఽపి తథాసిద్ధే విబుధైశ్చ ప్రతిష్ఠితే
కింతుతత్ర విమానాఙ్గమూర్తీనాం లాఞ్ఛనాదికమ్ । తాసాం స్థానా
ని విప్రేన్ద్రాః కల్పితాని యథావిధి ॥ ౧౬౯ ॥ విమానావయవా

శ్చాపి సన్నిరీక్ష్యైవ యత్నతః । పూజయేత్సావధానేన చేతసా ధ్యానపూర్వకమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ లాఞ్ఛనాద్యేషు మూర్తీనాం ప్రాసాదావయవేష్వపి । అనభివ్యక్తిరూపేణ లక్షణాద్యపరీక్షణాత్ ॥ స్వస్థానదేశ్చాపి పప్రైస్త్రి దేశికేన్ద్రోపదేశతః । యథావత్సంపరీక్ష్య ప్రయత్నేన ద్విజోత్తమాః ॥ ౧౭౨ ॥ లక్షణాదిషు హీనేషు విపర్యస్తేష్వపి ద్విజాః । నలక్షణాదికం కుర్యాదన్యథా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౭౩ ॥ లక్షణం నపరీక్ష్యేత హ్యన్యథాకరణేచ్ఛయా । అన్యథాకరణార్థంతు లక్షణాద్యేపరీక్షితే ॥ ౧౭౪ ॥ క్షయిత్వా యాగకృచ్చేతస్మిన్ లక్షణైర్నరకం వ్రజేత్ । తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన స్వయంవ్యక్తాదికేపి చ ॥ ౧౭౫ ॥ విమానే సంస్థితానాంతు మూర్తీనాం లక్షణాదికమ్ । స్థానాన్యపిచ తాసాంవై విమానావయవానపి ॥ ౧౭౬ ॥ యథాస్థితం పరీక్ష్యైవ కృత్వా మూర్తివినిర్ణయమ్ । స్వేన స్వేన విశేషేణ లాఞ్ఛనాద్యైనవైస్ఫుటమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ స్వేన స్వేనహుమన్త్రేణ పూజనంచ సమాచరేత్ । ప్రాసాదేషు స్వయంవ్యక్తం శ్రేష్ఠం సర్వేషు చద్విజాః ॥ ౧౭౮ ॥ తత్రాపి భగవాన్ దేవస్స్వయమేవావతిష్ఠతే । తత్ర సన్నిహితాస్సర్వాద్భగవాన్భక్తసన్నిభః ॥ ౧౭౯ ॥ జాతే జీర్ణాదిదోషేతు నన్యజన్తి కదాచన । స్వంస్వం ప్రదేశమేతాస్తు మన్త్రాణాం శక్తయః పరాః ॥ ౧౮౦ ॥ ప్రాసాదాన్తఃస్థితాశ్చాపి స్వయంవ్యక్తపురస్సరాః । ఆకారాస్తు విభోస్సమ్యక్ స్థైర్యాగపూర్వోక్తగౌరగతః ॥ ౧౮౧ ॥ అస్త్రైర్నస్త్రైర్ధ్వజైశ్చైషాం వ్యక్తిర్వ్యక్తా జగత్త్రయే । తేపి లాఞ్ఛనబృన్దంతు ధారయన్త్యక్షిగోచరే ॥ ౧౮౨ ॥ లలాటేచాంసపట్టేతు పృష్ఠే పాణితలద్వయే । తనూరుహచయే మూర్ధ్ని కర్ణయోం ప్రతిపత్తయే ॥ ౧౮౩ ॥ తత్తల్లాఞ్ఛనబృన్దంతు పరీక్ష్యైవం విశేషతః । తత్తదాకారనియతైర్వాచకైస్సంప్రపూజయేత్ ॥ ౧౮౪ ॥ ఏషాం

లాఞ్ఛనబృన్దస్తు నవ్యక్తం చరణాదిషు । తానర్చయేద్విషటాఙ్గ§పురోగేణ మునీశ్వరాః ॥ ౧౮౫ ॥ వ్యూహానాం తు మన్త్రాణామేకేనాభిమతేన తు । ఇతి జ్ఞాత్వా యథావచ్చ యః పూజయతి మన్త్రవిత్ ॥ ౧౮౬ ॥ స పూజాఫలమాప్నోతి హ్యన్యథా విపరీతభాక్ । ఏతాన్యుక్తాని సర్వాణి లాకాదీని క్రమేణ తు ॥ ౧౮౭ ॥ సమారాధనకాలేషు దేవస్యామితతేజసః । ద్వారస్థదేవార్చనం కృత్వా పూజయేత్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ నమస్కారపదాన్తేన స్వనామ్నా ప్రణవాదినా । అర్ఘ్యలభనమాత్రైశ్చ ధూపేన ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౮౯ ॥ అగ్రతో దేవదేవస్య ద్వారదేశస్య బాహ్యతః । అన్తర్మణ్డలదేశే తు గత్వా వా పూజయేత్క్రమాత్ ॥ ౧౯౦ ॥ ఏవం ప్రాసాదభేదే తు యస్మిన్ సాధకసత్తమైః । ఏకకాలం ద్వికాలం వా త్రికాలం వార్చనం ద్విజాః ॥ ౧౯౧ ॥ నిత్యశః క్రియతే తత్ర సదా సన్నిహితో విభుః । అత ఏవ¶ ద్విజశ్రేష్ఠాస్తదర్చనసపరస్సరమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ కుర్యాగారాధనం విష్ణోస్సాధకస్సిద్ధలాలసః । య ఏవం కురుతే భక్త్యా హ్యనన్యపరయా సదా ॥ ౧౯౩ ॥ సోఽచిరాల్లభతే కామానిహలోకే పరత్ర చ । మోక్షార్థీ కురుతే యస్తు స యాతి పరమం పదమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
విమానదేవతార్చనవిధిర్నామ
తృతీయోఽధ్యాయః

నారదః — ప్రాసాదసంస్థితాన్ దేవాన్ ఏవమభ్యర్చ్య నైర్ద్విజాః । ద్వారావరణదేవానాం పూజనం చ యథాక్రమమ్ ॥ ౧ ॥ విష్వక్సేనావసానం చ కారయేన్మునిపుఙ్గవాః । యదఙ్గభావమభ్యే

§ పురోగాణాం మునీశ్వర । ¶ ద్విజశ్రేష్ఠ

ద్వారస్థాద్యం దేవతాగణమ్ ॥ ౩ ॥ విష్వక్సేనావసానంచ నరా
ణాం మల్పమేధసామ్ । జన్తో రేకాన్తిన స్తద్వ చిత్తఖేదకృదర్చనమ్॥
విఘ్నకృత్త్వే కృతస్యాపి శిష్యాణాం తదనర్చనమ్ । అతస్తదనుక
మ్పార్థం దేవభృత్యధియార్చనమ్ ॥ ౪ ॥ భక్తిశ్రద్ధోజ్ఝితంచైవ వి
హితం త్వేవ మేనసిః । తే తత్పాణిచ్యుతం ప్రహ్వా దత్తముపవ్యవహా
ర్యతా ॥ ౫ ॥ గృహ్ణాన్తి మనసా శ్రేయః పరంధ్యాత్వా ధియా
హృది । యతస్సర్వేఽచ్యుతమయా స్తచ్చిత్తార్పితమానసాః॥ ౬ ॥
పత్రావదర్చనా త్తేషాం గురో రేకాన్తినస్తువై । స్యాద్విరోధ నిరాస
స్తు యతోభృత్యాస్తు తే హరేః ॥ ౭ ॥ కృత్వైవం ద్వారయాగం
తు తతః పుష్పాంచ సంముఖమ్ । గృహీత్వాఽఙ్గుష్ఠపూర్వేణ స్వా
ఙ్గులిత్రితయేనతు ॥ ౮ ॥ అభిమన్త్ర్య తదస్త్రేణ చక్రం తమువరి
స్మరేత్ । నిశితారం జ్వలద్రూపం వర్షన్తమనలాశనిమ్ ॥ ౯ ॥
క్షయకృద్విఘ్నజాలానాం క్షిపేద్యాగగృహాన్తరే । దక్షిణాంతర్జ
నీం విప్రస మధ్యమాఙ్గుష్ఠం తతః ॥ ౧౦ ॥ శిఖామన్త్రేణ సం
యుక్తాం విద్యుద్విలసితప్రభామ్ । స్మృత్వా భ్రామయ § మాణాం
తాం సంవిశేద్యాగమన్దిరమ్ ॥ ౧౧ ॥ స్వాసనంచ తతః ప్రోక్ష్య అ
ర్ఘ్యపాద్యోదకేనచ । ఉపవిశ్యాసనే యాగమారభేత సమాహితః ॥
సమయే నాత్ర కుర్వీత సర్వభోగపరీక్షణమ్ । న్యస్య భద్రాసనం
మూలాత్ ప్రోక్షణార్ఘ్యబిన్దు తేనతు ॥ ౧౩ ॥ పాణినాఽప్యథ మా
ర్చన తజ్జలేనతు మార్జయేత్ । తత్రావదస్త్రపుష్పేణ కుర్యా
ద్విఘ్నగణోజ్ఝితమ్ ॥ ౧౪ ॥ సర్వలోకమయం తత్ర సర్వదేవ
సమాశ్రయమ్ । సర్వాధారమయం ధ్యాయేదన్తర్లీనంతు చక్రరా
ట్ ॥౧౫॥ ప్రణవేన స్వనామ్నాఽథ నమోఽన్తేనార్చయేచ్ఛ్రుతమ్ ।
అర్ఘ్యలభనధూపైస్తు మాల్యైర్నానా స్రగుద్భవైః ॥ ౧౬ ॥

§ మాణస్తాం

యోగపీఠార్చనం కుర్యాదనుసన్ధానపూర్వకమ్ । స్వనామ్నా
ప్రణవాద్యేన నమోఽన్తేన యథాక్రమమ్ ॥ ౧౭ ॥ తతస్తు సర్వమ
న్త్రాణాం విన్యాసం తత్ర చేతసా । సమాచరేద్యథా యోగం పుష్ప
దానపురస్సరమ్ ॥ ౧౮ ॥ బిమ్బేన సహితం పీఠం యోగపీఠముదా
హృతమ్ । అనుసన్ధానయోగేతు యోగపీఠం ప్రకల్పయేత్ ॥౧౯॥
తన్మన్త్రాసనమిత్యుక్తం మన్త్రన్యాసంతు సర్వతః । కుర్యాత్త
త్ స్థస్యదేవస్య పీఠస్యాధో మునీశ్వరాః ॥౨౦॥ ఆధారశక్తిం తస్యో
ర్ధ్వే కూర్మం కాలాగ్నిసంజ్ఞకమ్ । అనన్తేశం స్మరేన్మధ్యే సర్వా
ధారమయం ప్రభుమ్ ॥ ౨౧ ॥ ఆగ్నేయాదౌ తు ధర్మాద్యం ఐశాన్య
న్తం చతుష్టయమ్ । ప్రాగాదౌ త్వపధర్మాద్యం ఉత్తరాన్తం
న్యసేత్పరమ్ ॥౨౨॥ తదూర్ధ్వే కమలం ధ్యాయేత్స్వనామ్నాఽ
థ తథోపరి । స్మరేత్పత్రాశ్రితం సూర్యం శశాఙ్కం కేసరా
వనౌ ॥ ౨౩ ॥ కర్ణికాస్థం హుతభుజం తతో గన్ధాదినా యజేత్ ।
సుస్థిరే సన్నిరోధశ్చ మన్త్రాణాం విహితస్సదా ॥ ౨౪ ॥ యాత్ర
యాత్రానురూపం తు తత్ర తన్న్యాసమాచరేత్ । చలబిమ్బస్య
పీఠేఽపి హ్యేవమేవార్చయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౫ ॥ కిన్తు తాత్కా
లికం తత్ర మన్త్రాణాం సన్నిరోధనమ్ । ఆహూతోపవిశేద్యత్ర
మన్త్రనాథోఽపి సంముఖః ॥ ౨౬ ॥ తత్ప్రాగపేక్షయా కుర్యా
ద్ధర్మాదీనాం నివేశనమ్ । సాంముఖ్యం భజతే యస్మాత్సాధకం పర
మేశ్వరః ॥ ౨౭ ॥ తదాసనం హి చిద్రూపం సిద్ధమేతస్య వాహనా
త్ । ఏవం చాస్యాచలే పీఠే శయానస్య విభోస్తథా ॥ ౨౮
వహ్న్యన్తం క్రమశోఽభ్యర్చ్య తతోఽనన్తం సమర్చయేత్ । యా
నారూఢే త్వనన్తస్య స్థానే తార్క్ష్యం సమర్చయేత్ ॥ ౨౯
లక్ష్మ్యాదీనాం తు దేవీనాం పీఠస్యాధః ఫణీశ్వరమ్ । తతోర్ధ్వే ప
చ ధర్మాదీం స్తదూర్ధ్వే వ్యక్తపఙ్కజమ్ ॥ ౩౦ ॥ యానమాత్రయ

గత స్తస్మిన్ విన్యసేత్పూర్వవర్త్మనా । గణేశాద్యర్చనం కుర్యా
ద్దక్షపీఠసమీపతః ॥ ౩౧ ॥ ఆత్మనః ప్రాగ్వశౌదాద్వాయు కోణాదా
రభ్య పూజయేత్ । విన్యస్య విష్టరాన్ దర్భాన్ కుసుమస్తబకానివ ॥
విష్వక్సేనం గణాధీశం గురూంశ్చ తదనన్తరమ్ । గురూన్ పరమ
సంజ్ఞాంశ్చ యజేత్సర్వగురూంస్తథా ॥ ౩౩ ॥ ఆదిసిద్ధసమూహం
తు భగవద్ధ్యాన తత్పరమ్ । నిత్యాధికారిణశ్చాప్త్రాన్ భగవత్తత్త్వ
వేదనః ॥ ౩౪ ॥ చత్వారో మానవశ్చాన్యే ఋషయస్సప్తపూర్వ
కాః । అర్ఘ్యాదినా యజేదేతాన్ తత్తన్నామ్నా యథాక్రమమ్ ॥
సర్వేషాం క్రమశో ధ్యానం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః! । అనన్త
శశిసఙ్కాశం అనన్తనాథ సంస్మరేత్ ॥ ౩౬ ॥ సహస్రఫణమాలాఽఽ
ఢ్యం సహస్ర భుజ భూషితమ్ । స్వపాణి సంపుటేనైవ శోభయన్
సాఙ్గభూతలమ్ ॥ ౩౭ ॥ సితారవింద శంఖాక్ష సూత్ర చక్ర కరా
న్వితమ్ । పతనాశఙ్కి బుద్ధైర్వై విత్రస్త మానసస్తు చ ॥ ౩౮ ॥ మా
ర్జారిత్యభయం యచ్ఛన్ ఆబ్రహ్మ భవనస్య చ । తుహినాచ్ఛోపల
స్వచ్ఛ ముక్తాఫల శశిప్రభః ॥ ౩౯ ॥ మృగేన్ద్రసన్నవదనాః
ధర్మ జ్ఞానాదయశ్చతుః । పద్మరాగ ప్రవాళాగ్ని సుజడిమఫలో
జ్జ్వలాః ॥ ౪౦ ॥ అన్తర్ద్వయోపయుక్తాశ్చ రాజరాజేశ్వరోపమాః ।
ద్విరష్టవర్షవద్విద్ధి చత్వారో ధర్మపూర్వకాః ॥ ౪౧ ॥ సర్వే స
ద్వస్త్రసత్పుష్ప సదలంకరణాన్వితాః । శఙ్ఖపద్మధరాస్సర్వే
వరాభయ కరాస్తువై ॥ ౪౨ ॥ ఆధేయ పద్మ విన్యస్త కాస్స్వా
త్మసిద్ధయే । సమర్పితాన్తఃకరణాః పరస్మిన్ మన్త్రకారణే ॥ ౪౩ ॥
చిన్తయేదవ్యక్తపద్మం చ హిమహేమాగ్ని భాస్వరమ్ । శాన్తమష్ట
భుజం సౌమ్యం సంస్థితం స్వస్తికేన తు ॥ ౪౪ ॥ యామత్రయం త
దూర్ధ్వే తు సంస్మరేత్కరణోజ్జ్వలమ్ । సంస్మరేద్గణనాథం తు వక్ష్య
మాణప్రకారతః ॥ ౪౫ ॥ గణనాథం వినా చాన్యే సుస్థితాశ్చాన్త

విగ్రహాః । గణి(త్రా)భయహస్తాశ్చ సర్వానుగ్రహకారకాః ॥
సర్వే పద్మాసనా వాఽథ జటామణ్డలభూషితాః । ఏవం ధ్యాత్వా
సమభ్యర్చ్య ముద్రాస్సంస్పృశ్య తత్క్రమాత్ ॥ ౪౭ ॥ అను
జ్ఞాం (ప్రా)ర్థయేత్తేభ్యో యథాఽనుక్రమమేవ చ । గృహీత్వా శిర
సా తాం చ తత ఆవాహయేత్ప్రభుమ్ ॥ ౪౮ ॥ తతస్సర్వగతం
దేవం మన్త్రమూర్తిత్వమాగతమ్ । సమాహూయ § సుమన్త్రేణ
త్యాగచ్ఛన్తపదేన తు ॥ ౪౯ ॥ యథా సర్వగతో వాయుర్వ్యజ
నేన మహీయతే । వ్యక్తిమభ్యేతి భగవాన్ ఆహూతస్తద్వదేవ హి ॥
భావదర్పణసఙ్క్రాన్తం కృత్వా హృత్కమలాన్తరే । ¶ సన్నిరుధ్య
బహిర్వేద్యాం మన్త్రైశ్చావసానతః ॥ ౫౧ ॥ మన్త్రమాగ
చ్ఛమానం తు నిర్గతం తు స్వకాత్పదాత్ । కాలం పాదార్ఘ్యదా
నాన్తం ఉద్ధృతం భావయేత్సదా ॥ ౫౨ ॥ అథోపచర్యమాణం తం
భోగైస్తత్కాలానుకూలతః । నానాలభనవస్త్రస్రగ్దానాలఙ్కరణైర్య
థా ॥ ౫౩ ॥ అన్యత్ర భోగపూజాయాం స్మరేత్పద్మాసనాదినా
పునస్తమేవోపవిష్టం సానుకమ్పం చ సుస్మితమ్ ॥ ౫౪ ॥ బిమ్బం
నాఽన్యత్రాధారే భవత్యేవ మహీయతే । బిమ్బే కృత్వాత్మనా సో
ఽప్యేవ సమాగత్యావతిష్ఠతే ॥ ౫౫ ॥ కరోత్యమూర్తానఖిలాం భో
గశక్తిం తు చాత్మనాత్ । స్థితమాయతనే వాఽథ సాకారం పరమేశ్వ
రమ్ ॥ ౫౬ ॥ శఙ్ఖచక్రధరం విష్ణుం సురసిద్ధావతారితమ్ । ఋషి
ర్మనుజైర్వాఽథ భక్తియుక్తైః ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౫౭ ॥ తస్మాత్తచ్చ స
మన్త్రేణ యజేదావాహనం వినా । తథా ప్రబోధయేత్తం తు కృత్వా
హస్తే సుగన్ధినా ॥ ౫౮ ॥ గన్ధాక్తపుష్పైస్సమ్పూర్య మూలమ
న్త్రం సముచ్చరన్ । పీఠోపరి హరే(ర్గ) మూర్ధ్ని పుష్పాఞ్జలిం క్షి
పేత్ ॥ ౫౯ ॥ స్వప్రత్యభిముఖం శాన్తం సుప్రబుద్ధం స్మరేచ్చ్యుతమ్

§ ఘుమన్త్రేణ త్వాగచ్ఛ ¶ సన్నిరోధ్య

కరన్యాసం వినా తత్ర సృష్టిన్యాసాదితస్త్రియమ్ ॥ ౬౦ ॥ మూ
లమన్త్రాదితోఽఙ్గాన్తమన్త్రాణాం న్యాసమేవ చ । కృత్వాఽథ
తత్తన్ముద్రాశ్చ తత్తన్మన్త్రైః ప్రదర్శయేత్ ॥ ౬౧ ॥ దీపయేద్బి
మ్బతోఽన్యత్ర తస్మిన్ పుష్పాఞ్జలిం హరౌ । "ఆగచ్ఛ" పదమ
న్త్రేణ మూలమన్త్రేణ హృత్పఙ్కజాత్ ॥ ౬౨ ॥ ప్రత్యహం కర్మబిమ్బా
నాం మూలబిమ్బహృదబ్జకాత్ । కిఞ్చిదావాహనం కార్యం తత్ర
త్వేవం క్రమోద్భవాః ॥ ౬౩ ॥ మూలబేరే తు యత్తేజష్షడ్భాగైకం తు
చోత్సవే । షట్త్రింశదేక భాగస్తు బలికర్మార్చనాదిషు ॥ ౬౪ ॥
ఏవం తేజో[illegible] దేవం నాడీదక్షిణమార్గతః । తన్నాసాగ్రేణ చా
వాహ్య పీఠకుమ్భాదిషు క్షిపేత్ ॥ ౬౫ ॥ తత్పదస్థప్రసూనా
భే తస్మిన్ మన్త్రాత్మగోళకే । స్థానభేదం వినాఽఙ్గాని న్యసేన్న్యా
భ్యర్చ్యేహ దేశతః ॥ ౬౬ ॥ సకలీకృత్య దేవేశం ధ్యాయేత్త
ద్వ్యక్తితాం గతమ్ । మూలమన్త్రాదితోఽఙ్గాన్తమన్త్రాంస్తత్ర చ
విన్యసేత్ ॥ ౬౭ ॥ ఏవమావాహ్య దేవేశం దత్త్వాఽర్ఘ్యం సన్ని
ధిం నయేత్ । భూయోఽప్యర్ఘ్యం ప్రదాయాస్మై హృదా ముద్రాం ప్ర
దర్శనమ్ ॥ ౬౮ ॥ సన్నిధాప్యార్ఘ్యదానేన ముద్రాం పూర్వాం చ
వర్మణా । సన్నిరోధ్య తు మూలేన తన్ముద్రాం సహితేన తమ్ ॥ ౬౯ ॥
సమ్ముఖీకృత్య మాలాది మన్త్రాంస్త్రీన్ సముచ్చరన్ । ప్రదర్శ
యంస్తథా ముద్రాః స్వస్వాఙ్గేనాభివాదయేత్ ॥ ౭౦ ॥ లయయా
గోక్తవిధినా పూజయేత్ప్రథమం తతః । ఆమూలాత్సర్వమన్త్రా
ణాం వ్యక్తిస్థానాం సమర్చనమ్ ॥ ౭౧ ॥ అర్ఘ్యపుష్పాదినా కు
ర్యాత్ స్వేన స్వేన స్వకే పదే । తతో భగవతో విష్ణోర్భాసా భా
స్వరవిగ్రహాన్ ॥ ౭౨ ॥ హృదాదీన్నిస్సృతాన్ ధ్యాయేత్ స్ఫు
లిఙ్గనిచయో యథా । భోగస్థానే యథాయోగం ఏకైకం విన్యసే
త్తతః ॥ ౭౩ ॥ సకలీకృత్య చార్ఘ్యాద్యైరర్చయేత్తత్ర తు క్రమః ।

అష్టపత్రామ్బుజే పీఠే హృదయాద్యం చతుష్టయమ్ ॥ ౭౪ ॥ న్యసేత్కమలపత్రాణామాపూర్వాద్యుత్తరాన్తిమమ్ । ఆగ్నేశరక్షోవాయవ్యదళేష్వస్త్రం యథాక్రమమ్ ॥ ౭౫ ॥ నేత్రం కేసరజాలస్థం విన్యసేత్తదనన్తరమ్ । పీఠోపరి దళాద్బాహ్యే దేవస్యైశానకోణకే ॥ ౭౬ ॥ కిరీటం శ్రీవత్సకంచ విన్యస్యాగ్నేయకోణకే । కౌస్తుభం వనమాలాంచ న్యసేత్పద్మంచ తత్రవై ॥ ౭౭ ॥ ఈశకోణే గదాం న్యస్య నైరృతే చక్రముజ్జ్వలమ్ । వాయవ్యే పాఞ్చజన్యంచ విన్యసేచ్చ యథాక్రమమ్ ॥ ౭౮ ॥ దేవస్య కర్ణికాయాంతు శ్రియం పుష్టిం తతోఽపరే । అగ్రతఃపీఠతో బాహ్యే న్యసేచ్ఛార్ఙ్గంపతత్త్రిపమ్ ॥ ౭౯ ॥ ఏవం నత్వా తతో ధ్యాయేన్మన్త్రవ్యూహం యథాస్థితమ్ । అభ్యన్తరే హిమానస్య గర్భభూమౌతు మధ్యతః ॥ ౮౦ ॥ సరసీరుహమాస్థాయ సంస్థితం పురుషోత్తమమ్ । ప్రావృడ్జలదసన్దోహ విలసద్దివ్యవిగ్రహమ్ ॥ ౮౧ ॥ సర్వదేవమయం దేవం సర్వేషాం తేజసాం నిధిమ్ । సర్వలక్షణసమ్పూర్ణం సర్వజ్ఞాదిగుణైర్యుతమ్ ॥ ౮౨ ॥ వపుషా సున్దరేణైవ దివ్యేనావిష్కృతేనచ । ముఞ్చన్తమనిశం దేహాదాలోకం జ్ఞానలక్షణమ్ ॥ ౮౩ ॥ ప్రయత్నేన వినాఽజ్ఞాననాశకృద్దేహినాం మహత్ । ఘనకుఞ్చిత నీలాళి దళితాఞ్జన సన్నిభైః ॥ ౮౪ ॥ కర్పూరధూపసైర్దివ్యైః పుష్పసంవలితాన్తరైః । కిరీటమకుటాక్రాన్తైశ్శోభితం స్వశిరోరుహైః ॥ ౮౫ ॥ బాలచన్ద్రప్రతీకాశఫాలోద్యత్తిలకోజ్జ్వలమ్ । సుభ్రువం సునసం శాన్తం సవిలాసస్మితాధరమ్ ॥ ౮౬ ॥ కిఞ్చిదారక్తగోక్షీరశుద్ధనీలాబ్జలోచనమ్ । శీతలైర్దృష్టిపాతైస్తు జగదాప్యాయకారిణమ్ ॥ ౮౭ ॥ విలసద్గణ్డఫలకం శ్రవణోజ్జ్వలకుణ్డలమ్ । ముఖసౌన్దర్యనిష్యన్దచుబుకస్థలశోభితమ్ ॥ ౮౮ ॥ వికళజ్జలశరచ్చన్ద్రవిలసన్ముఖమణ్డలమ్ ।

కమ్బుగ్రీవం పీవరాంసం దీర్ఘబాహుం మహోరసమ్ ॥ ౮౯ ॥ చతు
ర్భుజముదారాఙ్గం విలసత్పాణిపఙ్కజమ్ । పీతకౌశేయవసనం ని
మ్ననాభిం తనూదరమ్ ॥ ౯౦ ॥ చారూరుయుగళం చారుజఙ్ఘా
ద్వితయముజ్జ్వలైః । మణినూపురభూషాద్యైర్విలసత్పాదపఙ్కజ
మ్ ॥ ౯౧ ॥ దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గం దివ్యామ్బరధరం తథా । దివ్య
స్రగ్వేష్టనోపేతం దివ్యాలఙ్కారమణ్డితమ్ ॥ ౯౨ ॥ అనేకరత్న
ఖచితకిరీటమకుటోజ్జ్వలమ్ । కౌస్తుభేనోరసిస్థేన శ్రీవత్సేనాప్య
లంకృతమ్ ॥ ౯౩ ॥ రత్నకాఞ్చనసమ్యుక్తా యుక్తయా వనమాల
యా । సబ్రహ్మసూత్రయా చైవ శోభితం పరమేశ్వరమ్ ॥ ౯౪ ॥
ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భీతానామభయప్రదమ్ । శ్రోణీతటనివిష్టే
న వామహస్తేన లీలయా ॥ ౯౫ ॥ ధ్రియమాణాం గదాం గుర్వీం
నిషణ్ణాం ధరణీతలే । పశ్చాద్దక్షిణహస్తేన చక్రం కాలానలద్యుతిః ॥
ప్రణవధ్వనిగర్భం తు సీమాద్రిశతశోభితమ్ । శఙ్ఖం వామకరేణా
పి దధానమతులప్రభమ్ ॥ ౯౭ ॥ స్వదేహతేజస్సమ్భూతజ్వా
లామణ్డలమధ్యగమ్ । కరుణాపూర్ణహృదయం జగదుద్ధరణో
ద్యతమ్ ॥ ౯౮ ॥ అభిన్నపూర్ణషాడ్గుణ్యవిభవేనోపబృంహితమ్ ।
యోగిధ్యేయమజం నిత్యం జగజ్జన్మాదికారణమ్ ॥ ౯౯ ॥ సాక్షాల్ల
క్ష్మీపతిం దేవం ధ్యాయేన్నారాయణం ప్రభుమ్ । ఏవం శయాన
మాసీనం యానారూఢమథాపి వా ॥ ౧౦౦ ॥ పరం వ్యూహం వైభ
వం వా ద్విభుజం వా చతుర్భుజమ్ । అష్టబాహ్వాదికం వాపి నానా
భూషణసంయుతమ్ ॥ ౧౦౧ ॥ నానాఽస్త్రగణసంయుక్తం రూ
పం భగవతస్తథా । లక్ష్మ్యాదిశక్తిజాలం చ ధ్యాయేద్భక్తిసమన్వి
తః ॥ ౧౦౨ ॥ ఏవమేవహి హృన్మన్త్రం ధ్యాయేత్కుముదపాణ్డు
రమ్ । పద్మరాగాచలాకారం ఆరక్తం చ శిరః స్మరేత్ ॥ ౧౦౩ ॥
అఞ్జనాద్రిప్రతీకాశం శిఖామన్త్రం తథా కృశమ్ । పరితస్సూర్య

సంతప్తం యథా కనక పర్వతమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ తథా కవచ మ
న్త్రంచ ధ్యానకాలె విచిన్త్యచ । వ్యాసం జ్వాలా సహస్రైస్తు
అయసాన్తనసముద్యతః ॥ ౧౦౫ ॥ సర్వాస్త్రశక్తి సంపూర్ణము
స్త్రమన్త్రం ప్రకీర్తితమ్ । నిర్ధూమాఙ్గారసదృశం భావయేన్నే
త్రమన్త్రరాట్ ॥ ౧౦౬ ॥ ధ్యేయాస్స్వగుదిస యుక్తా ద్విభు
జాః పురుషోత్తమాః । వీక్షమాణా విభోర్వక్త్రం ధ్యాయేదేతా
మునీశ్వరాః! ॥ ౧౦౭ ॥ స్థితానామాదిమూర్తీనాం స్థితాః ధ్యాయే
త్సదైవహి । ఆసీనానామథాసీనాః వాహనస్థే సవాహనాః ॥
శయితానామథాసీనాః ఉత్థితానాం స్మరేద్ధియా । అథధ్యానం
భూషణాస్త్రశక్తీనాముచ్యతే క్రమాత్ ॥ ౧౦౯ ॥ కిరీటస్సౌవర్ణ
పదనగ కాఞ్చనాభో మహాతనుః । భాభిగాకృతి యుక్తాభిగ్నా
రూపాభిరావృతః ॥ ౧౧౦ ॥ స్థితో వైగాగ్రధరీయేన స్థానగేనాన్త
రిక్షగః । స్ఫటికాద్రిప్రతీకాశం శ్రీవత్సమథభావయేత్ ॥ ౧౧౧ ॥
బద్ధపద్మాసనాసీనం హార్దిస్తన్యస్తం స్వపాంగ్శ్వయోః । వహన్తం
హిమ్ని ముద్రాంచ ముష్టిహస్తద్వయేనచ ॥ ౧౧౨ ॥ పద్మరాగా
చలాకారం కౌస్తుభం రత్ననాయకమ్ । దిశోదశద్యోతయన్తం
సంలంగ్నాక్షిస్థితం స్మరేత్ ॥ ౧౧౩ ॥ వహన్తం వక్షసోమధ్యే
స్వహస్తకృత సమ్పుటమ్ । సన్ధారయన్తమపరం తథావై శిరసో
పరి ॥ ౧౧౪ ॥ ధ్యేయా భగవతీ మాలా చిత్రరూపా మనోహరా
సర్వగన్ధాన్వితా సౌమ్యా ఈషద్విహసితాననా ॥ ౧౧౫ ॥ కుష్ఠా
వదాతం కమలం సౌమ్యమీషత్స్మితాననమ్ । రసం గవన్తం మధుర
శ్రోత్రేన్ద్రియసుఖావహమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ గదాం హేమాద్రిసంకా
శాం తన్వీం కువలయేక్షణామ్ । ద్వాదశవర్షవత్తాన్తాం కుమారీ
వనయావనామ్ ॥ ౧౧౭ ॥ స్వావస్థేన రశ్మిజాలెన భాసయన్తీం న
స్థలమ్ । స్వరశ్మిమణ్డలాన్తస్థం వల్గన్తం హేతిపం స్మరేత్ ॥ ౧౧౮

విభో రాజ్ఞాం ప్రతీక్షన్తం హరిస్వాక్షం రక్తలోచనమ్ । తుహినా
చలసఙ్కాశం శఙ్ఖం కమలలోచనమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ సదాగమాది
పాణ్యన్తం ఉద్గిరన్తం స్వకైర్ముఖైః । ధ్యేయాస్స్వరుచిసంయుక్తా
ద్విభుజాః పురుషోపమాః ॥ ౧౨౦ ॥ సాస్త్రాః కిరీటపూర్వా
యే గదామాలాఙ్గనాకృతీ । ఏతేఽస్త్రనాయకాస్సర్వే విభో
ర్గాఢప్రతీక్షకాః ॥ ౧౨౧ ॥ ప్రోత్థితా విచలన్తశ్చ సుసమైః స్థాన
కైః స్థితాః । శ్రోణీతటార్పితకరాశ్చామరవ్యజనోద్యతాః ॥ ౧౨౨ ॥
సపక్షం తు కిరీటాద్యం వర్జయిత్వా చతుష్టయమ్ । తర్జయన్తం చ
హస్తాగ్రేష్వన్యేషాం దక్షిణం కరమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ స్మరేద్ద్వే ధ్యాన
శీలే చ సర్వేషామధమస్తకే । శ్వేతం స్వకం స్వకం చిహ్నం
సుప్రబుద్ధం నిరాకృతి ॥ ౧౨౪ ॥ నళినీ తాళహస్తా చ లక్ష్మీ రక్తాం
బుజప్రభా । పుష్టా కనకగౌరా చామృతకుమ్భధరా స్మృతా ॥ ౧౨౫ ॥
భోక్తృశక్తిః స్మృతా లక్ష్మీః పుష్టిర్వై కర్తృసంజ్ఞితా । భోగార్థమ
పతేస్సృష్టా లోకానుగ్రహా § కామ్యయా ॥ ౧౨౬ ॥ ఉదితం సహతే
నైవ శక్తిద్వితయమవ్యయమ్ । రక్తతుణ్డం మహాప్రాణం భీమ
భ్రుకుటిలోచనమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ దీప్తచామీకరాకారం పద్మమణ్డల
మణ్డితమ్ । సంస్మరేద్గరుడం ¶ విప్రాః గృధ్రవక్త్రం వృషాకరమ్ ॥
యథోక్తమూర్తియుక్తాశ్చ తథా ధ్యాయేద్యథాక్రమమ్ । కిరీటో
హుతభుగ్వద్యః కౌస్తుభస్తు ప్రభాకరః ॥ ౧౨౯ ॥ స్వయం శశా
ఙ్కశ్శ్రీవత్సో మాలాష్టగ్రహవాదయః । అపాంపతిర్వై కమలం
గదాఽపి సరస్వతీ ॥ ౧౩౦ ॥ కాలశ్చక్రాధిపో జ్ఞేయః ఖం శఙ్ఖః
కథితో ద్విజాః । ప్రాణం పతత్త్రిరాడిత్థం ఏవం తత్త్వేషు సంస్థి
తాః ॥ ౧౩౧ ॥ అధిష్ఠాతౄన్ క్రమాచ్చైతాన్ అర్చయేదర్ఘ్యపు
పుష్పకైః । యజేత్తదను దేవేశం భోగైరర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౧౩౨

§ కమ్యయా ¶ విప్ర! - విప్రః

ణాద్యేన సుసూక్ష్మమాహతం సితమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ శిరశ్శ్వేతం తతః కు
ర్యాచ్ఛిభూష సమన్వితమ్ । కర్పూర చూర్ణసంమిశ్రం కుర్యాద్దై
వస్య మూర్ధజమ్ ॥ ౧౬౪ ॥ ఏవం హి చిత్రపూర్వాణామన్యేషాం
కమలాసన । సద్రత్న బ్రహ్మ పాషాణ వర్జితానాం సమాచరేత్ ॥
స్నానార్థం కర్మబిమ్బేతు తత్సమీపేఽథ దర్పణే । స్నానపీఠాప
నం కృత్వా కర్మార్చాం తస్య సన్నిధౌ ॥ ౧౬౬ ॥ స్నానాసనే స
మారోప్య తథాన్యం సర్వం సమాచరేత్ । తదభావే దర్పణేతు స్నా
నభోగాన్ సమర్పయేత్ ॥ ౧౬౭ ॥ చిత్రస్థ ఏవం దద్యాచ్చ భో
గానన్యాన్ యథాక్రమమ్ । తదభావేచ తాన్ సర్వాన్ వాణినాఽఽ
దాయ చేతసా ॥ ౧౬౮ ॥ నివేదయేన్మణ్డలాదిష్వేవం భోగనివే
దనమ్ । ప్రోక్షణం యావతా కుర్యాదర్ఘ్యాద్యైరపిశిష్టకైః ॥ ౧౬౯ ॥
ప్రణాళభాగాదపరం స్నానం భద్రాసనాత్తథా । భూరిసిక్తైశ్శు
ద్ధం కృత్వా తత్స్నానతోయం చ ॥ ౧౭౦ ॥ సపీఠం భగవద్బిమ్బం
సద్వస్త్రేణాఽఽర్ద్రతం ముదా । ఆప్లుతం భావయేద్దేవం నిశ్శేషం క్షాళ
యేత్తతః ॥ ౧౭౧ ॥ భూయో గన్ధోదకేనైవ పూర్వం సమ్యక్ చతుష్ట
యమ్ । స్నానకమ్యం వినాఽన్యేషాం ప్రాగ్వత్కార్యా హి క
ల్పనా ॥ ౧౭౨ ॥ హృన్మన్త్రేణ చతుర్ణాంతు కుర్యాద్ద్వే దివ్య
గోజనమ్ । సాస్త్రేణ మాలమన్త్రేణ సర్వం తచ్చాభిమన్త్రయే
త్ ॥ ౧౭౩ ॥ మాత్రాత్రయం క్రమాత్కృత్వా పినివేద్యాసనం తతః ।
తృతీయం రత్నఖచితం తత్రస్థం పరమేశ్వరమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ విభా
వ్యాలంకృతం భక్త్యా భోగైస్స్రక్చన్దనాదిభిః । సమభ్యర్చ్యార్
ఘ్యపాద్యేన పాదుకాభ్యామనన్తరమ్ ॥ ౧౭౫ ॥ దేయమాచమ
నం భూయశ్చ పాదపీఠం తథైవచ । సమాలభ్య సుగన్ధేన భక్తితశ్చ
న్దనాదినా ॥ ౧౭౬ ॥ సంవీజ్య చన్దనేనైవ మాయూరేణ తతేనచ ।
కేశప్రసాదకృత్కూర్చం పుష్పతామ్బూలకర్తనీమ్ ॥ ౧౭౭ ॥

నివేద్య దేవదేవాయ దుకూలవసనే సితే । ఉపవీతం సోత్తరీయం
మకుటాద్యమనన్తరమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ పాదనూపురపర్యన్తమలఙ్కర
ణముత్తమమ్ । విచిత్రం హి శిరోమాల్యం వేష్టనేన సమన్వితమ్ ॥
ప్రగ్దామసూత్రసమ్బద్ధమాకణ్ఠాచ్చరణావధి । రుచిరం కఙ్కణం చా
థ దద్యాత్పవిత్రసరం తతః ॥ ౧౮౧ ॥ ధాతుభిః కుఙ్కుమాద్యైర్వా
విచిత్రం సితసూత్రజమ్ । పూరితం మృదుతూలేన గ్రథితం చాన్త
రాన్తరా ॥ ౧౮౨ ॥ అఞ్జనం సశలాకం చ తామ్బూలం గన్ధభావితమ్ ।
లలాటతిలకం హైమం ముఖవాసం సరోచనమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ కర్ణావతం
సకే పుష్పం మణ్డనం దర్పణం మహత్ । ప్రకారం చిత్రకుసుమైర్దీ
ప్తరత్నప్రభోజ్జ్వలైః ॥ ౧౮౪ ॥ ప్రభూతైస్తు మహాజ్వాలైస్తిలతై
లాజ్యపూరితైః । అభుక్తాహతసుశ్వేతరచితైర్వర్తివేష్టితైః ॥ ౧౮౫ ॥
గ్రస్థీకృతైస్సగేలాఽఽద్యైః పూజయేత్తదనన్తరమ్ । కర్పూరచూర్ణ
సంమిశ్రం సుగన్ధి మధురం బహు ॥ ౧౮౬ ॥ ఘృష్టధూపసమాయుక్తం
గుగ్గులం ధూపయేచ్ఛుభమ్ । సహఘణ్టారవైరస్మైశ్చాలయ్యమానే
న బాహునా ॥ ౧౮౭ ॥ ఉపానహౌ సితం ఛత్రం శిబికాం చ రథాది
యుక్ । వాహనం గజపర్యన్తం సపతాకం ఖగధ్వజమ్ ॥ ౧౮౮ ॥
సితాసితౌ చామరౌ తు మాత్రావిత్తమనన్తరమ్ । జానునీ భూగతౌ
కృత్వా శిరసాఽవనతేన తు ॥ ౧౮౯ ॥ ఆదాయోత్తానపాణిభ్యాం
వినివేద్య జగత్ప్రభోః । ఔపచారికభోగానామేతేషాం పూరణా
య చ ॥ ౧౯౦ ॥ భేరీమృదఙ్గశఙ్ఖాద్యైర్జయశబ్దసమన్వితైః । గీతకై
ర్వివిధైర్నృత్తైస్తన్త్రీవాద్యసమన్వితైః ॥ ౧౯౧ ॥ వంశైశ్శృఙ్గైస్త
థా హాస్యైరన్యైశ్శ్రావ్యైశ్చ పూజయేత్ । స్తోత్రమన్త్రైర్నమ
స్కారైః ప్రణామైశ్చ ప్రదక్షిణైః ॥ ౧౯౨ ॥ సఙ్కోటేసతి భూభా
గే భగవత్యగ్రతః స్థితే । ధియా నమస్కృతిం కుర్యాద్బద్ధ్వా తు కర
సమ్పుటమ్ ॥ ౧౯౩ ॥ హృద్దేశే మూర్ధ్నికమ్రైస్తు స్మరన్ సర్వేశ్వ

రంహరిమ్ । అన్తర్గర్భగృహే విష్ణోర్గర్భాగార్ధమణ్టపే ॥ ౧౯౪ ॥
ప్రణిపాతగణం కుర్యాత్ప్రదక్షిణగణం వినా । సఙ్కటే సతి తద్దేశే
బాహ్యే ముఖమణ్టపే ॥ ౧౯౫ ॥ స్థాపయేచ్చలబిమ్బాని తత్రా
పి సతి సఙ్కటే । ప్రథమావరణే వాపి ద్వితీయావరణేఽపి వా ॥ ౧౯౬ ॥
స్థానం సువిస్తృతం కృత్వా ప్రాసాదాగ్రం చ వర్జయేత్ । దిక్త్ర
యేఽభిమతే కుర్యాద్విదిక్ష్వభిమతేషు చ ॥ ౧౯౭ ॥ శిలారికాప్ర
దేశే వా సుదేశే సుపరీక్షితే । స్థాపయేద్విధినా యాత్రాబిమ్బం
దేవీసమన్వితమ్ ॥ ౧౯౮ ॥ అన్యాని సర్వబిమ్బాని న బహిః స్థాపయే
త్క్వచిత్ । మూలబిమ్బం సమభ్యర్చ్య పురా నీరాజనాన్తికమ్ ॥
పశ్చాద్బహిఃస్థితాన్ బిమ్బాన్ పూజయేత్తు యథావిధి । ఏవం ప్రద
క్షిణాన్తం చ దేవమభ్యర్చ్య వై తతః ॥ ౨౦౦ ॥ నీరాజయేద్దేవదేవం
తద్విధానమిహోచ్యతే । నీరాజనం తు త్రివిధం సాత్త్వికాదిభేదతః ॥
స్నానాన్తే భోగయజ్ఞాన్తే ద్వితీయం సాత్త్వికం భవేత్ । సాయం
కాలే ప్రతిదినం కుర్యాద్రాజససంజ్ఞికమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ పూజాయాం
దీపదానాన్తే వేద్యన్తేఽపి తామసమ్ । కుర్యాత్ప్రాసాదపక
స్మిన్ తేషామేకం న తు త్రయమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ స్వయంవ్యక్తే తథా దైవై
శ్చ విబుధైశ్చ ప్రతిష్ఠితే । ప్రాసాదే మునిముఖ్యైశ్చ సాత్త్వికా
ఖ్యం సమాచరేత్ ॥ ౨౦౪ ॥ బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైః
స్థాపితే రాజసం భవేత్ । శూద్రైస్తు స్థాపితే స్త్రీభిస్తామసా
ఖ్యం సమాచరేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ సాత్త్వికస్య విధానం తు శృణుధ్వం
మునిపుఙ్గవాః! । కర్తవ్యం స్నానభోగాన్తే యత్తదుక్తం పురైవ తు ॥
అలఙ్కారాసనాన్తే యత్కర్తవ్యం తదిహోచ్యతే । కృతం స్వర్ణా
దిభిర్ద్రవ్యైః కుమ్భమాపూర్య వారిభిః ॥ ౨౦౭ ॥ అర్ఘ్యపాత్రో
ద్ధృతైర్వాథ కేవలైర్గాలితైః పునః । అన్తస్సిద్ధార్థకాన్ క్షిప్త్వా
కణ్ఠే కుర్యాదలఙ్కృతమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ అశ్వత్థపల్లవైః స్రగ్భిశ్చన్దనే

నాథసూత్రైరపి । అన్యత్రగిరజనీపిష్టైర్లేపయేత్సర్వతో ద్విజాః ॥ ౨౦౯ ॥
తదాస్యే మల్లికం పుష్పం సమ్యాన్యగ్నేషు నియోజయేత్ । సంస్కృ
తాగ్నిసముద్భూతాన్ పురా దీపాన్ ప్రదీపయేత్ ॥ ౨౧౦ ॥ ఏభవే
చ్ఛాఽనురూపేణ చతుర్వింశతికాన్ ద్విజాః । పాకస్థానాత్తువేదీ
పాముద్భ్రితాచ్చతురఙ్గులైః ॥ ౨౧౧ ॥ ప్రదీపం కల్లకే కృత్వా
సకుమ్భం వినివేశయేత్ । అగ్రతో దేవదేవస్య సదాధారోపరిస్థిత
మ్ ॥ ౨౧౨ ॥ తమర్ఘ్యగన్ధప్రస్థాపైర్మృన్మన్త్రేణతు పూజయేత్ । కే
వలం పార్ఘ్యపుష్పేణ సాధకస్తదనన్తరమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ దద్యాద్దాచమ
నార్ఘైఽర్ఘ్యం మన్త్రైశ్శస్యైథవాద్విజాః । అర్ఘ్యాలభనమాల్యాని
ధూపం చాపర్యర్ఘ్యమేవచ ॥ ౨౧౪ ॥ దీపకుమ్భం తు పాణిభ్యాముద్ధృ
తం పరిచారిణా । దేవస్య దక్షిణం పాదమారభ్యేతరపశ్చిమమ్ ॥
భ్రామయేత్సర్వతోఽఙ్గాని ఏకధా వా ద్విధా త్రిధా । జపన్వై నేత్ర
మన్త్రంతు హృన్మన్త్రం వా యథారుచి ॥ ౨౧౬ ॥ ఏవం కుమ్భం
పరిభ్రామ్య ద్విజేన పరిచారిణా । శుద్ధయా యోషితా వాపి ద్వా
రాద్బాహ్యే విసర్జయేత్ ॥ ౨౧౭ ॥ తతస్తు దేవదేవస్య దద్యాదర్ఘ్యం
తుమూర్ధని । పాకస్థానాత్తదర్థంతు దీప ఆనీయతే యదా ॥ ౨౧౮ ॥
తదానీం తద్విధానంతు శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । దీక్షితాస్సంనీ
తాశ్చ సుస్నాతాః పరిచారికాః ॥ ౨౧౯ ॥ వదనం నాసికారన్ధ్రే త్రిస్థ
గయిత్వాఽమ్బరేణతు । సితోష్ణీషధరాస్సర్వే సితచన్దనభూషితాః ॥
సౌవర్ణానిచ పాత్రాణి వితతానియథారుచి । రాజతాన్యథతామ్రా
ణి ఆరకూటమయానిచ ॥ ౨౨౧ ॥ కాంస్యాని వాపి సంపాద్య యథా
విత్తానుసారతః । ఏకత్రిపఞ్చసప్తాపి నవచైకాదశ వా తథా ॥ ౨౨౨ ॥
ద్విషట్షోడశ వా యద్వా చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యయా । పాకాలయం
సమాసాద్య తత్రాగ్నిస్సంస్కృతాత్పురా ॥ ౨౨౩ ॥ తేషాం మ
ధ్యేవర్తిదీపాన్ పాత్రాణాంతు మహామతే । చతురఙ్గుళికోత్సే

ధాన్ సఘృతాన్ దీపయేత్పునః ॥ ౨౨౪ ॥ ఉద్ధృత్య తాని పాత్రా
ణి కరైస్తు పరిచారకాః । ఏహేయుః పఙ్క్తిబన్ధేన తదగ్రే గణికాజ
నాః ॥ ౨౨౫ ॥ గచ్ఛేయుర్భగవద్భక్తాః కుర్వన్తో వ్యస్తగీతకే ।
తదగ్రే శఙ్ఖభేర్యాదిసముద్ఘోషణతత్పరాః ॥ ౨౨౬ ॥ తదగ్రే వేత్రి
ణోఽన్యే ప్యశేషజనోత్సారణతత్పరాః । గచ్ఛేయుః పరితస్తేషాం దీపి
కాధారిణో జనాః ॥ ౨౨౭ ॥ ఏవం క్రమాత్సమాసాద్య తిష్ఠేయుర్దే
వసన్నిధౌ । అథాన్యోఽపి దీక్షితో విప్రః కుమ్భమాపాద్య పూర్వవత్ ॥
సమల్లకం తదూర్ధ్వే తు తైః పూర్వకస్థాప్య దీపయేత్తు । పాకస్థానాదా
పాత్రేషు ప్రదీపం వినివేశ్య చ ॥ ౨౨౯ ॥ సదా ధారస్థితం కుర్యాత్త
తస్సాధకసత్తమః । కుమ్భం పాత్రగతం సమభ్యర్చ్య దేవేశం చ తతః
పరమ్ ॥ ౨౩౦ ॥ భ్రామయేత్పూర్వవత్కుమ్భం తస్మిన్ కాలే ద్విజో
త్తమాః । ఋగాద్యధ్యయనం కుర్యుర్ద్విజాః ప్రాగాదిదిక్స్థితాః ॥
సన్నిధౌ దేవదేవస్య నృత్యేయుస్తు గణికాస్తదా । మఙ్గళాని చ గీతాని
సర్వే గాయన్తు గాయకాః ॥ ౨౩౨ ॥ స్వరేణోచ్చతరేణైవ స్తుత
స్తు స్తోత్రపాఠకాః । భేరీమృదఙ్గశఙ్ఖాదీన్ ఘోషయేయుస్సమన్త
తః ॥ ౨౩౩ ॥ ఏవం సర్వత్ర వై కుర్యాదృగాద్యధ్యయనాదికమ్
కుమ్భమేవం పరిభ్రామ్య దత్వా తత్పరిచారిణః ॥ ౨౩౪ ॥ హస్త
థ దీపపాత్రాణి దర్శయేదితరాణి చ । దృష్ట్వా సమ్యక్తతో దద్యా
దర్ఘ్యం దేవస్య మూర్ధని ॥ ౨౩౫ ॥ కుమ్భపూర్వాణి పాత్రాణి
హస్తః పరిచారకాః । ప్రదక్షిణక్రమాత్సార్ధం పూర్వవద్గణికాదిభిః
క్షిపేయుర్ద్వారబాహ్యే వా బాహ్యద్వారస్య బాహ్యతః । అథ
వా వినియుక్తాని తాని సఙ్గృహ్య యోషితః ॥ ౨౩౭ ॥ సుస్నాతా ధౌ
తవసనా ద్విజాతిభావితాత్మనః । లలాటతిలకం దత్వా సర్వాలఙ్కా
రభూషితాః ॥ ౨౩౮ ॥ క్షిపేయురుదితేనైవ వర్త్మనా ద్విజసత్తమాః
అథవా వినియోగాత్తు పూర్వం పాకాలయాదపి ॥ ౨౩౯ ॥ యోషిత

దీపపాత్రాణి గృహీత్వా ప్రోక్తవర్త్మనా । ఆనయేయురిహ భోర
గ్రే కర్తురిచ్ఛానురూపతః ॥ ౨౪౦ ॥ ఏవం నీరాజనం కుర్యాదల
ఙ్కారాసనం తతః । అథవా భ్రామయేత్కుమ్భం దీపాష్టకసమన్వి
తమ్ ॥ ౨౪౧ ॥ యద్వా తత్రాపి వై కుమ్భం సాగ్నిమల్లకసంయు
తమ్ । ధూమాయమానం సిద్ధార్థైర్భ్రామయేద్దీపవర్జితమ్ ॥ ౨౪౨ ॥
ఏవం నీరాజనం ప్రోక్తమేకమూర్తేర్ద్విజోత్తమాః । అనేకమూర్తి
పూజాయాం ముఖ్యమూర్త్యాదితః క్రమాత్ ॥ ౨౪౩ ॥ సర్వాసా
మపి మూర్తీనాం దత్వాఽర్ఘ్యాదికం పృథక్పృథక్ । ఏకైకేన తు కు
మ్భేన ప్రత్యేకమథవా ద్విజాః ॥ ౨౪౪ ॥ సర్వాసామపి కుమ్భేన
ప్రాగ్వన్నీరాజనం చరేత్ । ఏవం నీరాజనం కృతం భగవతో వి
భోః ॥ ౨౪౫ ॥ అనుతిష్ఠన్తి సాహాయ్యం తస్మిన్కర్మణి యే జనాః ।
రజస్తమోవినిర్ముక్తా భవేయుస్తే న సంశయః ॥ ౨౪౬ ॥ ఏవం నీరాజ
నం ప్రోక్తం సాత్త్వికం నామ నామతః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
నీరాజనాన్తవిధిర్నామ
చతుర్థోఽధ్యాయః

నారదః — తతో భోజ్యాసనే దేవో భోగైరాభ్యవహారికైః ।
పూజ్యస్స పాదపీఠం వై దద్యాద్భోజ్యాసనం విభోః ॥ ౧ ॥ ఛన్నం
మసూరతూలాఢ్యమసూరకవరేణ తు । ఆరోపయిత్వా ప్రాగాస్యం
తత్రస్థే భోజనాసనే ॥ ౨ ॥ అర్ఘ్యం పాద్యాచమే దద్యాత్ప్రతి
గ్రహసమన్వితే । తర్పణం సంప్రతిష్ఠాప్య వాసితం చార్ఘ్యవారిణా ॥
అథ తర్పణజలం స్వచ్ఛం సుగన్ధం పాత్రతఃకృతమ్ । మధుపర్కం ద
ధిమధుఘృతయుక్తమనన్తరమ్ ॥ ౪ ॥ సమస్తమేవమేకాఙ్గం దధి
వాపి నివేదయేత్ । శీతళం తర్పణజలమథమాఙ్గం పురోదితమ్ ॥ ౫ ॥

దేయం నిష్పంసనార్థంతు పునరాచమనం విభో:। స్థాలజర్చ్యతాం
సురూపాంచ ప్రగుప్యక్తాం వినివేద్య గామ్ ॥ ౬ ॥ ఓషధీశ్శాలిపూ
ణ్డాశ్చ ప్రక్షలాఢ్యం వనస్పతిమ్ । మూర్తం నివేదయేత్పూర్వం
తతస్సంస్థాప్య తర్పణమ్ ॥ ౭ ॥ ప్రచ్ఛాదనామ్బరంచైవ ప్రదద్యా
దర్ఘ్యోదకమ్ । షడ్రసప్రభవైర్దివ్యైరైవేద్యైః పావనైఃఫలైః ।
గుళఖణ్డాజ్యైస్తైర్భక్ష్యైర్బహుభిష్పృతపాచితైః । గుళముద్గపయో
మిశ్రైర్నిశాజ్యతిలమిశ్రితైః ॥ ౮ ॥ దధిమిశ్రైస్సర్పిమిశ్రైర్మధు
స్వాదుయుతైఃఫలైః । క్రమాదన్నైరష్టపిష్టైరపూపాన్ వినివేదయే
త్ ॥ ౧౦ ॥ సరసాభీరసాలాభిః పయసాసుశ్రితేనచ । పక్వైశ్శీ
తలైస్స్వాదురసగన్ధైశ్చ పానకైః ॥ ౧౧ ॥ భక్ష్యైర్భోజ్యైస్సభ
లేహ్యైః పేయైరన్యైరనేకశః । శ్రద్ధాపూతేన మనసా యజేత్తన
జమవ్యయమ్ ॥ ౧౨ ॥ ఏకైకస్మింస్తు భోగేషు పోత్రయేదర్ఘ్యవా
రిణా । ఘోటికాం మన్త్రసంయుక్తాం కృత్వా పాణిద్వయేనతు ।
అథపాణిద్వయేనైవ అగ్నీషోమాత్మకేనతు । యోంగత్వా పదవీం
త్వా ముద్రాం కామదుఘాంతతః ॥ ౧౪ ॥ బధ్వాతదమృతీకుర్యా
ద్భోగజాలం యథాస్థితమ్ । దత్వాఽర్ఘ్యంపుష్పముపరి సంస్పృశే
ద్విష్ణుపాణినా ॥ ౧౫ ॥ సవ్యేనపాణినాఽఽస్పృశ్య ప్రకోష్ఠం ద
క్షిణస్యతు । తేనదక్షిణహస్తేన అగ్రసఙ్గిత్వ తెనతు ॥ ౧౬ ॥ ని
వేదయేత్తతోవిప్రాశ్శిరసాఽవనతెనతత్ । అసన్నిధేశ్చ యోభో
గోహ్యజ్ఞభావమనుప్రజేత్ ॥ ౧౭ ॥ తత్తద్ధ్యాత్వాతు మనసాభ
క్త్యా విష్ణోర్నివేదయేత్ । పావనైః పానకైస్స్వచ్ఛైశ్శీతలైర్మధు
రాదికైః ॥ ౧౮ ॥ త్వగేలాద్యన్వితైర్హృష్టధూపకర్పూరవాసితైః
నాళికేరోదకోపేతైస్తర్పణీయమనన్తరమ్ ॥ ౧౯ ॥ మసూరమాష
చూర్ణేన రజనీశాలిజేనచ । సముద్వర్తిద సంక్షాళ్య శీతలైర్బహు
వారిభిః ॥ ౨౦ ॥ నైవేద్యాచమనార్థంతు గన్ధోదకమనుత్తమమ్

వాససా నిర్మలం కృత్వా చన్దనేన సితేన చ ॥ ౨౧ ॥ సమాలభ్య సు
ఘృష్టేన కర్పూరసహితేన చ । తిలాన్యథ సురత్నాని సౌవర్ణే వాథ
రాజతే ॥ ౨౨ ॥ పాత్రే కృత్వాఽథ మాత్రార్థం దేవాయ వినివేద
యేత్ । లవఙ్గతక్కోలైలాత్వక్కర్పూరపరిభావితమ్ ॥ ౨౩ ॥ జా
తీపూగఫలోపేతం సుసుగన్ధచ్ఛదం బహు । కర్పూరచూర్ణసంమిశ్రం
ముక్తాచూర్ణవిమిశ్రితమ్ ॥ ౨౪ ॥ మాతులుఙ్గఫలోపేతం నారికేరఫలా
న్వితమ్ । ప్రదద్యాత్ప్రీణితశ్చాస్తై తాంబూలం జగతః పతేః ॥ ౨౫ ॥
ప్రక్షాళ్య గన్ధతోయేన అర్ఘ్యపాత్రోద్ధృతేన వై । పాణియుగ్మం
యథా వై స్యాత్ స్వచ్ఛమత్యన్తనిర్మలమ్ ॥ ౨౬ ॥ నైవేద్యధూప
పాత్రాద్యైస్సహపాత్రైశ్చ నిర్మలీకృతమ్ । కృత్వా సద్గన్ధదిగ్ధాత్తా
వఙ్ఘ్రైణార్చయేత్ పరస్పరమ్ ॥ ౨౭ ॥ ముద్రాం మూలాదిమన్త్రా
ణాం దర్శయిత్వా యథాక్రమమ్ । ధూపయోఽర్ఘ్యగన్ధపుష్పైర్ధూ
పాన్తేన సమర్చ్య చ ॥ ౨౮ ॥ జపముజ్ఝపిధానేన దేవం సన్తర్పయే
త్తతః । స్ఫాటికేనాక్షసూత్రేణ స్వకైర్వా కరపర్వభిః ॥ ౨౯ ॥
పాత్రం సంస్థాపయేత్పశ్చాదర్ఘ్యపాత్రాచ్చ వారిణా । విలిప్య చ
న్దనాద్యైస్తు స్థాపయేద్భాజనే శుభే ॥ ౩౦ ॥ సంపూజ్య పుష్పధూ
పాద్యైస్తస్మిన్ తత్రావిన్యసేత్ । సాధారమాసనం చైవ శక్తిపూ
ర్వైస్సమావృతమ్ ॥ ౩౧ ॥ చతుర్భుజం తు విరజో నారాయణ
మివాపరమ్ । వరదాభయహస్తం చ బద్ధాఞ్జలిధరం స్మరేత్ ॥ ౩౨ ॥
బ్రహ్మస్థానస్థితం తం చ సూత్రం ధ్యాయేద్విభోపమమ్ । సన్నిధా
భవ దేవేశ సన్నిరుద్ధో భవాచ్యుత ॥ ౩౩ ॥ సూత్రాఖ్యమణిజాలే
ఽస్మిన్ యావచ్చన్ద్రదివాకరాః । ఏవం మునే ప్రతిష్ఠాప్య సూత్ర
మన్త్రైఽక్షసంజ్ఞకే ॥ ౩౪ ॥ ప్రతిష్ఠితస్య వైపశ్చాన్ముద్రాం స్వాం
చ ప్రదర్శయేత్ । యథాశక్తి జపం కుర్యాచ్ఛతమష్టాధికం తు వా ॥
తం నివేద్య విభోః పశ్చాద్వాక్కర్మమనసాన్వితమ్ । పుణ్డరీకాక్ష వి

శాన్త్యర్థం మన్త్రమూర్తే జనార్దన ॥ ౩౬ ॥ గృహాణాస్మిన్ జపం
నాథ మమ దీనస్య శాశ్వతమ్ । ఇత్యుక్త్వా సోదకం పశ్చాత్తు వి
న్యం దక్షిణపాణిగమ్ ॥ ౩౭ ॥ అగ్రతో నిక్షిపేద్విద్వాన్ స్తోర్ధ్వమూలమన్త్రే
ణ వారద । భావయేచ్చ తతస్సమ్యక్ స్ఫురన్తీం తారకావళిమ్ ॥
ప్రవిష్టాం భగవద్వక్త్రే వక్త్రాత్తద్ధృద్గతాం పునః । హృదయాద్ద్విజ
శార్దూలం సంహారాఖ్యక్రమేణ తు ॥ ౩౯ ॥ పూర్వవద్బ్రహ్మరన్ధ్రే
ణ పరేణ సహ యోజయేత్ । ఏకైకం హృదయాదీనాం సర్వేషాం వి
హితం త్వథ ॥ ౪౦ ॥ క్రియాఙ్గత్వాన్న దోషోఽస్తి అన్యథా తజ్జపం వినా ।
ధూపం దత్త్వా ప్రణమ్యాథ స్తుత్వా మన్త్రేశ్వరం తతః ॥ ౪౧ ॥ అ
జ్ఞానాజ్జ్ఞానతో వాపి జాతమూనాధికం చ యత్ । దాసస్య మమ దీ
నస్య తు క్షన్తవ్యం లోకలోచన ॥ ౪౨ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం భక్తి
నమ్రః సాధకోత్తమః । సంపూజ్య గన్ధపుష్పైశ్చ తతస్తు భగవన్మయా
త్ ॥ ౪౩ ॥ యథాక్రమం సమభ్యర్చ్య నైవేద్యం ప్రతిపాద్య చ ।
తేషాం మన్త్రావసానం చ అర్ఘ్యాద్యం నివేదయేత్ ॥ ౪౪ ॥ య
న్త్రేభ్యో దేవయజ్ఞాన్తే తస్మాత్రాన్తం ప్రదాయ తు । అస్మిన్ కాలేఽ
ర్ఘ్యాద్యం తు తామ్బూలాన్తం సమర్పయేత్ ॥ ౪౫ ॥ శయ్యాఽఽ
సనం తతో దద్యాదగ్నౌ సన్తర్పయేత్తతః । న్యస్త్వాఽఽస్త్రమాస
నేయానాదనలాలయమగ్రభృత్ ॥ ౪౬ ॥ పూర్వవద్ద్వారయా
గం తు కృత్వా సంప్రవిశేత్తతః । తత్రపూర్వోక్తవిధినా ఉపస్పృశ్య
సమాహితః ॥ ౪౭ ॥ ప్రమాణపరిశుద్ధం చ విభవానుగుణం శుభమ్ ।
చతురావరణం కుణ్డం కృత్వా హ్యావృత్తవిభూషితమ్ ॥ ౪౮ ॥
త్ర్యంశేనార్ధేన వాంఽశేన ఖాతాద్యాసో విధీయతే । చక్రశఙ్ఖామ్బు
జాకారం వృత్తం వా చతురశ్రకమ్ ॥ ౪౯ ॥ గదాద్యైశ్చక్రపర్య
న్తైర్లాఞ్ఛనైర్లాఞ్ఛితం తు వా । అగ్నికార్యోపయోగ్యాని యాని
యానిమాహామతే ॥ ౫౦ ॥ స్రుక్స్రువాదీని భాణ్డాని త్వజ్ఞాతవ్యాని

త్రైఽపి । యద్వా కిరీటశ్రీవత్సమాలాకౌస్తుభలక్షణమ్ ॥ ౫౧ ॥ శఙ్ఖ
చక్రగదాపద్మసహస్తచతుస్తలాఞ్ఛనమ్ । భృఙ్గారకరకాకారంకుం
డం కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౫౨ ॥ కుణ్డం చతుర్మేఖలం వా త్రిమేఖల
మథాపి వా । ద్విమేఖలం తథా చైకమేఖలం వా ప్రకల్పయేత్ ॥ ౫౩ ॥
స్థిరం సమేఖలం కుర్యాజ్జఙ్గమంతు విమేఖలమ్ । దేశకాలవశాచ్చై
వ కుణ్డం నఘటతేయది ॥ ౫౪ ॥ తంవినా హవనచ్ఛేదో నకార్యస్సి
ద్ధిమిచ్ఛతా । శోధితేహ్యుపలిప్తేచ స్థలేఽచలమృదాఽన్వితే ॥ ౫౫ ॥
హోమస్తు విహితస్సమ్యఙ్మన్త్రిణా మన్త్రితస్యచ । పిణ్డికాచతుర
శ్రా తు బహిస్సర్వత్ర శస్యతే ॥ ౫౬ ॥ మధ్యే పద్మం ప్రకుర్వీత
శ్రీపదం పద్మమధ్యగమ్ । ఏవం కృతే శుచౌ కుణ్డే అగ్నికార్యం స
మాచరేత్ ॥ ౫౭ ॥ చుల్ల్యాం వా మల్లకే వాపి హోమం కుర్యాద్య
థావిధి । ఏతే ష్వేకతమం కుణ్డం సమ్భవానుగుణం శుభమ్ ॥ ౫౮ ॥
సుధాద్రవైర్వర్ణకైశ్శుద్ధైర్వ్యాప్యయిత్వోపలిప్యచ । సుగన్ధైశ్చన్దనా
ద్యైశ్చ పఞ్చగవ్యపురస్సరైః ॥ ౫౯ ॥ కుణ్డస్యారమ్భకాలేతు
సంస్కారా నకృతాయది । నిష్పన్నస్యచ తేసర్వే విధేయాశ్చ
క్రమేణతు ॥ ౬౦ ॥ తాడయేదస్త్రమన్త్రేణ పుష్పైర్దర్భేణ పాణి
నా । ఖననం తీక్ష్ణశస్త్రేణ దేశికశ్చాస్త్రవిద్యయా ॥ ౬౧ ॥ గృ
హీత్వా చైకదేశాత్తు కుణ్డమధ్యాత్తు మృత్తికామ్ । అఙ్గుష్ఠానామి
కాభ్యాంతు హృదయేన సముద్ధరేత్ ॥ ౬౨ ॥ అస్త్రేణైవ సమీక్ష్య
త్యన సస్యాన్నిమ్నోన్నతంయథా । సేచయేత్కవచేనైవ కుట్టయేత్త
దనన్తరమ్ ॥ ౬౩ ॥ లేపయేద్గన్ధతోయేన అస్త్రేణ పరిశోధయేత్ ।
అస్త్రజప్తైః కుశాకాణ్డైస్తీక్ష్ణలాఙ్గూలవర్జితైః ॥ ౬౪ ॥ అస్త్రాభి
మన్త్రితేనైవ దర్భకాణ్డద్వయేనతు । తన్మధ్యే చకుశాగ్రేణ ప్రా
గ్భావమవలమ్బ్యచ ॥ ౬౫ ॥ ఆరభ్య దక్షిణాశాయాం లిఖేల్లేఖా
ముదగ్గతామ్ । తస్యాముపరి సంలిఖ్య లేఖానాం త్రితయం స్ఫుటమ్॥

ప్రాగగ్రం దక్షిణాఽఽశాదిహ్యుదీచ్యన్తంచ సంస్తరమ్ । తత్ర ప్రా
గగ్రరేఖాసు మధ్యైకాపిఙ్గళాభిధా ॥ ౬౭ ॥ దక్షిణోత్తరయోర్ద్వే
తు సుషుమ్నేడాదిదైవతే । చతుర్థా ప్రణవేనాథ ప్రోక్షయేదర్ఘ్య
వారిణా ॥ ౬౮ ॥ తదభ్యర్చ్యార్ఘ్యపుష్పాద్యైర్ధ్యాయేత్తద్భద్రపీ
ఠవత్ । ప్రణవైస్తు ప్రతిష్ఠానం ప్రాగ్వదస్య సమాచరేత్ ॥ ౬౯ ॥
చతురశ్రస్థలే కుణ్డే దిగ్విదిగష్టకే బహిః । సంపూర్ణపాత్రం కుమ్భా
నాం అష్టకం వినివేశ్య చ ॥ ౭౦ ॥ ఊర్ధ్వాధో మేఖలానాం చతు
ర్ణాం దిక్చతుష్టయే । కౌశేయవిష్టరస్థాంశ్చ వాసుదేవాదికాన్
యజేత్ ॥ ౭౧ ॥ విదిక్షు ప్రథమాగేన హ్యూర్ధ్వాద్వన్తగాథగాత్మ
వై । తద్వదేవార్ఘ్యపుష్పాద్యైః పూజనీయాః క్రమేణ తు ॥ ౭౨ ॥
మృదుదర్భసమూహంచ నీరసం చాశ్మకుట్టితమ్ । శుష్కగోమయ
చూర్ణేన యుక్తం గన్ధాత్మనా సహ ॥ ౭౩ ॥ కుణ్డద్రోణాంశమాత్రం
తు సమారోప్య ప్రసార్య చ । అచ్ఛిన్నాగ్రైస్తతో దర్భైరస్త్రమ
న్త్రాభిమన్త్రితైః ॥ ౭౪ ॥ కుణ్డభిత్తిగణం సర్వం ప్రోక్షితైః పరిభూ
పయేత్ । వర్మణా చాక్షవాటం తు సఙ్కల్ప్య తదనన్తరమ్ ॥ ౭౫ ॥
సమభ్యర్చ్య చ పుష్పాద్యైరస్త్రమధ్యేఽగ్రప్రణవేన తు । తేనైవ పఠినా నా
భిం పూజయేచ్చన్ద్రసన్నిభామ్ ॥ ౭౬ ॥ తతః పవిత్రకం దార్భం శి
ఖామన్త్రాభిమన్త్రితమ్ । ప్రాక్సమాలేపనోపేతం చతుష్పక్షప
దే న్యసేత్ ॥ ౭౭ ॥ హృన్మన్త్రేణ తతస్తత్ర యోగపీఠం ప్రకల్ప
యేత్ । తత్ర నారాయణాఖ్యాం వై శక్తిం విద్యోతలక్షణామ్ ॥ ౭౮ ॥
లక్ష్మ్యైకకృతిపదం ప్రాప్తాం అమృతామృతరూపిణీమ్ । సర్వానీశ
యరూపాంచ సర్వశక్తిసమన్వితామ్ ॥ ౭౯ ॥ సౌకుమార్యేణరూ
పేణ సర్వవస్త్వన్తరస్థితామ్ । శాశ్వతీం సృష్టిమార్గేణ అవతార్య
హృదమ్బుజే ॥ ౮౦ ॥ పురాధ్యానక్రమేణైవ హృన్మన్త్రేణ హృ
దమ్బుజాత్ । స్వనామపదయుక్తేన సనమః ప్రణవాదినా ॥ ౮౧ ॥

రేచకేన వినిక్షిప్య కుణ్డహృత్పద్మమధ్యతః । సంపూజ్య గన్ధపుష్పా
ద్యైశ్చ పద్మముద్రాం ప్రదర్శ్య చ ॥ ౮౨ ॥ తామ్రపాత్రేఽథవాఽన్య
స్మిన్ సమాదాయ హుతాశనమ్ । ఆరణ్యం లౌకికం వాథ మణిజం
దర్పణోద్భవమ్ ॥ ౮౩ ॥ నిధాయ కుణ్డస్యైశాన్యే సంస్కారార్థం
చ సాంప్రతమ్ । సన్తాడ్య చాస్త్రమన్త్రేణ ప్రోక్షయేచ్ఛిఖయా చ
తమ్ ॥ ౮౪ ॥ హృదాఽభ్యర్చ్యాగ్నిమూర్తిం ధ్యానం దత్వాఽఽచ్ఛా
ద్యాథ వర్మణా । మూలం స్మృత్వా సమానీయ పూరకేణ హృదన్తరే ॥
మన్త్రానిలకరాకృష్టం కృత్వా తస్మాద్వినిర్గతమ్ । వ్యస్తో గుణగణా
త్తస్య స్తేజో నామ గుణో మహాయః ॥ ౮౬ ॥ పరస్య బ్రహ్మణస్సోఽయం
సామాన్యం సర్వతేజసామ్ । విరేచ్య విన్యసేత్తస్మిన్ వహ్నిపా
త్రే పురార్చితే ॥ ౮౭ ॥ తతోఽగ్నిపాత్రమాదాయ నిర్ధూమం సముద్దీ
ప్తిమత్ । దక్షిణేన కరేణైవ పాణిభ్యామథవా ద్విజాః ॥ ౮౮ ॥ భ్రా
మయిత్వా చతుర్ధా వై తతః కుణ్డాన్తరే క్షిపేత్ । ధ్యాయేదేకత్వ
మాపన్నం తతో మన్త్రిచ్ఛాసహ ॥ ౮౯ ॥ యాజ్ఞీయైరిన్ధనైర్వ్య
స్తైః ప్రజ్వాల్యాస్త్రాభిమన్త్రితైః । హృదా దక్షిణహస్తేన కు
ర్యాత్పరిసమూహనమ్ ॥ ౯౦ ॥ ప్రదక్షిణక్రమేణైవ హార్ద్రం పా
ణితలేన తు । సర్వాగ్రాఽధోముఖస్థేన నఖపృష్ఠసుదర్శయన్ ॥ ౯౧ ॥
అస్త్రాభిమన్త్రితేనైవ ప్రోక్షయేదర్ఘ్యవారిణా । తతస్త్వభగ్న
మూలాగ్రైస్సమైర్దర్భైర్బర్హిస్తరమ్ ॥ ౯౨ ॥ దిశిదిశ్యుత్తరా
గ్రాన్తం యామ్యాఽఽశాదౌ తు సాన్తరమ్ । చతుర్గుణైశ్చతుర్ధా త్వ
పృగ్రచ్ఛన్నైఽపరస్పరమ్ ॥ ౯౩ ॥ ప్రాక్ప్రాన్తైః పూర్వభాగాచ్చ
యావదుత్తరగోచరమ్ । హోమోపకరణం సర్వం హోమభాణ్డపు
రస్సరమ్ ॥ ౯౪ ॥ అవతార్య తదూర్ధ్వే తు దక్షిణస్యాం తథాత్మనః ।
ద్వన్ద్వద్వన్ద్వప్రయోగేణ ద్రవ్యస్థాపనమాచరేత్ ॥ ౯౫ ॥ పరిధీంశ్చే
ధ్మనిచయం ముక్తదర్భైకకణ్టకామ్ । స్రుక్స్రువౌ చ చతుష్కం యు

దేకత్రవినివేశ్యచ ॥ ౯౬ ॥ స్రగ్ధూపమధుపర్కంచ బీజాన్యేకత్ర వైత
తః । కౌశేయం ధౌతకేశంతు విష్టరంచ ఘృతంచరుమ్ ॥ ౯౭ ॥ ఆ
జ్యస్థాలీ చతుష్కంచ నిధాయతదనన్తరమ్ । ప్రణీతాపాత్రయుగ
ళం కరకంచార్ఘ్యభాజనమ్ ॥ ౯౮ ॥ చతుష్కమేతదపరమగ్రతో వి
నివేశ్యచ । పాత్రదేశమాత్రాన్సమిధః ప్రభూతం శుష్కమిన్ధనమ్ ॥
పక్ష్మకస్వేదహృద్వస్త్రం వామభాగే నిధాయవై । అర్ఘ్యోదకే
న పాత్రేణ కృత్స్నం పావనతాంనయేత్ ॥ ౧౦౦ ॥ తతస్తు మూ
లదేశస్థా బ్రహ్మవృక్షాదికోద్భితాః । సపర్ణాస్సత్త్వచస్స్విష్టా అధో
నేమేస్తు చాధికాః ॥ ౧౦౧ ॥ పాత్రీ ప్రత్యగుత్తరాగ్రాచ ప్రాగ
గ్రా దక్షిణోత్తరా । చతస్రో వై పరిధయశ్శిఖామన్త్రేణ పూజయే
త్ ॥ ౧౦౨ ॥ విష్టరాణి తతోదద్యాద్ధృదా కుమ్భాష్టకేతతః । తే
షు క్రమాత్పూజయేచ్చ లోకపాలాన్స్వదిక్స్థితాన్ ॥ ౧౦౩ ॥ ఆ
దాయ సోదకంచాథ ప్రణీతాఽఽఖ్యంచ భాజనమ్ । పవిత్రకంతు త
న్మధ్యే చతుర్దర్భకృతంన్యసేత్ ॥ ౧౦౪ ॥ ఉద్ధృతోద్ధృత్య హ
స్తేన జలంతత్తేన నిక్షిపేత్ । తతస్త్వష్టాక్షరంమన్త్రం జపమా
నోహి సాధకః ॥ ౧౦౫ ॥ భూయస్తదమ్భసా సర్వం ప్రోక్షయేద్విష్ట
రేణతు । శేషస్య స్రావణంకుర్యాత్సర్వదిక్షు స్తరోపరి ॥౧౦౬॥
పునరేవామ్భసాఽఽపూర్య తన్మధ్యే పరమేశ్వరమ్ । ధ్యాత్వాఽ
ర్చయిత్వా సంస్థాప్య త్వగ్రతస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ ప్రణీతేచా
పరస్మిన్వై పాత్రేచాగ్రే కృతేసతి । సపవిత్రంతు తత్రార్ఘ్యం
దత్వాచక్రంతు విన్యసేత్ ॥ ౧౦౮ ॥ మన్త్రనాథం తదూర్ధ్వేతు
ధ్యాత్వాఽభ్యర్చ్య యథాక్రమమ్ । తత్పాత్రముత్తరస్యాంచ కృత్వా
సంపూజ్యవైపునః ॥ ౧౦౯ ॥ అథాజ్యం దశసంస్కారైస్సంస్కుర్యా
త్సాధకోత్తమః । అధిశ్రయణమగ్రాదావుపాధిశ్రయణంతథా ।
ప్రసాదీకరణంచైవ హృన్మన్త్రేణ సమాచరేత్ । సంప్లవోత్ప్లవ

కుర్యాత్ప్రణవేనతు సాధకః ॥ ౧౧౧ ॥ హృదా పవిత్రీకరణం దృ
శానీరాజనం తథా । తతః కవచమన్త్రేణ కుర్యాత్తదవకుణ్ఠనమ్ ॥
అవలోకామృతీకారౌ క్రమాన్నేత్రేణవర్మణా । భాణ్డస్థస్యయదా
జ్యస్య దర్భైఃప్రజ్వలితైఃపురా ॥ ౧౧౩ ॥ స్పర్శనం విద్ధి సంస్కా
రమధిశ్రయణసంజ్ఞకమ్ । ఉపాధిశ్రయణం నామ యత్తద్రావణ
ముచ్యతే ॥ ౧౧౪ ॥ ఆజ్యస్థాలీమథాదాయ తాన్వాజ్యం యత్ప్ర
గ్రీవీకృతమ్ । తత్తత్రనిక్షిపేదాజ్యభాణ్డాద్దోషావనుత్తయే ॥ ౧౧౫ ॥
ప్రవాదీకరణం హ్యేతదుచ్చస్థేన కరేణతు । పునరాదాయకృత్వా
గ్రే ఆధారోపరియుత్తతః ॥ ౧౧౬ ॥ దర్భకాణ్డచతుష్కంతు ద్వాద
శాఙ్గుళసంమితమ్ । తిర్యగుత్తానపాణిభ్యామవష్టభ్యనసాన్తరమ్ ॥
అనామాఙ్గుష్ఠయుగ్మేన యథా మధ్యంనతంభవేత్ । తైరాజ్యం చ
తురోవారాన్ ఆనయేచ్చతురోనయేత్ ॥ ౧౧౭ ॥ అన్తరాన్తరయో
గేన హోత్మనోఽగ్నేస్తు సంముఖమ్ । ప్రణవేనోక్తసఙ్ఖ్యేన కుణ్డమ
ధ్యేఽథనిక్షిపేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ సంప్లవోత్ప్లవనే త్వేవం కృత్వా దార్భం
పవిత్రకమ్ । వినిక్షిపేచ్చ తన్మధ్యే పవిత్రీకరణంచ తత్ ॥ ౧౨౦ ॥
కుణ్డాదుల్ముఖమాదాయ జ్వలన్తం ధూమవర్జితమ్ । తేనావర్తంసకృ
ద్విప్ర తద్వై నీరాజనంస్మృతమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ నీరాజీకృత్యతత్పశ్చా
త్కవచోదరగంస్మరేత్ । అవకుణ్ఠనమేతద్ధి తర్జన్యా యత్ప్రదక్షి
ణమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ తేజసా హృదయస్థేన దృగ్గతేనావలోకనమ్ ।
నిరీక్షణమిదం విప్ర తతస్తత్రోపరి స్మరేత్ ॥ ౧౨౩ ॥ చన్ద్రమణ్డల
మధ్యస్థం ధేనుముద్రాసమన్వితమ్ । మన్త్రంవై సౌరభేయంచ
స్ఫురదిన్దుశతప్రభమ్ ॥ ౧౨౪ ॥ తదన్తరస్థం మన్త్రేశం హిమాచల
నిభంస్మరేత్ । తత్స్రుతైరమృతౌఘైశ్చ శశిజైర్ధేనుజైరపి ॥ ౧౨౫
సర్వసంస్కారసంయుక్తం స్మరేదాజ్యంచ భావితమ్ । అమృతీక
రణంనామ ఇదంతే సంప్రకాశితమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ స్రుక్స్రువావథచాదా

యదర్భపుఞ్జలికేనతు । రజోఽపనయనం కుర్యాత్స్రుక్స్రువౌ ప్రక్షాళ్య ప్లా
నవారిణా ॥ ౧౨౭ ॥ నిర్మలీకృత్య కూర్చేన జ్వాలాభిస్సంప్రతా
ప్యచ । ప్రోక్షయిత్వార్ఘ్యతోయేన తాడయేద్గన్ధపుష్పకైః ॥ ౧౨౮ ॥
తదాప్రమేయం స్రుచా జ్ఞాతవ్యం కర్మసిద్ధయే । శతపత్రాత్మవాన
స్తో ముష్టిస్తోఽనన్తవక్త్రధృక్ ॥ ౧౨౯ ॥ అన్తర్బీజాత్మభావేన స్థి
త్వా చోర్ధ్వముఖస్స పునః । సప్తసంస్థం యదధ్యాత్మం భూతపఞ్చ
మరున్మహత్ ॥ ౧౩౦ ॥ ప్రేరితం బ్రహ్మరన్ధ్రేణ తత్తదిచ్ఛావశా
త్పునః । సప్తపాతాళనాగంచ అగమత్ త్వాఽమ్బుజాత్మనా ॥ ౧౩౧ ॥
యదాశ్రయత్యధ్వవాహే త్వమృతాత్మా జలంస్థితః । సచక్రరచ
నాజాలే స్థితస్తేజస్త్రిమూర్తిధృక్ ॥ ౧౩౨ ॥ శఙ్ఖవిగ్రహధృగ్వా
యురాజ్యకోశంచ ఖం తతః । నిర్బీజమజమక్షోభ్యమాద్యం యస్యా
ధిదైవతమ్ ॥ ౧౩౩ ॥ అపరస్మిన్ స్రువే జ్ఞేయం యథా జాయేత త
చ్ఛృణు । సాక్షాదమృతమూర్తిర్వై వరుణస్సకలాత్మనా ॥ ౧౩౪ ॥
నాళాత్మనాతదస్త్రం చ సంస్థితం విఘ్నభీతిహృత్ । జగదాప్యా
యకృచ్ఛన్నః పద్మత్వేనాగ్రదేశతః ॥ ౧౩౫ ॥ ఆనన్దాఖ్యంహి
పామర్థ్యం జ్ఞేయం తత్పారమేశ్వరమ్ । సత్యభూతమమేయంచప్ర
మేయమిదముచ్యతే ॥ ౧౩౬ ॥ సంస్కారకాలే త్వారోప్య నిత్యంస
న్మన్త్రతర్పణే । స్వసంజ్ఞా ప్రణవోపేతా నమస్కారపదాన్వితాః ॥
సర్వేషామర్చనే విప్ర ఆరాధ్య హృదయేన వా । పూజయిత్వా
ర్ఘ్యగన్ధాద్యైర్న్యస్తమన్త్రగణం తతః ॥ ౧౩౮ ॥ బహుశాఖైర
భగ్నాగ్రైః సుసమైస్కుశైః । చతుర్భిర్వ్యామహస్తేనత్వాదా
యాథపవిత్రకమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ దక్షిణానామికాయాంతు చతుస్సంజ్ఞ
వినిర్మితమ్ । అఙ్గులీయకరూపంచ కృత్వావై తదనన్తరమ్ ॥ ౧౪౦ ॥
సంస్కృతాజ్యస్య విప్లుడ్భిస్సంస్పృశేదిన్ధనాదికమ్ । నిశ్శేషదోష
శాన్త్యర్థమథాగ్నేరాహృతస్యచ ॥ ౧౪౧ ॥ శతంశతార్ధంపాదంవా

త్వాహుతీనాం స్వశక్తితః । తిలానాం ఘృతసక్తానాంశుద్ధేన హవి
షా సహ ॥ ౧౪౨ ॥ హోతవ్యం కర్మసిద్ధ్యర్థం యథావదవధార
య । ఆహుత్యముద్ధృతాయాంచ మూలమన్త్రావసానతః ॥౧౪౩
ప్రణవాన్తం పదం బ్రూయాదగ్నిం శోధయశోధయ । యథావస్థిత
రూపేణ తతస్తైనైవ బుద్ధిమాన్ ॥ ౧౪౪ ॥ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం ప
శ్చాచ్చతుష్ఫలీమ్ । అగ్నేర్హోమోఽథ కర్తవ్యస్సర్వసం
స్కారసిద్ధయే ॥ ౧౪౫ ॥ హృదాఽనలం పుటీకృత్య కర్మనామ స
ముచ్చరేత్ । సమ్పాదయామి స్వాహాఽన్తం సర్వకర్మస్వయం
క్రమః ॥ ౧౪౫ ॥ ఆజ్యేనసిక్తైః కుసుమైస్సమిద్భిర్వా ధియా ద్విజ ।
గర్భాధానాదిసంస్కారాన్ కుర్యాద్ద్వారావసానకాన్ ॥ ౧౪౬ ॥
శీకుక్షికుహరేయద్వై బహిస్థస్య ప్రవేశనమ్ । గర్భాధానంతు త
ద్వృద్ధి సంస్కారం ప్రథమంమునే ॥ ౧౪౭ ॥ ప్రాణయోగాచ్ఛయా
శక్తిర్వహ్నేశ్శిరజఠరేస్థితా । జడరూపాచ యాసూక్ష్మా తస్యాశ్చి
ద్విసరోహిణ్యః ॥ ౧౪౯ ॥ భగవచ్ఛక్తిచైతన్య సామర్థ్యాచ్ఛ
నైశ్శనైః । స్మృత్వైవం జుహుయాదాజ్యం తన్మన్త్రేణోదితేన
। ॥ ౧౫౦ ॥ భవేత్పుంసవనంచాగ్నేశ్చిచ్ఛక్తినయనాత్తువై । సీ
మన్తాఖ్యంతు సంస్కారమగ్నేః కుర్యాదనన్తరమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ అవ్య
క్తశ్చ తదన్తస్థాశ్శిరఃపాణ్యాదయోఽఖిలాః । స్వాంస్వాంవై కర్మ
మానం ప్రబుద్ధాస్సంశ్రయన్తియే ॥ ౧౫౨ ॥ విభాగకలనాత్తేషాం
మన్తంతముదాహృతమ్ । అగ్నేర్వై జాతకర్మార్థం పూర్వవన్ధో
మయేత్సకృత్ ॥ ౧౫౩ ॥ నిస్సృతస్యచవై గర్భాజ్జాతకం తముదా
హృతమ్ । హిరణ్యమధుసర్పిభ్యాం స్తనసంప్రాశనంద్విజ॥౧౫౪॥
కుర్యాత్తదనువై నామ జాతస్యాగ్నేః ప్రయత్నతః । వాసుదేవాది
నామ్నావై ప్రసిద్ధేనాజుహోయేత్తుతమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ ఏవం సంస్కారశు
ద్ధస్య వైష్ణవాగ్నేఃప్రయత్నతః । మన్త్రాన్నదానంపూర్వంయన్తద

న్నపాత్రీశనంభవేత్ ॥ ౧౫౮ ॥ శిఖాబన్ధంయదగ్నేస్తు తచ్చౌళమి
తిచోచ్యతే । యదగ్నేర్హోమయేదాజ్యం తచ్చోపనయనంస్మృతమ్॥
వేదవ్రతంచ గోదానం సమావర్తవివాహకౌ । కృత్వాఽనలస్యజి
హ్వానాం భావయేత్సప్తకంపునః ॥ ౧౫౯ ॥ నవఖణ్డే సమిద్ధానే కు
ణ్డేఽగ్నావర్చిషోర్ధ్వతే । తథాదీప్తిప్రకాశాచ మరీచిస్తాపినీతథా ॥
కరాళా లెలిహా చైవ కుణ్డం వ్యాప్యవ్యవస్థితాః । ఈశపూర్వాగ్ని
దిగ్భాగే ప్రభాద్యం త్రితయంస్మృతమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ రక్షోవారుణవా
యవ్యే మరీచ్యాద్యం త్రయంతుతత్ । ఉదగ్దిఙ్మధ్యతోయామ్యేవ్యక్షి
తైకా లెలిహాభిధా ॥ ౧౬౧ ॥ రక్తం శ్వేతం తథా నీలం కృష్ణం పీ
తం తథారుణమ్ । సౌదామినీనిభం ధ్యాయేజ్జిహ్వానాం సప్తకం క్ర
మాత్ ॥ ౧౬౨ ॥ స్వస్వబీజైస్స్వసంజ్ఞైర్వా స్వబీజైర్వా స్వ
నామభిః । ఏతైర్మన్త్రైర్ద్విజశ్రేష్ఠ భావయేచ్చ యథాక్రమమ్ ।
అఙ్గారాణ్యర్చిషశ్చైవ శక్తిర్వా దహనాత్మికా । త్రిలక్షణోఽయ
మాధార ఆధేయో హుతభుగ్విభుః ॥ ౧౬౩ ॥ ఆత్మనోఽగ్నేస్తు విశే
షో వాసుదేవస్సనాతనః । ఏవంజ్ఞాత్వా పురాసమ్యక్సక్తాం వైశ్వా
నరీం పరామ్ ॥ ౧౬౪ ॥ ఆధేయోల్లిఙ్గితాకారం ధ్యాత్వా కుణ్డగత
నలమ్ । తజ్జనిత్రీం తతఃకుణ్డాజ్జ్వాలామార్గేణ చాగతామ్ ॥ ౧౬౬
పరానన్దప్రకాశాభాం నాసికాభ్యాం ద్వాదశావధి । తతోవతారయే
న ప్రవిష్టాంభావయేద్ధృది ॥ ౧౬౭ ॥ తస్యసంశుద్ధదేహస్య పునరే
సమాచరేత్ । సంబోధజనకం హోమం జడభావప్రశాన్తిదమ్
ఉచ్చార్యమూలమన్త్రంతు ప్రణవద్వితయాన్వితమ్ । జుహుయా
దాహుతీనాంచ సహస్రంశతమేవవా ॥ ౧౬౯ ॥ తద్వదాజ్యేనస
తస్య దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తథా । సంస్కృతస్యాథవైవహ్నే
ర్పూజాంకుర్యాత్తు భక్తితః ॥ ౧౭౦ ॥ పుష్పైర్ధూపేన దత్వాచ
వైరక్షతమిశ్రితైః । అన్నైర్భక్ష్యఫలోపేతైరాజ్యేనక్రమశో ద్విజ

సమ్పూజ్యైవం విధానేన స్వమన్త్రేణానలం తతః । తర్పయేత య
థాశక్తి తిలాజ్యాద్యైరనుక్రమాత్ ॥ ౧౭౨ ॥ ఆజ్యేనవా కేవలేన
సహస్రశతసఙ్ఖ్యయా । అగ్నేః పూర్ణాహుతిం దత్వా హోమదవ్యాం
ఘృతేనతు ॥ ౧౭౩ ॥ తతఃపూజాం ప్రకర్తవ్యా దేవస్యాగ్నేస్తు మ
ధ్యతః । పూర్వవచ్చ స్మరేద్వహ్నిం సాకారం నిష్కళప్రభమ్ ॥
స్వయోగబలవీర్యేణ వ్యాపకం సర్వదిగ్గతమ్ । కదమ్బకుసుమాకా
రం స్వప్రభాభిర్విరాజితమ్ ॥ ౧౭౫ ॥ కుణ్డమాపూరయన్ సర్వం
సగ్న్యాకృత్యాస్తు సర్వశః । ఏవంహి వితతో వ్యాపీ నిరాకారస్సుదీ
ప్తిమాన్ ॥ ౧౭౬ ॥ అథ జ్వాలాజటాధారే వహ్నేర్వై కుణ్డమధ్య
గః । అనుసన్ధీయతే బుద్ధ్యా విష్టరంతు యథోదితమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ త
దర్చనమథ కుర్యాత్పుష్పధూపైస్సచన్దనైః । ముద్రాబన్ధం తతః
కుర్యాత్పితాసురగణస్య చ ॥ ౧౭౮ ॥ తతోఽవతార్య తన్మధ్యే హ్యా
వయేత్పరమేశ్వరమ్ । నిరోధకాస్త్రమన్త్రేణ దద్యాత్తు పుష్పాఞ్జ
లింవిభోః ॥ ౧౭౯ ॥ సాఙ్గం సలాఞ్ఛనం ధ్యాయేత్సకళం పరమేశ్వ
రమ్ । సాంముఖ్యం సన్నిధానఞ్చ సన్నిరోధనమాచరేత్ ॥౧౮౦॥
అర్ఘ్యప్రదానపూర్వంతు సర్వంకుర్యాత్తు పూర్వవతత్ । మూలబి
మ్బే యథా ధ్యానమగ్నిమధ్యే తథాభవేత్ ॥ ౧౮౧ ॥ యానగే
యానగం ధ్యాయేదగ్నౌ స్థానే యథాస్థితమ్ । ఆసీనేత్వథచాసీనం
శయానేచ తథావిధమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ పద్మరాగారుణరుచిం స్మర్తవ్య
మనలాస్పదే । మూలాదిసర్వమన్త్రాణాం తత్తన్ముద్రాః ప్రదర్శ్య
వ ॥ ౧౮౩ ॥ అర్ఘ్యగన్ధాదినాభ్యర్చ్య పూజయేత్సకళంప్రభుమ్ ।
యభోగాస్త్రనాసమ్యక్స్వోక్తవిధినాతథా ॥ ౧౮౪ ॥ సమిద్గణం
పాత్రస్థం కృత్వాఽభ్యర్చ్య హృదాతతః । శిరసాఽవనతేనైవ
నివేద్యతతఃప్రభోః ॥ ౧౮౫ ॥ ఆజ్యేనోభయతస్సిక్తం బ్రహ్మక్షీర
ద్రుమోద్భవమ్ । ఇధ్మాష్టకం సమాదాయ ద్విధాకృత్వా ద్విజో

త్తమః ॥ ౧౮౬ ॥ నిధాయ దక్షిణస్యాంచ మధ్య ఆగ్నేయదిగ్గతమ్।
విశ్రాన్తం నైరృతపదే ఉత్తరస్యాం తథాఽపరమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ వా
య్వీశపదసంరుద్ధమాఘారాభ్యన్తతః క్షిపేత్ । ఇధ్మమూలాదథా
క్రాన్తమిధ్మస్యోపరి సంస్థితమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ స్రువమాజ్యేన సంపూర్య
సూర్యబీజేన చిన్తయేత్ । సహస్రాంశుంచ తన్మధ్యే దద్యాత్స్రు
గ్దణ్డస్యదక్షిణే ॥ ౧౮౯ ॥ అపరస్మిన్ స్రువి ధ్యాత్వా సోమాఖ్యేనాక్ష
రేణతు । పూర్ణం శశాఙ్కబిమ్బంచ ప్రదద్యాత్తత ఉత్తరే ॥ ౧౯౦ ॥
సఙ్ఖ్యానుగుణమిధ్మానాం ఘృతంచ జుహుయాత్తువై । సూర్యసో
మాత్మకంచాగ్నేర్విద్ధి తల్లోచనద్వయమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ పతయోరన్త
రం యద్వై తదగ్నేర్వదనంస్మృతమ్ । తత్రవై జుహుయాత్పూర్వం
సమిధాం సప్తకంక్రమాత్ ॥ ౧౯౨ ॥ ఘృతసిక్తాం చతుస్సఙ్ఖ్యాం
ఏకైకాంహి సుపుష్కలామ్ । ప్రాక్కుఙ్కుమాదినా లిప్తాం కాష్ఠ
సంజ్ఞాంతుహోమయేత్ ॥ ౧౯౩ ॥ స్రగ్ధూపమధుపర్కంచ బీజాన్యా
జ్యం యథాక్రమమ్ । తత్రాన్నసమిధో దానే విశేషోఽయం విధీ
యతే ॥ ౧౯౪ ॥ సాధితం సంస్కృతాగ్నౌ ప్రాక్ తంనిధాయాగ్రత
శ్చరుమ్ । సముద్ఘాట్యావలోక్యాస్త్రం సంప్రోక్ష్యార్ఘ్యార్ఘ్యాంభసా
తతః ॥ ౧౯౫ ॥ దర్భకాణ్డచతుష్కేణ సాగ్నినా తదనుస్పృశేత్ ।
తన్మధ్యే స్రుక్చతుష్కంతు మన్త్రేణాజ్యస్య నిక్షిపేత్ ॥ ౧౯౬ ॥
అథాదాయ స్రుచంతత్ర తద్వద్గ్రాసచతుష్టయమ్ । చతురఙ్గుల
మానేనాప్యన్నగ్రాసముథాహరేత్ ॥ ౧౯౭ ॥ తంనిధాయ స్రువా
గర్భే తదూర్ధ్వే పూర్వవద్ఘృతమ్ । దద్యాదగ్నౌ చతుష్కంతు
క్షిపేదన్నాహుతింతతః ॥ ౧౯౮ ॥ భూయోఽగ్నౌ స్రుక్చతుష్కం
త్వప్యాజ్యస్యాపాదయత్నతః । తతోఽన్నమాజ్యసంసిక్తం ప్రా
గ్వత్కృత్వాహుతింపునః ॥ ౧౯౯ ॥ దద్యాత్పూర్వప్రయోగేణ ప
వమేవచతుష్టయమ్ । హుత్వాప్యన్నాహుతీనాంచ ఆజ్యాఖ్యాంజు

హుయాత్తతః ॥ ౨౦౦ ॥ తిలైర్ఘృతసమాయుక్తైరష్టోత్తరసహస్రకమ్। శతంశతార్ధంపాదంవా యథాశక్తిసమాచరేత్ ॥ ౨౦౧ ॥ ఆజ్యాక్తైరక్షతైస్తద్వత్తిలైశ్చ జుహుయాత్తతః । అర్ధముద్గాంశసంయుక్తమధికంచాగ్రవర్తినామ్ ॥ ౨౦౨ ॥ జపకాలే తథా హోమే కర్తవ్యం సిద్ధిమిచ్ఛతా । స్విష్టకృద్భవనం కుర్యాదన్నగ్రాసేన వై సకృత్ ॥ ౨౦౩ ॥ కామ్యైరవశ్యఫలదైర్ద్రవ్యైః కాలసముద్భవైః । తిలైర్ఘృతేన పయసా దధ్నా వా పాయసేనతు ॥ ౨౦౪ ॥ సిద్ధాన్నైస్సాధితైర్భక్ష్యైర్బీజైర్ధాన్యైశ్చ తణ్డులైః । మూలైఃఫలైఃపల్లవైశ్చ సుప్రశస్తైశ్చ కోమలైః ॥ ౨౦౫ ॥ సుగన్ధైస్థలపద్మాద్యైః పుష్పైశ్చ వసితాదికైః । గుగ్గులేనాజ్యమిశ్రేణ సమ్యక్ఛ్రీవేష్టకేనవా ॥ ధాత్రీఫలైశ్చ సరసైరుత్పలైశ్చ శుభైస్తథా । సుసితాసితరక్తైశ్చ పద్మైర్బిల్వైస్సుశోభనైః ॥ ౨౦౬ ॥ దూర్వాకాణ్డైరభగ్నాగ్రైర్గ్రన్థిసద్గ్రన్థనిర్మలైః । ఏధోభిర్బ్రహ్మవృక్షోత్థైః క్షీరద్రుమమయైస్తథా ॥ ౨౦౭ ॥ అమృతాక్షీరసంయుక్తా ఔదుమ్బర్యోమధుప్లుతాః। అచ్ఛిన్నాగ్రాహ్యభగ్నాశ్చ కణ్టకైఃపరివర్జితాః ॥ ౨౦౯ ॥ సగ్రాస్త్రిమధుయుక్తాశ్చ ఘృతయుక్తాస్తు వా పునః । యోక్తవ్యాన్యగ్నిమధ్యేషు సమిద్భిస్సహసర్వదా ॥ ౨౧౦ ॥ సర్వాణ్యన్యపి శేషాణి చన్దనాదీని యాన్యపి । సదన్తకాష్ఠం తామ్బూలముత్కటఘ్రాణవర్జితమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ దాహ్యాని లక్షహోమేతు ఆసనాదీని యాని చ । మధులవణపానాం సుకటు తైలాజ్ఞితానిచ ॥ ౨౧౨ ॥ ఆజ్యయుక్తైస్తిలైశ్శాన్తిస్సిద్ధయస్సకలాస్తథా । ఘృతేన పయసా దధ్నా హోమస్తృప్తిం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨౧౩ ॥ పాయసేనతుసిద్ధాన్నైర్భక్ష్యైః పుష్టిస్సదాభవేత్ । బీజైర్ధాన్యైస్తణ్డులైశ్చ తర్పితో మన్త్రరాడ్ద్విజ ॥ ౨౧౪ ॥ ప్రయచ్ఛతి సదా శ్రేయః ప్రసన్నః పరమేశ్వరః ।

పల్లవైఃఫలమూలైశ్చ హోమస్తుష్టిం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౨౧౫ ॥ జుహోతి
చాపమృత్యుంచ రోగాంశ్చాపశమం నయేత్ । తర్పిస్థలపద్మా
ద్యైః పుష్పైశ్చాన్యైస్సితాదికైః ॥ ౨౧౬ ॥ సౌభాగ్యమతులం వి
ప్రాః అచిరాత్సంప్రయచ్ఛతి । గుగ్గులాజ్యైర్ద్విజారోగ్యం శుభై
ర్ధాత్రీఫలైస్తథా ॥ ౨౧౭ ॥ శర్కరైర్బిల్వఫలకైః పఞ్చగవ్యసము
క్షితైః । ఆజ్యాన్నైః పద్మబీజైశ్చ లక్ష్మీం శీఘ్రం ప్రయచ్ఛతి ॥
ఉత్పలైర్వశ్యకామస్తు భోగకామస్తు హోమయేత్ । దూర్వాఙ్
కురైశ్చ హోమేన ఆయుషో వృద్ధిమాప్నుయాత్ ॥ ౨౧౯ ॥ ప
యోభిశ్చ శుభైర్హోమో మాషైశ్శాన్తిప్రదః ప్రభుః । తిలానాం సశతే
హోమో హరిణాననముద్రయా ॥ ౨౨౦ ॥ ఘృతస్య కార్షికో
హోమః క్షీరస్య చ విశేషతః । శుక్తిమాత్రా హుతిర్దధ్నః ప్రసృతిః
పాయసస్య చ ॥ ౨౨౧ ॥ గ్రాసార్ధమానమన్నానాం భక్ష్యా
ణాం స్వప్రమాణతః । సర్వేషామేవ బీజానాం ముష్టినా హోమ
మాచరేత్ ॥ ౨౨౨ ॥ అగ్రాఙ్గుళీస్తు లాజానాం శాలీనాం ప
ఞ్చకం హునేత్ । ఫలానాం స్వప్రమాణంచ పల్లవానాం తథైవ
చ ॥ ౨౨౩ ॥ కర్కన్ధుమాత్రా గుళికా హోమానాం గుగ్గులోస్స
దా । ధాత్రీఫలప్రమాణం వా సమ్యగ్వేసతి హోమయేత్ ॥ ౨౨౪ ॥
మార్ద్వకాష్ఠాని విప్రేన్ద్ర చతుర్దశాఙ్గులానివా । సమిత్ప్రాదేశ
మానేన సముచ్ఛేదాస్త్వగన్వితాః ॥ ౨౨౫ ॥ అగ్నేర్వర్ణాశ్చగ
న్ధాశ్చ శబ్దాశ్చాకృతయస్తథా । వికారా విశిఖాశ్చైవ సంవేద్యాః
కర్మసిద్ధయే ॥ ౨౨౬ ॥ పద్మరాగద్యుతిశ్శ్రేష్ఠో లాక్షాఽలక్తకసన్ని
భః । బాలార్కవర్ణో హుతభుక్ జయార్థం శస్యతే ద్విజ ॥ ౨౨౭ ॥
ఇన్ద్రగోపకసఙ్కాశశ్శోణాభో వాఽథ పావకః । చక్రచాపనిభ
శ్శ్రేష్ఠః కుఙ్కుమాభస్తథైవ చ ॥ ౨౨౮ ॥ రక్తానాం పుష్పజాతీ
నాం వర్ణేనాగ్నిరిహోచ్యతే । సుగన్ధో ద్రవ్యగన్ధోఽగ్నిర్ఘృతగన్ధశ్చ

శోభనః ॥ ౨౨౯ ॥ ఆయుర్ద్రవపద్మగన్ధస్స్యాద్బిల్వగన్ధశ్చ సువ్రతః । ఉగ్రగన్ధోఽభిచారేషు విహితస్సర్వదాఽనలః ॥ ౨౩౦ ॥ జీమూతఝల్లకీశఙ్ఖమృదఙ్గధ్వనితుల్యకః । శబ్దోఽగ్నేస్సిద్ధయే హేతురతోఽన్యస్స్యాదసిద్ధిదః ॥ ౨౩౧ ॥ రక్తాభస్తు యదా వహ్నిః క్షీణార్చిః పరిదృశ్యతే । పద్మరాగోపలాభశ్చ స్ఫటికాభస్తథా శుభః ॥౨౩౨॥ యద్రూపం కథితం పూర్వం యదితస్య ప్రదక్షిణమ్ । అన్యోన్యగ్యం ప్రపద్యేత తదా సిద్ధికరోఽనలః ॥ ౨౩౩ ॥ కర్వితేనతు వర్ణేన యది కాపోతకాదినా । పరివర్తం కరోత్యగ్నిస్తథా విప్ర విపర్యయః ॥ ౨౩౪ ॥ హోమాన్తే తన్నిమిత్తం వై హోమం కుర్యాచ్ఛతాధికమ్ । విమలా చ శిఖా వహ్నేరుదయాశ్చ శుభావహాః ॥౨౩౫॥ హ్రస్వాహ్రస్వోన్నతాదీర్ఘా జ్వాలాసిద్ధిప్రదాస్మృతా । స్నిగ్ధప్రదక్షిణావర్తశ్శ్రీః ప్రచ్ఛాదితధ్వనిః ॥ ౨౩౬ ॥ స నిత్యమేవ శుభకృద్యదన్యైర్వర్జితో గుణైః । ప్రదీప్తే లేలిహానేఽగ్నౌ నిర్ధూమే సగుణే తథా ॥ ౨౩౭ ॥ హృద్యే తుష్టిప్రదే చైవ హోతవ్యం శ్రియమిచ్ఛతా । అల్పతేజోఽల్పరూపశ్చ విస్ఫులిఙ్గసమన్వితః ॥ జ్వాలాభ్రమవిహీనశ్చ కృశానుర్నైవసిద్ధిదః । అప్రబుద్ధే సధూమే చ జుహుయాద్యో హుతాశనే ॥ ౨౩౯ ॥ కర్మహానిర్భవేత్తస్య త్వాభిచారార్థముచ్యతే । మార్గస్థః పీతవర్ణశ్చ అవలీఢశ్చ యోఽశుభః ॥ ౨౪౦ ॥ ప్రభామూర్తిగతో మన్త్రీ స్తర్పితో యదినత్తము । విద్యాం ప్రయచ్ఛత్యచిరాద్దీప్తిస్థో భూప్రదప్రభుః ॥ ౨౪౧ ॥ తాపయత్యేష శత్రూణాం ప్రకాశో పర్యవస్థయా । శత్రుక్షయం దదాత్యేష మరీచ్యమూర్ధ్వగోఽపి భుః ॥ ౨౪౨ ॥ తాపిన్యామూర్ధ్వగో మన్త్రీ స్సర్వతాపోపశాన్తిదః । విపక్షోచ్చాటనం కుర్యాత్కరాళా సంస్థితో హుతః ॥ ౨౪౩ ॥ లెలిహావస్థితో మన్త్రీ యదిసన్తర్ప్యతే మునే । దద్యాదభీప్సితం చైవ దేహాన్తే పరమం

పదమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ స్వాహాకారం సదా హోమే పూర్ణాయాం వౌష
డేనచ । తమేవ శాన్తికే కుర్యాద్వషడాప్యాయనే తథా ॥ ౨౪౫ ॥
స్వధా పితృక్రియాయాంచ ఫట్కారం త్రయకర్మణి । విద్వేషే
హుంవశే స్త్రీణాం నమో మోక్షప్రసిద్ధయే ॥ ౨౪౬ ॥ కర్మహో
మావసానేచ ఘృతేనాపూర్య సంస్రుచమ్ । అథావాచ్య ప్రభూతేన
హోమద్రవ్యేణ పూరయేత్ ॥ ౨౪౭ ॥ తత్రోపరి ఘృతం దద్యా
త్తతోఽర్ఘ్య కుసుమాదిభిః । మూలదేశాత్సమారభ్య స్రుచం పూ
జ్య స్రువాఽన్వితామ్ ॥ ౨౪౮ ॥ ఘృతయుక్తం తు తద్ద్రవ్యం స్రు
చః పుష్కరకుక్షిగమ్ । ద్రవచ్చన్ద్రోపమం ధ్యాయేత్తతః పూర్ణం
సముద్ధరేత్ ॥ ౨౪౯ ॥ స్రుగ్దణ్డే దేహనాభౌ తు మూలే సంరుధ్య సం
స్మరేత్ । నిష్కళం మన్త్రనాథం తు పూర్ణశీతాంశువిగ్రహమ్ ॥
ఆమూలాచ్చ సురుచ్ఛక్త్యా ప్రోద్ధరేచ్చ స్వవిగ్రహాత్ । విధాయ
చేశ్వరాధారే తస్మాద్ధారాఽమృతం మహత్ ॥ ౨౫౧ ॥ నాసికా
సన్ధిమార్గేణ స్రుక్వక్త్రే పతితం స్మరేత్ । సామృతామాజ్యధారాం
చ వసుధారామివక్షిపేత్ ॥ ౨౫౨ ॥ ముఖమధ్యే తు మన్త్రస్య
తద్బ్రహ్మవివరేఽథవా । హృత్పద్మాన్తర్గతాం సమ్యక్ప్రవిష్టాం
అనుభావయేత్ ॥ ౨౫౩ ॥ తయా వై బృంహితం మన్త్రం ధారయే
ద్బ్రహ్మధారయా । తృప్తం పుష్టంచ హృష్టంచ తుష్టం వై సాధ
కోపరి ॥ ౨౫౪ ॥ మన్త్రోచ్చారసమేతా వై శరీరకరణాన్వితా ।
ధ్యానోపేతా ద్విజశ్రేష్ఠ పూర్ణేయం పరికీర్తితా ॥ ౨౫౫ ॥ సర్వ
సిద్ధికరీ శశ్వన్మోక్షలక్ష్మీవివర్ధనీ । బహుశః సేన్ధనేఽగ్నౌ చ హో
తవ్యం కర్మసిద్ధయే ॥ ౨౫౬ ॥ ఏకానేకప్రయోగాణాం నతుకర్మ
ణికర్మణి । తతోఽర్ఘ్య గన్ధపుష్పాద్యైర్మన్త్రనాథం సమర్పయే
త్ ॥ ౨౫౭ ॥ ముద్రాః ప్రదర్శయేత్సర్వా మూలమన్త్రాదితః క్ర
మాత్ । చతుర్థాంశేన చాఙ్గానాం కుర్యాన్మూలస్య తర్పణాత్ ॥

లాఞ్ఛనాభరణానాంచ లక్ష్మ్యాదీనాం తదర్ధతః । అథవా హృద
యాదీనాం తతోఽర్ధేనాఖిలాసుచ ॥ ౨౫౯ ॥ పరమేశ్వర కాన్తా
సు తదర్ధేన ద్విజోత్తమ । లాఞ్ఛనాభరణాదీని సర్వాణి జుహు
యాత్క్రమాత్ ॥ ౨౬౦ ॥ హృదాది సర్వమన్త్రాణాం ప్రత్యేకం
జుహుయాత్తు వా । విసర్జనం తతఃకుర్యాద్దత్వాఽర్ఘ్యం ధూపసం
యుతమ్ ॥ ౨౬౧ ॥ భోగస్థానగతామన్త్రాః పూజితాయే యథాక్ర
మమ్ । ముఖ్యమన్త్రశరీరంచ సంప్రవిష్టాంశ్చ సంస్మరేత్ ॥ ౨౬౨ ॥
జ్వాలా జ్వాలాన్తరేయద్వత్సముద్రప్యైవ నిమ్నగాః । తంమన్త్ర
విగ్రహం స్థూలం సర్వమన్త్రాస్పదం ద్విజ ॥ ౨౬౩ ॥ ప్రవిష్టం
భావయేత్సూక్ష్మే అవ్యక్తే హృదయాత్మకే । పరే ప్రాగుక్తరూ
పంతు తంసూక్ష్మముభయాత్మకమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ తంపరం ప్రస్ఫుర
ద్రూపం నిరాధారపదాశ్రితమ్ । సద్ధిమార్గేణ హృత్పద్మే సంప్రవి
ష్టంతు భావయేత్ ॥ ౨౬౫ ॥ మన్త్రముద్రాసమేతేన పూరకేణ
తు సప్తమమ్ । భాసితం భావయేద్దేహం తేనాపాదాచ్ఛిరోఽవధి ॥
ప్రవిష్టేనతు మన్త్రేణ ప్రయత్నేన వినాద్విజ । విగ్రహఃకమ్పతే
యస్య మన్త్రస్తస్య ప్రసీదతి ॥ ౨౬౬ ॥ ఏవం విసృజ్య మన్త్రే
శం ముద్రాబన్ధేన వైసహ । సాధారాసనమన్త్రాణాం గణేశస్య
ద్విజోత్తమః ॥ ౨౬౭ ॥ గుర్వాదీనాంతు విహితమర్ఘం లాఞ్ఛ
న దర్పణాత్ । ఏతేషాంచ లయంవిప్ర కుర్యాత్సృష్టిక్రమేణతు ॥
ద్వార్స్థాస్త్రి లోకపాలానాం వప్రస్థహరిసేవినామ్ । గురుపూ
ర్వక్రమాదిత్థమర్ఘమర్ఘం యథాక్రమమ్ ॥ ౨౭౦ ॥ సకృత్సకృత్స్వ
శక్త్యావా పూర్ణాంసర్వేష్వథక్షిపేత్ । విష్వక్సేనస్తతోభక్త్యా
తర్పణీయస్తిలాక్షతైః ॥ ౨౭౧ ॥ వౌషడన్తేన మన్త్రేణ దద్యా
త్పూర్ణాహుతిం ద్విజ । పూజయిత్వా యథాన్యాయ్యం కుర్యా
త్తస్య విసర్జనమ్ ॥ ౨౭౨ ॥ అనలం పూజయిత్వాతు శక్తితస్తర్ప

యేత్తతః । అచ్ఛిద్రకరణీం పూర్ణాం పూర్ణాం మన్త్రేణ పాతయే-
త్ ॥ ౨౬౩ ॥ సన్తర్పయేత్తతో వహ్నిర్ద్వాదశార్ణమన్త్రసమన్వి-
తామ్ । కుణ్డే పుష్పాఞ్జలిం క్షిప్త్వా వహ్నిమన్త్రమనుస్మరన్ ।
ధ్యాత్వా చైవ నమస్కృత్య యథావిధి విసృజ్య తత్ । సమాఘా-
యన్యాసితోఽస్తైహ్యవతారక్రమేణ తు ॥ ౨౬౫ ॥ సంమార్జ్య స్రు-
క్స్రువావగ్నౌ స్రుచం నిక్షిప్య చాప్యపా । అర్ఘ్యపాత్రాత్తు చా-
పూర్య కుణ్డబాహ్యే ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ కుర్యాదీశానకోణా-
ద్వై అచ్ఛిద్రోదకధారయా । పవిత్రకేణాథ ఊర్ధ్వే వినిక్షిప్య క-
రేణ వా ॥ ౨౬౭ ॥ దద్యాచ్ఛిరసి వై శేషం స్రగధోవదనాన్న్య-
సేత్ । అస్మినో వామభాగే తు విష్టరస్రవసంయుతమ్ ॥ ౨౬౮ ॥
అపవాస్య జలం పాత్రద్వితయుస్థం తదర్చితమ్ । ఉపసంహృత్య
ముతథా భస్మనా తదనన్తరమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ జలనిర్మథితేనైవ హూ్య-
ద్ధ్వపుణ్డ్ర చతుష్టయమ్ । హృద్యగ్నయోర్లలాటే చ కుర్యాద్దీపశి-
ఖాఽఽకృతిమ్ ॥ ౨౭౦ ॥ అథార్ఘ్యపాత్రమాదాయ గత్వా భగవ-
తో గృహమ్ । నమస్కుర్యాజ్జగన్నాథమష్టాఙ్గపతనేన తు ॥ ౨౭౧ ॥
ఆపూర్య పాణియుగళం పుష్పైస్తత్ర పరిష్ఠితమ్ । సంస్మరేన్ని-
ష్కళం మన్త్రమమృతేనోపబృంహితమ్ ॥ ౨౭౨ ॥ ప్రభూతదీప్తి-
చ్ఛురితం నిక్షిపేన్మన్త్రమూర్ధని । తర్పితోఽసి విభో భక్త్యా హో-
మేనానలమధ్యగ ॥ ౨౭౩ ॥ హోమద్రవ్యేషు యద్వీర్యం తది-
దం చాత్మసాత్కురు । వినివేద్య విభోర్హోమం పూజాం కృత్వా య-
థావిధి ॥ ౨౭౪ ॥ గృహీతం భావయేత్తేన ప్రసన్నేనాన్తరాత్మనా ।
ఏవం సమాప్య హోమాన్తం అర్ఘ్యగన్ధాదిభిర్విభుమ్ ॥ ౨౭౫ ॥
సముభ్యర్చ్య పిత్ర్యాణాంచ సంవిభాగమథాచరేత్ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్

భోజ్యాసనాగ్నికార్యవిధిర్నామ పఞ్చమోఽధ్యాయః.

మునయః — పితౄణాం సంవిభాగస్య విధిః కీదృక్ఫలం
చ కిమ్? । తత్సర్వం మునిశార్దూల వర్ణ్యతాం భవతాఽధునా ॥౧॥
నారదః — ఆరాధ్యస్యాగ్రతో విప్రాః ప్రత్యహం క్రియతే తు య
త్ । తజ్జ్ఞేయం సంవిభాగం తముత్తమం సర్వకర్మణామ్ ॥ ౨ ॥ సం
విభాగాత్పితౄణాంచ భవత్యనృణవాన్నరః । ప్రయాన్తి తృప్తిమ
తులాం తేనకర్మవశాదపి ॥ ౩ ॥ సంవిభాగః పితౄణాంచ యథా
కార్యస్తథోచ్యతే । కుణ్డస్య యోని నికటే దక్షిణాగ్రం స్తరేకు
శాన్ ॥ ౪ ॥ భద్రపీఠసమీపే తు త్ర్యాతలే వా తమూర్ధ్వతః । స్తరోప
రి కిరేద్యత్ర తిలాన్ సరజతోదకాన్ ॥ ౫ ॥ క్రమేణ భావయేత్తత్ర పి
తౄనథ పితామహాన్ । తృప్తయే హ్యథ సర్వేషాం దేవాయ వినివే
ద్య చ ॥ ౬ ॥ ప్రోక్షితాన్యన్నపాత్రాణి చత్వారి కబళాని వా ।
స్తరోర్ధ్వే తు నిధాయాథ సంపూజ్యార్ఘ్యాదినా తతః ॥ ౭ ॥ క్రమే
ణ చాతురాత్మ్యైర్మన్త్రైరవ్యయ యోగతః । తతస్తు నామ్నా గో
త్రేణ మన్త్రైః పూర్వం తిలోదకమ్ ॥ ౮ ॥ సర్వేషామర్ఘ్యకలశాన్
ప్రదద్యాచ్చ యథాక్రమమ్ । తాదర్థ్యేనాథ చతురో వినివేశ్యాసనే
షు చ ॥ ౯ ॥ లబ్ధలక్షాన్వరేతత్త్వే బ్రాహ్మణాన్ పాఞ్చరాత్రి
కాన్ । ప్రాఙ్ముఖం ద్వితయం చైవ ద్వితయం చాప్యుదఙ్ముఖమ్ ॥౧౦॥
సంపద్యభావేఽప్యేకం వా వినివేశ్యోత్తరాననమ్ । అథ తేషాం క్ర
మాత్కుర్యాదర్చనం చాతురాత్మ్యవత్ ॥ ౧౧ ॥ అర్ఘ్యానులేపనా
ద్యైస్తు భోగైర్గ్రాసాన్తావసానకైః । తత్తత్కాలోచితైస్సర్వైరనుపా
దేయవర్జితైః ॥ ౧౨ ॥ తైశ్చాపి మాననిష్ఠైస్తు భవితవ్యం సుయన్త్రి
తైః । వాగ్యతో బద్ధలక్షాస్త్వవ్యన్నమూర్తౌ జనార్దనే ॥ ౧౩ ॥
యేఽశ్నన్తి పితరస్తేన తృప్తిమాయాన్తి శాశ్వతీమ్ । అతస్సవ్యభి
చారంతు మానం వర్జ్యం క్రియాపరైః ॥ ౧౪ ॥ శుభమవ్యభిచారం
యత్తత్కార్యం సర్వవస్తుషు । యదజ్ఞసఙ్కల్పితమయైరవ్యక్తైరా

సితాఽక్షతైః ॥ ౧౫ ॥ కృతమోక్షపుత్రైర్బద్ధైర్జ్ఞానం తత్సిద్ధిహేతు
కృత్ । స్వయమేవ స్వబుద్ధ్యా యత్సర్వవస్తుషు వర్తతే ॥ ౧౬ ॥
శబ్దైరనుపదిష్టైస్తు తజ్జ్ఞానం విద్ధి సర్వదా । తస్మాద్వై శ్రాద్ధభోక్తౄ
ణాం దివ్యే వా పితృకర్మణి ॥ ౧౭ ॥ దద్యాన్నైవేద్యవత్సర్వ
మర్ఘ్యాద్యాఽభ్యన్తరేఽగ్రతః । యేనాచమనపర్యన్తం కాలం తిష్ఠన్తి
వాగ్యతాః ॥ ౧౮ ॥ విధినాఽనేన వై నిత్యమథ యజ్ఞేషు వైష్ణవే
సంవిభాగః పితౄణాం చ కార్యస్తద్రవిణైర్నరైః ॥ ౧౯ ॥ కృత్వా§
తిలోదకాన్తం వా ఫలమూలైస్త్వశక్తితః । తదర్ధం గ్రాసమాత్రం
తు దద్యాద్గోష్ఠభక్తుకే ॥ ౨౦ ॥ యస్మాద్ద్విజైర్భాగవతైర్నైత్రిక
త్రం యత్ప్రాపితేఽచ్యుతే । పిత్రర్థమల్పం వా భూరి తత్తేషామక్ష
యం భవేత్ ॥ ౨౧ ॥ తమభ్యర్చ్య బిమ్బగన్ధాద్యైర్మూలమూర్తిగ
తం విభుమ్ । ప్రాఙ్గణేషు చ సర్వేషు ప్రాసాదేష్వాశ్రమేషు చ ।
ప్రతిష్ఠితేషు శోభార్థం విభవవ్యూహమూర్తిషు । తత్రైవ గోపుర
ద్వారదిఙ్మూర్తిషు చ మణ్టపే ॥ ౨౩ ॥ సాన్నిధ్యం చైవ యా తాసు
శక్త్యా నిత్యం సమర్చనమ్ । షోడశైరుపచారైర్వా ద్వాత్రింశద్భి
స్తథాధికైః ॥ ౨౪ ॥ కుర్యాత్తన్మూర్తిమన్త్రైశ్చ తథా నైమిత్తికే
ష్వపి । జపాన్తం హవనాన్తం వా స్నానాద్యం సాధకస్తతః ॥ ౨౫ ॥
తత్తన్మూర్త్యగ్రదేశస్థే కుణ్డే హోమం సమాచరేత్ । న కర్తార్చాఽఽ
దికం తత్ర స్నపనం చోత్సవాదికమ్ ॥ ౨౬ ॥ బలిదానం చ సర్వత్ర
పవిత్రారోహణాదిషు । నాచర్తవ్యం విశేషేణ పరతన్త్రాసు మూ
ర్తిషు ॥ ౨౭ ॥ నిత్యాభిషేకమాత్రం తు తాసు తత్ర సమాచరేత్ ।
సితాదివర్ణయుక్తాసు ప్రోక్షణం వా నివేదనమ్ ॥ ౨౮ ॥ మూలాల
యార్చయా సార్ధం పరతన్త్రాసు దేశికైః । పవిత్రారోహణం కా
ర్యమఙ్గత్వేనాధివాసితైః ॥ ౨౯ ॥ పూరకేషు చ సర్వేషు తత్రైవా

§ తిలోదకాన్నం వా ఫలమూలైస్త్వశక్తితః । తదర్ధం

్రయణాదికే । ఖగేశ విష్వక్సేనాది పరివార గణేష్వపి ॥ ౩౦ ॥
ప్రతిష్ఠితేషు గేహేషు పూజ్యమాశ్రయమూర్తివత్ । అమూర్తస్య
ఖగేశస్య విష్వక్సేనాదికస్య తు ॥ ౩౧ ॥ కుముదాదిగణేశానాం
ద్వారావరణవాసినామ్ । అన్యేషాం పరివారాణాం మహాపీఠని
వాసినామ్ ॥ ౩౨ ॥ అగ్రే నిత్యోత్సవార్చాయాః దద్యాత్కాలత్ర
యే బలిమ్ । సాకారో వా నిరాకారో విష్వక్సేనో గణైస్సహ ॥ ౩౩ ॥
యదా సమర్చనీయశ్చ బల్యన్తే శిష్టవస్తుభిః । నిత్యోత్సవం తతః
కుర్యాత్సర్వాలఙ్కారసంయుతమ్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రాకారద్వారదే
వానాం బలిదానపురస్సరమ్। తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం
మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౫ ॥ కృతేన యేన భక్తానామభీష్టం జాయతే ఫ
లమ్ । నిత్యోత్సవార్థం బిమ్బం తు సౌవర్ణం రాజతం తు వా ॥ ౩౬ ॥
తామ్రజం శైలజం వాఽథ నాత్యుచ్చం నచ కుబ్జకమ్ । మూ
లబేరానురూపం చ స్థాపితం పురా ॥ ౩౭ ॥ వస్త్రా
భరణమాల్యైశ్చ యథాశోభమలంకృతమ్ । మూలబిమ్బగతాం శ
క్తిం తస్మిన్నారోప్య మన్త్రతః ॥ ౩౮ ॥ సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యపు
ష్పాద్యైరోంగన్ధాపాన్ సమ్మన్త్రతః । ఆస్థైగారాధితే దేవే స్వయం
వ్యక్తాలయాదిషు ॥ ౩౯ ॥ సాధకం వరయేదన్యం బలిదానాదికర్మ
ణి । పురా గర్భగృహద్వారి తథా చైవాగ్రమణ్డపే ॥ ౪౦ ॥ ఘృతా
వాదసమేతేన దీపేన జ్వలితేన తు । ద్వారస్థానగ్న్యాది ధూపాస్తై
స్సుభక్ష్యగర్భాచ్ఛిద్రవారిణా ॥ ౪౧ ॥ దత్త్వార్ఘ్యాణాం తతశ్చాన్నం
తర్పణాన్యుస్తతః పరమ్ । తాంబూలంచ క్రమాద్దత్త్వా తత్తన్మ
న్త్రైరనుక్రమాత్ ॥ ౪౨ ॥ స్వర్ణాది నిర్మితం యానం పురస్తాత్ప్రి
థమాజనే । సుగన్ధపుష్పప్రభయా ధూమైర్యక్షాత్ర్యైస్సితాదిభిః ॥
యథాశోభమలంకృత్య తస్మిన్ బల్యర్థకౌతుకమ్ । ప్రాచీముఖం స
మారోప్య ప్రాజ్ఞేషు ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౪౪ ॥ ఆతపత్రైస్సితా

ద్వైశ్చ మాయూరైర్గకేతుయష్టిభిః । పతాకాభిశ్చామరైశ్చ తాల
వృన్తైశ్చ శోభనైః ॥ ४३ ॥ గణికా దేవదాసీభిర్గాయకైరార్వ్యదర్వ
సఙ్ఘవ్యైః । భేరీపటహఘోషైశ్చ శ్రుతిఘోషసమన్వితైః ॥ ४౬ ॥
ఏవమాద్యైరలంకారైర్గోణమయేనోపలేపితే । మణ్డలే హస్తమాత్రే
తు బలిదాన పురస్సరమ్ ॥ ४౭ ॥ ద్వారావరణదేవానాం ధ్వా
త్రాణాం వా స్వదిక్షు చ । వక్ష్యమాణ విధానేన నియతోత్సవమా
చరేత్ ॥ ४౮ ॥ పీఠోర్ధ్వే విష్ణుభూతానాం సగణానామథార్చన
మ్ । కృత్వా సముత్క్షిపేత్ శేషం తృప్త్యర్థం సోమకం బలిమ్ ॥ ४౯ ॥
పీఠం ప్రదక్షిణం నీత్వా చతుర్ధా నా దిక్షు ... ...న్యత్ర
గీతాద్యైర్ఛైవను న్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౫౦ ॥ ప్రా... ...షు విశాలేషు
బహిః స్థిషుచ సాదరమ్ । సజ్జితం రథమారోప్య పరిభ్రమణమా
చరేత్ ॥ ౫౧ ॥ యానాదేరవరోప్యాథ పాదుకే పరి వేద్య చ ।
అగ్రమణ్టపభూమిస్థే భద్రపీఠే నివేశ్య చ ॥ ౫౨ ॥ పాద్యార్ఘ్యాచ
మనాద్యైశ్చ నాద్యైరనులేపనైః । మాల్యైరాభరణైశ్చాపి
ధూపైస్తాంబూలపశ్చిమైః ॥ ౫౩ ॥ అభ్యర్చ్య శ్రమశాన్త్యర్థం
స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ । ఆదౌ నివేశితాం శక్తిం తన్మూలే వినియో
జ్య చ ॥ ౫४ ॥ తమభ్యర్చ్యార్ఘ్యగన్ధాద్యైః ప్రణమేత్ స్తుతిపూర్వ
కమ్ । త్రికాలం యత్ర విధివత్ క్రియతే నియతోత్సవః ॥ ౫౫ ॥
తత్ర సర్వసమృద్ధిస్స్యాద్రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య చానిశమ్ । అథావేబ
లిబిమ్బస్య హేతునా సన్నిధీకృతే ॥ ౫౬ ॥ కూర్చే నవాఽన్న
మూర్త్యా వా కుర్యాన్నిత్యోత్సవం తతః । నిశ్శేషస్యోపసంహారం
కృత్వా చార్ఘ్యాదికస్య చ ॥ ౫౭ ॥ నత్వా స్తుత్వా చ దేవేశం తతః
పాద్యప్రతిగ్రహాత్ । పాదోదకం సమాదాయ విగ్రహం సేచయే
త్స్వకమ్ ॥ ౫౮ ॥ భుక్తాని పత్రపుష్పాణి విదధ్యాన్మూర్ధనిస్వకే ।
పుష్పార్ఘ్య గన్ధపూర్వాణాం దేవయజ్ఞైకృతే సతి ॥ ౫౯ ॥ వినయా

దాహృతానాంచ భక్తానాం మన్త్రసేవినామ్। మూర్ధ్ని సన్ధార
ణాచ్ఛశ్వద్దౌర్భాగ్యం క్షయమేతిచ ॥ ౬౦ ॥ కీర్తిం శాన్తిం శ్రి
యాఽఽరోగ్యసిద్ధిం సముపయాతిచ। పశ్చాచ్ఛరీర యాత్రార్థం
అర్ఘ్యస్య పరమేశ్వరమ్ ॥ ౬౧ ॥ లబ్ధానుజ్ఞస్తు వైకుర్యాదనుయా
గం యథావిధి। భోజ్యం నైవేద్య పూర్వంతు సర్వస్మాదాయపా
త్రగమ్ ॥ ౬౨ ॥ వినివేద్యచ దేవాయ పవిత్రీకృత్యచామ్భసా। స
న్త్యరూపాహ్యలబ్ధ్వాచాపన్నదోషక్షయంకరీ ॥ ౬౩ ॥ చేతసా
చాతురాత్మ్యా భావనీయాచ భావనా। తథాఽఽత్మాఽధ్యక్ష సం
జ్ఞోఽన్నే సాన్ద్రముఖా వే వ్యవస్థితః ॥ ౬౪ ॥ ప్రద్యుమ్నో భగవాన్
రూపే పతద్వైర్యైశు లాఙ్గలీ। భోక్తా నుహోఽఽత్మా భగవాన్ వా
సుదేవస్స్వయం త్వజః ॥ ౬౫ ॥ చతుష్ప్రణవసంయుక్తం తతోఽమ్భ
స్సాళకం పిబేత్ । వక్త్రశుద్ధౌ తు తైనైవాపన్నాహుతి చతుష్ట
యమ్ ॥ ౬౬ ॥ హుత్వా చాభిమన్త్రైర్గ్రాసైస్తతోఽశ్నీయాద్యథా
రుచి। సమాచమ్యపునర్యాయాత్ప్రయతో భగవద్గృహమ్॥ ౬౭ ॥
మనోబుద్ధ్యభిమానేన సహాన్యస్య ధరాతలే। కూర్మవచ్చతురః పా
దాన్ శిరస్తత్రైవ పంచమమ్ ॥ ౬౮ ॥ ప్రదక్షిణసమేతేన త్వేవం
రూపేణ సర్వదా। అష్టాఙ్గేన నమస్కుర్యాదష్టాక్షర పురస్సరమ్॥
ఏవమష్టాఙ్గ యజనమనుయాగాన్తమీరితమ్। అన్తఃకరణ యాగాది
యావదాత్మనివేదనమ్ ॥ ౭౦ ॥ తదాద్యమఙ్గయాగస్య నామ్నాఽ
భిగమనం మహత్ । పూజనం చార్ఘ్య పుష్పాద్యైర్భోగైర్యత్ఖిలం
మునే ॥ ౭౧ ॥ బాహ్యోపచారైస్తద్విద్ధి భోగసంజ్ఞంతు నారద। మ
ధ్యాన్యాద్యైస్తేన దధ్నాచ పూజాచ పశునార్చ్యయా ॥ ౭౨ ॥ తత్తృ
తీయంహి యాగాఙ్గంతుర్యమన్నేన పూజనమ్। నివేదితస్యయద్దా
నం పూర్వోక్తవిధినా మునే ॥ ౭౩ ॥ సంప్రదానంతు తన్నామ
యాగాఙ్గం పంచమంస్మృతమ్। వహ్నిసంతర్పణం షష్ఠం పిత్ర్యయా

గస్తు సప్తమః ॥ ౨౪ ॥ ప్రాణాగ్ని హవనం నామ్నా త్వనుయాగ
స్తదష్టమమ్ । పఞ్చమస్త్వాఙ్గసహితాం పూజాం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౨౫ ॥
యత్ర ద్వాదశ కాలేజ్యా కర్తవ్యా ఽఽభూతివిస్తరాత్ । తత్ర ప్రా
భాతకీం కుర్యాత్పూజామష్టాఙ్గసంయుతామ్ ॥ ౨౬ ॥ అఙ్గద్వయం
తు పాశ్చాత్యం వినా పూతాం సమాపయేచ్చ । పిత్ర్యాణాం సంవిభా
గంచ అనుయాగం యథోదితమ్ ॥ ౨౭ ॥ దేశికస్స్వజ్యయా కుర్యా
న్నిత్యం మాధ్యందినార్చనే । త్రికాలేష్వేకమష్టాఙ్గం షడఙ్గంచా
చరేద్ద్వయమ్ ॥ ౨౮ ॥ యోగార్థినాంచ స్వాధ్యాయం భోగమ
ధ్యాత్మసంజ్ఞితమ్ । తత్తత్కాలేషు కుర్వీత స్వాధ్యాయమధునో
చ్యతే ॥ ౨౯ ॥ అష్టాఙ్గేన నమస్కృత్య హ్యుపవిశ్యాగ్రతో విభోః ।
ఆగమాధ్యయనం కుర్యాత్తద్వ్యాఖ్యార్థవిచారణమ్ ॥ ౩౦ ॥ ప్రా
హ్ణేఽథ సన్ధ్యాసమయే స్నాత్వా వా జపనావధి । త్వాళయిత్వా త
నుః కుర్యాద్వాససాం పరివర్తనమ్ ॥ ౩౧ ॥ సాయన్తనార్చనం కు
ర్యాత్షడఙ్గం బలిపశ్చిమమ్ । తత్తత్కాలేషు కుర్వీత యథాశాస్త్రో
దితేనచ ॥ ౩౨ ॥ జపం కృత్వా యథాశక్తి స్స్వపాద్య శయనం
తతః । సమాధాయ బహిర్దేవం నిరాలమ్బపదే స్థితమ్ ॥ ౩౩ ॥ అ
ప్రయత్నేన వై తావదనురుద్ధేన చేతసా । సహ తేనైవ వైనిద్రా యా
పదభ్యేతి సాంప్రతమ్ ॥ ౩౪ ॥ సముత్థాయార్ధరాత్రేఽథ జితని
ద్రో జితశ్రమః । కమణ్డలుస్థితేనైవ సమాచమ్య తు వారిణా ॥ ౩౫ ॥
గురుం దేవం నమస్కృత్య ఉపవిశ్యాజినాసనే । యోగాభ్యాసం
తతః కుర్యాద్యథావిధి మునీశ్వరాః ॥ ౩౬ ॥ సమాధాయాత్మనాఽఽ
త్మానం పవంత్యక్త్వా జపక్రియామ్ । ధ్యాతృధ్యేయవిభాగేన యా
వత్తన్మయతాం వ్రజేత్ ॥ ౩౭ ॥ సదాసంవేద్య నిర్ముక్తే సమాధా
వతే స్థితిమ్ । అభ్యాసాద్భగవద్యోగీ బ్రహ్మసమ్పద్యతే తదా ।
తత్ర శ్రమజయం కుర్యాత్త్యక్త్వా ధ్యానాసనే క్రమాత్ ॥ ౩౮ ।

శయ్యాఽఽసనం నివేద్యాథ మూలమూర్తేరనన్తరమ్ । లక్ష్మ్యాది
శక్తియుక్తస్య యాగమూర్తిగతస్య చ ॥ ౮౯ ॥ తస్మిన్నారోప
యేద్దేవం సర్వాఙ్గపరిశోభితే । అర్ఘ్యం పాద్యం తథాఽఽచా
మం పరిగ్రహసమన్వితమ్ ॥ ౯౦ ॥ దత్త్వా సమాలభేత్పశ్చా
చ్చన్దనాద్యనులేపనైః । సుగన్ధపుష్పమాల్యాదిదీపధూపే నివేద్య
చ ॥ ౯౧ ॥ భక్ష్యాణ్యపూపపూర్వాణి సక్షీరాణి ఫలాని చ । త
ర్పణాన్యశ్చ తామ్బూలం పాఙ్గం సగన్ధభావితమ్ ॥ ౯౨ ॥ నివే
ద్య దేవదేవాయ విభవానుగుణం తతః । సర్వం చ విన్యసేత్పశ్చా
త్తస్మిన్ కర్మకృతం చ యత్ ॥ ౯౩ ॥ తుష్టం గృహీతం తత్సర్వం
భావయేద్దక్షిణం కరమ్ । తస్యోర్ధ్వే నిష్కళం మన్త్రం సర్వం యత్క
ణాకులమ్ ॥ ౯౫ ॥ యోగోత్థాం ఫలసంపత్తిం లక్ష్మీరూపాం విచి
న్తయేత్ । మూలమన్త్రం సముచ్చార్య పాణిమధ్యే తథా స్మరేత్ ॥
భూయశ్చ నిష్కళం మన్త్రం తస్మాదుపరి భావయేత్ । సశ్లిష్టజా
నుర్భూమౌ కృత్వా పిణ్డార్ని వేదయేత్ ॥ ౯౬ ॥ ప్రసాదాభిముఖ
నాథ తేన తచ్చాత్మపాత్రగమ్ । భావనీయం ద్విజశ్రేష్ఠాః పరి
తుష్టేన చాదరాత్ ॥ ౯౭ ॥ సంన్యాసం సంచయం నాథ కృ
త్వా సన్యస్తతస్య చ । మన్త్రరూపానుకారిణ్యా ముద్రణీయం
చ ముద్రయా ॥ ౯౮ ॥ ఫలార్థం ప్రసవం యేన నైతి సంన్యాసకారి
ణామ్ । ఫలపర్యవసానే చ కామమాగమచోదితమ్ ॥ ౯౯ ॥ భర్తు
ర్నియుజ్యతే యేన సిద్ధాన్తైస్తు ఫలార్థినామ్ । నిత్యం ప్రతిష్ఠితం
బిమ్బం వినా స్థలజలాదికాన్ ॥ ౧౦౦ ॥ విసర్జనం తతః కుర్యాద్ద
త్త్వార్ఘ్యం ధూపసంయుతమ్ । భోగస్థానగతాన్మన్త్రాన్ పూజితా
యే యథాక్రమమ్ ॥ ౧౦౧ ॥ ముఖ్యమన్త్రశరీరం తు సంప్రవిష్టాం
శ్చ సంస్మరేత్ । జ్వాలాజ్వాలాఽన్తరే యద్వత్సముద్రస్యైవ నిమ్న

గాః ॥ ౧౦౩ ॥ తన్మన్త్రిం విగ్రహంస్థూలం సర్వశస్త్రాస్త్రసంది
జాః । ప్రవిష్టం భావయేత్తస్మిన్ హృదయస్థే హ్యుభయాత్మకే
పరే ప్రాగుక్తరూపే తు తం సూక్ష్మముభయాత్మకమ్ । తస్మాత్స్వగ
స్ఫురద్రూపం నిరాధారపదాశ్రితమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ దర్పణం దర్శయి
త్వా తు నిర్మలం తస్య చాగ్రతః । సన్ధిమార్గేణ హృత్పద్మం సంప్రవిష్టం
తు భావయేత్ ॥ ౧౦౫ ॥ స్మృత్వా పరాత్మనా తంచ స్వసంవిద్గగనే
హృది । విశ్రాన్తం భావయేద్దేవం స్వభావేన సమన్వితమ్ ॥ ౧౦౬
కర్మార్చాస్వాదిషు బిమ్బేషు షట్సు నిత్యాదిసిద్ధయే । ప్రతిష్ఠితేష
విధివన్నిత్యం ప్రాగాదికేఽర్చనే ॥ ౧౦౭ ॥ తదభక్త్యా యోగ
తాంశక్తిం మూలబిమ్బాద్యథా । సమభ్యర్చ్య లఘూపచారై
ర్ద్యైస్తాంబూలాద్యైర్నఖరోదితైః ॥ ౧౦౮ ॥ పునరారోపయేన్మా
తత్ర తత్ర నియోజితామ్ । పూజాఙ్గం కర్మబిమ్బానాం నిత్యనైమిత్తికా
దిషు ॥ ౧౦౯ ॥ ప్రాప్తే తు తత్తత్కార్యే మూలాదావాహ్య మ
న్త్రవిత్ । సమాప్య తేషు తత్కార్యాణ్యర్హాణి యథార్హతః ॥ ౧౧౦
సమాప్య మూలబిమ్బే తు తేభ్యస్తత్ర విసర్జయేత్ । తన్త్రిన్నర్ఘ్యా
దిపాత్రస్థాన్ విసృజ్య ప్రాక్ప్రయోగతః ॥ ౧౧౧ ॥ శేషమర్ఘ్యా
దికం సర్వం భుక్తపూర్వేణ వై సహ । పాణినా తోయపూతేన విష
క్సేనాయ చార్పయేచ ॥ ౧౧౨ ॥ న్యాసద్వయంచ సంగృహ్య మ
సా చ స్వవిగ్రహాత్ । నిశేషస్యోపసంహారం కుర్యాదర్ఘ్యాదికస్య చ
యాగోద్దేశాత్తథా స్థానాత్ స్తరాద్యస్యాఖిలస్య చ । సహోపలా
పనేనైవ సర్వమమ్భసి నిక్షిపేత్ ॥ ౧౧౪ ॥ కవాటబన్ధనం కురా
న్మన్త్రి కవచముచ్చరన్ । నియోజ్య తత్ర రక్షార్థం చక్రంచప
తగేశ్వరమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ స్వేచ్ఛయా త్వాగతో మన్త్రీ ప్రతిరుద్ధా
య పూర్వవత్ । యథోక్తం సకలం కుర్యాత్ప్రబోధయజనా
కమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ సకృత్త్రిర్హంచ సప్తాహం పక్షం మాసమథా

వా । యోజయేద్విధివాఽనేన భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితః ॥ ౧౧౭ ॥ సో
పి యాయాత్పరంస్థానం కింపునర్యోఽత్ర సంస్థితః । యావజ్జీవావ
ధింకాలం బద్ధకక్ష్యో మహామతిః ॥ ౧౧౮ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
పితృసంవిభాగాదిశయనోత్సవాన్తవిధిర్నామ
షష్ఠోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్ మునిశార్దూల సర్వశాస్త్రవిశార
ద । పురా ప్రధానమూర్తేరేవ పూజనాత్సమనన్తరమ్ ॥ ౧ ॥ ప్రా
కారేషు చ సర్వేషు పారిషదేషాశ్రయేషుచ । ప్రతిష్ఠితానాం
బిమ్బానాం పూజనం సముదీరితమ్ ॥ ౨ ॥ § తత్రశ్రియాఽఽదిదే
వీనాం పూజనంతు విశేషతః । దేవర్షే శ్రోతుమిచ్ఛామో విస్తరే
ణ ప్రకాశయ ॥ ౩ ॥ నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే శ్రీ
భూదేవ్యర్చనంపరమ్ । యేనవిజ్ఞాతమాత్రేణ వాఞ్ఛితాన్ లభతే
నరః ॥ ౪ ॥ భోక్తృశక్తిః స్మృతాలక్ష్మీః పుష్టిరేవ కర్తృసంజ్ఞితా ।
భోగార్థమవతీర్ణస్య తస్యలోకానుకమ్పయా ॥ ౫ ॥ ఉదితంసహ
తేనైన శక్తిద్వితయమవ్యయమ్ । నానాత్వేనహి వైయస్య పరి
ణామఃప్రకాశితః ॥ ౬ ॥ తత్రశ్రియాది దేవీనాం రూపత్రయముదా
హృతమ్ । శ్రీవత్సగా యోగలక్ష్మీర్భోగలక్ష్మీస్తు పార్శ్వగా ॥ ౭ ॥
వీరలక్ష్మీః పృథక్ స్థానే స్వాతన్త్ర్యేణ ప్రతిష్ఠితా । ఏవమన్యాసు
దేవీషు రూపత్రయముదాహృతమ్ ॥ ౮ ॥ యోగలక్ష్మీ భోగలక్ష్మ్యో
ర్దేవేన సహపూజనమ్ ॥ ౯ ॥ వీరలక్ష్మీం పృథగ్గేహే పూజయేత య
థావిధి । యత్రసాపూజ్యతే దేవీ తత్రశ్రీర్నిశ్చలాభవేత్ ॥ ౧౦ ॥
తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । ప్రథమావర

§ తత్ర శ్రీభ్వాదిదేవీనాం

ణే వాఽపి ద్వితీయావరణేఽపి వా ॥ ౧౧ ॥ తృతీయావరణే వా
శ్రియః స్థానం ప్రకల్పయేత్ । తుష్టింపుష్టించ సావిత్రీం వాగ్దేవీంచ
మునీశ్వరాః ॥ ౧౨ ॥ తద్విమానచతుర్దిక్షు దిక్షు మూర్తీః పరికల్ప
యేత్ । కోణేషు వైనతేయం వా సింహం వాఽపి యథారుచి ॥౧౩॥
తదన్తర్బ్రహ్మభాగే తు దివ్యేవా స్థాపయేత్ శ్రియమ్ । చతుర్భు
జాముదారాఙ్గీం సర్వలక్షణసంయుతామ్ ॥ ౧౪ ॥ పద్మాసనే నోపవి
ష్టాం పద్మపత్రాయతేక్షణామ్ । ముఖ్యాభ్యాం చైవ హస్తాభ్యాం
అభీతివరదాయినీమ్ ॥ ౧౫ ॥ జఘన్యాభ్యాం తు హస్తాభ్యాం దివ్య
పఙ్కజధారిణీమ్ । త్రికాలమర్చయేద్దేవీం తన్మన్త్రేణ ద్విజోత్త
మాః ॥ ౧౬ ॥ ప్రణవం పూర్వముద్ధృత్య శ్రీబీజం తదనన్తరమ్ । శ్రి
యైనమష్టదళోఽయం మన్త్రస్సర్వార్థసిద్ధిదః ॥ ౧౭ ॥ శ్రాం శ్రీం
శ్రూం శ్రైం శ్రౌం శ్రః ఇతి యోజయేద్ధృదయాదిభిః । మన్త్రేణానే
నవై పూర్వం స్నాత్వా దేశికసత్తమః ॥ ౧౮ ॥ ప్రక్షాళ్య పాణీ
పాదౌ చ త్వాచమ్య చ యథావిధి । ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ సం
రాన్సర్వం యథోదితమ్ ॥ ౧౯ ॥ స్వాసనే సుఖమాసీనః ప్రా
ఙ్ముఖో వాఽప్యుదఙ్ముఖః । కరశుద్ధించ దిగ్బన్ధం ప్రాణాయామం
సమాప్య చ ॥ ౨౦ ॥ ధారణాద్వితయేనాథ శోధయిత్వా నిజం వ
పుః । శ్రీమన్త్రం తు తతస్సాఙ్గం హస్తే దేహే చ విన్యసేత్ ॥౨౧॥
కిరీటం వనమాలాంచ కమలద్వయమేవ చ । హస్తాభ్యాం పూర్వవన్న్య
స్య బద్ధ్వావై పద్మముద్రికామ్ ॥ ౨౨ ॥ తాదాత్మ్యమవలంబ్యాథ
హృదయామ్బురుహోదరే । స్వాసనస్థాం నిషణ్ణస్య దేవస్య ప
రమాత్మనః ॥ ౨౩ ॥ శ్రీపత్నీన్తు శ్రియం దేవీం సర్వలక్షణసంయు
తామ్ । అవతార్యామృతైర్భోగైరఙ్గపాన్తం ప్రాగ్వదర్చయేత్
తతో బహిర్యజేద్దేవీం ప్రాగుక్తైర్భోగసఞ్చయైః । తదర్థం కల్ప
యేత్ప్రాగ్వదర్ఘ్యాద్యం పాద్యపఞ్చకమ్ ॥ ౨౪ ॥ ప్రాగ్వత్స

దేహవిన్యస్తాన్ మన్త్రాన్ సమభ్యర్చ్య మన్త్రవిత్ । అర్ఘ్యపాద్యై
స్తథాపద్యైస్తైర్ద్వారయాగమథాచరేత్ ॥ ౨౬ ॥ వాస్త్వీశం తు
గృహనాథం చ ద్వారలక్ష్మీం తథైవ చ । చణ్డీం చైవ ప్రచణ్డీం చ గర్భ
ద్వారస్య పార్శ్వయోః ॥ ౨౭ ॥ సమభ్యర్చ్య విమానస్య పూజ
నం చ సమాచరేత్ । లోకాధ్వతత్త్వవిన్యాసం ప్రాగ్వద్దేవసమా
చరేత్ ॥ ౨౮ ॥ దేవతాన్యసనే త్వేష విశేషః శ్రూయతామిహ ।
యజేన్మహాంశకాధారే ధర్మాద్యం యచ్చతుష్టయమ్ ॥ ౨౯ ॥ మూ
ర్తయో వాసుదేవాద్యాః కేశవాద్యాశ్చ మూర్తయః । పద్మనా
భాదయశ్చాపి యత్ర పూజ్యా మునీశ్వరాః ॥ ౩౦ ॥ తత్తచ్ఛక్తీ
స్తత్ర తత్ర యజేత్తానేవ వా క్రమాత్ । యద్వా తచ్ఛక్తిభిః సార్థం
పూజయేత్తాన్యథాక్రమమ్ ॥ ౩౧ ॥ లక్ష్మీకీర్తిజయామాయా వ్యా
ఖ్యాశక్తయ ఈరితాః । శ్రీశ్చ వాగీశ్వరీకాన్తిక్రియాశక్తి విభూత
యః ॥ ౩౨ ॥ ఇచ్ఛాప్రీతీరతిశ్చైవ మాయాధీర్మహిమేతి చ । శక్త
యః కేశవాదీనాం క్రమేణ పరికీర్తితాః ॥ ౩౩ ॥ ధీస్తారా వారుణీ
శక్తిః పద్మా విద్యా కాన్తైవ చ । సాఖ్యా విశ్వాకిగాభూర్గాగ్లక్ష్మీ వా
గీశ్వరీ తథా ॥ ౩౪ ॥ అమృతా హరిణీ చాన్యా నారసింహీ తథా
సుధా । శ్రీకాన్తిర్విరాగా చ సత్యా శాన్తిస్సరోరుహా ॥ ౩౫ ॥
మాయా పద్మాసనా ఖర్వా విక్రాన్తిర్నరసమ్భవా । నారాయణీ
హరిప్రీతిర్గాన్ధారీ కాశ్యపీ తథా ॥ ౩౬ ॥ వైదేహీ వేదవిద్యా చ పద్మి
నీ నాగశాయినీ । త్రింశచ్చాష్టౌ ఇమా దేవ్యః పద్మనాభాదిశక్తయః ॥
యత్ర నాభిగసన్మూర్తిః పుణ్యా తత్ర శ్రియం యజేత్ । అన్యాన్
విమానదేవాంస్తు పూర్వోక్తానేవ పూజయేత్ ॥ ౩౮ ॥ విమానస్య
చతుర్దిక్షు కల్పితాంశ్చ విశేషతః । తుష్టిం పుష్టిం చ సావిత్రీం వాగ్దే
వీం చ సమర్చయేత్ ॥ ౩౯ ॥ అథాగ్రమణ్టపద్వారే దక్షిణే తు బ
లాకినీ । వనమాలిన్యుదగ్భాగే పూజనీయే క్రమేణ తు ॥ ౪౦ ॥ కృ

త్త్వైవం ద్వారయోగంతు కల్పయేదాసనంతతః । సర్వాధారమ
యం దేవం పీఠసాఖ్యధరణీశ్వరమ్ ॥ ౪౧ ॥ తతో౽గ్నేషు చ ధర్మా
దీం స్తమూర్త్యైవ్యక్తపఙ్కజమ్ । యాగాసనత్రయం తత స్తస్మిన్ యజేద
గ్న్యాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౪౨ ॥ గణనాథాదికాంశ్చాథ సముఖైర్బలి
యథావిధి । తతశ్శ్రియం సమావాహ్య మన్త్రన్యాసాదికం చ
రేత్ ॥ ౪౩ ॥ సన్నిధానాదికం కృత్వా పద్మముద్రాం ప్రదర్శయే
త్ । మన్త్రాన్విగ్రహవిన్యస్తాన్ లయోత్క్షిప్తివిధినా౽ర్చయేత్ ॥ ౪౪ ॥
భాగయాగశ్చ కర్తవ్యః పద్మపీఠతలోపరి । ప్రాగాది పద్మపత్రేషు
హృదయాదీని పూర్వవత్ ॥ ౪౫ ॥ విదిగ్దళేషు చైవాస్త్రం నేత్రం
కేసరజాలకమ్ । పీఠోపరి దళాద్బాహ్యే త్వాగ్నేయేశానకోణ
యోః ॥ ౪౬ ॥ కిరీటాసనమాలాం చ యాతువాయవ్యకోణయోః ।
కమలద్వితయం చాపి విన్యసేత్తదనన్తరమ్ ॥ ౪౭ ॥ తతో ధ్యానం
ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వం ద్విజసత్తమాః । అభ్యన్తరే విమానస్య ది
వ్యే సరసిజాసనే ॥ ౪౮ ॥ పద్మాసనేనోపవిష్టాం ఫుల్లపద్మోదరప్ర
భామ్ । సర్వలక్షణసంపన్నాం సర్వాలంకారభూషితామ్ ॥ ౪౯ ॥
చలద్విరేఫపటలసమాక్రాన్తాళకావళిమ్ । విలసద్రత్నఖచితకిరీట
పరిశోభితామ్ ॥ ౫౦ ॥ అర్ధచన్ద్రలలాటస్థరాజమానలలాటికా
మ్ । ప్రబుద్ధోత్పలవిస్తీర్ణలోచనాం సుస్మితాననామ్ ॥ ౫౧ ॥ క
టాక్షైః కరుణాపూర్ణైర్జగదాప్యాయకారిణీమ్ । దర్పణోదర
సంకాశవిలసద్గణ్డమణ్డలామ్ ॥ ౫౨ ॥ ప్రస్ఫురన్నాసికావంశమౌక్తి
కాం భ్రూలతోజ్జ్వలామ్ । ముక్తాఫలాభరదనాం విలసద్విద్రుమా
ధరామ్ ॥ ౫౩ ॥ రత్నతాటంకవిలసత్కర్ణద్వయమనోహరామ్ ।
పూర్ణచన్ద్రప్రతీకాశవదనాం కమ్బుకన్ధరామ్ ॥ ౫౪ ॥ రక్తగ్రై
వేయకోపేతాం మాఙ్గళ్యమణిభూషితామ్ । చతుర్భుజాం పీవరాం
సాం ముక్తాహారైశ్చ భూషితామ్ ॥ ౫౫ ॥ సుకఠినదృఢోత్తుఙ్గ

పీనవృత్తఘనస్తనీమ్ । విచిత్రకఞ్చుకైర్నాధ్యాం నానాభూషావిభూషితామ్ ॥ ౪౮ ॥ ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భీతానామభయప్రదామ్ । సవ్యేన పాణిపద్మేన శ్రితానాం వరదాయినీమ్ ॥ ౪౯ ॥ పశ్చాద్దక్షిణహస్తేన పద్మకుట్మలధారిణీమ్ । తథావిధేన వామేన దధానాం ఫుల్లపఙ్కజమ్ ॥ ౪౭ ॥ మణికఙ్కణకేయూరనానారత్నాఙ్గుళీయకైః । మణ్డితాం దివ్యవసనాం మేఖలాద్యైరలఙ్కృతామ్ ॥ ౪౯ ॥ గమ్భీరనాభిం త్రివలీవిభూషితతనూదరామ్ । విచిత్రమణిమఞ్జీర విలసత్పాదపల్లవామ్ ॥ ౬౦ ॥ దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గీం దివ్యమాల్యవిభూషితామ్ । పూర్ణేన్దువయుతతుల్యాభాం సౌన్దర్యామృతవారిధిమ్ ॥ ౬౧ ॥ వీరలక్ష్మీమిమాం ధ్యాయేత్సర్వాభీష్టప్రదాయినీమ్ । ఏవం ధ్యాత్వా శ్రియం దేవీం హృదయాదీంశ్చ పూర్వవత్ ॥ ౬౨ ॥ కిరీటం వనమాలాం చ తథైవ కమలద్వయమ్ । ధ్యాత్వాఽథ పూజనం కుర్యాదాసనాద్యైర్యథోదితైః ॥ ౬౩ ॥ చతుష్షష్ట్యుపచారైర్వా ద్వాత్రింశద్భిస్తు వా ద్విజాః । హవిర్నివేదయేద్దేవ్యై పృథగ్దేవార్పితంతు వా ॥ ౬౪ ॥ జపాన్తం పూజయేద్దేవీం హోమాన్తం వా యథావిధి । పారతన్త్ర్యద్బలిం తత్ర కదాపి న సమాచరేత్ ॥ ౬౫ ॥ మూలాలయార్చయా సార్ధం తస్యా దేశికసత్తమైః । పవిత్రారోహణం కార్యమఙ్గత్వేనాధివాసితైః ॥ ౬౬ ॥ తజ్జన్మర్క్షాదికేషు కుర్యాత్స్నపనం చోత్సవాదికమ్ । పారతన్త్ర్యేఽపి వైలక్షణ్యనవరాత్రిషు చోత్సవమ్ ॥ ౬౭ ॥ అఙ్కురార్పణపూర్వం తు రక్షాబన్ధపురస్సరమ్ । చతుఃస్థానార్చనయుతం కుర్యాద్రాష్ట్రాభివృద్ధయే ॥ ౬౮ ॥ బలిదానం ధ్వజారోహం తీర్థం తత్ర వివర్జయేత్ । పారతన్త్ర్యే విధిరయం స్వాతన్త్ర్యతూచ్యతేఽధునా ॥ ౬౯ ॥ గ్రామే వా నగరే వాఽపి పర్వతే వా నదీతటే । ప్రాకారం శ్రియఃస్థానం సవిమానం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౭౦ ॥ తత్ర శ్రీ

యం ప్రతిష్ఠాప్య తన్మన్త్రైర్యథావిధి । శ్రీవత్సాద్దేనదేవస్య
శ్రియం విన్యస్య హృద్యమ్బుజే ॥ ౨౧ ॥ సమావాహ్య తుమన్త్రేణ
పాఞ్చేన సకలీక్రియామ్ । కృత్వా సంపూజయేద్దేవీం భోగైస్తు హ
విరన్తిమైః ॥ ౨౨ ॥ అథశ్రియం త్వగ్నిమధ్యే ప్రీణయేత్సమిదాది
భిః । సంస్కృత్య విధివత్కుణ్డం వహ్నిముత్పాదితం తథా ॥ ౨౩ ॥
సంస్కృతాజ్యస్య విప్లుడ్భిస్సంస్పృశేదిధ్మవాదికమ్ । సన్తర్పణం
తథాఽగ్నేశ్చ తస్మిన్మన్త్రాసనాదికమ్ ॥ ౨౪ ॥ తన్మధ్యే హృద
యాద్దేవీం సమావాహ్య యథావిధి । సమిద్భిశ్చాపినిత్యాభిః కా
మ్యైశ్చ జుహుయాత్తథా ॥ ౨౫ ॥ స్విష్టకృద్ధవనంచాథ ప్రాయ
శ్చిత్తాహుతింత్వపి । పూర్ణాహుత్యాదికంకృత్వా తతోలక్ష్మీం హృ
దమ్బుజే ॥ ౨౬ ॥ విసృజ్య పరివారాణాం హోమంకృత్వా య
థావిధి । ప్రవిశ్యతు తతోదేవ్యా మన్దిరంయజనాస్పదమ్ ॥ ౨౭ ॥
సమర్పణంచ హోమస్య పిత్ర్యాణాం తర్పణంత్వపి । బలిదానంచ
భూతానామిష్టశిష్టజనస్యచ ॥ ౨౮ ॥ ప్రదానం యజ్ఞశీలానాం కా
రూణాం భావితాత్మనామ్ । అనుయాగంచ విధివన్నైవేద్య ప్రాశ
నాదికమ్ ॥ ౨౯ ॥ పూర్వవత్సకలంకుర్యాద్భోగమోక్షప్రసిద్ధ
యే । అత్రైవం బలిదానాదౌ పరివారార్చనక్రమః ॥ ౩౦ ॥ ప్ర
థమావణేపూజ్యాఃప్రాగ్గాదౌ కుముదాదికాః । పిఠీషికాం శాఙ్క
రీంచ యజేత్తద్ద్వారపార్శ్వయోః ॥ ౩౧ ॥ ద్వితీయావరణే పశ్చా
దుపేన్ద్రాదీ ప్రపూజయేత్ । తద్ద్వారపార్శ్వయోశ్చైవ శఙ్ఖ
పద్మనిధీయజేత్ ॥ ౩౨ ॥ తృతీయావరణేపశ్చాదిన్ద్రాదీ పరిపూ
జయేత్ । తద్ద్వారపార్శ్వయోఃపూజ్యౌ నళకూబరజృమ్భలౌ ॥
చతుర్థావరణేచైవ వజ్రాదీ పరిపూజయేత్ । తద్ద్వారదక్షిణేపా
ర్శ్వే శిబికుణ్డలమర్చయేత్ ॥ ౩౪ ॥ ఉత్తరే మణిభద్రంచ పఞ్చ
మావరణేతతః । లోహితాద్యాదికానిష్ట్వా తతస్తద్వార పార్శ్వ

యోః ॥ ౮౫ ॥ జయాంచ విజయాంచైవ పూజయేత్తు యథాక్రమమ్ ।
మహాపీఠే తు విధివత్కుముదాదీన్సమర్చయేత్ ॥ ౮౬ ॥ సుముఖీం
పూజయేద్విష్వక్సేనస్థానే చతుర్భుజామ్ । వేత్రహస్తాం దక్షిణే
న తర్జనీంచాపి బిభ్రతీమ్ ॥ ౮౭ ॥ పశ్చాద్దక్షిణహస్తాభ్యాం దధా
నాం పఙ్కజద్వయమ్ । ఏవం సర్వపరీవారాన్ బలిదానాదిభిర్య
జేత్ ॥ ౮౮ ॥ పవిత్రారోహణాదీని పృథక్కుర్యాద్యథావిధి ।
గరుడధ్వజమారోప్య కుర్యాచ్చైవ మహోత్సవమ్ ॥ ౮౯ ॥ చ
తుఃస్థానార్చనాదీని శ్రీమన్త్రేణ సమాచరేత్ । ఏవముక్తో ముని
శ్రేష్ఠాశ్శ్రీదేవ్యర్చనక్రమః ॥ ౯౦ ॥ ఏవంపుష్ట్యాది దేవీశ్చ
పూజయేత్స్వస్వమన్త్రతః ॥ మునయః — భగవన్సర్వశాస్త్ర
శరణాగతవత్సల । శ్రుతం శ్రియాద్యర్చనంతు త్వత్తోఽస్మాభిర్మ
హేశ్వర ॥ ౯౧ ॥ సుదర్శనార్చనం త్వద్య వక్తుమర్హసి నః ప్రభో ।
నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే సావధానేన చేతసా ॥ ౯౨ ॥
సౌదర్శనార్చనవిధిమైహికాముష్మికప్రదమ్ । సౌదర్శనీయాం మన్త్రా
చ్చ మూర్తయశ్చాప్యనేకధా ॥ ౯౩ ॥ తత్రాభిమతమన్త్రేణ
మూర్తించాభిమతాంయజేత్ । దివ్యాద్యాయతనే దివ్యే ప్రాకా
రాదౌ తు మన్త్రవిత్ ॥ ౯౪ ॥ గ్రామాదౌ నదీతీరే విపినే పర్వతేఽ
పి వా । ప్రాసాదం మణ్టపం వాఽథ సచిత్రం సర్వతోముఖమ్ ॥ ౯౫ ॥
ప్రాఙ్ముఖంవాఽపి కుర్వీత సగవాక్షకవాటకమ్ । ఏకాదితలసం
యుక్తం చక్రలాఞ్ఛనలాఞ్ఛితమ్ ॥ ౯౬ ॥ ముఖభద్రసమోపేత
నారోహణసమన్వితమ్ । సప్రాకారం సమాపాద్య ప్రాసాదా
భ్యన్తరే తథా ॥ ౯౭ ॥ బిమ్బం సౌదర్శనం తత్ర ప్రతిష్ఠాప్య యథా
విధి । యజేత్త్రికాలం ప్రయతో దేశికస్తస్య మన్త్రతః ॥ ౯౮ ॥
తత్రాధివ్యాధిదుర్భిక్షభూతవేతాళదుర్గ్రహాః । న బాధన్తే జనాన్
రాష్ట్రే శుభంభవతి నిత్యశః ॥ ౯౯ ॥ తత్రార్చనవిధానంతు శృ

ఋధ్వం మన్త్రపూర్వకమ్ । సుగుప్తె భూతలె శుద్ధే వర్ణచక్రం
పరిస్తరేత్ ॥ ౧౦౦ ॥ అకారాది క్షకారాన్తం సర్వావర్ణమయరూ
పిణమ్ । స్వకనాభ్యరనేమిభిః ప్రధీభిశ్చాప్యలంకృతమ్ ॥౧౦౧॥
కారణం సర్వమన్త్రాణాం క్షేత్రే ప్రణవమాలిఖేత్ । అకారాద్యా
విసర్గాన్తాస్స్వరా నాభ్యబ్జమాశ్రితాః ॥ ౧౦౨ ॥ కకారాదీని భా
న్తాని తదరాణాం త్రిరష్టకే । మాదిహాన్తాని నేమౌతు క్షాన్తం ప్రధి
గణోస్థితమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ శబ్దబ్రహ్మమయం చక్రం పురావర్ణగణం తతః ।
ప్రణవాద్యైర్నమోఽన్తైశ్చ సంజ్ఞాభిః క్రమశస్తతః ॥ ౧౦౪ ॥ విన్య
స్తమాతృయన్త్రం స్వం దేశికో విధివద్గురుః । సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యగన్ధ
పుష్పాద్యైర్మాతృకామన్త్రవిగ్రహమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ తతస్సముద్ధరే
న్మన్త్రాన్ సర్వాభిమతసిద్ధిదాన్ । జేతుంశక్త్యాత్మనాయాతు సృ
ష్టిస్థితిలయోన్ముఖీ ॥ ౧౦౬ ॥ క్రియాశక్తిస్సముద్దిష్టా సుకల్పా జననీ
పురా । కాలరూపమధిష్ఠాయ తయైవోద్బృంహితం జగత్ ॥ ౧౦౭ ॥
కాలచక్రం జగచ్చక్రం తస్మాత్సౌదర్శనం వపుః । తమధిష్ఠాయ సాశ
క్తిర్జీవభూతా వ్యవస్థితా ॥ ౧౦౮ ॥ వినాకృతం తయా సర్వమసత్క
ల్పమిదం భవేత్ । తస్మాత్సముద్ధరేచ్ఛక్తిమగ్నిష్టోమసమప్రభామ్॥
అష్టాధారాంతు వైనితాఖ్యమనాద్యన్తాంచ వైష్ణవీమ్ । పూర్వం నే
మ్యన్తిమదళ్వంద్వం తదాద్యం సానలద్వయమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ నాభితు
ర్యాన్తిమద్వాభ్యాం పిణ్డమేతదలంకృతమ్ । సౌదర్శనమహాశక్తి
స్సర్వసిద్ధిప్రదాయినీ ॥ ౧౧౧ ॥ జీవభూతా షడఙ్గస్య ప్రకాశానన్ద
రూపిణీ । హృదయాద్యష్టసిద్ధ్యర్థం పిణ్డమేతత్స్వరోజ్ఝితైః ॥౧౧౨॥
దీర్ఘైరాద్యైస్త్రిభిశ్చాన్త్యైర్భేదయేన్నేత్రపశ్చిమమ్ । ప్రణ
వాదీని చైతాని తుర్యాన్తైర్హృదయాదిభిః ॥ ౧౧౩ ॥ నమస్స్వాహా
వషడ్హుంఫడ్వౌషడ్భిర్జాతిభిస్సహ । క్రమాన్నియోజనీయాని పిణ్డా
నాది గుణైస్సహ ॥ ౧౧౪ ॥ శక్తేః ప్రకృతిరూపస్య షడర్ణసోఽర్ధ

స్తస్య చ । పూర్వవత్సముపాహృత్య చాన్తికాద్వాయుమన్తికమ్ ॥
తతాగ్నిస్థానం సశక్తీయకం సాబ్జం యాన్తస్య తత్తతోఽన్తికమ్ । సపక్ష్మ
కోసత్వం గాన్తం చ కుర్యాన్నేమ్యస్య భూషితమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ పశ్చా
దేకాదశారాగ్రైర్యుక్తం తద్ద్విగుణారకమ్ । అనామ్నైర్గ్రహవిముక్తం తు
సర్వాన్తత్ర్పక్షస్తయోః ॥ ౧౧౭ ॥ అయం సౌదర్శనో మన్త్రః శిష్ట
స్సర్వమునీరితః । తృతీయః పఞ్చమః షష్ఠః ప్రత్యేకం త్ర్యక్షరః స్మృ
తః ॥ ౧౧౮ ॥ అన్యే వర్ణాస్సమో హేతో వర్ణాస్స్వర్గ్వ్యక్షరాస్త్రయః ।
ఏష కాలాత్మనో విష్ణోర్విశ్వరూపస్య వాచకః ॥ ౧౧౯ ॥ సతారయా
దశక్త్యా చ హృత్స్థాన్నపరికీర్తితః । క్షేత్రక్షేత్రజ్ఞయుక్త్యా తు య
థా ప్రకృతిగన్ధపూర్వకః ॥ ౧౨౦ ॥ స్థూలసూక్ష్మాత్మకో ధ్యేయస్త
థా సౌదర్శనో మనుః । దర్శనం పరతత్త్వస్య స్యాత్తదాఖ్యాసుదర్శ
నమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ తస్మిన్స్థానామిదం నిత్యసంజ్ఞానకమిగాపహమ్ । భ
క్తి సంశయం తేషాం సముపాయప్రవృత్తయే ॥ ౧౨౨ ॥ రూపా
న్తరమిదం తస్య సంశయచ్ఛేదకారణమ్ । నూనం వర్ణాశ్రమాచార
నిష్ఠానాం సాధనే తు ॥ ౧౨౩ ॥ భిన్నత్తి నూనకర్మజన్తూర్ సర్వ
విద్యాప్రభావతః । లాఞ్ఛితానాం సదాశుభక్తానాం భావితా
త్మనామ్ ॥ ౧౨౪ ॥ కరస్థో విజయస్తస్య దిహలోకే పరత్ర చ । కిం
పునర్విషయే యత్ర స్థాపితే పూజితే సతి ॥ ౧౨౫ ॥ లక్షణం హృద
యాదీనాం మన్త్రాణాం తూచ్యతేఽధునా । షాడ్గుణ్య హృద
యాదీనాం మన్త్రాణాం యథాక్రమమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ విన్యసేద్బీజ
భూతాని తారాన్తే బిన్దునా తతః । ఆదిమానాం క్రమాదన్తే యథా
పూర్వాక్షరద్వయాత్ ॥ ౧౨౭ ॥ మహాసుదర్శనజ్వాలా పర
యోరన్తిమే పివ । 'చక్రాయే'తి పదం షోఢాశిరోఽన్తం రాజయే
త్క్రమాత్ ॥ ౧౨౮ ॥ విజ్ఞానాదిగుణోపేతైస్తైస్తూర్యైర్హృద
యాదిభిః । నమస్స్వాహాదినేత్రాన్తైః ప్రాగుక్తవిధినా లిఖేత్ ॥

ధ్యేయా న్యాసాకారవత్త్రిభాగస్థానేషు మూలవత్ । వర్ణభూషణవ
స్త్రాస్త్రభుజసంస్థానచేష్టితైః ॥ ౧౩౦ ॥ జ్ఞాత్వైవం మన్త్రమా
హాత్మ్యం యో౽ర్చయేద్విధిపూర్వకమ్ । దిగ్బన్ధవహ్నిప్రా
కార గాయత్ర్యావాహనాదికైః ॥ ౧౩౧ ॥ యాగోపకరణైశ్చ
న్యైరర్ఘ్యగదానవివర్జితైః । క్రమాత్సర్వఫలావాప్తిర్మన్త్రసిద్ధిశ్చ
జాయతే ॥ ౧౩౨ ॥ దశదిగ్బన్ధమన్త్రాణాం వక్ష్యతే లక్షణం పు
రా । 'ఓం' పూర్వం 'పురుషాయే'తి 'స్వాహా'౽న్తం తదనన్తరమ్ ॥
'అస్త్రేణ బధ్నామీ'తి 'స్వాహా'న్తంచ షడక్షరమ్ । ఇతి దిగ్బ
న్ధమన్త్రో౽యమీరితో దుష్టదోషహృత్ ॥ ౧౩౪ ॥ ప్రణవం ప్రా
క్సముద్ధృత్య మనువాగ్నిజాయయోః । ఆయాన్తం విన్యసే
చ్చక్రమగ్నిప్రాకారసంజ్ఞికమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ కీర్తితం చక్రగాయత్రీం
శృణుధ్వం మునిసత్తమాః । జాతిపూర్వం పురస్కృత్య 'చక్రా
యే'తి సముద్ధరేత్ ॥ ౧౩౬ ॥ ద్వితీయం విష్ణుగాయత్ర్యా న్నృసూ
క్తాద్యక్షరత్రయమ్ । నేత్రాభ్యాం పదమాదాయ నేమిపూర్వం న
యోజితమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ 'ధీమహీ'తి తదన్తేనో వినివేశ్య నివారితః ।
గాయత్ర్యన్తం సముద్ధార్య తదన్తే చతురక్షరమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ సోడ
గ్నీసముద్దిష్టగాయత్రీతారకా౽క్షరా । సతారకా పురశ్చేయం భ
వేదేకాక్షరాధికా ॥ ౧౩౯ ॥ అథమన్త్రత్రయం వక్ష్యే సామాన్యం
సర్వపూజనే । తారద్వయం పురోద్ధృత్య పరమం పదముద్ధరేత్ ॥
యామ్యేత్యవస్థితం చాథ నేమ్యాద్యం ద్వినవారకమ్ । ద్విజ శా
రంగతంవర్ణం నాభిపఙ్క్తిమూర్ధని ॥ ౧౪౧ ॥ తతస్తు గృహ శా
మ్యాద్యో ఇతి పఙ్క్త్యర్ణముద్ధరేత్ । యుతం నేమిద్వితీయేన ద్విన
వారం గతంతతః ॥ ౧౪౨ ॥ షోడశారంగతంవర్ణం ద్వితీయస్వర
సంయుతమ్ । నేమిపఙ్క్తిమవర్ణంచ షోడశారం గతంపునః ॥ ౧౪౩ ॥
తృతీయద్వారసంయుక్తం తృతీయం నేమిమణ్డలాత్ । నేమ్యక్ష

మాస్వరోపేతమరాన్తశ్చ స్వరాన్తరమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ నేమ్యాద్యం షోడశారస్థం నేమ్యష్టమమికారగమ్ । న్యూనవింశారగోర్ధ్వంతు ద్వ్యనవాంకురమూర్ధని ॥ ౧౪౫ ॥ స్వరం తృతీయం సంయోజ్య తతశ్చ ద్వినవారగమ్ । పునర్మన్త్రిశరీరేతి ప్రణవాన్తం తతో నమః ॥ ౧౪౬ ॥ పునశ్చ నమసాయుక్తో మన్త్ర ఆవహనోచితః । ప్రదానే సర్వభోగానాం మన్త్రోఽయం సంప్రకాశ్యతే ॥ ౧౪౭ ॥ ప్రణవం పూర్వముచ్చార్య సర్వభోగైకకారణమ్ । నేమ్యన్తం బిన్దుసంయుక్తం త్రిభేదం పదమవ్యయ ॥ ౧౪౮ ॥ గృహాణేతి శిరోన్తోఽయం భోగదానస్య వాచకః । ఆవాహనే తథాఽర్చాయాం విసర్జనవిధౌ తథా ॥ ౧౪౯ ॥ ప్రణవం పూర్వముద్ధృత్య సంబోధ్య 'భగవన్' ఇతి । మన్త్రమూర్తే పదం దద్యాత్స్వపదం చ ద్వితీయయా ॥ ౧౫౦ ॥ 'ఆసాదయత్వమస్వే' తి ప్రణవాన్తం సముద్ధరేత్ । సుదర్శనార్చనార్థం తు మన్త్రాస్త్వేవం సమాదితాః ॥ ౧౫౧ ॥ ఇహార్చనవిధానం తు ప్రవక్ష్యామి మునీశ్వరాః । ప్రాగ్వత్స్నానాదికం కృత్వా ప్రవిశ్య యజనాలయమ్ ॥ ౧౫౨ ॥ ప్రక్షాళ్య పాదౌ వాచమ్య ప్రోత్తరీయస్స్వలంకృతః । ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రకుసుమైర్ద్వారస్థానభ్యర్చ్య పూర్వవత్ ॥ ౧౫౩ ॥ కవాటోద్ఘాటనం కృత్వా ప్రవిశ్యాభ్యన్తరే విభుమ్ । ప్రణిపత్య చ గాయత్ర్యా పాణిప్రక్షాళనాదికమ్ ॥ అర్చాయాం పిష్టరేయన్త్రైః కృత్వా మార్గత్రయం తతః । ప్రాక్పాదం శోధయిత్వాస్య పురతః ఫలకాదికే ॥ ౧౫౫ ॥ ప్రోక్షితే చాస్త్రమన్త్రేణ సంముఖం రుచిరాసనే । సమాసీనస్స్వపార్శ్వస్థయాఽక్షీయం ¶ చాథవాసనమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ కరశుద్ధిం స్థానశుద్ధిం కృత్వాఽస్త్రేణ యథాపురమ్ । పాణిభ్యాముక్తమన్త్రేణ సంయుక్తేనాస్త్రముద్రయా ॥ ౧౫౭ ॥ పూజాస్థానగతాన్విఘ్నాన్ బాహ్య

¶ చాథవా

తో దృశ్యవిగ్రహేణ । విలెవ్య బన్ధనం కుర్యాద్దిక్షు నైవ విదిక్షు చ ॥
కవచేనావకుణ్ఠ్యాథ ప్రాగ్వా నాయమ్య పూర్వవత్ । భూతశుద్ధిం
తతః కృత్వా మన్త్రన్యాసమథాచరేత్ ॥ ౧౫౯ ॥ అకారాది
క్షకారాన్తం మాతృకాం మన్త్రమాతృకామ్ । విన్యసేత్కరయోః
పూర్వం విగ్రహే చక్రమార్గతః ॥ ౧౬౦ ॥ కృత్వైవం వ్యాపక
న్యాసమాత్మ§త్యాలవసప్రభమ్ । దక్షిణాగ్రేవ వైతైన శాఖాసు తల
యోరపి ॥ ౧౬౧ ॥ అఙ్గుష్ఠాది కనిష్ఠాన్తం పర్వైకస్య చతుష్టయ ॥
ఏవం ద్వావింశకం న్యస్య తలయోర్దశకం తతః ॥ ౧౬౨ ॥ మధ్యే చ
ద్విచతుష్కే చ పంచకం పంచకం తథా । ప్రణవస్య తు మధ్యస్థా
¶ ఏవం న్యస్య కరద్వయే ॥ ౧౬౩ ॥ వ్యాపకన్యాసపూర్వం తు
స్వశరీరేఽపి విన్యసేత్ । మూర్ధ్ని గవాదతలం యావత్తు వృష్టిభాగ్య
తపనాంశువత్ ॥ ౧౬౪ ॥ వ్యాపయిత్వా తతో న్యాసం పృథగేవ
సమాచరేత్ । కేశాన్తే వక్త్రవృత్తే చ నేత్రయోశ్శ్రోత్రయోః
ఘ్రాణరన్ధ్రద్వయే గణ్డద్వయే దక్షిణక్రమాత్ । ఉత్తరాధరయో
రేవ దన్తయోస్తచ్ఛదద్వయే ॥ ౧౬౫ ॥ మూర్ధ్ని న్యసేత్స్వరాన
న్త్యే సవిసర్గాననన్తరమ్ । అవర్గం దక్షిణే బాహౌ సన్ధిపఞ్చకగం
క్రమాత్ ॥ ౧౬౬ ॥ వామే తథా చ వర్గం చ పాదయోర్దక్షిణాదితః
సన్ధిగం తవర్గం చ పూర్వవత్తాభ పార్శ్వయోః ॥ ౧౬౭ ॥ పృష్ఠే
నాభౌ చ హృదయే వర్గం తు నసగకే । యాదసాన్తాని వర్ణా
ని హకారం హృదయాన్తరే ॥ ౧౬౮ ॥ క్షకారం హృదయాకాశే
న్యసేదేవం మాతృకాం పురా । తతశ్శక్త్యా పదన్యసేత్తు న్యసేత్ప
రశరీరగమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ కరన్యాసం పురా కుర్యాదితి చ ప్రోచుర్దశ
మునీశ్వరాః । పుటీకృతేన తారాభ్యాం మన్త్రైర్నైవ సశక్తినా
నఖాన్తం మణిబన్ధాన్తం ప్రాగ్వత్పాణిద్వయం న్యసేత్ । అఙ్గుష్ఠ

§ త్యానలప్రభమ్ ¶ ఏవం న్యస్త్వా

తారశక్త్యాద్యైశ్శక్తిర్వ్యస్తైర్నస్వబిన్దుకైః ॥ ౧౭౨ ॥ అఙ్గుష్ఠాదికని
ష్ఠాన్తం త్యక్త్వా మధ్యమపర్వసు । విన్యసేత్కరజాగ్రేషు వర
ణం వర్ణమేవ చ ॥ ౧౭౩ ॥ ఏవమఙ్గాని విన్యస్య హృదయాదీని వి
న్యసేత్ । మూలాగ్రపర్వస్వఙ్గాని వర్ణన్యాసక్రమేణ తు ॥ ౧౭౪ ॥
పాణిభ్యామాలభేద్దేహమామూర్ధ్నశ్చరణావధి । కృత్వైవం వ్యా
పకన్యాసమఙ్గన్యాసం సమాచరేత్ ॥ ౧౭౫ ॥ మూర్ధ్నివక్త్రే చ
హృదయే నాభౌ గుహ్యే చ పాదయోః । పాదాదిశ్చ శిరోఽన్తస్తు
సంహృతిన్యాస ఉచ్యతే ॥ ౧౭౬ ॥ హృదిమూర్ధ్ని శిఖాయాం తు
స్కన్ధయోః కరమధ్యయోః । నేత్రయోర్న్యసనీయాని నిష్పైర్మన్త్రై
రుక్తైః క్రమాత్ ॥ ౧౭౭ ॥ హృదయాదీని విన్యస్య పశ్చాత్పాణి
తలద్వయే । కిరీటం కౌస్తుభం మాలాం శ్రీవత్సం చ యథాపురమ్ ॥
విన్యసేదాయుధాన్యస్త్రౌ పద్మాదీని యథాక్రమమ్ । దక్షిణోత్తర
యోరంసే ఇచ్ఛాశక్తిం స్వపార్శ్వయోః ॥ ౧౭౯ ॥ ఊరుమూ
లే మనస్తత్త్వం న్యస్త్వా మన్త్రమయం స్వకమ్ । భావయేదహమి
త్యన్తసుదర్శనవపుర్హరిః ॥ ౧౮౦ ॥ గాయత్ర్యావర్తయేద్బా
హ్యస్వస్థానం చక్రముద్రయా । చక్రజ్వాలాఽఽవలింవిప్రః
పరితో మన్త్రవిత్తమః ॥ ౧౮౧ ॥ భావనాజనితం యాగమాచరే
దాదిచోదితమ్ । నియమ్య కరణగ్రామం ప్రాగ్వద్వై జ్ఞానగోచ
రే ॥ ౧౮౨ ॥ ఆసనం హృదిసంకల్ప్య త్వనన్తాద్యం తు పూర్వవ
త్ । పరస్మాద్భగవత్తత్త్వాచ్చిత్స్వరూపం పరాత్మకమ్ ॥ ౧౮౩ ॥
మనసా మన్త్రముచ్చార్య విష్టరోర్ధ్వేఽవతార్య చ । మన్త్రన్యా
సాదికం కృత్వా లయభోగార్చనం తథా ॥ ౧౮౪ ॥ శిరోర్ధ్వే దేవ
దేవస్య భావయేదిన్దుమణ్డలమ్ । తత్స్రుతైరమృతౌఘైశ్చ కుర్యా
దర్ఘ్యాదికల్పనమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ షోడశైరుపచారైర్వా ద్వాత్రింశద్భిస్తు
వా యజేత్ । కృత్వైవం మానసం యాగం జపాన్తం తు యథావిధి ॥

తతోబహిర్వ్రజేద్దేవం హేతీశం దేశికోత్తమః । మూర్త్తైరగ్న్యాదిభి
ర్భోగైర్విధివత్సముపాహృతైః ॥ ౧౮౭ ॥ ప్రాగ్వదగ్న్యాదిపా
త్రాణాం స్థాపనం పూజనంతతః । దేహవిన్యస్తమన్త్రాణాంగర్భ
ద్వారస్థపూజనమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ చణ్డంచైవ ప్రచణ్డంచ గర్భద్వారే
ప్రపూజయేత్ । తథాఽగ్రమణ్టపద్వారే యజేద్ధాతృవిధాతృకౌ ॥
కృత్వైవం ద్వారయాగంతు ప్రవిశ్యాభ్యన్తరంతతః । ఫణీశ్వరం
సమారభ్య యోగపీఠం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౯౦ ॥ గణనాథాదికాం
శ్చైవ సమభ్యర్చ్య యథావిధి । తతస్సుదర్శనం దేవం సమావా
హ్యానుపూర్వవత్ ॥ ౧౯౧ ॥ మన్త్రన్యాసంతతః కుర్యాత్సృష్టి
న్యాసాదితస్త్రియమ్ । స్థానేషు హృదయాదీని భూషణాని తథై
వచ ॥ ౧౯౨ ॥ తతశ్చాస్త్రవరాణాంతు హ్యష్టకంచాపివిన్యసేత్ ।
ఇచ్ఛాశక్తిం మనస్తత్త్వం విన్యసేచ్చ స్వదేహవత్ ॥౧౯౩॥ లయ
భోగౌచ కృత్వాథ ధ్యాయేద్దేవం సుదర్శనమ్ । సహస్రారం మ
హాచక్రమయుతాగ్నిచయోత్కటమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ షడధ్వమయము
ద్భ్రన్తం భగవచ్ఛక్తిజృమ్భితమ్ । అక్షస్థం పరమాత్మానం నా
రాయణమనామయమ్ ॥ ౧౯౫ ॥ చక్రరూపిణమీశానం దివ్యకుఙ్కు
మసన్నిభమ్ । పిఙ్గాక్షం పిఙ్గకేశాఢ్యం రక్తామ్బరధరంవిభుమ్ ॥
మహౌజసం మహాకాయం భుజైరష్టభిరన్వితమ్ । దంష్ట్రానిష్ఠ్యూత
ఘోరాగ్నిజ్వాలాకోలాహలాకులమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ కుటిలభ్రూకుటీ
భఙ్గభఙ్గురాళకషట్పదమ్ । లలాటనయనోద్గీర్ణజ్వాలాజ్వలితదిఙ్ము
ఖమ్ ॥ ౧౯౮ ॥ ఊర్ధ్వజ్వాలాగణాలీఢకిరీటతటశోభితమ్ । శ్రీవత్స
కౌస్తుభోరస్కం దివ్యమాలావిభూషితమ్ ॥ ౧౯౯ ॥ ఉదగ్ర్యజ్జానుసు
నేకాస్త్రం స్థితం పరమశోభనమ్ । గదాఙ్కుశౌచ ముసలం చ
క్రముత్యగ్రతేజసమ్ ॥ ౨౦౦ ॥ శఙ్ఖంచ సశరం చాపం పాశం కౌ
మోదకీం క్రమాత్ । ముఖ్యదక్షిణహస్తాది ముఖ్యవామకరావధి ॥

దధానమతులం వీరం దివ్యాభరణభూషితమ్ । నిజాట్టహాస సంత్ర
స్యద్దైత్యదానవసఞ్చయమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ అయుతాయుతవహ్నీనాం
అప్యదేదీప్తతేజసామ్ । అథ వా షట్కోణయే చక్రే చక్రిణం చక్రమ
ధ్యగమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ ధ్యాయేదేవంవిధం దేవం చిన్తితార్థఫలప్రదమ్ ।
ధ్యాయేచ్చ హృదయాదీని కిరీటాదీని పూర్వవత్ ॥ ౨౦౪ ॥ ఆ
యుధానాం తథా ధ్యానం శృణుధ్వం ద్విజసత్తమాః । చక్రశఙ్ఖగదాః
పద్మం ప్రాగ్వద్ధ్యాయేన్నరోత్తమః ॥ ౨౦౫ ॥ కృశాఙ్గం దీర్ఘబా
హుం చ పిఙ్గళాక్షం తు చాఙ్కుశమ్ । వికరాళముఖం రౌద్రం భిన్నా
ఞ్జనగిరిప్రభమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ కృశోదరం చ ముసలమగ్నిజ్వాలావలీవృ
తమ్ । అఙ్గారరాశిసదృశం ప్రలమ్బ్యసుతనిష్ఠురమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ నీలో
త్పలదళశ్యామం ఇషవస్త్రిం బాణవిగ్రహమ్ । నానారూపం చ ని
శితం దీర్ఘం దిగ్బద్ధవిక్రమమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ కార్ముకం హేమగౌరం చ కిఙ్కి
ణీజాలమణ్డితమ్ । ఆస్ఫోటయన్తం స్వకరౌ మహాజలదనిస్వనమ్ ॥
పాశం ఫణిగణాకీర్ణం విద్యుజ్జిహ్వం భయానకమ్ । హేమాళిపా
ఙ్గాభం చ ఘోరాస్యం రక్తలోచనమ్ ॥ ౨౧౦ ॥ ధ్యేయాస్స్వరు
చిసంయుక్తా ద్విభుజాః పురుషోత్తమాః । ఏతేఽస్త్రినాయకాస్స
ర్వే విభోరాజ్ఞాప్రతీక్షకాః ॥ ౨౧౧ ॥ ప్రోత్థితా విచలన్తశ్చ సు
సమైస్స్థానకైః స్థితాః । శ్రోణీతటార్పితకరాశ్చామరవ్యజనోద్య
తాః ॥ ౨౧౨ ॥ సపద్మం తు కిరీటాద్యం వర్జయిత్వా చతుష్టయమ్ ।
తర్జయన్తశ్చ దుష్టౌఘమన్యేషాం దక్షిణం కరమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ స్మర్త
వ్యం ధ్యానకాలే తు సర్వేషామథమస్తకే । ధ్యేయం స్వకం స్వకం
చిహ్నం సుప్రసిద్ధం నిరాకృతిమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ అధిష్ఠాతృక్రమస్త్వే
షాం కథ్యతే మునిసత్తమాః । జ్ఞాతవ్యశ్చాఙ్కుశగకామో ముసలం
నాగనాయకః ॥ ౨౧౫ ॥ శబ్దాదయస్సాయకాస్త్రిం ధనుర్విద్ధిన
మీరణమ్ । పాశో మమేతి విజ్ఞేయ ఏవం ధ్యాత్వా సమర్చయేత్ ॥

ఆసనాద్యైశ్చ పాంస్పర్శైర్గన్ధాదయజ్ఞనుపశ్చిమైః । ప్రీణయేత్తు విధానేన హోమాన్తం వా జపాన్తిమమ్ ॥ ౭౧౭ ॥ ఏవమేవస్వయం వ్యక్తం దివ్యం సైద్ధసుధాఽపివా । స్థాపితం మనుజైర్వాపి శైలమృల్లోహసమ్భవమ్ ॥ ౭౧౮ ॥ అష్టబాహుం చతుర్బాహుం తథాషోడశబాహుకమ్ । చలస్థిరవిభాగేన స్థాపితంచ యథారుచి ॥ త్రికాలమర్చయేద్దేవం సర్వానిష్టనివారకమ్ । నైమిత్తికాని కామ్యాని నిత్యాని యజనానిచ ॥ ౭౨౦ ॥ విశేషేణైవ కార్యాణి వినాస్వాపం మహోత్సవమ్ । శాన్తికే పౌష్టికే చైవ నిగ్రహే నాస్యజనాదిషు ॥ ౭౨౧ ॥ ధ్యానేన పూజితైర్నైవ బహుభేదజపేనచ । సమీహితాని పూర్యన్తే భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ॥ ౭౨౨ ॥ ఇతి సమ్యక్సమాఖ్యాతం పరం సౌదర్శనార్చనమ్ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
లక్ష్మీసుదర్శనార్చనవిధిర్నామ
సప్తమోఽధ్యాయః

మునయః — భగవన్మునిశార్దూల భగవచ్ఛాస్త్రకోవిద । గరుడప్రముఖానాంచ పూజనం ప్రాగుదీరితమ్ ॥ ౧ ॥ తద్విధానం విశేషేణ ప్రకాశయ కృపానిధే । నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే గరుడస్యార్చనంపురా ॥ ౨ ॥ యేనవిజ్ఞాతమాత్రేణ వాఞ్ఛితం సాధకోఽశ్నుతే । విష్ణోస్సుజ్ఞానాఖ్యస్య విజ్ఞానబలశాలినః ॥ ౩ ॥ మూర్తిర్జ్ఞానబలాఖ్యయా సర్వాధారస్వరూపిణీ । మహిమేతి జగద్ధాతుర్విజ్ఞేయో విహగేశ్వరః ॥ ౪ ॥ సర్వరోగభయఘ్నశ్చ క్షేపకస్సర్వవిద్విషామ్ । తతస్సమర్చయేన్నిత్యం ప్రాసాదేస్థాప్యమన్త్రవిత్ ॥ ౫ ॥ ప్రాఙ్గణే ప్రథమే వాఽథ ద్వితీయే మూలమన్దిరాత్ । అగ్రదేశే ప్రకుర్వీతప్రాసాదం

మణ్డపాత్కృతమ్ ॥ ౬ ॥ చతుర్ద్వారసమోపేతం వర్గత్రయసమన్వి
తమ్ । వర్ణపటాకానిర్గమం వాఽథ సర్వాలంకారశోభితమ్ ॥ ౭ ॥
మూలగేహాత్త్రిభాగోచ్చం తదర్ధోచ్చం వా సవిస్తరమ్ । తస్మిన్బా
హ్యేఽథ దివ్యే వా దివ్యయుక్తేఽథమానుషే ॥ ౮ ॥ సంస్థాప్య లో
హజాం వాఽథ శైలీం సురార్చ్యాం యథోదితామ్ । త్రికాలమర్చయేన్ని
త్యం ముఖమూర్త్యర్చనాన్తిమే ॥ ౯ ॥ తద్విధానం విశేషేణ
మన్త్రపూర్వమిహోచ్యతే । ప్రణవం పూర్వముద్ధృత్య పక్షిశబ్దం
అనన్తరమ్ ॥ ౧౦ ॥ పఞ్చాక్షరో మహామన్త్రస్స్వాహాఽన్తస్సం
ప్రకీర్తితః । మన్త్రాఙ్గాని సబీజాని ప్రాగోఙ్కారాన్వితాని చ ॥
సముచ్చార్యాథ కుర్యాన్న్యాసం నాడ్యైశ్చ హృదాదిభిః । అనే
నైవాస్త్రపర్యన్తైరఙ్గాన్యేతాని వై ద్విజాః ॥ ౧౨ ॥ ప్రాజ్జ్వా
లమన్త్రసాధ్యస్య వశ్యోచ్చాటాదిసంభవేత్ । సోఽయం మ
న్త్రస్సమాఖ్యాతస్త్రిదశైరపి దుర్లభః ॥ ౧౩ ॥ పఞ్చాక్షర ఇతి
ఖ్యాతో గారుడో మునిసత్తమాః । పఞ్చాఙ్గాని యథాపూర్వముక్షు
క్తైస్స్వస్వబీజకైః ॥ ౧౪ ॥ సాఙ్గేనానేన మన్త్రేణ స్థాపనీయోఽపి ధా
మతః । మూలాలయగతే బిమ్బే సుస్థితే వాఽథయానగే ॥ ౧౫ ॥
స్థితైవ గారుడీమూర్తిర్యానే హి గమనోన్ముఖీ । శయనే చాసనే చైవ
త్వాసీనా వాఽథసుస్థితా ॥ ౧౬ ॥ ద్వారావరణదేవానాం ధ్యానా
ధ్యాయే విశేషతః । ధ్వజారోహేఽపి సువ్యక్తం లక్షణం చాస్య వ
క్ష్యతే ॥ ౧౭ ॥ పరిజ్ఞాత్వా యథాకాలం తన్మన్త్రనిరతో ద్వి
జాః । స్నాత్వా తదీయమన్త్రేణ కృతపాదావనేజనః ॥ ౧౮ ॥
ఉపస్పృశ్య యథాన్యాయ్యం ప్రాసాదం సంప్రవిశ్య చ । స్వాస
నే సుఖమాసీనః ప్రాఙ్ముఖో వాఽప్యుదఙ్ముఖః ॥ ౧౯ ॥ కరశుద్ధిం చ
దిగ్బన్ధం ప్రాణాయామం సమాప్య చ । భూతశుద్ధిం చ విధివన్మన్త్ర
విన్యస్తవిగ్రహః ॥ ౨౦ ॥ పక్షిశముద్రాం బద్ధ్వాఽథ హృదయా

మ్భోరుహోదరే । హ్యాసనన్దధాను నిష్ఠస్య దేవస్య చతురాత్మనః ॥
షడ్గుణ్యాంశాన్సంపూర్ణం విజ్ఞాన బలసద్గుణాత్ । అపతాగ్యా
న్మృతైర్మోఘ్నైర్గన్ధపాత్రం ప్రాగ్వదర్చ్యచ ॥ ౨౨ ॥ తతో మూర్తై
ర్యజేద్బాహ్యే ప్రాగుక్తైర్భోగసంజ్ఞయోః । పాత్రశిష్టైశ్చ దే
వాన్త్రైస్సిద్ధైర్గపృథగేవ వా ॥ ౨౩ ॥ తదర్థం కల్పయేత్ప్రాగ్వ
దర్ఘ్యాద్యం పాత్రపంచకమ్ । ద్వితయం చాథవైకస్మిన్ పాద్యం
స్నానీయవారి చ ॥ ౨౪ ॥ అర్ఘ్యాచామె తదన్యస్మిన్ ఏకస్మిన్ సకలం
తు వా । ప్రాగ్వత్స్వదేహవిన్యస్తాన్ మన్త్రాన్ సమ్యగర్చ్య మన్త్ర
విత్ ॥ ౨౫ ॥ అర్ఘ్యాద్యైర్ధూపపర్యన్తైస్తతో ద్వారచతుష్టయే ।
వాస్త్వీశం క్షేత్రనాథంచ ద్వారలక్ష్మీం స్వమన్త్రితః ॥ ౨౬ ॥ చణ్డా
ద్యంచ గణం ప్రాగ్వదాసనం కల్పయేత్తతః । శేషపూర్వంచ ధ
ర్మాద్యష్టకం విన్యసేత్క్రమాత్ ॥ ౨౭ ॥ తమూర్ధ్వే వ్యక్త ప
ద్మంచ యామాత్రయసమన్వితమ్। సమభ్యర్చ్య చ గన్ధాద్యైర్గణా
థాదికానపి ॥ ౨౮ ॥ హృత్పద్మకర్ణికామధ్యే మానసైరర్చితం పు
రా । స్వవిద్యయా సమావాహ్య స్వస్థానాద్బ్రహ్మపుత్రజే ॥ ౨౯ ॥
సకళీకృత్య విధివదఙ్గభూషణలాఞ్ఛనైః । కిరీటం వనమాలాం చ వి
న్యస్య తదనన్తరమ్ ॥ ౩౦ ॥ అనన్తాదీంశ్చ నాగేశాన్ న్యసేద్వామ
కరాదిషు । సత్యాఖ్యయా దక్షిణతో బలశక్త్యా స్వరూపయా ॥
గణిత్వంచ మన్దారకుసుమస్తబకం తథా । కలశం చామృతాధా
రం ఫణీన్ద్రం దక్షిణాదితః ॥ ౩౨ ॥ శక్తిః ప్రాగుదితా తస్య బలధర్మ
స్వరూపిణీ । పక్షీశముద్రాం సన్దర్శ్య లయయాగం సమాచరేత్ ॥
భోగయాగశ్చ కర్తవ్యః పద్మపీఠతలోపరి । ప్రాగాది పద్మపత్రేషు
హృదయాదీని పూర్వవత్ ॥ ౩౪ ॥ విదిక్పత్రేషు చైవాస్త్రమే
షాం వర్ణాని పూర్వవత్ । రూపలావణ్యభూషాఽఽద్యైర్మాలమ
న్త్రశరీరవత్ ॥ ౩౫ ॥ కిరీటం వనమాలాం చ న్యసేద్దేశికసత్తమః ।

పురస్తాత్ప్రతిశాఖస్య దక్షిణోత్తరయోః క్రమాత్ ॥ ౩౬ ॥ చతుష్ట
యః క్రమేణైవ శేషాద్యాః పక్షపక్షేశ్వరాః । అగ్నినైరృత్యవాయవ్య
కోణేషు విహగేశితుః ॥ ౩౭ ॥ చతుష్టయం గణేశాద్యం విన్యసేత్తు
యథాక్రమమ్ । దక్షిణే విహగేశస్య సత్యాద్యాః కర్ణికోపరి ॥ ౩౮ ॥
ప్రాణాపానసమానోదానవ్యానప్రాణరూపిణః । మధ్యస్థస్య ఖ
గేశస్య బహిః ప్రాగాదితః క్రమాత్ ॥ ౩౯ ॥ సత్యస్సుపర్ణో గరుడ
స్తార్క్ష్యశ్చ విహగేశ్వరః । పఞ్చాత్మకస్య ప్రాణస్య వికారాస్త్వ
పపక్షధా ॥ ౪౦ ॥ సత్యాద్యా దిక్షు చత్వారః కోణేషు విహగేశ్వ
రః । ధ్యానమేషాం విశేషేణ సమాసాత్కథ్యతేఽధునా ॥ ౪౧ ॥
ఆచార్యో గోచరాస్సర్వే యస్య దేహోస్తు పౌరుషః । ద్విభుజస్తు హి
నాభస్తు ససత్యగప్రాణదైవతమ్ ॥ ౪౨ ॥ సుపర్ణః పద్మరాగాభో ని
మ్నలసద్వర్ణలోచనః । గరుడః కాఞ్చనాభస్తు కుటిలభ్రూరుణేక్షణః ॥
కేకరాక్షస్తతార్క్ష్యో వై ప్రావృడ్జలదసన్నిభః । ప్రవర్తనకనేత్ర
స్తు శబలాభః పక్షినః ॥ ౪౪ ॥ చతుర్భుజాస్సుపర్ణాద్యాస్సౌ
మ్యరూపా హ్యనాకులాః । పతత్త్రిచరణాస్సర్వే పక్షమణ్డలమ
ణ్డితాః ॥ ౪౫ ॥ లమ్బోదరాస్సపీనాఙ్గాః కుణ్డలాద్యైర్విభూషి
తాః । కుటిలభ్రూసువృత్తాక్షా వజ్రతుణ్డాస్మితాననాః ॥ ౪౬ ॥
అపానాది సమీరాణామాధిపత్యేన సంస్థితాః । మహాబలా మహో
కాయా రక్తతుణ్డోగ్రపక్షిణః ॥ ౪౭ ॥ స్వహస్తాఙ్గుష్ఠద్వయ
ప్రోత గణితోభయపాణినా । పుష్పాఞ్జలిధరాస్సర్వే ముఖ్యేన
విహగోత్తమాః ॥ ౪౮ ॥ సుపర్ణః పశ్చిమాభ్యాం తు పాణిభ్యాం ద
క్షిణాదితః । మన్దారపుష్పస్తబకం దధద్విస్మయముద్రికామ్ ॥ ౪౯ ॥
తథావిధాభ్యాం గరుడస్త్వేధత్తే వ్యత్యయేన తు । తార్క్ష్యః పశ్చిమ
యోర్నిత్యం ధత్తే దక్షిణవామయోః ॥ ౫౦ ॥ కమ్రాంతథాఽమృ
తంకుమ్భం పఞ్చమోవిహగేశ్వరః । దక్షిణేన సుధాకుమ్భం వా

మేనతు ఫణీశ్వరమ్ ॥ ౫౧ ॥ నిత్యోదితస్య వ్యూహస్య తథా
శాన్తోదితస్య చ । ప్రాణాపానాది వాయూనాం పఞ్చానామపి
నామభాక్ ॥ ౫౨ ॥ గరుడః పరివారత్వే ధ్వజత్వేఽపి విశేషతః ।
యోజనీయస్తథాఽన్యేషు సుమహత్స్వపి వస్తుషు చ ॥ ౫౩ ॥ వాసు
దేవాదిమూర్తీనాం చతుర్ణాం క్రమశస్త్వమీ । సత్యోద్యాస్తార్క్ష్య
పర్యన్తాస్తత్తన్మూర్త్యన్తరేషు చ ॥ ౫౪ ॥ త్రిషు త్రిషు సమాదే
యాస్సత్యాద్యాః కేశవాదిషు । పద్మనాభాదిమూర్తీనాం పఞ్చ
మో విహగేశ్వరః ॥ ౫౫ ॥ పరాత్పరవ్యూహస్య వ్యూహాన్త
రతనోర్విభోః । ప్రాణమూర్త్యా తనోశ్చాపి జగత్ప్రాణ కాంక్షి
ణః ॥ ౫౬ ॥ ఖగానాం కారణత్వాచ్చ ప్రాగుక్తో వా ఖగేశ్వ
రః । ఇతి తే గరుడవ్యూహప్రభావస్య ప్రకాశితః ॥ ౫౭ ॥ కు
ముదాద్యస్తతో బాహ్యే శరాగ్ర్యత్రితయపీఠక్రమాత్ । తచ్చి
హ్నః కుముదాదీనాం భూతేశాశ్చోగ్రకాదయః ॥ ౫౮ ॥ గణేశః
పూజనీయో వా తదగ్రే బలిమణ్డపే । మహాపీఠేఽథవా పూజ్యా గ
రుడస్యానుయాయినః ॥ ౫౯ ॥ పాలయన్తశ్చ తిష్ఠన్తి దివ్యా
న్యాయతనాన్యపి । ధాన్యైస్త్వేవ సమగ్రైశ్చ నవకుణ్డాసనాద్యైర్య
థోదితైః ॥ ౬౦ ॥ చతుష్షష్ట్యుపచారైర్వా ద్వాత్రింశద్భిస్తు వేత
రైః । షోడశైరుపచారైర్వా ముఖ్యమధ్యమక్రమాత్ ॥ ౬౧ ॥
తన్నివేదితమన్నాద్యం నరాణాం రోగిణాం సదా । వన్ధ్యానాం వని
తానాం చ జయేచ్ఛూనాం చ భూభుజామ్ ॥ ౬౨ ॥ విషోపహత వే
షాణాం ప్రదద్యాత్సంస్పృశ్య చ । ఆర్ద్రాయాణాం ప్రతిమాసం తు విశే
షేణైవమర్చయేత్ ॥ ౬౩ ॥ ఉత్సవేషు విశేషేణ భ్రామయేదుత్స
వార్చయా । ఇతి సమ్యక్సమాఖ్యాతం గరుడస్యార్చనం పరమ్ ॥
విష్వక్సేనార్చనం త్వద్య పౌష్కరోక్తం తు కథ్యతే । శృణుధ్వం
మునయస్సర్వే సావధానేన చేతసా ॥ ౬౪ ॥ పౌష్కర ఉవాచ—

కింస్థమాహ భగవాన్ విఘ్నచ్ఛేదకరం ప్రభుమ్ । సమస్త విఘ్న
బాధానాం పరమం కారణం చ యః ॥ ౮౬ ॥ విష్వక్సేనస్తు యష్ట
వ్యో భోగభూమిగతేఽచ్యుతే । కైర్ద్రవ్యైః కేనవిధినా కింకరో
త్యభిపూజితః ॥ ౮౭ ॥ శ్రీభగవాన్ — భవినాం భావినో విఘ్నా
స్స్వధర్మవినివారకాః । సయాగయజ్ఞధర్మాద్యైర్యత్నేన్య సంసారిణాం
శుభమ్ ॥ ౮౮ ॥ తత్ప్రవృత్తౌ తు యే విఘ్నాః ప్రోక్తాస్సహవినివార
కాః । వ్యాపయన్తి చ తే సర్వే చక్రజ్వాలాభయార్దితాః ॥ ౮౯ ॥
ప్రాగార్జితేన కేనాపి కర్మణా చైవ సాంప్రతమ్ । అనుభుజ్యేత ఫలం
యాగాద్వివిధం చాగ్రతస్థితమ్ ॥ ౯౦ ॥ తస్య సంరక్షణార్థం తు వి
ష్వక్సేనస్తదైవ హి । కాలేయాగావసానాఖ్యే ద్వితీయే వాసరేఽ
థవా ॥ ౯౧ ॥ కృత్వా నిర్వ్యాకులం చిత్తం యష్టవ్యః ఫలసిద్ధయే ।
యాగనిర్వర్తనోచ్ఛేషైరన్నాద్యైరర్ఘ్యపూజనైః ॥ ౯౨ ॥ ఉప
చారసహస్రైర్గన్ధైర్వస్త్రాభరణాదికైః । నైవేద్యైర్మధుపర్క
ద్యైర్ముఖ్యమూర్త్యైర్నివేదితైః ॥ ౯౩ ॥ ద్విజప్రదాన శిష్టైస్తు స్వయం
ప్రాశనవర్జితైః । తథా చర్వన్తరస్థైశ్చ హవ్యపకేభ్యో నివేదితైః ॥
సంస్కృతైరూష్మళోష్ణైర్మధురాజ్యపరిప్లుతైః । పాష్కరః —
కపషోఽతులవీర్యోహి యస్యదూరాద్ద్రవన్తి చ ॥ ౯౪ ॥ విఘ్నాః
నిమేషమాత్రేణ త్రైలోక్యోన్మూలనక్షమాః । శ్రీభగవాన్ —
కాలవైశ్వానరాఖ్యయా మూర్తిస్తుర్యాత్మనో విభోః ॥ ౯౫ ॥ స
ఏవ ద్విజదేవోహి విష్వక్సేనః ప్రకీర్తితః । స్థిత ఆహవనీయాది భేదే
న మఖయాజినామ్ ॥ ౯౬ ॥ ఋక్పూతం హుతమాదాయ తర్ప
యత్యఖిలం జగత్ । ఏవం మన్త్రమయాద్యాగాత్సాత్వికాద్బ్ర
హ్మఖావితాత్ ॥ ౯౭ ॥ సంప్రాప్య గురుమూర్త్తైర్వై ప్రాపణం
మన్త్రసంస్కృతమ్ । అవాహనాత్సురాణాం చ సర్వలోకనివా
సినామ్ ॥ ౯౮ ॥ స్వయం సంవిభజత్యాశు సదనుగ్రహకామ్యయా ।

జ్ఞాత్వైవం తస్య మాహాత్మ్యం వృత్తిస్థం ఫలసిద్ధయే ॥ ౮౦ ॥ త్రిస
న్ధ్యం నిత్యపూజాయాం బల్యన్తే తం సమర్చయేత్ । వత్సరోత్సవ
పూర్వేషు తథా వైశేషికేష్వపి ॥ ౮౧ ॥ వృత్త్యాద్యాధారభేదే
షు క్రమాత్కృత్వా పురార్చనమ్ । కేవలం వాఽథ హోమాన్తం స్వ
శక్త్యా విభవేన వా ॥ ౮౨ ॥ విస్తరేణాథ వా శశ్వత్తత్కాలసమ్భ
వః । కృత్వా పద్మపుటే తోయం పాత్రే వా కలశేఽవ్రణే ॥ ౮౩ ॥ త
మాత్మనోత్తరే భాగే హ్యర్పయిత్వా నివేద్య చ । అథాపరస్మిన్ భా
ణ్డేషు తదస్త్రపరిమన్త్రితే ॥ ౮౪ ॥ నైవేద్యాద్భాగమాదాయ
తథా చరువ్యవస్థితాత్ । ఓదనాదంశముద్ధృత్య దధ్యాజ్యవ్యఞ్జనై
స్సహ ॥ ౮౫ ॥ సమాలభనపుష్పార్ఘ్యైః కుశామ్బుపరిభావితమ్ ।
తద్ధృన్మన్త్రేణ బహుశో హ్యభిమన్త్ర్య ద్విజసమ్భవః ॥ ౮౬ ॥ తన్మూ
లమన్త్రముచ్చార్య ధ్యానభావనయాన్వితమ్ । ప్రాక్సృష్టేశికే
భాణ్డే సముత్కీర్య పిధాయ తత్ ॥ ౮౭ ॥ ప్రణవాష్టకజప్తం వా త
న్మన్త్రేణ సహ పావకే । ఏకం వై సోదకం పాత్రం సనైవేద్యం జ
లాప్లుతమ్ ॥ ౮౮ ॥ సర్వత్ర సర్వదా యాగే కుర్యాత్త్రిగ్విధినా
పినా । తచ్చాప్యప్సు త్వాత్తలేఖాపే తటాకాదౌ తు చోత్కిరేత్ ॥ ౮౯ ॥
జ్ఞాత్వైవం యత్నతో మన్త్రీ తన్మన్త్రేణ సమర్చయేత్ । సాఙ్గం
మన్త్రమథో వక్ష్యే యథావదవధారయ ॥ ౯౦ ॥ ఆకారస్త్వమన
లేనైవ ప్రాణాఖ్యం బీజనాయకమ్ । త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతం
ఊర్ధ్వోపరి గతం తు తత్ ॥ ౯౧ ॥ తతో వరాహమాదాయ భూధరవ్యా
మభూషితమ్ । విష్వక్సేనాయ తదను సనమస్కం పదం న్యసేత్ ॥
ప్రణవాద్యో హ్యయం మన్త్రో విష్వక్సేనస్య కీర్తితః । పూర్వబీజం
హి యచ్చాస్య ఊకారస్వరవర్జితః ॥ ౯౩ ॥ ఆకారాద్యైశ్చ షడ్భి
స్తైర్భిన్నమఙ్గగణం నయేత్ । ప్రణవేన స్వనామ్నాథ జాతిభిష్ష
డ్భిరన్వితమ్ ॥ ౯౪ ॥ నమస్స్వాహాఽఽదిభిశ్చాయం విష్వక్సేనస్య

వాచకః । సాఙ్గేనానేన మన్త్రేణ ప్రతిష్ఠాప్యవిధానతః ॥ ౯౫ ॥
ప్రథమావరణే వాఽథ ద్వితీయావరణేఽథవా । ఈశానసోమదిఙ్మధ్యే
ప్రాసాదే దక్షిణాముఖే ॥ ౯౬ ॥ మూలంలయోచ్చం నీచేద క
ల్పితే గర్భమన్దిరే । బ్రహ్మస్థానేఽథవాదివ్యే మూలబేరాంశమా
నతః ॥ ౯౭ ॥ కల్పితస్య శిలాదారులోహపూర్వైస్తు వస్తుభిః ।
పూజనం ముఖ్యకల్పం స్యాదనుకల్పోఽగ్రమణ్టపే ॥ ౯౮ ॥ ప్రా
గుక్తకోణభూభాగే మేఖలాత్రయనిర్మితే । పీఠేఽవతార్య గగనా
దమూర్త్తిం మహాగ్నివేవ వా ॥ ౯౯ ॥ కేవలం బలిదానేన తర్పయే
మదికేన చ । చతుఃస్థానావతీర్ణస్య మణ్డలాదిషు వృత్తిషు ॥౧౦౦॥
పరవ్యూహవిభవరూపస్య దేవస్య యజనావధౌ । ప్రాసాదాన్తర్గత
స్యాపి స్వస్థానస్థస్య మణ్టపే ॥ ౧౦౧ ॥ పూజనం విధివత్కార్య
మారభ్య దినసాదితః । సర్వకర్మావసానే తు మణ్డలాదిగతేష్వథ ॥
స్వేస్వే ధామ్ని విసృష్టేషు ధ్యాత్వా మణ్డలమధ్యతః । పూజయే
ద్విధివన్మూర్తీస్త్రిస్సమయే వాసరేఽపి చ ॥ ౧౦౩ ॥ భగవద్యజనార్థం
తు ప్రాసాదస్థం విశేషతః । యథావిధి సమభ్యర్చ్య నైవేద్యైస్తన్ని
వేదితైః ॥ ౧౦౪ ॥ అర్ఘ్యాద్యైరఖిలైరన్యైస్తామ్బూలాద్యైశ్చ ని
త్యశః । జలస్థలాదినిలయాంస్తమ్భాతాంశ్చ పృథగర్చయేత్ ॥౧౦౫॥
ప్రాసాదస్థస్య తస్యాథ దేహమానానుసారతః । కృత్వా హోమా
దిభిర్దివ్యైర్విశేషాగ్ర్యం విధానతః ॥ ౧౦౬ ॥ ఉగ్రాం వా శాన్త
రూపాం వా విఘ్నవిధ్వంసనక్షమామ్ । చతుర్భుజాం వా ద్విభుజా
మాసీనాం వా సముత్థితామ్ ॥ ౧౦౭ ॥ § ద్విభుజాం వా చతుర్హస్తామ
న్యథా వా ప్రకల్పితామ్ । వైశేషికేషు ప్రాప్తేషు పూజయేదుత్సవా
ర్చయా ॥ ౧౦౮ ॥ మృగయాఽఽద్యుత్సవే ప్రాప్తే యత్రయత్ర
వ్రజేత్ప్రభుః । తత్రతత్ర నయేదేనాం నిర్విఘ్నఫలసిద్ధయే ॥౧౦౯॥

---

§ ద్విభుజస్య చతుర్హస్తాం

ధ్యానమన్యత్ప్రవక్ష్యామి యథావచ్ఛృణు సత్తమ । ససదూర్వాఙ్కు
రాభాం చ త్విషత్విలకాన్తిభాక్ ॥ ౧౧౦ ॥ చతుర్ద్రంష్ట్రం చ
తుర్బాహుం చతుష్కిరీటం చతుర్గతిమ్ । పూర్ణాఙ్గం కేసరిస్కన్ధం
పృథూరస్థలరాజితమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ దక్షిణావర్తనిమ్నేన నాభిరన్ధ్రే
ణ శోభితమ్ । ఆజానుబాహుం శ్రీమన్తం పిఙ్గళార్ద్రజటాధరమ్ ॥
ద్రవత్కనకపిఙ్గాక్షం చిపిటం పృథునాసికమ్ । సితదీర్ఘనఖశ్రేణీ
శోభితం కుటిలభ్రువమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ విస్తీర్ణగణ్డవదనం బాలేన్దుకుటిలో
పమైః । నవకింశుకారుణాకారైర్లోమైస్సంపూర్ణవిగ్రహమ్ ॥ ౧౧౪ ॥
శోభనేన ప్రలమ్బేన పృథునా ప్రోన్నతేన చ । మాణిక్యకుణ్డలా
ఢ్యేన యుక్తం శ్రోత్రద్వయేన తు ॥ ౧౧౫ ॥ మకుటేనోన్నతేనైవ
హారాద్యైరుపశోభితమ్ । చిత్రకౌశేయవసనం విచిత్రస్రగ్విమణ్డిత
మ్ ॥ ౧౧౬ ॥ ప్రళయద్వాదశాదిత్యసహస్రగుణదీధితిమ్ । ఈష
దూర్ధ్వం తథా తిర్యగ్వినిపాతితలోచనమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ కున్దేన్దుకాన్తి
దశనం కిఞ్చిద్విహసితాననమ్ । స్వభావసౌమ్యమమలం మాయా
క్రోధోపరఞ్జితమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ సవిలాసచలత్పాదన్యాసస్థానకసం
స్థితమ్ । స్వేనాన్తఃకరణేనైవ భావయన్తం పరం పదమ్ ॥ ౧౧౯ ॥
అఙ్గుష్ఠాదికనిష్ఠాన్తం వామపాణౌ లతాత్రయమ్ । నమయిత్వోన్న
తాం చైకఘ్రాణాగ్రే వినియోజితా ॥ ౧౨౦ ॥ సద్విఘ్నభీతిప్రదయా
త్వనయా ముద్రయాన్వితమ్ । రథాఙ్గశఙ్ఖహస్తం చ లమ్బమానగ
దాధరమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ శ్రోణీతటనివిష్టేన సావహేళన పాణినా ।
ఇత్థం రూపధరం దేవమనేకాద్భుతవిగ్రహమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ ఉగ్రరూప
మిమం ధ్యాయేదాగ్నేయమనలప్రభమ్ । దంష్ట్రాతర్జననిర్ముక్తం వా
భయం శాన్తలక్షణమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భక్తానామ
భయప్రదమ్ । తథావిధేన వామేన లమ్బమానగదాధరమ్ ॥ ౧౨౪ ॥
పృష్ఠదక్షిణవామాభ్యాం చక్రశఙ్ఖధరం క్రమాత్ । ఏవం చతుర్భుజ

ప్రోక్తం ద్విభుజస్యాథ ధారయ ॥౧౨౫॥ ఉక్తాభ్యాముగ్రశాస్తాభ్యాం చక్రశఙ్ఖధరం పి వా । ప్రాగుక్తద్వితయం వాఽథ ద్వితీయం చిత్రితం తు వా ॥ ౧౨౬ ॥ గదాపరిహితం వాఽథ వామాఙ్కట్యవలమ్బితమ్ । స్థానకే వాఽఽసనే వామమూరుదేశే నివేశితమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ గోపనీ ముద్రయా వాఽథ కటకాకారముద్రయా । ఉభాభ్యామపి పాణిభ్యాం పిశాత్రిన్తాం పీతపృష్ఠగః ॥ ౧౨౮ ॥ అవష్టభ్య గదామూర్ధ్వ మాతఙ్గముపలాకృతిమ్ । ప్రాక్పక్షదళమాక్రమ్య పాదాభ్యాం కర్ణికాఽఽసనమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ సుస్థితం కర్ణికాయాం వా ప్రాగ్వదన్యైరలంకృతమ్ । ఏవం ధ్యానవిశేషేషు త్వేకం స్థాప్య విధానతః ॥ సమర్చయీత కాలేషు ప్రాగుక్తేషు స్వమన్త్రితః । చతుఃస్థానార్చనాఙ్గ తు మణ్డలానాం తు మధ్యతః ॥ ౧౩౦ ॥ పూజితేష్వథమన్త్రేషు నియుక్తేషు స్వధామని । ఈశానసోమదిఙ్మధ్యే చతురశ్రే పురేఽథవా ॥ ౧౩౨ ॥ ద్వారశోభాగ్ర నిర్ముక్తే రేఖాత్రితయభూషితే । తదన్తరేఽర్ధచన్ద్రస్థే కమలేఽష్టదళాన్వితే ॥ ౧౩౩ ॥ సామ్రాజ్యేన నియుక్తేఽస్మిన్ విఘ్నానామచ్యుతేన తు । పూజితే విధినాశస్స్యాదభీష్టం సాధకోఽశ్నుతే ॥ ౧౩౪ ॥ తస్మాన్మన్త్రీ స్తదీయైస్తు స్నాత్వా పూర్వవిధానతః । ప్రక్షాళ్య పాణిపాదౌ వా త్వాచమ్య న్యాసమాచరేత్ ॥ ౧౩౫ ॥ తదధిష్ఠాతృకత్వేన ధారణాభిస్స్వవిగ్రహమ్ । శోధయిత్వా పునర్న్యస్య షడఙ్గాదిం కరాదితః ॥ ౧౩౬ ॥ ప్రాగ్వదానన్ద ధామాచ్చ హ్యవతార్య తథా ప్రభుమ్ । హృత్స్థో వ హృత్పుణ్డరీకే తు వ్యాపేత్థాం నిష్కళాత్మకమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ తమేవ సకళత్వేన యాతం ధ్యాత్వా బహిర్వ్రజేత్ । ప్రాగ్వదర్ఘ్యాదిపాత్రాణి ప్రతిష్ఠాప్య స్వవిగ్రహే ॥ ౧౩౮ ॥ విన్యస్తమన్త్రినశ్యర్చయేద్ద్వారదక్షిణసౌమ్యయోః । చణ్డప్రచణ్డసదృశౌ బలప్రబలసంజ్ఞితౌ ॥౧౩౯॥ వాయువేగం మహోగ్రాణం ద్వారాగ్రే గరుడో

పసుమ్ । సమభ్యర్చ్య యథాపూర్వం ప్రాగ్దత్వా కమలాసనమ్ ॥
ధర్మాద్యనన్తపర్యన్తం పఞ్చకం నవకంతు వా । సత్వేనాచ్ఛాదితం
పశ్చాత్తేజవలేనామ్బుజంస్మరేత్ ॥ ౧౪౧ ॥ తస్మిన్నావాహ్య తం
దేవం హృదయే ధ్యానచోదితమ్ । సన్నిధానాదికంకృత్వా ముద్రా
బన్ధపురస్సరమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యపుష్పాద్యైర్లయయా
గవిధానతః । కర్ణికా మధ్యగం తస్య హృదాద్యాముఖ్యమన్త్రవి
త్ ॥ ౧౪౩ ॥ పద్మచ్ఛదాన్తరస్థాశ్చ తదాకారద్యుతింవినా । కిం
త్వఙ్గానాంచ సర్వత్ర ధ్యానముక్తం సితాదికమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ క్రియా
ఖ్యాం తైజసీం శక్తిం స్వాహా పర్యాయరూపిణీమ్ । లక్ష్మీరూప
ధరాం పీతాం సర్వాలంకారమణ్డితామ్ ॥ ౧౪౫ ॥ ప్రియాఽనురూ
పాం సతతం స్వామినాం వాఽథసుస్థితామ్ । దక్షిణోత్తర యోగేన
చామరోభయధారిణీమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ ఓం హ్రీం క్రియాయై స్వా
హాఽఽన్తో మన్త్రోఽయం సంప్రకీర్తితః । అనేనస్వామినో దేవో త్తై
జసాద్విఘ్నసూదనాత్ ॥ ౧౪౭ ॥ వామపార్శ్వేఽవతారాస్య
భోగయాగావసానతః । గజాననో జయత్సేనో హరివక్త్రో మహాబ
బిలః ॥ ౧౪౮ ॥ కాలప్రకృతిసంజ్ఞశ్చ చతుర్థగకమలోద్భవ । గ
ణరాజేశ్వరాశ్చైతే చత్వారశ్చణ్డవిగ్రహాః ॥ ౧౪౯ ॥ ఆజ్ఞాప్రతీక్ష
కాశ్చాస్య సుశ్వేత చమరోద్యతాః । వినాయకాదయశ్చైవ విఘ్న
శప్రవరాస్తుయే ॥ ౧౫౦ ॥ అమీషాం గణనాథానాం నిత్యమాజ్ఞాఽ
నుపాలినామ్ । ఈశానాదిషుకోణేషు పద్మబాహ్యస్థితాన్యసేత్ ॥
వీక్షమాణావిభోర్వక్త్రం నతుల్యస్థానకేస్థితాః । తద్వత్తేరాజితే
తాస్సర్వే కింతుముద్రావివర్జితాః ॥ ౧౫౨ ॥ ధ్యానమేషాం పృ
థగ్భూతం శారీరమవధారయ । భీమద్విపేన్ద్రవదనం చతుర్దం
ష్ట్రం త్రిలోచనమ్ ॥ ౧౫౩ ॥ కమ్బుగ్రీవం చతుర్బాహుం ఘూ
ర్ణచన్ద్రాయుతద్యుతిమ్ । హారనూపురకేయూర మెఖలాదామ మ

ష్ఠితమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ నానాస్రగ్గన్ధవస్త్రాఢ్యమన్యమప్య పరాక్రమ
మ్ । ధ్యాయేద్గజాననమతో జయత్సేనం చ సంస్మరేత్ ॥ ౧౫౫ ॥
మహోత్తుఙ్గవదనం పద్మరాగాచలప్రభమ్ । ద్రవచ్చామీకరాక్షం చ
త్వనేకాద్భుతవిగ్రహమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ హరివక్త్రమతో ధ్యాయేత్స
టాచ్ఛురితమస్తకమ్ । నిష్టప్తకనకప్రఖ్యం ఘోరఘుర్ఘురనిస్వనమ్ ॥
మృగరాడ్వదనం విభ్రత్కల్పాన్తానలవేగినమ్ । కాలప్రకృతి వామా
నం భావయేదఞ్జనాద్రివత్ ॥ ౧౫౭ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం పిఙ్గల
శ్మశ్రులోచనమ్ । ఝషకుణ్డలభృద్రౌద్రం మీనవన్నిమ్ననాసికమ్ ॥
గణరాజైశ్వరాహ్యేతే మహాపురుషలక్షణైః । సంయుక్తాశ్చాఖి
లైరిశ్వప్ర ఆపాదాత్తుద్ధరావధి ॥ ౧౬౦ ॥ యత్కిఞ్చిన్మణ్డనం వస్త్ర
తదాద్యుక్తం స్మరేత్త్రిషు । ఏతేషామర్చనం కుర్యాత్స్వనామ్నా
ప్రణవాదినా ॥ ౧౬౧ ॥ నమోఽన్తేనాబ్జసంభూత నానాసిద్ధిఫలా
ప్తయే । అష్టాష్టకైస్తదర్ధైర్వా తస్యార్ధైర్వా యథారుచి ॥
ఢీప్రకర్మప్రసిద్ధ్యర్థం స్తాభిర్వా సమర్చయేత్ । తన్నివేదితమన్నా
ద్యమర్ఘ్యస్రక్చన్దనాదికమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ నదేయం కస్యచిత్ప్రాజ్ఞై
రైహికాముష్మికాప్తయే । స్వాశ్రితానామనుజ్ఞాతం భూతానాం చై
వ తేనతత్ ॥ ౧౬౪ ॥ నిత్యం తన్మూర్ధ్నితాస్సైషామాశ్రితచారిణీ ।
అత ఏవ హి భోక్తృణాం సమృద్ధిహానిం దదాతి తే ॥ ౧౬౫ ॥ నూనమా
శాగణం సర్వం ధ్వంసయన్తి సదైవ హి । తస్మాద్దదాతి యోఽన్యేషాం
స్వయమశ్నాతి వాఽధమః ॥ ౧౬౬ ॥ మోహాదుపేక్షతే వాఽపి స
యాతి నరకేఽధమః । అతశ్శ్రేయోఽర్థినా కార్యః పరిహారస్తదై
వహి ॥ ౧౬౭ ॥ తచ్చాపి క్ష్మాతలే కూపే తటాకాదౌ తు చోత్క్షిపే
త్ । నోపభోగం యథా యాతి కాకాదిష్వబ్జసమ్భవ ॥ ౧౬౮ ॥
యస్మాత్సన్మన్త్రపూతం తత్పాత్రభాన్యేనాపివర్ధతే । అతో నిషిద్ధః
పాపానామపాపానాం విశేషతః ॥ ౧౬౯ ॥ ఇతి సమ్యక్సమా

ఖ్యాతం విష్వక్సేనార్చనం పరమ్ । పూజనం కుముదాదీనాం శృ
ణుధ్వం మునియోగినః ॥ ౧౭౦ ॥ ద్వారావరణదేవానాం సుస్థితానాం
స్వవర్త్మసు । చలానాం వాఽథ హేమాద్యైర్నిర్మితానాం యథా
విధి ॥ ౧౭౧ ॥ త్రికాలం వా ద్వికాలం వా సకృద్వై త్వేకకాలకమ్ ।
తత్తన్మన్త్రేణ కుర్వీత పూజాం సుష్ఠూపచారతః ॥ ౧౭౨ ॥ ఇత్యేవం
వైనతేయాది పరివారగణస్య చ । పూజనం సర్వమాఖ్యాతం సర్వ
సిద్ధిఫలప్రదమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ ఇతోఽన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛా చేత్ కథ్య
తాం మునిసత్తమాః । మునయః — భగవన్ సన్తి రే విష్ణోః స్థాపితా
లోకపూజితాః ॥ ౧౭౪ ॥ విష్ణుభక్తాగ్రకథ పూజాస్తద్విధానం వ
దస్వ నః । నారదః — ఏకాన్తినో మహాభాగాశ్శ్వేతకోప పురస్స
రాః ॥ ౧౭౫ ॥ క్రోణాద్యం కృతావతారా యే లోకోజ్జీవనహేతు
నా । శాణ్డిల్యాద్యాశ్చ యే చాన్యే పఞ్చరాత్రప్రవర్తకాః ॥ ౧౭౬ ॥
ప్రహ్లాదశ్చైవ సుగ్రీవో వాయుసూనుర్విభీషణః । యే చాన్యే సనకా
ద్యాశ్చ పఞ్చకాలపరాయణాః ॥ ౧౭౭ ॥ భక్తోత్తమాస్తే వి
జ్ఞేయాస్తాన్ దివ్యాయతనాదిషు । చలస్థిరవిభాగేన లోహైర్వా
శిలయాఽపి వా ॥ ౧౭౮ ॥ స్వస్వవర్ణాశ్రమాచారసదృశాకృతిచే
ష్టితాన్ । లాఞ్ఛితాంశ్చక్రశఙ్ఖాభ్యాం భుజయోర్దక్షిణాదితః ॥
పద్మవిష్టరమధ్యే తు స్వాసీనాన్వాఽథ సుస్థితాన్ । ఋజుస్థితాన్యథా
శోభం పైశాచస్థానకేఽథవా ॥ ౧౭౯ ॥ సిద్ధ్యాయ చ విధానేన
పాత్రజీర్ణే మణ్డపేఽథవా । ప్రాసాదేష్వనురూపేషు కల్పితేష్వ
గ్రతోఽపి భోః ॥ ౧౮౧ ॥ యథాఽవకాశం వామే వా దక్షిణే వాఽథ
పశ్చిమే । స్వస్వమన్త్రైః ప్రతిష్ఠాప్య విధివచ్ఛ్రద్ధయాఽర్చయేత్ ॥
శృణుధ్వమథ తన్మన్త్రాన్ స్థాపనాదిషు కర్మసు । ప్రధానపూరుషే
శాద్యతారకబ్రహ్మణాఽథవా ॥ ౧౮౩ ॥ అహంసతారకేణైవ సవి
సర్గేణ చాన్తికే । ఆద్యేన వా ద్వితీయేన యుక్తయా త్రితయేన వా ॥

సంజ్ఞయా యోజనీయాస్తే సాఙ్గయాగస్త్వథోచ్యతే । తారాద్వ
యోర్ద్వయో రేకం షోఢాకృత్వా తదన్తిమే ॥౧౮౫॥ జ్ఞానాది హృ
దయాదీని చతుర్థ్యన్తాన్యుదీరయేత్ । ప్రణవాధారయుక్తాని ప్రా
గేవాఙ్గాన్యమూనివై ॥ ౧౮౬ ॥ మన్త్రేణానేనవై భక్తాన్ పూజ
యేత్తు యథావిధి । ప్రాగ్వత్స్నానాదికంకృత్వా సోర్ధ్వపుణ్డ్ర
స్స్వలంకృతః ॥ ౧౮౭ ॥ పాదౌ ప్రక్షాళ్యచాచమ్య ప్రవిశ్య యజ
నాలయమ్ । కవాటోద్ఘాటనంకుర్యాద్ద్వార్‌స్థాళ్యర్చన పూర్వ
కమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ తన్మన్త్రేణ ప్రణమ్యాథ బిమ్బశుద్ధ్యాదికంతథా।
పాత్రసాదశోధనాదీని కృత్వావై తస్యదక్షిణే ॥ ౧౮౯ ॥ పార్శ్వే
సముపవిశ్యాథ కరశుద్ధిం సమాచరేత్ । దిగ్బన్ధంచైవ ప్రాణాయామం
భూతశుద్ధిం సమాప్యచ ॥ ౧౯౦ ॥ పుటీకృతేన తారాభ్యాం భక్త
మన్త్రేణ మన్త్రవిత్ । నఖాన్తమణిబన్ధాద్యం ప్రాగ్వత్పాణిద్వ
యంమృజేత్ ॥ ౧౯౧ ॥ అఙ్గానిచైవ విన్యస్య పూర్వోక్త విధినా
తతః । తులసీనళినాక్షాణాం మాలికాద్వితయంతథా ॥౧౯౨॥ చక్ర
శఙ్ఖౌ పాణితలద్వయే న్యస్య యథాక్రమమ్ । కృత్వైవం కరవిన్యా
సం తతస్తన్మన్త్రముచ్చరన్ ॥ ౧౯౩ ॥ పాణిభ్యామాలభేద్దే
హమామూర్ధ్నశ్చరణావధి । కృత్వైవం వ్యాపకన్యాసం హృద
యాదీని విన్యసేత్ ॥ ౧౯౪ ॥ తతోమాలాద్వయంకణ్ఠే చక్రశఙ్ఖౌ
భుజద్వయే । విన్యస్య హార్దధీంముద్రాం బద్ధ్వా తాదాత్మ్యమాశ్ర
యేత్ ॥ ౧౯౫ ॥ తతస్స్వహృదయామ్భోజే దేవస్య పరమాత్మ
నః । పాదాధస్తాచ్చైతనంతు విచిన్త్య తదనన్తరమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ తస్మా
చ్చైతన్యమావాహ్య యజేద్భోగైస్తు మానసైః । తతోబహిర్యజే
ద్భక్తం ప్రాగుక్తైర్భోగసఞ్చయైః ॥ ౧౯౭ ॥ తదర్థం పఞ్చపా
త్రాణి చతుస్త్రిద్వ్యేకమేవవా । కల్పయిత్వా తతోదేహ న్యస్తా

గోపనీయం ప్రయత్నేన నాస్తికానాం విశేషతః ॥ ౨.౯౭ ॥ ప్రకాశనీయం భక్తానాం నిత్యకర్మరతాత్మనామ్ ॥.

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయామ్
గరుడాదిపరివారార్చనవిధిర్నామ
అష్టమోఽధ్యాయః

మునయః — పురా నిత్యోత్సవవిధౌ ద్వారావరణవాసినామ్ । దేవానాం పూజనం ప్రోక్తం తేషాం ధ్యానాదికం క్రమాత్ ॥ వదస్వ మునిశార్దూల సర్వశాస్త్రవిశారద । నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే సావధానేన చేతసా ॥ ౨ ॥ ద్వారావరణదేవానాం లక్షణం తు యథావిధి । ప్రాసాదద్వారదేవేభ్యస్సమారభ్య యథాక్రమమ్ ॥ ౩ ॥ ప్రాసాదద్వారబాహ్యే తు హ్యధస్తూదుమ్బరాన్తిమే । వాస్త్వీశక్షేత్రనాథౌ ద్వాఃస్థితౌ దక్షేతరక్రమాత్ ॥ ౪ ॥ శుక్లవస్త్రస్సకృష్ణదేహో ద్విభుజో రత్నపాత్రధృక్ । దక్షిణేన కరేణైవ సర్వాకారసమాశ్రయః ॥ ౫ ॥ పుణ్డరీకసనామా నాభవస్త్రస్రగనులేపనః । గదోద్యతకరో విప్ర ధ్యేయో వాస్తుపూరుషః ॥ ౬ ॥ క్షేత్రేశం ద్విభుజం ధ్యాయేద్ధేమాభవసనస్రజమ్ । నీలజీమూతసఙ్కాశం దణ్డహస్తం మహాతనుమ్ ॥ ౭ ॥ ముష్టికృద్వామహస్తేన యాగక్షేత్రస్య పాలకమ్ । కుణ్డలాద్యైరలంకారైర్దేవౌ శోభితవిగ్రహౌ ॥ ౮ ॥ వీక్షమాణౌ విభోర్వక్త్రం తేజసాఽతీవనిర్భరౌ । తప్తకాఞ్చనవర్ణాభాం ప్రవాళసదృశామ్బరామ్ ॥ హారనూపురకేయూరకఙ్కణమకుటాదికైః । అలంకృతామలంకారైః పుణ్డరీకనిభేక్షణామ్ ॥ ౧౦ ॥ అకళఙ్కసుసంపూర్ణశరచ్చన్ద్రనిభాననామ్ । పద్మకుమ్భకరాం లక్ష్మీం పద్మోపరిగతాం స్మరేత్ ॥ ౧౧ ॥ పద్మాసనేనోపవిష్టాం ద్వారస్యోర్ధ్వ ఉదుమ్బరే । తరుణాదిత్య

సంకాశో మహోదారసత్త్వశ్చతుర్భుజః ॥ ౧౨ ॥ ఉన్నతశ్చోన్న
తాంసశ్చ పూర్ణాఙ్గో నాతిమాంసళః । తనూదరో నిమ్ననాభో రో
మరాజివిరాజితః ॥ ౧౩ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనః పిఙ్గశ్మశ్రుజటా
ధరః । మధుపిఙ్గలనేత్రశ్చ కుటిలభ్రూలతాయుతః ॥ ౧౪ ॥ ప్ర
లమ్బలోలశ్రవణః పృథుఘ్రాణః స్మితాననః । కుణ్డలాలంకృతశ్చై
వ హారకేయూరభూషితః ॥ ౧౫ ॥ బద్ధోష్ణీషలలాటశ్చ తిలకేనా
ప్యలంకృతః । శుక్లామ్బరధరస్స్రగ్వీ భుజయుగ్మేఽస్య దక్షిణే ॥ ౧౬ ॥
ప్రోద్యతం సంస్మరేచ్చక్రం ప్రజ్వలన్తీం గదాం పరే । శ్రోణీతట
సపణ్ణాం తు విశ్రాన్తాం వసుధాతలే ॥ ౧౭ ॥ పూర్వవామకరే శఙ్ఖ
మన్యస్మిం శార్ఙ్గక్షుమాత్రకమ్ । ఏవం గణాధిపశ్చణ్డో విక్రమేణాపరా
జితః ॥ ౧౮ ॥ కపిర్ద్దోఽపి ఘూర్ణయుతో నాం తు క్షణాత్సంహరణక్షమః ।
ధ్యేయో గర్భగృహద్వారశాఖామూలే తు దక్షిణే ॥ ౧౯ ॥ తత్రై
వాపరభాగే తు ప్రచణ్డం త్వేదృశం యజేత్ । కింతు సవ్యాపసవ్య
భ్యాం భుజాభ్యాం స్యాద్విపర్యయః ॥ ౨౦ ॥ భుజద్వయమేయ చణ్డ
స్య వామే సంపరికీర్తితమ్ । దక్షిణే తత్ర చణ్డస్య ధ్యేయం వా
పరికల్ప్య వా ॥ ౨౧ ॥ ధ్యాయేద్ద్వారాగ్రదేశే తు గరుడం కాఞ్చ
నప్రభమ్ । కుటిలభ్రూ సువృత్తాస్యం పక్షమణ్డలమణ్డితమ్ ॥ ౨౨ ॥
లమ్బోదరం సుపీనాఙ్గం సర్వభూషణభూషితమ్ । ముకుటాద్యైర
లంకారైర్నూపురాద్యైర్విరాజితమ్ ॥ ౨౩ ॥ నీలం వసానం వస
నం నానామాల్యోపశోభితమ్ । సంముఖం దేవదేవస్య భూగతం
విధృతాఞ్జలిమ్ ॥ ౨౪ ॥ ద్విభుజం తు హిమాభం తు సత్యాఖ్యం వి
హగాధిపమ్ । ప్రాణాధిదైవతం చక్రే బలిమణ్డలమధ్యగే ॥ ౨౫ ॥
సంస్థితం సంస్మరేత్సర్వైరఙ్గైః పూరుషరూపిణమ్ । ప్రలమ్బమాన
జఠరం పక్షరాజివిరాజితమ్ ॥ ౨౬ ॥ దక్షిణేన కరేణైవ ధారయ
న్తం గణిత్రికమ్ । ఉత్తానితేతరకరం కుణ్డలాద్యైర్విభూషితమ్ ॥ ౨౭ ॥

నీలకౌశేయవసనం నీలమాల్యానులేపనమ్ । అనాకులాభ్యాం నేత్రా
భ్యాం వీక్షమాణం సదాపిభుమ్ ॥ ౨౮ ॥ అథాగ్రమణ్టపద్వారే శా
ఖాయుగళసంస్థితౌ । పద్మగర్భప్రతీకాశావతిభీమపరాక్రమౌ ॥ ౨౯ ॥
చణ్డప్రచణ్డసదృశౌ భుజలాఞ్ఛనభూషణైః । రక్తామ్బరధరౌ చై
వ రక్తస్రగనులేపనౌ ॥ ౩౦ ॥ గణౌ ధాతృవిధాతారౌ ధ్యాత్వా
సమ్పూజ్య తత్పరః । కుముదాదిగణేశానాం ప్రథమావరణే య
జేత్ ॥ ౩౧ ॥ పూర్వే చ వహ్నిదిగ్భాగే పూజ్యౌ ద్వౌ గణనాయ
కౌ । కుముదః కుముదాక్షశ్చ ప్రసన్నవదనేక్షణౌ ॥ ౩౨ ॥ తుహి
నాచలసంకాశౌ ప్రథమేవయసిస్థితౌ । నానాఽఽభరణదీప్తాఙ్గౌ నా
నాకుణ్డలభూషితౌ ॥ ౩౩ ॥ నానామాల్యాఞ్చితౌ చైవ నానా
మౌలిధరౌ ద్విజాః । నానాగన్ధవిలిప్తాఙ్గౌ నానావస్త్రవిభూషితౌ ॥
కుముదాఖ్యగణేశస్య ధ్యాతవ్యో దక్షిణః కరః । చన్ద్రరశ్మిప్రతీ
కాశ చామరేణ విరాజితః ॥ ౩౫ ॥ అభిగచ్ఛాభయం ధ్యాయేద్ద్వి
తీయం దక్షిణం కరమ్ । భవభఙ్గాత్ప్రపన్నానాం పరేషాం గుణ
శాసనమ్ ॥ ౩౬ ॥ తస్యైవాద్యం వామకరం ప్రబుద్ధకమలోద్యత
మ్ । తూష్ణీం భీసూచకం ధ్యాయేద్బహిఃస్థానాం పరం కరమ్ ॥ ౩౭ ॥
పశ్చాద్వై కుముదాక్షస్య వైపరీత్యేన భావయేత్ । ద్వాభ్యాం ద్వా
భ్యాం కరాభ్యాం వై అన్యేషామేవమేవహి ॥ ౩౮ ॥ పుణ్డరీకో వా
మనశ్చ ద్వావేతౌ హుతభుక్ప్రభౌ । గరుడధ్వజహస్తౌ చ శేష
మన్యత్పురోదితమ్ ॥ ౩౯ ॥ కృత్వా ధ్యాత్వాఽథవాన్యస్య దక్షి
ణే నైరృతేఽపివా । శఙ్కుకర్ణాభిధానో యస్సర్వనేత్రాభిసంజ్ఞి
తః ॥ ౪౦ ॥ ద్వావేతౌ చమ్పకాభౌ తు మాయూరవ్యజనోద్యతౌ ।
మహావిభూతేర్దైవస్య ప్రత్యగ్వాయుదిగాస్థితౌ ॥ ౪౧ ॥ సుముఖ
స్సుప్రతిష్ఠశ్చ విభూ స్సోమేశదిక్స్థితౌ । చిన్త్యౌ ముక్తఫలశ్యామౌ
వాతపత్రకరోదితౌ ॥ ౪౨ ॥ నోక్తశేషకరాణాం తు తద్వద్ధికుముదో

దితమ్ । ఏతే భగవతో విప్రాస్త్వన్తరఙ్గా మహోదితాః ॥ ౪౩ ॥ క
ర్మణా మనసా వాచా తద్భాగవతమానసాః । జ్ఞానాది షడ్గుణోపే
తైరాకీర్ణాఙ్గకోటిశఙ్గపూరైః ॥ ౪౪ ॥ భూషితైస్సిద్ధైరసన్త్రైశ్చ ప్రాప్త
యానైగపరంపదమ్ । వస్త్రభూషాఙ్గరాగాద్యైస్సర్వే తే కుముదో
పమాః ॥ ౪౫ ॥ శ్వేతమృత్కల్పితేనైవ హ్యూర్ధ్వపుణ్డ్రేణ భూ
షితాః । లలాటస్థేన సర్వేఽపి కుముదాదిగణాధిపాః ॥ ౪౬ ॥ ఏవ
మన్యేపి భూతాద్యాస్సర్వే పారిషదా ద్విజాః । ఏవమావృతిదేవా
శ్చ ద్వారగాశ్చ తథైవహి ॥ ౪౭ ॥ ఏవం తదీయా విప్రాశ్చ క్షుద్ర
పిటూప్రజాతయః । మృద్దైవవా చన్దనేన కల్పితైరూర్ధ్వపుణ్డ్రి
కైః ॥ ౪౮ ॥ ద్వారస్థైశ్చ చతుర్భిర్వా భూషితాస్సర్వదా ద్వి
జాః । అతసీకుసుమశ్యామా పీతమాల్యామ్బరాన్వితా ॥ ౪౯ ॥
పీతోష్ణీషధరా రౌద్రా ప్రాగ్వద్భుజవిభూషితా । గదౌ చన్ద్రాకృ
తిధరా దుర్ధర్శా దురతిక్రమా ॥ ౫౦ ॥ జయఞ్చ విజయం నామ్నా
యజేద్ద్వారపార్శ్వయోః । తదుద్దేశాత్సమారభ్య బహిర్ద్వారా
వసానకమ్ ॥ ౫౧ ॥ ద్వితీయావరణక్షేత్రం షోఢాకృత్వాతు పశ్చి
మే । భాగేషు గరుడం విప్రాః కృత్వా ధ్యాత్వాఽథ వా న్యసేత్ ॥
దీప్యచ్చామీకరాకారం భీమభ్రుకుటిలోచనమ్ । పృథుదంష్ట్రం
పృథుఘ్రాణం పృథుగాత్రం పృథూదరమ్ ॥ ౫౩ ॥ పక్షాభ్యాం రా
జితోరస్కం పక్షకుణ్డలమణ్డితమ్ । హారకేయూరకటకమకు
టాద్యైస్తు భూషణైః ॥ ౫౪ ॥ భూషితం నీలవసనం నానామాల్య
విభూషితమ్ । నానాగన్ధవిలిప్తాఙ్గం నాగైకాదశభూషితమ్ ॥ ౫౫ ॥
పుష్పస్తబకసంపూర్ణసాఞ్జలిం దధతం ద్విజాః । ఉన్నమ్య దక్షిణం
జానుమాసనీకృత్య చేతరత్ ॥ ౫౬ ॥ సుఖాసనే సమాసీనం విభో
రాజ్ఞాప్రతీక్షకమ్ । తతఃకర్మాత్మతత్త్వానాం దశకం సిద్ధతాం గత
మ్ ॥ ౫౭ ॥ భగవత్తుల్యసామర్థ్యసార్వజ్ఞ్యాది గుణైర్యుతమ్ ।

వియుక్తం ప్రాక్కృతాద్దుఃఖాన్నియుక్తం చేశ్వరేణతు ॥ ౫౮ ॥ భవ
సంతారకత్వేన హ్యేతదావృతికం క్రమాత్ । ఉపేన్ద్రాగపూర్వాది
గ్భాగే సంస్థితో ద్విజసత్తమాః ॥ ౫౯ ॥ వహ్నితేజోధరాఖ్యస్తు
దక్షిణే దురతిక్రమః । నైరృతేతు మహాశక్తః పశ్చిమేతు మహా
హ్రిదః ॥ ౬౦ ॥ అగ్రాహ్యో వాయుదిగ్భాగే వసురేతాస్తథో
త్తరే । పూర్వోత్తరే వర్ధమానః సాక్షీ గగనగోచరః ॥ ౬౧ ॥ ఆధా
రనిలయం నామ్నా సర్వస్యాధోగతం స్మరేత్ । ఏతేస్ఫటికవర్ణా
భాః శ్వేతమాల్యామ్బరాన్వితాః ॥ ౬౨ ॥ గణిత్రకం రథాఙ్గం చ
శఙ్ఖం చైవ గదాం తథా । దధానాముఖ్యదత్తాది ముఖ్యా నామాన్త
మేవహి ॥ ౬౩ ॥ కరైశ్చతుర్భిస్సహమా మకుటాది విభూషితాః ।
తేజసా విఘ్నజాలాని ప్రేరయన్తో మహౌజసః ॥ ౬౪ ॥ స్థానకై
స్సంస్థితాస్సర్వే ధ్యానోన్మీలిత లోచనాః । అథవా ద్విభుజా ఏతే
వజ్రాద్యం దశకం క్రమాత్ ॥ ౬౫ ॥ దక్షిణే లోకపాలీయం
ధారయన్తః కరేణతు । గణిత్రకంతు వామేన వరదాభయదాస్తు వా ॥
తదా వర్ణాఙ్గరాగాద్యైరిన్ద్రాది సదృశాస్తు వా । ద్వితీయే గోపు
రద్వార పార్శ్వయోరన్తరస్థయోః ॥ ౬౭ ॥ విన్యసేద్ద్వారపా
లాఖ్యావేతౌ నామాదితోగతౌ । నిధీశౌ శఙ్ఖపద్మౌతు నిధిభాణ్డోపరి
స్థితౌ ॥ ౬౮ ॥ స్థూలదన్తౌ చదాన్తౌ చ ద్విభుజౌ భగవన్మయౌ । కుటి
లభ్రూలతాయుక్తౌ కించిదున్నతవక్షసౌ ॥ ౬౯ ॥ లమ్బోదరౌ సుపీ
నాఙ్గౌ హ్రస్వపాణిపదౌ ద్విజాః । శఙ్ఖపద్మసమానాభౌ నీలశుక్లా
మ్బరస్రజౌ ॥ ౭౦ ॥ మకుటాద్యైస్తు వివిధైరలఙ్కారైరలంకృతౌ ।
దక్షిణేన కరేణైవ ధారయన్తౌ సరోరుహమ్ ॥ ౭౧ ॥ ఇతరేణకరే
ణైన హుత్వాన్తేన నిధిం స్వకమ్ । అథవా వామహస్తాభ్యాం ప్రవే
శాభిముఖాన్వితౌ ॥ ౭౨ ॥ కరద్వయేన శఙ్ఖం వా పద్మం వా దధతౌ
ద్విజాః । వామేన ధారయేత్పద్మం యద్వా శఙ్ఖనిధీశ్వరః ॥ ౭౩ ॥

శఙ్ఖపద్మధరౌ వాపి శిరసామకుటోపరి । శఙ్ఖచక్రధరౌ వాపి సాధకే
చ్ఛావశేనతు ॥ ౭౪ ॥ తద్వారశాఖానిష్ఠౌతు సంస్మరేద్దక్షిణాదితః ।
క్షీరకున్దావదాతౌచ నీలకౌశేయవాససౌ ॥ ౭౫ ॥ నీలనీరజవర్ణా
భ్యైఃపుష్పైర్భూషితవిగ్రహౌ । పూర్వోక్తగణపాదృశౌ నా
మ్నాభద్రసుభద్రకౌ ॥ ౭౬ ॥ తద్ద్వారబాహ్యతఃపశ్చాత్పార్శ్వ
యోరగ్రోపురస్థితౌ । ఏతౌగణేశ్వరౌన్యస్యేద్ధ్యాత్వావా పరికల్పయ
చ ॥ ౭౭ ॥ అథవాద్విభుజావేతౌ తదాభద్రస్య దక్షిణమ్ । కరంతు
తర్జనీయుక్తం వామమూరుస్తు కుఞ్చితమ్ ॥ ౭౮ ॥ గదాగ్రోపరి వి
న్యస్తం గదామూలోపరిస్థితమ్ । వ్యత్యస్త దక్షిణంపాదం వా
మంతు భుజసంస్థితమ్ ॥ ౭౯ ॥ భద్రస్యవామయోర్విపర్యయము
క్తం పాణిపాదయోః । దక్షయోస్తత్సుభద్రస్య తత్రోక్తం వామ
గంభవేత్ ॥ ౮౦ ॥ కింతు తద్వామహస్తంతు యుక్తంవిస్మయము
ద్రయా । యద్వాభద్రోదక్షకరే భీతిముద్రాసమన్వితః ॥ ౮౧ ॥
గదోపరిష్టాద్విన్యస్త వామహస్తోద్విజోత్తమాః । పశ్చాత్కరద్వ
యేనాపి చక్రశఙ్ఖధరఃక్రమాత్ ॥ ౮౨ ॥ సుభద్రస్తు గదాన్యస్త ద
క్షహస్తస్తథేతరే । అభీతిముద్రాసంయుక్తశ్చక్రశఙ్ఖసమన్వితః ॥
చణ్డాదిష్వప్యేవమేవ ద్విభుజత్వాదికం భవేత్ । చణ్డప్రచణ్డౌధా
తాచ విధాతాచ జయస్తథా ॥ ౮౪ ॥ విజయశ్చాపి భద్రశ్చ సుభ
ద్రశ్చ గణేశ్వరః । ఏతే గణేశ్వరాహ్యష్టౌ ప్రభాపుష్పామ్బరై
ర్వినా ॥ ౮౫ ॥ దేహవక్త్రాకృతైస్తుల్యాస్తథైవాభరణాయు
ధైః । భక్తానాం విఘ్నజాలస్య సర్వదిక్సంస్థితస్యచ ॥ ౮౬ ॥ సం
సారఫలదాతుర్వై ఘాతనార్థం సముద్యతాః । పరస్పరముఖాస్సర్వే
స్థానకైస్సంస్థితాస్సమైః ॥ ౮౭ ॥ గణేశాయుతలక్షైస్తు నానావర్ణ
వపుర్ధరైః । అచ్యుతారాధనపరైరేకైకైకపరివారితాః ॥ ౮౮ ॥ తృతీ
యావరణేపశ్చాత్పూర్వాది క్రమయోగతః । ఇన్ద్రాదిలోకపా

లానాం దశకం విన్యసేద్ద్విజాః ॥ ౮౯ ॥ శతధామ నిభం ధ్యాయే చ్చతుర్బాహుం పురన్దరమ్ । సహితద్విపసంస్థంతు సుతీక్ష్ణకులిశో ద్యతమ్ ॥ ౯౦ ॥ అజారూఢం స్మరేద్రక్తం శక్తిపాణిం హుతాశన మ్ । సహస్రార్చిభిరాకీర్ణం సహస్రాదిత్యభాసురమ్ ॥ ౯౧ ॥ మ హామహిషసంస్థంతం త్వఞ్జనాద్రిసమప్రభమ్ । సభీమదణ్డహస్తంచ స్మరేద్దేవం పితృీశ్వరమ్ ॥ ౯౨ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం కృష్ణమేఘ సమప్రభమ్ । ఘోరం ప్రేతాసనం ధ్యాయేత్ఖడ్గధృగ్రాక్షసేశ్వరమ్ ॥ ముక్తాఫలద్యుతిసమం భీమం పాశకరోద్యతమ్ । నాగకన్యాసహ స్రాఢ్యం మకరస్థముపాంపతిమ్ ॥ ౯౪ ॥ నీలతోయదసంకాశం మహాధ్వజపటాఙ్కితమ్ । ధ్యాయేత్సమీరణం దేవం సంస్థితం హ రిణోపరి ॥ ౯౫ ॥ సోమం తారాగణోపేతం శఙ్ఖగోక్షీరపాణ్డుర మ్ । బృహచ్ఛశకపృష్ఠస్థం శిశిరాస్త్రకరం స్మరేత్ ॥ ౯౬ ॥ సితో భూతివిలిప్తాఙ్గం త్రినేత్రం వృషవాహనమ్ । త్రిశూలాయుధహస్తం చ త్వీశానం జ్ఞానినం స్మరేత్ ॥ ౯౭ ॥ పాతాళదిగ్గతం ధ్యాయే త్కూర్మారూఢం హలాయుధమ్ । సితం సహస్రఫణభృద్యోఽనన్తో నామ నాగరాట్ ॥ ౯౮ ॥ భవక్త్రం భ్రామ్యమాణంతు దణ్డహ స్తం ప్రజాపతిమ్ । హంసారూఢం ఖసంస్థంతు ధ్యాయేద్ధ్రువస జంవిభుమ్ ॥ ౯౯ ॥ ఏతే చతుర్భుజాస్సర్వే అక్షసూత్రవిభూషి తాః । చిన్తయన్తః పరంతత్త్వం వరాభయకరోద్యతాః ॥ ౧౦౦ ॥ దివ్యాభరణదీప్తాఙ్గా దివ్యమాల్యామ్బరాన్వితాః । దివ్యరూపధ రాశ్చైవ దివ్యగన్ధవహాద్విజాః ॥ ౧౦౧ ॥ రక్తశుక్లనిశాపీతనీల చమ్పకసప్రభైః । వ్యోమస్ఫటికమార్తాణ్డరాజోపలనిభైస్తథా ॥ మాలాఙ్గరాగవసనైర్మహార్ఘైస్సమలంకృతాః । భూషితా భూ షణైశ్చైతైః కరణ్డమకుటాదిభిః ॥ ౧౦౩ ॥ ఏభ్యశ్చతుర్భుజస్తత్ర విజ్ఞేయో వృషభధ్వజః । ద్విభుజాస్త్వథవా చాన్యే వరదాభయ

జాస్త్రవా ॥ ౧౦౪ ॥ ఇతిలోకేశ్వరేషూక్తం తతో వై ద్విజసత్తమాః।
తృతీయావరణద్వారే శాఖామూలేతు దక్షిణే ॥ ౧౦౫ ॥ సుదర్శ-
నం చతుర్హస్తం హ్రస్వకాయం జ్వలత్ప్రభమ్ । క్రోధరక్తేక్ష
ణం దైత్య దానవాసృగ్విలేపనమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ నృత్యన్తం మన్దము
త్తంచ సహస్రారాన్తరస్థితమ్। దంష్ట్రాకరాళవదనం కుటిలభ్రూ
లతాయుతమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ కల్పాన్తపావకాకారం స్వరశ్మిపరివేష్టిత
మ్ । దక్షిణేభుజయుగ్మేతు పూర్వేణచ సుదర్శనమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ ధా
రయన్తం తతోఽన్యేన విశాలాం భూతలే గదామ్ । శఙ్ఖముఖ్యేన
వామేన హ్యపరేణ గళిత్రకమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ హారకేయూరతాటఙ్క
మకుటాది విభూషణైః । విభూషితం విచిత్రైస్తు శ్వేతమాల్యా
మ్బరాదికైః ॥ ౧౧౦ ॥ విఘ్నానుత్పాటయన్తంతు దీప్తేన స్వేన
తేజసా । సంస్మరేత్తు తతోఽన్యస్మిన్ శాఖామూలే తతో ద్విజాః ॥
సుస్థితం గరుడం విప్రాస్తప్తకాఞ్చనసన్నిభమ్ । సౌమ్యవక్త్రం
వివృత్తాక్షం రక్తతుణ్డం సుభీషణమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ పృథూదరం దీర్ఘ
పుచ్ఛపక్షసముజ్జ్వలమణ్డితమ్ । రక్తామ్బరధరం చైవ రక్తస్రగనులే
పనమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్ । వి
చిత్రకఞ్చుకధరం భుజగేన్ద్రైరలంకృతమ్ ॥౧౧౪॥ మకుటాద్యై
రలఙ్కారైర్దివ్యైస్తు విభూషితమ్ । భుజద్వయే యచ్చక్రస్య వా
మే సంపరికీర్తితమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ దక్షిణే తద్భవేదస్య దక్షోక్తం వా
మాగం భవేత్ । వజ్రం శక్తిస్తథా దణ్డం ఖడ్గం పాశో ధ్వజస్తథా ॥
శశిరాఖ్యం త్రిశూలంతు లాఙ్గలం ముసలంతథా । పూర్వాది క్రమ
యోగేన చతుర్థావరణేస్థితాః ॥ ౧౧౬ ॥ ఏతేషాం క్రమశో ధ్యానం
సాంప్రతం కథ్యతే ద్విజాః । వజ్రం వజ్రోపలాభంతు సితదీర్ఘనఖా
న్వితమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం జ్వలత్పావకలోచనమ్ ।
సౌదామినీ ప్రభాంశక్తిం శాన్తాగ్నివదనేక్షణమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ ఘనఘ

రగాః ॥ ౧౫౦ ॥ ఏకవీరాసహాయాశ్చ స్వప్రయత్నేన లీలయా ।
ఆబ్రహ్మభవనంశశ్వత్పరివర్తనకృత్క్రమాః ॥ ౧౫౧ ॥ ఏతదావరణ
ద్వారచతుష్టయద్వారదేవతాః । నయేద్వ్యస్తప్రయోగేణ పూర్వద్వా
రాదితఃక్రమాత్ ॥ ౧౫౨ ॥ వజ్రనాభం హరీశంచ పూర్వపార్శ్వం ద
క్షిణోత్తరే । ధ్యాయేత్తు వజ్రనాభాఖ్యం శతధామసమప్రభమ్ ॥
ముఖ్యదక్షిణహస్తేన నిషేధాభినయాన్వితమ్ । వేత్రలతాం ద్వితీ
యేన చక్రరాజం తృతీయతః ॥ ౧౫౪ ॥ ముఖ్యవామకరేణైవ శ్రో
ణీతటకృతార్పణమ్ । శఙ్ఖరాజంద్వితీయేన తథా వజ్రం తృతీయతః॥
ధారయన్తం తథా రుక్మభూషణైర్వివిధైరపి । రక్తమాల్యామ్బరధరం
రక్తస్రగనులేపనమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ ఏవంవామే హరీశంచ నిషేధాభిన
యాన్వితమ్ । ప్రవేశాభినయాఖ్యేన పాణినా కింతు చిహ్నితమ్ ॥
ఏకో హ్యత్ర నిషేధంచ స్వభక్తానాం కరోతి వై । భక్తానామపరస్త్వై
వ ప్రవేశం సంప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౫౮ ॥ ద్వారే ద్వారే ప్రతీహారద్వ
యస్యైవం ప్రయోజనమ్ । దక్షోక్తం వజ్రనాభస్య తచ్ఛరీరస్య
వాంశుగమ్ ॥ ౧౫౯ ॥ అద్యవామగతంసర్వమన్యద్దక్షిణపాణిగమ్ ।
ధర్మాధ్యక్షసియన్త్రీశౌ దక్షిణే దక్షిణోత్తరే ॥ ౧౬౦ ॥ కుగ్ద
న్తకపాదృశౌ పూర్వవద్భుజభూషితౌ । పీతకౌశేయవసనౌ పీత
మాల్యవిలేపనౌ ॥ ౧౬౧ ॥ కింతు దణ్డగదాహస్తౌ వజ్రచక్రవివర్జితౌ ।
శుద్ధాక్షమమృతానన్దం ప్రతీచ్యాం దక్షిణాదితః ॥ ౧౬౨ ॥ బాణ
కార్ముకమేకస్మిన్ పాణౌ పాశమథాపరే । ఆద్యం కరచతుష్కంయు
త్తద్వ్యగ్రం పూర్వవద్భవేత్ ॥ ౧౬౩ ॥ ఆకృతౌ జలనాథస్య సదృ
శౌ సర్వదేహిహి । నీలకౌశేయవసనౌ నీలస్రగనులేపనౌ ॥ ౧౬౪ ॥
వసునాథసుధానన్దముదగ్దక్షిణోత్తరే । ఖడ్గముద్గరహస్తౌ చ ప్రా
గ్వచ్ఛేషంచతుష్టయమ్ ॥ ౧౬౫ ॥ కరాణామనయోః కార్యం రూ
పేణోపపతేస్సమమ్ । అతసీకుసుమశ్యామకౌశేయస్రగ్విలేపనౌ ॥

భూషణైర్భూషితా హ్యేతే§ వివిధైర్బ్రహ్మణా భవత్ । వస్త్రావర
ణ దేవానాం తద్ద్వారస్థానాం విశేషతః ॥ ౧౬౭ ॥ శృణుధ్వం ధ్యా
నమధునా తత్వతో మునిపుఙ్గవాః । పూర్వాదీశానపర్యన్తం షష్ఠా
వరణసంస్థితాః ॥ ౧౬౮ ॥ ఏతాశ్చ దేవతాః ప్రాప్తాస్తేజోరూపం స
మన్వితాః । కాలోపి యన్నియన్తా చ శాస్త్రం నానాఙ్గలక్షణమ్ ॥
విద్యాధిపతయశ్చైవ షడ్రుద్రస్సగణశ్మినః । ప్రజాపతిసమూహస్తు ఇ
న్ద్రస్సపరివారకః ॥ ౧౭౦ ॥ ముఖ్యద్వారచతుష్కే తు పూర్వవ
త్సంస్థితాః క్రమాత్ । చక్రశఙ్ఖౌ పద్మగదే లాఙ్గలం ముసలం శరాః ॥
శార్ఙ్గకం సైతే క్రమాచ్ఛ్యామా విద్యుత్తుహినకున్దభాః । పీతనీలసితా
రక్తసినగోక్షీరసన్నిభాః ॥ ౧౭౨ ॥ హరితాలారుణాభైస్తు వస్త్ర
మాల్యానులేపనైః । సర్వరత్నమయైర్ముక్తైర్భూషణైరప్యలంకృ
తాః ॥ ౧౭౩ ॥ మహాబలా మహావీర్యాస్త్వేకవక్త్రా ద్విబాహవః ।
ఏతే తు నాయకాస్స్వే స్వే సన్నిధౌ జితమస్వకాః ॥ ౧౭౪ ॥ దంష్ట్రా
ఘోణాగ్రయష్టిశ్చ దక్షిణేన కరేణ తు । కటిమాలమ్బవామేన స్థాన
కైస్సుసమైస్స్థితాః ॥ ౧౭౫ ॥ దృఢవ్రతో బహుశిరా మహాకాయో
మహాబలః । జనకోగ్రిఘో మరాధర్షో మహోత్సాహస్త్రివిక్రమః ॥
అతులో మన్త్రహా రిప్తా సర్వదిక్సురతిక్రమః । విమలో గహనో మే
ఘష్షోడశోపప్రవేశగాః ॥ ౧౭౭ ॥ శకాగ్నిమధ్యమారభ్య శక్రే
శానాన్తరావధి । శుక్లశోణసువర్ణాళి పిఙ్గరక్తసితాసితాః ॥ ౧౭౮ ॥
రక్తపీతాతసీహేమశోణశుభ్రసితాసితాః । వర్ణానురూపవస్త్ర
మాల్యలేపనభూషణాః ॥ ౧౭౯ ॥ నామానురూపచారిత్రాశ్శఙ్ఖము
ద్గరధారిణః । సవ్యేతరక్రమేణైవ ప్రవేశకనిషేధకాః ॥ ౧౮౦ ॥ క్షణా
ద్భువనసంహారసృష్టిస్థితికృతిక్షమాః । ఉక్తానేతాన్క్రమేణైవ పూ
ర్వవత్సంప్రపూజయేత్ ॥ ౧౮౧ ॥ మునయస్సప్తపూర్వే న్యేగృహా

§ భూషితైర్వ్రజనాభవత్

స్రాగాదిభిశ్చైర్వృతాః । జీమూతాశ్చాఖిలా నాగాస్త్వప్సరో గణ
ముత్తమః ॥ ౧౮౨ ॥ ఓం షేధన్యశ్చైవపశవో యాజ్ఞాస్సాజ్ఞాఖిలాస్తు
యే । సూక్ష్మరూపేణతిష్ఠన్తి పూర్వవత్సప్తమావృతౌ ॥ ౧౮౩ ॥ స
మ్భవశ్చప్రభవశ్చైవ పూర్ణశ్చపుష్కరశ్చవ । ఆనన్దో నన్దనశ్చైవ వీర
సేనస్సుషేణకః ॥ ౧౮౪ ॥ తన్మఖ్యే ద్వారశాఖాస్థౌ ద్వౌ ద్వౌ దక్షిణ
వామయోః । సమ్భవశ్శ్వేతవర్ణస్తు ప్రభవశ్చకున్దసన్నిభః ॥ ౧౮౫ ॥
పూర్ణస్తు రక్తవర్ణాభస్త్వపర రక్తస్తు పుష్కరః । ఆనన్దశ్చ పీతవర్ణస్తు హే
మాభో నన్ద ఉచ్యతే ॥ ౧౮౬ ॥ కృష్ణాభో వీరసేనస్తు సుషేణో ఽఞ్జ
నసన్నిభః । ముకుటాఙ్గదవిన్యాసాగదాహస్తాద్విబాహవః ॥ ౧౮౭ ॥
చతుర్భుజా వా విప్రేన్ద్ర శఙ్ఖచక్రగదాధరాః । పూర్వవత్సాణినా
న్యేన ప్రవేశకనిషేధకాః ॥ ౧౮౮ ॥ దంష్ట్రాకరాళవదనా నిగ్రహా
నుగ్రహక్షమాః । జైనకశ్చిచ్ఛకృత్సాన్ద్రో పహోమకృద్భూతభా
వనః ॥ ౧౮౯ ॥ యుగాన్తాగ్నిశ్చవశ్చైవ సంవర్తోభీషణస్తథా । స
ఙ్క్రన్దనశ్చ నిమిషశ్చాపరశ్చాశతాననః ॥ ౧౯౦ ॥ ఓం మమ్బరశ్చప్ర
కృతికో విగామశ్శుభమూర్త్యపి । ఓం పదౌ వారికాశ్చైతన్మనో
దశకం క్రమాత్ ॥ ౧౯౧ ॥ దృఢవ్రతాదిసద్వర్గం వర్ణాన్షడ్భుజా
న్వితమ్ । వామదక్షిణయోర్విన్యస్తపూర్వపశ్చిమమ్ ॥ ౧౯౨ ॥
శఙ్ఖముద్గరపద్మాక్షవరాభయసమన్వితమ్ । నానావర్ణప్రసూనస్థవ
స్త్రలేపనభూషణమ్ ॥ ౧౯౩ ॥ ప్రాగుక్తగుణశౌర్యాద్యం సర్వ
కర్మకృతిక్షమమ్ । తదూర్ధ్వభాగేఽష్టకం శతమన్యుర్విరోచనః ॥
అప్రతిరథో వక్త్రస్త్వనుల్లఙ్ఘ్యస్త్వప్రమేయాభిధానకః । అమీషామమ
హోమాతశ్చకోరాక్షస్తథాష్టకః ॥ ౧౯౫ ॥ ఇన్ద్రాగ్నిపూర్వేషు ప
ద్వారపార్శ్వయోర్భాస్వన్క్రమాత్ । పఞ్చైకశస్స్థితాశ్శ్యామాశ్చ ప్రవేశక
నిషేధకాః ॥ ౧౯౬ ॥ నీలపీతజపాశోణముక్తహిఙ్గులికేన్దుభాః ।
మహాబలామహావీరాస్సుదుర్లఙ్ఘ్యపరాక్రమాః ॥ ౧౯౭ ॥ నానా

విధాన్యైర్గ్రస్రగ్భిర్భూషణైరనులేపనైః । అన్యైరనుపదిష్టైశ్చ య
థాశోభమలఙ్కృతాః ॥ ౧౯౮ ॥ షాడ్గుణ్యమహిమాయుక్తాశ్చతు
ర్హస్తాః క్రమేణతు । పృష్ఠదక్షిణవామాభ్యాం చక్రశఙ్ఖసమన్వితాః ॥
గదాగ్రోపరి విన్యస్తముఖ్యహస్తద్వయాన్వితాః । ద్వారోపద్వా
రశోభేశానేతాన్సంపూజయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౦౦ ॥ విద్యాచైవా
పరావిద్యా పావకశ్చైవ మారుతః । చన్ద్రార్కౌ వారివసుధే హ్యే
తాస్సంసారదేవతాః ॥ ౨౦౧ ॥ సూక్ష్మరూపేణతిష్ఠన్తి బాహ్యేవర
ణభూతలే । అనన్తేశో విరూపాక్షస్సుధర్మిష్ఠో నియామకః ॥ ౨౦౨ ॥
సర్వసత్త్వాశ్రయశ్చాపి గహనస్తదనన్తరమ్ । మహారాజేశ్వరశ్చా
పి ధనాధ్యక్షేశ్వరస్తథా ॥ ౨౦౩ ॥ ఏతేగణేశ్వరాస్త్వష్టౌ తస్య
శ్రీద్వారపాలకాః । శ్వేతశ్యామాశ్చతుర్భుజాస్సర్వే ముఖ్యపాణి
ద్వయేనతు ॥ ౨౦౪ ॥ అనన్తేశవిరూపాక్షౌ వజ్రవేత్రలతాకరౌ ।
పృష్ఠగాభ్యాం తు పాణిభ్యాం చక్రశఙ్ఖసముజ్జ్వలౌ ॥ ౨౦౫ ॥ కు
ఙ్కుమాఞ్జనసఙ్కాశౌ దంష్ట్రాపికృతాననౌ । దక్షిణోత్తర
గోభాగేన లాఞ్ఛనద్వితయాన్వితౌ ॥ ౨౦౬ ॥ ద్వారదక్షిణవామ
స్థౌ ప్రవేశకనిషేధకౌ । సుధర్మిష్ఠో నియన్తా చ సుసితశ్యామళప్ర
భౌ ॥ ౨౦౭ ॥ సుభీమనఖహస్తౌ చ వజ్రాయుధవివర్జితౌ । యథా
క్రమోదితానన్యత్ ధారయన్తౌ యథావిధి ॥ ౨౦౮ ॥ సర్వసత్త్వా
శ్రయశ్చాపి గహనశ్చ విశేషతః । కింతుపాశకరావేతౌ పూర్వ
వద్భూషభూషితౌ ॥ ౨౦౯ ॥ మహారాజేశ్వరోరక్తో ధనాధ్యక్షే
శ్వరోఽసితః । శిశిరాయుధసంయుక్తౌ కృకమన్యద్యథాపురా ॥ ౨౧౦ ॥
మహాబలామహావీర్యాః దుష్టనోషభయంకరాః । దుర్నిరీక్ష్యాశ్చ
దుర్ధర్షా దైత్యదానవహింసకాః ॥ ౨౧౧ ॥ నానామహార్హవాసోభి
ర్భూషామాల్యైరలంకృతాః । మహర్షభం ప్రభూతంచ గమ్భీరం
ప్రాణగోచరమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ యోగాఙ్గం యోగనిలయం సనాతన

మశ్శృఙ్ఖలమ్। తారకాన్తరితం తారం విరామం విషమం తథా ॥ ౨౧౩॥
దురతిక్రమం మద్గ్రహం చ సుధూమ్రమనిలాశనమ్। తత్సాలకోపద్వా
రేషు విన్యసేత్పూర్వవర్త్మనా ॥ ౨౧౪ ॥ ఉక్తోపద్వారపాలా
నాం వర్ణతస్సముముజ్జ్వలమ్। గణషోడశకం త్వేతచ్చతుష్పాణిసమ
న్వితమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ గౌణవామకరాద్యం తు ముఖ్యవామకరావధి।
శఙ్ఖపట్టసహస్తం చ నిషేధాభినయోత్థితమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ ప్రవేశాభిన
యాఙ్కం చ నానావర్ణామ్బరస్రజమ్। నానాస్థానకసంయుక్తం నా
నాభూషణభూషితమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ అక్షసూత్రధరం వాథ ప్రపన్నా
నాం ప్రవేశకృత్। నిషేధకృత్తథాన్యేషాం న్యస్తవ్యం మునిసత్త
మాః ॥ ౨౧౮ ॥ దేవవ్రతం నిరాతఙ్కం భీష్మం చ పురుషం తథా।
ఉగ్రం వీరేశ్వరం రమ్యం కరిష్టం మునిసత్తమాః ॥ ౨౧౯ ॥ నిర్విష
ణ్ణం యుగాన్తాంశం శతానన్దం శతాననమ్। తేజోధరం విశాలాక్షం
యుగాంశం దేవనన్దనమ్ ॥ ౨౨౦ ॥ వాతం ద్వారస్థశోభాసు గణమే
కైకశో న్యసేత్। ఉపద్వారేశసదృశం వర్ణతో లాఞ్ఛనైర్వినా ॥
చతుర్భిః పాణిభిశ్చైవ పృష్ఠదక్షిణపూర్వకమ్। ముఖ్యదక్షిణహ
స్తాస్తం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ నిషేధకృచ్చ పాపానాము
పాసానాం ప్రవేశకృత్। నానాస్రగమ్బరోష్ణీషభూషాలేపాద్య
లంకృతాః ॥ ౨౨౩ ॥ అనన్తాచిన్త్యవిభవాస్సర్వభూతసమాశ్ర
యాః। నానాశస్త్రాస్త్రకుశలాః నానాజ్ఞానసమన్వితాః ॥ ౨౨౪ ॥
నిరస్తానేకదైత్యేశాస్సాధూనాం పాలనోద్యతాః। ద్వారద్వయా
న్వితే పాలే ముఖ్యద్వారగతే శుభే ॥ ౨౨౫ ॥ తిష్ఠతస్సూక్ష్మరూ
పేణ తదన్యద్వారపార్శ్వయోః। ప్రాకారసర్వకోణేషు వహ్ని
కోణాదితో న్యసేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ ప్రభవాప్యయరూపాణాం మూర్తీ
నాం చతురాత్మనామ్। తథా మూర్త్యన్తరాణాం చ తత్తత్స్థానా
మనుక్రమాత్ ॥ ౨౨౭ ॥ మన్త్రాణామస్త్రసఙ్ఘాదితేషాం రూప

మనుస్మరేత్ । చతుర్ణామపికోణానామవ్యక్తం భవనాద్బహిః ॥ ౨౨౮ ॥
సంయుజేద్భవనామ్నా వై యస్మాద్వ్యాప్నోత్యభవః స్మృతః । తేషాం బ
హిస్స్వమన్త్రైర్దిక్కోణేనాథ హేతిరాట్ ॥ ౨౨౯ ॥ స్వమూర్తివిగ
ణేనైవ భాసయుక్తం నివేశ్య చ । న్యస్యైవమర్చనం కుర్యాదస్త్ర
ముద్రాన్వితేన తు ॥ ౨౩౦ ॥ శిరీక్షణాదిశుద్ధేన అర్ఘ్యస్రక్చన్దనా
దినా । వాసుదేవాభిధానస్తు దేవస్తాగ్రాణ్యపిగ్రహః ॥ ౨౩౧ ॥ కర్మ
ణాముపకారార్థం ప్రాపేదం స్థూలవిగ్రహమ్ । సర్వజ్ఞానక్రియా
ణాం చ సర్వతత్త్వసమాశ్రయమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ సమాసాద్యానుగృహ్ణాతి
సదార్చాన్తర్గతప్రభుః । తస్మాత్తదఙ్గభూతేషు ప్రాకారేష్వష్టసు
క్రమాత్ ॥ ౨౩౩ ॥ ప్రస్థాదిబుద్ధినిష్ఠం తు బాహ్యతత్త్వాష్టకం న్యసే
త్ । ప్రాసాదశ్చాఙ్గసంయుక్తః ప్రకృతిస్త్రిగుణాత్మికా ॥ ౨౩౪ ॥
తద్గతా ప్రతిమా జీవస్తద్గతః పరమః పుమాన్ । అతోఽధిదైవతాన్యత్ర త
త్త్వాన్యేతాన్యనుక్రమాత్ ॥ ౨౩౫ ॥ సర్వత్ర వ్యాపకత్వేన ధ్యా
త్వా సంపూజయేత్తతః । సర్వాధారమయేనైవ సర్వసత్త్వాశ్రయేణ
చ ॥ ౨౩౬ ॥ సర్వదోషవిషఘ్నేన కాలచక్రామ్బుజేన తు । సమ్ము
ఖీకృత్య భవనం సప్రాకారమథోర్ధ్వగః ॥ ౨౩౭ ॥ సమాప్యజ్యహో
గ్రధీం ముద్రాం చక్రముద్రాసమన్వితామ్ । ప్రదర్శ్య సర్వతో దిక్షు
కవచేనావకుణ్ఠయేత్ ॥ ౨౩౮ ॥ ఏకమూర్తివిధానే చ తథైకద్వా
రభూషితే । భవనేఽయం విధానస్స్యాద్బహిర్వ్యూహపరిష్కృతే ॥ ౨౩౯ ॥
చతుర్ద్వారాన్వితే గేహే దిగ్ద్వారాగ్రస్థమణ్డపే । సర్వతోభద్రసా
లే చ అథునిర్వ్యూచనేపి చ ॥ ౨౪౦ ॥ సదధ్వదేశతత్త్వాఖ్యద్వారద్వి
ద్వితయాన్వితే । ద్వారపాలగణాన్న్యస్యేద్విశేషోఽయం ప్రకాశ్య
తే ॥ ౨౪౧ ॥ చణ్డాద్యాశ్చ సుభద్రాన్తాః ప్రాసాదద్వారశ్చతుష్టయే ।
న్యసనీయాః క్రమేణైవ పూర్వద్వారద్వయోగతః ॥ ౨౪౨ ॥ ద్వారో
ర్ధ్వే మహ్యబ్దద్వద్వితయస్థా యథాక్రమమ్ । లక్ష్మీః కీర్తిర్జయా

నాయాం దేవ్యగ్రప్రాగుక్తలక్షణాః ॥ ౨౪౩ ॥ సత్యస్సువర్ణో గరు
డస్తార్క్ష్యస్త్వగ్రేషు సంస్థితాః । అనివర్తీ మహావృత్తిర్దర్పహా సత్యజి
త్ స్థిరః ॥ ౨౪౪ ॥ జయన్తో భయకృన్మానీ త్వష్ట మోద్విజసత్తమాః ।
దిగగ్రమణ్డపద్వార శాఖాపార్శ్వం సమాస్థితాః ॥ ౨౪౫ ॥ అనివర్తీ
మహావర్తీ కృష్ణాభశ్శుకసన్నిభః । దర్పహా సర్వజిచ్చైవ పాణ్డుర
క్తసువర్ణభౌ ॥ ౨౪౬ ॥ స్థిరో జయన్తస్సితం శాణాఞ్జనసమద్యుతిః ।
భయకృచ్చైవమానీచ పిఙ్గళగపాణ్డురోజ్జ్వలః ॥ ౨౪౭ ॥ ద్విభుజా
స్సర్వ ఏవైతే దక్షిణేన కరేణ తు । స్రక్కం శఙ్ఖమన్యేన దధానాఙ్గహ్రి
రపిక్రమాః ॥ ౨౪౮ ॥ యదా చతుర్భుజా ధ్యేయా స్తదా చైతే గణేశ్వ
రాః । ముఖ్యదక్షిణహస్తేన ఖడ్గవేత్రలతాన్వితాః ॥ ౨౪౯ ॥ తథా
వామకరే శఙ్ఖం పృష్ఠగే దక్షిణాదితః । పాణిద్వయే చక్రపద్మౌ బిభ్ర
తౌ జ్వలనప్రభౌ ॥ ౨౫౦ ॥ నానావస్త్రైస్స్రగుష్ణీష భూషణాలేప
నాన్వితాః । వ్యత్యస్తహస్తచరణా లాఞ్ఛనవ్యత్యయాన్వితాః ॥
ఊర్జితశ్చాప్యజితస్తు సర్వజ్ఞస్సర్వతోముఖః । శుభాఙ్గో వరద
శ్చైవ నాగిశశ్శుచివిక్రమః ॥ ౨౫౨ ॥ పాఞ్చజన్యవిశేషాహి ద్వా
ద్వైచైవక్రమాత్ స్థితౌ । సర్వతోభద్రసాలస్థచతుర్ద్వారేషు పూర్వ
వత్ ॥ ౨౫౩ ॥ ద్విబాహవస్తు సంస్మార్యా దక్షిణేనకరేణ తు । గృ
హీతముసలాస్సర్వే శఙ్ఖమన్యేన పాణినా ॥ ౨౫౪ ॥ దధానాశ్చై
వ చత్వారఃపూర్వే బన్ధూకసన్నిభాః । అన్యేపరభృతాభాస్తు సర్వ
భూషణభూషితాః ॥ ౨౫౫ ॥ బలేన మహతాక్షిప్త దేవాసురమ
హోరగాః । ఏకవీరా సహాయాశ్చ అప్రయత్నేనలీలయా ॥ ౨౫౬ ॥
ఆబ్రహ్మభవనం శశ్వత్పరివర్తనకృత్ క్షమాః । విశ్వేశో విశ్వకృద్వి
శ్వో విశ్వాత్మా విశ్వలోచనః ॥ ౨౫౭ ॥ విశ్వపాదో విశ్వభుజస్తథా
వై విశ్వకర్మకృత్ । ఏతే ద్వితీయసాలస్య దిగ్ద్వారేషు నియామ
కాః ॥ ౨౫౮ ॥ ద్విబాహవః పరిజ్ఞేయాః వామదక్షిణయోగతః ।

గదాఖడ్గాస్త్రసంయుక్తాఙ్కకరణ్డమకుటాన్వితాః ॥ ౨౫౯ ॥ శోణ
పిఙ్గసితశ్యామా రక్తపీతసితాసితాః । సర్వవర్ణామ్బరాలేపాస్రగ్భూ
షాభిర్విరాజితాః ॥ ౨౬౦ ॥ ఏకవీరాసహాయాశ్చ సర్వదోషనివా
రకాః । తద్ద్వారాన్తరభాగేషు వామదక్షిణయోర్గతః ॥౨౬౧॥ ప్రా
సాదాభిముఖాన్న్యస్యేన్నిధినాథేశ్వరాన్ క్రమాత్ । శఙ్ఖపద్మమ
హాపద్మ శతధామాభిధౌ తతః ॥ ౨౬౨ ॥ అఖణ్డితస్సన్తతశ్చాన
న్తధారఇతిశ్రుతః । సర్వద్వారఇతిఖ్యాతస్సప్రథమః పూర్వమీరితః ॥
అన్యేషాం వక్ష్యతేషణ్ణాం వర్ణరూపాదికం క్రమాత్ । రక్తస్సకృష్ణ
స్సువర్ణాభస్సితారుణనీలభాః ॥ ౨౬౪ ॥ శఙ్ఖపద్మనిధీశౌక్తసర్వ
లక్షణలక్షితౌ । వసురత్నసువర్ణాష్టలోహధాన్యధనాధిపాః ॥౨౬౫॥
సర్వేషధీనిధీశానాస్తేషామూర్ధ్వ సుఖాసనాః । సర్వాలఙ్కార
సంయుక్తాస్సర్వశోభినిసంప్రదాః ॥ ౨౬౬ ॥ తతస్తృతీయావర
ణద్వారేషు ద్వన్ద్వయోర్గతః । తద్దక్షిణోత్తరాభ్యాంతు శాఖా
భ్యాం విన్యసేత్క్రమాత్ ॥ ౨౬౭ ॥ పురతశ్చక్రగరుడౌ పాలతా
లౌ తు దక్షిణే । పశ్చిమే శార్ఙ్గనన్దకరౌ సౌమ్యే నన్దకబుశ్యకౌ ॥౨౬౮॥
చక్రపక్షీశసింహానాం శార్ఙ్గనన్దకయోరపి । స్వేషు స్థానేషు పూ
ర్వోక్తం వర్ణరూపాదికం ద్విజాః ॥ ౨౬౯ ॥ అన్యేషాం తాలపూ
ర్వాణాం త్రయాణామథవక్ష్యతే । తాలోధ్వజస్యాద్యమ్భతాదికా
లరూపాభిమానకః ॥ ౨౭౦ ॥ ఋషిస్సర్వాఙ్గనిభృతో జగద్బీజ
ఉదాహృతః । ససర్పపదవాదిశ్యస్సంసారశ్చపలాత్మకః ॥౨౭౧॥
ఏతాన్ సూక్ష్మస్వరూపేణ ధ్యాత్వా సంపూజయేత్క్రమాత్ ।
గఙ్గా చ యమునా గోదా నదీ చ మహతీతథా ॥ ౨౭౨ ॥ వితస్తానర్మ
దాచైవ జమ్బ్వఖ్యా చ సరస్వతీ । నద్యశ్చతుర్థసాలస్య దిగ్ద్వా
రేషు క్రమాత్ స్థితాః ॥ ౨౭౩ ॥ గఙ్గాయమునయోరుక్తం వర్ణరూ
పాదికం పురా । తాభ్యామన్యాస్సమానాస్తు వర్ణశోభావినైవతు ॥

సితారుణాస్సితాస్స్వర్ణసితకున్దసమప్రభాః । ప్రమత్తపౌరుషవేషాశ్చ
నానాభరణభూషితాః ॥ ౨౭౫ ॥ సర్వధాతువిచిత్రాఙ్గాస్సర్వరత్న
విరాజితాః । సుధాకుమ్భధరాద్యాభ్యాం కరాభ్యాంపూర్వవచ్చ
తాః ॥ ౨౭౬ ॥ ఏవం దిగ్ద్వారభవనద్వారస్థస్థితిరుదాహృతః । ఏ
కమూర్తేషు దిఙ్మూర్తేః ప్రాకారేషూర్ధ్వగేషు చ ॥ ౨౭౭ ॥ ద్వా
రాదయస్తదీయాశ్చ సామాన్యస్సముదాహృతాః । సర్వ సాల
ప్రతీహారశాఖాపార్శ్వగతావుభౌ ॥ ౨౭౮ ॥ ధ్యేయౌ వా స్థాపనీ
యౌ వా బాహ్యహారగతౌ యది । యథోక్తలక్షణోపేతౌ స్థాపనీ
యౌ యథాక్రమమ్ ॥ ౨౭౯ ॥ ఏవమావరణేశానాం ధ్యాత్వా సం
స్థాప్య వార్చయేత్ । ధ్యానోక్తాఙ్గపీఠదేశేషు ప్రాకారాన్తేషు స
ద్మసు ॥ ౨౮౦ ॥ తదర్ధమజిరం క్షేత్రం త్రిధా వా పఞ్చధా భవేత్ ।
త్రిభాగమేకభాగం వా త్యక్త్వా తన్మధ్యతో బహిః ॥ ౨౮౧ ॥ పీఠం
వాయతనం కుర్యాత్సర్వదిక్ష్వన్తరేఽథ వా । అథరోత్తరనిష్ఠాభ్యాం
ప్రాగుక్తే పూర్వవత్ స్థితే ॥ ౨౮౨ ॥ శిలేష్టకాదిభిః క్లృప్తాఙ్గపీఠికా
హస్తవిస్తృతాః । తదర్ధేనోచ్ఛ్రితాస్సర్వాస్సర్వాలఙ్కారశోభితాః ॥
చతురశ్రాస్సువృత్తా వా సమ్పూజ్యా వాథ కేవలాః । గ్రామాది
వాస్తుదేవానాం స్వదిగ్భాగగతేషు చ ॥ ౨౮౩ ॥ గోమయాదివి
లిప్తేషు మణ్డలేషు బలిం హరేత్ । విస్తారోచ్ఛ్రాయమానాద్యైః
పీఠాః ప్రాగుక్తలక్షణాః ॥ ౨౮౪ ॥ అర్ధమానేన వా కార్యా రథ
యాత్రావిరోధకమ్ । ఏవమావరణేశానాం పీఠేషు స్వాసు దిక్షు చ ॥
దుష్టదోషనిరాసార్థం ప్రాసాదాభిముఖస్థితాః । చతుస్థానావతీర్ణ
స్య ద్వారే చ యజనాలయే ॥ ౨౮౫ ॥ స్థాపనం గణనాథానాం
శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । వాస్తుక్షేత్రేశసంజ్ఞౌ ద్వౌ ప్రాగ్ద్వారే
పూర్వవత్ స్థితౌ ॥ ౨౮౬ ॥ లక్ష్మీకీర్తిర్జయామాయా ద్వారేషూ
ర్ధ్వస్థితాః క్రమాత్ । వజ్రనాభాదయో దేవా ద్వాద్వా దిగ్ద్వార

శాఖయోః ॥ ౨౮౯ ॥ ప్రాగాది ద్వారకుడ్యేషు సమ్భవప్రభ
వాదయః । కుముదాద్యన్తరఙ్గం చ భూతానామష్టకం పరమ్ ॥ ౨౯౦ ॥
ద్వారాన్తరుద్యక్ష్మయుక్త్యా తు భ్రమణీదేశమాశ్రితః । సువర్ణశ్చక్ర
సంజ్ఞశ్చ సత్యఃకో మోదకీ ద్విజాః ॥ ౧౯౧ ॥ యోజనీయాః క్రమే
ణైవ ద్వారాణామగ్రభూతలే । హేమదణ్డగతస్సత్యః కింతు పశ్చిమ
దిక్గతః ॥ ౨౯౨ ॥ చణ్డాద్యాశ్చ సుభద్రాన్తాః ద్వౌ ద్వౌ ప్రాగాది
షు ద్విజాః । దక్షిణోత్తరయోగేన తోరణస్తమ్భమూలగాః ॥ ౨౯౩ ॥
చక్రద్వితయమధ్యస్థః పక్షీశస్తోరణోపరి । *తత్పార్శ్వయోస్థితం చ
క్రం నానావర్ణపతాకయోః ॥ ౨౯౪ ॥ సత్యాదికం చతుష్కం తు
మధ్యవేద్యాధ్వజాష్టకే । ప్రభవాప్యయయోగేన పూజ్యం ప్రా
గాదియోగతః ॥ ౨౯౫ ॥ ఇన్ద్రాది లోకపాలాస్తే సిద్ధసఙ్ఘపురస్స
రాః । వజ్రాదయస్తదస్త్రాశ్చ స్వాసుదిక్షు బహిస్థితాః ॥ ౨౯౬ ॥
ముఖ్యకల్పే తథాన్యేషు నిమిత్తేష్వేవమాచరేత్ । అనుకల్పే తు చ
ణ్డాదీన్ వాస్తునాథాదిపూర్వకమ్ ॥ ౨౯౭ ॥ ద్వారేషు కేవలాన్వ
స్య గరుడాన్తం ప్రపూజయేత్ । సర్వద్వారేషు వా పూజ్యస్స హే
తీశః పతత్రిపః ॥ ౨౯౮ ॥ వివిధాసు ప్రతిష్ఠాసు జీర్ణోద్ధారవిధావపి ।
మహోత్సవేషు సర్వేషు ధ్వజారోహణకర్మణి ॥ ౨౯౯ ॥ మఙ్గళా
ఙ్కురరోపే చ పవిత్రారోహణాదిషు । తథా చానన్తకలశాద్యభి
షేక విధావపి ॥ ౩౦౦ ॥ ప్రాయశ్చిత్తేష్వనిత్యేషు కామ్యేష్వ
పి చ నిత్యశః । ముఖ్యకల్పోక్తవిధినా కుర్యాదన్యత్ర చాన్యథా ॥
సిద్ధసఙ్ఘాస్తథేన్ద్రాద్యాస్తదస్త్రాశ్చ యథాక్రమమ్ । లోకదిక్పాల

---

* సుసితాసు పతాకాసు సత్యాఖ్యో విహగాధిపః । సుపర్ణశ్శో
ణవర్ణాసు గరుడః పిఙ్గలాసు చ ॥ రాజపాషాణవర్ణాసు తార్క్ష్యస్సం
జ్ఞః ప్రతిష్ఠితః । నానావర్ణపతాకాయాం సమ్పూజ్యో విహగేశ్వరః ॥
ఇన్ద్రాదిలోకపాలాస్తే ఇతి కుత్రచిద్దృశ్యతే.

కాస్త్వేతే స్వసేనాభిస్సమావృతాః ॥ ౩౦౨ ॥ ప్రసిద్ధప్రాగ్వశే
నైవ నిత్యం స్వస్థానమాశ్రితాః । దిక్పాలకత్వాదాసృష్టేర్యేస్తే
షాం స్థితిస్థిరా ॥ ౩౦౩ ॥ భగవన్మన్త్రమూర్తీనామనన్తానాం ము
నీశ్వరాః । స్వస్థానస్థానమస్యన్తి పూజయన్తి జపన్తి చ ॥ ౩౦౪ ॥ ధ్వ
జాద్యైరుపచారైశ్చ సమ్యక్పరిచరన్తి చ । కైవల్యసిద్ధయే శశ్వద్బ
హుభిస్స్వానుగైస్సహ ॥ ౩౦౫ ॥ పాలయన్తి చ భక్తానాం బలమో
జో దదన్తి చ । ధ్వంసయన్తి చ విఘ్నౌఘమనిశం మన్త్రయాజినా
మ్ ॥ ౩౦౬ ॥ సంరక్షన్తి ఫలం మాన్త్రం వర్ధమానం ద్విలక్షణమ్ । అధి
కారమనాదీయం శక్తిబీజం జగత్ప్రభోః ॥ ౩౦౭ ॥ దిక్స్వస్థయేద
శాత్మత్వం తస్య శక్తైరష్టధాత్మికా । బాహ్యత్రిశాలభూమిస్థాః కా
లాద్యా భవదేవతాః ॥ ౩౦౮ ॥ తత్సాధకత్వపూర్వోక్తదిగ్భా
గే నియతాస్సదా । వజ్రనాభాదయో దేవాః లోకదిగ్ద్వారపాలకాః ॥
తథామరేశపూర్వాద్యాశ్చ సన్మానప్రభవాదయః । ప్రసిద్ధపంక్తిక్ర
మేణైవ దిగ్ద్వారేషు స్థితాః క్రమాత్ ॥ ౩౧౦ ॥ కాలాద్యష్టకం
నిత్యమిన్ద్రాద్యం రుద్రపశ్చిమామ్ । నియన్తా కాలతత్త్వస్తై తదన్తే
సుస్థితం వియత్ ॥ ౩౧౧ ॥ క్రమాత్పూర్వోత్తరే కోణే న్యసేద్దక్షి
ణపశ్చిమే । విద్యావిద్యాద్వయం యద్వై స్వపదస్థేఽగ్నిమారుతే ॥
చన్ద్రాదిత్యౌ పురగాన్యస్థానయోర్వినివేశ్య చ । ప్రత్యగ్భాగవ
తంతోయం ప్రాగ్భాగే విన్యసేద్ధరామ్ ॥ ౩౧౩ ॥ కుముదాద్యా
వృతీశానా లోహితాద్యాదయస్తథా । వజ్రనాభాధికం ముక్త్వా ద్వా
రపాలం త్రిరష్టకమ్ ॥ ౩౧౪ ॥ ద్వారపాలగణాస్త్వేతే పాలకో
ణగతాస్తథా । ప్రోక్తక్రమేణ తిష్ఠన్తి భగవత్ప్రాగపేక్షయా ॥ ౩౧౫ ॥
కుముదాదిగణేశానాః పురగ్రామాదివాస్తుని । పాలికా వసథేచైవ
దిక్పాలోక్తవశాస్థితాః ॥ ౩౧౬ ॥ త్రిసన్ధ్యమేవ దేవానాం బలిదా
నం సమాచరేత్ । సదర్బలిప్తేషు పాలేషు ద్వారావరణవాసినాం ॥

అసంకల్పితపాలోక్తదేవానాం నాచరేద్బలిమ్ । తత్తన్నిర్మాణకాలే తాన్ ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥ ౩౧౮ ॥ దేవయాత్రాసమేతం తు బలిదానం సమాచరేత్ । ఏవం సర్వం సమాపాద్య మహాపీఠోర్ధ్వభూతలమ్ ॥ ౩౧౯ ॥ ప్రక్షాళితం సమారుహ్య ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః । తస్మాద్వామ్బుజదిక్పత్రే కుముదాదీనథాన్తరే ॥ ౩౨౦ ॥ సర్వభూతాన్పారిషదానావాహ్యాగ్రహసంజ్ఞకాన్ । సమ్పూజ్య సోదకం తత్ర బలిశేషం సముత్కిరేత్ ॥ ౩౨౧ ॥ పశ్చాదాచమ్య విధివత్సాఽత్వా వాసం విశేద్గృహమ్ । సర్వద్వారావృతీశానాం కోణస్థానాం సమర్చనే ॥ ౩౨౨ ॥ నతిప్రణవసంయుక్తస్స్వనామా మన్త్ర ఈరితః । మహాపీఠస్థభూతానాం పార్షదానాం గృహాత్మనామ్ ॥ ౩౨౩ ॥ తారాన్తే విష్ణుశబ్దం చ నియుజ్యాద్యుదితక్రమాత్ । సర్వకోణగతా మన్త్రాగ్ఘడన్తాస్సముదీరితాః ॥ ౩౨౪ ॥ సర్వే సముదితా మన్త్రాస్స్వాహాన్తా హోమకర్మణి । ధ్యాత్వైవమర్చయేత్తన్మన్త్రైరర్ఘ్యాద్యైరుపచారకైః ॥ ౩౨౫ ॥ దర్శయేద్ద్వావృతీశానాం ముద్రాం తర్జనిసంస్థితామ్ । ద్వారపాలగణానాం తు చక్రాద్యుక్తమనన్తరమ్ ॥ ౩౨౬ ॥ తస్మాద్ద్వ్యావరణాదూర్ధ్వం హేతునా యేన కేనచిత్ । బలిదానమశక్యం చేత్తత్రత్యానాం యథాక్రమమ్ ॥ ౩౨౭ ॥ సర్వతోభద్రపూర్వేషు ద్విగుణీకృత్య చాచరేత్ । ముఖ్యకల్పే తథాన్యత్ర యథాశక్త్యావృతిక్షితౌ ॥ ౩౨౮ ॥ తద్బాహ్యావృతిదేవానామావృత్త్యావృత్త్యా తర్పయేత్ । ద్వారోపద్వారపాలానాం తస్మిన్ద్వారే సమర్పయేత్ ॥ ౩౨౯ ॥ మహాపీఠోదితానాం చ తద్ద్వారాగ్రకమణ్డలే । ధ్యానోక్తానాం త్వసంచారే నదోషకేన హేతునా ॥ తత్తదావరణద్వారదేశేషూక్తక్రమేణ తు । ద్రవ్యమూర్తిగతానాం చ సంచారస్యాద్యనిష్టకః ॥ ౩౩౧ ॥ ఏవమావృతిదేవానాం త్రిసన్ధ్యం బలిమాచరేత్ । నిత్యోత్సవార్థం బిమ్బస్య సన్నిధౌ తత్స

మాచరేత్ ॥ ౩౩౨ ॥ నృత్తగేయాదిసంయుక్తం వేదఘోషసమ
న్వితమ్ । ద్వారావరణదేవానాం ధ్యానాదిష్ఠం ప్రకాశితమ్ ॥౩౩౩॥
ఏవంహి బలిదానాన్తం యత్రపూజాం సమాచరేత్ । తత్రదేవస్య
సాన్నిధ్యం నైరన్తర్యేణసిధ్యతి ॥ ౩౩౪ ॥ ఏవం కాలత్రయేకుర్యా
త్పూజనం దేశికోత్తమః । నచ కాలత్రయాన్న్యూనం పూజనం విహి
తంసదా ॥ ౩౩౫ ॥ ప్రాసాదేషు స్వయంవ్యక్తపూర్వేషు ద్విజ
సత్తమాః । కాలత్రయం ప్రధానంహ్యుత్తమూర్ధ్వం కర్తురిచ్ఛయా ॥
విభవాపేక్షయాచైవ వర్ధయేత యథాక్రమమ్ । యావద్ద్వాదశసంఖ్య
కాలస్తావద్వై మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౩౬ ॥ శ్రేష్ఠప్రభాతకాలస్యా
త్త్రిషు కాలేష్వేవపునః । యథావన్మన్త్రవిన్యాసమాత్మనస్సకరదే
హయోః ॥ ౩౩౭ ॥ హృద్యాగం స్థానసంశుద్ధిం పాయామాం భౌ
తికంతతః । నిత్యం ప్రాభాతికేకుర్యాదన్యత్రేచ్ఛానురూపతః ॥
స్నపనం బలిదానంచ కుర్యాత్కాలత్రయే సదా । మన్త్రాసన
పూజాతు కార్యా కాలచతుష్టయే ॥ ౩౪౦ ॥ పఞ్చకాలే భవేద్వా
సప్తకాలేహవనక్రియా । అతఊర్ధ్వేషుకాలేషు జపాన్తం పూజ
నంభవేత్ ॥ ౩౪౧ ॥ అలంకారాసనాద్యంచ పూర్వవత్త్రిషు
యోగతః । ఏనోక్తేనప్రకారేణ హ్యన్యథానసమాచరేత్ ॥౩౪౨॥
ముఖ్యకల్పేతు హోమాన్తాం నిత్యనైమిత్తికాత్మికామ్ । పూజాంక్రి
మేణవైకుర్యాత్తత్తద్ధోమావసానికామ్ ॥ ౩౪౩ ॥ అనుకల్పేతు జ
పాన్తం యాగాన్తరితేషుచ । యాగేషుహవనాన్తేషు నిత్యనై
మిత్తికాదిషు ॥ ౩౪౪ ॥ తత్తద్యాగం జపాన్తంచ క్రమాత్కృత్వా
తతఃపరమ్ । తత్తద్ధోమం మునిశ్రేష్ఠాః క్రమాత్కుర్యాద్యథావిధి॥
అనుకల్పేష్వయాగేషుహ్యుపకాలాదితేష్వపి । ఆసనాద్యైతతః
పాద్యమాచామం సప్రతిగ్రహమ్ ॥ ౩౪౫ ॥ గన్ధమాల్యం తథా దీ
పం ధూపంమాత్రాం క్రమేణతు । దత్వాభోజ్యావసానంతు క్రమా

ద్ద్రవ్యద్వైధానతః ॥ ౩౮౭ ॥ ఇత్యేవమర్చనవిధిస్సాఙ్గోపాఙ్గప్ర దర్శితః । ఇతోఽన్యద్వా ప్రతుమిచ్ఛా చేత్పృచ్ఛతాం మునిపుఙ్గవాః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ద్వారావరణ దేవతాలక్షణాది విధిర్నామ
నవమోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్మునిశార్దూల సర్వజ్ఞవదతాంవర । ని త్యార్చనాదికంసర్వం శ్రుతం త్వత్తస్సవిస్తరమ్ ॥ ౧ ॥ మహోత్స వాద్యన్యత్సర్వాంస్తు సాంప్రతం వక్తుమర్హసి । నారదః — అథాత స్సంప్రవక్ష్యామి మహోత్సవవిధిక్రమమ్ । సవజ్ఞత్యుచ్యతే ముఖం విద్వద్భిర్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨ ॥ ఉద్ధృతస్సనవో యస్మాత్తస్మాదుత్సవ ఉచ్యతే । నిత్యో నైమిత్తికః కామ్య ఇతి త్రివిధస్స మహోత్సవః ॥ ౩ ॥ వత్సరే వత్సరే యస్తు క్రియతే స తు నిత్యకః । భూమికమ్పాదిశాందా హే మహోత్పాతేషు సత్సు చ ॥ ౪ ॥ దుర్భిక్షే వ్యాధితే రాష్ట్రే తథా వై శత్రుసఙ్కటే । అనావృష్ట్యాం చ సర్వత్ర నక్షత్ర పత నే చ ఖాత్ ॥ ౫ ॥ హసనే భగవన్మూర్తే రఙ్గానాం చలనే సతి । రో దనే చాసనాద్బిమ్బే పరిభ్రమతి సత్తమాః ॥ ౬ ॥ వ్యత్యాసే శశి సూర్యస్య తథాన్యేష్వేవమాదిషు । శాన్త్యర్థం యత్ప్రకుర్వీత స నైమిత్తిక ఉచ్యతే ॥ ౭ ॥ చతుర్ణాం పురుషార్థానాముద్దిశ్యాన్యతమం ఫలమ్ । ఉత్సవోఽనుష్ఠితః కామ్యస్స సఙ్కల్పితఫలప్రదః ॥ ౮ ॥ జ్యో తిశ్శాస్త్రప్రముఖశ్చైర్నా ప్రశ్నాత్సహ దేశికః । పూర్వం కృత్వా యథాశాస్త్రం తీర్థఋక్షవినిర్ణయమ్ ॥ ౯ ॥ తీర్థయాత్రానుసారేణ ధ్వజారోహం ప్రకల్పయేత్ । మన్త్రమూర్తిప్రతిష్ఠానకాలపవము నీశ్వరాః ॥ ౧౦ ॥ ప్రాసాదస్య శిఖాగ్రే తు స్థాపితః ఖగరాట్ధ్వజః । హేతిరాజసమాయుక్తో యత్ర యత్ర సదా ద్విజాః ॥ ౧౧ ॥ వినాత్వ

న్యధ్వజారోహముత్సవం పరికల్పయేత్ । తత్రాప్యన్యధ్వజారో
హం కుర్యాద్వా విభవేసతి ॥ ౧౨ ॥ కుర్యాదుత్సవమన్యత్ర ధ్వ
జారోహణపూర్వకమ్ । నవాహం దైపికం ప్రోక్తం సప్తాహం తు
ధ్యమం భవేత్ ॥ ౧౩ ॥ పఞ్చాహమధమం విద్యాత్త్రివిధం చోత్స
వం స్మృతమ్ । తత్ర తావత్ప్రవక్ష్యామి నవాహస్య విధిక్రమమ్ ॥
ధ్వజాధివాసపూర్వేద్యుః దేశికోత్తమవిత్తమః । స్నాయాద్వప
నపూర్వంతు భగవద్యాగసిద్ధయే ॥ ౧౪ ॥ నిశాముఖే ప్రవృత్తేతు ఆ
చార్యో మూర్తిపైస్సహ । స్నానాది నిత్యనియమాన్ కృత్వాచైవ
యథావిధి ॥ ౧౫ ॥ భూషణైర్వివిధైర్వస్త్రైర్గన్ధైర్వైశ్చ విభూషి
తః । సితోష్ణీషోత్తరీయశ్చ చిత్రమాల్యైరలంకృతః ॥ ౧౬ ॥ ప్రవి
శ్య దేవసదనం యజమానసమన్వితః । సితాగ్ర్యావాసనానేతు వైష్ణ
వాన్ద్విజసత్తమాన్ ॥ ౧౭ ॥ షట్కర్మనిరతాంశ్చైవ పఞ్చకాలప
రాయణాన్ । సమభ్యర్చ్య తతస్తేభ్యో హ్యనుజ్ఞాం ప్రతిగృహ్యచ ॥
విష్వక్సేనం సమభ్యర్చ్య యాగవిఘ్నప్రశాన్తయే । పశ్చాత్సవి
దేహశుద్ధ్యర్థం పుణ్యాహం వాచయేద్గురుః ॥ ౨౦ ॥ ప్రకల్ప్యభూ
తలే శుద్ధే ధాన్యపీఠం యథావిధి । విన్యస్య మఙ్గళం కుమ్భం సమ్పూ
ర్ణం గన్ధవారిణా ॥ ౨౧ ॥ రత్నహాటకకూర్చస్రగ్వస్త్రపల్లవసం
యుతమ్ । చన్దనాద్యుపలిప్తంచ పరితశ్చాక్షతైశ్చర్చితమ్ ॥ ౨౨ ॥
తత్కుమ్భస్య చతుర్దిక్షు చతురో మూర్తిపాన్న్యసేత్ । అద్భిర్ద్వై
స్తథాపుష్పైర్గన్ధైర్లక్షణాదిభిః ॥ ౨౩ ॥ తోషయిత్వాతు తాన్ స
ర్వాన్ తతః కుమ్భే సుదర్శనమ్ । సమావాహ్య సమభ్యర్చ్య ధ్యా
యమానోఽచ్యుతం హృది ॥ ౨౪ ॥ దర్భైస్సంస్పృశంస్తు కలశం బ్రా
హ్మణైస్సహ దేశికః । ఓఙ్కారాద్యం పవిత్రాన్తం మన్త్రాణాం ప్రా
క్చతుష్టయమ్ ॥ ౨౫ ॥ పాఠయేచ్చ సపుణ్యాహం గాయత్రీత్రి
తయాన్వితమ్ । తతశ్చాత్మానువాదంచ ఆత్మవ్యూహం తథైవచ ॥

నశ్చ శుద్ధమన్త్రాంస్తు పఠేద్దేవం సమాహితః । శుద్ధయేస్తు సరో
జపో వాసుదేవోఽస్తు శుద్ధయే ॥ ౨౭ ॥ సఙ్కర్షణశ్శుద్ధయేస్తు ప్రద్యు
మ్నశ్చాస్తు శుద్ధయే । శుద్ధయేఽస్త్వనిరుద్ధోఽపి కేశవశ్చాస్తు శుద్ధయే ॥
నారాయణోఽస్తు విశ్వేశశ్శుద్ధయే సర్వకర్మసు । శుద్ధయే మాధవశ్చాస్తు
సర్వలోకహితే రతః ॥ ౨౯ ॥ గోవిన్దశ్శుద్ధయే చాస్తు పరమాత్మా స
నాతనః । శుద్ధయే విష్ణురస్త్వస్య శుద్ధయే మధుసూదనః ॥ ౩౦ ॥
సర్వలోకహితో దేవశ్శుద్ధయేస్తు త్రివిక్రమః । వామనశ్శుద్ధయే చా
స్తు శ్రీధరోఽ§ద్యాస్తు శుద్ధయే ॥ ౩౧ ॥ శుద్ధయేస్తు హృషీకేశః పద్మనా
భోఽస్తు శుద్ధయే । సదా దామోదరో దేవశ్శుద్ధయేస్తు జగత్ప్రభుః ॥ ౩౨ ॥
శుద్ధయే పద్మనాభోఽస్తు శుద్ధయేస్తు సదాధ్రువః । అనన్తశ్శుద్ధయే చా
స్తు శక్త్యాత్మా చాస్తు శుద్ధయే ॥ ౩౩ ॥ సర్వకర్మసు నైవాస్తు శుద్ధయే
మధుసూదనః । సదా విష్వక్సదేవోఽస్తు శుద్ధయే కపిలస్తథా ॥ ౩౪ ॥
శుద్ధయే విశ్వరూపోఽస్తు శుద్ధయేస్తు విహఙ్గమః । క్రోడాత్మా శుద్ధయే
చాస్తు శుద్ధయే బడబాననః ॥ ౩౫ ॥ శుద్ధయేస్తు సదా ధర్మశ్చాస్తు
వాగీశ్వరస్తథా । దేవః కాన్తశయశ్శుద్ధయేస్తు నిరన్తరమ్ ॥ ౩౬ ॥
శుద్ధయేస్తు సదా దేవస్సూర్యస్సాన్తో ధరాఙ్కకః । వరాహశ్శుద్ధయే చా
స్తు నారసింహాస్తు శుద్ధయే ॥ ౩౭ ॥ అమృతాహరణశ్చాస్తు శు
ద్ధయే సర్వకర్మణామ్ । శ్రీపతిశ్శుద్ధయే చాస్తు కాన్తాత్మా చాస్తు శుద్ధ
యే ॥ ౩౮ ॥ శుద్ధయే రాహుజిచ్చాస్తు కాలనేమిఘ్న ఏవ చ । పారి
జాతహరశ్చాస్తు * లోకనాథోఽస్తు శుద్ధయే ॥ ౩౯ ॥ సర్వత్ర శుద్ధ
యే చాస్తు దత్తాత్రేయో మహాప్రభుః । న్యగ్రోధశాయీ భగవాన్
శుద్ధయే చాస్తు సర్వదా ॥ ౪౦ ॥ ఏకశృఙ్గతనుశ్చాస్తు వామనశ్చా
పి శుద్ధయే । త్రివిక్రమశ్శుద్ధయేస్తు శుద్ధయేస్తు నరస్సదా ॥ ౪౧ ॥ నా
రాయణశ్శుద్ధయేస్తు హరిః కృష్ణశ్చ శుద్ధయే । జ్వలత్పరశుధృగ్రా

---

§ న్యత్ర * శాన్తాత్మా చాస్తు

మశ్శుద్ధయేస్తు ధనుర్ధరః ॥ ౪౨ ॥ రామశ్చ శుద్ధయే చాస్తు వేదవిద్భ
గవాం స్తతః । శుద్ధయేస్తు సదా కలీః సర్వదోషక్షయంకరః ॥ ౪౩ ॥
శుద్ధయేస్తు సదా దేవః పాతాళశయనప్రభుః । శుద్ధయే సతు సర్వే
షాం సర్వే సర్వత్ర సర్వదా ॥ ౪౪ ॥ ఏతే సర్వే సదా దేవాశ్శాన్త
యే సంతు పూజితాః । బుద్ధయే పుష్టయే సంతు సిద్ధయే భక్తయే పి చ ॥
శివాయ ముక్తయే సంతు వృద్ధయే సర్వకర్మణామ్ । మన్త్రిణాం దే
శికానాంచ స్థావానామపి సర్వదా ॥ ౪౬ ॥ పుత్రమిత్రకళత్రిణాం
దాసీదాసగవామపి । వేదశాస్త్రాగమాదీనాం వ్రతానామిష్టసమ్ప
దామ్ ॥ ౪౭ ॥ మనోరథానాం సర్వేషాం హితానాం సంతు సర్వ
దా । ఆయుష్యారోగ్యమేధానాం ధనధాన్యాదిసమ్పదామ్ ॥ ౪౮ ॥
పుణ్యానామణిమాదీనాం గుణానాం శ్రేయసామపి । రాజ్ఞో జన
పదస్యాపి యజమానస్య మన్త్రిణామ్ ॥ ౪౯ ॥ వైష్ణవానాం విశే
షేణ పరత్ర హితమిచ్ఛతామ్ । పఞ్చకాలవిశుద్ధానాం సత్స్థానాం
శుభాత్మనామ్ ॥ ౫౦ ॥ స్వస్త్యస్తు చ శివం చాస్తు శుభం చాస్తు పునః
పునః । అవిఘ్నం నిశం చాస్తు దీర్ఘమాయుష్యమస్తు నః ॥ ౫౧ ॥ స
మాహితమనశ్చాస్తు సమ్పదశ్చోత్తరోత్తరమ్ । పుణ్యాహం శుద్ధ
యే చాస్తు వాసుదేవాదిమూర్తయః ॥ ౫౨ ॥ శఙ్ఖచక్రగదాపద్మయు
క్తస్సర్వేశ్వరేశ్వరః । ప్రీయతాం భగవాన్ దేవో లాఙ్గలీప్రీయతాం
సదా ॥ ౫౩ ॥ ప్రద్యుమ్నః ప్రీయతాం నిత్యమనిరుద్ధస్సురేశ్వరః ।
నారాయణస్సురేశోపి కర్మణాం పూరణాయ చ ॥ ౫౪ ॥ న్యూనా
ధికానాం శాన్త్యర్థం ప్రీయతాం ప్రీయతాం విభుః । పుణ్యాహం స్వ
స్తి ఋద్ధించ సంవాచ్య సహమూర్తిపైః ॥ ౫౫ ॥ తదద్భిశ్చ తథా తే
న స్నానాసీత్యాదికేన చ । ఆత్మానం ప్రోక్షయేత్పశ్చాద్దేశికస్స్వా
త్మశుద్ధయే ॥ ౫౬ ॥ ఏవం సర్వేషు యాగేషు కుర్యాత్పుణ్యాహ
వాచనమ్ । గోహిరణ్యాదిదానైశ్చ శుద్ధిం ప్రాప్యాథ దేశికః ॥ ౫౭ ॥

దేవస్య సన్నిధింగత్వా హ్యుపవిష్టస్తథాసనే । సాయామాంభూత
సంశుద్ధిం ధారణాభ్యాం సమాచరేత్ ॥ ౫౮ ॥ దేహవిన్యస్తమ
న్త్రోఽథ మానసం యాగమాచరేత్ । మన్త్రాసనే తతో దేవం సమ
భ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౫౯ ॥ స్నానాసనం తతో నీత్వా స్నాపయే
న్నవభిర్ఘటైః । దేవస్య పురతో భూమిం స్నపనార్థం యథావిధి ॥
త్రేధా విభజ్య కోష్ఠానాం నవకే ద్విజసత్తమాః । ధాన్యపీఠాదికం కృ
త్వా కలశానధివాస్య చ ॥ ౬౧ ॥ పాద్యమర్ఘ్యం తథాచామం స
ర్వౌషధిజలం తథా । ప్రాగాద్యుత్తరపర్యన్తం న్యసేత్కోష్ఠచతు
ష్టయే ॥ ౬౨ ॥ దధి క్షీరం మధు ఘృతమాగ్నేయాదిషు విన్యసేత్ ।
శుద్ధామ్బుకలశం మధ్యే విన్యస్య తదనన్తరమ్ ॥ ౬౩ ॥ హరిద్రా
చూర్ణకుమ్భం తు తేషాం చ పురతో న్యసేత్ । పుణ్యాహం వాచయి
త్వా తు ప్రోక్షయేత్తజ్జలైస్తతః ॥ ౬౪ ॥ ప్రాగాది దిక్షు విన్యస్త
కుమ్భేషు ప్రభవక్రమాత్ । చతురో వాసుదేవాదీన్ విదిక్స్థకలశే
షు తు ॥ ౬౫ ॥ ఈశాది వహ్నిపర్యన్తం తానేవాప్యయయోగతః ।
మధ్యే శుద్ధోదకలశే యజేన్నారాయణం విభుమ్ ॥ ౬౬ ॥ అర్ఘ్యాది
లభనపుష్పైశ్చ ధూపేన మునిపుఙ్గవాః । హరిద్రాచూర్ణకుమ్భే తు
శ్రియం దేవీం సమర్చయేత్ ॥ ౬౭ ॥ స్నానాసనోదితైర్భోగైస్తు
ఖలేపాన్తిమైః క్రమాత్ । సంపూజ్య దేవదేవేశం కుమ్భైస్సంస్నా
పయేత్తతః ॥ ౬౮ ॥ ప్రథమం విష్ణుగాయత్ర్యా తథైదం విష్ణురిత్యృ
చా । తతస్త్రీణిపదాద్యేన విష్ణోః కర్మాణిమన్త్రతః ॥ ౬౯ ॥ ప్రా
గాది దిక్షు విన్యస్తైః పాద్యాద్యైస్స్నాపయేత్క్రమాత్ । దధిక్రా
విణ్ణమన్త్రేణ ఆప్యాయస్వేతిమన్త్రతః ॥ ౭౦ ॥ మధువాతేతిమ
న్త్రేణ తతశ్శుక్రమసీత్యృచా । విదిక్షున్యస్తకలశైర్ధాన్యాద్యైస్స్నా
పయేద్విభుమ్ ॥ ౭౧ ॥ శ్రీసూక్తేన తతో దేవం హరిద్రేణ విలేపయే
త్ । తతః పురుషసూక్తం తు పఠద్భిర్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ ౭౨ ॥

సహస్రధారయా దేవం శుద్ధోదేనాభిషేచయేత్ । ప్రతిద్రవ్యాంత
వస్త్రేణ హృద్యగంధైశ్చ మాల్యకైః ॥ ౭౩ ॥ ధూపేనచసమభ్య
ర్చ్య తతస్తేనాభిషేచయేత్ । యద్వార్ఘ్యం పాద్యమాచామం స్ర
గ్ధూపదీపకమ్ ॥ ౭౪ ॥ నైవేద్యం చార్పయేత్సర్వం కేవలం చా
ర్ఘ్యమేవచ । తతో నీరాజనాదీంశ్చ కృత్వా దేవస్య పూర్వవత్ ॥
అలంకారాసనం నీత్వా ఆసనాదిక్రమాద్యజేత్ । భోగైస్సంస్పర్శ
నైకైః ప్రాగ్వద్విచిత్రైరౌపచారికైః ॥ ౭౬ ॥ హృదయజ్ఞానసంజ్ఞైశ్చ
సకుంభైర్వర్ణ్యైర్యథావిధి । స్తుత్వా స్తోత్రైస్తతస్తోత్రైః ప్రణమేద్దేశి
కోఽభుమ్ ॥ ౭౭ ॥ అథాఙ్కురార్పణం కుర్యాద్దేశికో మన్త్రవి
త్తమః । తద్విధానం విస్తరేణ శృణుధ్వం మునిసత్తమాః ॥ ౭౮ ॥
త్రివిధాని చ పాత్రాణి స్మృతాన్యఙ్కురరోపణే । పాలికాఘటికాశ్చై
తి శరావాశ్చ త్రిభేదతః ॥ ౭౯ ॥ పాలికానాముధోచ్ఛ్రియస్సప
ఞ్చవింశాఙ్గులో భవేత్ । తదాననస్య విస్తారో భవేత్షోడశా
ఙ్గులః ॥ ౮౦ ॥ అష్టాఙ్గులస్తదుచ్ఛ్రాయో హ్యఙ్గులం వలయం త
తః । భవేత్కణ్ఠబిలం విస్తారాత్ త్ర్యష్టాఙ్గులవిస్తృతమ్ ॥ ౮౧ ॥ ఆర
భ్యవక్త్రవలయాద్యావత్కణ్ఠబిలం ద్విజాః । హ్రాసయేదనువాదే
న తన్నాళం ద్వాదశాఙ్గులమ్ ॥ ౮౨ ॥ ఉచ్ఛ్రాయాదథవిస్తారాగ్రా
మధ్యతస్తు షడఙ్గులమ్ । అధస్తాదఙ్గులానాం తు చతుష్కం విస్తృతం
భవేత్ ॥ ౮౩ ॥ తతః కణ్ఠబిలాచ్చైవ హ్రాసయేదనువాదతః । పా
దపీఠసమోత్సేధాద్విజ్ఞేయం చతురఙ్గులమ్ ॥ ౮౪ ॥ దశాఙ్గులస్తద్వి
స్తారస్తత్సన్ధిశ్చాఙ్గులో భవేత్ । తత్సన్దేశ్చ భవేన్నాహం సార్ధమే
కాఙ్గులం ద్విజాః ॥ ౮౫ ॥ ఉత్ఫుల్లకుసుమాకారం వక్త్రం పద్మాకృ
తిర్భవేత్ । పాలికోత్సేధతుల్యాస్తు ఘటికాస్సముదాహృతాః ॥
అఙ్గులత్రయహీనా వా తదర్ధం కలశాకృతిః । ఘటికాఙ్గపఞ్చవ
క్త్రాస్సురేతాసాం మధ్యమం ముఖమ్ ॥ ౮౬ ॥ షడఙ్గులశ్చ విస్తీర్ణం

చతుర్భిస్తు చతుష్టయమ్ । చతురఙ్గులవిస్తారం కలశోదరవిస్తృతిః ॥ షోడశాఙ్గులమానోర్ధ్వశేషం ప్రాగ్వత్సమాచరేత్ । యదాఙ్గులత్రయం న్యూనం తదా సప్తాఙ్గులోచ్ఛ్రితమ్ ॥ ८९ ॥ తదాననంతు తన్నాళమూర్ధ్వోత్తరదశాఙ్గులమ్ । సార్ధత్రయాంగులంపీఠం ప్రాగ్వత్సర్వప్రవిస్తరః ॥ ९० ॥ శరావాః కపాలికో త్సైతతుల్యాః కపఞ్చభిరంగులైః । హీనా వా వక్త్రవిస్తారాత్సమారభ్య మునీశ్వరాః ॥ ९१ ॥ పాదపీఠస్య విస్తారం యావత్తావత్క్రమేణతు । పూర్వోక్తాత్పాదహీనాతు భవేత్సర్వత్రవిస్తృతిః ॥ ९२ ॥ భవేత్త్రిపాదహీనాతు పాదపీఠస్య విస్తృతిః । యదా శరావా హీనాస్స్యురంగులైః పఞ్చభిస్తదా ॥ ९३ ॥ ముఖం షడంగులోచ్ఛ్రాయం తన్నాళంతు దశాఙ్గులమ్ । త్ర్యంగులం పాదపీఠం స్యాత్ప్రాగ్వత్సర్వప్రవిస్తృతిః ॥९४॥ పఞ్చోత్తమానాంతు పాత్రాణాం కథితం ద్విజాః । ఏతే దేవమునిశ్రేష్ఠాః పాదహీనాంతు మధ్యమమ్ ॥ ९५ ॥ అర్ధహీనంతు తన్మానమధమం పరికీర్తితమ్ । అతోన్యూనం న కర్తవ్యం కదాచిత్సిద్ధికాఙ్క్షిభిః ॥ ९६ ॥ హేమాదిలోహజాన్సర్వే మృణ్మయా వా యథావసు । ప్రత్యేకం పాలికాదీనాం ద్విషట్కం చోత్తమం భవేత్ ॥ ९७ ॥ ద్విరష్టకం వా షట్త్రింశద్విభవే సతికల్పయేత్ । ప్రత్యష్టకం మధ్యమం స్యాచ్చతుష్కమధమం భవేత్ ॥ ९८ ॥ సర్వార్థే పాలికాః ప్రాగ్వత్షోడశాష్టౌ యథాబలమ్ । చతస్రో వా తతస్తాసు మఙ్గళాఙ్కురకల్పనమ్ ॥ ९९ ॥ అయుగ్మా మాను షే కార్యే దైవే యుగ్మాస్తు పాలికాః । మహోత్సవే ప్రతిష్ఠాయాం పవిత్రారోపణే తథా ॥ జీర్ణోద్ధారవిధౌ వాపి సహస్రకలశే తథా । త్రివర్గపాలికాయద్వా భవేముత్తమసఙ్ఖ్యయా ॥ १०० ॥ భవేన్మధ్యమయా వాపి నాన్యథా ద్విజసత్తమాః । కర్మస్వన్యేషు సర్వేషు యథావిత్తం యథారుచి ॥ అఙ్కురావాపనస్థానమణ్టపం పరికల్పయేత్ । ప్రథమావరణే వాపి

ద్వితీయావరణేపి వా ॥ ౧౦౩ ॥ తృతీయావరణే వాపి చతుర్థావరణే
పి వా । శుభే వివిక్తే భిను తే దేశే వై దేశికోత్తమః ॥ ౧౦౪ ॥ చతుర్ది
క్షు చతుర్ద్వారం చతుర్వ్యజనమాలికమ్ । దర్భమాలాపరిక్షిప్తం ము
క్తాదామవిరాజితమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ వితతక్షౌమసంఛన్నం గోమయాల
లిప్తభూతలమ్ । ప్రదీపమాలావితతం అక్షతైశ్చాపి సర్వతః ॥ ౧౦౬ ॥
సుధాచూర్ణైశ్చ ధవలైశ్చిత్రితాభ్యన్తరస్థలమ్ । మణ్టపం కల్పయి
త్వైవం యద్వా స్నపనమణ్టపే ॥ ౧౦౭ ॥ యాగాఖ్యమణ్టపే వాపి
కుర్యాదఙ్కురరోపణమ్ । అఙ్కురానగ్ర్యమేత్రా త్రా యఙ్ఛేచ్ఛ
త్రాప్త్రివర్ధనమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ బీజానామధిపస్సోమః ఓషధీశో మృతాత్మ
కః । నప్రీణాతి సదా గత్ర అఙ్కురార్పణమహ్నిచేత్ ॥ ౧౦౯ ॥ త
స్మాత్సర్వప్రయత్నేన రాత్ర్యామేవాఙ్కురార్పణమ్ । కుర్యాత్స
మ్యగ్విధానేన భగవద్భక్తిసంయుతః ॥ ౧౧౦ ॥ తస్మిఞ్జగత్రయే
ప్రీతే శీతాంశౌ పారిజీవనే । తద్దేశే సర్వసస్యానాం సంపత్తిర్మ
హతీభవేత్ ॥ ౧౧౧ ॥ గవాంచ లోకమాతౄణాం నృణాం మపి చ
సర్వశః । అజ్ఞానాదహ్నికుర్యాచ్చేదఙ్కురాణాం మథార్పణమ్ ॥
అశోభనం భవేద్రాష్ట్రియసమృద్ధజనాన్వితమ్ । సద్యస్కకాలీనకేపి
పారికర్మణిప్రాప్తద్దవాపివా ॥ ౧౧౩ ॥ యద్యత్తత్రోపయోగ్యం
ప్రాప్తత్సర్వంచ సమార్జయేత్ । సమ్భృత్య సర్వసమ్భారానా
చార్యేమూర్తిపైస్సహ ॥ ౧౧౪ ॥ తదర్ధమర్పయిత్వాతు యజ
మానసమన్వితః । భగవన్తం జగద్యోనిం పూజయిత్వా విధానతః ॥
తతస్సంభిన వేపాత్రే సౌవర్ణే రాజతేథవా । తిలసర్షపనీవారశాలీ
మాషప్రియఙ్గవః ॥ ౧౧౬ ॥ కుళుత్థముద్గనిష్పావయవగోధూమవైణ
వాః । బీజాని ద్వాదశైతాని పృథక్పాత్రేషువాద్విజాః ॥ ౧౧౭ ॥
సమ్భృత్యతుమునిశ్రేష్ఠాః స్థాపయిత్వాతు మూర్ధని । దీక్షితస్యతు
విప్రస్య పుష్పాక్షతకరాఞ్జలిః ॥ ౧౧౮ ॥ ఆచార్యస్సప్రవిశేత్సార్ధం

పాఠకైర్భగవన్మన్త్రైః । ప్రాసాదాభ్యన్తరం విప్రైస్తత్ర ధారోపరి
న్యసేత్ ॥ ౧౧౯ ॥ బీజపాత్రం తతో ముఖ్యేన గన్ధైః పుష్పైశ్చ ధూ
పకైః । సమ్పూజ్య మూలబిమ్బస్థం తథా చోత్సవబిమ్బగమ్ ॥ ౧౨౦ ॥
బీజపాత్రం తతో భక్త్యా దేవాయ వినివేదయేత్ । సహ శఙ్ఖనినా
దైశ్చ మఙ్గళైర్గీతనిస్వనైః ॥ ౧౨౧ ॥ తూర్యవాద్యైశ్చ వివిధైః స్త్రీ
ణాం ఘోషైస్సమన్తతః । స్థాపయిత్వా తు తత్పాత్రం దీక్షితస్యైవ
మూర్ధని ॥ ౧౨౨ ॥ పాఠకైస్సహితో విప్రైః బహిర్నిర్గత్య దేశికః ।
ధామప్రదక్షిణీకృత్య న్యసేదఙ్కురమణ్టపే ॥ ౧౨౩ ॥ విష్వక్సేనం
తు వా తార్క్ష్యం హనుమత్ప్రముఖం తు వా । హేతీశం వాపి వస్త్రా
ద్యైరలంకృత్యాపి శేషతః ॥ ౧౨౪ ॥ యానాదికం సమారోప్య ప్ర
ణాళాద్బహిర్నిత్రికమ్ । నవేన వాససాచ్ఛాద్య భూషయిత్వా
తు మాల్యకైః ॥ ౧౨౫ ॥ దేశికో వాహయేద్విప్రైశ్శుద్ధైర్వా
దీక్షితైర్ద్విజైః । చిత్రధ్వజపతాకాభిస్సార్ధమఙ్కురపాత్రకైః ॥ ౧౨౬ ॥
త్రివిధైః పాలికాద్యైశ్చ శఙ్ఖతూర్యాదిభిస్సహ । ఆమ్నాయైర్ఘో
షణపరైర్భక్తైర్భాగవతైర్విభోః ॥ ౧౨౭ ॥ గాయకైర్గణికాభిశ్చ
తథా వాద్యైర్మఙ్గళైస్సహ । క్రమాత్ప్రదక్షిణీకృత్య సర్వేషాం వరణే
షు చ ॥ ౧౨౮ ॥ దిశం ప్రాచీముదీచీం వా అథవా ప్రాగుదగ్దిశమ్ ।
అగారం సమనుప్రాప్య తతోద్యానే మనోహరే ॥ ౧౨౯ ॥ క్షే
త్రే వా శుచౌ దేశే మృదం శుద్ధాం సమాహరేత్ । అస్త్రమన్త్రేణ
ధరణీం సమ్ప్రోక్ష్య ప్రథమం గురుః ॥ ౧౩౦ ॥ మహీసూక్తేన సం
స్పృశ్య ధ్యాయన్నేకాగ్రచేతసా । మూర్తిం దేవస్య వారాహీమ
భ్యర్చ్య కుసుమైర్భువమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ అస్త్రామ్బునా ప్రోక్షితేన పు
ష్పైరభ్యర్చితేన చ । ఖనిత్రేణ ఖనేద్భూమిం ప్రాఙ్ముఖః క్రోడ
మన్త్రితః ॥ ౧౩౨ ॥ లోహజే భాజనే మృత్స్నాం వేత్రజే వా య
థారుచి । గృహీత్వా మూలమన్త్రేణ వేష్టయిత్వా చ వాససా ॥ ౧౩౩ ॥

ప్రత్యగ్రేణ తథానద్యాం వాలుకాంగోమయంతథా । గోకులా
త్పూర్వవత్పాత్రే గృహీత్వాచాచ్ఛాద్యవాససా ॥ ౧౩౪ ॥ యానా
నాదికే సమారోప్య యద్వా దీక్షితమూర్ధని । గత్వా ప్రదక్షిణం గ్రా
మం ప్రవిశేన్మణ్టపంతతః ॥ ౧౩౫ ॥ మణ్టపంశోధయిత్వా తు యథో
క్తవిధినా ద్విజాః । తతో మణ్టపమధ్యే తు సూత్రాణ్యాస్ఫాలయేత్క్ర
మాత్ ॥ ౧౩౬ ॥ ప్రాగాయతాని ప్రథమం క్రమాత్సప్తదశ క్షిపేత్ ।
ఉదగాయతసూత్రాణి చతుర్దశ నిపాతయేత్ ॥ ౧౩౭ ॥ సూత్రా
త్సూత్రాదన్తరాళం షోడశాంగులసంమితమ్ । త్రయాధిక దశైవ
స్యుఃపూర్వపశ్చిమపఙ్క్తయః ॥ ౧౩౮ ॥ ఏవంషోడశసఙ్ఖ్యాతా ద
క్షిణోత్తరపఙ్క్తయః । బీజపాత్రప్రతిష్ఠార్థం పూర్వపశ్చిమపఙ్క్తి
షు ॥ ౧౩౯ ॥ మధ్యే పఙ్క్తిత్రయంస్థాప్యం పీఠ్యర్థం ద్వితయం
త్యజేత్ । భూయశ్చ పఙ్క్తిత్రితయం స్థాపయేత్పార్శ్వయోర్ద్వ
యోః ॥ ౧౪౦ ॥ దక్షిణోత్తరమధ్యే తు స్థాప్యం పఙ్క్తిచతుష్టయం ।
ద్వితయం ద్వితయంపార్శ్వే పీఠ్యర్థం విసృజేత్పునః ॥ ౧౪౧ ॥
చతుశ్చతుశ్చపఙ్క్తీనాం స్థాపయేత్క్రమయోగతః । ఆశాస్వష్టా
సు మధ్యే చ శరావఘటపాలికాః ॥ ౧౪౨ ॥ ద్వాదశ ద్వాదశ స్థా
ప్యాశ్చ తమష్టోత్తరంభవేత్ । ఆగ్నేయే దక్షిణే భాగే నైఋతేపిచ
పాలికాః ॥ ౧౪౩ ॥ ఘటికా వారుణే బ్రాహ్మే తథా సౌరన్ద్రేపి చ ।
శరావా మారుతే సౌమ్యే ఈశానే చ యథావిధి ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రత్యే
కం పాలికాదీనాం షోడశత్వేన కల్పనే । దక్షిణోత్తరగం సూత్రప
ఙ్క్తికం వినివేశయేత్ ॥ ౧౪౫ ॥ ప్రాగాయతాని సూత్రాణి పూర్వ
వద్వినివేశయేత్ । ఆచరేత్పూర్వవద్విప్రాః ప్రాక్ప్రత్యక్పఙ్క్తి
కల్పనమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ తత్రదక్షిణతః పఙ్క్తి చతుష్కే స్థాపయేత్క్ర
మాత్ । పాలికాః షోడశ పురో మధ్యే పఙ్క్తిచతుష్టయే ॥ ౧౪౭ ॥
ఘటికాః షోడశ న్యస్య ఉత్తరే వినివేశయేత్ । శరావానపి తత్పఙ్క్తౌ

నఖద్వాదశకల్పనే ॥ ౧౪౯ ॥ దక్షిణోత్తరసూత్రాణి చత్వార్యత్ర
వినిక్షిపేత్ । పూర్వాపరాణి సూత్రాణి పూర్వవద్వినిపాతయేత్ ॥
అష్టాధికానికోష్ఠాని చత్వారింశద్భవన్తిహి । యామ్యద్వాదశకో
ష్ఠాని స్థాపయిత్వా తతోమృజేత్ ॥ ౧౫౦ ॥ పీఠయుగ్మం భాగషట్కం
ఖు మధ్యతః స్థాపయేత్తతః । భాగద్వాదశకంపశ్చాద్భాగషట్కం
విలాపయేత్ ॥ ౧౫౧ ॥ భూయిశ్చోత్తరదిక్ స్థాప్యం కోష్ఠద్వాద
శకం క్రమాత్ । న్యసేత్తు పాలికాదీని భాగద్వాదశకత్రయే ॥ ౧౫౨ ॥
ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం దక్షిణాశాదిగః క్రమాత్ । ప్రత్యేకం పాలి
కాదీనామష్టసఙ్ఖ్యాప్రకల్పనే ॥ ౧౫౩ ॥ దక్షిణోత్తర సూత్రాణి
త్రితయంతు నిపాతయేత్ । అన్యత్సర్వం భవేత్ప్రాగ్వదథప్రతి
చతుష్టయే ॥ ౧౫౪ ॥ దక్షిణోత్తరగంసూత్రం త్రితయం వినిపాత
యేత్ । పూర్వపశ్చిమసూత్రాణి ఏకాదశవినిక్షిపేత్ ॥ ౧౫౫ ॥
సర్వాగ్రే పాలికానాంతు షోడశానాం పరిగ్రహే । పశ్చద్దక్షిణసూ
త్రాణి ప్రాక్సూత్రాణి తథాక్షిపేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ ప్రాక్సూత్రా
త్పశ్చాచ్చాష్టానాం దక్షసూత్రత్రయం క్షిపేత్ । చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యా
నాం పాలికానాం పరిగ్రహే ॥ ౧౫౭ ॥ పూర్వదక్షిణసూత్రాణాం
సప్తకం పఞ్చకం క్షిపేత్ । చతుఃపరిగ్రహేసూత్ర త్రితయంత్రితయం
క్షిపేత్ ॥ ౧౫౮ ॥ పూర్వసూత్రపాతస్యాద్దాద్యసఙ్ఖ్యాసు ప
ఞ్చసు । పదసూత్రాల్యసూత్రాణి విభవేచ్ఛానుసారతః ॥ ౧౫౯ ॥
పదేషు పాలికాదీనాం శాలిభిర్వ్రీహిభిస్తథా । అథ కాదిమిత్రైః ప్రా
గ్వముత్తమాదివ్యపేక్షయా ॥ ౧౬౦ ॥ వృత్తంవా చతురశ్రంవా
కల్పయేత్పీఠికాం క్రమాత్ । పాలికాదినిపాత్రాణి క్షాళయేన్మూల
మన్త్రితః ॥ ౧౬౧ ॥ సహదేవీంచ దూర్వాంచ సాగ్ధమశ్వత్థపల్ల
వైః । శిరీషపల్లవైశ్చాపి నిశాపత్రైస్తథైవచ ॥ ౧౬౨ ॥ కణ్ఠేషు
పాలికాదీనాం బన్ధయేత్తదనన్తరమ్ । కుశకాశతృణైస్తేషాం బిల

ప్రత్యగ్రేణ తథానద్యాం వాలుకాంగోమయంతథా । గోకులా
త్పూర్వవత్పాత్రే గృహీత్వాచ్ఛాదయ్య వాససా ॥ ౧౩౪ ॥ యా
నాదికే సమారోప్య యద్వా దీక్షితమూర్ధని । గత్వా ప్రదక్షిణం గ్రా
మం ప్రవిశేన్మణ్టపంతతః ॥ ౧౩౫ ॥ మణ్టపం శోధయిత్వాతు యథో
క్తవిధినాద్విజాః । తతో మణ్టపమధ్యేతు సూత్రాణ్యాస్ఫాలయేత్క్ర
మాత్ ॥ ౧౩౬ ॥ ప్రాగాయతాని ప్రథమం క్రమాత్సప్తదశ క్షిపేత్ ।
ఉదగాయతసూత్రాణి చతుర్దశ నిపాతయేత్ ॥ ౧౩౭ ॥ సూత్రా
త్సూత్రాదన్తరాళం షోడశాంగుళసంమితమ్ । త్రయోధిక దశైవ
స్యుః పూర్వపశ్చిమపఙ్క్తయః ॥ ౧౩౮ ॥ ఏవం షోడశసఙ్ఖ్యాతా ద
క్షిణోత్తరపఙ్క్తయః । బీజపాత్రప్రతిష్ఠార్థం పూర్వపశ్చిమపఙ్క్తి
షు ॥ ౧౩౯ ॥ మధ్యే పఙ్క్తిత్రయం స్థాప్యం పీఠ్యర్థం ద్వితయం
మృజేత్ । భూయశ్చ పఙ్క్తిత్రితయం స్థాపయేత్పార్శ్వయోర్ద్వ
యోః ॥ ౧౪౦ ॥ దక్షిణోత్తరమధ్యేతు స్థాప్యం పఙ్క్తిచతుష్టయం ।
ద్వితయం ద్వితయం పార్శ్వే పీఠ్యర్థం విమృజేత్పునః ॥ ౧౪౧ ॥
చతుశ్చతుష్పఙ్క్తీనాం స్థాపయేత్క్రమయోగతః । ఆశాస్వష్టా
సు మధ్యే చ శరావఘటపాలికాః ॥ ౧౪౨ ॥ ద్వాదశద్వాదశ స్థా
ప్యాశ్శతమష్టోత్తరం భవేత్ । ఆగ్నేయే దక్షిణే భాగే నైఋతే పి చ
పాలికాః ॥ ౧౪౩ ॥ ఘటికా వారుణే బ్రాహ్మే తథా పౌరన్దరేపి చ ।
శరావా మారుతే సౌమ్యే ఈశానే చ యథావిధి ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రత్యే
కం పాలికాదీనాం షోడశత్వేన కల్పనే । దక్షిణోత్తరగం సూత్రప
ఙ్క్తికం వినివేశయేత్ ॥ ౧౪౫ ॥ ప్రాగాయతాని సూత్రాణి పూర్వ
వద్వినివేశయేత్ । ఆచరేత్పూర్వవద్విప్రాః పాత్రికాపఙ్క్తి
కల్పనమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ తత్ర దక్షిణతః పఙ్క్తిచతుష్కే స్థాపయేత్క్ర
మాత్ । పాలికాష్షోడశపురో మధ్యే పఙ్క్తిచతుష్టయే ॥ ౧౪౭ ॥
ఘటికాష్షోడశన్యస్తా ఉత్తరే వినివేశయేత్ । శరావానపి తత్సఙ్ఖ్యా

నఖద్వాదశకల్పనే ॥ ౧౪౯ ॥ దక్షిణోత్తరసూత్రాణి చత్వార్యత్ర
వినిక్షిపేత్ । పూర్వాపరాణి సూత్రాణి పూర్వవద్వినిపాతయేత్ ॥
అష్టాధికానికోష్ఠాని చత్వారింశద్భవన్తిహి । యామ్యద్వాదశకో
ష్ఠాని స్థాపయిత్వా తతో మృజేత్ ॥ ౧౫౦ ॥ పీఠవ్యర్థం భాగషట్కం
తు మధ్యతఃస్థాపయేత్తతః । భాగద్వాదశకం పశ్చాద్భాగషట్కం
విలోపయేత్ ॥ ౧౫౧ ॥ భూయశ్చోత్తరదిక్స్థాప్యం కోష్ఠద్వాద
శకం క్రమాత్ । న్యసేత్తు పాలికాదీని భాగద్వాదశకత్రయే ॥ ౧౫౨ ॥
ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం దక్షిణాశాదితఃక్రమాత్ । ప్రత్యేకం పాలి
కాదీనామష్టసఙ్ఖ్యాప్రకల్పనే ॥ ౧౫౩ ॥ దక్షిణోత్తర సూత్రాణి
త్రితయంతు నిపాదయేత్ । అన్యత్సర్వం భవేత్ప్రాగ్వదథప్రతి
చతుష్టయే ॥ ౧౫౪ ॥ దక్షిణోత్తరగంసూత్రం త్రితయం వినిపాత
యేత్ । పూర్వపశ్చిమసూత్రాణి ఏకాదశవినిక్షిపేత్ ॥ ౧౫౫ ॥
సర్వత్ర పాలికానాంతు షోడశానాం పరిగ్రహే । పశ్చాద్దక్షిణసూ
త్రాణి ప్రాక్సూత్రాణి తథాక్షిపేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ ప్రాక్సూత్రా
త్పశ్చాచ్చాష్టానాం దక్షసూత్రత్రయం క్షిపేత్ । చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యా
నాం పాలికానాం పరిగ్రహే ॥ ౧౫౭ ॥ పూర్వదక్షిణసూత్రాణాం
సప్తకం పఞ్చకం క్షిపేత్ । చతుఃపరిగ్రహే సూత్రత్రితయంత్రితయం
క్షిపేత్ ॥ ౧౫౮ ॥ పూర్వఃసూత్రపాతస్యాదాద్యసఙ్ఖ్యాసు ప
ఞ్చసు । పదమాసాద్యల్పసూత్రాణి విభజేచ్చానుసారతః ॥ ౧౫౯ ॥
పదేషు పాలికాదీనాం శాలిభిర్వ్రీహిభిస్తథా । ఆఢకాదిమిశ్రైఃప్రా
గ్వమత్తమాదివ్యపేక్షయా ॥ ౧౬౦ ॥ వృత్తం వా చతురశ్రం వా
కల్పయేత్పీఠికాం క్రమాత్ । పాలికాదిని పాత్రాణి స్థాపయేన్మూల
మన్త్రతః ॥ ౧౬౧ ॥ సహదేవీంచ దూర్వాంచ సోద్ధమశ్వత్థపల్ల
వైః । శిరీషపల్లవైశ్చాపి నిశాపత్త్రైస్తథైవచ ॥ ౧౬౨ ॥ కణ్ఠేషు
పాలికాదీనాం బన్ధయేత్తదనన్తరమ్ । కుశకాశతృణైస్తేషాం బిల

మూలాని పూరయేత్ ॥ ౧౬౩ ॥ బిలాని ప్రథమం మృద్భిర్వాలు
కాభిరనన్తరమ్ । కరీషచూర్ణైరుపరిసమ్మృద్ధం పూరయేద్బిలమ్ ॥
యద్వా మృదాదికం విప్రాస్సర్వం సంమిశ్ర్య పూరయేత్ । కోష్ఠే
షు విన్యసేత్తాని పాలికాదీన్యనుక్రమాత్ ॥ ౧౬౫ ॥ ఆగ్నేయాదీశ
పర్యన్తం ప్రతిసర్గం ద్విజోత్తమాః । ద్వాదశానాం తు నవకష
ష్టోత్తరశతే న్యసేత్ ॥ ౧౬౬ ॥ బ్రహ్మాదీశానపర్యన్తముదితక్రము
యోగతః । తేషాం తు పశ్చిమే స్థానే ధాన్యరాశౌ సలక్షణం ॥ ౧౬౭ ॥
విన్యసేత్సానుకుమ్భం తు వేష్టితం నవవాససా । గన్ధసర్వౌషధిర
త్నకూర్చపల్లవసంయుతమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ ఏవం సర్వం సమాపాద్యర్త్వి
గ్భిస్తైః పరిచారకైః । తత్తత్సర్వం సమాపాద్య యద్యత్ప్రాగనుపా
ర్జితమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ సమారభేత్తతః కర్మ దేశికః ప్రాఙ్ముఖః పదే । ప
శ్చిమే ఘటికాస్థానాదుపవిశ్యాసనే శుభే ॥ ౧౭౦ ॥ న్యాసముద్ది
ష్టవిధినా ప్రోక్షణార్ఘ్యాదిం ప్రకల్పయేత్ । దేహవిన్యస్తమన్త్రా
ణాం కుర్యాదర్ఘ్యాదినార్చనమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ ద్వారపాలార్చనం
కృత్వా విభవేచ్ఛానురూపతః । తోరణాని ధ్వజాంశ్చైవ ద్వార
కుమ్భాంశ్చ పూజయేత్ ॥ ౧౭౨ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ
పూర్వోక్తవిధినా గురుః । యజేదర్ఘ్యాదిభిః పశ్చాత్పాలికాద్యాః
దేవతాః ॥ ౧౭౩ ॥ అజ్ఞనాభం పరం చైవ పద్మనాభం ధ్రువం తథా ।
పాత్రసర్గత్రికే విప్రాః క్రమేణ పరిపూజయేత్ ॥ ౧౭౪ ॥ పాలి
కానాం ద్వాదశకే వహ్న్యాదీశానపశ్చిమమ్ । అనన్తాదిద్వాదశకం
ఘటికాద్వాదశే తతః ॥ ౧౭౫ ॥ కూర్మాదికం ద్వాదశకం శరా
వాణాం తు ద్వాదశే । ద్విషట్కమేకశృఙ్గాద్యం క్రమేణ పరిపూ
జయేత్ ॥ ౧౭౬ ॥ ప్రత్యేకం పాలికాదీనాం కృతే షోడశకల్పనే ।
అనన్తాద్యం చ షట్త్రింశత్త్వాతాఖ్యశయనాన్తిమమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ ల
క్ష్మ్యాదిమతపర్యన్తం శక్తిద్వాదశకం యజేత్ । ప్రత్యేకం పాలికా

దీనాం షట్త్రింశత్పరికల్పనే ॥౧౭౮॥ చతుష్టయంతు మూర్తీనాం
స్వస్వాహ్నిక్యపదసంస్థితమ్ । ప్రభవాప్యయయోగేన జాగ్రమాత్రపం
తథాష్టకమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ మూర్త్యన్తరాణాం ద్వాదశకం తచ్ఛక్తి
నాం చతుస్త్రయమ్ । అనన్తాద్యంచ షట్త్రింశత్పాతాళశయనా
న్తికమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ స్వధాదీనాంచశక్తీనాం చతుస్త్రింశచ్చ తత్ప
రమ్ । చక్రశక్త్యా క్రమాద్భృగ్గైరర్ఘ్యగన్ధాదిభిర్యజేత్ ॥ ౧౮౧ ॥
అష్టకే కేశవాద్యాంశ్చ తదీయాశ్శక్తయోయజేత్ । చతుష్కే
కేశవాద్యాంస్తు కేవలాన్ ద్వాదశేయజేత్ ॥ ౧౮౨ ॥ సర్వాస్థ
పాలికానాంతు క్రమాత్షోడశకేయజేత్ । వాసుదేవాదిచతురః కేశ
వాదీంశ్చ ద్వాదశ ॥ ౧౮౩ ॥ అష్టకే వాసుదేవాదీన్ ప్రభవాప్యయ
యోగతః । చతుష్కే వాసుదేవాదీన్ ప్రభవానుక్రమేణతు ॥౧౮౪॥
ఏవమిష్ట్వా తతస్సోమకుమ్భపూజాం సమాచరేత్ । కుమ్భే సోమా
త్మకం దేవం కరకేచ సుదర్శనమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ అష్టదిక్షుచవిన్యస్త
కుమ్భేష్విన్ద్రాదికాన్యజేత్ । ఏవం కుమ్భార్చనం కృత్వా బీజ
స్థాపనమాచరేత్ ॥ ౧౮౬ ॥ గవ్యేనపయసా సమ్యగ్జ్వాలమన్త్రి
ణం వైద్విజాః । బీజానాంవాపమధ్యేషు చతుర్ద్వగ్నైఃపృథక్పృథక్ ॥
అఙ్కురైస్తైఃపూజయిత్వాతు వాససాపరివేష్ట్యచ । కుణ్డేవాస్థణ్డిలే
వాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యయథావిధి ॥ ౧౮౭ ॥ కృత్వాసన్తర్పణంచాగ్నే
స్తస్మిన్నస్త్రాసనాదికమ్ । పరికల్ప్యచతన్మధ్యే దేవమావాహ్య పూ
ర్వవత్ ॥ ౧౮౮ ॥ సన్నిధానాదికంసర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరే
త్ । సమిద్భిశ్చైవనిత్యాభిః కామ్యైశ్చ జుహుయాత్తతః ॥౧౮౯॥
పాలికాద్యధిదేవానాం మన్త్రైశ్చాపియథాక్రమమ్ । అష్టౌచతు
స్సకృద్వాపి హునేదాజ్యేనవైద్విజాః ॥ ౧౯౦ ॥ హుత్వాసోమా
దిమన్త్రైశ్చ సమ్పాతాజ్యం సమాహరేత్ । హుతావశిష్టమాజ్యం
తు తదన్యంవాపి సంస్కృతమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ ఆదాయలోహజేపాత్రే

మృణ్మయే వా యథారుచి । ఉభాభ్యాం చైవ హస్తాభ్యాం దూర్వా
మాదాయ మూలతః ॥ ౧౯౩ ॥ ఘృతే నిమజ్య చాగ్రాణి పాలికా
దిషు సేచయేత్ । హస్తవ్యత్యాసమార్గేణ వహ్న్యాదీశానపశ్చిమ
మ్ ॥ ౧౯౪ ॥ ప్రతిసన్ధం ఘృతారోపే దూర్వాభేదః ప్రకీర్తితః ।
ఏవం కృత్వా ఘృతారోపం భూమ్యసన్ధాది దేవతాః ॥ ౧౯౫ ॥ ప్ర
క్షాళ్య సర్వబీజాని మన్త్రయేన్మూలమన్త్రతః । ఆచార్యాదీనను
జ్ఞాప్య దేశికేన్ద్ర ఉదఙ్ముఖః ॥ ౧౯౬ ॥ ప్రాఙ్ముఖో వా ముహూ
ర్తేషు శోభనే పాలికాదిషు । అస్త్రాక్షరేణ మన్త్రేణ సర్వబీజాని
వాపయేత్ ॥ ౧౯౭ ॥ యద్వా జితన్తామన్త్రేణ హ్యుగ్రభయే నాథ
వా ద్విజాః । ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం ప్రతిసన్ధం క్రమేణ తు ॥ ౧౯౮ ॥
శఙ్ఖదున్దుభినిర్ఘోషజయవాదసమన్వితమ్ । బీజాని ద్వాదశోక్తాని వ
పేద్ద్వాదశసు క్రమాత్ ॥ ౧౯౯ ॥ యద్వా సర్వాణి సంమిశ్ర్య వపే
దిచ్ఛానుసారతః । బీజానామప్యలాభేషు ముద్గమేకం తు వా వపే
త్ ॥ ౨౦౦ ॥ ఆచార్యానుగతాశ్చాన్యే దేశికాస్సాధకా అపి । వ
పేయుస్త్వాసనసంయుక్తాః కేవలం గురురేవ వా ॥ ౨౦౧ ॥ హరిద్రా
చూర్ణసంమిశ్రైర్గన్ధైః కుసుమవాసితైః । బహుభిస్సేచయేద్విప్రాః
దేశికేన్ద్రః క్రమేణ తు ॥ ౨౦౨ ॥ ప్రతిసన్ధోపరిష్టాత్తు చన్ద్రమణ్డ
లమధ్యగమ్ । తప్తాన్తిసన్నిభం దేవం స్వదేహాద్గైర్నిరస్త్రైః ॥ ౨౦౩ ॥
సిఞ్చన్తమమృతౌఘైస్తు బీజాన్యుప్తాని సర్వశః । ధ్యాత్వాఽర్చయి
త్వా పాత్రాణి నవైస్తు సదశైశ్శుభైః ॥ ౨౦౪ ॥ ఆచ్ఛాదయిత్వా వ
స్త్రైః ప్రతిసన్ధం క్రమేణ తు । వాసుదేవం జగద్యోనిం సర్వేషామూ
ర్ధ్వతో యజేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ భూతక్రూరబలిం దద్యాదష్టాసు దిక్షు
చోత్తమాః । భూతానాం కుముదాదీనాం పూర్వాదిక్రమయోగతః ॥
తదా ప్రభృతి తే సర్వే రక్షన్తి కుముదాదయః । ఆచార్యాన్ గురు
పూర్వాంశ్చ సాధకాన్వైష్ణవానపి ॥ ౨౦౬ ॥ ప్రభూతైస్తు తథో

ద్దిష్టైస్తామ్రాబ్జైస్సుమనఃఫలైః । గురుంచ తోషయేద్విత్తైర్యజమా
నః ప్రయత్నవాన్ ॥ ౨౦౯ ॥ క్రమాదుద్ధృత్యతాన్ సర్వాన్ సుగు
ప్తే స్థాపయేత్తతః । మణ్టపేశానకోణేవా దేశేస్యత్ర యథారుచి ॥
తత్రాపి పాలికాదీనాం పరితోష్టాసు దిక్షుచ । భూతానాం కుము
దాదీనామైన్ద్రాదిక్రమయోగతః ॥ ౨౧౦ ॥ బలింతు మణ్టపేదద్యా
ద్యాగశాలాపురం విధానతః । దీపాన్ బహూననిర్వాణాన్ పరితః పరి
కల్పయేత్ ॥ ౨౧౧ ॥ ఊనాధిక్యోపశాన్త్యర్థం శతమష్టోత్తరం హు
నేత్ । పూర్ణాహుత్యాదికం కృత్వా దేశికేన్ద్రో యథావిధి ॥౨౧౨॥
*తత్తత్కుణ్డగతం దేవం విసృజ్య హృదయాన్తరే । చతుర్ద్వారాదిదే
వానాం మన్త్రైశ్చాపి యథాక్రమమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ హుత్వాజ్యేన
నవోపహిన్నం విసృజేత్తు యథావిధి । పరితః పాలికాదీనాం ప్రతిరా
త్రం పృథక్పృథక్ ॥ ౨౧౪ ॥ దద్యాద్ద్విరాత్రజన్యం వా బలిం కా
ల్యేపి వా । ప్రాతఃకర్మదినేదద్యాద్బలిం దేశికసత్తమః॥౨౧౫॥
యదావాప్తాని బీజాని తదాప్రభృతినిత్యశః । నకశ్చిత్ప్రవిశేత్త
త్ర నస్పృశేద్వా కథంచన ॥ ౨౧౬ ॥ ఆచార్యఃప్రవిశేత్తద్వి
ష్ణ్వా సమాహితః । ఉచ్ఛిష్టాదీని సర్వాణి దూరతః పరివర్జయేత్ ॥
అదత్వాతు బలింకాశ్చిన్నకుర్యాత్పాలికాక్రియామ్ । హరిద్రా
వారిభిస్సిఞ్చేదఙ్కురాణ్యభివృద్ధయే ॥ ౨౧౮ ॥ అఙ్కురాన్
శ్యామధూమ్రాన్ రక్తాన్ కృష్ణాంస్తిర్యగ్గతాంస్తథా । అప్రరూఢాన్వి
విచిత్రాః వర్జయేత్తు ప్రయత్నతః ॥ ౨౧౯ ॥ శ్యామేషు ద్రవ్యనా
శస్స్యాద్ధూమ్రేషు కలహోభవేత్ । కృష్ణేతు మానసీపీడా రోగి
తిర్యగ్గతేషుచ ॥ ౨౨౦ ॥ అప్రరూఢేషు మరణం భవేత్తత్ర నసంశ
యః । శుభంపీతేషు శుక్లేషు ఋజుషూర్ధ్వగతేష్వపి ॥ ౨౨౧ ॥
సర్వసంపత్సమృద్ధిశ్చ కర్తుః కారయితుర్భవేత్ । కస్మార్థమఙ్కురా

* తత్తత్కుణ్డగతం

ణ్యాదా యస్సమారోపయేద్గురుః ॥ ౨౨౨ ॥ సఏవ కర్మకార్త్స్న్యేన
కుర్యాత్ప్రాజ్ఞోపి నేతరః । అనుజ్ఞయా వా తత్పుత్రశ్శిష్యో వా త
త్సమాచరేత్ ॥ ౨౨౩ ॥ ఏవం సర్వేషు యాగేషు అఙ్కురారోప
ణం భవేత్ । దేశం కాలం తథా విత్తం జ్ఞాత్వా స్వాధీనతాం తథా ॥
ఉక్తం సర్వం సమభ్యూహ్య కుర్యాత్కర్మప్రధానకమ్ । ఏవం కృ
త్వాఙ్కురారోపం గత్వా దేవస్య సన్నిధిమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ దేవమర్ఘ్యా
దినాభ్యర్చ్య నైవేద్యాన్తం యథావిధి । అనిర్వాణం యథాదీపం
రాత్రిశేషం సమాపయేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ తదన్యేద్యుః ప్రభాతాయాం
ధ్వజార్థం పటమాహరేత్ । యథావిత్తానుసారేణ క్రీతం వాభినవం
శుభమ్ ॥ ౨౨౭ ॥ దుకూలపట్టం దేవాఙ్గం చిత్రక్షౌమమథాపి వా ।
అథ కార్పాసికం వాపి నీలరోమాదివర్జితమ్ ॥ ౨౨౮ ॥ సులక్షణం
దృఢం స్నిగ్ధం పటమానమిహోచ్యతే । ఆయతం నవభిర్హస్తైస్స
ప్తభిః పఞ్చభిస్తు వా ॥ ౨౨౯ ॥ మూలబేరసమాయామం ద్వారా
యామమథాపి వా । ఆయామార్ధేన విస్తీర్ణం పాదేన కృతశేఖరమ్ ॥
శేఖరేణ సమం పుచ్ఛం తదర్ధం కర్ణపుచ్ఛకమ్ । బాలాఖ్యధ్వజవ
స్త్రంతు పటాఖ్యపరిసంమితమ్ ॥ ౨౩౧ ॥ విస్తారం పటతుల్యం
తు పూర్వవచ్ఛిఖరం భవేత్ । నిర్ణేజితం శిఖియుక్తం శోషితం ల
క్షణాన్వితమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ పటం విచిత్రయేద్విద్వాన్ శిల్పినా కుశలేన
వై । వస్త్రంతు శిఖరే కుర్యాత్పార్శ్వయోశ్శ్వేతచామరే ॥ ౨౩౩ ॥
అధోనేకదళం పద్మం తదధః పూర్ణకుమ్భకమ్ । కుమ్భస్య పార్శ్వ
విలిఖేత్త్వఙ్కురం పాలికాగణమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ దీపౌ సుశోభనౌ కు
ర్యాత్పాలికానాంతు పార్శ్వయోః । ధ్వజంతు గరుడాకారమే
కమూర్తేస్తు సత్తమాః ॥ ౨౩౫ ॥ సత్యస్సుపర్ణో గరుడస్తార్క్ష్యశ్చ
చతురాత్మనః । పఞ్చమూర్తేస్తు చత్వారో విహగేశ్వరసంయుతాః ॥
సుపర్ణతాళమకరబుగ్యా వా చతురాత్మనః । తత ఊర్ధ్వంతు సర్వేషాం

ధ్యాయేహోనాం గరుడోధ్వజః ॥ ౨౩౭ ॥ పటమధ్యేతు గరుడం ద్విభుజం విధృతాఞ్జలిమ్ । పుష్పాఞ్జలిపుటం వాథ సువర్ణాచలసన్నిభమ్ ॥ ౨౩౮ ॥ గగనేగమనారమ్భపక్షవిక్షేపణాన్వితమ్ । కుఞ్చితో వామపాదస్తు దక్షిణశ్చ పృష్ఠతఃస్థితః ॥ ౨౩౯ ॥ కిఞ్చిదాయతవృత్తాక్షం నీలదీర్ఘాగ్రనాసికమ్ । అతీవ శాన్తవేషంతు తథా ప్రహసితాననమ్ ॥ ౨౪౦ ॥ బాలచన్ద్రసమాకారదంష్ట్రాద్వయవిరాజితమ్ । కుటిలం భ్రుకుటీభఙ్గం భఙ్గురాళకశోభితమ్ ॥ ౨౪౧ ॥ కమ్బుగ్రీవం బృహద్బాహుం పీనాంసం దృఢవక్షసమ్ । వృతూదరం నిమ్ననాభిం రోమరాజివిరాజితమ్ ॥ ౨౪౨ ॥ సువృత్తకనకస్తమ్భపీవరోరుద్వయాన్వితమ్ । హేమరమ్భసమాకారజఙ్ఘాకాన్తపదద్వయామ్ ॥ ౨౪౩ ॥ కర్ణానకుటాకాన్తపుష్పపీఠవిరాజితమ్ । వృత్తైర్వైపుల్యమానేన లోచనే పద్మపత్రవత్ ॥ ౨౪౪ ॥ భ్రూయుగ్మం తారసింహోష్ఠం ఘ్రాణాగ్రం శుకతుణ్డవత్ । సింహవన్మధ్యదేశస్తు తద్వంశం గజపృష్ఠవత్ ॥ ౨౪౫ ॥ తదేవం దైర్ఘ్యేణ విస్తృతం హంసపక్షవత్ । స్వపక్షమానాదిగుణం తస్యపుచ్ఛం శతాననమ్ ॥ ౨౪౬ ॥ సర్వేషామేవ సామాన్యం విశేషాఖ్యమథోచ్యతే । మకుటాదిసమాస్తం నానారత్నైస్సశోభితమ్ ॥ ౨౪౭ ॥ హారకేయూరకటకబ్రహ్మసూత్రవిభూషితమ్ । ప్రలమ్బకర్ణపాశాన్తవిశ్రాన్తశుభకుణ్డలమ్ ॥ ౨౪౮ ॥ లలాటతిలకోపేతం పుష్పకర్ణావతంసకమ్ । రత్నాఙ్గులీయకోపేతం శిఞ్జినీరఞ్జితాఙ్ఘ్రికమ్ ॥ ౨౪౯ ॥ అన్యైరాభరణైర్దివ్యైర్భూషితం సర్పభూషితమ్ । నీలామ్బరధరం నీలవారవాణవిరాజితమ్ ॥ ౨౫౦ ॥ ఫుల్లరక్తోత్పలదళస్రగ్భిర్రఞ్జితకన్ధరమ్ । తథా విచిత్రకుసుమైస్స్రగ్భిరన్యైరుజ్జ్వలమ్ ॥ ౨౫౧ ॥ అనన్తో వామకటకో యజ్ఞసూత్రంతు వాసుకిః । తక్షకః కటిసూత్రంతు హారః కార్కోటకస్తథా ॥ ౨౫౨ ॥ పద్మో దక్షిణకర్ణేతు మహా

పద్మస్తు వామతః । శఙ్ఖశ్శిరఃప్రదేశేతు గుళికశ్చ భుజాన్తరే ॥ ౨౫౩ ॥ ఏతైరష్టోరగైరాద్యైర్వ్యాపితం భుజగోత్తమైః । అనన్తశ్శుక్లవర్ణాభో రక్తవర్ణస్తు వాసుకిః ॥ ౨౫౪ ॥ తక్షకః పీతవర్ణాభో ధూమ్రాభః కార్కోటకస్తథా । శఙ్ఖస్తు హేమవర్ణాభో గుళికస్త్వళిసన్నిభః ॥ ౨౫౫ ॥ పద్మః పద్మసమానాభో మహాపద్మస్తు పిఙ్గలః । పఞ్చవర్ణైర్లిఖేద్దేవం దేవం పఞ్చాయుధం తథా ॥ ౨౫౬ ॥ చక్రం ఖడ్గం శరం చైవ శఙ్ఖం శార్ఙ్గం గదాం తథా । పటోర్ధ్వే హ్యుత్తమే పార్శ్వే లిఖేచ్చ యథావిధి ॥ ౨౫౭ ॥ తదధో దక్షిణే పార్శ్వే వహ్నికుణ్డలమాలిఖేత్ । తద్వల్లిఖేద్వామభాగే స్వస్తికం లక్షణాన్వితమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ లేపయేత్పటశేషం తు శామఖేనాసితేన వా । విచిత్రపుష్పసంయుక్తపత్రవల్లీసమన్వితమ్ ॥ ౨౫౯ ॥ ఏవం శిల్పివరేణైవ కారయేద్దేశికోత్తమః । శూద్రేణ వా ద్విజశ్రేష్ఠా దీక్షితేన యథావిధి ॥ ౨౬౦ ॥ కులాలేనాథవా మస్త్రీ కారయేత్కుశలేన చ । ఏవం సర్వం సమాపాద్య దేశికస్సుసమాహితః ॥ ౨౬౧ ॥ సాయంకాలేతు సంప్రాప్తే సహితో మూర్తిధారకైః । కారుశాలాం ప్రవిశ్యాథ తోషయిత్వాతు శిల్పినమ్ ॥ ౨౬౨ ॥ తత్పటం తు సమాదాయ విన్యసేచ్ఛిష్యమూర్ధని । శఙ్ఖదున్దుభినిర్ఘోషైః కాహళధ్వనిభిస్తథా ॥ ౨౬౩ ॥ గీతైశ్చ వివిధైర్నృత్తైశ్శృతిఘోషైః పృథగ్విధైః । సహ ధ్వజపటం తస్మాదానయేత్స్వకమణ్డపే ॥ ౨౬౪ ॥ ప్రవిశ్యాభ్యన్తరం మూలబిమ్బస్థం పరమేశ్వరమ్ । అభివాద్యార్ఘ్యగన్ధాద్యైస్సంపూజయేత్పుష్పధూపకైః ॥ ౨౬౫ ॥ విసృజ్య శిల్పినం పశ్చాత్సంప్రోక్ష్యార్ఘ్యైశ్శుభం పటమ్ । సిద్ధార్థకాన్వితైః పుష్పైస్తాడయేదస్త్రమన్త్రితైః ॥ ౨౬౬ ॥ దర్శయేద్దేవదేవస్య సంముఖం సాధకోత్తమః । దహనాప్యాయనం కుర్యాద్విధిదృష్టేన కర్మణా ॥ ౨౬౭ ॥ భూయోఽర్ఘ్యగన్ధపుష్పాద్యైస్సంప్రపూజ్య పరమేశ్వరమ్ । గిరోచ్చయా త్విమం మన్త్రం బద్ధాఞ్జలికరః

పఠేత్ ॥ ౨౬౮ ॥ భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష సర్వేశ్వర జగన్మయ । త్వ
యా యథా తు కథితం తథా కర్తుం న శక్యతే ॥ ౨౬౯ ॥ అస్వాతన్త్ర్యా
దసామగ్ర్యాచ్ఛిద్రాదీనామభావతః । తస్మాన్స్నానాదిసర్వేషామూ
నాధిక్యోపశాన్తయే ॥ ౨౭౦ ॥ సమాలోకయ నేత్రాభ్యాం శీతళా
భ్యాం పటస్థితమ్ । సర్వదోషాపహారిభ్యాం వైనతేయం ప్రసీద
ఓమ్ ॥ ౨౭౧ ॥ దీక్షితానాం తతో విప్రాః హస్తే దత్వా తు తం ప
టమ్ । చతుఃప్రదక్షిణీకృత్య తేన సార్ధం తు దేశికః ॥ ౨౭౨ ॥ ప్ర
థమావరణే వాపి ద్వితీయావరణేపి వా । ప్రవిశేద్యజమానేన ప్రా
సాదాగ్రస్థమణ్డపమ్ ॥ ౨౭౩ ॥ తత్ర న్యస్యాథ భద్రపీఠం తమార్ద్రవ
శాలితణ్డులైః । వేదిం కృత్వా తు తత్పృష్ఠే భద్రాఖ్యం మణ్డలం
లిఖేత్ ॥ ౨౭౪ ॥ విభవే సతి వస్త్రం తు సమాస్తీర్య తదూర్ధ్వతః ।
తిలరాశిం సముత్కీర్య తన్మధ్యే స్వస్తికం లిఖేత్ ॥ ౨౭౫ ॥ తస్యో
పరిష్టాత్సంస్థాప్య ప్రాసాదాభిముఖం పటమ్ । ఉపవేశ్యాసనే ప
శ్చాదాచార్యస్సుసమాహితః ॥ ౨౭౬ ॥ కరశుద్ధ్యాది పూర్వో
క్తం స్వదేహార్చనపశ్చిమమ్ । సర్వం ఖగేశమన్త్రేణ సాఙ్గేన తు స
మాచరేత్ ॥ ౨౭౭ ॥ ద్వారస్థతోరణస్తమ్భాది యజనం ప్రాగ్వ
దాచరేత్ । తతః పుణ్యాహఘోషం తు కారయేత్పూర్వవద్విజాః ॥
గరుడస్యాగ్రతః ప్రాగ్వచ్చతుష్కం కరకసంయుతమ్ । భారమాత్రో
ప్యస్థైస్తు ధాన్యపీఠే తు విన్యసేత్ ॥ ౨౭౯ ॥ జలద్రోణ్యాదికం పా
త్రం గన్ధతోయైస్సుపూరితమ్ । దక్షిణే కరకస్యాథ వినివేశ్య చ తత్ర తు ॥
సద్యచ్ఛాయాధివసనమాచరేద్గరుడస్య తు । అథమాధమమార్గేణ
స్నపనం తు సమాచరేత్ ॥ ౨౮౧ ॥ అగ్రతో వైనతేయస్య వేదికో
పరిసంస్థితే । దర్పణే తు తతః పశ్చాన్ముహూర్తే శోభనే గురుః ॥
నయనోన్మీలనం కుర్యాద్వక్ష్యమాణవిధానతః । సర్వేషామపి సర్వా
ణాం నేత్రోన్మీలనమాచరేత్ ॥ ౨౮౩ ॥ ప్రాగ్వత్సంశుద్ధదేహస్తు

శిల్పీ ప్రకటతాం నయేత్ । సర్వంతు విధివత్కుర్యాన్నేత్రయోగ
పూరణాదికమ్ ॥ ౮౪ ॥ కుమ్భే చ కరకే చైవ ఆసనం పరికల్ప్య చ ।
కుమ్భే గరుడమావాహ్య కరకే మన్త్రమస్త్రపమ్ ॥ ౮౫ ॥ పూ
జయిత్వార్ఘ్యగన్ధాద్యైస్తతో దిక్పాలకాష్టకే । ఇన్ద్రాది లోకపా
లాంస్తు ప్రాదక్షిణ్యేన పూజ్య చ ॥ ౮౬ ॥ భిత్తిసంసేచనం కృ
త్వా భూయస్సంస్థాప్య తత్క్రతు । తతో ధ్వజపటే ప్రాగ్వదాసనం
పరికల్ప్య చ ॥ ౮౭ ॥ తతో గరుడమన్త్రంతు సహస్రాదిత్యభా
స్వరమ్ । సర్వరోగప్రశమనం సర్వోపద్రవనాశనమ్ ॥ ౮౮ ॥
సర్వసిద్ధిప్రదం నృణాం సర్వదారిద్ర్యనాశనమ్ । హృదయాదే
ర్చ్య విప్రేన్ద్ర పటస్థగరుడే న్యసేత్ ॥ ౮౯ ॥ సకలీకరణం కృ
త్వా సన్నిధించ సమాచరేత్ । సన్నిరోధంచ సాంముఖ్యం ముద్రా
బన్ధం తథైవ చ ॥ ౯౦ ॥ లయయాగం భోగయాగం యథావద్ధ్వ
జసత్తమః । సర్వం గరుడమన్త్రేణ సాఙ్గేన తు సమాచరేత్ ॥ ౯౧ ॥
కుమ్భే చ కరకే చైవ పటే చ క్రమయోగతః । మహతా విభవేనైవ
పూజనంచ సమాచరేత్ ॥ ౯౨ ॥ అలఙ్కారాసనాన్తంచ య
థోక్తేన క్రమేణ తు । కృత్వా సంపూజనం విప్రః గరుడస్య తతః పరం ॥
ప్రాపాదాభ్యన్తరే విప్ర దేశికానుమతేన తు । అన్యేన గురుణా
యద్వా సాధకేన విశేషవత్ ॥ ౯౪ ॥ పూజనం కారయేత్సమ్య
ఙ్మూలమూర్తిగతస్య చ । యాత్రామూర్తిగతస్యాపి విభోర్ద్వావాన్త
మేవ చ ॥ ౯౫ ॥ తత్పరం వైనతేయస్య భోజ్యాసనపురస్సరైః ।
వివిధైర్మధుపర్కాన్తం హృద్యైస్సఫలమూలకైః ॥ ౯౬ ॥ అన్యై
రతిప్రభూతైశ్చ తథాన్యైర్వివిధైరపి । భోగైరిష్ట్వా జపాన్తంచ పూ
ర్వవత్క్రమయోగతః ॥ ౯౭ ॥ సంప్రదానం పృథక్కృత్వా స్థా
రీశ్చైస్తు యథావిధి । మన్త్రప్రశ్నజ్ఞయోరుత్తమాచార్యేభ్యో ద
ద్యాత్తతః ॥ ౯౮ ॥ పటస్థస్యాపి నైవేద్యం కిఞ్చిద్దాదాయపాత్రగమ్ ।

దేశికస్స్వయమాదద్యాద్గురుర్వాసిభ్యోపి వైదదేత్ ॥౨౯౯॥ మూల
బిమ్బస్థితస్యాపి యాత్రాబిమ్బస్థితస్య చ । దేవస్య మధుపర్కా
ద్యైశ్చైవేద్యం ప్రతిపాదితమ్ ॥ ౩౦౦ ॥ దాపయేద్దేశికాదిభ్య
స్తతో హోమం సమాచరేత్ । కుణ్డం సలక్షణం కృత్వా ప్రాగ్భాగె
గరుడస్య తు ॥ ౩౦౧ ॥ తత్రానలం తు సంస్కృత్య ఆవాహ్య విహ
గేశ్వరమ్ । సమిధాం సప్తకం హుత్వా శాన్త్యర్థం తు తిలైర్ఘృతైః ॥
ఆహుత్యష్టోత్తరశతం హుత్వా పూర్ణాం నివేదయేత్ । యద్వా నై
మిత్తికే కుణ్డే హోమం కుర్యాత్తు దేశికః ॥ ౩౦౩ ॥ సవం ధ్వజాధివా
సం తు కృత్వా గర్భగృహం వ్రజేత్ । రక్షాబన్ధం తతః కుర్యాద్య
థావిధి మునీశ్వరాః ॥ ౩౦౪ ॥ మూలమూర్తిగతం దేవముద్ఘాట్యైవ
సంప్రపూజ్య చ । తత్పాదగౌ కరౌ కృత్వా దేవం విజ్ఞాపయేదిదమ్ ॥
భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష కరిష్యే కౌతుకక్రియామ్ । మహోత్సవార్థం
దేవేశ తదర్థం త్వం ప్రసీద మే ॥ ౩౦౬ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశమావం
హోత్సవకౌతుకే । అర్ఘ్యైర్గన్ధాదినాభ్యర్చ్య వాసోభిర్వివిధైశ్శు
భ్రైః ॥ ౩౦౭ ॥ భూషణైర్దివ్యగన్ధైశ్చాప్యలంకృత్య విశేషతః । సౌ
వర్ణం యానమారోప్య శఙ్ఖభేర్యాది సంయుతమ్ ॥ ౩౦౮ ॥ ఛత్రా
ద్యైశ్చ సమాయుక్తం ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణ తు । ఆస్థానమణ్డపం నీ
త్వా సౌవర్ణే భద్రపిష్టరే ॥ ౩౦౯ ॥ తత్ర ముక్తాఫలాద్యైరుపరి
ష్టాద్విభూషితే । సర్వసాధనసంయుక్తే సమారోప్య విధానతః ॥౩౧౦॥
పూజయిత్వా జగన్నాథం ప్రభూతాన్నం నివేద్య చ । కృత్వా సన్త
ర్పణాన్తం చ ప్రాసాదం సంప్రవేశయేత్ ॥ ౩౧౧ ॥ తతస్తు హే
మజం పాత్రం రాజతం వా సమాహరేత్ । శాలిభిస్తణ్డులైర్వాపి
భారమాత్రైస్సుపూరితమ్ ॥ ౩౧౨ ॥ తదర్ధైర్వాపి తత్పాదైష్ష
డంశైర్వాష్టమాంశకైః । తదూర్ధ్వే హేమజం సూత్రం క్షౌమం
కార్పాసమేవ వా ॥ ౩౧౩ ॥ పట్టజం పఞ్చభిస్సూత్రైశ్చతుర్భి

స్నపనైస్తథా । కృతంవస్త్రస్య సతాంబూలం తత్పాత్రం విన్యసేత్క్ర
తః ॥ ౩౧౪ ॥ గర్భాగ్రమణ్డపే పీఠే శాలిభిః పరికల్పితే । ధాన్యమా
త్రైస్తదర్థైర్వా ఏవం శాలివినిర్మితే ॥ ౩౧౫ ॥ పీఠే పాత్రాస్తరే
న్యస్యేదపూపికసమన్వితమ్ । అర్ఘ్యాదినా సమభ్యర్చ్య సమ్యగా
చ్ఛాద్య వాససా ॥ ౩౧౬ ॥ పాత్రద్వయం దీక్షితయోర్న్యస్యాన్వి
తసిదేశికః । యానాదికే వా సంస్థాప్య విభవానుగుణం ద్విజాః ॥
సహితాభ్యాంతు పాత్రాభ్యాం నృత్తగీతాది సంయుతమ్ । ప్రదక్షి
ణం పరిభ్రామ్య సర్వేషాం సదనేష్వపి ॥ ౩౧౭ ॥ ఏకస్మిన్వా చ
తుష్కే కృత్వా గ్రామాదౌ వా ప్రదక్షిణమ్ । నీత్వా కథా తతో విప్రాః
ప్రవిశేన్మూలమన్దిరమ్ ॥ ౩౧౮ ॥ యద్వా సుదర్శనోపేతం విష్వక్సే
నేన వా ద్విజాః । ఖగేశం వా హనూమన్తం విశేషణసమన్వితమ్ ॥
యానాదికే సమారోప్య భ్రామయేత్తు యథావిధి । గర్భగేహం
ప్రవిశ్యాథ దేవదేవస్య సన్నిధౌ ॥ ౩౨౧ ॥ పాత్రద్వయం తు విన్య
స్య ఆధారోపరి పూజయేత్ । అస్త్రాక్షరేణ మన్త్రేణ అర్ఘ్యగన్ధాది
భిస్తథా ॥ ౩౨౨ ॥ కృత్వా పుణ్యాహఘోషం తు దేవమర్ఘ్యాదిభి
ర్యజేత్ । తతః ప్రతిసరం చేష్ట్వా గన్ధధూపాధివాసితమ్ ॥ ౩౨౩ ॥
ప్రథమం దేవదేవస్య మూలమూర్తిగతస్య చ । బన్ధయేత్కౌతుకం సూ
త్రైర్మన్త్రైః పట్టసూత్రైస్తథా ॥ ౩౨౪ ॥ హేమజం సూత్రమాదాయ
గన్ధేనాలిప్య బన్ధయేత్ । దేవస్య దక్షిణే హస్తే యాత్రామూర్తిగత
స్య చ ॥ ౩౨౫ ॥ జితన్తాఖ్యేన మన్త్రేణ శఙ్ఖగీతాది సంయుతమ్ ।
స్పృష్ట్వా దక్షిణహస్తేన సూత్రమన్త్రాశతం జపేత్ ॥ ౩౨౬ ॥ శ్రి
యో వామకరే కుర్యాత్పట్టసూత్రేణ కౌతుకమ్ । శ్రీసూక్తము
చ్చరన్వాపి తన్మన్త్రేణ ద్విజోత్తమాః ॥ ౩౨౭ ॥ పుష్ట్యాస్తు వామ
హస్తే తు క్షౌమసూత్రేణ బన్ధయేత్ । కుర్యాత్స్నపనబిమ్బస్య ప
ట్టసూత్రేణ కౌతుకమ్ ॥ ౩౨౮ ॥ బలిబిమ్బాదికానాం చ కృత్వైవం

కౌతుకం తతః । కౌతుకం దేశికేన్ద్రస్తు కార్పాసేన స్వదక్షిణే ॥
కరే తు మూలమన్త్రేణ బధ్నీయాత్తు తతః పరమ్ । తత్రైవ కర్మకర్తౄ
ణాం కౌతుకం బన్ధయేత్క్రమాత్ ॥ ౩౩౦ ॥ విభవే సతి సర్వేషాం
సూత్రం హేమమయం భవేత్ । దేవమగ్న్యాదినాభ్యర్చ్య అపూ
పాదీన్నివేదయేత్ ॥ ౩౩౧ ॥ తాంబూలాదీన్సమర్ప్యాథ తామ్బూ
లైస్తోషయేద్ద్విజాన్ । దీక్షితాన్వైష్ణవాంశ్చాపి దేశికేన్ద్రః పురస్స
రాన్ ॥ ౩౩౨ ॥ ఆచార్యస్స్వయమాదద్యాత్తదర్థం తణ్డులాదికమ్ ।
ఏవం సర్వేషు యాగేషు కార్యం కౌతుకబన్ధనమ్ ॥ ౩౩౩ ॥ రక్షా
బన్ధం తు కృత్వైవం రాత్రిశేషం సమాపయేత్ । తతః ప్రభాతే సు
స్నాతః స్వాచాన్తో దేశికోత్తమః ॥ ౩౩౪ ॥ నిత్యార్చనం విభోః కృ
త్వా విశేషయజనం తథా । వైనతేయం తతోఽభ్యర్చ్య కుమ్భపూ
ర్వం యథావిధి ॥ ౩౩౫ ॥ మహాహవిర్నివేద్యాథ హోమం కృత్వా
తు పూర్వవత్ । తతః కుర్యాద్ధ్వజస్తమ్భస్థాపనం దేశికోత్తమః ॥
ప్రథమావరణే వాపి ద్వితీయావరణాదికే । స్థాపయేద్గోపురస్యాన్త
ర్బహిర్వా స్తమ్భముత్తమమ్ । ౩౩౭ ॥ అథవా బలిపీఠస్య పురోభా
గే మునీశ్వరాః । పశ్చాద్భాగేఽపి వా కుర్యాద్ధ్వజపీఠప్రకల్పనమ్ ॥
గృహాస్తదన్తరం కుర్యాద్ధ్వజస్తమ్భం తాలమేవ వా । ఉత్తరే ధ్వజపీఠ
స్య పూర్వస్యాం దిశి వా ద్విజాః ॥ ౩౩౯ ॥ శాయయేచ్చ ధ్వజస్తమ్భం
ధ్వజయష్టిసమన్వితమ్ । పూర్వాగ్రముత్తరాగ్రం వా లక్షణాఢ్యం సు
శోభనమ్ ॥ ౩౪౦ ॥ అన్తస్సారో బహిస్సారో నిస్సారస్త్రివిధస్త
రుః । అన్తస్సారశ్చన్దనాదిః ప్రశస్తస్తమ్భకల్పనే ॥ ౩౪౧ ॥ క్రము
కాది బహిస్సారసోఽపి శస్తో మునీశ్వరాః । కింశుకాద్యం తు నిస్సా
రం వర్జయేత్ స్తమ్భకర్మణి ॥ ౩౪౨ ॥ ఆర్ద్రం నవమృజుం స్నిగ్ధం
వక్త్రస్ఫోటనవర్జితమ్ । అయుక్పర్వకం స్నిగ్ధం సత్వచం సుస్థిరం
తథా ॥ ౩౪౩ ॥ గ్రాహయేత్తు ధ్వజస్తమ్భం శాస్త్రదృష్ట్యా పరీ

తుల్యకు । శతతాలంతు ముఖ్యం స్యాద్వింశన్న్యూనమథాపి వా ॥ ౩౪౪ ॥
షష్టితాలమితం వాపి మానాఙ్గులవశేనతు । మాత్రాఙ్గులవశేనాపి
ప్రమాణం పరికల్పయేత్ ॥ ౩౪౫ ॥ ప్రాసాదశిఖరాగ్రోచ్చం
ప్రాసాదోచ్చమథాపి వా । కర్ణోచ్చం గోపురోచ్చం వా యథా
శక్తి ప్రకల్పయేత్ ॥ ౩౪౬ ॥ చతుర్ధా విభజేత్ స్తమ్భమేకాంశేనైవ
మస్తకమ్ । తస్యాధారభూతానాం ఛిద్రితానాం త్రిమూలగైః ।
త్రయాణామపి పీఠానాం స్తమ్భాగ్రే వినివేశనమ్ । అగ్రపీఠస్య
యచ్ఛిద్రే ధ్వజయష్టింతు యోజయేత్ ॥ ౩౪౮ ॥ దర్భముష్టిం
తమూర్ధ్వేతు బన్ధయేద్ఘణ్టయా సహ । వేష్టయేద్దర్భమాలాభిర్ధ్వజద
ణ్డం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౩౪౯ ॥ ఏవం కృత్వా ధ్వజస్తమ్భం ప్రోక్షయే
దస్త్రవారిణా । ధ్వజపీఠస్థితే గర్తే రత్నధాన్యాని నిక్షిపేత్ ॥ ౩౫౦ ॥
దేశికస్తార్క్ష్యమన్త్రేణ తతో బ్రాహ్మణసత్తమైః । పూర్వైర్వా దీ
క్షితైర్విప్రైః దేవదాసైరథాపి వా ॥ ౩౫౧ ॥ శఙ్ఖభేర్యాదినిర్ఘోష
గీతవాదిత్రసంయుతమ్ । స్థాపయేత్తు ధ్వజస్తమ్భం తస్మిన్గర్తే ము
జుష్టితమ్ ॥ ౩౫౨ ॥ ప్రాసాదాభిముఖం స్థాప్య వాలుకాభిశ్చ పూ
రయేత్ । హస్తపాదాదిభిః కృత్వా సుదృఢంతు యథా భవేత్ ॥
స్తమ్భమూలస్థలే వేదిం పఞ్చహస్తసముచ్ఛ్రితామ్ । త్రిహస్తైరు
చ్ఛ్రితాం వాపి ఏకహస్తసముచ్ఛ్రితామ్ ॥ ౩౫౪ ॥ తావద్భిరేవ
విస్తీర్ణాం చతురశ్రాం ప్రకల్పయేత్ । తదూర్ధ్వే మధ్యదేశేతు ప
ద్మమష్టదలైర్యుతమ్ ॥ ౩౫౫ ॥ కర్ణికాస్థో యథా స్తమ్భస్తథా కు
ర్యాద్విచక్షణః । ప్రాసాదాన్తః ప్రవిశ్యాథ మూలమూర్తిగతం వి
భుమ్ ॥ ౩౫౬ ॥ అర్ఘ్యగన్ధాదినాభ్యర్చ్య తస్మాదుత్సవకౌతుకే ।
కిఞ్చిదావాహ్య తంచాపి దేవీభ్యాం సహితంతతః ॥ ౩౫౭ ॥ పూ
జయిత్వా జగన్నాథం హోమకే వినివేద్య చ । యానం ప్రరోప్య తద
ను సౌవర్ణప్రభయాన్వితే ॥ ౩౫౮ ॥ ఏవమేవహి బల్యర్థాభిష్ట్వా

యానే నివేశయేత్ । ఆచార్యో మూర్తిపైస్సార్ధం గత్వా గరుడస
న్నిధిమ్ ॥ ౩౫౯ ॥ రథే వా కుఞ్జరే యానే ధ్వజమారోప్య యత్న
తః । ప్రథయాదిగ్రకుసుమైర్గన్ధకృతయా భూషయేద్ధ్వజమ్ ॥ ౩౬౦ ॥
వాసోభిరూర్ధ్వపట్టైశ్చ స్రగ్భిర్విచిత్రాభిశ్చ భూషయేత్ । ఛత్రైశ్చామ
రపూర్ణైశ్చ మాయూరవ్యజనైస్తతః ॥ ౩౬౧ ॥ విచిత్రైస్తాలవృ
న్తైశ్చ ఆతపత్రైర్మనోహరైః । కేతుదణ్డైర్విచిత్రైశ్చ దుకూలప
టశోభితైః ॥ ౩౬౨ ॥ చతుర్వేదమయోద్ఘోషైః స్తోత్రఘోషసమ
న్వితైః । గీతైర్నృత్తైశ్చ వాద్యైశ్చ శఙ్ఖకాహళనిస్వనైః ॥ ౩౬౩ ॥ భే
రీమృదఙ్గపూర్వాణాం ఘోషైరన్యైశ్చ మఙ్గళైః । బాహ్యైర్దీప్తైర్ధ్రి
యమాణైశ్చ సాఞ్జల్యైర్గణికాగణైః ॥ ౩౬౪ ॥ సువేషగణికాస
జ్జైస్సదాభక్తజనైస్సహ । క్ష్వేళితాస్ఫోటనైర్యుక్తం జయశబ్ద
సమన్వితమ్ ॥ ౩౬౫ ॥ బలిబిమ్బం పురస్కృత్య మార్గే ధ్వజపటం
తతః । యాత్రామూర్తించ తదను క్రమేణ భ్రామయేత్తతః ॥ ౩౬౬ ॥
ప్రథమావృతిమారభ్య రథ్యావరణపశ్చిమమ్ । బలిదానపురస్కారం తు
కృత్వా గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥ ౩౬౭ ॥ యాత్రాబిమ్బం చ తదను న
యేదాస్థానమణ్డపే । నివేశ్య విష్టరే హైమే ధ్వజపీఠస్య సంముఖం ॥
ఆచార్యో మూర్తిపైస్సార్ధం ఆదాయ గరుడధ్వజమ్ । సహ శఙ్ఖనినా
దాద్యైః ప్రాదక్షిణ్యేన యోగతః ॥ ౩౬౯ ॥ ధ్వజపీఠం సమానీ
య స్తమ్భం ప్రక్షాళ్య సజ్జలైః । విభవే సతి వస్త్రేణ సంవేష్ట్య ధ్వజ
దణ్డకమ్ ॥ ౩౭౦ ॥ త్రివృత్కృతైస్తు కార్పాససూత్రైరింటిదృఢైర్గ
కృతామ్ । రజ్జుమాదాయ తదను సుదృఢాం దేశికోత్తమః ॥ ౩౭౧ ॥
యష్ట్యగ్రసంస్థితే యన్త్రే రోహయిత్వా తయా తతః । ధ్వజస్య శిఖ
రం విప్రాః బధ్నీయాత్సుదృఢం తతః ॥ ౩౭౨ ॥ సర్వైః పరిజనైస్సా
ర్ధం కుమ్భపార్శ్వం సమాశ్రయేత్ । తత్కుమ్భం తు సముద్ధృత్య
విన్యసేచ్ఛస్యమూర్ధని ॥ ౩౭౩ ॥ ఉపకుమ్భాష్టకం చైవ వాహయే

ద్భ్రిష్ఠైస్సహ । వర్ధనీంచ సమాదాయ ఆచార్యస్స్వకరేణతు ।
అచ్ఛిన్నధారయాయుక్తం వాద్యఘోషపురస్సరమ్ । దేవాగా
రం పరిభ్రామ్య స్తమ్భమూలం సమాశ్రయేత్ ॥ ౩౭౫ ॥ పుణ్యా
హం వాచయిత్వాతు సంప్రోక్ష్యాస్త్రేణతద్ధ్వజమ్ । గారుడేనైవ
మన్త్రేణ పటస్థం గరుడం యజేత్ ॥ ౩౭౬ ॥ అర్ఘ్యంపాద్యం త
థాచామం గన్ధంమాల్యంచ ధూపకమ్। అపూపాన్ పృథుకాంశ్చా
పి పానకం తర్పణంతతః ॥ ౩౭౭ ॥ నాళికేరజలైర్యుక్తమాచామం
తదనన్తరమ్ । కర్పూరాదిసమోపేతం దత్వా తాంబూలముత్తమం॥
తస్మై ధాత్రిం దర్శయిత్వాతు తతఃపురుషసూక్తతః । మహాకుమ్భస్థ
తోయేన సంప్రోక్ష్య గరుడంతతః ॥ ౩౭౯ ॥ మహాకుమ్భస్థగరు
డం పటస్థేతు నివేశయేత్ । ఉపకుమ్భస్థకేనైవ అష్టనాగాన్ య
థాక్రమమ్ ॥ ౩౮౦ ॥ ఆయుధానాం తథైవోక్తం కరకాంస్త్రిజలే
నతు । ఏవంక్రమేణ సంప్రోక్ష్య తతో దేశికసత్తమః ॥ ౩౮౧ ॥ మ
న్త్రైర్న్యాసాదికంకృత్వా పుష్పాఞ్జలిపురస్సరమ్ । సన్నిధిం సన్ని
రోధంతు సాంముఖ్యంతు సమాచరేత్ ॥ ౩౮౨ ॥ తతస్త్వర్ఘ్యాది
భిఃప్రాజ్యఉపహారాన్ బహూనపి । ముద్గాన్నాదీన్నివేద్యాథతాం
బూలాదీన్ సమర్పయేత్ ॥ ౩౮౩ ॥ స్తోత్రైస్తు పీతగరుడం బద్ధా
ఞ్జలిపుటోగురుః । వాహనాయమహావిష్ణోస్తార్క్ష్యాయామితతేజసే॥
గరుడాయ నమస్తుభ్యం సర్వసర్పేన్ద్రమృత్యవే । నమోనమస్తే
పక్షీన్ద్రస్వాధ్యాయవపుషేనమః ॥ ౩౮౫ ॥ విహగేన్ద్రనమస్తే
స్తు సముత్పాటితకల్పక । ఆహృతామృతకుమ్భాయ జననీదాస్య
మోచనే ॥ ౩౮౬ ॥ సురాసురేన్ద్రజయినే నాగేన్ద్రాభరణాయతే।
యదాధారమిదంసర్వం తదాధారాయ తేనమః ॥ ౩౮౭ ॥ పఠ్యో
యస్త్వబృహత్సామరథన్తరమపిద్వయమ్। అక్షిణీచాపి గాయత్రీ
త్రివృత్సామశిరస్స్మృతమ్ ॥ ౩౮౮ ॥ స్తోమఆత్మా నమస్తస్మై వాయు

దేవ్యక్షసంపదే । నమః ప్రాణాదివాయూనామీశానాయ గరుత్మతే ॥
దోషానపనయాఖిలాన్ గుణానావహ పర్వతః । విఘ్నాని జహి స
ర్వాణి. ఆత్మపాతుర్గురుమామపి ॥ ౩౯౦ ॥ స్మృత్వైవం శ్రావయే
త్తస్య బృహత్సామరథన్తరమ్ । తత్కాలే దేశికేన్ద్రస్తు ధ్యాయ
మానః ఖగేశ్వరమ్ ॥ ౩౯౧ ॥ నైవేద్యం కబళీకృత్య మన్త్రయి
త్వాతు మన్త్రవిత్ । పౌరుషైర్గారుడైర్మన్త్రైర్వన్ధ్యానామపి
యోషితామ్ ॥ ౩౯౨ ॥ క్షిపేదఞ్జలిషు ధ్యాత్వా గరుడం చామృ
తంహరిమ్ । భక్షయిత్వా స్త్రియః పిణ్డాన్ జనయేయుస్సుతాన్ బ
హూన్ ॥ ౩౯౩ ॥ తతస్తు గరుడాగ్రేతు తాంబూలైర్గన్ధమాల్యకైః ।
దైవజ్ఞం పూజయిత్వాతు లబ్ధ్వా లగ్నం శుభప్రదమ్ ॥ ౩౯౪ ॥ సు
ముహూర్తే సులగ్నేచ ఆశీర్వాదపురస్సరమ్ । ఘుష్టాశఙ్ఖమృదఙ్గైశ్చ
సర్వవాద్యరవైస్సహ ॥ ౩౯౫ ॥ రజ్జ్వా నారోహయేద్వీరం సుపర్ణో
క్తేన మన్త్రితః । రజ్జుంచ బన్ధయేత్ స్తమ్భే ప్రాదక్షిణ్యక్రమేణతు ॥
ప్రాసాదాభిముఖం స్తమ్భే స్థాపయేద్గరుడధ్వజమ్ । పూర్వాహ్ణే
వాఽథమధ్యాహ్నే ధ్వజస్యారోహణం భవేత్ ॥ ౩౯౬ ॥ యాత్రా
మహాత్రించ తదను యానమారోప్య దేశికః । ధ్వజస్తమ్భసమీపంతు
నీత్వాచారోపయేద్ధ్వజమ్ ॥ ౩౯౭ ॥ ఆహ్వానార్థంను శేషాణాం భక్తా
నాం పతగేశ్వరమ్ । నియుజ్య దేవస్తదను ప్రాప్నుయాన్మణ్టపాన
నిమ్ ॥ ౩౯౮ ॥ ప్రార్థయేత్సన్నిధించాథ గరుడస్య ధ్వజోదరే ।
అస్మాద్దినాత్సమారభ్య యావత్తీర్థదినాన్తిమమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ సన్ని
ధింకురు పక్షీన్ద్ర రాజ్ఞో జనపదస్యచ । గ్రామస్య యజమానస్య
వైష్ణవానాం విశేషతః ॥ ౪౦౧ ॥ తుష్టయేపుష్టయేచైవ సర్వశత్రు
జయాయచ । అపమృత్యుజయార్థాయ వైనతేయ ప్రసీదటీమ్ ॥
ఇతివిజ్ఞాప్య పక్షీన్ద్రం వికిరేత్కుసుమాఞ్జలిమ్ । సన్నిధౌ దేవదేవస్య
గత్వా పుష్పాఞ్జలిం క్షిపేత్ ॥ ౪౦౩ ॥ జ్ఞానతోఽజ్ఞానతో వాపి

యథోక్తం న కృతం మయా । తత్సర్వం పూర్ణమేవాస్తు సుకృప్తాభవ సర్వదా ॥ ౪౦౪ ॥ ఓమచ్యుత జగన్నాథ మన్త్రమూర్తే జనార్దన । రక్షమాం పుణ్డరీకాక్ష క్షమస్వాద్య ప్రసీద ఓమ్ ॥ ౪౦౫ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం యాత్రామూర్తిగతం విభుమ్ । అన్యత్ర మణ్డపే నీత్వా విశేషార్చనపూర్వకమ్ ॥ ౪౦౬ ॥ ప్రభూతాన్నం నివేద్యాథ సర్వం హవనపశ్చిమమ్ । కృత్వా యథాక్రమేణైవ ప్రాసాదం తు ప్రవేశయేత్ ॥ ౪౦౭ ॥ కల్పయేద్ధ్వజపీఠోర్ధ్వే చతుస్తమ్భాన్వితాం ప్రపామ్ । యద్వా స్తమ్భాష్టకోపేతాం షోడశస్తమ్భసంయుతామ్ ॥ ౪౦౮ ॥ చతుస్తోరణసంయుక్తాం దర్భమాలాపరిష్కృతామ్ । భూషితాం తు పతాకాద్యైర్బాహ్యే యవనికాన్వితామ్ ॥ ౪౦౯ ॥ దీపాన్ ప్రదీపయేత్తత్ర అనిర్వాణాన్ సమన్తతః । తస్యాం సగాత్సమారభ్య పుష్పయాగదినాన్తికమ్ ॥ ౪౧౦ ॥ త్రిసన్ధ్యమర్చనం కుర్యాత్సవిశేషం జపాన్వితమ్ । బలికాలే బలిం దద్యాదహ్న్యపి ప్రతివాసరమ్ ॥ ౪౧౧ ॥ ఏవం ధ్వజాధిరోహాన్తం దివాకృత్యముదీరితమ్ ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
మహోత్సవ ధ్వజారోహణాన్త విధిర్నామ
దశమోఽధ్యాయః.

నారదః — నిశాముఖే ప్రవృత్తే తు దేశికో మూర్తిపైస్సహ । స్నానాది నిత్యనియమాన్ కృత్వా చైవ యథావిధి ॥ ౧ ॥ దేవస్య సన్నిధిం గత్వా నిత్యపూజాం సమాచరేత్ । యాత్రామూర్తిగతం దేవం శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౨ ॥ ఆస్థానమణ్డపం§ నీత్వా స్థాపయేత్ స్నానవిష్టరే । తతస్తు వక్ష్యమాణం యత్స్నపనం త్వధమోత్తమమ్ ॥ 3 ॥ తేన సంస్నాపయేద్దేవం యథావిభవవిస్తరమ్ ।

§ త్యక్త్వా స్థాపయేత్

అలంకారాసనైర్భక్ష్యైర్భోగైస్సకరపావనైః ॥ ౪ ॥ ప్రభూతఞ్చ నైవేద్యం వినివేద్య యథాక్రమమ్ । కృత్వా జపావసానంతు భేరీతాడనమాచరేత్ ॥ ౫ ॥ దేవస్య దక్షిణేపార్శ్వే ఉపవిశ్యాసనే గురుః । భేరీసంస్థాపనార్థంతు దేవేశస్యాగ్రతస్తతః ॥ ౬ ॥ చరణం పవిత్రముచ్చార్య మహీం ప్రక్షాళ్య వారిణా । విష్ణోరరాటమన్త్రేణ ¶ దర్భైస్సంమార్జ్య దేశికః ॥ ౭ ॥ గన్ధద్వారేతిమన్త్రేణ గోమయేనానులేపయేత్ । ఆపఉన్దంతు మన్త్రేణ సుధాచూర్ణైరలంకృతిః॥ దేవస్యత్వేతి మన్త్రేణ సికతైరేదత్తుతాంక్షితౌ । గ్రీష్మోహేమన్తమన్త్రేణ ధాన్యపీఠం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౮ ॥ శన్నోదేవీతి మన్త్రేణ శతపత్రం చతుర్దిశి । త్రాతారమితి మన్త్రేణ మధ్యేపద్మంచ సంలిఖేత్ ॥ ధనానాగేతి మన్త్రేణ ఊర్ధ్వందర్భైః పరిస్తరేత్ । మూర్ధానమితి మన్త్రేణ నవసూత్రాణ్యవ్యసంతతః ॥ ౧౧ ॥ తత్రకోణచతుష్కేతు న్యసేద్దీపచతుష్టయమ్ । వాచయేత్స్వస్తిపుణ్యాహం తతో దేశికసత్తమః ॥ ౧౨ ॥ తజ్జలైః ప్రోక్షయేద్భేరీమాపఉన్దంతు మన్త్రతః । అగ్నిరాయుష్యమన్త్రేణ ప్రోక్షయేత్సర్వవాద్యకాన్ ॥ ౧౩ ॥ అర్యమాయేతి తద్భేరీం విన్యసేద్ధాన్యపిష్టరే । తత్పూర్వే శఙ్ఖనికరం వహ్నౌ కాహళసఞ్చయమ్ ॥ ౧౪ ॥ యామ్యేతు మద్దళం నన్దిం వంశయుక్తాంతు యాతుదిక్ । వారుణ్యాంచ మృదఙ్గంచ డిండిమాకాన్ హస్తమద్దళాన్ ॥ ౧౫ ॥ వాయవ్యే ఝల్లరీం న్యస్య కాంస్యతాళసమన్వితమ్ । పటహం హ్రస్వపటహం సోమవస్త్రకసంయుతమ్ ॥ ౧౬ ॥ ఐశాన్యాం ఢక్కాం కాంఝుల్లీం హస్తఘణ్టాస

¶ ధాన్యపీఠం ప్రకల్పయేత్ । శన్నోదేవీతి మన్త్రేణ గోమయేనానులేపయేత్ ॥ ఆపఉన్దంతుమన్త్రేణ సుధాచూర్ణైరలంకృతిః । దేవస్యత్వేతిమన్త్రేణ ఊర్ధ్వందర్భైఃపరిస్తరేత్ ॥ మూర్ధానమితిమన్త్రేణ నవసూత్రాణ్యవ్యసంతతః । ఇతికోశాన్తరేదృశ్యతే.

సమన్వితామ్ । తేషాం బాహ్యే తు విప్రేన్ద్రా దక్షిణే గణికాజనాన్।
న్యసేన్మఙ్గళగానార్థం తత్పార్శ్వే మన్త్రిగాయకాన్ । నర్తకాన
గ్రతస్స్థాప్య ఉత్తరే వన్దిబృన్దకాన్ ॥ ౧౮ ॥ స్వే స్వే స్థానేషు సం
స్థాప్య అన్యాన్వై వాద్యకోవిదాన్ । ఏవం క్రమేణ సంస్థాప్య స
మ్భావానుగుణం ద్విజాః ॥ ౧౯ ॥ గరుడస్థానమాసాద్య అర్ఘ్యాద్యై
స్సావిరన్త్రిమైః । ఆరాధ్య గరుడం పూర్వం భేరీపార్శ్వం సమాశ్ర
యేత్ ॥ ౨౦ ॥ వాససా వేష్టయేద్భేరీం యథావిత్తానుసారతః ।
శబ్దవిగ్రహమాకాశం భేర్యాం సంకల్ప్య పూజయేత్ ॥ ౨౧ ॥
భేరీమధ్యే తతో విష్ణుం పూజయేద్విష్ణుమన్త్రతః । బ్రహ్మాణం ద
క్షిణేభ్యర్చ్య రుద్రమభ్యర్చ్య వామకే ॥ ౨౨ ॥ కోణం తద్దక్షిణే
స్థాప్య వాయుం తత్ర సుపూజయేత్ । శఙ్ఖేషు విష్ణుమభ్యర్చ్య కా
హళేషు సరస్వతీమ్ ॥ ౨౩ ॥ మద్దళేష్విన్ద్రమభ్యర్చ్య తన్త్రిం
గన్ధర్వమర్చయేత్ । మృదఙ్గే రుద్రమభ్యర్చ్య షణ్ముఖం డుణ్డుకేషు
చ ॥ ౨౪ ॥ హ్రస్వమర్ద్దళవాద్యేషు మేదినీం చ సమర్చయేత్ ।
ఘుల్లగాత్ర్యం విష్ణుమభ్యర్చ్య బ్రహ్మాణం కాంస్యతాళకే ॥ ౨౫ ॥ ప
టహేషు శ్రియం దేవీం ఘణ్టాయాం తు సరస్వతీమ్ । అన్యేషు సర్వ
వాద్యేషు విష్ణుమేవ సమర్చయేత్ ॥ ౨౬ ॥ భేర్యాది సర్వవా
ద్యాని యజేద్దేవం గురుస్స్వయమ్ । తతస్తే వారవనితాః పుష్పా
ఞ్జలిసమన్వితాః ॥ ౨౭ ॥ భేర్యాగ్రే తాని పుష్పాణి వికిరేయుర్ముదా
న్వితాః । తతస్సపారశవం స్నాతం దర్భపాణిమలంకృతమ్ ॥ ౨౮ ॥
ఉపవీతాదిసంయుక్తం పఞ్చసంస్కారశాలినమ్ । భగవద్భక్తిసం
యుక్తమగ్రతః స్థాప్య పీడయేత్ ॥ ౨౯ ॥ అస్త్రేణ ప్రోక్షయేత్స
ర్వాద్యర్ఘ్యతోయేన తత్పరమ్ । ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే భేరీమే
వం ప్రపూజితామ్ ॥ ౩౦ ॥ కోణేన తాడయేన్మన్త్రీ త్రియం ధా
మ్నా గురుస్స్వయమ్ । తద్విష్ణోరితి మన్త్రేణ ప్రథమం తాడనం

భవేత్ ॥ ౩౧ ॥ బ్రహ్మజజ్ఞానమన్త్రేణ ద్వితీయం తాడనం భవేత్ ।
కద్రుద్రాయేతి మన్త్రేణ తృతీయం తాడనం భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ త్రి
స్థానాదిషు దేవానాం త్రిధా వై తేన తాడయేత్ । తతః పారాశవ
స్థాం తు మహా భేరీమలంకృతామ్ ॥ ౩౩ ॥ ప్రథమం వామహస్తేన
త్రిధా సంతాడనం చరేత్ । దక్షిణేన తతస్సమ్యక్ త్రిధా సంతాడయే
త్త్రిధా ॥ ౩౪ ॥ ప్రథమం శఙ్ఖనాదం తు ద్వితీయం కాహళస్వనమ్ ।
తృతీయం తాడనం ప్రోక్తం క్రమేణైవం హి కారయేత్ ॥ ౩౫ ॥ దేవ
తాహ్వానవేళాయాం సర్వవాద్యాని ఘోషయేత్ । దేవతావాహి
నీం గాథాం సంస్కృతాం ప్రాకృతాం తు వా ॥ ౩౬ ॥ ద్రావిడీం
వా యథేచ్ఛాతస్తదా సంశ్రావయేద్విభుమ్ । తత్కాలే దేవతానృ
త్తం తత్తద్గీతాది సంయుతమ్ ॥ ౩౭ ॥ దర్శయేద్దేవదేవస్య దేవతా
నాం సుతృప్తయే । తతస్తూత్సవబిమ్బం దేవీభ్యాం సహ దేశి
కః ॥ ౩౮ ॥ యానమారోప్య సుదృఢమలంకృత్య విశేషతః । బ
లిబిమ్బపురస్కం తు యాత్రామూర్తిమనన్తరమ్ ॥ ౩౯ ॥ భ్రామ
యేత్క్రమమార్గేణ వాద్యఘోషపురస్సరమ్ । సర్వైస్సపరిజనైస్సా
ర్ధం బలిదానపురస్సరమ్ । పాయసం ద్రోణమానం తు సమాదా
యాఘపాత్రకే ॥ ౪౦ ॥ తథార్ఘ్యగన్ధమాల్యాని ధూపం తాం
బూలమేవ చ । ప్రాసాదద్వారమారభ్య బహిర్ద్వారావసాన
కమ్ ॥ ౪౧ ॥ ఆవృతిష్వపి సర్వాసు వీథ్యావరణపశ్చిమమ్ ।
బలిం ప్రదాయ విధినా గీతనృత్తాది సంయుతమ్ ॥ ౪౨ ॥ తతః ప్రవే
శ్య గ్రామం తు పూర్వస్యాం దిశి సంస్థితః । దేవతావాహనం కు
ర్యాత్ప్రాఙ్ముఖో దేశికస్స్వయమ్ ॥ ౪౩ ॥ తత్పుత్రస్తస్య శిష్యో
వా స్వరేణోచ్చతరేణ తు । ఆగచ్ఛతామురగణాః ప్రాగాశాం యే
ధిశేరతే ॥ ౪౪ ॥ విరూపాక్ష్య సురూపాక్ష్య సపర్యాముద్యతామి
మామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్తృప్తాః కుముదప్రాయనాయనాః ॥

మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః । అనేన మన్త్రేణావాహ్య కుముదం సగణం తతః ॥ ౪౬ ॥ అర్ఘ్యాలేపనమాల్యాని ధూపం తోయం యథాక్రమమ్ । పాయసాన్నం పునస్తోయం తాంబూలంచ ప్రదాపయేత్ ॥ ౪౭ ॥ పశ్చాత్సన్తోషయేద్రమ్యైర్గృహద్భిశ్శ్లక్ష్ణజైరన్నైః । తదీయతాళసజ్జీతనృత్తైశ్చాపి తతః పరమ్ ॥ ఆగచ్ఛతాసురగణా యేగ్న్యాశామధిశేరతే । భీమా భీమముఖా రౌద్రాస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥ ౪౯ ॥ గృహీత్వా పాంతు నస్సృష్టాః కుముదాఖ్యానుయాయినః । మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౫౦ ॥ అనేన కుముదాక్షం తు సమావాహ్య గణాధిపమ్ । ప్రాగ్వత్సంతోషయిత్వా తు తతస్సంప్రాప్య యామ్యదిక్ ॥ ౫౧ ॥ ఆగచ్ఛతాం పితృగణా యామ్యాశాం యేధిశేరతే । దారుణా దారుణాకారాస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥ గృహీత్వా పాంతు నస్సృష్టాః పుణ్డరీకానుయాయినః । మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౫౩ ॥ అనేన పుణ్డరీకాఖ్యం సమావాహ్య గణేశ్వరమ్ । క్రమేణ పూజయిత్వా తు గత్వా వై యాతుధానదిక్ ॥ ౫౪ ॥ ఆగచ్ఛతాం యాతుగణాః యాత్వాశాం యేధిశేరతే । క్రవ్యాశినః క్రూరధియస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥ ౫౫ ॥ గృహీత్వా పాన్తు నస్సృష్టాః వామనస్యానుయాయినః । మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౫౬ ॥ ఇత్యావాహ్య గణేశం తు వామనం పూజయేత్క్రమాత్ । వారుణాశాం తతో గత్వా శఙ్కుకర్ణం గణేశ్వరమ్ ॥ ౫౭ ॥ ఆగచ్ఛతాహి ప్రథమాః ప్రతీచీం యేధిశేరతే । మహావిషా దన్దశూకాస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥ ౫౮ ॥ గృహీత్వా పాంతు నస్సృష్టాః శఙ్కుకర్ణానుయాయినః । మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౫౯ ॥ ఇత్యావాహ్య యజేత్ప్రాగ్వత్సు

త్వోత్సవం ప్రాప్య వాయుదిక్ । ఆయాన్తు గన్ధర్వగణాః వాయవ్యా
శాం యేధిశేరతే ॥ ౬౦ ॥ గన్ధర్వనాథ భీమవేగాస్సపర్యాముద్యతా
మిమామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్తృప్తాస్సర్వనేత్రానుయాయినః ॥
మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః । అనేనా
వాహ్య సగణం సర్వనేత్రం తు తోషయేత్ ॥ ౬౨ ॥ తతస్సోమదిశం
గత్వా సుముఖం తు గణాధిపమ్ । ఆగచ్ఛతాం యక్షగణా ఉదీచీం
యేధిశేరతే ॥ ౬౩ ॥ విరూపా దణ్డహస్తాశ్చ సపర్యాముద్యతా
మిమామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్తృప్తాస్సుముఖస్యానుయాయి
నః ॥ ౬౪ ॥ మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తు
వః । ఇతి మన్త్రేణ చావాహ్య తోషయేత్పూర్వవర్త్మనా ॥ ౬౫ ॥
తతస్త్వీశదిశం గత్వా గణేశం సుప్రతిష్ఠితమ్ । ఆయాన్తు పిశాచగ
ణా ఈశాశాం యేధిశేరతే ॥ ౬౬ ॥ సశూలాయుధహస్తాశ్చ స
పర్యాముద్యతామిమామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్తృప్తాస్సుప్రతిష్ఠా
నుయాయినః ॥ ౬౭ ॥ మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో
నమోస్తువః । మన్త్రేణావాహ్య సంపూజ్య గత్వా వైరాజమధ్య
తః ॥ ౬౮ ॥ తత్ర చావాహయేదూర్ధ్వే పృశ్నిగర్భం గణేశ్వరమ్ ।
ఆగచ్ఛతాం సిద్ధగణాః ఖగసం యేధిశేరతే ॥ ౬౯ ॥ శుచిమన్తయశ్శు
చయస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ । గృహీత్వా పాన్తు నస్తృప్తాః
పృశ్నిగర్భానుయాయినః ॥ ౭౦ ॥ మహాంత్విమముపాయాన్తు ప్రీ
తాస్తేభ్యో నమోస్తువః । ఆవాహ్య తోషయిత్వా తు అధస్తాన్మానవం
తతః ॥ ౭౧ ॥ ఆగచ్ఛతాధరగణాః పృథివీం యేధిశేరతే । బహు
రూపా బహుజ్ఞానాస్సపర్యాముద్యతామిమామ్ ॥ ౭౨ ॥ గృహీ
త్వా పాన్తు నస్తృప్తాః మానవస్యానుయాయినః । మహాన్త్విమము
పాయాన్తు ప్రీతాస్తేభ్యో నమోస్తువః ॥ ౭౩ ॥ ఆవాహ్య తోష
యిత్వా త్రిగ్వర్గత్రిమాత్రం కృత్వా వసానకమ్ । తృప్తయే సర్వభూతానా

నాం బలిశేషం తతః క్షిపేత్ ॥ ౨౪ ॥ బలిదానే తు పూర్వాది వైన
స్పతదిగన్తిమమ్ । ఆచార్యః ప్రాఙ్ముఖస్స్థిత్వా కుర్యాదావాహనాది
కమ్ ॥ ౨౫ ॥ యత్వాది త్రితయే కుర్యాత్పూర్వోదితముదఙ్ముఖః ।
సోమేశదిగ్ద్వయే గ్రామమధ్యేపి ప్రాఙ్ముఖో భవేత్ ॥ ౨౬ ॥ సమ
తాళస్తథా బద్ధతాళో వైశృఙ్గిణీ తథా । మల్లతాళో మఙ్గళశ్చ జయ
తాళశ్చ భద్రకః ॥ ౨౭ ॥ ఝల్లరీసంజ్ఞితస్తాళో బ్రహ్మతాళస్తథైవ
చ । అనన్తతాళ ఇత్యేతే దశ తాళాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౮ ॥ కుముదాదిగ
ణేశానాం దశానాం క్రమశో ద్విజాః । షడ్జర్షభౌ చ గాన్ధారో మధ్య
మః పఞ్చమస్తథా ॥ ౨౯ ॥ ధైవతశ్చ నిషాదో ధైవతో మధ్యమస్త
థా । పఞ్చమశ్చ క్రమేణైవ కథితాస్సుస్వరశస్స్వరాః ॥ ౩౦ ॥ గా
న్ధారరాగః కౌలాఖ్యః కౌశికో నటభాషికః । శ్రీరాగో మదశ్చ తతేర
శీదశరాగస్తథైవ చ ॥ ౩౧ ॥ చాళాపాణ్యభిధో రాగో మేఘరాగ
శ్చ పఞ్చమః । ఇత్యేతే కుముదాదీనాం దశరాగాః ప్రకీర్తితాః ॥
విలాసం సర్వతోభద్రం షేటకం చక్రమణ్డలమ్ । కాన్తారకుట్టిమం ప్ర
స్థకుట్టిమం కటిబన్ధనమ్ ॥ ౩౨ ॥ వామజానూర్ధ్వనృత్తం తు ఆదిమాం
చద్వయం పునః । ఏతే నృత్తవిశేషాశ్చ కుముదాదేః క్రమాత్ స్మృ
తాః ॥ ౩౪ ॥ ఏతేహ్యవ్యతిదేవానాం క్రమాత్తాళాదయస్స్మృతాః ।
అన్యేషాం సర్వదేవానాం తాళో భద్రః ప్రశస్యతే ॥ ౩౫ ॥ భవే
ద్గరుడతాళస్తు పక్షీశస్య తు మధ్యమః । స్వరో రాగస్తు గాధసావ్యన్నృ
త్తం వై పిష్టకాన్తకమ్ ॥ ౩౬ ॥ విఘ్నారేర్జయతాళం స్యాన్నృత్తం
స్వస్తికముచ్యతే । ఋషభస్తు స్వరః ప్రోక్తో వరాటీరాగ ఏవ చ ॥ ౩౭ ॥
భేరీతాడనపూర్వం తు దేవతావాహనం చరేత్ । ఘోషయేద్గరుడం
తాళమన్తరా భేతు వైదికః ॥ ౩౮ ॥ తత్కాలే దేశికేన్ద్రో వా స్వ
యం సంస్కృతగాథయా । అన్యే చతుర్ముఖముఖా ఆహూతవ్యామ
రుద్గణాః ॥ ౩౯ ॥ దేవస్యోత్సవసేవార్థం తథాన్యే భగవద్గణాః ।

తథాన్యైర్భగవద్భక్తాజనాస్తత్పాదసేవినః ॥ ౯౦ ॥ యద్వా గురో
రనుమతైర్భగవద్భక్తిబృంహితైః । ఆహ్వాతవ్యా¶స్తుతైర్విప్రైర్విద్య
యాగాయథాద్విజాః ॥ ౯౧ ॥ ఏవంగ్రామం పరిభ్రామ్య ప్రా
సాదం సంప్రవిశ్యతు । గరుడస్థానమాసాద్య తోషయిత్వా ఖగధ్వ
జమ్ ॥ ౯౨ ॥ తాళాదికైస్తతస్త్వేనం విష్వక్సేనంతు తోషయేత్ ।
తతస్తుచోత్సవంబిమ్బం యాగశాలాం ప్రవేశయేత్ ॥౯౩॥ వక్ష్య
మాణప్రకారేణ సర్వలక్షణసంయుతామ్ । ప్రథమావరణేవాపి ద్వితీ
యావరణేపివా ॥ ౯౪ ॥ తృతీయావరణాదౌవా యథాభిమతదిగ్గ
తామ్ । తథా ప్రాగాననాంయద్వా యథాభిమతదిఙ్ముఖామ్ ॥౯౫॥
ఏకద్వారాం చతుర్ద్వారాం యద్వా ద్వారద్వయాన్వితామ్ । భిత్తి
యుక్తామయుక్తాంవా కోణభిత్తిసమన్వితామ్ ॥ ౯౬ ॥ క్షిప్రకర్మప్ర
సిధ్యర్థం కేవలంవా ప్రపాకృతిమ్ । ధూమనిర్గమనోపేతాం మధ్యే
వేదిసమన్వితామ్ ॥ ౯౭ ॥ తమాద్ధ్వే హోమకుణ్డంతు సచతుర్మేఖలం
భవేత్ । మేఖలాత్రయయుక్తంవా ద్విమేఖలమథాపివా ॥ ౯౮ ॥
త్వైకమేఖలంవాపి చతురశ్రంసలక్షణమ్ । తత్పూర్వే మణ్డలోపే
తాం వహ్నిదీపఘటాన్వితామ్ ॥ ౯౯ ॥ పశ్చిమే* దీపసంయుక్తా
ముత్తరేచాఙ్కురైర్యుతామ్ । ఈశాన్యేకుమ్భసంయుక్తాం సర్వోప
కరణైర్యుతామ్ ॥ ౧౦౦ ॥ అలంకృతాం వితానాద్యైస్తోరణధ్వజ
శోభితామ్ । ఏవంవిధాం యాగశాలాం ప్రవిశ్యగురుసత్తమః ॥౧౦౧॥
ప్రాగ్దిక్ప్రత్యఙ్ముఖాయోజ్య§ ఋఙ్మయాస్యాసనేషువ । దక్షిణేచ
ఉదగ్వక్త్రాన్యజుర్వేదాంశ్చ యోజయేత్ ॥ ౧౦౨ ॥ ప్రాఙ్ముఖా
న్పశ్చిమే భాగే§ సామగాన్వినివేశయేత్ । సహచైకాయనైర్వి
ప్రైర్మూర్తిసంజ్ఞోపలక్షితైః ॥ ౧౦౩ ॥ దిశ్యుత్తరస్యాంచ తతో
నిత్యకర్మపరాయణాన్ । నివేశ్యాథర్వవేదజ్ఞాన్ సర్వాన్ ద్విద్విక

¶ స్తతో. * బింబసంయుక్తా § సామజ్ఞాన్వినివేశ్య చ

సఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౦౪ ॥ ప్రవర్తితే వేదఘోషే వాద్యఘోషే చ
బాహ్యతః । ప్రవిశ్య కలశస్థానం సమీపే తు వరాననే ॥ ౧౦౫ ॥
ప్రాఙ్ముఖస్సంస్మరన్మన్త్రం పూర్వవద్వ్యాప్తిభావితే । ఉపవిశ్య
యథాన్యాయమన్తర్యాగాన్తమాచరేత్ ॥ ౧౦౬ ॥ కరాదిశుద్ధి
పూర్వం తు పశ్చాదర్ఘ్యాదికల్పనమ్ । ప్రాగ్వత్కృత్వా తతో ఽస్త్ర
స్పర్శ మన్త్రసఙ్ఘం తు దేహగమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ పుణ్యాహం వాచయి
త్వా తు ప్రోక్షయేత్సర్వసాధనమ్ । ద్వౌ ద్వౌ తు పూర్వం కలశౌ సౌ
వర్ణౌ రాజతౌ తు వా ॥ ౧౦౮ ॥ తామ్రజౌ మృణ్మయౌ వాథ సాపిధా
నౌ సపల్లవౌ । ఫలరత్నాదిభిర్యుక్తౌ సూత్రేణ పరివేష్టితౌ ॥౧౦౯॥
శాలిపీఠోపరిస్థాప్య ప్రతిద్వారం తు పార్శ్వయోః । ద్వారయాగం
తతః కుర్యాత్ప్రాగ్యామ్యోత్తరపశ్చిమమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ అర్ఘ్యలేపన
మాల్యైశ్చ ధూపైర్గుగ్గుళమిశ్రితైః । అథాదాయ దృఢం శుభ్రమేక
రూపం చ నిర్వ్రణమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ కుమ్భం చ మృణ్మయం రమ్యం
సౌవర్ణం వాథ రాజతమ్ । రత్నహాటకసృగ్గన్ధఫలసర్వౌషధీయుతమ్॥
శుభపాదపశాఖాఢ్యం పట్టస్రగ్గన్ధభూషితమ్ । గాలితోదకసంపూ
ర్ణం వారిధారాన్వితం నవమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ చన్దనాద్యనులిప్తం చ పరి
తశ్చాక్షతార్చితమ్ । వేష్టితం పరితస్సూత్రైస్త్రిఃకిరోప్యుపరి తం న్య
సేత్ ॥ ౧౧౪ ॥ తద్దేవతాశరీరం తు పశ్యేదమలవర్చసమ్ । సా
స్త్రేణ చక్రమన్త్రేణ మన్త్రయేదభవర్ధనీమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ పూర్వో
క్తద్రవ్యసంయుక్తాం పరితస్సూత్రవేష్టితామ్ । ఆవాహ్య మన్త్ర
నాథస్య దక్షిణే కలశోత్తరే ॥ ౧౧౬ ॥ విన్యస్య పరితస్తత్ర స్థాప
యేత్కలశాష్టకమ్ । సపల్లవం సాపిధానం సూత్రేణ పరివేష్టితం ॥
కుమ్భమధ్యే పీఠోఽ ౬ పశ్చాదాసనం పరికల్ప్య చ । తన్మధ్యే పుణ్డరీ
కాక్షం సమావాహ్య విధానతః ॥ ౧౧౭ ॥ సన్నిధిం సన్నిరోధాది

---

౬. ప్రాగ్వాపనం

భోగయాగావసానకమ్ । పూర్వవత్సకలంకృత్వా తస్య దక్షిణదిగ్గతమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ అస్త్రవిగ్రహరూపంచ ధ్యాత్వాభ్యర్చ్య యథావిధి । ధ్వంసయన్తంచ విఘ్నానాం జాలం కృత్వావసానకమ్ ॥౧౨౦॥ అష్టాసు తత్రకుమ్భేషు పరితస్థాపి తేషుచ । వాసుదేవాదయస్పూజ్యాస్స ప్రభావాప్యయయోగతః ॥ ౧౨౧ ॥ ఇదమభ్యర్థయేద్దేవం సాస్త్రం బద్ధాఞ్జలిస్థితః । యాగాలయంహి విశ్వేశ గృహాణరచితం మయా ॥ ఆసమాప్తిం భజవిభో క్రియాఙ్గానాంచ సన్నిధిమ్ । తతోస్త్రోదకధారాంచా§ప్యవిచ్ఛిన్నాంభిత్తికాంనయేత్ ॥ ౧౨౩ ॥ ప్రదక్షిణేన ప్రాగ్యాంస్తత్త్వాద్యాం తంచ తత్స్మరేత్ । అథవేశానదిగ్యాగాస్తత్త్వాద్యాన్తం ద్విజోత్తమాః ॥ ౧౨౪ ॥ పృష్ఠతస్సకలశం భాన్యైస్తుల్యకాలంతువాపృథక్ । కలశం వర్ధనీయుక్తం విన్యస్య వికిరోద్భవమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ అర్ఘ్యాసనం తయోస్కృత్వా పుష్పాద్యైస్సపూరయేత్పునః । అస్త్రేణవస్త్రయుగ్మంతుఆహతంచాభిమన్త్రితమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ యథావాధివాసితంకృత్వా తాభ్యాం పరివేష్ట్యచ । అథవా భద్రపీఠంతు విన్యసేద్వికిరోద్భవమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ సాస్త్రం హేమసూత్రకలశంతత్రాధారగతంన్యసేత్ । చతుస్త్రిద్వ్యేకభాగైర్గ్యా శాలిభిర్విష్టరేకృతే ॥ ౧౨౮ ॥ తావన్మానాంస్తదర్ధాంవా తిలాన్వా తణ్డులాన్న్యసేత్ । తత్త్వాదాంస్తత్సమావ్యాపి తదూర్ధ్వే విన్యసేత్తిలాన్ ॥ ౧౨౯ ॥ తదూర్ధ్వేచాహతంవస్త్రయుగ్మమాస్తర్యవైశుభమ్ । కలశం వర్ధనీయుక్తం తదూర్ధ్వేవాపి విన్యసేత్ ॥ పాత్రగత్వాస్త్రంతు దేవేశమాసనాదిక్రమాద్యజేత్ । వ్యాప్తారమాచరేద్దివ్యం కుమ్భకేచ స్మరన్విభుమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ నానిశం యుజ్యతే యస్మాత్తస్మాదేషా ప్రతిక్రియా । విభావ్య మన్త్రిణా కుమ్భ అస్త్రం రక్షార్థమేవహి ॥ ౧౩౨ ॥ తతోమణ్డలవేదింతు సమాపా

§ విచ్ఛినాం భక్తిగాం నయేత్

ద్యచ దేశికః । ఉపలిప్యాథభూభాగం సామ్యభా గోమయేనతు ॥
తత్రమణ్డలమాలేఖ్యం సూత్రయిత్వా యథావిధి । తద్విధానం విశే
షేణ శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౩౪ ॥ సంసాధ్య యష్టియోగేన
సూత్రాత్పూర్వాపరే పురా । తద్దిగ్ద్వయాన్తరే దద్యాత్పార్శ్వ
సూత్రచతుష్టకమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ సమాంశేన ద్విధాకృత్వా స్ఫుటంమ
ధ్యేత్తదన్త్యచ । సాధితేనార్ధమానేన ప్రాక్ప్రత్యక్ స్థైన తన్తు
నా ॥ ౧౩౬ ॥ దక్షిణోత్తరభాగాభ్యాం సముత్పాద్యచతుష్పథౌ ।
సూత్రం పూర్వాపరసమం కృత్వా తముపరిక్షిపేత్ ॥ ౧౩౭ ॥ పు
నరర్ధసమం దిక్షు దత్వా కోణచతుష్టయమ్ । చతుష్పథచతుష్కేణ
నయేచ్ఛక్తిం ప్రసార్య వై ॥ ౧౩౮ ॥ సమం సూత్రచతుష్కం చ చ
తురశ్రస్య సిద్ధయే । తద్భుజాష్టదశభిశ్చతుర్దిక్షు పదైస్సమైః ॥
క్షిపేత్సూత్రగణం తత్ర ఘటికారేణ రఞ్జితమ్ । మధ్యే పద్మావనీం కు
ర్యాద్భాగపఙ్క్తిత్రయేక్రమాత్ ॥ ౧౪౦ ॥ తద్బహిః పదపఙ్క్త్యా
తు పీఠమష్టదళాన్వితమ్ । తస్యభాగ§ చతుష్కార్ధ్యం దిక్చతుష్కం
ప్రకల్ప్య చ ॥ ౧౪౧ ॥ విదిక్చతుష్కం త్రిపదం పఙ్క్త్యా పీఠప్రదక్షి
ణమ్ । ప్రదక్షిణక్షితేర్బాహ్యే చతుష్కం దిక్చతుష్టయాత్ ॥ ౧౪౨ ॥
చతుర్ణాంతు చతుర్ణాంతు బాహ్యోర్నాబాహ్యోర్ద్వయంద్వయమ్ । శో
భయిత్వా తు తద్బాహ్యే చతుష్కం ద్వారసిద్ధయే ॥ ౧౪౩ ॥ చతుష్టయ
క్రమేణైవ భూయో దిక్షు పదం పదమ్ । సబాహ్యాభ్యన్తరగతం శోధ
నీయం ప్రయత్నతః ॥ ౧౪౪ ॥ పునస్సర్వపదాభ్యాంతు షట్కం ష
ట్కంతు చాన్తరాత్ । సంమార్జ్య పూర్ణశోభార్థం తత్ర రక్తోత్పలా
ష్టకమ్ ॥ ౧౪౫ ॥ యథా దిక్షు స్థితం కుర్యాత్పూజనాయ దివౌకసా
మ్ । బాహ్యస్థపదపఙ్క్త్యాత్తు శ్రేణిశ్రేణితు లోపయేత్ ॥ ౧౪౬ ॥ త్ర
యాణామన్తరస్థం యత్పదమేకాత్మతాం నయేత్ । ఉపశోభం తు తం

---

§ చతుష్కోష్ఠం

విద్ధి కుర్యాన్నీలాబ్జభూషితమ్ ॥ ౧౪౭ ॥ పఞ్చకం పఞ్చకం కో
ణాద్విఘ్నౌనీత్వాలయంపురా । శేషైఃకోణంతు నిర్వర్త్య పాన్తరం
చ తతోబహిః ॥౧౪౮॥ దద్యాత్సూత్రత్రయంచైవ మధ్యేఏకకమలం
లిఖేత్ । సచక్రమష్టపత్రంతు తస్యలక్షణముచ్యతే ॥౧౪౯॥ షట్త్రిం
శతోఽఙ్గుష్ఠమధ్యేతు శఙ్కుం సంస్థాప్యయత్నతః । సూత్రభ్రమైస్తు
సుసమం కుర్యాన్మణ్డలపఞ్చకమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ తేషామాద్యం మణ్డలం
మధ్యే భవేద్వైకర్ణికాస్పదమ్ । ద్వితీయం మణ్డలం త్రేధాభజ్యాత్వ
సూత్రభ్రమైఃపునః ॥ ౧౫౧ ॥ తేషామాద్యం కేసరస్థానం ద్వితీ
యం దళమణ్డలమ్ । తృతీయం తత్పునస్త్రిధా భక్తం నాభిత్రయం
చరేత్ ॥ ౧౫౨ ॥ నాభేర్బహిర్మణ్డలయోర్ద్వాదశారాణి కల్ప
యేత్ । తద్బహిర్మణ్డలం త్వేకం నేమిస్థానం ప్రకల్పయేత్ ॥౧౫౩॥
కృత్వైవం వర్ణకైఃపూర్తైఃపూరణీయం మహోజ్జ్వలైః । ఉచ్చాగ్ర
పీతాంఽపీతాం సబీజాం విద్ధికర్ణికామ్ ॥ ౧౫౪ ॥ రేఖాన్వితానిపత్రా
ణి సర్వాణి సుసితానిచ । కేసరత్రితయంకుర్యాత్పిత్రైపత్రైరుణ
ప్రభమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ దళాన్తగాద్యమసితం శ్వేతంపీతంచ పాటలమ్ ।
నాభిత్రయం క్రమేణస్యాద్రక్తసన్ధాన్యరాణితు ॥ ౧౫౬ ॥ నేమి
స్తు ప్రాగ్భాగస్యాత్కృష్ణవర్ణస్సతోన్తిమః । సితాని పీఠకోణాని
రక్తం తద్దిక్చతుష్టయమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ రాజోపలప్రభావీథీఃపత్రమా
లాద్యలంకృతా । పశ్చిమాంశం వినాసర్వద్వారాణ్యమ్బుజప
త్రవత్ ॥ ౧౫౮ ॥ కృష్ణాని సర్వశోభాని ద్వారోద్దేశస్థితానిచ ।
తదగ్రాకృతితుల్యాని ఉపశోభాని గర్భవత్ ॥ ౧౫౯ ॥ కోణాని కే
సరాభాని సితశఙ్ఖాన్వితానిచ । శోణహేమాది వర్ణంచ క్రమాద్రే
ఖాగణంబహిః ॥ ౧౬౦ ॥ కృత్వైవమనుసన్ధాయ సర్వాత్మత్వేన
దేహవత్ । రజాంసి విద్ధిభూతాని సితపీతాదికానిచ ॥ ౧౬౧ ॥
తన్మాత్రాణ్యుపశోభాని శోభానికరణానిచ । ఏవం సర్వాణి కోణా

ని సద్వారాణీన్ద్రియాణిచ ॥ ౧౬౨ ॥ బహిరావరణం యద్వై సత్వాద్యం త్రితయం హియత్ । మనస్సువితతావీధీ గరర్వ్యం పీఠము దాహృతమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ ధీఃపద్మం తదధిష్ఠాతా బీజాత్మా చిన్మయఃపుమాన్ । అమూర్తమీశ్వరశ్చాత్ర తిష్ఠత్యానన్దలక్షణః ॥ ౧౬౪ ॥ యస్య సన్దర్శనాదేవ శశ్వద్ధ్యానః ప్రసీదతి । సనక్షానామసక్షానాం వపుష్యేతే కృతే సతి ॥ ౧౬౫ ॥ ప్రాయశో ముక్తిభాజాంచ ఇహజన్మైకశేషిణామ్ । దేవతాస్తేఽజ్ఞానాం హిత్వా బహిరస్తశ్చకర్మిణామ్ । ౧౬౬ ॥ అన్యథాదృష్టమాత్రేద్వై కథమాహ్లాదమేష్యతి । అన్తస్స్వం వేదనసమమస్తిత్వప్రతిపాదకమ్ ॥ ౧౬౭ ॥ యదక్షిలక్షణం తత్త్వం తత్తత్సర్వత్ర సస్థకమ్ । వస్తుత్వేన గృహీత్వైవ సంమణ్డలం పూర్వనిర్మితమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ నానావర్ణైశ్చ నానాభ భువనం సర్వమఙ్గళకరమ్ । తతస్తస్మిన్ విభోర్గర్భాగ్వాదాసనం పరికల్ప్యచ ॥ తన్మధ్యే దేవదేవేశం సమావాహ్య యథావిధి । సన్నిధిం సన్నిరోధాదిభోగయాగావసానకమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ సర్వంచ పూర్వవత్కృత్వా ఆసనాద్యైః పురోదితైః । పూజయేజ్జపయజ్ఞాన్తం దేవేశం మణ్డలే గురుః ॥ ౧౭౧ ॥ మణ్డలే కుమ్భయాగేచ పోక్షణం స్నానమాచరేత్ । తతస్తుమూర్తిపైసాన్యర్ధం గత్వావై బిమ్బసన్నిధమ్ ॥ తత్రసంపూజయెద్దేవం మహతావిభవేనతు । తతఃకుణ్డసమీపంతు గత్వా దేశికసత్తమః ॥ ౧౭౩ ॥ కుణ్డంతత్రానలంచాపి సంస్కృత్యవిధనత్తతః । అగ్నౌ సన్తర్పణం కుర్యాద్యథోక్తవిధినావిభోః ॥ ౧౭౪ ॥ సమిద్భిశ్చైవ నిత్యాభిః కామ్యైశ్చైవ యథాక్రమమ్ । పూర్ణాహుత్యాదికం సర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరేత్ ॥ ౧౭౫ ॥ నోత్సవే సప్తరాత్రే దర్భై దేవాన్నోద్వాసయేత్తతః । ప్రత్యహం ధారయేదగ్నిం యావత్తీర్థదినాన్తిమమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ అహోరాత్రం ప్రతిదినం జుహుయాదుక్తవర్త్మనా । తతో బిమ్బాన్తికం గత్వా కృత్వా

హోమని వేదనమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ సర్వం తు సంప్రదానాన్తం క్రమాత్కృ
త్వా తతఃపరమ్ । విభవే సతి హైకుర్యాద్భూయస్సంపూజనం విభోః ॥
తతో ద్వారబలిం దద్యాచ్చతుర్దిక్షు యథావిధి । తతశ్చ యాగగేహా
త్తు దేవమన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౧౭౯ ॥ తత్ర సంపూజ్య దేవేశం
రాత్రిశేషం సమాపయేత్ । అఙ్కురారోపణదినాత్పూర్వం యాగది
నాన్తికమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ వ్రతం కుర్యాద్దైశికేన్ద్రో దినద్వాదశకే క్ర
మాత్ । స్నానార్చనాదికం కృత్వా పీత్వా తచ్చరణోదకమ్ ॥ ౧౮౧ ॥
శంఖోదకసమాయుక్తం జపేదష్టాక్షరం మనుమ్ । నైవేద్యప్రాశనం
పూర్వం కుర్యాన్నక్తాశనాద్విజాః ॥ ౧౮౨ ॥ జపేద్ద్వాదశనా
మాని క్రమాద్ధ్యాయచ్చానుస్మరన్ । ద్వితీయే దివసే ప్రాప్తే దేశికో
మన్త్రవిత్తమః ॥ ౧౮౩ ॥ స్నానాది నిత్యనియమాన్ నిర్వర్త్య స
మాహూర్తికైః । నిత్యార్చనం విభోః కృత్వా విశేషేణ యజేత్తతః ॥
ప్రవిశ్య యాగసదనం పూర్వోక్తవిధినా గురుః । కృత్వా ద్వారా
ర్చనాన్తం తు గత్వా కుమ్భస్య సన్నిధిమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ కుమ్భే చ
మణ్డలే చైవ యజేద్దేవం యథావిధి । కుమ్భే చ మణ్డలే చైవ పూర్వ
యాత్రార్చనం కృతమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ అన్యైర్విప్రైరపి తత్రైవ పూజ
నం తు సమాచరేత్ । న పర్యుషితదోషోఽస్తి తయోర్యస్మాన్మునీశ్వరాః ॥
స్థలే భస్మని శైపూర్వే పూజనం నిష్ఫలం భవేత్ । యోజయిత్వా తు
కుమ్భస్థే వర్తయేన్మణ్డలం తతః ॥ ౧౮౮ ॥ సితాద్యైః పావనైర్గన్ధై
స్తాఙ్కుమ్భే సమర్చయేత్ । యథావద్దేవదేవేశం పూజయేన్మణ్డలే
తతః ॥ ౧౮౯ ॥ ఏవం కుమ్భేఽపి దోషాణాం సమ్భవే మునిపుఙ్గవాః ।
తత్రస్థితం దేవదేవం మణ్డలే యోజయేద్గురుః ॥ ౧౯౦ ॥ కుమ్భం సం
శోధ్య భూయోఽపి సమ్పూజ్య విమలోదకైః । పూర్వవత్సమలంకృ
త్య తత్ర సమ్పూజయేద్విభుమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ అథ దేవగృహం గత్వా
పుణ్డరీకాక్షమచ్యుతమ్ । అష్టాఙ్గేన నమస్కృత్య పూజయేత్పురుషో

త్తమమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ అర్ఘ్యైలభనమాల్యైశ్చ ధూపైరగ్గాది సంయు
తమ్ । తత్సర్వం యోగ్యమాహర్తుం పూజాన్తరనివేదితమ్ ॥౧౯౩॥
పుష్పపూర్వం సమాదాయ శిరసా చాభినన్ద్య తత్ । సమర్ప్య విష్వ
క్సేనస్య హ్యస్త్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ॥ ౧౯౪ ॥ సపీఠం భగవ
ద్బిమ్బం నిర్మలీకృత్య వారిభిః । ప్రాసాదం శోధయిత్వా తు దేవ
దేవం సమర్చయేత్ ॥ ౧౯౫ ॥ స్నానైస్తు క్షీరపూర్వైర్వా ధా
త్రీఫలపురస్సరైః । యథాక్రమోపదిష్టైస్తు చాన్యైర్భోగైరకృత్రి
మైః ॥ ౧౯౬ ॥ ప్రదక్షిణప్రణామాన్తం విశేషోత్సవమాచరేత్ ।
తతో యాగగృహం గత్వా వహ్నిం సన్తర్పయేచ్ఛుభమ్ ॥ ౧౯౭ ॥
పూర్వోక్తవిధినా పశ్చాత్సంస్కృతే నాథవహ్నినా । చరుం సం
శ్రపయేచ్చుల్ల్యాం హృదా క్షీరాజ్యతణ్డులైః ॥ ౧౯౮ ॥ సముద్ధృ
త్యాజ్యపూతం తు వినివేద్య యథాక్రమమ్ । కలశస్థలబిమ్బానామే
కాంశం జుహుయాత్తతః ॥ ౧౯౯ ॥ యద్వా యాగసమారమ్భ
కాలే పూర్వం సంసాధ్యైవ చరుమ్ । కలశస్థలబిమ్బానాం క్రమాత్కృ
త్వా తు పూజనమ్ ॥ ౨౦౦ ॥ సర్వం ద్విజప్రదానాన్తం వహ్నిం స
న్తర్పయేత్తతః । దత్త్వా పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్కుర్యాద్దిగ్ద్వారబలిం
తథా ॥ ౨౦౧ ॥ గత్వా బిమ్బసమీపం తు కృత్వా హోమానునివేద
నమ్ । బలిబిమ్బం యథాదాయ యానమారోప్య వై తతః ॥ ౨౦౨ ॥
అలంకృత్య విశేషేణ వస్త్రాభరణమాల్యకైః । వహేయుర్బ్రా
హ్మణా యానం ధ్యాయన్తో విహగేశ్వరమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ ప్రథమావృ
తిమారభ్య రథ్యావరణపశ్చిమమ్ । ప్రదక్షిణక్రమేణైవ బలిదానపు
రస్సరమ్ ॥ ౨౦౪ ॥ భ్రామయిత్వా తు దేవేశం తతో గ్రామేఽపి పూ
ర్వవత్ । గ్రామస్యైన్ద్రాదిదిగ్యోగేన దిశాసు విదిశాసు చ ॥౨౦౫॥
మధ్యే చ కుముదాదీనాం సగణానాం క్రమేణ తు । పీఠికాసు బలిం ద
ద్యాన్నిర్మితాసు పురైవ తు ॥ ౨౦౬ ॥ భూతలే గోమయాద్యైన

లేపితే వా యథారుచి । దశానాం కుముదాదీనాం గణేశానాం ద్విజో
త్తమాః ॥ ౨౦౭ ॥ ప్రణవాద్యైర్నమోన్తైస్తు స్వైస్వైర్నామభిరే
వచ । అర్ఘ్యం గన్ధం తథా మాల్యం ధూపం గన్ధామ్బుపూర్వకమ్ ॥
బలింభూయో జలంచాపి తామ్బూలం క్రమశో దదేత్ । నృత్తగీతా
దికం సర్వం పూర్వవత్పరికల్పయేత్ ॥ ౨౦౯ ॥ ఏవం గ్రామబలిం
కృత్వా బలిబిమ్బాగ్రతో గురుః । అనుక్తానాంచ సర్వేషాం గ్రామ
మధ్యే మునీశ్వరాః ॥ ౨౧౦ ॥ నమః పారిషదేభ్యశ్చేత్యుక్త్వా శి
ష్టబలిం క్షిపేత్ । తతస్తు బలిబిమ్బం తు ప్రవేశ్యాన్తర్మునీశ్వరాః ॥ ౨౧౧ ॥
అభ్యర్చ్య త్రిశూలాన్తర్గతం స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ । ఏవం కాలద్వ
యే కుర్యాద్బలిం తీర్థదినాన్తిమమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ ఆరభ్య దివసే రాత్రౌ
సమాప్తి దివసేఽహని । బలిమేకం క్షిపేన్మధ్యదివసేషు బలిద్వయ
మ్ ॥ ౨౧౩ ॥ ఏవం దివారజన్యాంచ నిత్యపూజాపురస్సరమ్ । వి
శేషయజనం కుర్యాద్బల్యన్తం దేశికోత్తమః ॥ ౨౧౪ ॥ వాహనా
రోహణం రాత్రౌ దివసే వా యథారుచి । బల్యన్తే దేశికః కుర్యాత్త
ద్విధానమిహోచ్యతే ॥ ౨౧౫ ॥ యాత్రాబిమ్బగతం దేవం దేవీ
భ్యాం సహ వా వినా । అలఙ్కృత్య విశేషేణ విచిత్రవసనైస్తథా ॥
వివిధైర్భూషణైశ్చాపి మాల్యైర్నానావిధైస్తథా । అలంకృతం వి
శేషేణ యానం హేమాదినిర్మితమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ సమానీయ తు సం
ప్రోక్ష్య ధ్యాత్వా గరుడరూపిణమ్ । తన్మన్త్రేణ సమభ్యర్చ్య యా
నమర్ఘ్యాదిభిస్తతః ॥ ౨౧౮ ॥ కృత్వా పుణ్యాహఘోషంచ శ్రుతి
ఘోషసమన్వితమ్ । శఙ్ఖతూర్యాదిసంయుక్తం ప్రాదక్షిణ్యక్రమే
ణ తు ॥ ౨౧౯ ॥ యానే తత్ర సమారోప్య యాత్రామూర్తిగతం వి
భుమ్ । దృఢీకృత్య విశేషేణ హ్యలంకుర్యాజ్జగత్ప్రభుమ్ ॥ ౨౨౦ ॥
అర్ఘ్యాద్యైరర్చయిత్వా తు తామ్బూలాదీన్నివేదయేత్ । వహేయు
ర్బ్రాహ్మణా యానం ధ్యాయన్తో విహగేశ్వరమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ అథవా

వైష్ణవాశ్చాప్యావహేయుర్భక్తిసంయుతాః । గ్రామే వా నగరే
వాపి పట్టణే వా మునీశ్వరాః ॥ ౨౨౨ ॥ ప్రదక్షిణక్రమేణైవ పరిభ్రమ
ణమాచరేత్ । బ్రాహ్మణైర్ధ్రియమాణైశ్చ కఞ్చుకోష్ణీషధారి
భిః ॥ ౨౨౩ ॥ మౌక్తికైరాతపత్రైశ్చ మాయూరైశ్చ సుశోభ
నైః । హేమదణ్డసమాయుక్తైస్తాలవృన్తైస్తథావిధైః ॥ ౨౨౩ ॥ ప
ట్టజైర్వివిధైశ్చాపి చామరైశ్చ సితాసితైః । కేతుదణ్డైశ్చ వివిధైర్ధ్వ
జయన్తీవిభూషితైః ॥ ౨౨౫ ॥ కేవలైరత్నదణ్డైశ్చ తథాన్యైర్ధ్వజ
యష్టికైః । వర్ణిబృన్దైశ్చ వివిధైర్వీణావేణుస్వనైస్తథా ॥ ౨౨౬ ॥
సువర్ణశృఙ్గఘోషైశ్చ తథాన్యైర్మఙ్గళస్వనైః । గణికాదేవదాసీభి
స్తథా నాగరికైర్జనైః ॥ ౨౨౭ ॥ పిష్టైర్వ్రీహిలతాహస్తైః కఞ్చుకో
ష్ణీషభూషితైః । సుసృష్టధూపపాత్రైశ్చ వహద్భిః పార్శ్వయోస్తథా ॥
అనేకశతసఙ్ఖ్యాతైర్దీపైరతిసముజ్జ్వలైః । దామకే రత్నఖచితే పా
త్రే హేమాదినిర్మితే ॥ ౨౨౯ ॥ విన్యస్య దేవపురతో వహద్భిః పరి
చారకైః । ఋగ్యజుస్సామవేదాంస్తు పఠద్భిస్సుప్రతిష్ఠితైః ॥ ౨౩౦ ॥
బ్రాహ్మణైర్దక్షిణే భాగే తథా చైకాయినీం శ్రుతిమ్ । పఠన్తస్సాత్వ
తాద్యైశ్చ పఠద్భిర్భక్తిసంయుతైః ॥ ౨౩౧ ॥ వాసుదేవస్య మా
హాత్మ్యం కథయద్భిశ్చ సన్తతమ్ । వాసుదేవార్చనపరైస్సాత్త్వ
కైః పాఞ్చరాత్రికైః ॥ ౨౩౨ ॥ వామే తు సేతిహాసాని పురాణా
నిస్తుతీరపి । నానాభాషావిరచితా విష్ణుపారమ్యసూచకాః ॥ ౨౩౩ ॥
పఠద్భిర్బ్రాహ్మణైర్భక్తైస్త్రయ్యన్తార్థవిచారిభిః । శాబ్దికైస్తార్కి-
కైశ్చైవ తథా మౌహూర్తికాదిభిః ॥ ౨౩౪ ॥ తత్తచ్ఛాస్త్రప్రమే
యం తు బ్రువాణైర్వినయాన్వితైః । గాయద్భిరగ్రే దేవస్య ద్రా
మిడం శ్రుతిముత్తమామ్ ॥ ౨౩౫ ॥ తథా భాషాప్రబన్ధాంశ్చ గద్య
పద్యాత్మకానిచ । తథా చ వైష్ణవీర్భక్త్యా బ్రువాణైర్వైష్ణవోత్తమైః ॥

బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్వైశ్యైశ్శూద్రైశ్చ భగవత్పరైః । భగవద్ద
ర్శనాసక్తచిత్తైః ప్రణతశాలిభిః ॥ ౩౩౭ ॥ సేనయా సర్వతోదిక్షు
చతురఙ్గబలాఢ్యయా । రాజోచితైః పరికరైరన్యైశ్చ వివిధైస్సహ ॥
దేవం గ్రామాది వీథీషు భ్రామయేత్తు ప్రదక్షిణమ్ । యాత్రాయాం
వర్తమానాయాం దేవదేవాయ భక్తితః ॥ ౩౩౯ ॥ ముఖవాసం స
తాంబూలం బహుశో వినివేదయేత్ । చన్దనం శ్రమశాన్త్యర్థం కర్పూ
రాద్యైస్సువాసితమ్ ॥ ౩౪౦ ॥ ప్రదద్యాద్దేవదేవాయ మాల్యాని
వివిధాన్యపి । శీతలం తర్పణజలం నారికేరజలాన్వితమ్ ॥ ౩౪౧ ॥
శ్రమశాన్తినిమిత్తాని అన్నాన్యపి నివేదయేత్ । దిగన్తకే చ గ్రా
మాదేస్సన్ధ్యాయాం చ విశేషతః ॥ ౩౪౩ ॥ గీతైర్వాద్యైశ్చ నృత్తైః స్తోత్రై
ర్నానావిధమన్త్రైః । శఙ్ఖభేరీమృదఙ్గాద్యైర్దేశం పరితోషయేత్ ॥
ఏవం దేవం పరిభ్రామ్య నయేద్బాహ్యమణ్టపే । సమారోప్యాస
నే శ్రేష్ఠే విష్టరే జగతాం పతిమ్ ॥ ౩౪౪ ॥ అర్ఘ్యం పాద్యం తథాచా
మం గన్ధమాల్యే చ దీపకమ్ । ధూపం నీరాజనం చైవ సమర్ప్య చ య
థావిధి ॥ ౩౪౫ ॥ అథాస్నానజలం స్వచ్ఛం పూర్వవత్ స్నపనాన
పి । తర్పణం నారికేరోద్ధృతసమాచమనం తథా ॥ ౩౪౬ ॥ ముఖవా
ససమోపేతం తాంబూలం చ క్రమేణ తు । నివేద్య దేవదేవాయ
ఉపహారాంస్తు దర్శయేత్ ॥ ౩౪౭ ॥ పూజాకాలేషు సర్వత్ర భూ
షామాల్యాన్యనర్పణమ్ । విసర్జనం చ తేషాం వై తథా చాభ్యవ
హారికైః ॥ ౩౪౮ ॥ భోగైరభ్యర్చనం చైవ ఇతరాలక్ష్యమాచరే
త్ । తత్పశ్చాద్దేవముఖతస్తిరస్కరిణికాపటమ్ ॥ ౩౪౯ ॥ తతస్తుమ
ణ్టపాత్తస్మాన్మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ । మహాపీఠస్య పురతో దేవము
ఖ్యాదిభిర్యజేత్ ॥ ౩౫౦ ॥ అపూపానుపహారాంశ్చ తాంబూ
లాదీన్నివేదయేత్ । దేవాగ్రే చతురో వేదాన్ పాఠయేత్తదనన్తర
మ్ ॥ ౩౫౧ ॥ పాఠయేద్ద్రావిడీం చాపి స్తుతిం వైష్ణవసత్తమైః ।

కక్షమర్దళనాదైశ్చ నృత్తగీతాదిభిస్సహ ॥ ౨౫౨ ॥ భ్రామయేద్దేవ
దేవేశం ప్రాదక్షిణ్యేన మన్దిరమ్ । తతః ప్రవేశయేన్మన్దం మన్దం సో
పానమార్గతః ॥ ౨౫౩ ॥ తదానీం దేవదేవాయ తాంబూలాదీన్ స
మర్పయేత్ । చామరైస్తాలవృన్తాద్యైర్వీజయేచ్ఛ్రమశాన్తయే ॥
స్తోత్రైస్స్తువీత దేవేశం సంస్కృతైర్ద్రామిడైస్తథా । వీణావేణు
మృదఙ్గైశ్చ మఙ్గళైస్తాళనిస్వనైః ॥ ౨౫౫ ॥ ద్రామిడస్తుతిగీతాని
కుర్వద్భిర్వైష్ణవోత్తమైః । తథా మఙ్గళగానాభిర్గణికాభిః పదే పదే ॥
ఉచ్చైశ్చ పుష్పవృష్ట్యా చ వన్దిస్తోత్రరవైస్సహ । నానావిధోపచా
రైశ్చ దేవమన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౫౭ ॥ ప్రాసాదద్వారదేశే తు
దేవదేవస్య భక్తితః । అర్ఘ్యం పాద్యం తథా చామం గన్ధం మాల్యం
చ ధూపకమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ నివేద్య దేవదేవేశం స్వస్థానే సన్నివేశయే
త్ । వాహనారోహణన్త్వేవం కుర్యాద్దేవస్య నిత్యశః ॥ ౨౫౯ ॥
ప్రథమే శిబికాయానం ద్వితీయే శేషపీఠికా । తృతీయే చన్ద్రబింబం
చ దివా చేత్సూర్యమణ్డలమ్ ॥ ౨౬౦ ॥ చతుర్థే దివసే ప్రాప్తే పు
ష్పమణ్టపవాహనమ్ । పఞ్చమే దివసే ప్రాప్తే గరుడారోహణం భ
వేత్ ॥ ౨౬౧ ॥ షష్ఠే దినే తు సంప్రాప్తే తస్మిన్ శయ్యాం దివాపి వా ।
బల్యన్తమర్చనం కృత్వా దేవమాస్థానమణ్టపే ॥ ౨౬౨ ॥ భద్రా
సనే సమారోప్య పురతస్తస్య శోధితే । భూతలే ధాన్యపీఠే తు చూ
ర్ణకుమ్భం చ విన్యసేత్ ॥ ౨౬౩ ॥ ప్రోక్ష్య పుణ్యాహతోయేన శ్రి
యం తత్ర సమర్పయేత్ । సదర్భవస్త్రేణాచ్ఛాద్య చక్రం తత్ర ని
యోజయేత్ ॥ ౨౬౪ ॥ రక్షార్థం చ తతో దేవమర్ఘ్యాద్యైర్హవిరన్తి
మైః । సముభ్యర్చ్య చ హారిద్రం చూర్ణమాదాయ దేశికః ॥ ౨౬౫ ॥
శ్రీసూక్తముచ్చరన్ దేవం చూర్ణేనాభిషేచయేత్ । మణ్టపస్యై
కదేశే తు శాలితణ్డులనిర్మితే ॥ ౨౬౬ ॥ విష్టరే తు జలద్రోణీం సౌ
వర్ణీం వాథ రాజతీమ్ । తామ్రజాం వా యథాలాభం చతుష్పద్విక

గాయతామ్ ॥ ౨౬౭ ॥ తదర్ధవిస్తృతాం మూర్ధ్ని మూలే తత్పాదవిస్తృ
తామ్ । వృత్తాయతామధోభాగే ప్రణాళేన సమన్వితామ్ ॥ ౨౬౮ ॥
ఉత్ఫుల్లకుసుమాకారసదృశామథవా ద్విజాః । బిమ్బమానానురూ
పాం తాం సర్వలక్షణసంయుతామ్ ॥ ౨౬౯ ॥ నివేశ్య తాం సమా
పూర్య గాళితేన జలేన తు । కుఙ్కుమక్షోదయుక్తేన చన్దనేనాన్వి
తేన చ ॥ ౨౭౦ ॥ కర్పూరచూర్ణయుక్తేన కుసుమైర్వాసితేన చ । త
త్పాత్రే దేవమానీయ చార్ఘ్యాద్యైః పరిపూజ్య చ ॥ ౨౭౧ ॥ భేరీప
టహవాదిత్రశఙ్ఖఘోషసమన్వితమ్ । స్తుతిమఙ్గళఘోషైస్తు శ్రుత
ఘోషసమన్వితామ్ ॥ ౨౭౨ ॥ సూక్తేన పౌరుషేణైవ పఞ్చోఙ్గకృతో్వ
నగాహనమ్ । యానే దేవం సమారోప్య సహస్నానాగ్రివాసనా ॥
కుఙ్కుమేన సమాలిప్య ఆపాదాన్మస్తకావధి । భాగినేయోత్పిఙ్క
ణం పీఠం ప్రీతయే వరుణస్య చ ॥ ౨౭౪ ॥ జనానామపి సర్వేషాం ప
విత్రీకరణాయ చ । తతాఙ్లెదేవదేవేశం భక్త్యా పశ్యన్తి యే ద్విజాః ॥
తేష స్వర్ఘనాశ్చ పాపస్య నో భవన్తి నిరుపద్రవాః । తతస్తు సఙ్గాప్యే దేవం
వస్త్రైరపి నివేశ్య చ ॥ ౨౭౬ ॥ స్నానసన్ధ్యాది సకలమాచార్యస్స్వ
యమాహరేత్ । తతో దేవమలఙ్కృత్య కుర్యాత్సమ్యగ్రజోత్సవమ్ ॥
సప్తమే దివసే ప్రాప్తే కృత్వా బల్యన్తమర్చనమ్ । ప్రతిష్ఠితం రథం
పూర్వం సర్వలక్షణసంయుతమ్ ॥ ౨౭౮ ॥ ముక్తాప్రవాళితానైశ్చ
సౌవర్ణైర్దర్పణైరిగణ్డైః । ముక్తాదామసమోపేతైర్విచిత్రైః పుష్ప
దామభిః ॥ ౨౭౯ ॥ హైమేనచ వితానేన ప్రభయా చ విశేషతః ।
మధ్యతో భద్రపీఠేన సౌవర్ణేన తథైవ చ ॥ ౨౮౦ ॥ ధ్వజైశ్చ వివిధై
ర్మైల్యైః పతాకాభిశ్చ సర్వతః । భూషయేద్రథయానం తు తథా గరుడ
కేతునా ॥ ౨౮౧ ॥ సౌవర్ణకుమ్భశిఖరైః రథమేవమలఙ్కృతమ్ ।
సంప్రోక్ష్య పఞ్చగవ్యేన తథా పుణ్యాహవారిభిః ॥ ౨౮౨ ॥ రథస్య
పాదాదూర్ధ్వాన్తం స్థితాన్ దేవాన్ సమర్చయేత్ । ప్రథమం పాద

చక్రేషు వహ్న్యదీశానపశ్చిమమ్ ॥ ౮౩ ॥ సత్యం సుపర్ణం గరు
డం తార్క్ష్యం చైవ యథాక్రమమ్ । తత్తన్మన్త్రైస్సమభ్యర్చ్య అ
న్యత్ర విహగేశ్వరమ్ ॥ ౮౪ ॥ చక్రదణ్డద్వయే మాయాం చక్రే చ
శశిభాస్కరౌ । అనన్తం చ తథాధారే భాగాక్ష్యదణ్డకద్వయే ॥ ౮౫ ॥
విశ్వరూపధరౌ విష్ణుశ్శక్తీశశ్చ పృథావిమౌ । పరితోఽష్ట కాజానే
కేశవాదీననుక్రమాత్ ॥ ౮౬ ॥ గాత్రేషు గాత్రపాదేషు ధర్మా
ద్యం తత్పీఠకం యజేత్ । గాత్రాద్గాత్రాన్తరే న్యస్యేచ్చక్రాద్యాయు
ధసఞ్చయమ్ ॥ ౮౭ ॥ రథప్రాసాదమూర్ధాన్తే స్థాపికాయాం
సదాహరిమ్ । కూటశాలాసు ప్రాగుక్తవాసుదేవాదికాన్యజేత్ ॥
ఏకశృఙ్గాదికాన్మత్స్యాన్ పరితో వేదికాతలే । కూర్మాదీన్ద్వాదశత
థా గ్రీవాయాం పరితో యజేత్ ॥ ౮౯ ॥ శిఖరేషు యజేద్వాస్వా
దనన్తాదీననుక్రమాత్ । సర్వేషామూర్ధ్వతో విష్ణోః పక్షనాభం ధ్రు
వం యజేత్ ॥ ౯౦ ॥ అష్టస్వగ్రస్థధూపైశ్చ క్రమేణైతాన్ ప్ర
పూజ్య చ । చణ్డాద్యం చ సుభద్రాన్తం ద్వారద్వారే దిక్షు సమర్చయే
త్ ॥ ౯౧ ॥ కుముదాదిగణేశానాన్ లోకపాలాన్యథాక్రమమ్ ।
తత్తత్స్థానేషు సంపూజ్య రథం గరుడరూపిణమ్ ॥ ౯౨ ॥ ధ్యా
త్వాభ్యర్చ్య తతోఽర్ఘ్యాద్యైర్హవిరన్తం తతో గురుః । చణ్డాదీనాం
బలిం దత్త్వా రథస్య పరితస్తతః ॥ ౯౩ ॥ దేవగేహం సమాసాద్య
మూర్తిపైస్సహ దేశికః । యానమారోప్య దేవేశం శ్రీపుష్టిభ్యాం స
మన్వితమ్ ॥ ౯౪ ॥ ఆస్థానమణ్డపం నీత్వా సమారోప్య చ విష్టరే ।
అర్ఘ్యాద్యైర్దేవమభ్యర్చ్య వివిధైరుపచారకైః ॥ ౯౫ ॥ యాత్రా
నిర్విఘ్నసిద్ధ్యర్థం బీజాని వివిధాని చ । ఫలాని చ హిరణ్యాని తథా ద
ధ్యోదనం ద్విజాః ॥ ౯౬ ॥ దేవస్య సన్నిధౌ దత్త్వా విప్రేభ్యో
దేశికోత్తమః । సుముహూర్తే సులగ్నే చ దైవజ్ఞపరిచోదితే ॥ ౯౭ ॥
రథస్యారోహణార్థం తు దేవమభ్యర్థ్య యత్నతః । పాదుకే వినిధే

దాద్యథయానమారోప్య పూర్వవత్ ॥ ౨౯౮ ॥ వేదఘోషైస్తథా ఘ
ణ్టాఘోషైర్మఙ్గళనిస్స్వనైః । (తథా జయజయారావైః కాహళై
శ్శంఖనిస్స్వనైః) భేరీపటహవాదిత్ర నృత్తగీతాదిభిస్సహ ॥ ౨౯౯ ॥
ఛత్రచామరపూర్వైశ్చ యాత్రోపకరణైస్సహ । ప్రథమావృతిమా
రభ్య రథ్యావరణపశ్చిమమ్ ॥ ౩౦౦ ॥ ప్రదక్షిణక్రమేణైవ పరిభ్రా
మ్య చ పూర్వవత్ । రథం ప్రదక్షిణీకృత్య సుముహూర్తే సులగ్నకే ॥
రథమారోపయేద్దేవం బ్రాహ్మణైస్సుప్రయత్నతః । రథస్యోర్ధ్వగతే
దేవం విష్టరే సన్నివేశ్య చ ॥ ౩౦౨ ॥ యాత్రార్థం దేవదేవాయ అ
ర్ఘ్యం పాద్యం తథైవ చ । ఆచామం గన్ధమాల్యే చ దీపం ధూపం తథై
వ చ ॥ ౩౦౩ ॥ స్నానం మధుపర్కం చ నైవేద్యం వివిధం తథా ।
పృథుకాద్యం పానకం చ తర్పణాచమనే తథా ॥ ౩౦౪ ॥ తాంబూ
లం వినివేద్యాథ ముఖవాససమన్వితమ్ । తతః కాలే పుత్రకామానాం
స్త్రీణాం చారోగ్యమిచ్ఛతామ్ ॥ ౩౦౫ ॥ నైవేద్యం కబళీకృత్య
దద్యాద్దేవస్య సన్నిధౌ । ఆచార్యసాధకాశ్చాపి రథస్యోర్ధ్వగతే స్థి
తాః ॥ ౩౦౬ ॥ తస్యాధస్తాత్ స్థలే స్థాప్యాః పశ్చిమే ఛత్రధారకాః ।
తత్ర తత్పార్శ్వతః స్థాప్యా మాయూరచ్ఛత్రధారిణౌ ॥ ౩౦౭ ॥ ద
క్షిణోత్తరపార్శ్వస్థౌ వ(గే) చామరధారిణౌ । సారథిస్తత్ స్థలే స్థా
ప్యస్స్వాగ్రతో మధ్యదేశతః ॥ ౩౦౮ ॥ తతస్తద్రథయానం తు భ్రా
మయేత్సర్వవీథిషు । ప్రాదక్షిణ్యేన వై గ్రామే నగరే పత్తనేపి వా ॥
తతో రథాత్తు దేవేశమవరోప్య సుయత్నతః । యానాన్తరే సమారో
ప్య స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ ॥ ౩౧౦ ॥ అష్టమేహ్ని తు త(ద్రా)త్రౌ
డోలారోహణపూర్వకమ్ । అశ్వారోహం తతః కుర్యాన్మృగయాం
చాపి కారయేత్ ॥ ౩౧౧ ॥ భక్తసన్త్రాణలీలాం చ బ్రాహ్మే సగరశో
ధనమ్ । ప్రణయకలహశ్చాస్య దేవ్యా దేవేన వై మిథః ॥ ౩౧౨ ॥
సన్ధానముఖయోః కుర్యాత్ తమస్యతామితి చోచ్చరేత్ । నవమేఽహ్ని

థం కుర్యాత్తదా రాత్రౌ శిబికోత్సవమ్ ॥ ౩౧౩ ॥ వాహనారోహణ
స్యైవం క్రమస్సమ్యఙ్నిరూపితః । అపూర్వాశ్వభరణైస్తైస్తైరపూ
ర్వైశ్చామరైస్తథా ॥ ౩౧౪ ॥ అపూర్వోద్యానయానాద్యైర్యథా
కౌతూహలం భవేత్ । తథాపి శేషకర్తవ్యో యానం తీర్థదినావధి ॥
అథావభృథకార్యస్య విధానం తూచ్యతే ద్విజాః । ఆచార్యస్సూ
ర్తిపైస్సార్థం ప్రవిశ్య భగవద్గృహమ్ ॥ ౩౧౫ ॥ దేవం ప్రపూజ్య విధి
వచ్ఛల్యన్తం సర్వమాచరేత్ । ఆచార్యో యజమానేన సాధకైశ్చ
సమన్వితః ॥ ౩౧౬ ॥ ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ మూలబిమ్బస్య
పాదయోః । ప్రణమ్య దణ్డవత్తత్ర తీర్థబిమ్బం సమానయేత్ ॥ ౩౧౭ ॥
తదలాభే మునిశ్రేష్ఠా నిత్యస్నపనకౌతుకమ్ । అలాభే త్వస్య బిమ్బస్య
బలిబిమ్బం తు వా ద్విజాః ॥ ౩౧౯ ॥ మూలబిమ్బస్య పురతస్సంస్థా
ప్యావాహ్య పూజ్య చ । తీర్థబిమ్బం సముద్ధృత్య వాద్యైస్సతోర
ణైస్సహ ॥ ౩౨౦ ॥ ధ్వజపీఠసమీపం తు సమానీయ యథావిధి । శో
ధితేఽలంకృతే తత్ర మణ్టపే స్నానవిష్టరే ॥ ౩౨౧ ॥ నివేశ్య స్నాన
బిమ్బం తు మూలబిమ్బస్య సంముఖమ్ । తదగ్రతస్తు సంస్థాప్య స్న
పనం స్నానసాధనమ్ ॥ ౩౨౨ ॥ పురతస్స్థణ్డిలం కృత్వోలూఖలం తత్ర
విన్యసేత్ । ముసలాని చతుర్దిక్షు విన్యస్యోలూఖలోపరి ॥ ౩౨౩ ॥
ముసలోలూఖలే గృహ్య దూర్వాకాణ్డాని బన్ధయేత్ । నవవస్త్రేణ
సంవేష్ట్య తత్ర చూర్ణం వినిక్షిపేత్ ॥ ౩౨౪ ॥ సౌవర్ణం రజనీచూర్ణ
సంమిశ్రం గన్ధసంయుతమ్ । చతుర్భిర్వైష్ణవైర్విప్రైర్వైష్ణవీభిస్తు
వా ద్విజాః ॥ ౩౨౫ ॥ కారయేదవఘాతం తు గీయమానే తు మఙ్గళే ।
స్థాపితస్నపనాద్విప్రాః ప్రాగ్భాగే వా తదుత్తరే ॥ ౩౨౬ ॥ త
ద్వాలైగపీఠికాం కృత్వా తత్ర కుమ్భం నివేశ్య చ । ససూత్రం తత్ర ని
క్షిప్య చూర్ణం వస్త్రేణ వేష్టయేచ్చ ॥ ౩౨౭ ॥ అథవా పఞ్చ నవ వా
కలశాన్ చూర్ణపూరితాన్ । అర్చయిత్వా తు మూలేన తతస్సంస్నా

పయేద్విభుమ్ ॥ ౩౨౮ ॥ తైలేనాభ్యజ్య దేవేశం సముద్వర్త్య చ
పూర్వవత్ । తతస్సంస్నాప్య విధినా పాద్యాద్యైస్సకలైస్సక్రమా
త్ ॥ ౩౨౯ ॥ అభ్యర్చ్య దేవముఖ్యాద్యైర్హైమచూర్ణాదిపూరితమ్ ।
ఆదాయ కుమ్భం తైలాన్తే శ్రీసూక్తేనాభిషేచయేత్ ॥ ౩౩౦ ॥
సహస్రధారయా స్నానం కృత్వా సంశోధ్య వారిణా । అథరోత్తరవ
స్త్రాభ్యాం నవాభ్యాం పరిధాప్య చ ॥ ౩౩౧ ॥ అలంకృత్య విశే
షేణ సమభ్యర్చ్య యథావిధి । ముద్గాన్నపాయసాన్నాద్యైః ని
వేద్య గణనాపరమ్ ॥ ౩౩౨ ॥ శిబికాం సమారోప్య తీర్థబిమ్బసమలం
కృతమ్ । తన్మధ్యే స్నపనబిమ్బం ప్రపుష్పాభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౩౩౩ ॥
శిబికాం సమారోప్య హ్యలంకృత్య విశేషతః । తీర్థబిమ్బం పుర
స్కృత్య యాత్రయా నగరం విభుమ్ ॥ ౩౩౪ ॥ నృత్తవాద్యాదిశబ్దా
ద్యైః సర్వవాద్యసమన్వితమ్ । ప్రదక్షిణం పరిభ్రామ్య సర్వత్ర వరదో
విభుః ॥ ౩౩౫ ॥ తీర్థస్థానం సమాసాద్య తత్తీరే మణ్డపే శుభే ।
*స్నానాగారం దేవదేవేశం వినివేశ్య చ విష్టరే ॥ ౩౩౬ ॥ యాత్రా
విశ్రమ్య పునస్స్నానపీఠం విధాయ చ । నివేశ్య తత్ర తీర్థాగ్రం
పఞ్చామృతైర్విశేషతః ॥ ౩౩౭ ॥ యద్వా ద్వాదశభిస్సమ్యఙ్నవభి
ర్వాభిషేచయేత్ । మూర్ధ్నిస్నానం తు విధివత్కృత్వా దేవస్య దేశికః ॥
అర్ఘ్యాద్యైస్సంపూజయిత్వాథ బిమ్బం తు పరిమార్జ్య చ । భుక్తావశిష్టం
యచ్చూర్ణం భక్తానాం మూర్ధ్ని దాపయేత్ ॥ ౩౩౯ ॥ గఙ్గాస్నాన
ఫలం చూర్ణం సర్వపాపప్రణాశనమ్ । క్రీడయా వాపితం చూర్ణం శిర
సా ధారయేత్తు యః ॥ ౩౪౦ ॥ తస్య దేహగతం పాపం తత్క్షణాదేవ
నశ్యతి । కృత్వా పుణ్యాహఘోషం తు తీర్థం సంప్రోక్ష్య దేశికః ॥
తత్తీర్థే సర్వతీర్థాని సమావాహ్య సమర్చయేత్ । తతశ్చ దేశికేన్ద్ర
స్తు యాత్రామూర్తిగతం విభుమ్ ॥ ౩౪౧ ॥ సమాసాద్య తు తత్రా

* పా॥ సయాగా

టీ ప్రణమ్య తదనుజ్ఞయా । ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే రవౌ మధ్య
న్దినంగతే ॥ ౩౪౩ ॥ తీర్థబిమ్బం సమాదాయ ఘణ్టాశఙ్ఖరవైస్సహ ।
వామహాస్తతతేకుర్యాత్ క్ష్మామణ్డలగతంత్వనా ॥ ౩౪౪ ॥ ఃద్ధ్రి
యాన్మధ్యభాగేతు పాణినా దక్షిణేనతు । తీర్థతీరంసమాసాద్య దేశి
కేన్ద్రైస్సమాహితః ॥ ౩౪౫ ॥ ఆశీర్వాదంపురాకృత్వా రాజరా
ష్ట్రాదికస్యచ । జలమధ్యం సమాసాద్య నాభిదఘ్నజలేస్థితః ॥
జప్త్వైవ మూలమన్త్రంతు బిమ్బేన సహదేశికః । నిమజ్జేద్భక్తి
సంయుక్తో ధ్యాయమానోచ్యుతంహృది ॥ ౩౪౬ ॥ నిమజ్జేయు
స్తదాసర్వే భక్తా భాగవతా అపి । దేవేన సహతత్రైవ నిమజ్జన్తిచ
యేజనాః ॥ ౩౪౭ ॥ విముక్తకల్మషాస్తేవై ప్రాప్నుయుః పరమాంగ
తిమ్ । స్వయం వ్యక్తాదికేస్థానే మధ్యాహ్నేవాపరాహ్ణకే ॥ ౩౪౮ ॥
రజన్యాం పూర్వభాగేవా కుర్యాదవభృథంవిభోః । ముహూర్తాది
క్రమప్రాప్తదోషస్తత్రనవిద్యతే ॥ ౩౫౦ ॥ తతస్తీర్థే సమారోప్య
తీర్థబిమ్బంతుపిష్టరే । శాటకద్వయం దత్వా స్నానవస్త్రే విసృ
జ్యచ ॥ ౩౫౧ ॥ దేశికస్స్వయమాదాయ తేనవస్త్రేమూర్ధ్నిధార
యేత్ । అర్ఘ్యాద్యైశ్చసమభ్యర్చ్య అలంకృత్యాపి శేషతః ॥ ౩౫౨ ॥
మహాహవిర్నివేద్యాథబ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః । ప్రత్యహం భో
జయేత్ప్రాజ్ఞ సహస్రంశతమేవవా ॥ ౩౫౩ ॥ యానే దేవంసమా
రోప్య తతో గేహం ప్రవేశయేత్ । తీర్థబిమ్బగతాంశక్తిం మూ
లబేరేవిసర్జయేత్ ॥ ౩౫౪ ॥ సాయంకాలేతు సంప్రాప్తే దేవదే
వం జగత్పతిమ్ । వస్త్రాభరణమాల్యాద్యైరలంకృత్య విశేషతః ॥
శిబికాదౌ సమారోప్య దేవీభ్యాం సహదేశికః । శఙ్ఖాది మఙ్గళరవై
శ్ఛత్రచామరకేతుభిః ॥ ౩౫౬ ॥ రాజచిహ్నైః పరికరైర్గణికా దే
వదాసిభిః । సర్వైః పరిజనైస్సార్ధం కృత్వా గ్రామం ప్రదక్షిణమ్ ॥
మన్దిరాన్తఃప్రవేశాదథ బలిపీఠసమీపతః । మధుపర్కం నివేద్యాథ

అపూపాదీన్నివేదయేత్ ॥ ౩౬౮ ॥ శీతలం తర్పణజలం తాంబూ
లాదీన్నివేదయేత్ । దేవాగారం పరిభ్రామ్య మహామణ్టపమాశ్రయే
త్ ॥ ౩౬౯ ॥ నివేద్య విష్టరేతత్ర దేవమర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ । కృ
త్వా నీరాజనాన్తం తు దేశికేన్ద్రస్సమాహితః ॥ ౩౭౦ ॥ స్థానస్య
రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య యజమానస్య మన్త్రిణామ్ । ప్రజానాం పరివా
రాణాం వైష్ణవానాం విశేషతః ॥ ౩౭౧ ॥ ఆశీర్వాదం తతః కుర్యా
ద్వీక్ష్యమాణోఽభితోన్ముఖమ్ । ఓమిత్యేవం ప్రతిబ్రూయుస్సర్వే దేవ
స్య సన్నిధౌ ॥ ౩౭౨ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం యాగశాలాం ప్రవే
శయేత్ । తత్ర పశ్చిమవేద్యాం తు దేవమారోప్య పూర్వవత్ ॥ ౩౭౩ ॥
పశ్చపూర్వాగ్రవేద్యైవ చతుస్థానస్థితం విభుమ్ । యథావిధి సమ
భ్యర్చ్య ప్రభూతాన్నసమన్వితమ్ ॥ ౩౭౪ ॥ తతో ద్వారాధిదేవా
నాం ప్రదాప్య విధినా బలిమ్ । కుణ్డస్థమణ్డలస్థం చ దేవం హృది విస
ర్జ్య చ ॥ ౩౭౫ ॥ విసర్జయేద్యథాపూర్వం తథా ద్వారాధిదేవతాః ।
వాహయన్నుత్సవం బిమ్బం మహోత్సవపురస్సరమ్ ॥ ౩౭౬ ॥ క
రకాస్త్రం సమాదాయ ఆచార్యస్స్వకరేణ తు । అవిచ్ఛిన్నధారయా
యుక్తం కృత్వా గేహం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౩౭౭ ॥ ప్రాసాదం తు స
మాసాద్య మూలబిమ్బస్య సంముఖమ్ । నివేశ్య చోత్సవం బిమ్బం
సంపూజ్యార్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౩౭౮ ॥ ప్రోక్షయేత్తు క్రమాత్తో
యేన మూలమూర్తిగతం విభుమ్ । పుంసూక్తముచ్చరన్పశ్చాద్యా
త్రాబిమ్బం చ సేచయేత్ ॥ ౩౭౯ ॥ మహోత్సవగతాం శక్తిం మూ
లబేరే సమర్పయేత్ । కరకాస్త్రగతాం శక్తిమాయుధేషు సమర్ప
యేత్ ॥ ౩౮౦ ॥ తథైవ వాసుదేవాదీన్ పీఠోర్ధ్వే యోజయేత్క్ర
మాత్ । తతః కాలే తు విశేషేణ గురోస్స్నానమాచరేత్ ॥ ౩౮౧ ॥
వస్త్రైశ్చ మాలాద్యైర్దేవస్య ప్రాజ్ఞవేదితైః । వివిధైస్స్రగ్వరై
శ్చాపి సుగన్ధైశ్చన్దనాదికైః ॥ ౩౮౨ ॥ ఆచార్యోఽపి సమాదాయ

దుకూలాద్యైరనుత్తమమ్ । బధ్వా సోష్ణీషవత్స్వస్మిన్ శిరసి ద్విజ
సత్తమాః ॥ ౩౭౩ ॥ మాల్యాదీంశ్చ యథాయోగం ధారయన్ప్ర
ణిపత్య చ । పుష్పాఞ్జలిం తతః కృత్వా ప్రణమ్య చ ముహుర్ముహుః ॥
సర్వం న్యూనాతిరిక్తం చ మయా పూర్వం హి యత్కృతమ్ । తత్స
ర్వం దేవదేవేశ క్షన్తుమర్హసి నః ప్రభో ॥ ౩౭౫ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవే
శం కరస్థమథ కౌతుకమ్ । విసృజ్య హృదయే నైవ యాత్రామూర్తి
గతం విభుమ్ ॥ ౩౭౬ ॥ స్వస్థానే సన్నివేశ్యాథ అర్ఘ్యాద్యైః పరిపూ
జ్య చ । అపూపానుపహారాంశ్చ సమర్ప్య చ విభోస్తతః ॥ ౩౭౭ ॥
శయ్యాసనం సమర్ప్యాథ రాత్రిశేషం సమాపయేత్ । తదన్యేద్యుః
ప్రభాతాయాం కృతస్నానః కృతాహ్నికః ॥ ౩౭౮ ॥ ఆచార్యో
మూర్తిపైః సార్ధం ప్రాసాదం సంప్రవిశ్య తు । కృత్వా నిత్యార్చ
నాన్తం తు దేవదేవస్య దేశికః ॥ ౩౭౯ ॥ తతస్తు వక్ష్యమాణం య
త్స్నపనం చాథమోత్తమమ్ । తేన సంస్నాప్య దేవేశం హవిరన్నం స
మర్పయేత్ ॥ ౩౮౦ ॥ సాయంకాలే చ సంప్రాప్తే నిత్యపూజావ
సానతః । దేవేశస్యాగ్రతః స్థిత్వా విజ్ఞాపనమథాచరేత్ ॥ ౩౮౧ ॥
భగవన్ పుణ్డరీకాక్ష శరణాగతవత్సల । అఙ్కురార్పణమారభ్య
ఉత్సవావభృథాన్తిమమ్ ॥ ౩౮౨ ॥ యన్మయానుష్ఠితం కర్మ తవ
సంప్రీతయే విభో । తథాన్యైర్మదనుజ్ఞాతైర్దేశికైశ్చాపి యత్కృత
మ్ ॥ ౩౮౩ ॥ సాధకైశ్చ తథాన్యైశ్చ వివిధైః పరిచారకైః । తత్త
త్సంపూరణార్థం చ న్యూనాధిక్యోపశాన్తయే ॥ ౩౮౪ ॥ త్వామద్య
వాసరే యష్టుం పుష్పయాగవిధానతః । ప్రవృత్తమనుజానీహి మద
నుగ్రహకామ్యయా ॥ ౩౮౫ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవస్య తదనుజ్ఞామ
వాప్య చ । దేవముత్సవబిమ్బస్థం దేవీభ్యాం సహ దేశికః ॥ ౩౮౬ ॥
ఆస్థానమణ్టపం నీత్వా సౌవర్ణే భద్రవిష్టరే । తత్ర దేవం సమారోప్య
అలంకృత్య విశేషతః ॥ ౩౮౭ ॥ తతస్తస్య పురోభాగే పుష్పమణ్డల

మాలిఖేత్ । శ్వేతైః పీతైస్తథా రక్తైః పాటలైశ్చ సితాసితైః ॥ ౩౮౮ ॥ పఞ్చవర్ణైస్తు పుష్పాద్యైశ్శాల్యన్నైస్తు ళసీదళైః । మణ్డలే పూరయిత్వా తు యథాలోచనసుప్రియమ్ ॥ ౩౮౯ ॥ మణ్డలేశానభాగే తు మహాకుమ్భం చ విన్యసేత్ । మణ్టపస్య చతుర్దిక్షు ద్వారకుమ్భాష్టకం న్యసేత్ ॥ ౩౯౦ ॥ మణ్టపం సమలంకృత్య వితానధ్వజతోరణైః । పుష్పాఙ్కురం తతః కుర్యాద్యథోక్తవిధినా గురుః ॥ ౩౯౧ ॥ మణ్డలస్యోత్తరే భాగే సూత్రాణ్యాస్ఫాల్య పూర్వవత్ । పాలికాదీని పాత్రాణి శాలిపీఠోపరి న్యసేత్ ॥ ౩౯౨ ॥ విభవేచ్ఛానుసారేణ కేవలం పాలికాస్తు వా । ప్రక్షాళ్య పాలికాదీని అలంకృత్య యథావిధి ॥ ౩౯౩ ॥ కుశకాశతృణైస్తేషాం బిలమూలాని పూరయేత్ । బిలాని తణ్డులైరేవ పూరయేత్తు యథావిధి ॥ ౩౯౪ ॥ ప్రోక్షయ్య పుణ్యాహతోయేన యజేత్పాత్రాధిదేవతాః । పూర్వోక్తక్రమయోగేన తేషు పుష్పాణి వాపయేత్ ॥ ౩౯౫ ॥ సోమకుమ్భాగ్నౌ హోమం వర్ధయేదత్ర దేశికః । రక్షాబన్ధం తతః కుర్యాన్మూలబిమ్బాదిషు క్రమాత్ ॥ ౩౯౬ ॥ ఔత్సవం బిమ్బమాదాయ మృద్వాస్తరణశోభితే । పుష్పమణ్డలమధ్యే తు ప్రాఙ్ముఖం సన్నివేశ్య చ ॥ తస్య పార్శ్వద్వయే విప్రః శ్రియం పుష్టిం చ విన్యసేత్ । కుమ్భపార్శ్వం సమాసాద్య ప్రాగ్వద్దేశికసత్తమః ॥ ౩౯౭ ॥ కృత్వా మానసయాగాన్తం ద్వారయాగం సమాచరేత్ । మహాకుమ్భే మూలబిమ్బాత్కలాశ్చాదావాహ్య పూజయేత్ ॥ ౩౯౯ ॥ కరకాస్త్రాద్యర్చనం తు సర్వం ప్రాగ్వత్సమాచరేత్ । బిమ్బేఽథ పూజనం కుర్యాత్ప్రాగ్వన్నీరాజనాన్తిమమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ ఉపహారాన్నివేద్యాథ పునః పూజాం సమాచరేత్ । అర్ఘ్యం పాద్యం తథాచామం గన్ధం మాల్యం చ దీపకమ్ ॥ ౪౦౧ ॥ ధూపం తతో ఘ్రాణజలమపూపాన్ పృథుకానపి । తర్పణం నాళికేరోత్థరసమాచమనం తథా ॥ ౪౦౨ ॥

ముఖవాససమోపేతం తాంబూలంచ సమర్పయేత్ । ఏవం ద్వా
శవారంతు కృత్వాపూజాం జగత్ప్రభోః ॥ ౮౦౩ ॥ మహాహ
ర్నివేద్యాథ కుర్యాత్పుష్పాధివాసనమ్ । సౌవర్ణే రాజతే వాపి పా
త్రే పుష్పాణిపూరయేత్ ॥ ౮౦౪ ॥ తత్పాత్రం దేవపురతశ్శాలిపీ
ఠేనిధాయవై । పౌత్రిక్యపుణ్యాహతోయేన పూజయేన్మూలమన్త్ర
తః ॥ ౮౦౫ ॥ వస్త్రేణాచ్ఛాద్య తత్పాత్రం గత్వా యాగనికేతన
మ్ । కుణ్డమగ్నించ సంస్కృత్య తన్మధ్యే దేవమర్చయేత్ ॥ ౮౦౬ ॥
సమిద్భిశ్చైవ నిత్యాభిః శామ్యైశ్చైవ యథావిధి । పూర్ణాహుత్యా
దికం కృత్వా దేవాదీంస్తు విసర్జయేత్ ॥ ౮౦౭ ॥ సమ్పాతాజ్యము
పాదాయ గత్వా దేవస్య సన్నిధిమ్ । హోమం సమర్ప్య దేవాయ
దేశికో మన్త్రవిత్తమః ॥ ౮౦౮ ॥ సమ్పాతాజ్యేనపుష్పాణి సం
సిచ్యతదనన్తరమ్ । దేవస్య పాదయోఃపుష్పం పుంసూక్తేన సమ
ర్పయేత్ ॥ ౮౦౯ ॥ అథాష్టాక్షరబీజాని హృదయాదీనిచ క్రమా
త్ । భూషణానిచ దివ్యాని కిరీటాదీన్యనుక్రమాత్ ॥ ౮౧౦ ॥ ఆ
యుధానిచ దివ్యాని శ్రియంపుష్టిం ఖగేశ్వరమ్ । తత్రైవపరివారాం
శ్చ సముద్దిశ్య యథాక్రమమ్ ॥ ౮౧౧ ॥ దేవస్య పాదయోఃపు
ష్పం దద్యాద్దేశికసత్తమః । తతస్తు దేవదేవేశం యానమారోప్య
యత్నతః ॥ ౮౧౨ ॥ అలంకృత్యవిశేషేణ వస్త్రాభరణమాల్యకైః ।
సర్వమఙ్గళసంయుక్తం ప్రథమావరణాదిషు ॥ ౮౧౩ ॥ పరిభ్రామ్య
చదేవేశం తథావైగ్రామవీథిషు । ప్రవేశ్య దేవసదనం ధ్వజపీఠసమీ
పకే ॥ ౮౧౪ ॥ దేవమర్ఘ్యాదినాభ్యర్చ్య నివేద్యచ హవిస్తతః ।
ధ్వజస్థానం సమాసాద్య పతత్రీశం సమర్చయేత్ ॥ ౮౧౫ ॥ మహా
హవిర్నివేద్యాథ ధ్వజస్థం ఖగేశ్వరమ్ । విసర్జయిత్వా స్వహృది
ధ్వజం సమవరోపయేత్ ॥ ౮౧౬ ॥ ధ్వజదణ్డం ధ్వజపటం తద్యష్టిం
తత్ప్రపాంతథా । ఆచార్యస్స్వయమాదద్యాద్యాగోపకరణాన్యపి ॥

గతస్తు దేవదేవేశం ప్రథమావరణేపి వా । ద్వితీయావరణే వాపి మణ్టపే భద్రవిష్టరే ॥ ౪౧౯ ॥ నివేశ్య ప్రాఙ్ముఖం వాపి హ్యుత్తరాభిముఖం తు వా । దేవస్యోత్సవసేవార్థం యే దేవాః పూర్వమాగతాః ॥ వైకుణ్ఠవాసినశ్చైవ కుముదాదిగణేశ్వరాః । బ్రహ్మరుద్రాదయశ్చైవ తథా దేవర్షిసత్తమాః ॥ ౪౨౦ ॥ తథా వై భగవద్భక్తాః దేశాన్తరనివాసినః । దేవదేవస్య కల్యాణమనుసన్ధాతుమాగతాః ॥ ౪౨౧ ॥ తేషాం స్వదేశయానార్థం దేవానుజ్ఞాపురస్సరమ్ । కృత్వా విసర్జనం పశ్చాద్దేవమన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౪౨౨ ॥ తతస్తు దేవం దేవీభ్యాం మూలబిమ్బస్య సంముఖమ్ । నివేశ్య చోభయోర్మధ్యే మహాకుమ్భం తు విన్యసేత్ ॥ ౪౨౩ ॥ కుమ్భప్రోక్షణపూర్వం తు కౌతుకోత్సృష్టినా స్థితమ్ । ప్రాగ్వత్కృత్వా యథాశాస్త్రం దేవమన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౪౨౪ ॥ అర్ఘ్యలిఙ్గాదనాభ్యర్చ్య మూలబిమ్బే విసర్జయేత్ । శయ్యాసనం సమభ్యర్చ్య జాగరేణ నయేన్నిశామ్ ॥ ౪౨౫ ॥ బ్రాహ్మే ముహూర్తే సంప్రాప్తే దేశికో మన్త్రవిత్తమః । ఉద్వాసనబలిం దద్యాత్సర్వైః పరిజనైస్సహ ॥ ౪౨౬ ॥ గ్రామే చావాహితాన్ పూర్వం కుముదాదీన్ గణాన్వితాన్ । సన్తోష్య బలిదానేన సవిశేషం విసర్జయేత్ ॥ ౪౨౭ ॥ మహాతటాకే నద్యాం వా దేశికో మన్త్రవిత్తమః । ఋత్విగ్భిః పరిచారైశ్చ సర్వైః పరిజనైస్సహ ॥ ౪౨౮ ॥ స్నానం కృత్వా తు విధివద్గత్వా దేవగృహం తతః । నిత్యపూజాదికం సర్వం యథావిధి సమాచరేత్ ॥ ౪౨౯ ॥ యజమానో గురుం హైమైర్భూషణైః కటకాదిభిః । వస్త్రైర్గన్ధపుష్పాద్యైరలంకృత్యాభిపూజ్య చ ॥ ౪౩౦ ॥ ఉత్తమాం దక్షిణాం దద్యాత్స్వర్ణనిష్కశతాన్వితామ్ । తతోఽధికాం తు వా దద్యాద్విభవస్యానుగుణ్యతః ॥ ౪౩౧ ॥ తదర్ధం మధ్యమాం వాపి తదర్ధమధమాం తు వా । యథావిత్తానుమానం తు యథార్ధం తు వా దదేత్ ॥ ౪౩౨ ॥ తదర్ధమృత్విజాం దద్యాత్తదర్ధం

పరిచారిణామ్ । వేదపారకపూర్వాంశ్చ తథా గాయకసత్తమాన్ ॥ అన్యాంశ్చైవ యథాశక్తి దక్షిణాభిః ప్రతోషయేత్ । యాగస్తు దక్షిణాహీనో నిష్ఫలస్స్యాన్న సంశయః ॥ ౪౩౪ ॥ తస్మాద్విత్తానుగుణ్యేన దేయా స్వల్పాపి దక్షిణా । తత్కాలే యజమానస్తు అలంకృత్య తు దేశికమ్ ॥ ౪౩౫ ॥ వస్త్రస్రక్చన్దనాద్యైశ్చ సమారోప్య చయానకే । శఙ్ఖకాహళవాదిత్రభేరీపటహసంయుతమ్ ॥ ౪౩౬ ॥ ఛత్రదీపసమాయుక్తం గాయకాదిసమన్వితమ్ । దేశికం దేవవత్ స్మృత్వా స్వగృహే సంప్రవేశయేత్ ॥ ౪౩౭ ॥ ఏవంహి దేవదేవస్య ఉత్సవం కారయేత్తు యః । ఇహలోకే సుఖం ప్రాప్య పరలోకే మహీయతే ॥ ఏవం నిగదితస్సమ్యఙ్మహోత్సవవిధిర్ద్విజాః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
మహోత్సవవిధిర్నామ
ఏకాదశోఽధ్యాయః.

నారదః — అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి పక్షమాసోత్సవాదికాన్ । తథా వసన్తోత్సవాదీన్ శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧ ॥ పక్షేపక్షే చ ద్వాదశ్యాం మాసేమాసే తథైవ చ । అమావాస్యాం పౌర్ణమాస్యాం శ్రవణే చోత్తరే దినే ॥ ౨ ॥ అవతారదినేష్వేవం దేవదేవస్య వై ద్విజాః । యజమానాదిజన్మర్క్షే చైత్రాదివిషువద్వయే ॥ ౩ ॥ అయనద్వితయే చాపి తథా సఙ్క్రాన్తిషు ద్విజాః । ఆచరేద్దేవదేవస్య విశేషయజనం గురుః ॥ ౪ ॥ నక్షత్రభేదే సంప్రాప్తే పూర్వమేవ ఫలప్రదమ్ । పరే ముహూర్తే సంప్రాప్తే తదేవ శుభదం భవేత్ ॥ ౫ ॥ తిథిభేదే తథా ప్రాప్తే పరమేవ ఫలప్రదమ్ । ఏకాదశ్యామమావాస్యాం ద్వాదశ్యాదిషు వా ద్విజాః ॥ ౬ ॥ పరేముహూర్తే చైకకలామాత్రం తదేవ శుభదం భవేత్ । ఉత్తరాయణపూర్వేషు షట్సు న

జాగ్రన్తీషు ద్విజాః ॥ ౭ ॥ పశ్చాత్షోడశ నాడీనామన్తరే దేవమ
ర్చయేత్ । దక్షిణాయనపూర్వేషు షట్సు సజాగ్రియణేషు చ ॥ ౮ ॥
ప్రాగేవాభ్యర్చయేద్దేవం నాడీషోడశకాన్తరే । అనుకల్పేతు త
తూర్ధ్వాత్పశ్చాత్షోడశకాన్తరే ॥ ౯ ॥ ఏవమృత్వాదికంజ్ఞాత్వా
కుర్యాత్తత్తద్దినేర్చనమ్ । ద్వాదశ్యాదిషు కర్తవ్యంఉత్సవంత్వధు
నోచ్యతే ॥ ౧౦ ॥ పురానిత్యార్చనంకృత్వా దేవదేవస్య సత్తమాః ।
సంస్నాప్య విధివద్దేవం మూలమూర్తిగతంవిభుమ్ ॥ ౧౧ ॥ యా
త్రామూర్తిగతంవాపి యద్వా స్నపనకౌతుకమ్ । అలంకారాసనం
నీత్వా సమభ్యర్చ్య విధానతః ॥ ౧౨ ॥ మహాహవిర్నివేద్యాథహో
మాన్తంవా జపాన్తికమ్ । సర్వంకుర్యాద్విశేషేణ మూలాదుత్సవ
కౌతుకే ॥ ౧౩ ॥ కేశ్చిదావాహ్యతదను యాత్రామూర్తిగతం విభు
మ్ । యానమారోప్య సౌవర్ణం సపుష్పప్రభయాన్వితమ్ ॥ ౧౪ ॥
అలఙ్కృత్యవిశేషేణ పూర్వోక్తవిభవైస్సహ । ఉత్సవభ్రమణంకృ
త్వా సమ్యగ్గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౫ ॥ భగవన్మన్దిరాగ్రే వా బలిపీ
ఠాగ్రతోపి వా । దేవస్య శ్రమశాన్త్యర్థం కుర్యాదభ్యర్చనంగురుః ॥
అర్ఘ్యంపాద్యం తథాచామం గన్ధంమాల్యంచదీపకమ్ । ధూపంతథా
ర్ఘ్యజలం అపూపాన్పృథుకానపి ॥ ౧౬ ॥ తర్పణం నాళికేరోత్థ
రసమాచమనంతథా । ముఖవాససమోపేతం తాంబూలంచ నివే
దయేత్ ॥ ౧౭ ॥ వివిధైర్నృత్తగీతాద్యైస్తదాసన్తోషయేత్ప్రభుమ్ ।
గణికా దేవదాస్యశ్చ తథాన్యే వాద్యకోవిదాః ॥ ౧౮ ॥ వన్దినశ్చ
తథాన్యేపి సర్వే భక్తిసమన్వితాః । దేవం ప్రదక్షిణీకృత్య బలిపీఠే
నవైసహ ॥ ౨౦ ॥ ద్విర్వారంవా చతుర్వారం ప్రణమేయుశ్చ భక్తి
తః । తతస్తు దేవదేవేశం మన్దిరాన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౨౧ ॥ యా
నాత్సమవరోప్యాథ పాదుకే వినివేద్య చ । అగ్రమణ్డపమధ్యాగ భ
ద్రపీఠే నివేశ్య చ ॥ ౨౨ ॥ అర్ఘ్యాద్యైః ప్రాగ్వదభ్యర్చ్య స్వస్థానే

సన్నివేశయేత్ । అథో నియోజితాంశక్తిం మూలబిమ్బే నియోజయే
త్ ॥ ౨౩ ॥ ద్వాదశ్యాదిషు కర్తవ్యముత్సవం త్వేవమీరకమ్ । మ
ధుమాధవమాసేతు శుక్లపక్షే విశేషతః ॥ ౨౪ ॥ కలయాపిచతుర్దశ్యా
హ్యాపృష్టేపర్వణిద్విజాః । జలక్రీడాంతు దేవస్య కుర్యాద్దేశికసత్త
మః ॥ ౨౫ ॥ జలక్రీడానుసారేణ సప్తాహంవానవాహకమ్ । ప
ఞ్చాహంత్ర్యహంవాపి ఏకాహంవోత్సవంచరేత్ ॥ ౨౬ ॥ ఉత్స
వారమ్భదివసాత్పూర్వేద్యుర్నిశిదేశికః । అఙ్కురారోపణం కృ
త్వా రక్షాబన్ధం యథావిధి ॥ ౨౭ ॥ ఉత్సవారమ్భదివసాదారభ్య
ప్రతివాసరమ్ । చతుస్థానార్చనంకుర్యాత్సాయం ప్రాతర్యథావిధి ॥
బలిం నిత్యోక్తవిధినా కుర్యాత్కాలద్వయేపిచ । మధ్యాహ్నే బలి
దానాన్తే యాత్రామూర్తిగతంశుభమ్ ॥ ౨౮ ॥ శిబికాయాం సమా
రోప్య శ్రీపుష్టిభ్యాం సహద్విజాః । నీత్వామహోత్సమణ్టపంతు తత్రవై
భద్రవిష్టరే ॥ ౩౦ ॥ సమారోప్యచ దేవస్య పురతో ధాన్యవిష్టరే ।
చూర్ణాధివాసనం ప్రాగ్వత్కృత్వా దేశికసత్తమః ॥ ౩౧ ॥ అర్ఘ్యా
ద్యైర్దేవమభ్యర్చ్య హవిరన్తం యథావిధి । శ్రీసూక్తేన తతో దేవం
శ్రియంపుష్టించ దేశికః ॥ ౩౨ ॥ అభిషిచ్యచ చూర్ణేన హరిద్రేణ
యథావిధి । దేవీభ్యాంసహ దేవేశం భ్రామయేద్గ్రామవీథిషు ॥ ౩౩ ॥
ప్రాదక్షిణ్యేన పూర్వోక్తయాత్రాప్రకరణైస్సహ । తదా దేవస్య దే
వ్యోశ్చ§ యుద్ధక్రీడాంచ కారయేత్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రథమే గన్ధయుద్ధం
తు ద్వితీయే పుష్పయుద్ధకమ్ । తృతీయే చూర్ణయుద్ధంచ చతుర్థే తై
లయుద్ధకమ్ ॥ ౩౫ ॥ పఞ్చమే క్షీరయుద్ధంస్యాత్షష్ఠే కర్పూరకు
ఙ్కుమైః । నాళికేరజలైర్యుద్ధం సప్తమేతు సమాచరేత్ ॥ ౩౬ ॥
గన్ధామ్భసాష్టమేయుద్ధం నవమే జలయుద్ధకమ్ । గేహాది గ్రామ
మధ్యాన్తం భక్తైర్భాగవతైస్సహ ॥ ౩౭ ॥ గణికా దేవదాసీభిః

§ యుద్ధమిత్యత్ర సర్వత్రాపి కోశాన్తరే యుక్తమితి దృశ్యతే.

కార్యం యుద్ధం వినోదతః । యుద్ధక్రీడాం తు కృత్వైవం దేవమన్తః
ప్రవేశయేత్ ॥ ౩౮ ॥ సప్తాహముత్సవే కుర్యాత్ చూర్ణయుద్ధాదిసప్త
కమ్ । పఞ్చాహముత్సవే కుర్యాత్ క్షీరయుద్ధాదిపఞ్చకమ్ ॥ ౩౯ ॥
త్ర్యహోత్సవే నాళికేరరసయుద్ధాదికం భవేత్ । కేవలం జలయు
ద్ధం తు కుర్యాదేకాహముత్సవే ॥ ౪౦ ॥ జలక్రీడావిధానం తు శృ
ణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । ప్రాకారావరణాదౌ వా యద్వా గోపురబా
హ్యతః ॥ ౪౧ ॥ ఖాత్వా పురుషమాత్రం తు క్షితౌ వై మునిసత్తమాః ।
శిలాభిరిష్టికాభిర్వా దృఢీకృత్య సమన్తతః ॥ ౪౨ ॥ సోపానపఙ్క్తిభి
ర్యుక్తాం జలద్రోణీం ప్రకల్పయేత్ । చతుస్స్తమ్భసమాయుక్తమణ్టపం
వా ప్రపాం తు వా ॥ ౪౩ ॥ కృత్వోపరిష్టాత్తద్ద్రోణీం పూరయేచ్ఛు
ద్ధవారిభిః । ప్రాగ్వత్కటాహం వా పూర్య కస్తూరీకుఙ్కుమాది
భిః ॥ ౪౪ ॥ సురభీకృత్య తదను ప్రసూనైర్వికిరేచ్ఛుభైః । పృథ
క్పూర్ణాధివాసం తు కృత్వా యాగగృహే గురుః ॥ ౪౫ ॥ కుణ్డే వా స్థ
ణ్డిలే వాగ్నౌ శ్రియమావాహ్య మన్త్రవిత్ । తత్ర సన్తర్ప్య విధివత్స
మ్పాతాజ్యేన సేచయేత్ ॥ ౪౬ ॥ తచ్చూర్ణపాత్రమాదాయ వాద్య
ఘోషపురస్సరమ్ । జలద్రోణీం సమాసాద్య పుణ్యాహోక్తిపురస్స
రమ్ ॥ ౪౭ ॥ తత్ర చూర్ణం వినిక్షిప్య వసన్తం తత్ర పూజయేత్ । ప
రితో లోకపాలాంశ్చ సమభ్యర్చ్య విశేషతః ॥ ౪౮ ॥ బలిం దద్యా
దష్టదిక్షు గేయవాద్యపురస్సరమ్ । జలద్రోణ్యాం తు సంస్కార
స్త్వేవముక్తో మునీశ్వరాః ॥ ౪౯ ॥ దేవీభ్యాం సహ దేవేశం మణ్టపే
ప్రాగ్వదర్చయేత్ । కృత్వా చూర్ణాభిషేకాన్తం జలద్రోణీసమీప
తః ॥ ౫౦ ॥ దేవమానీయ దేవీభ్యామర్ఘ్యాద్యైః పరిపూజ్య చ । భే
రీపటహవాదిత్రశఙ్ఖఘోషసమన్వితమ్ ॥ ౫౧ ॥ స్తుతిమఙ్గళఘోషై
శ్చ వేదఘోషసమన్వితమ్ । పౌరుషేణైవ సూక్తేన కుర్యాత్తత్రా
వగాహనమ్ ॥ ౫౨ ॥ యద్వా కూర్చే పాదుకాయాం దేవమ్మావా

హ్యమస్తౌవిత్ । తత్రావగాహయేద్విప్రాస్తదానీం దేశికోత్తమః ।
యజమానోమూర్తిపాశ్చ భూసురాశ్చైష్ణవోత్తమాః । యతయోబ్ర
హ్మనిష్ఠాశ్చ శిష్యాశ్చయుర్మఙ్గళాప్యహా ॥ ౫౪ ॥ చాతుర్వర్ణ్యభవా
స్సర్వే పురుషాశ్చస్త్రియోపిచ । గణికా దేవదాస్యశ్చ తథాన్యే
వాద్యవాదకాః ॥ ౫౫ ॥ పరస్పరంచ శిష్యాశ్చయుస్సర్వే మఙ్గళవా
రిభిః । గఙ్గాస్నానఫలం ప్రాప్య విష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయుః ॥ ౫౬ ॥
యానే దేవం సమారోప్య సహస్నానార్ద్రవాససా । జలక్రీడాపుర
స్సరంతు యాతోపకరణైస్సహ ॥ ౫౭ ॥ భ్రామయేద్గ్రామవీథిషు
ప్రీతయే వరుణస్యచ । ప్రజానామపిసర్వేషాం పవిత్రీకరణాయచ ॥
తతస్తు దేవదేవేశం మన్దిరాన్తఃప్రవేశయేత్ । తత్ర దేవం యథా శా
స్త్రం పఞ్చవింశతిభిర్ఘటైః ॥ ౫౯ ॥ అభిషిచ్యవిశేషేణ హవిర
న్నం సమర్పయేత్ । ప్రత్యహంచాపి యుద్ధాన్తే స్నపనం త్వేవమా
చరేత్ ॥ ౬౦ ॥ తత్రాత్రౌ పూర్వవత్కుర్యాత్కుమ్భసంప్రోక్ష
ణాదికమ్ । ఆచార్యం పూజయేత్పశ్చాద్వస్త్రహేమాఙ్గుళీయ
కైః ॥ ౬౧ ॥ మూర్తిపాదీనథాన్యాంస్తోషయేద్విప్రాంస్తథా ।
ఇతిసఙ్క్షేపతఃప్రోక్తోవసన్తోత్సవఉత్తమః ॥ ౬౨ ॥ చైత్రేతుశుక్లద్వా
దశ్యాం కుర్యాద్దమనికోత్సవమ్ । పవిత్రోహవత్కుర్యాచ్చతు
స్థానార్చనాదికమ్ ॥ ౬౩ ॥ భూషణాన్యుత్తమాదీని కుర్యాద్దమని
కైస్తథా । తత్తుసఙ్ఖ్యావిరచితం యథాశోభానురూపతః ॥ ౬౪ ॥
పఞ్చవింశతికుమ్భాంస్తు స్థాపయిత్వాభిషేచయేత్ । ఏకోహవై నా
రాయణ ఇతి ప్రాక్కలశేనతు ॥ ౬౫ ॥ తస్య ధ్యానాన్తస్థస్యేతి
ద్వితీయకలశేనతు । * అథపునరేవ నారాయణఇతి తృతీయతః ॥
అథపునరేవ నారాయణఇతి చతుర్థతః ; సహస్రశీర్షాపురుషఇతి పం
చమకుమ్భతః ॥ ౬౬ ॥ పతింవిశ్వస్యాత్మేశ్వరమితివై షష్ఠకుమ్భతః ॥

* అథపురుషో నారాయణ ఇతితృతీయకలశేనతు

నారాయణపరంబ్రహ్మఇతిసైవై సప్తమేనతు ॥ ౧౮ ॥ యచ్చకిఞ్చిజ్జగత్యస్మిన్నితిహ్యష్టమకుమ్భతః । అనన్తమవ్యయంకవిమితి నవమేనాభిషేచయేత్ ॥ ౧౯ ॥ అథోదిష్ట్వాయైతస్యాంతు ఇతిస్యాద్దశమేనవై । సన్తతంసిరాభిస్తులమిత్యేకాదశేనతు ॥ ౨౦ ॥ తస్యమధ్యేమహానగ్నిరితిద్వాదశమేనవై । సన్తాపయతిస్వన్దేహమితిత్రయోదశమేనవై ॥ ౨౧ ॥ నీలతోయదమధ్యస్థాఇతిచతుర్దశమేనవై । తస్యాశ్శిఖాయామధ్యఇతి పఞ్చదశమేనవై ॥ ౨౨ ॥ సర్వస్యవశినమితి షోడశమేనతు । బహిరావరణస్థైస్తు కలశైరభిషేచయేత్ ॥ ౨౩ ॥ బహిరావరణేనాభిఇతి ప్రాక్సంస్థతేనతు । యన్నాభిపద్మాదభవదితి వహ్నిగతేనతు ॥ ౨౪ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రపరమేతి యామ్యాదిసంస్థతేనతు । దక్షిణేతు భుజేవిప్ర ఇతి నైరృతగతేనతు ॥ ౨౫ ॥ పిష్ణురాత్తమశ్నన్తీతి వారుణీసంస్థితేనతు । పుంప్రధానేశ్వరోవిష్ణురితివాయుగతేనతు ॥ ౨౬ ॥ ఇమాం మహోపనిషదమితి సోమగతేనతు । ఓమిత్యగ్రేప్రథమంనామ ఇతీశానగతేనతు ॥ ౨౭ ॥ పురుషోహంవైవాసుదేవ ఇతిమధ్యగతేనతు । యద్వాపురుషసూక్తైర్మన్త్రైః షోడశభిఃక్రమాత్ ॥ ౨౮ ॥ బహిరావరణస్థైస్తు కలశైరభిషిచ్యచ । పూర్వోక్తైర్గన్ధసూక్తస్థైర్మన్త్రైర్ద్వాదశసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౯ ॥ అన్తరావరణస్థైస్తు సంస్నాప్య కలశైఃక్రమాత్ । అవశిష్టైస్త్రిభిశ్శాన్తే మధ్యకుమ్భేన సేచయేత్ ॥ ౩౦ ॥ రజనీచూర్ణసంపూర్ణాన్ సంస్థాప్య నవకుమ్భకాన్ । అష్టాభిర్దైవైరర్చయిత్వాతు చక్రరశ్మిసమప్రభాన్ ॥ ౩౧ ॥ రజనీచూర్ణనిచయాన్ ధ్యాత్వాతైరభిషేచయేత్ । సర్వవిఘ్ననిరాసార్థం సర్వసంపూరణాయచ ॥ ౩౨ ॥ దక్షిణేతుభుజేవిప్రాఇతిప్రాక్సంస్థితేనతు । నచికేద్వాసుషణమితివహ్నిగతేనతు ॥ ౩౩ ॥ ప్రతేవిష్ణో అబ్జచక్రే ఇతియామ్యగతేనతు । పభిర్వధ

ముపక్రమస్యేతియాతుగతేనతు ॥ ౭౪ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రైకృతచ
క్రేతి పశ్చిమాశాగతేనతు । పవిత్రమిత్యగ్నిరితి వాయుగతేనతు ॥
చరణంపవిత్రం వితతమితి సోమగతేనతు । లోకస్యద్వారమర్చిమది
తిరుద్రగతేనతు ॥ ౭౬ ॥ మన్త్రైరేతైస్తుచాష్టాభిరన్యైస్సౌన్దర్యమన్త్రై
స్తథా । సంస్నాప్యమర్ఘ్యకుమ్భేన శుద్ధోదైరభిషిచ్యచ ॥ ౭౭ ॥
మహోపనిషదన్తైస్తైర్బ్రహ్మసూక్తైఃపురోదితైః । మన్త్రైశ్చతుర్భిః
పుంసూక్తమన్త్రైష్షోడశభిస్తథా ॥ ౭౮ ॥ వాసుదేవద్విషట్కార్ణ
బ్రాహ్మణద్వితయేనతు । ఓఙ్కారాది పవిత్రాన్త్రైశ్చతుర్భిర్వాప్యప
నైకైస్తథా ॥ ౭౯ ॥ సహస్రధారయాదేవం స్నాపయేద్విధిపూర్వక
మ్ । యద్వాష్టాక్షరమన్త్రేణ సర్వస్నపనమాచరేత్ ॥ ౮౦ ॥ త
తోన్యైస్సకలైరర్ఘ్యైః ప్రాగ్వదిష్ట్వాక్రమేణతు । సత్రైఃపురోది
తైర్మన్త్రైర్మూలమన్త్రేణవాద్విజాః ॥ ౮౧ ॥ హోమంకృత్వా
విశేషేణ సమిద్భిస్త్రిమధుప్లుతైః । తతో దమనికారోపమాచరేత్తు
యథావిధి ॥ ౮౨ ॥ అత్రానుక్తంతు సకలం పవిత్రారోహవద్భవే
త్ । అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి విశాఖోత్సవముత్తమమ్ ॥ ౮౩ ॥ వృ
షభస్థే దినకరే పౌర్ణమాసీతు యాభవేత్ । విశాఖాఋక్షయుక్తా
వాహ్యయుక్తావా ద్విజోత్తమాః ॥౮౪॥ చతుర్దశ్యాహ్యవిద్ధాయాం
తస్యాముత్సవమాచరేత్ । సహకారఫలాదీని నాళికేరఫలాన్యపి ॥
ద్రాక్షాఖర్జూరకాదీని మాతులఙ్గఫలాన్యపి । అన్యానిచైవయోగ్యా
ని యథాలబ్ధానివాద్విజాః ॥ ౮౫ ॥ ఆహృత్యసర్వాణ్యేకత్ర న్యస్య
పాత్రేషుచద్విజాః । తానిపాత్రాణి విన్యస్య పరిచారకమూర్ధసు ॥
విష్వక్సేనం పురస్కృత్య వాద్యఘోషసమన్వితమ్ । గ్రామంప్ర
దక్షిణీకృత్య మన్దిరాన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౮౬ ॥ మహానసాధో నిక్షి
ప్య ఫలపాత్రాణ్యతఃపరమ్ । వైష్ణవైర్బ్రాహ్మణైశ్శుద్ధైర్మహాహ
ర్షసమన్వితైః ॥ ౮౭ ॥ వస్త్రేణ పిహితాస్యైశ్చ జిహ్వాచాపల్య

వర్జితైః । నిస్తుషీకరణయోగ్యాని తథా నిస్తుషాణి కారయేత్ ॥౧౦౦॥
యథావస్థితరూపేణ శోధనార్హాణి శోధయేత్ । తథైవ క్షాళనా
ర్హాణి క్షాళయేచ్ఛుద్ధవారిభిః ॥ ౧౦౧ ॥ ఫలాని సహకారాణాం
క్షీరేణ గుడమిశ్రితమ్ । పాచయేన్నాళికేరాణాం ఖణ్డైశ్చైవ మరీచి
భిః ॥ ౧౦౨ ॥ ఏలాకర్పూరచూర్ణైశ్చ మిశ్రయేదేవమేవహి । మ
హాహవిః పాయసాదీనపూపాంశ్చ ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౦౩ ॥ దివా
పి వా రజన్యాం వా నిత్యపూజావసానతః । మన్త్రాసనపురస్కారం తు
దేవం స్నానాసనం నయేత్ ॥ ౧౦౪ ॥ పఞ్చవింశతిభిః కుమ్భైస్సం
స్నాప్య పురుషోత్తమమ్ । అలఙ్కారాసనే భక్త్యా తతో భోజ్యాస
నం నయేత్ ॥ ౧౦౫ ॥ మహాహవిః పాయసాద్యం సహకారఫలా
దికమ్ । నివేద్య దేవదేవాయ తాంబూలాదీన్నివేదయేత్ ॥ ౧౦౬ ॥
కారిభ్యో వైష్ణవేభ్యశ్చ తత్ప్రసాదం ప్రదాపయేత్ । తతస్తు చో
త్సవంబిమ్బం శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ యానమారో
ప్య వస్త్రాద్యైరలఙ్కృత్య విశేషతః । సర్వమఙ్గళసంయుక్తం నీత్వా
గ్రామం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ మన్దిరాన్తః ప్రవేశ్యాథ స్వస్థానే సన్ని
వేశయేత్ । యజమానోఽథ గుర్వాదీన్ తోషయేద్దక్షిణాదిభిః ॥౧౦౯॥
ఏవం విశాఖోత్సవస్య విధానం సంప్రకీర్తితమ్ । అథ ప్లవోత్సవవిధిం
శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౧౦ ॥ శిశిరాద్యేషు ఋతుషు త్రిష్వే
కస్మిన్ సమాచరేత్ । శుక్లపక్షేఽథవా కృష్ణే దేవేశస్య ప్లవోత్సవమ్॥
యజమానస్య జన్మర్క్షే దేవజన్మర్క్షకేఽపివా । ప్లవాధిరోహణం కు
ర్యాద్రాజరాష్ట్రాభివృద్ధిదమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ తన్నక్షత్రానుసారేణ స
ప్తాహం వా నవాహకమ్ । పఞ్చాహం త్రియహం వాపి ఏకాహం
వోత్సవం భవేత్ ॥ ౧౧౩ ॥ ఉత్సవారంభపూర్వేద్యురఙ్కురా
ర్పణమాచరేత్ । రక్షాబన్ధం చ విధివత్కృత్వా దేశికసత్తమః ॥
ఆరమ్భదినమారభ్య ప్రత్యహం కాలయోర్ద్వయోః । చతుస్థానా

ర్భునంకురాళ్యేద్బలిదానసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ ఆదావన్తేచ దేవే
మథమో త్తనుమార్గతః । సంస్నాపయేత్ప్రతిదినం వాహనారోప
ణంభవేత్ ॥ ౧౧౬ ॥ అన్తిమేతు దినేకార్యముడుపేహ్యధిరోప
ణమ్ । ప్రత్యహంచాపిసంధ్యాహ్నే దేవందేవీసమన్వితమ్ ॥౧౧౭
యానమారోప్య వస్త్రాద్యైరలంకృత్యవిశేషతః । గ్రామం ప్రద
క్షిణీకృత్య సరస్తీరంసమానయేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ తత్ర ప్రకల్పితేదివే
మణ్డపే సుమనోహరే । భద్రాసనే దేవదేవం సమారోప్య విశే
షతః ॥ ౧౧౯ ॥ అర్ఘ్యాద్యైస్తు సమభ్యర్చ్య మహాతాపి సాతథా
నితస్తు దేవదేవేశం మన్దిరాన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౧౨౦ ॥ ఉడుపారో
హణదినేప్యేవం దేవం సరస్తటే । సమారాధ్య విశేషేణ హవిరన్తః
జగత్ప్రభుమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ స్వస్తికేచతురశ్రేవా వృత్తేవాపిసరోన్త
రే । పరితఃకృతసోపానే చతుర్ద్వారోపశోభితే ॥ ౧౨౨ ॥ చతుర్ది
క్షుసుమహాతృణగోపురైశ్చోపశోభితే । సమధ్యమణ్డపేదివ్యే వి
మలోదకపూరితే ॥ ౧౨౩ ॥ ప్రకల్పితం ప్లవందివ్యం ఫలకాభిర్దృఢీ
కృతమ్ । అనేకస్తమ్భసంయుక్తం లోహకీలైర్దృఢీకృతమ్ ॥౧౨౪॥
విమానసదృశాకారం మణ్డపాకృతిమేవవా । ద్వితలం త్రితలంవా
పి చతుఃపఞ్చతలాన్వితమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ అలంకృతంచ వివిధైర్వితా
నైఃపుష్పమాల్యకైః । దర్పణైశ్చామరైశ్చైవ ధ్వజైశ్చ వివిధైర
పి ॥౧౨౬॥ నాళికేరైఃపూగఫలస్తబకైఃకదళీఫలైః । క్షీరిభిరైశ్చ
వ ఘుట్టాభిఃపరితస్సమలంకృతమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ పోత్రిత్యపుణ్యాహతో
యేన సరస్తోయంచ దేశికః । దహనాప్యాయనాభ్యాంచ సంశోధ్య
విమలోదకే ॥ ౧౨౮ ॥ క్షీరార్ణవం సమావాహ్య సంపూజ్యార్ఘ్యా
దిభిర్ద్విజాః । ప్లవేఫణీన్ద్రమావాహ్య పరితఃకుముదాదికాన్ ॥౧౨౯॥
సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యగన్ధాద్యైఃకుమ్భేచావాహ్య పూజయేత్ । అ
గ్నావనన్తమన్త్రేణహుత్వాచైవయథావిధి ॥ ౧౩౦ ॥ ప్లవంత

తుర్యఘోషోయేన ప్రోక్తముద్దేశికోత్తమః । ఏవం ప్లవంతు సంస్కృత్య
ముహూర్తే తు సుశోభనే ॥ ౧౩౧ ॥ దేవీభ్యాం సహ దేవేశం ప్లవ
మారోపయేద్గురుః । ఆచార్యసాధకాశ్చైవ దీక్షితాః పరిచారకాః ॥
సేనాపరాస్తథాన్యే చ వైష్ణవా వేదపాఠకాః । తిష్ఠేయుః పరితో
దేవమన్యేషాంతు పృథక్ప్లవః ॥ ౧౩౩ ॥ అన్యే తు న స్పృశేయు
స్తం యుస్తు శే సాత్మకః ప్లవః । వన్దినో వారవనితా యే చాన్యే వాద్యవా
దకాః ॥ ౧౩౪ ॥ తే తు పృథక్ప్లవారూఢాః కుర్యుర్నృత్తాదికం తథా ।
శఙ్ఖభేర్యాది నినదైర్వేదఘోషైస్సమన్తతః ॥ ౧౩౫ ॥ పుష్పవ
ర్షైర్విహోద్దేశ్య దేవం సన్తోషయేత్తదా । ప్రదక్షిణత్రయం కుర్యా
త్పఞ్చకం సప్తకం తు వా ॥ ౧౩౬ ॥ తతస్సరోమధ్యభాగస్థమణ్డపే
దేవమానయేత్ । తత్ర దేవం సమభ్యర్చ్య అర్ఘ్యాద్యైర్దేశికోత్తమః ॥
అన్నానాం పృథుకాపూపనాళికేరరసం తథా । తర్పణంచైవ తాం
బూలం ముఖవాససమన్వితమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ నివేద్య దేవదేవాయ తా
మ్బూలాద్యైస్తతఃపరమ్ । సేవాజనాంశ్చ సన్తోష్య యావదస్తమ
యం రవేః ॥ ౧౩౯ ॥ నానావినోదైస్సన్తోష్య దేవం నీత్వా పునః స్థ
లమ్ । తీరమాసాద్య దేవేశమవరోప్య ప్లవాత్తతః ॥ ౧౪౦ ॥ గ్రామ
ప్రదక్షిణం దేవం మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ । నిత్యార్చనం పురా కృత్వా
విశేషయజనం తథా ॥ ౧౪౧ ॥ ప్రాగ్వత్తుర్యఘోషాన్తం స
ర్వం కుర్యాద్యథావిధి । యజమానో గురుశ్చైవ తోషయేద్దక్షిణాది
భిః ॥ ౧౪౨ ॥ ఏవం ప్లవోత్సవవిధిః ప్రోక్తస్సఙ్క్షేపతో ద్విజాః । అథా
గ్రయణాఖ్యస్య విధానం కిఞ్చిదుచ్యతే ॥ ౧౪౩ ॥ ఆషాఢే పూ
ర్వఫల్గున్యాం పుష్యే చైవ విశేషతః । మాఘమాసే తు పఞ్చమ్యాం
సప్తమ్యామథవా ద్విజాః ॥ ౧౪౪ ॥ ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తేను
ర్యధాన్యస్య సఙ్గ్రహమ్ । సేనాధిపం తదర్థం తు తార్క్ష్యం వా మా
రుతిం తు వా ॥ ౧౪౫ ॥ ఆరోప్య శిబికాయానం సర్వైః పరిజనైస్సహ ।

ఆచార్యో యజమానశ్చ వాద్యఘోషపురస్సరమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ క్షే
త్రదేశం సమాసాద్య పుణ్యాహం వాచయేద్గురుః । క్షేత్రమర్ఘ్యాద్యై
నాభ్యర్చ్య భూసూక్తేనైవ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౪౭ ॥ పవిత్రంచాపి
సంప్రోక్ష్య మూలమన్త్రేణ పూజయేత్ । తతస్తు క్షేత్రపాలేభ్యః
బలిం దద్యాత్సమన్త్రతః ॥ ౧౪౮ ॥ దధ్యోదనం పాయసం వా దేశి
కః క్షేత్రవృద్ధయే । సుముహూర్తే సమాయుక్తో దేశికో మూలమ
న్త్రతః ॥ ౧౪౯ ॥ ధాన్యానాం లవనం కుర్యాత్తత్రైవం కృషీ
వలైః । కారయిత్వా ధాన్యభారాన్ వివిధాని ఫలాని చ ॥ ౧౫౦ ॥
సఙ్గృహ్య వాహయేత్పశ్చాద్వేదవాద్యరవైస్సహ । విష్వక్సేనపు
రస్సరం తు కృత్వా గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ దేవగేహం సమా
సాద్య ప్రాసాదాన్తః ప్రవిశ్య చ । దేవస్య దక్షిణే హస్తే ధాన్యం కిం
చిత్ప్రదర్శయేత్ ॥ ౧౫౨ ॥ ఆతపే శోషయేత్పశ్చాద్ఘనఘాతం స
మాచరేత్ । తత్స్థానే గోమయామ్భోభిస్సమాలిప్య సమన్తతః ॥
సుధాచూర్ణైరలంకృత్య ముసలం తదులూఖలమ్ । క్షాళయిత్వా శు
ద్ధజలైరర్ఘ్యగన్ధాదినార్చయేత్ ॥ ౧౫౪ ॥ ధాన్యమ్నులూఖలే న్య
స్య సుముహూర్తే ప్రఘాతయేత్ । సార్ధం మఙ్గళగానైశ్చ సర్వవాద్యగణై
స్సహ ॥ ౧౫౫ ॥ సధవబ్రాహ్మణస్త్రీభిర్దేవదాసీగణైస్తథా । తుషా
నపోహ్య శూర్పేణ క్షాళయేచ్ఛుద్ధవారిణా ॥ ౧౫౬ ॥ శోధయిత్వా
పునస్సర్వాన్ గుళపాకేసమిశ్రితాన్ । మరీచిజీరకైర్యుక్తాన్నారి
కేరఫలాన్వితాన్ ॥ ౧౫౭ ॥ విధాయ మూలబిమ్బాదీనభ్యర్చ్య చ
విశేషతః । నివేద్య తానితదను వహ్నౌ సన్తర్పయేద్విభుమ్ ॥ ౧౫౮ ॥
హోమాన్తే సప్తసమిధాం తణ్డులైర్జుహుయాత్తతః । పశ్చాన్నివేది
తం సర్వం గుర్వాదిభ్యః ప్రదాపయేత్ ॥ ౧౫౯ ॥ ఏవమాగ్రయణా
ఖ్యం హి అశ్వమేధసహస్రతః । ఉత్తమం దేవదేవస్య కారయేత్ప్రతి
వత్సరమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ అథ డోలోత్సవవిధిం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥

ఉత్తరాయణకాలే వా దక్షిణాయన ఏవ చ ॥ ౧౬౧ ॥ శుక్లపక్షే విశే
షేణ పఞ్చమీం సప్తమీం తు వా । ఏకాదశీం వా దశమీం ద్వాదశీం
పౌర్ణమాం తు వా ॥ ౧౬౨ ॥ సమారభ్యోత్సవం కుర్యాత్సప్తాహం వా
నవాహికమ్ । పఞ్చాహం త్ర్యహం వాపి విభవేచ్ఛానుసారతః ॥
ఉత్సవారమ్భపూర్వేద్యుర్నిశాయాం తు ఘటార్చనమ్ । రక్షాబ
న్ధం చ విధివత్కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౧౬౪ ॥ ప్రథమావరణే వాపి
ద్వితీయావరణాదికే । బహిర్వా గోపురద్వారాత్తుత్ర చిత్సమనో
హరే ॥ ౧౬౫ ॥ దేశే లోత్సవార్థం తు మణ్టపం పరికల్పయేత్ ।
ద్వాత్రింశత్ స్తమ్భసంయుక్తం చతుర్వింశతిభిస్తు వా ॥౧౬౬॥ షోడ
శస్తమ్భయుక్తం వా చతుర్ద్వారసమన్వితమ్ । మణ్టపం సమలంకు
ర్యాన్నానావర్ణవితానకైః ॥ ౧౬౭ ॥ విచిత్రైర్ఘనవస్త్రైశ్చ ము
క్తాదామభిరేవ చ । నానాకుసుమమాలైశ్చ దర్పణైశ్చామరాది
భిః ॥ ౧౬౮ ॥ ధ్వజైశ్చ వివిధైర్హైమైః ప్రసూనస్తబకైస్తథా । ఘ
ణ్టాభిః ఫలభారైశ్చ ప్రదీపావళిభిస్తథా ॥ ౧౬౯ ॥ మణ్టపాభ్యన్త
రభువం కస్తూరీకుఙ్కుమాదిభిః । కర్పూరైశ్చ సమాలిప్య సుధా
చూర్ణాదిభిర్యుతమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ అలంకృత్య విశేషేణ కుసుమైరక్ష
తైశ్శుభైః । వికీర్య దివ్యధూపైశ్చ ధూపయిత్వా సమన్తతః ॥౧౭౧॥
సౌవర్ణీం రాజతీం తామ్రీం దారుజాం వా యథారుచి । యథోక్తలక్ష
ణాం డోలాం వృత్తాం వా చతురశ్రకామ్ ॥ ౧౭౨ ॥ విమానసదృ
శీం వాపి ముక్తాస్తబకశోభితామ్ । చతుస్తమ్భసమాయుక్తాం యద్వా
స్తమ్భద్వయాన్వితామ్ ॥ ౧౭౩ ॥ వితానైర్వివిధైర్మాల్యైర్దర్పణైః
కేతుభిస్తథా । అలంకృత్య విశేషేణ లక్ష్మ్యా మణ్టపాన్తరే ॥౧౭౪॥
రజ్జుభిర్లోహక్లప్తాభిః క్షౌమకార్పాసతన్తుభిః । కృతాభిర్వా యథా
యోగం తతో దేశికసత్తమః ॥ ౧౭౫ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు
డోలాం సంప్రోక్ష్య మన్త్రవిత్ । డోలాయాగఫలకామధ్యే అనన్తం

పరిపూజయేత్ ॥ ౧౭౬ ॥ పాదేషుచైవధర్మాద్యమష్టకం వా చతుష్టయమ్ । స్తమ్భేషు గరుడవ్యూహమభ్యర్చ్య క్రమయోగతః ॥ తత్రైవ చతురో వేదాన్ రజ్జుషు క్రమశోర్చయేత్ । ఇతిహాస పురాణాని వేదాఙ్గాని తత్రైవచ ॥ ౧౭౮ ॥ ఫలకాయామష్టదిక్షు పూజయేన్మునిసత్తమాః । వ్యాపకాంస్తు చతుర్మన్త్రాన్ పాదేషు పరిపూజయేత్ ॥ ౧౭౯ ॥ ఇష్ట్వా ధ్వజేషు సావిత్రీం ఛత్రేషు వ్యాహృతీస్తథా । ప్రణవం తు పతాకాసు తోరణేషు స్వరాంస్తథా ॥ ౧౮౦ ॥ వృక్షజానిచ సంపూజ్య డోలాం కృత్వాఽథ వాఙ్మయీమ్ । డోలాయాః పరితో దిక్షు ఇన్ద్రాదీన్ పరిపూజయేత్ ॥ ౧౮౧ ॥ డోలాయాస్తు పురోభాగే యద్వాన్యత్ర యథావిధి । ధాన్యపీఠే మహాకుమ్భముపకుమ్భాష్టకాన్వితమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ విన్యస్య తత్ర డోలాఙ్గాన్ దేవానావాహ్య పూజయేత్ । ఉపకుమ్భాష్టకేచైవ ఇన్ద్రాదీన్ పరిపూజయేత్ ॥ ౧౮౩ ॥ కుణ్డే వా స్థణ్డిలే చాపి వహ్నిం సంస్కృత్య పూర్వవత్ । తాన్ దేవాంస్తత్ర చావాహ్య తత్తన్మన్త్రైరనుక్రమాత్ ॥ పృథగష్టాహుతీర్హుత్వా ఘృతాద్యైర్ద్రవ్యకైస్తతః । పూర్ణాహుత్యాదికం కృత్వా విసృజ్యాగ్నిం తతో గురుః ॥ ౧౮౫ ॥ సమాప్య తాం జ్యైవ తాం డోలాం సంసిచ్య సుముహూర్తకే । కుమ్భతోయేన సంప్రోక్ష్య పూజయేచ్చ విశేషతః ॥ ౧౮౬ ॥ డోలాయాః పరితో దిక్షు ఇన్ద్రాదిభ్యో బలిం దదేత్ । ఏవం డోలాం తు సంస్కృత్య కుర్యాద్డోలోత్సవం విభోః ॥ ౧౮౭ ॥ చతుస్స్థానార్చనయుతం బలిదానసమన్వితమ్ । ఆరమ్భే చావసానే చ పూర్వోక్తస్నపనాన్వితమ్ ॥౧౮౮॥ సాయం నిత్యార్చనం కృత్వా విశేషయజనం తథా । దేవం యానే సమారోప్య శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ ధామప్రదక్షిణీకృత్య డోలాపార్శ్వం సమానయేత్ । శఙ్ఖభేరీనినాదైశ్చ తూర్యమఙ్గళనిస్స్వనైః॥ సుముహూర్తే సులగ్నేచ డోలామారోపయేద్విభుమ్ । తత్రార్చయే

జగన్నాథమలంకారాసనాదిభిః ॥ ౧౯౧ ॥ భోగైర్నీరాజనాన్తైశ్చ తతో భోజ్యాసనే విభుమ్। నీత్వా మహాహవిర్దివ్యమపూపానుపహారకాన్ ॥ ౧౯౨ ॥ నివేద్య తర్పణాదీని తాంబూలాన్తం నివేదయేత్ । డోలారజ్జూశ్చతుర్భిస్తు గృహీత్వా ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౯౩ ॥ మన్దంమన్దం చాలయేయుస్తదానీం దేశికోత్తమః । పుంసూక్తాద్యైర్దేవదేవం స్తువన్ స్తోత్రైర్వైదికైస్తదా ॥ ౧౯౪ ॥ కస్తూరీకుఙ్కుమాద్యైశ్చ కర్పూరైః పరిభావితమ్ । దివ్యగన్ధం తు దేవాయ సమర్ప్య చ విశేషతః ॥ ౧౯౫ ॥ పూజయేయుస్తాలవృన్తైశ్చామరైశ్చ విశేషతః। పవిత్రకుసుమస్రగ్భిర్హారైర్మకరత్నసరాదిభిః ॥ ౧౯౬ ॥ అలంకుర్యాద్దేవదేవం గత్వా వేద్విజసత్తమాః। వివిధానుపహారాంశ్చ పునరాచమనం తథా ॥ ౧౯౭ ॥ ముఖవాససమోపేతం తాంబూలం చ నివేదయేత్ । వివిధాని చ నృత్తాని కుర్యుర్గాన్ధర్వనాస్తదా ॥ ౧౯౮ ॥ వీణావేణునినాదైశ్చ గీతైశ్చ వివిధైస్తదా । తోషయేద్దేవదేవేశం స్తోత్రైశ్చ వివిధైస్తదా ॥ ౧౯౯ ॥ స్తువంతు వన్దినస్సర్వే భగవద్భక్తిసంహితాః । పవమానైశ్చ వివిధైరుపచారైశ్చ తోషయేత్ ॥ డోలాచాలనవేళాయాం యే పశ్యన్తి శ్రియఃపతిమ్ । ఇహ తే ప్రాప్య చాభీష్టాన్ ప్రాప్నువన్తి పరాం గతిమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ తతస్తు దేవం దేవీభ్యాం యానమారోప్య దేశికః । ధామప్రదక్షిణం కృత్వా ప్రాసాదాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౦౨ ॥ సకృత్ త్ర్యహం వా పఞ్చాహం సప్తాహం వా నవాహకమ్ । కృత్వైవముత్సవం నిత్యం సాయంకాలే యథావిధి ॥ ౨౦౩ ॥ ప్రాగ్వత్తు కుర్యాదుత్సవాన్తే కుమ్భసంప్రోక్షణాన్తిమమ్ । ఆచార్యం పూజయేత్ప్రాగ్వద్యజమానస్తు పూర్వవత్ ॥ ౨౦౪ ॥ ఇతి డోలోత్సవవిధిస్సంక్షేపేణ ప్రదర్శితః । ఆషాఢశుక్లద్వాదశ్యాం స్వాపోత్సవమథాచరేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ తదాది కాముదాఖ్యస్య యావన్మాసస్య తద్దినమ్ । తపసా యోగనిద్రాంయాః

సన్తుష్టో జగదీశ్వరః ॥ ౨౦౬ ॥ యోగనిద్రాం ప్రభజతి లోకరక్షణ హేతునా । నైమిత్తికాన్మాసిమాసి తథాసంవత్సరోత్సవాన్ ॥ ౨౦౭॥ విశేషయాగసంయుక్తాన్ సర్వసంపూరణాద్ధృతే । నాన్యం నైమిత్తికం కామ్యం కుర్యాన్మాసచతుష్టయే ॥ ౨౦౮ ॥ అభీష్టవ్రతమాశ్రిత్య నేతవ్యం తచ్చతుష్టయమ్ । భగవద్భక్తినిష్ఠాత్తైః కార్యం తత్రేద ముచ్యతే ॥ ౨౦౯ ॥ ప్రాసాదస్య పురోభాగే యద్వాన్యత్ర మునీశ్వరాః । కల్పయేచ్ఛయనాగారం సర్వాలంకార సంయుతమ్ ॥ సర్వోపకరణైర్యుక్తం పర్యఙ్కాద్యుపశోభితమ్ । యద్వా గర్భగృహేవిష్ణోర్మూలమూర్తేస్తు దక్షిణే ॥౨౧౦॥ శయనం కల్పయేద్విప్రాః సర్వోపకరణైస్సహ । సర్వత్ర సర్వసంభారాన్ దర్శయాన్ద్విజ సత్తమాః ॥ ౨౧౧ ॥ ఏకాదశ్యాం నిశిప్రభుం చతుస్థానేషు పూజయేత్ । యాగమణ్డపమాసాద్య జాగరేణనయేన్నిశామ్ ॥ ౨౧౨ ॥ బ్రాహ్మేముహూర్తేసంప్రాప్తే కృతస్నానఃకృతాహ్నికః । నిత్యార్చనం పురాకృత్వా చతుస్థానార్చనంతథా ॥ ౨౧౩ ॥ తతోవిసృజ్య దేవేశం కుమ్భమణ్డలకుమ్భగమ్ । అర్ఘ్యేణ గన్ధపుష్పాభ్యాం ధూపేనసుశుభేనచ ॥ ౨౧౪ ॥ మూలమూర్తిం సమభ్యర్చ్య తస్మాచ్ఛయనకౌతుకే । కూర్చేనావాహ్య దేవమావాహ్య శ్రీభూమీభ్యాం సమన్వితం ॥ సంస్నాప్యసమలంకృత్య అభ్యర్చ్య హవిరన్తికమ్ । నిశాముఖేప్రవృత్తేతు కృత్వా నిత్యార్చనంవిభోః ॥ ౨౧౫ ॥ తతస్తు శయనాగారం నీత్వాశయనకౌతుకమ్ । తతశ్శయనదేశేతు పశ్చిమే హేమవిష్టరే ॥ ౨౧౬ ॥ నివేశ్య ప్రాఙ్ముఖందేవం హవిరన్తం సమర్చయేత్ । హోమంవిధాయవిధివత్కృత్వా హోమసమర్పణమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ పర్యఙ్కేఽనన్తమావాహ్య తస్మిన్ దేవం యథావిధి । శాయయిత్వా తతస్తస్యాగ్రే నియమాన్ శాస్త్రచోదితాన్ ॥౨౨౦॥ సజల్పన్ చతురోమాసాన్ దేవస్యోత్థాపనావధి । వ్రతానుష్ఠాననిరతస్స ప్రత్యహం

దేవమర్చయేత్ ॥ ౨౨౧ ॥ సర్వేఽపి వైష్ణవాః కుర్యుస్తదాదివ్రతముత్తమమ్ । శయనాఙ్గోపచారైశ్చ ప్రత్యహం తోషయేద్విభుమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ ఏవం మాసద్వయే యాతే మాసి భాద్రపదే ద్విజాః । ద్వాదశ్యాం శుక్లపక్షస్య దేశికేన్ద్రో నిశాముఖే ॥ ౨౨౩ ॥ విశేషయాగపూర్వం తు పరివర్తనమాచరేత్ । ప్రబోధనం తతః కుర్యాత్ శయనస్థస్య వై విభోః ॥ ౨౨౪ ॥ ద్వాదశ్యాం శుక్లపక్షస్య కార్తికే మాసి తు ద్విజాః । దశమ్యాం పూర్వవత్సర్వసమ్భారాన్ సముపార్జ్య చ ॥ ౨౨౫ ॥ ఏకాదశ్యాం నిశాయాం తు చతుస్థానస్థితం విభుమ్ । సమభ్యర్చ్య విశేషేణ జాగరేణ నయేన్నిశామ్ ॥ ౨౨౬ ॥ బ్రాహ్మే ముహూర్తే ద్వాదశ్యాం మన్త్రమూర్తిం ప్రబోధయేత్ । నిత్యార్చనం పురా కృత్వా చతుస్థానార్చనం తథా ॥ ౨౨౭ ॥ తతశ్శయనమూర్తిం చ సమభ్యర్చ్య విశేషతః । స్నానాదిహవిరన్తం తు గర్భగేహం ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౨౮ ॥ విసర్జయేత్స్థలమూర్తౌ మన్త్రం శయనమూర్తిగమ్ । తతస్తు చౌత్సవం బిమ్బం దేవీభ్యాం సమలంకృతమ్ ॥ ౨౨౯ ॥ రథాదికే సమారోప్య యాత్రోపకరణైస్సహ । గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా స్వస్థానే సన్నివేశయేత్ ॥ ౨౩౦ ॥ తతో విసర్జయేద్దేవం కుమ్భమణ్డలకుమ్భగమ్ । తదాచాశ్రమిణస్సర్వే కుర్యుర్వ్రతవిసర్జనమ్ ॥ ౨౩౧ ॥ యజమానోఽథ గుర్వాదీన్ సాధకాన్ బ్రాహ్మణానపి । హిరణ్యైస్తోషయేత్సర్వాన్ యథాశక్తి ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౩౨ ॥ ఇత్యేవముక్తం దేవస్య శయనం చ ప్రబోధనమ్ । శయనస్థే జగన్నాథే చాతుర్మాస్యమధ్యతః ॥ ౨౩౩ ॥ పవిత్రారోహణం కుర్యాదనన్తపాయికతుష్టిదమ్ ॥

* * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం

పక్షోత్సవాదివిధిర్నామ

ద్వాదశోఽధ్యాయః.

నారదః — జన్మోత్సవం చ కృష్ణస్య శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః। కృష్ణజన్మదినం త్వేతద్ద్వివిధం పరికీర్తితమ్ ॥ ౧ ॥ జన్మాష్టమీ జయన్తీతి తయోర్భేదస్తు కథ్యతే। చన్ద్రోదయేఽష్టమీయుక్తా సప్తమీ కలయా వినా ॥ ౨ ॥ రోహిణీరహితా వాపి సా హి జన్మాష్టమీ స్మృతా। సింహంగతే రవౌ సా ముఖ్యా యద్వా శ్రావణమాసగా ॥౩॥ తస్యాముభయ్యర్చనం విష్ణోర్ధర్మకామార్థసిద్ధిదమ్। నిష్కామో యది కైవల్యఫలదం భవతి ధ్రువమ్ ॥ ౪ ॥ సూర్యోదయేఽపి సప్తమ్యా తథా కృత్తికయాపి చ। కలయాపి హ్యవిద్ధా యా రోహిణీ ద్విజపుఙ్గవాః ॥ ౫ ॥ అష్టమీసహితా వాపి హ్యష్టమీరహితాపి వా। తత్రైవ బుధవారేణ సహితా రహితాపి వా ॥ ౬ ॥ జయన్తీ నామ సా ప్రోక్తా జయత్యశుభమిత్యసౌ। అష్టమ్యాం వా నవమ్యాం వా దశమ్యాం వాపి రోహిణీ॥ అవిద్ధా యది లభ్యేత కలామాత్రాపి వైష్ణవైః। గ్రాహ్యైకదాపి విద్ధా తు న గ్రాహ్యా వైష్ణవోత్తమైః ॥ ౮ ॥ మృగశీర్షేణ వా గ్రాహ్యం శుద్ధర్క్షస్య హ్యభావతః। సింహభాద్రపదే ముఖ్యా జయన్తీ సింహగాపి వా ॥ ౯ ॥ తస్మిన్మాసే మునిశ్రేష్ఠాః యదా ఋక్షద్వయం భవేత్। పరత్రైవోత్సవం కుర్యాన్మహాపాతకనాశనమ్ ॥౧౦॥ పశ్చాచ్చేద్రోహిణీవిద్ధా పూర్వత్రైవ సమాచరేత్। ఏవమేవ హి సంక్రాన్తివైధత్యాగోఽపి శస్యతే ॥ ౧౧ ॥ దివాసజా రాత్రియోగశ్చేజ్జయన్తీం పూర్వతస్త్యజేత్। పరతో నిశి చేద్యోగస్తు త్యజేద్యోగాన్వితామపి ॥ ౧౨ ॥ ఉభయోః క్రాన్తివేధశ్చేజ్జయన్త్యోర్మునిసత్తమాః। ఉత్సవం మృగశీర్షే వా పూర్వమేవ సమాచరేత్ ॥ ౧౩ ॥ ఏవం జయన్త్యాం రామస్య నరసింహవరాహయోః। వామనాదిజయన్త్యామప్యేవమేవ వినిర్ణయః ॥ ౧౪ ॥ జయన్త్యాం తత్ర కృష్ణస్య దివోపోష్య విశేషతః। రాత్రావభ్యర్చనం కుర్యాత్తద్విధానమిహోచ్యతే ॥ ౧౫ ॥ నిత్యకర్మాణి నిర్వర్త్య సాయం దేశికసత్తమః।

భగవద్గృహమాపాద్య కృత్వా నిత్యోత్సవం పురా ॥ ౧౬ ॥ ప్రాసా-
దస్య పురోభాగే మణ్టపం పరికల్పయేత్ । కృత్తం వా మణ్టపం పూర్వ
మఙ్కురార్ఘ్యవిశేషతః ॥ ౧౭ ॥ చతుర్ద్వారసమాయుక్తం ధ్వజతో
రణభూషితమ్ । వితానైర్వివిధైశ్చిత్రైస్సర్వతస్సపరిశోభితమ్ ॥ ౧౮ ॥
పరితశ్చిత్రకౌశేయమహాయవనికాన్వితమ్ । ముక్తాసరైశ్చ వివిధపు
ష్పమాలైర్విరాజితమ్ ॥ ౧౯ ॥ కదలీజమ్బుజమ్బీరనాళికేరఫ
లాదిభిః । రమ్భాస్తమ్భైశ్చ పూగఫలస్తబకైస్సమలంకృతమ్ ॥ ౨౦ ॥
దర్పణైర్దీపమాలాభిశ్శోభితం ధూపధూపితమ్ । కుఙ్కుమాగరుకస్తూ
రీసమాలిప్తమహీతలమ్ ॥ ౨౧ ॥ సుధాచూర్ణాదిభిశ్చిత్రైస్సపరిత
స్సమలంకృతమ్ । మధ్యే ప్రవిలసద్దివ్యరత్నవిష్టరశోభితమ్ ॥ ౨౨ ॥
ఏవం పూర్వమలంకృత్య మణ్టపం తు తతఃపరమ్ । కృష్ణబిమ్బం సమా
నీయ విన్యసేద్భద్రవిష్టరే ॥ ౨౩ ॥ అర్ఘ్యాదిభిస్సమభ్యర్చ్య తతస్తు
తదనుజ్ఞయా । పుష్పాఙ్కురం విధాయాథ రక్షాబన్ధం సమాచరే
త్ ॥ ౨౪ ॥ దేవస్యైశానభాగే తు మహాకుమ్భం తు విన్యసేత్ ।
మణ్డలం తు పురోభాగే సమాలిఖ్య యథావిధి ॥ ౨౫ ॥ మణ్టపస్య పు
రోభాగే కుణ్డం తు పరికల్పయేత్ । ఏవం సర్వం సమాపాద్య యా
వచ్చన్ద్రోదయం గురుః ॥ ౨౬ ॥ దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే జపన్నష్టా
క్షరం మనుమ్ । గాపయన్ కృష్ణమాహాత్మ్యం తథాన్యా వైష్ణవీః క
థాః ॥ ౨౭ ॥ గానైర్నృత్తైర్వినోదైశ్చ తోషయేజ్జగతాం పతిమ్ ।
ఉదితే తు నిశానాథే జన్మకాలే జగత్పతేః ॥ ౨౮ ॥ కుమ్భే చ మణ్డ
లే కృష్ణం యథోక్తవిధినా యజేత్ । తతో బిమ్బే సమభ్యర్చ్య దేవం
మన్త్రాసనాన్తిమమ్ ॥ ౨౯ ॥ ఏకాశీతిపదే దైవం స్నాపయేద్ధోమ
పూర్వకమ్ । పఞ్చవింశతికుమ్భైర్వా స్నాపయేత్తు యథావిధి ॥ ౩౦ ॥
అలఙ్కారాసనం నీత్వా సమభ్యర్చ్య విశేషతః । కృత్వా నీరాజనా
న్తం చ తతో భోజ్యాసనం నయేత్ ॥ ౩౧ ॥ అర్ఘ్యాదిభిస్సమభ్యర్చ్య

అర్ఘ్యాణంచ సమర్పయేత్ । మధుపర్కం నివేద్యాథ నవనీతంచ శర్కరామ్ ॥ ౩౨ ॥ గోక్షీరంఘృతసంయుక్తం ఫలాని వివిధానిచ । పృథుకాదీంశ్చోపహారాన్ గుళఖణ్డాన్వితానిచ ॥ ౩౩ ॥ మాషైర్ముద్గైస్తిలయవైర్దధిమధ్వాజ్యదుగ్ధకైః । హరిద్రాజీరకైలాద్యైర్యోజితాని విశేషతః ॥ ౩౪ ॥ వివిధానిచభక్ష్యాణి గోఘృతైఃపాచితానిచ। క్రమాదష్టవిధాన్నాని సుశృతంక్షీరముత్తమమ్ ॥ ౩౫ ॥ శీతళంతర్పణజలం పానకంచవిశేషతః । భక్ష్యంభోజ్యంతథాలేహ్యం పేయంచాపిహ్యనేకశః ॥ ౩౬ ॥ నివేద్య దేవదేవాయ మాత్రాన్తం దెశికోత్తమః । ముఖవాససమోపేతం తాంబూలం వినివేద్యచ ॥ కృత్వాథజపయజ్ఞాన్తం గత్వా కుణ్డసమీపకమ్ । తత్ర ప్రతిష్ఠితాగ్నౌతు యోగపీఠం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౩౭ ॥ తన్మధ్యే కృష్ణమావాహ్య సకలీకృత్యమన్త్రవిత్ । కృత్వా సప్తసమిద్ధోమం తతఃపూర్ణాంనివేదయేత్ ॥ ౩౮ ॥ తతో దేవం విసృజ్యాగ్నిరగ్నించ విసృజేద్గురుః । తతస్తు దేవదేవాయ కృత్వాహోమసమర్పణమ్ ॥ ౪౦ ॥ అర్ఘ్యదానం విశేషేణ కుర్యాత్సర్వఫలప్రదమ్ । తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి దేవస్య పురతో భువి ॥ ౪౧ ॥ గోమయేనోపలిప్యాథ వృత్తాకారం సుశోభనమ్ । సుధాచూర్ణైరలంకృత్య గన్ధపుష్పాక్షతైఃఫలైః ॥౪౨॥ తన్మణ్డలేతు రోహిణ్యాసహచన్ద్రంసమర్చయేత్ । తతస్తస్మై నమస్కుర్యాన్మన్త్రేణానేనవైద్విజాః ॥ ౪౩ ॥ జ్యోత్స్నాంపతే నమస్తుభ్యం నమస్తేజ్యోతిషాంపతే । నమస్తె రోహిణీకాన్త సుధాకుమ్భనమోఽస్తుతే ॥౪౪॥ ఇతిచన్ద్రం నమస్కృత్య దద్యాదర్ఘ్యం తతఃపరమ్ । శఙ్ఖేతోయం సమాపూర్య గోక్షీరేణవిమిశ్రితమ్ ॥౪౫॥ శఙ్ఖాగ్రే చన్ద్రమభ్యర్చ్య తన్మూలే కృష్ణమర్చయేత్ । హస్తాభ్యాం శఙ్ఖమాదాయ సపుష్పఫలచన్దనమ్ ॥ ౪౬ ॥ జానుభ్యామవనింస్పృష్ట్వా చన్ద్రాయార్ఘ్యం నివేదయేత్ । క్షీరోదార్ణవసమ్భూత అత్రి

నేత్రసముద్భవ ॥ ౪౭ ॥ గృహాణార్ఘ్యం శశాఙ్కేదం రోహిణ్యా
సహితో మమ । ఇతి చన్ద్రాయార్ఘ్యదానం కృష్ణసన్తోషకారణమ్ ॥
ప్రీణనం సర్వదేవానాం సర్వసస్యవివృద్ధిదమ్ । కృష్ణాయార్ఘ్యం త
తో దద్యాన్మన్త్రేణానేన వై ద్విజాః ॥ ౪౯ ॥ జాతస్య కంసవధార్థాయ
భూభారోత్తారణాయ చ । పాణ్డవానాం హితార్థాయ ధర్మసంస్థా
పనాయ చ ॥ ౫౦ ॥ కౌరవాణాం వినాశాయ దైత్యానాం నిధనాయ
చ । గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం దేవక్యా సహితో హరే ॥ ౫౧ ॥
ఇతి కృష్ణాయార్ఘ్యదానం రాజారాష్ట్రాభివృద్ధిదమ్ । సర్వసమ్ప
త్కరం చైవ సర్వలోకహితార్థకృత్ ॥ ౫౨ ॥ యజమానోఽపి వా ద
ద్యాదర్ఘ్యమేవం జగత్ప్రభోః । ఇహ సర్వాభీష్టసిద్ధ్యై పరత్ర చ సు
ఖాప్తయే ॥ ౫౩ ॥ తతః ఫలే దేశికాదిభ్యో గోభూస్వర్ణాన్యనేక
శః । దద్యాద్దేవేశ్య సన్తుష్ట్యై యజమానో విశేషతః ॥ ౫౪ ॥ అథో
పహారైర్వివిధైస్తామ్బూలాద్యైశ్చ దేశికః । జపస్తోత్రాదిభిశ్చైవ తో
షయేత్తు శ్రియఃపతిమ్ ॥ ౫౫ ॥ నివేదితాన్నభక్ష్యాదీన్ చతుర్ధా
విభజేత్తతః । ఆచార్యస్స్వయమాదద్యాద్దేకాంశం తు నతస్త్రిభిః ॥
మహాత్రిపాన్వైష్ణవానన్యాన్ భక్తాన్ భాగవతోత్తమాన్ । తోషయి
త్వా తతస్సర్వాంస్తామ్బూలాద్యైశ్చ తోషయేత్ ॥ ౫౭ ॥ కుమ్భ
స్థం మణ్డలస్థం చ ప్రాగ్వద్దేవం విసర్జయేత్ । తతస్తు దేవదేవస్య శ
యనం కారయేద్గురుః ॥ ౫౮ ॥ రమ్యే తు మణ్టపే డోలాం కృత్వా
మణిమయీం శుభామ్ । మృదూపధానతూలాఢ్యాం స్వర్ణరజ్జువిల
మ్బితామ్ ॥ ౫౯ ॥ సౌవర్ణకిఙ్కిణీయుక్తాం ముక్తాదామవిలమ్బితామ్ ।
కస్తూరీకుఙ్కుమాద్యైశ్చ వాసితాం ధూపధూపితామ్ ॥ ౬౦ ॥ త
త్రానన్తం సమభ్యర్చ్య దేవమారోపయేద్గురుః । శయనాసనభోగై
స్తు దేవం తత్ర సమర్చయేత్ ॥ ౬౧ ॥ ఏవం హి శయనాన్తం తు కృ
త్వా చైకదినోత్సవమ్ । అనుయాగం తతః కుర్యాదాచార్యో వైష్ణవై

స్వహా ॥ ౬౨ ॥ వైష్ణవానాముత్సవాన్తే పారణం విహితం ద్విజాః ।
యద్వాఫలేచ్ఛయా కార్యం పారణం తుపరేఽహని ॥ ౬౩ ॥ తతో
విశిష్టనామి వార్యమాచార్యో దేవసన్నిధౌ । భక్తైర్భాగవతైస్సార్ధం
గాపయన్ వైష్ణవీః కథాః ॥ ౬౪ ॥ గానైర్నృత్తైస్తథాహాస్యైర్జా
గరేణనయేన్నిశామ్ । తతః ప్రభాతే త్వాచార్యః కృతస్నానః కృతా
హ్నికః ॥ ౬౫ ॥ దేవముత్థాప్య విధివన్నిత్యపూజాం సమాచరేత్ ।
విశేషేణార్చయేద్దేవం స్నానాద్యైర్హవిరన్తిమైః ॥ ౬౬ ॥ తతః
కృష్ణమలంకృత్య వివిధైర్వస్త్రభూషణైః । దివ్యేతు కుఞ్జరే వాశ్వే
శిబికాయాం రథేపి వా ॥ ౬౭ ॥ సమారోప్య హృషీకేశం హ్యలం
కృత్య విశేషతః । ఉత్సవం దేవదేవస్య కుర్యాద్గ్రామప్రదక్షిణమ్ ॥
పవిత్రైర్గోపురద్వారైశ్చతుస్తమ్భైర్మనోహరైః । చిత్రవస్త్రపతాకా
ద్యైర్నగఫలపల్లవసంయుతైః ॥ ౬౮ ॥ సుధ్యాలమ్బక్షీరఘటైర్నవనీ
తఘటాన్వితైః । దధిభాణ్డాన్వితైశ్చైవ తోరణైర్వివిధైస్తథా ॥ ౭౦ ॥
చిత్రధ్వజపతాకాభిః పుష్పమాలాశతాన్వితైః । వితానైఃఫలభారై
శ్చరమ్భాస్తమ్భాదిభిస్తథా ॥ ౭౧ ॥ అలంకృతాసుసిక్తాసు దివ్య
కుఙ్కుమవారిభిః । సుధాచూర్ణాలంకృతాసు కీర్ణాసు కుసుమాక్ష
తైః ॥ ౭౨ ॥ దివ్యధూపైర్ధూపితాసు వీథీషు ద్విజసత్తమాః । శనై
శ్శనైర్దేవదేవం సవిలాసం నయేత్తదా ॥ ౭౩ ॥ ఛత్రధ్వజపతాకాభి
ర్వ్యజనైర్గణికాదిభిః । వాద్యఘోషైర్వేదఘోషైర్భక్తైర్భాగవతో
త్తమైః ॥ ౭౪ ॥ తైలంచ రజనీచూర్ణం వికిరద్భిః పరస్పరమ్ । నవ
నీతంచ దధిచ క్షీరంచ కుసుమాదికమ్ ॥ ౭౫ ॥ క్షిపద్భిశ్చహసద్భి
శ్చ భక్షయద్భిశ్చ కైశ్చన । అర్థినస్తోషయద్భిశ్చ నవనీతఘృతా
దికైః ॥ ౭౬ ॥ తామ్బూలం రజనీచూర్ణం దదద్భిః పౌరయోషితా
మ్ । వికిరద్భిః పుష్పగన్ధైః కుఙ్కుమైః కృష్ణమవ్యయమ్ ॥ ౭౭ ॥
హస్తముద్ధృత్య కూజద్భిస్తథా గోపాలబాలకైః । దధ్యాదిభాణ్డాన్

క్షిపద్భిః కృష్ణస్య పురతో భువి ॥ ౭౮ ॥ పిబద్భిః క్షీరదధ్యాదీన్ కి
రద్భిశ్చ పరస్పరమ్ । ఆస్వాద్య నవనీతంచ క్షిపద్భిర్బహుధా మి
థః ॥ ౭౯ ॥ రుహద్భిస్తోరణస్తమ్భాన్ నృత్యద్భిర్గర్జితైర్ముహుః ।
ఆభీరకులజైర్యుక్తైః కృష్ణానుచరభావతః ॥ ౮౦ ॥ యన్త్రస్థభాణ్డాన్
దణ్డేన తాడయద్భిర్ముహుర్ముహుః । తత్రభాణ్డస్రుతాం ధారాం పిబ
ద్భిశ్చ పదేపదే ॥ ౮౧ ॥ ఏవం క్రీడారతైర్భక్తైర్వినోదైరేవమా
దిభిః । గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౮౨ ॥
ఆస్థానమణ్టపం నీత్వా దేవం వై హేమవిష్టరే । సమారోప్య సమభ్య
ర్చ్య వివిధైరుపహారకైః ॥ ౮౩ ॥ తాంబూలాద్యుపచారైశ్చ దేవ
మన్తఃప్రవేశయేత్ । సకృత్ త్ర్యహం వా పఞ్చాహం సప్తాహం వా న
వాహకమ్ ॥ ౮౪ ॥ పక్షం మాసం తు వా చైవ ముత్సవైస్తోషయేద్విభుం ।
స్వతన్త్రం పరతన్త్రం వా కృష్ణమేవం సమర్చయేత్ ॥ ౮౫ ॥ అ
భావే కృష్ణబిమ్బస్య తత్తత్ప్రాసాదసంస్థితమ్ । దేవమేవార్చయే
ద్భక్త్యా జయన్త్యాం తు విశేషతః ॥ ౮౬ ॥ ఏవం నృసింహరామం
చ వరాహం వామనాదికాన్ । తత్తజ్జన్మదినే సమ్యగ్విశేషస్నపనేన
తు ॥ ౮౭ ॥ మహతా హవిషా చైవ చతుస్థానేషు పూజయేత్ । కుం
భే చ మణ్డలే బిమ్బే వహ్నౌ చ యజనం విభోః ॥ ౮౮ ॥ ముఖ్యకల్పే
ప్రకుర్వీత హ్యనుకల్పే తు మణ్డలమ్ । వినా కుమ్భాదిషు యజేద్బిమ్బ
వహ్న్యోస్తు వా యజేత్ ॥ ౮౯ ॥ ఇత్థం యః కారయేద్భక్త్యా జయ
న్త్యుత్సవముత్తమమ్ । ఇహేప్సితార్థాన్ సంప్రాప్య సాయుజ్యం ప
దమాప్నుయాత్ ॥ ౯౦ ॥ అథచాశ్వయుజే మాసి కర్తవ్యం సర్వసిద్ధి
దమ్ । వీరలక్ష్మ్యుత్సవవిధిం వక్ష్యామి మునిసత్తమాః ॥ ౯౧ ॥ తస్మి
న్మాసి సితే పక్షే హ్యష్టమీకలయాపి వా । అవిద్ధాయాం నవమ్యాం తు
శ్రీదేవ్యుత్సవమాచరేత్ ॥ ౯౨ ॥ తద్వాసరానుసారేణ నవాహో
త్సవమాచరేత్ । తిథిలోపే హ్యమావాస్యాం ఆరభ్యోత్సవమాచ

రేత్ ॥ ౯౩ ॥ వృద్ధ్యాద్వితీయామారభ్య నవాహాత్సవమాచరే
త్ । సప్తాహం వాపి పఞ్చాహం త్ర్యహమేకాహమేవ వా ॥ ౯౪ ॥
ఆచరేదుత్సవం లక్ష్మ్యాః ఫలకామనయా ద్విజాః । నవాహం వైష్ణవం
ప్రోక్తం సప్తాహం త్వార్షకం భవేత్ ॥ ౯౫ ॥ పఞ్చాహం త్వైన్ద్రి
కం ప్రోక్తం త్రియహం శైవముచ్యతే । ఏకాహముత్సవం బ్రాహ్మం
పఞ్చధైవం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౯౬ ॥ బ్రాహ్మం వై బ్రహ్మసిద్ధ్యర్థం శైవం రో
గవినాశనమ్ । ఐన్ద్రం దుర్భిక్షనాశార్థమార్షం రాష్ట్రాభివృద్ధిద
మ్ ॥ ౯౭ ॥ వైష్ణవం తూత్సవం ప్రోక్తం భక్తిముక్తిఫలప్రదమ్ । ఉ
త్సవారమ్భపూర్వేద్యుర్నిశాయాం ముకురార్పణమ్ ॥ ౯౮ ॥ ర
క్షాబన్ధం చ విధివత్కుర్యాద్దేశికసత్తమః । ఆరమ్భ చావసానే చ అ
భమోత్తమమార్గతః ॥ ౯౯ ॥ సంస్నాపయేచ్ఛ్రియం దేవీం శ్రీమ
న్త్రేణైవ దేశికః । ప్రత్యహం నిత్యపూజాన్తే విశేషార్చనమాచరె
త్ ॥ ౧౦౦ ॥ కుమ్భే చ మణ్డలే బిమ్బే వహ్నౌ చాపి యథావిధి ।
తత్ర తత్ర విశేషో యః కథ్యతే సంప్రతి ద్విజాః ॥ ౧౦౧ ॥ కుమ్భార్చ
నే శ్రియం దేవీం మధ్యకుమ్భే సమర్చయేత్ । సుదర్శనం తు వర్ధన్యాం
ప్రాగ్వదేవ సమర్చయేత్ ॥ ౧౦౨ ॥ లక్ష్మీకీర్తిర్జయామాయా ఉప
కుమ్భేష్వర్చయేద్ద్విజాః । ప్రభవాప్యయయోగేన పూజ్యాః ప్రాగాది
షు క్రమాత్ ॥ ౧౦౩ ॥ తత్ర ద్వారార్చనవిధిం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గ
వాః । వాస్త్వీశః క్షేత్రపాలో ద్వా సర్వద్వారేషు పూజయేత్ ॥
లక్ష్మీకీర్తిర్జయామాయా ద్వారేషూర్ధ్వస్థితాః క్రమాత్ । సృష్టిర్లజ్జా
జయామాయా సావిత్రీ చ క్షమా తథా ॥ ౧౦౪ ॥ శుద్ధాశుద్ధా త
థా ద్వే ద్వే ప్రాగాదిద్వారశాఖయోః । తథాఽఽది ద్వారకుమ్భే
షు జ్యేష్ఠావిధ్యోస్తథైవ చ ॥ ౧౦౫ ॥ శ్రద్ధాకాన్త్యోః ¶ క్రియాసృ
ష్ట్యోః క్షమామూర్తిజయాఖ్యయోః । క్రమాద్ద్వన్ద్వప్రయోగేణ పూ

¶ శ్రియా

జనంతు సమాచరేత్ ॥ ౧౦౭ ॥ చణ్డీంచైవప్రచణ్డీంచ పూర్వద్వారే ప్రపూజయేత్ । దక్షిణోత్తరయోగేన తోరణస్తమ్భమూలయోః ॥ బలాకినీందక్షిణేతు యజేచ్చ వనమాలినీమ్। విభీషికాం శాఙ్కరీంచ పశ్చిమేసంప్రపూజయేత్ ॥ ౧౦౮ ॥ తథైవచోత్తరద్వారే శఙ్ఖపద్మనిధీయజేత్ । సత్యాదీంశ్చ పతాకాసు ఇన్ద్రాదీంశ్చయథాక్రమమ్॥ ప్రాగ్వదేవార్చయేద్విప్ర అయంద్వారార్చనక్రమః । ప్రాతర్విశేషయాగాన్తే ఉత్సవంచ సమాచరేత్ ॥౧౧౧॥ సౌవర్ణశిబికాయానే అథవాపుష్పమణ్టపే । శ్రియందేవీం సమారోప్యహ్యలఙ్కృత్య విశేషతః ॥ ౧౧౨ ॥ సర్వైర్వాద్యోపకరణైర్నయేద్గ్రామప్రదక్షిణమ్ । ఏవంకృత్వోత్సవం పశ్చాద్దేవీమాస్థానమణ్టపే ॥ ౧౧౩ ॥ హేమపీఠేసమారోప్యహ్యలఙ్కారాసనాదిభిః । భోగైఃక్రమేణసంపూజ్య నయేద్భోజ్యాసనంతతః ॥ ౧౧౪ ॥ అర్ఘ్యాదీన్యర్హణంచాపి మధుపర్కం సమర్పయేత్ । ముద్గాన్నపాయసాదీని భక్ష్యాణివివిధానిచ ॥ ౧౧౫ ॥ పృథుకాదీంశ్చోపహారాన్ శ్రియైదేవ్యైనివేదయేత్ । శీతళంతర్పణంచైవ నాళికేరరసంతథా ॥ ౧౧౬ ॥ సమర్ప్యదద్యాత్తాంబూలం ముఖవాససమన్వితమ్ । జపయజ్ఞం తతఃకుర్యాల్లక్ష్మీమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౧౭ ॥ నివేదితంతు యద్ద్రవ్యం చతుర్ధావిభజేత్తతః । తేష్వేకాంశం సమాదాయ ఆచార్యాయప్రదాపయేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ శిష్టానంశాంస్తథాసర్వాన్ భక్తేభ్యశ్చప్రదాపయేత్ । స్తోత్రైశ్చ వివిధైర్నృత్తైర్గీతైర్వాద్యైర్వరైస్సహ ॥ ౧౧౯ ॥ తదాసన్తోషయేల్లక్ష్మీంసర్వాభీష్టఫలప్రదామ్ । ఏవం కృత్వా తతోలక్ష్మీం ప్రాసాదాన్తఃప్రవేశయేత్ ॥ ౧౨౦ ॥ ఏవం ప్రతిదినంకుర్యాన్నవమ్యన్తం మహోత్సవమ్ । సాయంప్రాతశ్చతుస్థానపూజనేన సమన్వితమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ నవమీదివసేప్రాప్తే ప్రాగ్వత్కృత్వోత్సవాదికమ్ । రాత్రౌ విశేషయాగాన్తే కుణ్డమ

ణ్డలమధ్యగామ్ ॥ ౧౨౨ ॥ శ్రియంవిసృజ్య హృదయే కుమ్భం
దేవ్యాస్తుసన్నిధౌ । సమానీయసమభ్యర్చ్య శ్రియం శ్రీసూక్తము
చ్చరన్ ॥ ౧౨౩ ॥ కుమ్భతోయేనసంప్రోక్ష్య కౌతుకంచ విసృజ్య
చ । హవిరన్తం సమభ్యర్చ్య ప్రణిపత్యక్షమాపయేత్ ॥౧౨౪॥ య
జమానోదక్షిణాభిరాచార్యాదీన్ప్రతోషయేత్ । ఏవంయఃకారయే
ద్భక్త్యా మహానవమికోత్సవమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ ఆయుష్యారోగ్యమైశ్వ
ర్యం తేజఃకీర్తించసన్తతిమ్ । సర్వాభీష్టాంశ్చ సంప్రాప్య బ్రహ్మ
సాయుజ్యమాప్నుయాత్ ॥ ౧౨౬ ॥ తదన్యేద్యుర్దశమ్యాంతు దే
వస్య మృగయోత్సవమ్ । వక్ష్యమాణేన విధినా కుర్యాద్రాష్ట్రా
భివృద్ధిదమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ నవమ్యామేవదేవస్య తురగంచ విశేషతః ।
అలఙ్కృతం తథాస్త్రౌఘం దేవస్య ధనురాదికమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ వా
హయంస్తు నదీతీరం సరస్తీరమథాపివా । సమానీయాథ సంస్నాప్య
తురగంచాయుధాదికమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ అలంకృత్యవిశేషేణ మాల్యై
ర్వస్త్రాదికైస్తథా । ఛత్రధ్వజపతాకాద్యైర్నృత్తవాద్యరవైస్సహ॥
గ్రామప్రదక్షిణంనీత్వా ఆలయం సంప్రవేశయేత్ । తత్రదేవస్య తు
రగం తార్క్ష్యమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౩౦ ॥ సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యపుష్పై
గన్ధాద్యైర్హవిరన్తం సమర్చయేత్ । ఆయుధాన్యర్చయేత్తద్వత్తత్త
న్మన్త్రేణ దేశికః ॥ ౧౩౧ ॥ దశమ్యాం దేవదేవస్య కృత్వాన్నిత్యా
ర్చనంపురా । యాత్రామూర్తిగతం దేవం నయేదాస్థానమణ్టపమ్ ॥
తం దేవం తత్రసంస్నాప్య పఞ్చవింశతిభిర్ఘటైః । అలఙ్కారాసనే
భ్యర్చ్య నివేద్యచ మహాహవిః ॥ ౧౩౪ ॥ దేవమశ్వేసమారోప్య
తతస్తు మృగయోచితైః । అలంకారైరలంకృత్య యాత్రోపకరణై
స్సహ ॥ ౧౩౫ ॥ భక్తైర్భాగవతైస్సార్ధం సన్నద్ధైస్సాయుధైర్భ
టైః । మహావనం సమానీయ తత్రతత్ర విశేషతః ॥ ౧౩౬ ॥ వాన
ప్రస్థైస్తాపసాద్యైరర్పితానిచభక్తితః । కన్దమూలఫలాదీని వివిధాః

కుసుమస్రజః ॥ ౧౩౭ ॥ సమర్చ్య దేవదేవాయ వహ్నివృక్షసమీపతః ।
నీత్వా ప్రదక్షిణీకృత్య దేవం తత్రప్రపాదికే ॥ ౧౩౮ ॥ భద్రాసనే
సమావేశ్య వహ్నివృక్షస్య మూలతః । ఆయుధానిసమభ్యర్చ్య పు
ణ్యాహోక్తిపురస్సరమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ శమీపత్రం తు సఙ్గృహ్య మూల
మన్త్రేణ దేశికః । దత్వా దేవస్య శిరసి అర్ఘ్యాద్యైస్సంప్రపూజ్య చ॥
తాంబూలం వినివేద్యాథ దేశికస్తదనుజ్ఞయా । ధనుర్బాణాన్ సమా
దాయ సర్వదిగ్విజయాయ చ ॥ ౧౪౧ ॥ సర్వశత్రువినాశాయ రా
జారాష్ట్రాభివృద్ధయే । చతుర్దిక్షు చతుర్బాణాన్ ఊర్ధ్వాధశ్చ శర
ద్వయమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ ప్రయుఞ్జేదస్త్రమన్త్రేణ ధన్వనా గేహవాహ్యు
చా । తతోర్చయేద్దేవదేవం వివిధైరుపహారకైః ॥ ౧౪౩ ॥ సాయం
కాలేషు సంప్రాప్తే ఆరోహ్యాశ్వే జగత్ప్రభుమ్ । ప్రదీపశతసం
యుక్తం నానావాద్యసమన్వితమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ గ్రామప్రదక్షిణం దేవం
కృత్వా రాత్రౌ ప్రవేశయేత్ । దేవేశం నవభిః కుమ్భైస్స్నాప్యాలంకృ
త్య దేశికః ॥ ౧౪౫ ॥ శ్రీపుష్టిభ్యాం సహాభ్యుం హవిరన్నం సమర్చ
యేత్ । ఏవం దశమ్యాం కర్తవ్యముత్సవం చ ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౪౬ ॥
అనన్తరం ప్రవక్ష్యామి దీపోత్సవమనుత్తమమ్ । వృశ్చికస్థే దినకరే
పౌర్ణమాస్యాం ద్విజాః ॥ ౧౪౭ ॥ చతుర్దశ్యాం భరణ్యాం చ కల
యాప్యరుణోదయే । అపిద్ధా కృత్తికాయుక్తా హ్యయుక్తా వా మునీ
శ్వరాః ॥ ౧౪౮ ॥ తస్యాం వృషభకాలేషు దీపారోపణమాచరేత్ ।
ద్వయోరహ్నోస్పృశతి చేత్పర్వణస్త్వస్తిమేదినే ॥ ౧౪౯ ॥ రాత్రి
హ్యాం పర్వకలామాత్రమపి దీపోత్సవాదికే । దీపంకుర్యాత్ప్రతిపది
త్వలబ్ధా శుద్ధపర్వణః ॥ ౧౫౦ ॥ పర్వద్వయే తు సంప్రాప్తే తస్మిన్నా
స్తిద్విజోత్తమాః । దీపోత్సవం తు మాసాన్తపర్వణ్యేవ సమాచరేత్ ॥
తస్మిన్ సజాగ్రన్త్రిమష్టే తు పూర్వమేవ సమాచరేత్ । ఉభయత్రా
పి నక్షత్రాః కృత్తికాభిస్సమన్వితే ॥ ౧౫౨ ॥ పర్వణ్యేవ ముని

శ్రేష్ఠాః దీపారోపణమాచరేత్ । పర్వద్వయం కృత్తికాభిరయు
క్తం చేత్తదా ద్విజాః ॥౧౫౩॥ రోహిణ్యా వాపి సంయుక్తే పర్వణ్యు
త్సవమాచరేత్ । రోహిణ్యా అప్యయోగే తు తదామాసాన్తపర్వణి ॥
సజాత్రిన్త్రియోగదుష్టేపి దీపారోపణమాచరేత్ । అథ చన్ద్రోప
రాగేణ దుష్టం పర్వ యది ద్విజాః ॥ ౧౫౫ ॥ ప్రాక్పశ్చాదుపరాగ
స్య సన్త్యక్త్వా సప్తనాడికాః । దీపం రాత్ర్యన్తరే కుర్యాద్రాజరా
ష్ట్రసుఖావహమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ ఏవం సమ్యగ్విచార్యాథ కుర్యాద్దీపో
త్సవం బుధాః । తద్విధానం విస్తరేణ వక్ష్యామి మునిసత్తమాః ॥౧౫౭॥
తద్దినే దేవదేవస్య మన్దిరం సర్వతో ద్విజాః । ప్రాసాదభాగమార
భ్య బహిరావరణాన్తికమ్ ॥ ౧౫౮ ॥ సంక్షాళయేచ్ఛుద్ధతోయై
ర్బ్రాహ్మణైః పరిచారకైః । శలాకాసహితైర్దర్భైస్సహ జపీ విమిశ్రి
తైః ॥ ౧౫౯ ॥ మార్జయేత్సర్వతస్తత్ర లేపయేద్గోమయామ్బుభిః ।
అస్త్రేణ ప్రోక్షయేత్పశ్చాత్పఞ్చగవ్యం కుశామ్బుభిః ॥ ౧౬౦ ॥
సుధాచూర్ణైరలంకృత్య వికిరేదక్షతైర్భువమ్ । వితానైః పుష్పమా
లాభిరలంకృత్య చ సర్వతః ॥ ౧౬౧ ॥ చన్దనాగరుకర్పూరధూపై
స్సర్వత్ర ధూపయేత్ । తతోపరాహ్ణే సంప్రాప్తే దేశికో మూర్తిపై
స్సహ ॥ ౧౬౨ ॥ ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ మూలబిమ్బగతం వి
భుమ్ । సమభ్యర్చ్యార్ఘ్యగన్ధాద్యైస్తస్మాదుత్సవకౌతుకే ॥ ౧౬౩ ॥
సమావాహ్య సమభ్యర్చ్య శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ । యాత్రా
బిమ్బం భద్రపీఠే నివేశ్యాస్థానమణ్టపే ॥ ౧౬౪ ॥ పుష్పాఙ్కురం
తతః కృత్వా మూలబిమ్బాదిషు ద్విజాః । రక్షాబన్ధం చ విధివత్కృత్వా
దేశికసత్తమః ॥ ౧౬౫ ॥ చతుస్థానార్చనం కుర్యాద్యథోక్తవిధినా
తతః । సంస్నాపయేత్తదా దేవం పఞ్చవింశతిభిర్ఘటైః ॥ ౧౬౬ ॥ మ
హాహవిషా చైవ అపూపైరుపహారకైః । అభ్యర్చ్య దేవదేవేశం
కుర్యాద్దీపాధివాసనమ్ ॥ ౧౬౭ ॥ మూలబిమ్బస్య పురతో ధాన్య

పీఠం ప్రకల్పయేత్ । సౌవర్ణం రాజతం వాపి తామ్రం మృణ్మయమే
వ వా ॥ ౧౬౮ ॥ దీపపాత్రం సమాదాయ తస్మిన్నాఢకసంమితమ్ ।
గవ్యనాజ్యం సమాపూర్య వర్తిం తన్మధ్యతో న్యసేత్ ॥ ౧౬౯ ॥
నూతనైర్వస్త్రఖణ్డైర్వా కృతాం కార్పాసతన్తుభిః । తత్పాత్రం ధా
న్యపీఠోర్ధ్వే విన్యస్య మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౭౦ ॥ తత్పాత్రపరితశ్చా
ష్టౌ శరావాన్ ఘృతపూరితాన్ । సవర్తికాన్ న్యసేత్తత్ర ప్రాగా
దిషు యథాక్రమమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు ప్రోక్ష
యేదస్త్రవారిణా । ప్రదోషే దీపపాత్రాణి వాహయేద్ దీక్షితైర్ద్వి
జైః ॥ ౧౭౨ ॥ గత్వా కుణ్డసమీపం తు తత్రకుణ్డస్థవహ్నినా । దీపాన్
ప్రజ్వాల్య నేత్రేణ వాహయేద్ బ్రాహ్మణైస్తదా ॥ ౧౭౩ ॥ వేదఘో
షైర్వాద్యఘోషైస్సాకం ధామప్రదక్షిణమ్ । కృత్వా దేవస్య పు
రతః ప్రాగ్వత్పీఠే తు విన్యసేత్ ॥ ౧౭౪ ॥ నేత్రేణ వాగ్నిమన్త్రే
ణ దీపమర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ । తతశ్శుభే ముహూర్తే తు వృషలగ్నే గు
రూత్తమాః ॥ ౧౭౫ ॥ దేవమర్ఘ్యాదినాభ్యర్చ్య దీపపాత్రం సము
జ్జ్వలమ్ । ఆదాయ నేత్రమన్త్రేణ ఉద్దీప్య స్వేతి వా ఋచా ॥ ౧౭౬ ॥
ప్రదర్శ్య దేవదేవాయ సర్వమఙ్గళసంయుతమ్ । పరిచారకహస్తే తద్దీ
పం దత్వా తతో గురుః ॥ ౧౭౭ ॥ తేన ద్వారేషు సర్వేషు మణ్టపావ
రణేషు చ । విన్యస్తా దీపికాస్సర్వాః దీపయేద్ద్విజపుఙ్గవాః ॥ ౧౭౮ ॥
తదానీముత్సవం బిమ్బం శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ । యానమా
రోప్య వస్త్రైర్దివ్యైరలంకృత్య విశేషతః ॥ ౧౭౯ ॥ యాత్రోపకర
ణైస్సార్ధం ప్రదీపానాం సహస్రకైః । అధీయానైర్ద్విజశ్రేష్ఠైర్మన్త్రా
ననలదేవతాన్ ॥ ౧౮౦ ॥ ప్రథమావరణాద్యేషు సర్వేష్వావరణే
ష్వపి । భ్రామయేద్దేవదేవేశం ప్రాదక్షిణ్యేన వై ద్విజాః ॥ ౧౮౧ ॥
దేవస్యోత్సవవేళాయాం సర్వత్రావరణాదిషు । దీపా నానావిధా
కారాః కల్పనీయాస్సమన్తతః ॥ ౧౮౨ ॥ తథా ప్రాసాదదిగ్భాగే

మణ్టపే గోపురేషుచ । శ్రియాదీనాం మన్దిరేషు పరివారాలయేషుచ
ధనధాన్యాదిగేహేషు తథాపుష్పాలయాదికే । దీపారోపం తదాకా
రాద్యాత్రిబిమ్బస్య సన్నిధౌ ॥ ౧౮౪ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం
గోపురద్వారమానయేత్ । తత్రద్విజావక్ష్యమాణం విష్ణుదీపం ప్రక
ల్పయేత్ ॥ ౧౮౫ ॥ శైలజం లోహజం వాపి దారుజం వా యథారు
చి । ప్రాసాదోచ్ఛ్రయమానం వా శతతాలమథాపి వా ॥ ౧౮౬ ॥
తదర్ధం వా తదర్ధం వా దీపస్తమ్భం సమాహరేత్ । చతుర్ధా విభజే
త్స్తమ్భం ఏకాంశం చతురశ్రకమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ త్ర్యంశంత్వాద్ధ్వే షో
డశాశ్రమష్టాశ్రం వృత్తమేవవా । ఏకహస్తం ద్విహస్తం వా త్రిహ
స్తం వా ఘనం తథా ॥ ౧౮౮ ॥ స్తమ్భాగ్రే చతురశ్రం చ పీఠం కుర్యా
త్సపద్మకమ్ । తథా స్తమ్భమలంకృత్య పత్రపుష్పలతాచయైః ॥ ౧౮౯ ॥
ఆహృత్యైవంవిధం స్తమ్భం బహిర్ద్వారస్య బాహ్యతః । సంస్థాప
యేదన్తరాళం స్తమ్భగోపురయోర్భవేత్ ॥ ౧౯౦ ॥ ద్వాత్రింశత్
స్తమ్భమానం వా చతుర్వింశత్కరం తు వా । రథయాత్రావిరోధేన
తతోప్యధికమేవవా ॥ ౧౯౧ ॥ యద్వా స్తమ్భం గోపురాన్తస్థాప
యేన్మునిపుఙ్గవాః । పీఠగోపురయోర్మధ్యే యద్వా స్తమ్భం ప్రకల్ప
యేత్ ॥ ౧౯౨ ॥ స్తమ్భమూలే చతుర్హస్తం త్రిహస్తం వాయుతం ద్వి
జాః । తావన్మానేన విస్తీర్ణం ద్విత్రిహస్తోచ్ఛ్రితం ద్విజాః ॥ ౧౯౩ ॥
సార్ధహస్తోచ్ఛ్రితం వాపి చతురశ్రం తు పీఠకమ్ । శిలాభిరిష్టకాభి
ర్వా కల్పయేన్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౯౪ ॥ స్తమ్భాధస్తాత్పూర్వభాగే
సింహం దక్షే తు మారుతమ్ । పశ్చిమే వైనతేయం చాప్యుత్తరే హంస
మాలిఖేత్ ॥ ౧౯౫ ॥ ఏవంకృతే దీపదణ్డే యథాశాస్త్రం సుశో
భనే । ముహూర్తే తార్క్ష్యమన్త్రేణ పూర్వమేవ ప్రతిష్ఠితే ॥ ౧౯౬ ॥
తదాపూర్వోదితం దీపపాత్రమారోపయేద్ద్విజైః । ఇత్యేవం విష్ణు
దీపస్య విధానం సంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ ఏవంకృత్వా తతో దేవం

నయేద్గ్రామప్రదక్షిణమ్ । * తత్ర తత్ర గ్రామవీథ్యాం దీపారోహణ
మాచరేత్ ॥ ౧౯౮ ॥ తీర్థతీరేషు చోద్యానే కూపతీరాదిషు ద్వి
జాః । చత్వరేషు చ సర్వత్ర దీపారోహణమాచరేత్ ॥ ౧౯౯ ॥ గృ
హేగృహే తథా కుర్యుర్గ్రామస్థాః సర్వవీథికాః । తతస్తు దేవదేవేశం
సన్నిధానాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౦౦ ॥ ఆస్థానమణ్డపే భద్రవిష్టరే సన్ని
వేశ్య చ । అన్నాద్యైరభిస్సుభక్ష్యైశ్చ అపూపానుపహారకాన్ ॥ ౨౦౧ ॥
పాయసాదీన్ తథా లాజాన్ తాంబూలాదీన్నివేదయేత్ । అగ్నౌ
సన్తర్పయేద్దేవం ప్రాయశ్చిత్తాహుతీస్తథా ॥ ౨౦౨ ॥ ఘృతే
నాష్టోత్తరశతం జుహుయాద్దేశికోత్తమః । తతో విసర్జయేద్దేవం కుణ్డ
మణ్డలమధ్యగమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ కుమ్భస్థం ప్రాక్తనాదీంస్తు ప్రాగ్వదే
వ సమాచరేత్ । తతస్తూత్సవబిమ్బం ప్రాసాదాన్తః ప్రవేశయే
త్ ॥ ౨౦౪ ॥ తత్ర చావాహితాం శక్తిం పునర్మూలే నియోజయేత్ ।
యజమానో దక్షిణాభిరాచార్యాదీన్ ప్రతోషయేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ ఏవం
యః కారయేద్భక్త్యా దీపోత్సవమనుత్తమమ్ । ఇహలోకే సుఖం ప్రా
ప్య పరలోకే మహీయతే ॥ ౨౦౬ ॥ కార్త్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం
హి కర్తవ్యమిదముత్సవమ్ । తోషకృద్దేవదేవస్య విస్తరేణ ప్రకీర్తిత
మ్ ॥ ౨౦౭ ॥ కార్త్తికే మాసి విప్రేన్ద్రాః శుక్లైకాదశికా తు యా । త
స్యాముపోష్య రాత్రిం తు జాగరేణ జగత్పతిమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ త
త్కాలోచితరఙ్గోష్ఠైస్తోషయిత్వా తు గీతకైః । బ్రాహ్మే ముహూర్తే
సంప్రాప్తే విశేషేణ యజేద్విభుమ్ ॥ ౨౦౯ ॥ సంశ్రావయేద్గీతకా
ని స్తోత్రాణి వివిధాః కథాః । ఉషామావసానం సర్వం తు సవిశేషం
సమాచరేత్ ॥ ౨౧౦ ॥ తత్కాలే యే చ గాయన్తి తచ్చ శృణ్వన్తి
యే జనాః । తేషాం పుణ్యఫలావాప్తిం కశ్శక్నోత్యభివర్ణితుమ్ ॥
అతః పరం ప్రవక్ష్యామి మార్గశీర్షోత్సవం పరమ్ । కోదణ్డస్థే దినకరే

* తత్రాపి గ్రామవీథ్యాం తు

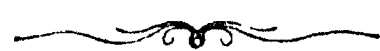
తత్కాలే సజ్కల్పమేద్విజాః ॥ ౨౧౨ ॥ సంస్నాప్య దేవదేవేశమ
థమోత్తమమార్గతః । అలఙ్కారాసనంనీత్వా హ్యర్ఘ్యాద్యైరపి
పూజ్యచ ॥ ౨౧౩ ॥ వాసోభిర్భూషణైర్మాల్యైర్గన్ధైఃకస్తూరికాదిభిః ।
అలంకృత్యచదేవేశం విష్వక్సేనాదికాంస్తథా ॥ ౨౧౪ ॥ తత్రైవ
భక్తబిమ్బాంశ్చ సంస్నాప్య నవభిర్ఘటైః । అలంకృత్య విశేషేణ
యజేదర్ఘ్యాదిభిఃక్రమాత్ ॥ ౨౧౫ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం నీత్వా
భోజ్యాసనంశుభమ్ । ముద్గాన్నం పాయసాన్నంచ శర్కరా ఘృ
తసంయుతమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ నానావిధానిభక్ష్యాణి పిష్టానిఫలానిచ ।
తాంబూలంముఖవాసంచ వినివేద్యయథావిధి ॥ ౨౧౭ ॥ నివేదితా
న్నభక్ష్యాదీన్ విష్వక్సేనాదికస్యచ । భక్తానాంచ నివేద్యాథ దే
వదేవం శ్రియఃపతిమ్ ॥ ౨౧౮ ॥ ప్రదక్షిణీకృత్యతదా ప్రణమ్యచ
యథావిధి । తోషయేద్దైవ్యణవైర్దేవం స్తోత్రైర్నానావిధైస్తథా ॥
సంస్కృతైర్ద్రావిడైర్వాపి దేశభాషామయైస్సూచకైః । మానసం ధ్యా
నమిత్యుక్తం కాయికంకర్మచోచ్యతే ॥ ౨౨౦ ॥ వాచికం స్తోత్రమి
త్యుక్తం త్రివిధైస్తోషయేత్ప్రభుమ్ । తతస్తు వైష్ణవాగ్ర్యాణాం వైష్ణవ
స్తుతిగాయినామ్ ॥ ౨౨౧ ॥ తీర్థం నివేదితాన్నాదీన్ దద్యాద్దేవస్య
సన్నిధౌ । వైష్ణవా భగవద్భక్తా గృహీత్వా వినయాన్వితాః॥ ౨౨౨॥
పీత్వా తీర్థం ప్రసాదంచ భక్షేయుర్దేవసన్నిధౌ । ఆరభ్యసజ్కల్పమా
దేవం మాసాన్తం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౨౩ ॥ అరుణస్యోదయాత్పూ
ర్వం సమారాధ్యయథావిధి । ముద్గాన్నపాయసాన్నాదీన్ భక్ష్యా
ణివివిధానిచ ॥ ౨౨౪ ॥ నివేదయేచ్చదేవాయ భక్తేభ్యశ్చ దినేది
నే । భక్తప్రణీతగాథాభిః స్తువీతపురుషోత్తమమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ తస్మిన్
మాసవిశేషేణ దేవదేవస్యసన్నిధౌ । సర్పిషా తిలతైలైర్వా దీపా
రోహణమాచరేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ త్రింశద్దినేవిశేషేణ దీపమారోపయే
త్తుయః । ఇహభుక్త్వాఖిలాన్ భోగాన్ విష్ణులోకం సగచ్ఛతి ॥

ఏవం త్రింశద్దినం కుర్యాదర్చనం త్వరుణోదయే । తస్మిన్నత్రైవ దశ
దినే విశేషోత్సవమాచరేత్ ॥ ౨౨౮ ॥ ఉత్సవారమ్భపూర్వేద్యు
ర్నిశాయామఙ్కురార్పణమ్ । రక్షాబన్ధనవిధివత్కృత్వా దేశికస
త్తమః ॥ ౨౨౯ ॥ ఉత్సవారమ్భదినప్రాదారభ్యాన్త్యదినావధి । చ
తుస్థానార్చనం కుర్యాత్సాయం ప్రాతర్యథావిధి ॥ ౨౩౦ ॥ ఆరం
భే చావసానే చ స్నపనం ప్రాగ్వదాచరేత్ । ద్వితీయావరణాదౌ వా
గోపురాద్బహిరేవ వా ॥ ౨౩౧ ॥ కల్పయేద్దేవదేవస్య మహామణ్ట
పముత్తమమ్ । వితానైర్గఫలపుష్పైశ్చ దర్పణైశ్చామరాదిభిః ॥ ౨౩౨ ॥
అలంకుర్యాద్విశేషేణ యథాలోచనసుప్రియమ్ । మధ్యాహ్నే
దేవదేవేశం శ్రీపుష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ ॥ ౨౩౩ ॥ శిబికాయాం
సమారోప్య హ్యలంకృత్య విశేషతః । విష్వక్సేనాదిభిశ్చైవ భక్త
బిమ్బాదిభిస్సహ ॥ ౨౩౪ ॥ యాతోపకరణైస్సార్ధం కృత్వా గ్రా
మప్రదక్షిణమ్ । మహామణ్టపమానీయ తత్రైవ సింహవిష్టరే ॥ ౨౩౫ ॥
దేవమారోప్య దేవీభ్యాం విష్వక్సేనాదికానపి । దేవస్యాభిముఖం
స్థాప్య హ్యలంకారాసనోదితైః ॥ ౨౩౬ ॥ భోగైర్దైవం సమభ్యర్చ్య
భక్తబిమ్బాంశ్చ దేశికః । సదాగమాదిశాస్త్రోక్తాంస్తథా దివ్యాంశ్చ
సంహితాః ॥ ౨౩౭ ॥ ఇతిహాసపురాణాని స్తోత్రం ద్రావిడం చ మానుష
మ్ । వేదోపబృంహణాంశ్చాన్యాన్సంస్కృతం ప్రాకృతం తు వా ॥
భాషాన్తరగతం వాపి తదా సంశ్రావయేద్విభుమ్ । తతస్త్వష్టవిధాన్నా
ని భక్ష్యాణి వివిధాని చ ॥ ౨౩౯ ॥ పృథుకాన్నాళికేరేక్షుకదళీప
ణకాదికాన్ । నాళికేరోదకాదీని తాంబూలముపహారకాన్ ॥ ౨౪౦ ॥
నివేద్య దేవదేవాయ భక్తేభ్యశ్చ యథాక్రమమ్ । నివేదితాన్నభక్ష్యా
దీన్ వైష్ణవేభ్యః ప్రదాపయేత్ ॥ ౨౪౧ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం శ్రీపు
ష్టిభ్యాం సమన్వితమ్ । శిబికాయాం సమారోప్య భక్తబిమ్బాదిభి
స్సహ ॥ ౨౪౨ ॥ సవిలాసం నయేత్తత్ర మణ్టపే ద్విజసత్తమాః ।

తత్కాలే భక్తబిమ్బానాం సేన్నానంచ సమాచరేత్ ॥ ౨౮౩ ॥ వేద
ఘోషైస్స్తోత్రఘోషైగ్గద్యపద్యాత్మకైస్తవైః । వీణావేణురవైశ్చై
వ నృత్తగీతాదిభిస్సహ ॥ ౨౮౪ ॥ మణ్టపంద్విగపరిభ్రమ్య పున
స్సిహాసనే విభుమ్ । సమారోప్య సమభ్యర్చ్య సాయంకాలేవిశేషతః॥
చతుస్సహస్రికామాద్యాం ప్రామిడీంస్తుతిముత్తమామ్ । స్థాపయే
ద్వైష్ణవైస్తత్ర నైవేద్యాన్తైదినేదినే ॥ ౨౮౬ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం
పూర్వోక్తవిధినా ద్విజాః । ధామప్రదక్షిణంనీత్వా మన్దిరాన్తఃప్రవే
శయేత్ ॥ ౨౮౭ ॥ ఆస్థానమణ్టపంనీత్వా కృత్వా నిత్యార్చనం వి
భోః । చతుస్థానార్చనంచాపి కృత్వా స్వస్థానమానయేత్ ॥౨౮౮॥
ఏవందశదినంకుర్యాదుత్సవంమునిసత్తమాః । ఉత్సవాన్తేకుమ్భా
దిగతందేవం యథావిధి ॥ ౨౮౯ ॥ విసర్జయేత్తతోదేవం ప్రణిపత్య
క్షమాపయేత్ । యజమానోదక్షిణాభిరాచార్యాదీన్ప్రతోషయేత్ ॥
మార్గశీర్షోత్సవవిధిరిత్యేవం సంప్రకీర్తితః । మకరస్థేదినకరే తత్కా
లే సజ్జై మేద్విజాః ॥ ౨౯౦ ॥ సంస్నాప్య దేవదేవేశం పఞ్చ
వింశతిభిఘ్ఘటైః । అలఙ్కృత్య విశేషేణ హవిగాదీన్నివేదయేత్ ॥
తత్కాలే యజమానశ్చ గోభూస్వర్ణాదికాంస్తథా । కుర్యాద్ర్వీ
హిదానంచ కుర్యాద్దేవస్యతుష్టయే ॥ ౨౯౩ ॥ తదన్యేద్యుర్దేవదే
వం సమభ్యర్చ్య విశేషతః । అశ్వతేసమారోప్య దేవముత్సవబిం
బకమ్ ॥ ౨౯౪ ॥ పూర్వోక్తవిధినాకుర్యాన్మృగయోత్సవముత్త
మమ్ । వనేవనేసమానీయ సపిలాసంజగత్పతిమ్ ॥ ౨౯౫ ॥ తత్ర
తత్రవిశేషేణ సమభ్యర్చ్యయథావిధి । మృగయాంకారయేత్పశ్చా
త్సవినోదం మునీశ్వరాః ॥ ౨౯౬ ॥ వరాహవారణవ్యాఘ్రికృష్ణ
సారశశాదికాన్ । మధ్యేకృత్వాతు పరితస్సేనాంవిన్యస్య సాయు
ధామ్ ॥ ౨౯౭ ॥ అతిశూరభటాస్తత్ర మధ్యేపంవిశ్యయత్నతః ।
జీవగ్రాహంమృగాన్బద్ధ్వా నయేయుర్దేవసన్నిధిమ్ ॥ ౨౯౮ ॥ తతో

విమోచయేత్సర్వాన్మృగానైకైకశః క్రమాత్ । హతానాం వా మృ
గాణాం చ భవేత్పుణ్యగతిర్ధ్రువమ్ ॥ ౨౫౯ ॥ తతస్తు దేవదేవేశం
మణ్టపే వా ప్రపాదికే । భద్రాసనే సమారోప్య సమభ్యర్చ్య విశే
షతః ॥ ౨౬౦ ॥ సాయంకాలేషు సంప్రాప్తే పూర్వోక్తవిభవైస్సహ ।
గ్రామప్రదక్షిణం నీత్వా మన్దిరాన్తః ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౬౧ ॥ సంస్నా
ప్య దేవదేవేశమలంకృత్య యథావిధి । శ్రీపుష్టిభ్యాం సహ విభుం
మహిరస్త్రం సమర్చయేత్ ॥ ౨౬౨ ॥ ఏవం హి దేవదేవస్య మృగ
యోత్సవరూపిణః । ప్రతిసంవత్సరం త్వేవం దేవస్య సకలోత్సవాన్ ॥
యః కారయతి విప్రేన్ద్రాస్సపుత్రామాత్యసంయుతః । ఇహలోకే సు
ఖం భుక్త్వా చిరం భోగాన్యథేప్సితాన్ ॥ ౨౬౪ ॥ దేహావసానస
కాలేషు ప్రాప్నోతి భగవత్పదమ్ । ఇతి సంకీర్తితాస్సమ్యగ్దేవస్య
సకలోత్సవాః ॥ ౨౬౫ ॥ ఇతోఽన్యద్వాఞ్ఛితుమిచ్ఛా చేత్కథ్య
తాం మునిపుఙ్గవాః ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
కైఙ్కర్యోత్సవాది మృగయాన్తవిధిర్నామ
త్రయోదశోఽధ్యాయః.

మునయః — శయనస్థే జగన్నాథే చాతుర్మాస్యస్య మధ్య
తః । పవిత్రారోపణం కార్యమిత్యుక్తం భవతా పురా ॥ ౧ ॥ తద్విధా
నం విస్తరేణ వదస్వ వదతాం వర ॥ నారదః — వక్ష్యే లోకహితా
ర్థాయ పవిత్రారోపణక్రమమ్ । శృణుధ్వం సావధానేన చేతసా ము
నిపుఙ్గవాః ॥ ౨ ॥ లోపబుద్ధిం వినా యస్య భోగానామప్యసమ్భవః ।
సామర్థ్యేన వినా యస్య కృచ్ఛ్రాదీనాం పరిచ్యుతిః ॥ ౩ ॥ జ్వరా
దివ్యాధిదోషేణ జాతం యస్యాహ్నికత్రయమ్ । చాతుర్మాస్యస్య వా
ప్రాప్తిర్యస్య స్యాత్తత్క్రియతో వినా ॥ ౪ ॥ తస్య తస్య మహాబుద్ధేశ్చ

ణు యద్విహితం హితమ్ । సాంస్పర్శికానాం భోగానాం మాత్రా
విత్తంహి పూరణమ్ ॥ ౫ ॥ హృదయజ్ఞమసంజ్ఞానామన్నంచ హ
విష్ప్లుతమ్ । ఔపచారికభోగానాం బీజానాంవిహితాని వై ॥ ౬ ॥
కృచ్ఛ్రచాన్ద్రాయణాదీనాం వ్రతానాం పరిపూరకః । విశేషార్ఘ్య
నసంయుక్తశ్చాతుర్మాస్యస్య సంయమః ॥ ౭ ॥ సూత్రం ప్రతిసరం
చిత్రం ముక్తాహారోపమం శుభమ్ । శమంనయతి భక్తానాం సర్వదా
లోపమాహ్నికమ్ ॥ ౮ ॥ తచ్చమాసచతుష్కస్య మధ్యేసురార్యా
చ్ఛభేదినే । ఆషాఢపక్షద్వాదశ్యాస్తు యావద్ద్వై కార్తికస్యచ ॥ ౯ ॥
సంపూర్ణం చన్ద్రదివసం తంకాలం చాన్ద్రమన్తిమమ్ । ఆకర్కటక
సఙ్క్రాన్తేస్తులాభోగక్షయావధి ॥ ౧౦ ॥ కాలం తమష్టపక్షంచ
సౌరం మధ్యమసంజ్ఞితమ్ । ఏకాదశ్యాం దివాన్తోయశ్చాతుర్మా
స్యోపలక్షితః ॥ ౧౧ ॥ కాలం తం వైష్ణవం విద్ధి తూత్తమం సర్వసిద్ధి
దమ్ । అప్రాప్తేరస్యకాలస్య త్వన్తరాయేణ కేనచిత్ ॥ ౧౨ ॥ ని
ర్వాహణీయోప్యపరః కాలం చాన్ద్రాయణాదినా । సంపాద్యం చైవ
తన్మధ్యే విధివద్యాగపూర్వకమ్ ॥ ౧౩ ॥ ప్రాసాదస్యాగ్రతఃకు
ర్యాత్తదర్థం మణ్టపం ద్విజాః । ప్రథమావరణే వాపి ద్వితీయావరణే
పివా ॥ ౧౪ ॥ తృతీయావరణే వాథ చతుర్థే పఞ్చమేపి వా । అగ్రా
లాభే తదన్యత్ర యథావాఞ్ఛితదిగ్గతమ్ ॥ ౧౫ ॥ చతురశ్రం సమం
వాపి ప్రాక్పశ్చిమదిగాయతమ్ । సౌమ్యయామ్యాయతం వాపి క
ర్తురిచ్ఛానురూపతః ॥ ౧౬ ॥ తథా ప్రాగాననం యద్వా యథాభి
మతదిఙ్ముఖమ్ । ద్వావింశతి ధనుర్మానం మణ్టపంచోత్తమం భవేత్ ॥
అష్టాదశధనుర్మానం మణ్టపం మధ్యమం భవేత్ । అధమం ద్వాదశధ
నుర్మానం స్యాదథవా ద్విజాః ॥ ౧౭ ॥ పఞ్చహస్తాత్సమారభ్య ద్వి
ద్విహస్తప్రవర్ధనాత్ । త్రిసప్తకరపర్యన్తం మానైర్నవవిధం భవేత్ ॥
యదోత్తమం దశకరం మధ్యమం చాష్టహస్తకమ్ । షట్సప్తత్వథ

మంవిదాద్యక్షుద్రం హస్తత్రయాయతమ్ ॥ ౨౦ ॥ త్రింశత్కరావసా
నం వా వట్కరాత్పఞ్చవింశతిః । ఏకం సఙ్గృహ్యమానేషు హేయేషు
విత్తానురూపతః ॥ ౨౧ ॥ సోపపీఠమధిష్ఠానం కేవలం వా మసూర
కమ్ । అధిష్ఠానోపరి స్తమ్భం ప్రస్తరం చ త్రివర్గకమ్ ॥ ౨౨ ॥ కపోత
ప్రతిసంయుక్తం యద్వోక్తాకృతివర్జితమ్ । ఏకత్రిపఞ్చసప్తాది భిత్తి
భేదైస్సమావృతమ్ ॥ ౨౩ ॥ ప్రత్యఙ్గోక్తైరలంకారైర్యుక్తం వా తద్వి
వర్జితమ్ । శిలయేష్టకయా వాపి పక్వయా వాప్యపక్వయా ॥ ౨౪ ॥
ఏకద్వారం చతుర్ద్వారం యద్వా ద్వారద్వయాన్వితమ్ । భిత్తియు
క్తమయుక్తం వా కోణభిత్తియుతం తు వా ॥ ౨౫ ॥ కేవలం వా ప్రపా
మాత్రముక్తలక్షణవర్జితమ్ । శ్రీప్రకర్మప్రసిద్ధ్యర్థం శరకాష్ఠమయం శు
భమ్ ॥ ౨౬ ॥ గవాక్షకాన్వితం చైవ ద్వారైస్తు పరిభూషితమ్ । ఛ
న్నం వితానకేనోర్ధ్వే ప్రాకారం పరికల్పయేత్ ॥ ౨౭ ॥ క్షేత్ర స
ఙ్కోచవిస్తారౌ కర్తురిచ్ఛానుసారతః । శిల్పశాస్త్రానుసారేణ కృ
త్వైవం మణ్టపం ద్విజాః ॥ ౨౮ ॥ యాగార్థం సుశుభం విప్రాః స్త
మ్భైర్యుక్తం ప్రకల్పయేత్ । మసూరకమధిష్ఠానం వాస్త్వాధారం ధరా
తలమ్ ॥ ౨౯ ॥ దృఢాం సమాం తదాకారామీషత్ప్రాగుత్తరప్లవాం।
ప్రోచ్ఛ్రితాం చ విశేషేణ స్థలాం దర్పణసన్నిభామ్ ॥ ౩౦ ॥ సామా
న్యేన భవేద్యేన మేదినీమణ్టపస్య తు । ద్విద్వికేనాఙ్గులానాం తు
ప్రోన్నతేర్యావదష్టకమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఏకవృద్ధ్యాల్పమానానాం యా
గానాం తు స్థలాగమమ్ । నవాఙ్గులోన్నతేస్తావద్యావత్పఞ్చదశా
ఙ్గులమ్ ॥ ౩౨ ॥ ప్రోన్నతత్వం స్థలానాం చ మధ్యమానామికాత్మ
నామ్ । చతుర్వింశత్యఙ్గులాన్తముచ్ఛ్రాయం షోడశాఙ్గులాత్ ॥
ప్రాగుక్తవృద్ధ్యా కర్తవ్యం జ్యేష్ఠమానమితాత్మనామ్। ఏవముచ్ఛ్రా
యమానం చ కథితం చ స్థలాసు హి ॥ ౩౪ ॥ పాదమర్ధం తు హస్తం
వా విస్తారాత్సర్వదిక్షు వై । స్థలానామిష్టకాద్యైశ్చ దివ్యయాప్ర

ఖనంతతః ॥ ౩౫ ॥ మృదాసంపూర్య తన్మధ్యమీషద్వాలుకయా
న్వితమ్ । పరీక్ష్య కేశకీటాదీనాకోట్య తదనన్తరమ్ ॥ ౩౬ ॥ యా
వద్భవతి పూర్వోక్తలక్షణం వా విశేషతః । స్థలాం మధ్యోన్నతాం ర
మ్యాం సప్తాహం సంపరీక్ష్య సా ॥ ౩౭ ॥ నదదాతి యథా భేదం
యాగయోగ్యా భవేత్తదా । తన్మూర్ధ్ని వేదికాం కుర్యాదనేకచర
ణాన్వితామ్ ॥ ౩౮ ॥ తోరణైశ్చ సమాయుక్తాం విభవేచ్ఛానుసార
తః । పావనైర్యజ్ఞకాష్ఠైశ్చ సువృత్తైస్సర్వతస్సమైః ॥ ౩౯ ॥ య
థాలక్షణయుక్తాని తోరణాని చతుర్దిశి । ద్వారాణాం బాహ్యతోఽపి
వా ప్రాంస్తదన్తరాన్ నియోజయేత్ ॥ ౪౦ ॥ శ్రేణీశ్రేణ్యథవాంసవ్యగే
త్రైకపాల్యం న్యసేద్దిశి । బుద్ధ్వా మణ్డపవిస్తారం పఞ్చకం సప్తకం తు
వా ॥ ౪౧ ॥ పత్రాణి హేమరత్నాద్యైశ్చిత్రయేద్విభవే సతి । శ్రీ
వృక్షోదుమ్బరవటప్లక్షోత్థైరథవా ద్విజాః ॥ ౪౨ ॥ పూర్వాద్యుత్త
రపర్యన్తం తోరణానాం చతుష్టయమ్ । చతుష్టయం చతుర్దిక్షు హ్యే
షామేకైకమేవ వా ॥ ౪౩ ॥ తోరణానాం సముచ్ఛ్రాయః స్తమ్భా
యామసమస్మృతః । స్తమ్భద్వయాన్తరస్థేన మానేన స్యాత్తు విస్తృ
తిః ॥ ౪౪ ॥ స్తమ్భమస్తకమానేన సాధికేన సదైవ హి । తద్దణ్డాగ్రే
విన్యసేచ్ఛాపటాం స్తమ్భాభ్యన్తరకాస్థితిః ॥ ౪౫ ॥ సహైవ దృక్స్వ
రూపాణాం కార్యా వేదవిదాం వరాః । ద్వారాణాం బాహ్యతో
పి ప్రాస్తోరణానాం యథాస్థితిః ॥ ౪౬ ॥ తలాచ్ఛికరపర్యన్తం మా
నముచ్ఛ్రాయతస్తదా । సార్ధం సమం వా ద్విగుణం తద్దణ్డేషు చ భూ
గతమ్ ॥ ౪౭ ॥ చక్రద్వితయమధ్యస్థం పక్షమణ్డలమణ్డితమ్ ।
తోరణే తోరణే కుర్యాద్గరుడం చోర్ధ్వసంస్థితమ్ ॥ ౪౮ ॥ తత్పార్శ్వ
యోశ్చక్రచిహ్నౌ నానావర్ణధ్వజౌ న్యసేత్ । సితరక్తాది భేదేన
ప్రాగాదౌ తు ధ్వజాష్టకమ్ ॥ ౪౯ ॥ నివేశ్య మధ్యవేద్యాం తు ప్ర
భావాప్యయయోగతః । మత్స్యాదీనవతారాంశ్చ ప్రాదుర్భావాన్

నేకశః ॥౫౦॥ చిత్రోదితేన విధినా చతుర్దిక్షు సమాలిఖేత్ । ముని-
సిద్ధామరవ్రాతైరనేకాద్భుతదర్శిభిః ॥ ౫౧ ॥ ద్వీపాంశ్చ లవణాద్యా
న్వైర్బహుభిర్మృగయూథపైః । సరస్సారసకల్హారైర్జలక్రీడాపరాన్వి
తైః ॥ ౫౨ ॥ ఖేచరైరఙ్గనాయుక్తైర్నృపైర్విద్యాధరాధిపైః । ప్ర
శాన్తమానసైర్విప్రైరాత్మధ్యానపరాయణైః ॥ ౫౩ ॥ ఏవమా
ద్యైరనన్తైశ్చ వ్యాపారైశ్చిత్రసమ్భవైః । తద్యాగవేశ్మసకలం ర
ఞ్జనీయం ప్రయత్నతః ॥ ౫౪ ॥ కుర్యాత్సుధావలిప్తం వా భూషయే
త్తదనన్తరమ్ । దర్పణైశ్చామరైర్వస్త్రైర్దుకూలైర్విధోజ్జ్వలైః ॥
ఘణ్టాభిరర్ధచన్ద్రాద్యైరాతపత్రైర్మనోహరైః । ప్రోచ్ఛ్రితైః కదళీ
పూగైస్సద్రాక్షైః పావనైర్దృఢైః ॥ ౫౬ ॥ మధ్వాజ్యదధిసత్క్షీర
సమాపూర్ణైః కాంస్యభాజనైః । శాలితణ్డులపాత్రైశ్చ సహిరణ్యైః
ఫలైశ్శుభైః ॥ ౫౭ ॥ లాజసిద్ధార్థకైర్బీజభాజనైష్షడ్రసాన్వితైః ।
త్వక్రుగన్ధైస్త్వగేలాద్యైః పర్ణైః పూగఫలైస్తథా ॥ ౫౮ ॥ మధూ
కబదరద్రాక్షాఇక్షుభిస్త్రిఫలైః ఫలైః । యథర్తుప్రభవైః పుష్పైర్బ
హుభిః ప్రకరీయుతైః ॥ ౫౯ ॥ ఇత్యేవమాద్యైర్వివిధైర్భోగపూగై
స్తుపావనైః । పవిత్రేణవితానేన సుసితేనోజ్జ్వలేన వా ॥ ౬౦ ॥ చ
శ్రీముఖసహచిహ్నేన భూషయేచ్చ తమూర్ధ్వతః । స్తమ్భాన్సం
వేష్టయేత్పశ్చాద్దుకూలైర్వివిధైః పృథక్ ॥ ౬౧ ॥ ప్రాగుత్తరాది
దిగ్భాగాద్యావత్తోరణంచ మారుతమ్ । సితాదివర్ణభేదోర్ధ్వాః పతా
కాస్తత్రయోజయేత్ ॥ ౬౨ ॥ ఏవం రాగవిభాగేన ప్రత్యగ్భాగా
చ్చైవపునః । దక్షిణాశావిధిర్యావద్ద్వితీయంచ చతుష్టయమ్ ॥౬౩॥
ఏకైవ సర్వవర్ణా చ నాభౌ కుర్యాద్వితానకే । బాహ్యతో వేదికా
యాస్తు మణ్డపస్య దిగష్టకే ॥ ౬౪ ॥ వహ్నికోణాత్సమారభ్య
యావత్తోరణంతు శాఙ్కరమ్ । సితారుణంచపీతంచ కృష్ణంకుర్యా
చ్చతుష్టయమ్ ॥౬౫॥ భూయశ్చోత్తరదిగ్భాగాద్యావద్దిక్పశ్చిమం

ద్విజాః । తథావిధం చతుష్కంతు ధ్వజానాం పరికీర్తితమ్ ॥ ౧౬ ॥
రాజపాషాణవర్ణాభం చక్రపక్షీశ్వరోపగమ్ । వైజయన్తీత్రయం కు
ర్యాత్తోరణే పూర్వదిక్స్థితే ॥ ౧౭ ॥ దక్షిణే స్ఫటికాభంతు ఆప్యాం
సిన్దూరవర్చసమ్ । హేమాభంచోత్తరే కుర్యాత్తోరణే ధ్వజకత్రయ
మ్ ॥ ౧౮ ॥ చతుష్కేణపతాకానాం యుక్తం శ్వేతాదికేనచ । ప
ఞ్చైకతోరణం వాత్ర తృతీయం పఞ్చకంతువా ॥ ౧౯ ॥ అర్ధేనతోర
ణాయామాత్పతాకానాంచ దీర్ఘతా । ఏవంత్వభినసంకృత్వా యా
గార్ధం మణ్టపం ద్విజాః ॥ ౨౦ ॥ స్నపనాద్యుత్సవాంతస్య వైశేషి
కగణస్యచ । పురాప్రకల్పితం వాథ మణ్టపం భూషయేత్తదా ॥ ౨౧ ॥
ఏవంకృతే తతః పశ్చాద్వేదికాం తోరణైస్సహ । విలిప్యచన్దనాద్యై
స్తు గన్ధవర్ణోజ్జ్వలైః క్రమాత్ ॥ ౨౨ ॥ చన్దనేన సమాలభ్య వేదికాం
కేవలేనచ । బాహ్లీకభాదితేనైవ తేనైవాద్యంచ తోరణమ్ ॥ ౨౩ ॥
లిప్తం మృగమదేనైవ కుర్యాద్దక్షిణదిగ్గతమ్ । తుషారధూళీనవ్యం ప
శ్చిమం కారయేత్తతః ॥ ౨౪ ॥ కుఙ్కుమేనసమాలభ్య కేవలేనోత్త
రేస్థితమ్ । క్షీరేణచన్దనేనైవ కుఙ్కుమేన కృతాంస్థలమ్ ॥ ౨౫ ॥
రజనీచూర్ణయుక్తేన హ్రీబేరేణామ్బునాసహ । పుణ్యగన్ధౌషధీభిస్తు
ద్వారాణాం మణ్టపావనిమ్ ॥ ౨౬ ॥ తతస్తుపిపిష్టైర్ధాన్యైర్బహుభి
ర్ధూపయేద్ద్విజాః । తతస్తిరస్కరిణ్యాతద్వేష్టయేత్సర్వతో బహిః ॥
మణ్టపస్యోత్తరే భాగే కుర్యాత్కుణ్డం పురైవతు । యద్వా ద్విజాస్త
తోన్యత్ర యాగాగ్రస్థాచ వర్జ్యదిక్ ॥ ౨౮ ॥ దిక్త్రయేఽభిమతా
యాదికుర్యాదనలమణ్టపమ్ । ధూమనిర్గమనోపేతం నానాకుణ్డవి
భూషితమ్ ॥ ౨౯ ॥ సార్ద్రైశ్చ సుఫలాశైశ్చ సంయుక్తం తోర
ణాదికైః । యద్వాపచనగేహేతు కుణ్డంకుర్యాత్సలక్షణమ్ ॥ ౩౦ ॥
అన్యస్మైనైమిత్తికార్థంతు పురాక్లప్తంతువాభవేత్ । యాగమణ్టప
విన్యాసం సర్వత్రైవం సమాచరేత్ ॥ ౩౧ ॥ ఏవంకృతే తతః

కుర్యాత్సమ్యక్కరగ్రహణం ద్విజాః । తత్ర తావత్పవిత్రాణాం ని
ర్మాణమధునోచ్యతే ॥౮౨॥ తేషాంతు ద్వివిధంరూపం సూక్ష్మస్థూల
విభేదతః । సర్వభావేన భక్తానాం యత్పాలయతి సర్వదా ॥ ౮౩ ॥
మనోవాక్కాయజంకృత్స్నం వ్యాపారం శుభలక్షణమ్। పరిజ్ఞేయమ
తస్తస్మాత్స్వరూపం తస్యయాదృశమ్ ॥ ౮౪ ॥ ఫలమేతిచ యైయేన
భక్తానాం తత్సమాపనాత్ । యదచ్ఛిన్నం జగద్యోనేరనన్తప్రస
రంసితమ్ ॥ ౮౫ ॥ విచ్ఛేదనకృతజ్ఞానా వేత్తి నానాత్మనాస్వయం।
జగతూన్నత్రింశత్తద్విద్ధి హేమసూత్రాదినాతునై ॥ ౮౬ ॥ మాణ్ణా
ణ్యగభిమానం యుద్ధైస్త్రపంపరాత్మనా । జ్ఞానరాగోపరక్తంతు యు
క్తం కార్త్స్న్యప్రపీర్యజైః ॥ ౮౭ ॥ తైజసైరావృతంమన్త్రైర్బలేనా
వాసితంపరి । ఐశ్వర్యముపచారేతు సమ్పత్త్యా శక్తితోఽవ్యయమ్ ॥
ఏవం పవిత్రకంత్రావాపరిజ్ఞేయం జగత్ప్రభోః । బ్రహ్మాణ్యధిపతౌ వి
ష్ణౌ తదాకారే ప్రతిష్ఠితే ॥ ౮౯ ॥ భక్త్యైవ విధివత్సృష్టం దదాతి భ
గవత్పరమ్ । స్థూలస్యాస్యేతి క్రియస్య వ్యవహారవదస్థితైః ॥ ౯౦ ॥
పవిత్రైః కల్పనీయంచ తద్విధానమిహోచ్యతే । సూక్ష్మం ద్వ
ఘ్రంసితం స్నిగ్ధం సూత్రం బ్రహ్మప్రసూతయా ॥ ౯౧ ॥ వినిర్మితంకుమా
ర్యావా వృద్ధయావాపినీతయా । శుద్ధయావావిధవయా సంపాది
తమథాపివా ॥ ౯౨ ॥ క్షౌమంవా పట్టజంవాపి కేశరోమాదివర్జితమ్।
యథాలబ్ధంసమాదాయ సమ్యక్ప్రక్షాళ్య వారిణా ॥ ౯౨ ॥ తస్య
శుద్ధింపురాకృత్వా దహనాప్యాయనేనచ । అనలోక్యస్మరన్మూలం వి
నిష్పాద్యచతుర్గుణమ్ ॥ ౯౩ ॥ (చాతుర్మాస్యస్యపేక్షాయామథవా
షడ్గుణం ద్విజ । ప్రభవాప్యయబుద్ధ్యాతు భేదభిన్నోపలక్షితమ్ ॥ కే
శవాదిష్వధిష్ఠాతృభావేన త్రిచతుర్గుణమ్ ।) తన్తుభిర్విషమైర్విప్రాస్స
మస్యపరివర్జయేత్ । పావిత్రకీక్రియాయస్మాద్విషమాసానకస్యచిత్ ॥
పవిత్రకానికార్యాణి తన్తుభిస్తైస్తు తానితైః । మూలమన్త్రాది సర్వే

షాం మన్త్రాణాం మునిసత్తమ ॥ ౯౬ ॥ కుర్య్యాష్ఠమన్త్రమూర్త్తేః
పవిత్రకల్పయేద్భూషణం ద్విజ । అథవర్ద్ధశమజైర్వాపి సాద్ధారా
కారైశ్చతన్తుభిః ॥ ౯౭ ॥ శతేనాష్టోత్తరేణాద్యం ద్వితయేన ద్వితీ
యకమ్ । త్రిగుణేనతృతీయంతు వ్యాసమేవంతు తన్నయేత్ ॥౯౮॥
షట్త్రింశద్గ్రన్థికంచాద్యం ద్వితీయం ద్విగుణంస్మృతమ్ । తృతీ
యం త్రిగుణంకుర్యాద్దేవ మేవమహామతే ॥ ౯౯ ॥ మణ్డలస్థస్య చ
విభోస్తథావహ్నిగతస్య చ । బిమ్బస్థస్యపవిత్రాణాం విశేషమవ
ధారయ ॥ ౧౦౦ ॥ మాలాకృతింతు శిరసి యథేచ్ఛగ్రన్థిపూర్వక
మ్ । ద్వితీయమంసయోర్వాపి లమ్బితంజానుమణ్డలే ॥౧౦౧॥ మూ
ర్ధ్ని పాదావధిర్వాపి తృతీయమితివిస్మృతమ్ । ఆమూర్ద్ధ్నః పీఠపర్య
న్తం వనమాలాపవిత్రకమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ పృథక్పీఠస్యవైకుర్యాత్స్వప్ర
మాణేన శోభనమ్ । బిమ్బప్రతిసరాణాంచ వ్యాసశ్చనియతిస్స్మృతః॥
సూత్రమానంచ పూర్వోక్తం ద్విగుణంసతిసమ్భవే । త్రిగుణంవా
మునిశ్రేష్ఠవనమాలాఖ్యభూషణమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ అష్టోత్తరేణ సూత్రా
ణాం సహస్రేణ సమన్వితమ్ । యద్వాతదర్ధంపాదంవా కుర్యాద్వి
త్తానురూపతః ॥ ౧౦౫ ॥ లేపభిత్తిపటస్థేషు మూలబిమ్బే యదా
ద్విజ । కుర్యాన్మత్స్వవబిమ్బస్య భూషణానాంతుపఞ్చకమ్ ॥౧౦౬॥
తదాపిమూలబిమ్బస్య భూషణాన్యపిపూర్వవత్ । కల్పయేదాద్య
పూర్వాణి బిమ్బప్రతిసరేషుతు ॥ ౧౦౭ ॥ విభవేదేవదేవేశహారప
ఞ్చసమన్వితమ్ । నానాకారాణి తన్తూని ముక్తాహారసమన్వితమ్॥
త్ర్యఙ్గులాన్తరితాదేయాస్సర్వేషాం గ్రన్థయస్సమాః । సఙ్ఖ్యానేన
వినాసమ్యఙ్జ్ఞాతులుజ్ఞోపమాశ్శుభాః ॥ ౧౦౯ ॥ అష్టోత్తరశతగ్రన్థి
సంయుక్తా వనమాలికా । చతుఃస్థానావతీర్ణస్య విభోరామన్త్రణా
యచ ॥ ౧౧౦ ॥ పవిత్రమాద్యసదృశమేకైకంవాద్వయంద్వయమ్।
సర్వేషాం కర్మబిమ్బానాం తథావైగోపురాదిషు ॥ ౧౧౧ ॥ స్థితా

నాం మన్త్రబిమ్బానాం భజతాం సన్నిధింతథా । ఉత్తమాదీని క
ల్ప్యాని కుర్యాద్దేవముఖ్యకల్పనే ॥ ౧౧౨ ॥ ప్రకల్పయేత్తత్సదృశం
మధ్యమేనోత్తమేనవా । ద్వితయం ద్వితయంవాపి హ్యేకైకంవా
నుకల్పనే ॥ ౧౧౩ ॥ అఙ్గానాం భూషణానాంచ లాఞ్ఛనానాం
తథైవచ । శక్తీనాం విహగేశస్య పవిత్రం కల్పయేత్తథా ॥ ౧౧౪ ॥
ప్రాగుక్తేష్వన్యథవా ద్వేద్వే హ్యేకైకంవాథవాద్విజ । యథేచ్ఛా
మానసఙ్ఖ్యైస్తైస్సూత్రైస్తు పరికల్పయేత్ ॥ ౧౧౫ ॥ సూత్రభ్ర
మసమోపేతైస్సూత్రైర్యూథగణసఙ్ఖ్యయమ్ । అన్యేషాం మణ్డలా
ఙ్గానాం దేవానాం విభవేసతి ॥ ౧౧౬ ॥ పవిత్రాణిగణం కుర్యాద్యథే
చ్ఛగ్రన్థిభిస్సుభిః । తథైవవిష్వక్సేనాదేగపరివారగణస్యచ ॥ ౧౧౭ ॥
మన్త్రసూత్రకుమ్భయోర్ద్వేద్వే హ్యేకంవై మణ్డలస్యచ । ద్వయం
చ కుణ్డానలయోశ్శాస్త్రపీఠస్యచద్వయమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ లిపేర్వాక్త
త్వభూతస్య శబ్దాత్మస్యచప్రభోః । ఘట్టాదిసూత్రపూర్వాణాం
క్రియాఙ్గానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౧౧౯ ॥ బలిపీఠాదిదేవానాం
దేశాన్తరనివాసినామ్ । గుర్వాదీనాం చతుర్ణాంతు హరిపీప్సాప్ర
లాపినామ్ ॥ ౧౨౦ ॥ ద్విజోత్తమాదివర్ణానాం నిత్యమచ్యుతభావి
నామ్ । గృహస్థబ్రహ్మచారిణాం యతీనాం వనవాసినామ్ ॥ ౧౨౧ ॥
వృద్ధానాం జనకాదీనాం భగవత్తత్త్వవేదినామ్ । బన్ధూనాంభ్రాతృ
పుత్రాణాం నారాయణరతాత్మనామ్ ॥ ౧౨౨ ॥ జాయాయాభ
క్తినమ్రాయా రతాయా అర్చనేహరేః । సమ్బన్ధినాంచమిత్రాణాం
భగవద్ధామవాసినామ్ ॥ ౧౨౩ ॥ తదన్తరసహాయానాం చాతు
రాత్మ్యాభిలాషిణామ్ । భృత్యానాం స్వానుకూలానాం పురుషో
త్తమయాజినామ్ ॥ ౧౨౪ ॥ వృద్ధయేయోగ్యతాయైచపవిత్రీకరణా
యచ । తథాభిమతమాన్యైస్తు తన్తుభిర్గ్రన్థిభిస్తథా ॥ ౧౨౫ ॥ కుర్యా
త్పవిత్రనిచయమథవామునిసత్తమ । గుర్వాదీనాంచతుర్ణాంతు య

తీనాంచ కుటుమ్బినామ్ ॥ ౧౨౬ ॥ క్రమాచ్చతుర్వింశతిభిస్సూ
త్రైష్షోడశభిస్తథా । తతో ద్వాదశభిశ్చైవ అష్టభిష్షట్త్రిభిస్తథా ॥
పవిత్రకాణికార్యాణి గ్రన్థయస్సూత్రసఙ్ఖ్యయా । ఆరాధకస్యచ గు
రోఃకుర్యాద్ద్వైభూషణద్వయమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ స్థూలకల్పమిదంప్రో
క్తం సూక్ష్మకల్పమిహోచ్యతే । శిరఃప్రమాణేనార్చాయాభూ
షణం ప్రథమంస్మృతమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ చతుశ్శతేనసూత్రాణాం ద్వా
త్రింశద్భిస్తథాధికైః । సూత్రైర్వర్త్యైశ్చసుసమైఃపరికల్ప్యచ శోభ
నమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ సప్తవింశత్ప్రమాణేన దత్వాష్టౌ గ్రన్థిసఙ్ఖ్యయమ్ ।
కణ్ఠాదూర్ధ్వగతంనాభిప్రమాణేన పవిత్రకమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ పరికల్ప్య
ద్వితీయంచ సూత్రాణాం మునిసత్తమ । శతత్రయేణచ తథా చతు
ర్వింశద్భిరేవచ ॥ ౧౩౨ ॥ ద్విగుణైర్గ్రన్థినిచయైరనుగర్భంతుతత్
స్మృతమ్ । స్కన్ధదేశాత్సమారభ్య యావత్పాదద్వయావధి ॥ ౧౩౩ ॥
నేత్రసూత్రైస్త్రిభాగోక్తైస్సూత్రగ్రామైశ్చకల్పయేత్ । త్రిగు
ణైర్గ్రన్థినిచయైస్తతోన్యద్ద్విజసత్తమ ॥ ౧౩౪ ॥ అష్టోత్తరేణసూ
త్రాణాం శతేన గ్రన్థిభిస్తథా । శిరఃపూజావతారాదా యావత్పీఠం
తు వైష్ణవమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ సూత్రైర్గ్రన్థిగణైశ్చైవ గర్భస్థపీఠైస్త
తః । మణ్డలస్య ప్రమాణేన కుర్యాచ్చాన్యచ్చతుష్టయమ్ ॥ ౧౩౬ ॥
ప్రథమం పద్మమానేన నాభిమానం ద్వితీయకమ్ । అరతుల్యం తృతీ
యంస్యాచ్చతుర్థం నేమిభిస్సమమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ ఏకాశీతిభిరావర్తై
స్సూత్రాణాం ద్విజసత్తమ । అగ్నేఃకుణ్డప్రమాణేన గ్రన్థిభిస్తావదేవహి ॥ ౧౩౮ ॥ భూషణత్రితయంకుర్యాద్యథాయోగం మహామ
తే । అష్టోత్తరశతాదర్ధైస్సూత్రైస్తద్గ్రన్థిభిస్తథా ॥ ౧౩౯ ॥ భూష
ణం సుసమంచైవ సుశుభంపరికల్పయేత్ । ద్విజేన్ద్రద్విజముఖ్యానాం
బ్రాహ్మణానాం తదర్ధతః ॥ ౧౪౦ ॥ ముఖ్యమేతత్ స్మృతంకల్పం
అనుకల్పమిదంశ్రృణు । అష్టాధికేనసూత్రేణ శతేనప్రథమంత్విదమ్॥

చతుర్భాగోనముపరం తదర్ధేన తృతీయకమ్ । ఆద్యంచతుర్భిర్భా
గైన చతుర్థం కల్పయేత్తతః ॥ ౧౪౨ ॥ త్రిభాగోనం చతుర్థాత్తు అ
గ్నేఃకుర్యాత్తుభూషణమ్ । ద్విజేన్ద్రాణాం ప్రకుర్వీత సప్తవింశతిత
న్తుజమ్ ॥ ౧౪౩ ॥ బ్రాహ్మణానాం ప్రకుర్వీత తన్తుభిర్నవభిర్ద్విజ ।
స్తనాదూర్ధ్వమధో నాభేర్నకర్తవ్యం కదాచన ॥ ౧౪౪ ॥ సూత్రత్ర
యేణచాన్యేషాం భక్తానాంతు జగద్గురోః । సూక్ష్మకల్పమిదంప్రో
క్తం పరకల్పమిహోచ్యతే ॥ ౧౪౫ ॥ చతుస్థానావతీర్ణస్య ముఖ్య
మన్త్రస్యవైప్రభోః । శతేనాష్టోత్తరేణైవ హ్యర్ధేనాం శేనవా ము
నే ॥ ౧౪౬ ॥ తన్తూనాం భూషణంకుర్యాద్వైకైకంవా త్రయంత్ర
యమ్ । జపహోమాదికాసక్త్యా పూర్ణార్థికానాం హితాత్మనామ్॥ ౧౪౭ ॥
సమీకరోతి భక్తానాం మన్త్రిణాం తపవహే । కుర్యాత్తద్వృద్ధినిచ
యం సూత్రసఙ్ఖ్యోపలక్షితమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ యద్వేచ్ఛయా తతోన్యే
షాం యాజ్యానాం పరికల్ప్య చ । సూత్రత్రయసమోపేతైర్గ్రన్థైర్భి
ర్భూషణసఙ్ఖ్యయమ్ ॥ ౧౪౯ ॥ తతస్తు దేవదేవస్య చతుస్థానస్థిత
స్యయత్ । పవిత్రకగణంవిప్ర ప్రోక్తమాద్యపురస్సరమ్ ॥ ౧౫౦ ॥
కుర్యాత్తుగర్భరచనాం తస్యసర్వస్య సత్తమ । హేమసద్రత్న క
ర్పూరమలయక్షోదకుఙ్కుమైః ॥ ౧౫౧ ॥ సర్వౌషధిసమోపే
తైస్తగేలాదిభిర్మిశ్రితైః । పావనైర్వివిధైర్ద్రవ్యైర్న్యాసపిచునా
సహ ॥ ౧౫౨ ॥ బీజపూరసమాకారమామ్రమలకశఙ్ఖవత్ । తదన్త
రాళానిపునస్త్వచ్ఛిన్నేనతు తన్తునా ॥ ౧౫౩ ॥ విభాగప్రతిపత్త్య
ర్థం గ్రథనీయాన్యదూరతః । అన్యేషాం సర్వబిమ్బానాం యథా
విత్తానురూపతః ॥ ౧౫౪ ॥ కల్పయేద్గర్భరచనాం పూర్వోక్తద్ర
వ్యసఙ్ఖ్యయైః । ఆరాధకస్యచగురోస్సగర్భం భూషణద్వయమ్ ॥
విహితం భగవన్మన్త్రన్యాసాత్తాదాత్మ్యభావనాత్ । అతోన్యే
షామగర్భంచ రచనీయం యథాక్రమమ్॥ ౧౫౬ ॥ అన్తరాళగతం

గర్భం కుర్యాద్వాప్లీకరఞ్జితమ్ । అలఙ్కృత్య చ సౌవర్ణైరుపరిష్టా
చ్చ రూపకైః ॥ ౧౫౭ ॥ (పవిత్రచ్ఛేదసంమూలం జాతరూపమయై
స్తు వా । శఙ్ఖపద్మగదాచక్రమాలాశ్రీవత్సపూర్వకైః) ఏకస్యైవ బహూ
నాం వా యథావిత్తానుసారతః । ఏవం కృత్వా పవిత్రాణి క్రమేణ ద్వి
జసత్తమ ॥ ధాతుజే వితతే భాణ్డే వస్త్రచ్ఛన్నే నిధాయ చ । అథవా వై
దళే భాణ్డే మృణ్మయే వా సుశోభనే ॥౧౫౮॥ పాలాశే వాపి చైకస్మిన్
మాన్త్రం భూషణసఞ్చయమ్ । అన్యస్మిన్ లౌకికం స్థాప్య సమస్తం
ద్విజసత్తమ ॥ ౧౬౦ ॥ ఆచ్ఛాద్య వాససా పశ్చాచ్ఛుసితేనాహతేన
చ । బద్ధయిత్వా తు సూత్రేణ దృఢేన సుసితేన చ ॥ ౧౬౧ ॥ మధ్యే
తు యాగద్రవ్యాణాం తే భాణ్డే వినివేశయేత్ । ఏవం హి సర్వసం
భారాన్ సమ్పాద్య ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౬౨ ॥ చాతుర్మాస్యస్యాన్య
తమే మాసి వై శుక్లపక్షకే । ద్వాదశ్యాం దేవదేవస్య పవిత్రారో
పమాచరేత్ ॥ ౧౬౩ ॥ పూర్వం దశమ్యేకాదశ్యోర్యగసు కుర్యాద
ధివాసనమ్। ఏకాదశ్యాం వానుకల్పే అధివాసనమాచరేత్ ॥౧౬౪॥
సద్యోఽధివాసం ద్వాదశ్యాం కుర్యాద్వా శక్త్యభావతః । అధివాస
దినాత్పూర్వదినే కృత్వాఙ్కురార్పణమ్ ॥ ౧౬౫ ॥ అధివాసది
నే కుర్యాత్ప్రతిసరాబన్ధం చ దేశికః । అధివాసాదికం సర్వం శృణుధ్వం
మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౬౬ ॥ ఆచార్యో మూర్తిపైస్సార్ధం దశమ్యాం తు
నిశాముఖే । మన్త్రేశసన్నిధిం గత్వా ప్రపూజ్యార్ఘ్యాదిభిః క్రమా
త్ ॥ ౧౬౭ ॥ తస్మాదనుజ్ఞామాదాయ ప్రాసాదాగ్రస్థితం శుభమ్ ।
యాగమణ్టపమాసాద్య ద్వారార్చనపురస్సరమ్॥ ౧౬౮ ॥ పూర్వ
వత్పూజనం కుర్యాత్కలశే మణ్డలక్షితౌ । సంప్రవిశ్య తతః ప్రాగ్వ
న్మూలమూర్తౌ తు పూజనమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ ప్రదక్షిణప్రణామాన్తం సవి
శేషం సమాచరేత్ । లేపభిత్తిపటస్థం తు మూలబిమ్బం యదా ద్వి
జాః ॥ ౧౭౦ ॥ తదా నైమిత్తికే బిమ్బే సర్వం కుర్యాద్విశేషతః ।

ఏతస్య సన్నిధౌ ప్రాక్కృత్వా స్నపనమాత్రకమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ స్నప
నాదికృతే బిమ్బే నిత్యనైమిత్తికేపి వా । సర్వమన్యత్పవిత్రాన్తం
మూలబిమ్బే సమాచరేత్ ॥ ౧౭౨ ॥ నిత్యోత్సవార్థం బిమ్బే తు త
దా కుర్యాత్తదుత్సవమ్ । తేషామసన్నిధౌ పాత్రే దర్పణే తత్సమీప
గే ॥ ౧౭౩ ॥ కుర్యాత్స్నపనమాత్రం తు తదా కుర్యాత్తదుత్సవమ్ ।
గర్భాగారే జపాగారే చక్రే వా కుమ్భకేపి వా ॥ ౧౭౪ ॥ ప్రాగ్వ
దన్యత్సమస్తం తు మూలబిమ్బే సమాచరేత్ । తతో హోమగృహం
గత్వా కుణ్డం సంస్కృత్య పూర్వవత్ ॥ ౧౭౫ ॥ తత్రానలం చ సం
స్కృత్య కుర్యాత్తన్మన్త్రతర్పణమ్ । ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ
కృత్వా హోమసమర్పణమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ ప్రణమ్య దేవదేవేశం త
త్ర స్వకం పవిత్రకమ్ । దహనాప్యాయసంశుద్ధం ప్రోక్షితం చార్ఘ్యవా
రిణా ॥ ౧౭౭ ॥ వాసితం గన్ధధూపాభ్యాం చతుఃస్థానస్థితస్య చ । ని
వేద్య చక్రమేకైన ధూపం దత్వార్ఘ్యపూర్వకమ్ ॥ ౧౭౮ ॥ నిజాన
న్దమయో గోప్తృగృహాణాద్య పవిత్రం త్వమవ్యయమ్ । తథాపి భక్త్యా తత్ప్రో
క్తం త్వం గృహాణామ్యాత్మసిద్ధయే ॥ ౧౭౯ ॥ ఇతి విజ్ఞాప్య దేవస్య త
త్తన్మన్త్రేణార్ఘ్యవారిణా । సర్వం భూషణపూర్వం తు సంప్రోక్ష్య ద్ర
వ్యసఞ్చయమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ అథవాఽగ్నిద్వయేనైవ అగ్నీషోమాత్మకేన
తు । యోగ్యతాపాదనీం నీత్వా సర్వం భూషణసఞ్చయమ్ ॥ ౧౮౧ ॥
మూలమన్త్రేణ సంప్రోక్ష్య సంస్పృశ్యాథ నిరీక్ష్య చ । కుమ్భయో
గ్యాని చైతస్మిన్ మణ్డలీయాని చాపరే ॥ ౧౮౨ ॥ బిమ్బయోగ్యాని
చైకస్మిన్నగ్నియోగ్యాన్యపరే ద్విజాః । అన్యాని మన్త్రయోగ్యాని
ఏకస్మిన్ ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౮౩ ॥ పాత్రే పాత్రే పృథక్ స్థాప్య పా
త్రాలాభానుసారతః । ఆచ్ఛాద్య వాససా పశ్చాత్సుసితేనాహతే
న తు ॥ ౧౮౪ ॥ తాని భూషణపాత్రాణి క్రమేణ చ పృథక్ పృథక్ ।
బన్ధనీయాని సూత్రేణ దృఢేన సుసితేన చ ॥ ౧౮౫ ॥ శాలిభిస్తణ్డులై

ర్వాపి తిథైర్వా త్రితయేనవా । చతుస్త్రిద్వ్యేకభాగైర్వా కృత
పీఠేథవాస్థలె ॥ ౧౮౬ ॥ తానిభూషణపాత్రాణి సంస్థాప్య పురతో
విభోః । ప్రణవేనార్చయిత్వాతు వస్త్రేణాస్థగయేత్పునః ॥౧౮౭॥ దే
వాగారం బహిశ్చాన్తః మన్దిరం యాగసంజ్ఞితమ్ । సంవేష్ట్య సిత
సూత్రేణ చతుర్గ్ధాతద్గుణేనతు ॥ ౧౮౮ ॥ తతో భక్తసమూహంతు
పఞ్చకాలపరాయణమ్ । షట్కర్మనిరతంచాపి యతీబృన్దంతు వైష్ణ
వమ్ ॥ ౧౮౯ ॥ సమస్తం భవతాం భక్త్యా శ్వఃప్రభుం పూజయా
మ్యహమ్ । సన్నిధానమతః కార్యం మదనుగ్రహకామ్యయా॥౧౯౦
ఏవమభ్యర్థ్య తేభ్యస్తు హ్యనుజ్ఞాంప్రతిగృహ్య చ । సన్నిధౌ దేవదే
వస్య జాగరేణ నయేన్నిశామ్ ॥ ౧౯౧ ॥ ఏకాదశ్యాం ప్రభాతేషు
కృతస్నానకృతాహ్నికః । ఆచార్యో బ్రాహ్మణైస్సార్ధం యతిభి
ర్వైష్ణవోత్తమైః ॥ ౧౯౨ ॥ స్వధర్మనిరతైశ్చైవ విష్ణుభక్తైర్దృఢవ్ర
తైః । ప్రవిశ్య భగవద్గేహం కృత్వా నిత్యార్చనంవిభోః ॥ ౧౯౩ ॥ చ
తుఃస్థానార్చనంచాపి సవిశేషం సమాచరేత్ । తత్రైవరాత్రావపిచ స
విశేషంసమాచరెత్ ॥ ౧౯౪ ॥ హవనాన్తం క్రియాకాణ్డం జపస్తుతి
పరస్తతః । ఆరాధ్యప్యగ్రతఃస్థిత్వా జాగరేణనయేన్నిశామ్॥౧౯౫॥
స్నాత్వాబ్రాహ్మేముహూర్తేథ దెశికో వైష్ణవైస్సహ । ప్రవిశ్య దేవ
సదనం కృత్వా నిత్యార్చనంవిభోః ॥ ౧౯౬ ॥ చతుఃస్థానస్థితందేవం
సమభ్యర్చ్యయథావిధి । తతస్తుచోత్సవంబిమ్బం శ్రీపుష్టిభ్యాంస
మన్వితమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ యానమారోప్యవస్త్రాద్యైరలఙ్కృత్య విశె
షతః । మణ్టపంతు సమానీయ వినివేశ్యచవిష్టరే ॥ ౧౯౮ ॥ పాఠ
యేచ్చతురో వేదాంశ్చతుర్దిక్షుయథావిధి । అథభూషణపాత్రస్య
గత్వావై సన్నిధింద్విజాః ॥ ౧౯౯ ॥ పూజయిత్వాసముద్ఘాట్య పా
త్రం పాత్రిసరీయకమ్ । అవలోక్యసమాదాయ ధ్యాయేదాద్యే ద్వి
జాఖిలమ్ ॥ ౨౦౦ ॥ సాంవత్సరంతుయత్కర్మ ఆప్రభాతాన్నిశా

ర్థినామ్ । ధ్యానోత్థం నిష్కళం సమ్యగపవర్గప్రదం తు యత్ ॥ ౨౦౧ ॥
సంస్మృత్య నిష్కళం మన్త్రం శుద్ధోచ్చారక్రమేణ తు । సన్త్రిస
ప్తాయతతూన్త్రం సూత్రైర్మన్త్రం తథైవ చ ॥ ౨౦౨ ॥ పక్షీకృత్యా
త్మనా సార్ధం దద్యాద్దేవ మన్త్రమూర్ధని । సమాదాయాపరం సూ
త్రం తస్మిన్ సకళనిష్కళమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ ధ్యానకర్మస్వరూపం తు కర్మ
ధ్యాయేచ్చ వాత్సరమ్ । స్మృత్వాచోభయరూపం తు మన్త్రం కల
శపూజితమ్ ॥ ౨౦౪ ॥ పూర్వవచ్చానుసన్ధానం కృత్వా దద్యాత్ప
విత్రకమ్ । తతః ప్రతిసరం విప్ర తృతీయం చ సమాహరేత్ ॥ ౨౦౫ ॥
బాహ్యం చ వాత్సరం కర్మ సకలం చాఖిలం స్మరేత్ । పూజయస్తం స్వ
మూర్త్యాసనం ఆధారాచ్చ పరావధిమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ లయభోగాధికా
రాఖ్యక్రమేణ సకళాత్మనా । సకళం మన్త్రనాథం తు లయభోగా
దిసఙ్గ్రహమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ స్మృత్వా కృత్వా చ సన్ధానం దద్యాత్ప్రతిస
రం తతః । అఙ్గుళ్యపుష్పే సధాగద్వైస్తాపైర్ధ్వాపైస్తథా ద్విజ ॥ ౨౦౮ ॥
పూజయామాసముప్పటీకరాగ్యహిభూషణాని పృథక్పృథక్ । అన్తరాన్తర
యోగేన ఘట్టాన్బసనినివృతా ॥ ౨౦౯ ॥ సమస్తరత్నసన్ధాతు పు
ష్పాక్షతఫలాన్వితా । సుష్పుగన్ధార్ఘ్యదర్భధాన్యలాజసిద్ధార్థకైర్యు
తా ॥ ౨౧౦ ॥ ప్రక్షేప్తవ్యాశ్చ బహుశో వృష్టిగకరగతైస్సదా । కే
వలా పుష్పవృష్టిర్వా శఙ్ఖాదీనపి నాదయేత్ ॥ ౨౧౧ ॥ దత్త్వైవం
కలశస్థస్య పురాపి ప్రపవిత్రకమ్ । అనేనవిధినా దద్యాన్మణ్డలస్థస్య వై
పురా ॥ ౨౧౨ ॥ పవిత్రకత్రయం శుభ్రం భోగస్థానే చ నారద । ద
ద్యాత్సమస్తమన్త్రాణాం త్రీణ్యేకం వా యథేచ్ఛయా ॥ ౨౧౩ ॥
బిమ్బస్థం తు సమభ్యర్చ్య ప్రదద్యాద్భూషణాని తు । కలశోక్తక్రమే
ణైవ వనమాలాఖ్యభూషణే ॥ ౨౧౪ ॥ పూర్వవచ్చానుసన్ధానం స
ర్వం కృత్వా నివేదయేత్ । పృథఙ్న్యాసో యదా ప్రోక్తస్సకిరీటాద్యం
చతుష్టయమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ క్రమేణావాహయేద్విప్ర భూషణానాం

చతుష్టయే । కిరీటాఖ్యస్య దేశస్య భానుతుల్యప్రభాన్వితః ॥ ౨౧౬ ॥
పరివారయుత స్త్రిష్వత్వేను స్మిన్ శీర్షభూషణే । వక్షస్థలె జగదో్యనేర్భూ
షణం కల్పితం మయా ॥ ౨౧౭ ॥ శ్రీవత్సాగచ్ఛపూర్ణస్తుసమాన భ
గవత్ప్రియ । వక్షస్థలె జగదో్యనేర్భూషణం కల్పితం మయా ॥
కౌస్తుభాగచ్ఛ రత్నానామీశత్వం భగవత్ప్రియ । ధాతుపుష్పసమా
కీర్ణ ప్రవాళమణిభూషితే ॥ ౨౧౮ ॥ వనమాలెసమాగచ్ఛ దేవదేవ
ప్రియే శుభే । చతుర్భి రేతైర్మన్త్రై స్తు క్రమేణావాహయేద్ద్విజాః ॥
అస్త్రానాం భూషణానాంచలాఞ్ఛనానాం తథైవచ । శక్తీనాంవిహ
గేశస్య తథైవ మునిసత్తమాః ॥ ౨౨౦ ॥ పీఠస్య చ పవిత్రాణి ప్రద
ద్యాత్తత్క్రమశ స్తతః । ఏవమేవవిభోర్దద్యాన్మూలమన్త్రిగతస్య చ ॥
సర్వేషాంమూలబిమ్బానాం లక్ష్మ్యాదీనాం తథైవ చ । అన్యేషామర్చ
బిమ్బానాం పరివారగణస్య చ । శాస్త్రపీఠస్య చ లిపెక్మబ్రహ్మణ్యస్య
చ ప్రభోః ॥ ౨౨౨ ॥ ఘట్టాతుసూత్రపూర్వాణాం అర్ఘ్యపాత్రా
దికస్య చ । ఛత్రచామరపూర్వాణాం సర్వోపకరణస్య చ ॥ ౨౨౩ ॥
ద్వారావరణదేవానాం సర్వేషాం చ ద్విజోత్తమాః । క్రమేణ భూష
ణం దత్వా యాయాదగ్నినికేతనమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ అగ్నిస్థస్య విభోర్ద
ద్యాద్భూషణానితుపూర్వవత్ । అగ్నౌ నివేదయేద్విప్రభూషణం న
తు హోమయేత్ ॥ ౨౨౫ ॥ యస్మాత్సన్న్యాసమూర్ధ్వేతు విహి
తం భూషణస్య చ । నాహర్తుం యుజ్యతెదగ్ధం దోషమాహరణం వి
నా ॥ ౨౨౬ ॥ తథైవ స్రుక్స్రువాదీనాం దద్యాత్పవిత్రసరం తదా ।
దెశికస్య హృదారోప్య పూజితస్య చ దేవవత్ ॥ ౨౨౭ ॥ స్వంస్వం
చారోప్య చాన్యేషాం దేశికానాం తథైవచ । సాధకానాం తతో
దద్యాద్యాగాజ్ఞానామనుక్రమాత్ ॥ ౨౨౮ ॥ మూలబిమ్బేయదా
కుర్యాత్పవిత్రారోపణం ద్విజాః । తదాతు మూలబెరస్య దత్వా
ప్రతిసరంపురా ॥ ౨౨౯ ॥ న్నై వేద్యాన్తం సముభ్యర్చ్య పశ్చాద్ధు

త్సవకౌతుకమ్ । యాగమణ్టపమానీయ అథవాస్థానమణ్టపే ॥ ౨౩౦ ॥
భద్రాసనే సమారోప్య పూర్వోక్తవిధినా తతః । చతుఃస్థానస్థితస్యాపి
దద్యాత్పవిత్రసరం ద్విజాః ॥ ౨౩౧ ॥ ఏవం హి దేవదేవస్య చతుఃస్థా
నస్థితస్య చ । అలంకారాసనే మాలమస్త్రేణ ప్రణవేన వా ॥ ౨౩౨ ॥
ఆమూర్ధ్నశ్చ క్రమశో దత్త్వా భూషణాని యథావిధి । భోజ్యాసనం త
తో నీత్వా వివిధాభ్యవహారికైః ॥ ౨౩౩ ॥ భోగైరభ్యర్చ్య దేవేశం
బ్రూయాద్బద్ధాఞ్జలిస్త్విదమ్ । నావలేపాన్న మోహాచ్చ కర్మత్యా
గో మయా కృతః ॥ ౨౩౪ ॥ త్వమేవ సర్వం జానాసి సర్వేశ హృద
యే స్థితః । యథాశక్త్యా త్వనిష్పన్నస్తత్రాపి పరమేశ్వర ॥ ౨౩౫ ॥
తన్నిమిత్తమిదం కర్మ కృతం త్వత్ప్రీతయే మయా । ఏవముక్త్వా సమ
భ్యర్చ్య చతురఙ్గపాణ్యప్రకాన్ ॥ ౨౩౬ ॥ భగవత్ప్రీతయే త్వా
సు శక్త్యా ప్రావరణైర్ధనైః । తథా ప్రతిసరాంస్తేషు బ్రహ్మచారిణి యి
ణే గురూన్ ॥ ౨౩౭ ॥ తర్పయిత్వా ఫలాన్నేన పూతేన వివిధేన
చ । పశ్చాదుత్సవబిమ్బం తు యానమారోప్య దేశికః ॥ ౨౩౮ ॥ మ
హోత్సవవిధానోక్తనృత్తగీతాదిసంయుతమ్ । ప్రదక్షిణక్రమేణైవ ప్రా
సాదం తు ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౩౯ ॥ దేశికస్స్వగృహే వైశ్యపూర్వం కుర్యా
చ్చ భోజనమ్ । బ్రహ్మభోజ్యసమోపేతస్సవిశేషం ద్విజోత్తమాః ॥
సాయం ప్రాతః ప్రతిదినం భూషణోత్సర్జనావధి । చతుఃస్థానస్థితం దే
వం సమభ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౨౪౧ ॥ మణ్టపే చోత్సవం బిమ్బం
సవిశేషం సమర్చయేత్ । ఉత్సవం దేవదేవస్య కుర్యాత్కాలద్వ
యేऽపి చ ॥ ౨౪౨ ॥ వాహనారోహణం రాత్రౌ దివా సేవాం చరేద్ద్వి
జాః । సమాప్తిదివసే ప్రాతర్విశేషయజనం తతః ॥ ౨౪౩ ॥ చతుః
స్థానస్థితస్యాపి మధ్యే మధ్యేऽర్చనైస్సహ । అవరోప్య పవిత్రాణి
రాత్రౌ మణ్డలవహ్నిగమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ విసృజ్య విధివత్కుర్యాత్కుమ్భ
సంప్రోక్షణాదికమ్ ; ఏకరాత్రం త్రిరాత్రం వా పఞ్చ వా సప్తరాత్రకమ్ ॥

పవిత్రకం స్థాపయిత్వా తతస్సవ్యాస్సమాచరేత్ । అథవార్వాగతం
విప్రతావత్సంస్థాప్యభూషణమ్ ॥ ౨౪౬ ॥ యావదేకాదశీశుక్లాసం
వృత్తా కార్తికస్యతు । అపనీయచమాల్యాదీన్ ప్రదద్యాద్వా దినే
దినే ॥ ౨౪౭ ॥ నోయాతిస్నానతాంయావత్సంప్రాప్తే కాలవాస
రే । అపనీయగురోర్భక్త్యా నివేద్యబ్రాహ్మణస్యవా ॥ ౨౪౮ ॥ ప
శ్చాత్కాలప్రసక్తస్య తదభావాత్తు నారద । షట్కర్మసంప్రవృత్తస్య వి
ష్ణుభక్తస్యగత్వతః ॥ ౨౪౯ ॥ విశేషయాగహోమాన్తే కృత్వాచార్య
ప్రపూజనమ్। వైష్ణవాగ్రపూర్వంతుప్రజ్యాదద్యాదాచ్ఛాదనంతతః॥
తేషాంచైవయథాశక్తిఅభావాదథనారద। యద్యద్వేకంతువానస్త్ర
మేకస్యాప్యవశ్యమేవహి ॥ ౨౫౦ ॥ ఉపవీతానిచాన్యేషాం స్తోత్రి
యాణియోజయేత్ । ప్రాగ్దనాచతతఃకార్యా యతీనాంసంయతా
త్మనామ్ ॥ ౨౫౧ ॥ యస్మాత్పవిత్రసాధనపాపహేరాక్ష్మాస్తు పరిపూ
ర్ణతా । క్రియాజ్ఞానాంచ సర్వేషాం మహేష్టు సమాయచ్ఛతిః ॥
ఏవమస్మిన్వివక్తవ్యం సర్వైస్తాలసమన్వితమ్ । సంవత్సరకృతాకృ
త్యదోషస్సముపయపూర్వకః ॥ ౨౫౪ ॥ నాశమాయాతివైక్షిప్రం
పవిత్రారోహణాన్మునే । పాతియస్మాత్సదోషంహి పతనాత్పరిరక్షతి॥
విశేషేణద్విజంత్రాతి పూర్ణకర్మకరోతిచ । సాధకేచ క్రియాహీనే
తస్మాదుక్తోమయామహాన్ ॥ ౨౫౬ ॥ యాగపవపవిత్రాఖ్య ఉక్తల
క్షణలక్షితః । వక్ష్యతేసూక్ష్మరూపోన్యప్రకారో మునిపుఙ్గవాః ॥
కేవలేబిమ్బకేవాపి యాగమన్దిరసంస్థితే । ప్రాసాదసంస్థితేవాపి
దశమ్యామధివాసితే ॥ ౨౫౭ ॥ కల్పయేద్భూషణారోపం వినాక
లశమణ్డలె । అగ్నిస్థేపి తదాకుర్యాత్తత్పవిత్రద్వదధివాసితే॥౨౫౮॥
ఏకంద్వేత్రీణివాదద్యాత్పవిత్రాణి తదావిభోః । సమానీయోక్తమా
ర్గేణ భేదేనతు కృతానివా ॥ ౨౬౦ ॥ ద్రవ్యాభావేద్విజశ్రేష్ఠా అ
శక్తిర్యదివాభవేత్ । సద్యోధివాసం ద్వాదశ్యాం కృత్వాశక్త్యాతు

ధారయేత్ ॥ ౨౬౧ ॥ సోపవాసం ద్విజశ్రేష్ఠా అర్చాయాం భూషణంవిభోః । యథేచ్ఛాకల్పితైస్సూత్రైర్గ్రన్థిభిస్తు యథేచ్ఛయా॥ నిశారోచన యావాపి పవిత్రాణాంచ ధాతునా । కేనచిద్గ్రన్థయోవి ప్రా విధివత్పరిరఞ్జయేత్ ॥ ౨౬౩ ॥ పుష్పపూర్వాణి గర్భాణి కృత్వా వా కేవలాన్యతః । ప్రపూజ్య పూర్వవద్విప్రా బిమ్బసన్నిధిం శుభమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ నివేద్య భూషణం దద్యాద్ద్వాదశీముచ్చారయేదనామ్ । యన్మయా బ్రహ్మసూత్రంచ కల్పితం గ్రాహయస్వచ ॥ కర్మణాం పూరణార్థాయ యథాదోషో న మే భవేత్ । ఇత్యుక్త్వాచ తతో దద్యాత్పూజ్యపరిపవిత్రకమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ స్తుత్వాచ దేవదేవేశం ద్వితీయేఽహ్ని ప్రయత్నతః । పూజయిత్వాథ దేవేశం కుర్యాత్తదుపసంహృతిమ్ ॥ ౨౬౭ ॥ గృహే పవిత్రారోపణే తు విశేషస్తు నోచ్యతే । బిమ్బస్థే మణ్డలస్థే వా చతుఃస్థానస్థితేఽపి వా ॥ ౨౬౮ ॥ పవిత్రాణాం త్రయం దద్యాదేకైకం వా యథేచ్ఛయా । ఇత్యుక్తం యోగినాం శ్రేష్ఠాః పవిత్రారోహణం పరమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ ఏవం కృతే సతి తదా సిద్ధిర్భవతి శాశ్వతీ । సర్వార్థసాధకానాంచ చేతసో భీప్సితం తదా ॥ ౨౭౦ ॥ తపోదానవ్రతానాంచ విహితస్యాప్యహ్నిః స్యచ । నిశ్శేషయాగభోగానాం కృత్వా సంపూరణక్రియామ్॥ ౨౭౧॥ అపరేఽహని వైకుర్యాచ్చతుర్థే సప్తమేఽపివా । స్నపనం పూజ్యమన్త్రైస్సతీర్థోద్దేశేఽథ సజ్జమే ॥ ౨౭౨॥ నద్యాం సముద్రగామిన్యాం దేవఖాతే హ్రదేతు వా । ప్రీతయే పరమేశాయ త్వాత్మనో మఙ్గళావనయే ॥ ౨౭౩ ॥ ఆహ్లాదాయామరాణాంచ పితౄణాం తృప్తయే తువై । ఆప్యాయనార్థం భూతానాం భువనానాంచ భూతయే ॥ దేశదోషప్రశాన్త్యర్థం గోబ్రాహ్మణహితాయవై । యథావత్స్నపనం కుర్యాత్తీర్థబిమ్బే విశేషతః ॥ ౨౭౫ ॥ నిత్యస్నపనబిమ్బేతు కుర్యాత్తత్తదసన్నిధౌ । నిత్యోత్సవపరే బిమ్బే హ్యభావే త్తదన

ర్నిధా ॥ ౨౭౬ ॥ తదభావే పవిత్రైస్తు దర్భమఞ్జరిజైశ్శుభైః । విధా
నమాత్రమేసమ్యక్కృణుధ్వం సుసమాహితాః ॥ ౨౭౭ ॥ బహుశా
ఖానాభగ్నాగ్రం సమూలం యదపుష్పితమ్ । ప్రాఙ్ముఖో దర్భమా
దాయ ప్రణవేనపురాక్షితైః ॥ ౨౭౮ ॥ తతస్తైనైవతన్మూలం ప్రా
గ్భూమ్యాగ్రాద్యదధిష్ఠితమ్ । తస్యమధ్యమనాళంయన్నగ్రాన్తమవతి
ష్ఠతే ॥ ౨౭౯ ॥ ఆగామధ్యమన్త్రినాథేన స్మరేత్సర్వగతం మహాత్మ
నా । వివర్తం పరమాత్మీయమధ్యక్షత్వంచ పశ్యతామ్ ॥ ౨౮౦ ॥
అనేకదర్భముచ్ఛంయుతాగ్రన్థిం కాణ్డేషు చోత్తమామ్ । అణిమాది
గుణైశ్వర్యక్తం పుంస్త్వం తేనకల్ప్యతే ॥ ౨౮౧ ॥ వాచకం తస్య
గోక్తవ్యం హంసయుక్తం ద్విలక్షణమ్ । బర్హిరాగ్రం చ ముఖే ప్రణ
విన్యస్తపూర్వం చ సుస్థితమ్ ॥ ౨౮౨ ॥ గ్రథనీయం మయోపక్రమ్య మూర్ధ్వ
క్రాన్తం స్వకే గతః । ప్రణవాదినమోన్తైస్తు వ్యాపకం సూక్ష్మల
క్షణమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ ఏవం శ్రోత్రాదికాణ్డపఞ్చస్వనామ్నా గ్రథయేత్త
దా । కర్మేన్ద్రియాణి హృదను తత్తత్తన్మాత్రపఞ్చకమ్ ॥ ౨౮౪ ॥ పం
చకం స్వాన్తభూతానాం బధ్నాన్తైర్వ్యావసానికమ్ । అవశిష్టైస్తు తత్త్వాద్యై
ర్భిన్నయాత్రా కరిణ్డవత్ ॥ ౨౮౫ ॥ వినాశిఖాసమూహేన సముత్థా
నావధేరథ । కణ్ఠోత్తమూర్ధ్వదేశే చ యథా నోయాతి వై పునః ॥
బహుధా కాణ్డసఙ్ఘస్తు కల్పితస్తత్ససఙ్ఖ్యయా । విభిన్నానాం చ కా
ణ్డానాం భఙ్గాదేకతరస్య చ ॥ ౨౮౭ ॥ ఉత్పన్నస్య తేనస్థాత్వం చ
తస్మాత్తద్గ్రథయేద్దృఢమ్ । దర్భమఞ్జరిజం త్వేవం సమాపాద్యాదౌ ప
విత్రకమ్ ॥ ౨౮౮ ॥ అనుసన్ధాయ తేనాత్ర మాత్రాధ్యానం యథాస్థిత
మ్ । పూజయిత్వార్ఘ్యపుష్పాద్యైరలంకృత్య పరేవిదమ్ ॥ ౨౮౯ ॥
త్వమేవతీర్థంభగవంస్త్వమేవాయతనంపరమ్ । త్వయైవాధిష్ఠితంస
ర్వమిదంజానామితత్త్వతః ॥ ౨౯౦ ॥ తత్రాపిచ త్వయాదిష్టం క్రి
యాకాణ్డం శుభప్రదమ్ । యత్తన్నిర్వాహయామ్యద్యత్వదనుగ్రహా

కామ్యయా ॥ ౨౯౧ ॥ ఏవం విజ్ఞాప్య భగవన్మన్త్రమూర్తిం పరా
త్పరమ్ । తత్పాత్రపాత్రగం కృత్వా బ్రహ్మయానగతం తు వా ॥ ౨౯౨ ॥
వేదగేయధ్వనిశ్శఙ్ఖశబ్దమఙ్గళపూర్వకమ్ । నీత్వా తీర్థాన్తికం తత్ర నీర
దేశే నిధాయ చ ॥ ౨౯౩ ॥ పూర్వాముఖం చ తద్ధ్యానమాదాయ చ
పవిత్రకమ్ । వామహస్తతలే కుర్యాత్ బ్రహ్మమణ్డలగతం త్వివ ॥ ౨౯౪ ॥
పిధృయాన్మధ్యభాగాచ్చ పాణినా దక్షిణేన తు । అవతీర్యాప్సు సో
మధ్యం నిమజ్జేత్సహ తేన వై ॥ ౨౯౫ ॥ సన్నిధిం తత్ర తత్కాలం ప్ర
కుర్వీత చిరాత్తు వై । అశేషాణి చ తీర్థాని లోకత్రయగతాని చ ॥ ౨౯౬ ॥
మన్త్రస్థాయత్రరక్షార్థం క్షణమాస్తే జలాశయే । తత్రాయతనతీర్థా
నాం సర్వేషాం పావ్యత్వమాగమః ॥ ౨౯౭ ॥ కింపునర్యత్ర భగవాన్
మన్త్రమూర్తిరధోక్షజః । సాధకాభ్యర్థితస్సన్దయాత్సర్వానుగ్ర
హయాధియా ॥ ౨౯౮ ॥ విద్వానోఽన్యేన విధినా తీర్థమాసాద్య త
త్వవిత్ । స్నాపయేద్బద్ధవాదీనాం ప్రాప్నువన్త్యపి గాచ్ఛతే ॥
తైర్థం ఫలమవాయాసాన్మన్త్రమూర్తేః ప్రసాదతః । కింతు దద్యాన
వాదిత్రపర్జితస్తు భవేద్విధిః ॥ ౩౦౦ ॥ ఇమం విద్ధి మహాబుద్ధే విశేషం
చాత్ర కర్మణి । సామాన్యమవినాశం యచ్చిన్మయం రూపవర్జితమ్ ॥
విశేషజ్ఞానసమ్బద్ధం జీవహంసం విభావ్యతామ్ । పవిత్రకం తదాకా
రం స్మృత్వా స్నావ్యం తతోఽమ్భసా ॥ ౩౦౨ ॥ ఏవం తేనైవ చాన్యే
షాం బహూనాం బహుభిస్తు వా । సంపాద్య విష్టరే స్నానం దూర
స్థానాం సదైవ హి ॥ ౩౦౩ ॥ సమ్పన్నే స్నపనే త్వేవం ద్వితీయేఽ
హ్ని మహామతే । రథే కృత్వార్చితే తం వై ప్రపూజ్య చ యథా
విధి ॥ ౩౦౪ ॥ యాత్రాఖ్యముత్సవం కుర్యాదన్నదానపురస్సరమ్ ।
సనృత్తగేయవాదిత్రం జాగరేణ సమన్వితమ్ ॥ ౩౦౫ ॥ ఏకరాత్రం
ద్విరాత్రం వా త్రిరాత్రం భక్తిపూర్వకమ్ । సకృత్సంవత్సరస్యాన్తే

తూత్సవం స్నపనాదికమ్ ॥ ౩౦౬ ॥ కుర్యాద్ద్వేమన్త్రినాథస్య సంసి
ద్ధిం లభతే పరామ్ । అథవా మన్దిరే దేవముత్తమోత్తమమార్గతః ॥
సంస్నాప్య సమలంకృత్య రథాదౌ జగతాంపతిమ్ । సమారోప్య వి
శేషేణ యాత్రోత్సవముథాచరేత్ ॥ ౩౦౮ ॥ ఇతి పావిత్రకం సమ్య
గ్విధానం పరికీర్తితమ్ । ఇతః పరంచ శ్రోతవ్యమస్తి చేత్కథ్యతాం
ద్విజాః ॥ ౩౦౯ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
పవిత్రోత్సవవిధిర్నామ
చతుర్దశోఽధ్యాయః.

మునయః — స్నపనానాం విధిం సమ్యక్సమాఖ్యాహి ము
నీశ్వర । యజ్జ్ఞానాత్సకలాః పూర్ణా నిత్యనైమిత్తికాః క్రియాః ॥ ౧ ॥
నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే సావధానేన చేతసా । వి
ధానం స్నపనానాంతు బహుభేదవినిర్మితమ్ ॥ ౨ ॥ ప్రాసాదస్యా
గ్రతః కుర్యాన్మణ్టపం తు తదగ్రతః । ప్రథమావరణే వాపి చతుర్థే పఞ్చ
మేపి వా ॥ ౩ ॥ ఆగ్నేయ్యాం దక్షిణస్యాం వా నైఋత్యాం పశ్చిమే
తు వా । వాయవ్యాముత్తరస్యాం వా ఐశాన్యాం వా యథారుచి ॥
కుర్యాత్స్నానాదికం సర్వం యాగమణ్టపవద్ద్విజాః । వినా యాగస్థలం
మధ్యే వేదీంచాపి తదూర్ధ్వతః ॥ ౪ ॥ అధివాసశ్చ కుమ్భానాం
స్థాపనం స్నపనం తథా । యుజ్యతే వై యథైకస్మిన్ తథా భూయాద్వ్య
సమాచరేత్ ॥ ౫ ॥ ఆచార్యాంశ్చతురో వి ప్రాన్ షడష్టౌ ద్వాదశా
పి వా । యజమానస్తు వరయేచ్ఛాస్త్రజ్ఞాన్ గురుణా సహ ॥ ౬ ॥ ప్రవీ
ణాంశ్చ బహూన్ వైతు తన్త్రజ్ఞాన్ నియతిః కృతా । తేషాం యథోక్తసఙ్ఖ్యా
నాం అభిజ్ఞానామసన్నిధౌ ॥ ౭ ॥ తాదృశాన్ వరయేద్విప్రాంశ్చ
తుస్త్రిద్వ్యేకమేవ వా । సాధకాంశ్చతురష్టౌ వా ద్వాదశ

షోడశ ॥ ౯ ॥ పరయే చాష్టత్రికుశలాః ప్రవీణానుక్తకర్మసు ।
ఏవం సర్వేషు యాగేషు నిత్యనైమిత్తికాత్మసు ॥ ౧౦ ॥ ఆచార్యా
ణాం సాధకానాం సఙ్ఖ్యా నియమ ఈరితః । సఙ్ఖ్యాహీనం నగృహ్ణీ
యాదాపద్యపి కదాచన ॥ ౧౧ ॥ మోహేనయది గృహ్ణీయాద్భ
యం స్యాద్రాజరాష్ట్రయోః । ప్రాఙ్ముఖే మణ్టపే భాగే తృతీయే
పశ్చిమస్థితే ॥ ౧౨ ॥ మధ్యసూత్రం సమాశ్రిత్య స్నానపీఠం ప్రకల్ప
యేత్ । ప్రాగ్గతం ప్రత్యగాస్యే తు సౌమ్యాస్యే దక్షిణాగతమ్ ॥
తదాస్యే చోత్తరాసంస్థం యథాలక్షణలక్షితమ్ । యదా స్నపనబి
మ్బాఖ్యే బిమ్బే స్నపనమాచరేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఏవం తదా ప్రకుర్వీత
మణ్టపం ద్విజసత్తమాః । మూలబిమ్బే యదా కుర్యాత్తదగ్రే మణ్ట
పం తదా ॥ ౧౫ ॥ తదానీం నతు కుర్వీత స్నానపీఠం ద్విజోత్తమాః ।
సప్తమే పఞ్చమే వాపి పూర్వే స్నపనవాసరాత్ ॥ ౧౬ ॥ తృతీయే
వా మునిశ్రేష్ఠాస్తస్మిన్నహని వా ద్విజాః । అఙ్కురానర్పయిత్వా తు
గతస్నపనమారభేత్ ॥ ౧౭ ॥ యదా పూర్వదినే కుర్యాత్కుమ్భా
నామధివాసనమ్ । తదానీం పూర్వరాత్రౌ తు కుర్యాత్కౌతుకబన్ధ
నమ్ ॥ ౧౮ ॥ పూర్వేద్యుర్విఘ్నితే పశ్చాత్తస్మిన్నహని వాచరేత్ ।
యదా కర్మదినే విప్రాః కుర్యాత్కుమ్భాధివాసనమ్ ॥ ౧౯ ॥ తదా
నీం తు దినే తస్మిన్ కుర్యాత్కౌతుకబన్ధనమ్ । తతః ప్రభాత ఆచార్యః
కృతస్నానః ప్రసన్నధీః ॥ ౨౦ ॥ ప్రవిశ్య మణ్టపం సార్ధం పరిచార్య
పరైర్ద్విజైః । శలాకాసహితైర్దర్భైస్సహదేవీవిమిశ్రితైః ॥ ౨౧ ॥ మార్జ
యేత్సర్వతో విప్రాః ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః । ఆలేపయేద్గోమ
యేన పూర్వాదిశానపశ్చిమమ్ ॥ ౨౨ ॥ నూతనేనామ్బరేణైవ గా
ళితేన జలేన తు । ప్రోక్షయేత్సర్వదిగ్విప్రాః పఞ్చగవ్యకుశామ్బుభిః ॥
ఏకో ద్వౌ బహవో వాపి దేశికాస్స్నపనే స్మృతాః । నవవస్త్రధరా
స్సర్వే సర్వాలంకారసంయుతాః ॥ ౨౪ ॥ నవవస్త్రోత్తరీయాశ్చ

ప్రోక్షిపా గురుసంమతాః । నియమాస్తాస్తుబహవ స్తథైవపరిచారకాః॥ యద్యదోర్ఘ్యగవ్యం భవేద్బ్రిష్మః స్నపనే యత్రయత్రతు । తత్స్నానస్థం సమాహృత్య మణ్టపే సంప్రవేశ్యచ ॥ ౨౬ ॥ స్నపనం కారయేత్పశ్చాద్దేశికశ్శాస్త్రపారగః । స్నపనం ద్వివిధంవిద్ధి పరావర విభేదతః ॥ ౨౭ ॥ (పరంతు దశధా ప్రోక్తం ప్రధానాదివిభేదతః ।) ప్రధానం ప్రథమంవిద్ధి ద్వితీయంతు పరంస్మృతమ్ ॥ ౨౮ ॥ తృతీయం పరసూక్ష్మంస్యాత్పరస్థూలం చతుర్థకమ్ । పఞ్చమంస్యాత్తూత్సూక్ష్మపరం సూక్ష్మసూక్ష్మంతు షష్ఠకమ్ ॥ ౨౯ ॥ సూక్ష్మస్థూలం సప్తమం స్యాత్ స్థూలంస్యాత్పరమష్టమమ్ । స్థూలసూక్ష్మంతు నవమం స్థూలస్థూలం తమత్తరమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఉత్తమాదివిభేదేన త్వపరం నవధాస్థితమ్ । పరాపరవిభేదానామేషాం సాధారణంస్మృతమ్॥ ౩౧ ॥ అనన్తకలశం నామ్నా స్నపనం సర్వపూరకమ్ । ఏషాం ప్రధాన పూర్వాణాం సూత్రపాతపురస్సరమ్ ॥ ౩౨ ॥ సర్వముద్ధారపద్ధతిం క్రమేణ శృణుత ద్విజాః । లోహజం దారుజంవాపి మృణ్మయంవా సుశోభనమ్ ॥ ౩౩ ॥ మణ్టపే శానదిగ్భాగే సంస్థాప్య జలభాజనమ్ । వేదిం ప్రక్షాళ్య తోయేన వస్త్రైస్సంవేష్ట్య నూతనైః ॥ ౩౪ ॥ సూత్రపాతం తతః కుర్యాత్తుర్యమ్యానుసారతః । యథోక్తమానవిస్తీర్ణం క్షేత్రమణ్టపమధ్యతః ॥ ౩౫ ॥ మణ్టపస్యతువిస్తారే ప్రాగ్భాగమవలమ్బ్యవా । స్వీకృత్య పశ్చాత్ప్రాక్ప్రత్యగ్దాయత్యాత్ర చతుష్టయమ్ ॥ ౩౬ ॥ దక్షిణోత్తరగంసూత్రపఞ్చకం వినివేశయేత్ । ఏవంకృతే భవన్త్యత్ర పదాని ద్వాదశద్విజాః ॥ ౩౭ ॥ ఏకైకస్యతు విస్తారం తాలం ప్రాదేశమేవవా । హస్తంవా రత్నిమాత్రంవా మణ్టపస్యానురూపతః ॥౩౮॥ మహత్త్వస్యచకుర్యాన్మేవం సర్వత్రచోర్ధ్వతః । పిష్టచూర్ణైశ్చరలజీకృత్య చతుర్దిక్షుసమన్తతః ॥ ౩౯ ॥ కోష్ఠేషు పీఠికాంకుర్యా

తణ్డులైర్వ్రీహిభిస్తు వా । తాసాం హి ప్రతికోష్ఠం తు కుర్యాద్ద్వాదశ
సంమితైః ॥ ౪౦ ॥ అర్ధాధికైస్త్రిభిః ప్రస్థైరథవా కేవలైస్త్రిభిః ।
అర్ధోత్తరేణ వా విప్రాః కుర్యాత్ప్రస్థద్వయేన వా ॥ ౪౧ ॥ యద్వా
ప్రస్థద్వయేనైవ ప్రస్థేనార్ధోత్తరేణ వా । ప్రస్థేన వా తదర్ధేన తత్పా
దేనాథ వా ద్విజాః ॥ ౪౨ ॥ తురశ్రామథ వా వృత్తాం కృత్వైవం పీ
ఠికాం తతః । సౌవర్ణా రాజతా వాపి హ్యస్తామ్రా వా భేదవర్జితాః ॥
శ్లక్ష్ణా నసుషిరాః కుమ్భాశ్చతుర్వింశాఙ్గులోన్నతాః । విస్తృతైర్మ
ధ్యతస్తద్వత్కణ్ఠం త్ర్యఙ్గులోన్నతమ్ ॥ ౪౪ ॥ తతముఙ్గులివత్కే-
న తతాస్యం త్ర్యఙ్గులం స్మృతమ్ । మెఖలాపరితో జ్ఞేయా త్ర్యఙ్గు
లా ద్విజసత్తమాః ॥ ౪౫ ॥ యద్వా తదర్ధమానం తు సర్వముచ్ఛ్రా
యపూర్వకమ్ । యద్వోత్తమోత్తమా విప్రా ద్రోణమానోదపూరక
కాః ॥ ౪౬ ॥ తదష్టమాంశతో న్యూనాః క్రమాత్ప్రస్థద్వయావధి ।
అథమాధమకుమ్భాస్తు ప్రస్థమాత్రోదపూరకాః ॥ ౪౭ ॥ ఏవం లక్ష
ణయుక్తాస్తు కార్యా విత్తానుసారతః । చక్రాధారోపరిస్థాస్తు విత
తాః కమలోదరాః ॥ ౪౮ ॥ పాఞ్చజన్యవలిగ్రీవాశ్శతపత్రముఖాన
నాః । ఊర్ధ్వతః కౌముదీమాలా మణ్డలాలఙ్కృతా ద్విజాః ॥ ౪౯ ॥
శుకరాననశేషాభిరమృతామ్బుప్రవాహకాః । నదీసముద్రశ్రీవృక్ష
నానామాల్యైః పరివృతాః ॥ ౫౦ ॥ చక్రాధారాదిభిర్యద్వా ర
హితాస్సర్వసమ్భవే । మృణ్మయా వానుకల్పే తు భేదచ్ఛిద్రవివర్జి
తాః ॥ ౫౧ ॥ నద్వితప్తాస్సుతప్తాశ్చ హ్యేకవర్ణాస్తు సుస్వరాః ।
సజ్జ్యాహ్యక్షాళయేత్సమ్యక్కూర్చతోయైశ్చ సర్వతః ॥ ౫౨ ॥ సూత్రే
ణ వేష్టయేద్వ్యశ్రాన్తదఙ్గులాఙ్గులమన్తరమ్ । పశ్చిమే కలశస్థానాత్క-
లశానధివాసయేత్ ॥ ౫౩ ॥ శాలిభిః స్థణ్డిలం కృత్వా కేవలే స్థణ్డిలే
తు వా । పూర్వాగ్రానుత్తరాగ్రాంశ్చ కుశాంస్తత్ర పరిస్తరేత్ ।
తారేణ తత్ర కలశాన్న్యస్య పుష్పేణ పూజయేత్ । అధోముఖాంస్తు

తానేవ న్యస్య పఙ్క్తిక్రమేణ తు ॥ ౫౫ ॥ కుశానుపరి సంస్తీర్య ప్రా
ఙ్ముఖం పరమేష్ఠినా । దర్భముద్రాం ప్రదర్శ్యాథ గన్ధతోయేన సర్వ
తః ॥ ౫౬ ॥ సంప్రోక్ష్య పుంసా విశ్వేన వికిరేదక్షతాని చ । నివృ
త్యాచోన్ముఖీకృత్య సర్వేణ మునిపుఙ్గవాః ॥ ౫౭ ॥ పృథగుద్ధృత్య
కలశాన్ స్వస్థానేషు క్రమాన్న్యసేత్ । కుమ్భవాద్యపాధికం సర్వం
మూలమన్త్రేణ వాచరేత్ ॥ ౫౮ ॥ నిరీక్షణాదిసంశుద్ధాన్ కృత్వా
సహృదయేన తు । అస్త్రాక్షరేణ మన్త్రేణ మన్త్రయేత్తాన్ సకృత్స
కృత్ ॥ ౫౯ ॥ తేనైవ పూజయేత్పశ్చాదర్ఘ్యస్రక్చన్దనాదినా । త
దాహరణహోమం తు యథాశక్తి సమాచరేత్ ॥ ౬౦ ॥ పూర్ణాన్త
మథ సంపూర్య క్రమాద్ద్రవ్యైర్నియోజయేత్ । పఙ్క్తిత్రయే పశ్చి
మాది పూర్వాన్తం చ చతుశ్చతుః ॥ ౬౧ ॥ తత్ర దక్షిణదిక్పఙ్క్తి
కలశే పశ్చిమస్థితే । ధాత్రీఫలోదకం చైవ లోధ్రతోయమనన్తరమ్ ॥
రక్తచన్దనతోయం చ రజనీనీరముత్తమమ్ । తతస్తు మధ్యపఙ్క్తౌ తు
తథైవ వినివేశయేత్ ॥ ౬౩ ॥ గ్రన్థిపల్లవవార్యేవ తతస్తు తగరోదక
మ్ । ప్రియఙ్గువారి తదను మాంసీజలమతః పరమ్ ॥ ౬౪ ॥ తథైవో
త్తరపఙ్క్తౌ తు భవేదేతచ్చతుష్టయమ్ । సిద్ధార్థకోదకం చైవ సర్వౌష
ధిజలం తతః ॥ ౬౫ ॥ సర్వరత్నోదకం చైవ శుద్ధోదకమతః పరమ్ ।
న్యసేత్కూర్చం కుశం దార్భముదగ్రం షోడశాంగులమ్ ॥ ౬౬ ॥
అంగులం గ్రన్థిమానం తు మూలం వై ద్వాదశాంగులమ్ । శేషమగ్రం
విజానీయాదిత్యేతత్కూర్చలక్షణమ్ ॥ ౬౭ ॥ అథవార్ధాంగులో
గ్రన్థిరగ్రం వై ద్వ్యంగులం భవేత్ । మూలం కుర్యాత్తు విప్రేన్ద్రా ద్వా
దశాంగులసంమితమ్ ॥ ౬౮ ॥ బ్రాహ్మణస్య చతుర్దర్భం త్రిదర్భం
క్షత్రియస్య తు । ద్విదర్భం తు విశాం కూర్చం స్త్రీశూద్రాణాం తథా
భవేత్ ॥ ౬౯ ॥ సర్వేషామథవా కూర్చం చతుస్సప్తకృతం తు వా ॥
మూలమన్త్రేణ తదను పూజయేత్కలశాన్ క్రమాత్ । అర్ఘ్యాలభన

పుష్పైశ్చ ధూపేన మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౯ ॥ అపిధాయక్రమేణైవ పి
ధానైస్సూత్రవేష్టితైః । ప్రతికుమ్భంతు వస్త్రైర్వేష్టయేద్విభవేస
తి ॥ ౨౦ ॥ ఆచ్ఛాద్య నవవస్త్రేణ సర్వతః ప్రాగుదఙ్ముఖః । పూ
ర్వవత్పూజయిత్వా తు తతో హోమం సమారభేత్ ॥ ౨౧ ॥ అష్టోత్త
రశతం హుత్వా సమిధాదీన్ పృథక్పృథక్ । పూర్ణాహుతిం తతో హు
త్వా కలశానభిమన్త్రయేత్ ॥ ౨౨ ॥ మూలమన్త్రేణ సర్వేషాం
స్నపనం విహితం ద్విజాః । అన్తరాన్తరయోగేన కుమ్భైశ్శుద్ధోదపూ
రితైః ॥ ౨౩ ॥ స్నపనం చార్ఘ్యదానం చ ద్రవ్యాణాం చ సమాచరే
త్ । ద్రవ్యన్యాసక్రమేణైవ తమద్ధారః ప్రకీర్తితః ॥ ౨౪ ॥ ప్రధాన
మేతత్కథితం ద్విపటలకలశాత్మకమ్ । సర్వేషాం కారణమిదం కా
ర్యాణ్యన్యాని సత్తమాః ॥ ౨౫ ॥ అమ్బునా పఞ్చగవ్యేన క్షీరేణ
తదనన్తరమ్ । దధ్నా ఘృతేన మధునా సర్వౌషధిజలేన తు ॥ ౨౬ ॥
బీజామ్బుఫలతోయేన గన్ధపుష్పామ్బునా తతః । హేమరత్నోదకే
నాథ పూరితం తు యథాక్రమమ్ ॥ ౨౭ ॥ కలశానాం ద్విపటలం
యత్పరమేతముదాహృతమ్ । పఞ్చగవ్యదధిక్షీరఘృతమధ్విక్షు
వారిణా ॥ ౨౮ ॥ సర్వౌషధిగన్ధరత్నఫలపుష్పజలైస్తథా । కేవలే
నోదకేనాపి క్రమేణ పరిపూరితమ్ ॥ ౨౯ ॥ ద్విపటలమేతత్కుమ్భా
నాం పరసూక్ష్మముదాహృతమ్ । సూత్రపాతాదికం చాస్మిన్ ద్వితీ
యేపి ప్రధానవత్ ॥ ౩౦ ॥ పాద్యమర్ఘ్యం తథాచామం సర్వౌష
ధిజలం తథా । దధిక్షీరం మధుఘృతం తథా శుద్ధోదకం ద్విజాః ॥౩౧॥
కుమ్భానాం నవకం హ్యేతత్పరస్థూలముదాహృతమ్ । సూత్రపాతా
దికం చాస్య ప్రాగేవ పరికీర్తితమ్ ॥ ౩౨ ॥ పఞ్చధా భాజితే క్షేత్రే
భాగాస్స్యుః పఞ్చవింశతిః । బహిః ప్రాగాదియోగేన కలశానాం
ద్విరష్టకే ॥ ౩౩ ॥ క్షీరం దధి ఘృతం చైవ మధు వై రసమైక్షవమ్ । ధా
త్రీఫలాది దశకం సర్వౌషధ్యన్తమేవ హి ॥ ౩౪ ॥ పత్రోదకం తతో గ

పశ్చాత్తదన్తఃకలశాష్టకే । ప్రాగాది పుష్పతోయంచ ఫలబీజోద
కే తథా ॥ ౮౫ ॥ గన్ధోదకంచ తదను హేమరత్నజలే తథా । పుణ్య
తీర్థపవిత్రాయం మధ్యే శుద్ధోదకం న్యసేత్ ॥ ౮౬ ॥ ద్రవ్యన్యాస
క్రమేణైవ తదుద్ధారఉదాహృతః । ఏవం క్రమాద్ద్రవ్యయుక్తకలశై
ర్ద్విజసత్తమాః ॥ ౮౭ ॥ స్నపనం షడ్వింశద్భిరేతత్స్యాత్ప్రవరం
స్మృతమ్ । షడ్వింశత్తుకోష్ఠాని కల్పయిత్వాతు పూర్వవత్ ॥ ౮౮ ॥
మధ్యే శుద్ధోదకంన్యస్య బహిర్నాడీవిభాగతః । పూర్వం క్షీరాద్య
సాపూర్ణం పగంశుద్ధేన వారిణా ॥ ౮౯ ॥ తృతీయం రత్నతోయేన
హేమతోయేన చాపరమ్ । గన్ధసంమిశ్రితం చాన్యత్ఫలపుష్పోదకాన్వి
తమ్ ॥ ౯౦ ॥ శాలిబీజాద్యాపూర్ణమష్టమం పరికీర్తితమ్ । కుమ్భా
ష్టకంతు తద్బాహ్యే దిగష్టకసమాశ్రితమ్ ॥ ౯౧ ॥ ధాత్రీఫలోదకం
పూర్వే పఞ్చతోయం తతోపరే । గవ్యాదిక్షోదమన్యస్మిన్ విభీతకజ
లంపరే ॥ ౯౨ ॥ కుమారీక్వథితంతోయం వ్యాఘ్రీసలిలమేవవా ।
నాగరోదకమన్యస్మిన్ తథాన్యస్మిన్ మధూదకమ్ ॥ ౯౩ ॥ విహితో
త్రసముద్ధారో ద్రవ్యన్యాసక్రమేణతు । నృసింహమన్త్రజప్తేన కేవ
లేనోదకేనవా ॥ ౯౪ ॥ సత్యాద్యైఃపఞ్చభిర్మన్త్రైస్త్రిభిస్సింహాది
భిఃక్రమాత్ । అన్తరావరణస్థానాం కలశానాం మునీశ్వరాః ॥ ౯౫ ॥
ఏకైకం సప్తధామన్త్ర్య ప్రాగాదౌ తద్బహిస్స్థితాన్ । కలశాం
శ్చక్రమన్త్రేణ హృదాద్యేనాభిమన్త్రయేత్ ॥ ౯౬ ॥ గాయత్ర్యా
న్తర్గతైర్విప్ర కలశైస్స్నపయేత్క్రమాత్ । ద్వితీయావరణస్థైస్తు ఉ
పచారా హృదామునే ॥ ౯౭ ॥ కేవలేనోదకేనాథ అస్త్రజప్తేన
సేచయేత్ । యద్వా ప్రాగుదితేనైవ వర్త్మనా సర్వమాచరేత్ ॥
దశభిస్సప్తభిఃకుమ్భైస్స్యాత్సూక్ష్మమిదంస్మృతమ్ । చతుర్హస్తం
త్రిహస్తంవా క్షేత్రం సార్ధద్విహస్తకమ్ ॥ ౯౯ ॥ ద్విహస్తంవా స
మాపాద్య తదర్ధంతు ద్విధాభవేత్ । ఏకేన కర్ణికాంకురాద్ద్వితీ

యేనద్విరష్టకమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ దర్భాణాంతు తతో బ్రహ్మా కర్ణికోపరివిన్య
సేత్ । కలశానాం చతుష్కంతు దిక్చతుష్కసమాశ్రితమ్ ॥౧౦౧॥
పూర్వంతు పఞ్చగవ్యేన తతశ్చైవ మృదమ్బునా । సర్వౌషధ్యుద
కేనైవ కేవలేనామ్బసాథవై ॥ ౧౦౨ ॥ (పూర్వపాత్రాత్సమార
భ్యయావదీశానగోచరమ్ । షోడశాన్యాన్ప్రతిష్ఠాప్య తత్రైవక
లశాన్మునే ॥ ౧౦౩ ॥) ప్రథమం పఞ్చగవ్యేన కేవలేనతు పూర
యేత్ । గోమూత్రేణ ద్వితీయంతు తృతీయం గోమయామ్బు
నా ॥ ౧౦౪ ॥ త్రేతాగ్నిభూతివా విప్ర చతుర్థం సోదకేనతు । గజ
గోవృషభశృఙ్గవల్మీకాఖ్యమృదా పరమ్ ॥ ౧౦౫ ॥ శాలిక్షేత్రా
న్నదీమధ్యాత్పద్మషణ్డాచ్చ పర్వతాత్ । మృద్భిష్షష్ఠంతు కలశం
పూరణీయం తతో ద్విజ ॥ ౧౦౬ ॥ సప్తమం సర్షపామ్భోభిస్సర్వౌ
షధిభిరష్టమమ్ । క్షీరేణ నవమంవిద్ధి దధ్నా దశమముచ్యతే॥౧౦౭॥
ఘృతేనచైకాదశమం మధునా ద్వాదశంద్విజ । సర్వైస్త్రయోద
శంబీజైర్గన్ధైస్సర్వైశ్చతుర్దశమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ సమస్తధాన్యైరపరం
సర్వగన్ధైస్తు షోడశమ్ । విహితోఽత్ర సముద్ధారో ద్రవ్యన్యాసక్రమే
ణతు ॥ ౧౦౯ ॥ హృదాదిభిస్త్రితంకృత్వా ఏకైకం కలశంపురా ।
స్నాపయేన్మూలమన్త్రేణ ఏకైకేన తతః క్రమాత్ ॥ ౧౧౦ ॥ ఇతివిం
శతిభిః కుమ్భైరన్వితం ద్విజసత్తమాః । సూక్ష్మస్థూలమిదం ప్రోక్తం
తతోన్యత్కథ్యతే ద్విజాః ॥ ౧౧౧ ॥ ప్రాక్ప్రత్యగాయతం సూ
త్రం పఞ్చకం వినివేశ్య చ । దక్షిణోత్తరసూత్రాణామేకాదశ వినిక్షి
పేత్ ॥ ౧౧౨ ॥ ఏవంకృతేతు కోష్ఠాని చత్వారింశద్భవన్తిహి । త
త్ర పశ్చిమదిక్పఙ్క్తేరారభ్య క్రమయోగతః ॥ ౧౧౩ ॥ దక్షిణాముత్త
రాన్తంచ కలశానాంచతుష్కతః । విన్యస్య పూరయేత్తాంస్తుక్రమా
ద్ద్రవ్యైర్నిబోధత ॥ ౧౧౪ ॥ పాద్యార్ఘ్యాచమనీయార్థద్రవ్యైః
పూర్వాదితత్ప్రియమ్ । నాగాద్యాద్యన్తముఖ్యేభ్యోనదీమృత్తీరస

ద్భవా ॥ ౧౧౫ ॥ హ్రిదాద్వల్మీకశిఖరాద్గజదన్తక్షతీకృతాత్ ।
ఫాలోత్థాగోవృషశృఙ్గశాలీనాంతు సముద్భవా ॥ ౧౧౬ ॥ తథాచ
పద్మషణ్డోత్థాత్త్వేకస్మిన్ గోమయంపరే । వనదాహసముద్భూతం
తత్రైవచ మహానసాత్ ॥ ౧౧౭ ॥ త్రేతాగ్నిభస్మత్వపరే వినివేశ్య
ఘటాన్తరే । అన్యస్మిన్ పఞ్చగవ్యంతు కుశోదకసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౮ ॥
సఘృతం తైలకుమ్భంతు చమసీవారిపూరితమ్ । ఫలాశఖాదిరాశ్వ
త్థశమీలోహితచన్దనమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ కాషాయోదకమన్యస్మిన్ పరేతు
త్రిఫలోదకమ్ । వచా శతావరీ కన్యా వ్యాఘ్రీ సింహీ కృతాఞ్జలిః ॥
గోలోమీ సింహలోమీచ కుష్ఠంభూమ్యఞ్జనం తథా । మషోగరూఢ
వేగాచ కలశేన్యత్రలాఙ్గలీ ॥ ౧౨౧ ॥ మహానీలాగళూచీచ స
హదేవీ శతావరీ । విష్ణుక్రాన్తాచ కార్కోటా సాహస్వా వహ్నిశిఖా
పరే ॥ ౧౨౨ ॥ యష్టీవరాహకర్ణీ చాప్యన్యస్మిన్ గజపిప్పలీ । శ్రీఫ
లాద్యానిచాన్యస్మిన్ పావనాని ఫలానిచ ॥ ౧౨౩ ॥ దధిక్షీరాజ్య
కుమ్భాంశ్చ ద్వౌ మధ్విక్షురసాన్వితౌ । మూలాన్యమ్భోరుహాణాం
చ తాన్యన్యస్మిన్ద్వయే న్యసేత్ ॥ ౧౨౪ ॥ ద్రుమాణాం పావనా
నాంతు సక్షీరాణాం విశేషతః । పత్రపుష్పఫలోపేతమేకస్మిన్ ము
ఞ్జరీగణమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ జాత్యాదికమథైకస్మిన్ కౌసుమీయం లతాచ
యమ్ । రోచనా రజనీయుగ్మం బాలా మోటాథపద్మకమ్ ॥ ౧౨౬ ॥
ఇతిపఞ్చకమన్యస్మిన్ దర్భదూర్వాఙ్కురాణిచ । సాస్యం శాల్యం
కురచయం కలశేత్వపరేతువై ॥ ౧౨౭ ॥ సిద్ధార్థకాన్ సితాద్యాం
స్తు ప్రియఙ్గుం గన్ధసంజ్ఞికమ్ । అపరస్మిన్న్యసేత్కుమ్భే సహవై నా
గకేసరైః ॥ ౧౨౮ ॥ గ్రామ్యాశ్చౌషధయస్సప్త సప్తారణ్యాఘట
ద్వయే । బాహ్లీకం చన్దనంచైవ రసంకర్పూరమేవచ ॥ ౧౨౯ ॥ చతు
ష్కమేతదపరే త్వన్యస్మిన్ ధాతవశ్శుభాః । తామ్రజామ్బూనదా
ద్యాస్తు పరేరత్నచయంమహత్ ॥ ౧౩౦ ॥ వ్యస్తాదివ్యద్రుమఙ్గాల్లం

చ ద్వయోర్మృత్కాఫలానిచ। అర్ఘ్యోదకమథైకస్మిన్ నదీతీర్థోదకం ద్వయే ॥ ౧౩౧ ॥ సర్వౌషధిఘటంచైవ సుశీతామ్భోఘటం తతః। సుగన్ధపుష్పకలశం చత్వారింశత్సమీస్సృతాః ॥ ౧౩౨ ॥ ద్రవ్యన్యాసక్రమోద్ధారణిదంస్థూలపరంస్మృతమ్। శీతామ్బుపూరితానాంచ ఘటానాం కేవలం ద్విజాః ॥ ౧౩౩ ॥ చత్వారింశత్సమాయుక్తం స్థూలసూక్ష్మం ప్రకాశితమ్। గన్ధోదకేన పూర్ణానాం చత్వారింశచ్ఛ్రేవచ ॥ ౧౩౪ ॥ సమన్వితం ఘటానాంతు § స్థూలంస్థూలంప్రకీర్తితమ్। సూత్రపాతవిధానంచ కుమ్భన్యాసక్రమంతథా ॥౧౩౫॥ ఉద్ధారంచానయోఃకుర్యాత్ స్థూలాద్యసదృశంద్విజాః। భక్తిశ్చ ద్రవ్యశౌచ్చాపి విభవానుగుణంతువా ॥ ౧౩౬ ॥ త్రివిధం స్థూలభేదంతు ద్విగుణంతు సమాచరేత్। అనుకల్పే తదర్ధంవా పాదమష్టాంశమేవవా ॥ ౧౩౭ ॥ చతుష్టయంవా కుమ్భానాం ప్రత్యేకం వా ద్వయంద్వయమ్। ఏకైకంవాపి విప్రేన్ద్రాస్సర్వద్రవ్యమయం ఘటమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ నవానాం పరిపూర్ణానాం ముక్తాదన్యదపేక్షితమ్। కుర్యాదభ్యూహ్య తత్సర్వం ప్రధానోదితవర్త్మనా ॥ ౧౩౯ ॥ ఏవంతు దశధావిప్రాః పరభేదాః ప్రకీర్తితాః। అపరస్యవిభేదాంస్తు క్రమేణ శృణుతద్విజాః ॥ ౧౪౦ ॥ చతురశ్రీకృతే క్షేత్రే హ్యేకత్రింశద్విభాజితే। కోష్ఠకానాం నవశతమేకషష్టిస్తథైవచ ॥ ౧౪౧ ॥ మధ్యే పఙ్క్తిత్రయంస్థాప్య మార్జయేత్తద్బహిర్ద్వయమ్। వీథ్యర్థం తద్బహిర్భూయస్థాప్యపఙ్క్తిత్రయం పునః ॥ ౧౪౨ ॥ ద్వయంవిసృజ్య వీథ్యర్థం స్థాపయేత్సప్తకంపునః। విభజ్యవా త్రినవధా హ్యేకైకం విమృజేద్ద్విజాః ॥ ౧౪౩ ॥ వీథ్యర్థం పఙ్క్తిదేశే కలశానాంతు పూర్వవత్। క్రమేణ తేషుకోష్ఠేషు కలశాన్పూర్వవన్న్యసేత్ ॥ ౧౪౪ ॥ ఘృతముష్ణోదకంచైవ రత్నవారిఫలోదకమ్। లోహో

---

§ స్థూలసూక్ష్మం

ర్భో మార్జనామ్భశ్చ గన్ధామ్భోఽక్షతవారిచ ॥ ౧౪౫ ॥ యవో
దకముఖేశాన్తం మధ్యాదారభ్యమధ్యమే । పాద్యమర్ఘ్యం తథా
చామం పఞ్చగవ్యం క్రమేణతు ॥ ౧౪౬ ॥ ద్విచతుష్కోణసంవీత
నవకానాంతు మధ్యమె । ఐన్ద్రాద్యుత్తరపర్యన్తం విదిక్స్థానాంతు
మధ్యమే ॥ ౧౪౭ ॥ దధిక్షీరం మధుతథా కషాయం వహ్నిదిక్క్ర
మాత్ । ఏవం సప్తదశప్రోక్తాః ప్రధానద్రవ్యసంయుతాః ॥ ౧౪౮ ॥
శేషాశ్చాన్యే చతుష్షష్టిశ్శుద్ధోదకసమన్వితాః । ఇత్యేకాశీతి కలశా
న్మధ్యతస్సంస్థితాద్విజాః ॥ ౧౫౦ ॥ తతస్త్వేకోనపఞ్చాశత్కలశా
స్తద్దిగష్టకే । తత్రమధ్యమకుమ్భేషు దిక్స్థితానాంతు సేచయేత్ ॥
గుళోదకంచెక్షురసం నాళికేరరసంతథా । శాన్తివారిమునిశ్రేష్ఠాః
పూర్వాదిక్రమయోగతః ॥ ౧౫౨ ॥ విదిక్స్థబ్రహ్మకుమ్భేషు సేచ
యేన్మఙ్గళోదకమ్ । ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం శిష్టమస్యచ్ఛతత్రయమ్॥
అశీతియుక్తంకుమ్భానాం తత్రైవ చతురుత్తరమ్ । సుగన్ధైశ్శీతళైస్తో
యైస్సంపూర్ణం ద్విజసత్తమాః ॥ ౧౫౪ ॥ పశ్చాన్మధ్యస్థనవకేమధ్యా
దీశానపశ్చిమమ్ । వాసుదేవాద్వరాహాన్తం మూర్తీనాం నవకంయ
జేత్ ॥ ౧౫౫ ॥ అర్ఘ్యాలభనమాల్యైశ్చ ధూపేనచ యథాక్రమ
మ్ । తద్బహిర్నవకానాంతు బ్రహ్మకుమ్భేషు పూజయేత్ ॥౧౫౬॥
కేశవాద్యామనాన్తంచ ద్విచతుఃపూర్వదిక్క్రమాత్ । తతఏకోన
పఞ్చాశత్కలశానాం మునీశ్వరాః ॥ ౧౫౭ ॥ పూజయేద్బ్రహ్మ
కుమ్భేషు శ్రీధరాద్యం చతుష్టయమ్ । పూర్వాద్యుత్తరపర్యన్తం
వహ్న్యాదీశానపశ్చిమమ్॥ ౧౫౮ ॥ నరాద్యం కృష్ణపర్యన్తం చతు
ష్కం పూజయేద్ద్విజాః । ప్రాగ్వత్పూర్వాని విన్యస్య చక్రికాభిః
పిధాయచ ॥ ౧౫౯ ॥ తతఃప్రచ్ఛాదయేద్వస్త్రైర్నూతనైస్తు పృథ
క్పృథక్ । తతఊర్ధ్వం యజేద్దేవం వాసుదేవం జగత్పతిమ్॥౧౬౦॥
పాద్యాద్యైర్మఙ్గళాన్తైస్తు కుమ్భైస్సంస్నాపయేద్విభుమ్ । అష్టోత

కేణమన్త్రేణ ద్విషట్కాక్షరతోపి వా ॥ ౧౬౧ ॥ విష్ణుగాయత్రి
యా వాపి తన్మూర్తిమనునాపి వా । స్నపనం సర్వకలశైర్విహితం త్వ
థవా ద్విజాః ॥ ౧౬౨ ॥ దేవం వైష్ణవగాయత్ర్యా స్నాపయేత్పాద్య
వారిణా । తద్విష్ణోరితి మన్త్రేణ స్నాపయేదర్ఘ్యవారిణా ॥ ౧౬౩ ॥
న తే విష్ణో ఇతి ఋచా స్నానమాచమనేన తు । విష్ణోఃకర్మేతి మన్త్రేణ
స్నానం స్యాత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౧౬౪ ॥ దధిక్రావిణ్ణమన్త్రేణ ద
ధ్నా సంస్నాపయేద్విభుమ్ । ఆప్యాయస్వేతి మన్త్రేణ గోక్షీర
ణాభిషేచయేత్ ॥ ౧౬౫ ॥ మధు వాతేతి మన్త్రేణ మధునా స్నప
నం విభోః । ఓషధయ ఇతి మన్త్రేణ కషాయైస్స్నపనం భవేత్ ॥ ౧౬౬ ॥
త్వం విష్ణురితి మన్త్రేణ స్నపనం తూష్ణవారిణా । ఫలినీత్యాదిమన్త్రే
ణ స్నాపయేత్ఫలవారిణా ॥ ౧౬౭ ॥ శన్నో దేవీతి మన్త్రేణ స్నప
నం మూర్జవామ్బుభిః । సావిత్ర్యాఽక్షతతోయేన అగ్న ఆయాహి మ
న్త్రతః ॥ ౧౬౮ ॥ రత్నోదకైరిషే త్వేతి లోహతోయాభిషేచన
మ్ । గన్ధద్వారేతి మన్త్రేణ స్నపనం గన్ధవారిణా ॥ ౧౬౯ ॥ శత
ధారేతి మన్త్రేణ స్నపనం యవవారిణా । ఘృతేన స్నాపయేద్దేవం
తతశ్శుక్రమసీత్యృచా ॥ ౧౭౦ ॥ అథవా పాద్యపూర్వం తు యావత్తో
యావసానకమ్ । ఋగ్భిఃపురుషసూక్తస్య తతశ్శుక్రమసీత్యృచా ॥
ఆజ్యంచ సుశతోయాద్యం చతుష్కం శాన్తిపశ్చిమమ్ । త్వంవిష్ణు
రితి మన్త్రేణ విష్ణోర్నుకమితి ద్విజాః ॥ ౧౭౨ ॥ స్నాపయేన్మఙ్గళా
ఖ్యేన తోయేన మునిపుఙ్గవాః । యేనాభిషిఞ్చేద్దేవేశం ప్రధానకల
శేన తు ॥ ౧౭౩ ॥ తచ్ఛుద్ధవారికలశైస్తన్మన్త్రేణాభిషేచయేత్ ।
ప్రతిద్రవ్యం తు మన్త్రేణ హవ్యార్ఘ్యాలభనమాల్యకైః ॥ ౧౭౪ ॥ ధూ
పేన చ సమభ్యర్చ్య తతస్తేనాభిషేచయేత్ । యద్వార్ఘ్యపాద్య
మాచామం గన్ధప్రసూనదీపకమ్ ॥ ౧౭౫ ॥ దద్యాద్యథాక్రమం స
ర్వం కేవలం చార్ఘ్యమేవ వా । యుక్తం శతచతుష్కేణ సపతాఽవ

త్రయేణచ ॥ ౧౭౬ ॥ కుమ్భానాం స్నపనం హ్యేతదుత్తమోత్త
మముచ్యతే । హీనమష్టాష్టసఙ్ఖ్యాతైరన్తశ్శుద్ధోదవారిభిః ॥౧౭౭॥
కలశైస్స్నపనంయత్తు తత్స్యాదుత్తమమధ్యమమ్ । తథాపఙ్క్తిచ
తుష్కంతు హీనంస్యాత్పూర్వనిశ్చితాత్ ॥ ౧౭౮ ॥ యదేతత్
స్నపనంయుక్తమేకాశీత్యాచమధ్యతః । దిక్షుచైకోనపఞ్చాశచ్చ
తుష్కేణవిదిక్షుచ ॥ ౧౭౯ ॥ బ్రాహ్మదైవికభాగస్థైః కలశైరన్వి
తంద్విజాః । శేషైష్షష్ట్యుత్తరశతసఙ్ఖ్యాతైశ్శుద్ధవారిభిః ॥ ౧౮౦ ॥
విహీనం కలశైర్విప్రాస్తద్భవేదుత్తమాధమమ్ । శతద్వయేన కుం
భానాం చతుర్దిక్సంస్థితేనచ ॥ ౧౮౧ ॥ చతుర్హీనేనవైవిప్రా హ్యే
కాశీత్యాచ మధ్యతః । సంయుక్తం స్నపనం ప్రాగ్వత్తద్భవేన్మధ్య
మోత్తమమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ అష్టాష్టపరిసఙ్ఖ్యాతైరన్తశ్శుద్ధోదవారిభిః ।
కలశైర్యద్భవేద్ధీనం తత్స్యాన్మధ్యమమధ్యమమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ ఏకా
శీత్యాచకుమ్భానాం మధ్యాగస్తు సమన్వితమ్ । దిక్షువైకోనపఞ్చా
శన్మధ్యస్థనవసంయుతమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ శేషైశ్శుద్ధోదకలశైర్విహీనం
మధ్యమాధమమ్ । పఙ్క్తీనామష్టకేనాత్ర హీనం క్షేత్రంతు కల్ప
యేత్ ॥ ౧౮౫ ॥ ఏకాశీత్యాచ కుమ్భానాం కేవలం పూర్వవద్ద్వి
జాః । అథమోత్తమమేతత్తు స్నపనం పరికీర్తితమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ ద్వా
త్రింశద్భిస్తుకలశైఃకోణస్థైశ్శుద్ధవారిభిః । విహీనం స్నపనం యత్త
ద్భవేదధమమధ్యమమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ యచ్చతుష్షష్టికలశైర్విహీనంస
ర్వదిక్స్థితైః । శుద్ధోదకైర్ద్విజశ్రేష్ఠాస్తద్భవేదధమాధమమ్ ॥ ౧౮౮ ॥
నవధా సప్తధా వాత్ర క్షేత్రం కృత్వా తు పీడయేత్ । ద్వయంచతు
ష్కంవాశిష్టం కుమ్భానాంస్థాపనార్థతః ॥ ౧౮౯ ॥ ఇత్యేవమపరం
ప్రోక్తం నవధామునిసత్తమాః । కుమ్భాధివాసపూర్వంతు సర్వం
పూర్వవదాచరేత్ ॥ ౧౯౦ ॥ ఆజ్యస్య దైవతం దేవో వాసుదేవః
పరస్స్మృతః । ఉష్ణామ్భసస్సఙ్కర్షణః ప్రద్యుమ్నో రత్నవారిణః ।

ఫలామ్భసోఽనిరుద్ధస్తు భగవాన్ దైవతం ద్విజాః । నారాయణస్తు
సస్నాత్రిస్త్రాలోహతోయస్య దైవతమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ మార్జనస్య హయ
గ్రీవో విష్ణుస్సర్వగన్ధవారిణః । నృసింహోఽక్షతతోయస్య వరాహో
యవవారిణః ॥ ౧౯౩ ॥ పాద్యస్య కేశవో దేవోఽర్ఘ్యస్య నారా
యణః స్మృతః । శైవ ఆచమనీయస్య మాధవస్త్వధిదేవతా ॥ ౧౯౪ ॥
గోవిన్దః పఞ్చగవ్యస్య విష్ణుస్తు దధిదైవతమ్ । మధుసూదనసంజ్ఞస్తు
పయసో దేవతా స్మృతా ॥ ౧౯౫ ॥ త్రివిక్రమాఖ్యో మధునః కమా
యస్య చ వామనః । భగవాన్ శ్రీధరాఖ్యస్తు గుళతోయస్య దేవతా ॥
దేవదేవో హృషీకేశః ఇక్షుసారస్య దైవతమ్ । దామోదరోఽధి
దైవంతు నాళికేరామ్భసో ద్విజాః ॥ ౧౯౬ ॥ పద్మనాభస్తు భగవాన్
శాన్తితోయస్య దేవతా । నరో నారాయణశ్చైవ హరిః కృష్ణస్తథైవ
చ ॥ ౧౯౭ ॥ ఆగ్నేయాదీశపర్యన్తం దేవతా మఙ్గళామ్భసః । ప
కాశీతిస్థితానాంతు శుద్ధోదానాంతు దైవతమ్ ॥ ౧౯౮ ॥ కాన్తామ్భ
న్నః పర్యన్తమష్టకం ప్రతిదిక్క్రమాత్ । బహిరేకోనపఞ్చాశచ్ఛు
ద్ధతోయేషు చ క్రమాత్ ॥ ౨౦౦ ॥ స్వధాదిగాయత్ర్యన్తాస్తు శక్తి
మోహ్యధిదేవతాః । అష్టావష్టౌ తు పూర్వాది దిక్ష్వాగ్నేయాది విది
క్షు చ ॥ ౨౦౧ ॥ కలశానాంతు గరుడశ్చైవ సూత్రస్య దైవతమ్ ।
కూర్చానాంతు పరంబ్రహ్మ చక్రికానాంతు చక్రరాట్ ॥ ౨౦౨ ॥
వాససాం వాసుదేవస్తు సర్వేషాంచ సపవనా । మార్జనం ప్రోక్షణం
చైవ శకృదాచానులేపనమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ సూత్రపాతఘలపాత్రం పి
ష్టచూర్ణైశ్చ స్వమన్త్రతః । అస్త్రాక్షరాదిమన్త్రేణ కారయేత్పఞ్చమ
న్త్రవిత్ ॥ ౨౦౪ ॥ పఞ్చోపనిషదామన్త్రైః కలశానధివాసయేత్ ।
విష్ణుగాయత్రియా తత్ర కోష్ఠేషు కలశాన్న్యసేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ తత్ర
ద్రవ్యాధిదేవానాం వాచకైః పూరయేత్క్రమాత్ । కూర్చాంస్తు
ప్రక్షిపేత్తేషు ద్విషట్క బ్రహ్మవిద్యయా ॥ ౨౦౬ ॥ తత్తద్ద్రవ్యాగ్ని

దేవాంస్తు తత్తద్రవ్యేషు పూజయేత్ । చక్రికాస్థాపయేత్పశ్చాచ్చ క్రమన్త్రేణ సాధకః ॥ ౨౦౭ ॥ వాసోభిశ్ఛాదయేత్పశ్చాద్విష్వ క్సేనేన మన్త్రవిత్ । వస్త్రాపనయనంకుర్యాన్మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౨౦౮ ॥ ప్రణవేనతు సూత్రాణి భిత్వా తేనాభివాద్య చ । ఉద్ధృత్య విష్ణుగాయత్ర్యా దద్యాద్ధస్తే గురోస్తదా ॥ ౨౦౯ ॥ యస్మిన్యస్మిన్మనుస్తోత్ర విహితఃకర్మణిద్విజాః । అస్త్రాక్షరేణ మన్త్రేణ తత్తత్కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౨౧౦ ॥ అథవా సర్వకర్మాణి మూలేనైవ సమాచరేత్ । పూర్వోక్తసపరభేదానాం స్నపనానాం ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౧౧ ॥ అర్ఘ్యాది ద్రవ్యనిచయ ఇతరేషాంతుకథ్య తే । విష్ణుపర్ణీచ దూర్వాచ పద్మం శ్యామాకమేవచ ॥ ౨౧౨ ॥ ప తాని పాద్యసాఙ్గాని చత్వారిద్విజపుఙ్గవాః । గన్ధపుష్పాక్షతాఫలె యవసిద్ధార్థకంతిలమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ కుశాగ్రమర్ఘ్యసాఙ్గాని హ్యేతా న్యష్టౌభవన్తిహి । లవఙ్గజాతితక్కోలమాఙ్గమాచమనీయకే ॥ ౨౧౪॥ శక్ర్రదసంచ గోమూత్రం క్షీరం దధిఘృతంతథా । అఙ్గాని పఞ్చగ వ్యస్య పఞ్చైతానిచ సర్వశః ॥ ౨౧౫ ॥ శమ్యశ్వత్థబిల్వానాం పలాశవటయోస్తథా । ఖదిరాశ్వత్థయోశ్చాపి షోఽజతరోస్తథా॥ త్వగ్భిరంతు కషాయంస్యాత్సర్వపాపనోదనమ్ । కదళీ బిల్వ చూతాశ్చ పనసం మాతులుఙ్గకమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ నాళికేరంచామలకం బీజపూరం ఫలాన్యసః । అఙ్గాన్యేతానిచైవాష్టౌ ఫలానికథితాని వై॥ సహదేవీ శిరీషంచ రజనీ సూర్యవర్తినీ । సదా భద్రా కుశాగ్రాణి మార్జనాఙ్గాని షడ్ద్విజాః ॥ ౨౧౯ ॥ సూర్యకాన్తం పద్మరాగమిన్దు కాన్తం తథైవచ । వైడూర్యంచాపద్యయుపార్దస్తమిన్ద్రనీల ప్రవాళ కం । ౨౨౦ ॥ గారుడం పుష్యరాగంచ స్ఫాటికబ్రహ్మరాగకౌ । వ జ్రం మౌక్తికమఙ్గాని రత్నోదస్యాథవాద్విజాః ॥ ౨౨౧ ॥ మణిము క్తాఫలం వజ్రం ప్రవాళం పుష్యకం తథా । రత్నోదకాఙ్గాన్యేతాని

పఞ్చైవం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౨౨ ॥ బాహ్లీకం చన్దనంచైవ కర్పూర
మగరుంతథా । గన్ధాఙ్గాని చ చత్వారి త్వథవామునిపుఙ్గవాః ॥౨౨౩॥
చన్దనం కుఙ్కుమం మాంసీ హరిబేరం మురంతథా । ఉశీరం కుష్ఠమ
గరుం గన్ధామోద్భవాఙ్గంతు చాష్టకమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ రుక్మం రూప్యంచ తా
మ్రంచాప్యయస్త్రిపుకమేవచ । అఙ్గాని కథితాన్యేవ పఞ్చపఞ్చలో
హవారిణః ॥ ౨౨౫ ॥ తిలసిద్ధార్థనీవారయవవేణుయవానిచ । తు
లసీపత్రయుక్తాని శాన్త్యమోఘాఙ్గానిచైవషట్ ॥ ౨౨౬ ॥ ఇన్ద్రివల్య
ఙ్కురం పద్మముశ్వత్థాఙ్కురమేవచ । ఏకపద్మంచ చత్వార్యఙ్గాని
ముఙ్గళవారిణః ॥౨౨౭॥ శుద్ధోదకలశాస్సర్వే చన్దనైకాఙ్గసంయుతాః ।
ఇత్యుక్తో పరభేదానాం స్నపనానాం యథాక్రమమ్ ॥ ౨౨౮ ॥ ద్ర
వ్యాణాం నిచయశ్చాథ సర్వౌషధ్యాదిరుచ్యతే । కుష్ఠం మాంసీ
హరిద్రే ద్వే మురాశ్శైలేయచమ్పకాః ॥ ౨౨౯ ॥ వచాకచ్చోరము
స్తాశ్చ సర్వౌషధ్యఃప్రకీర్తితాః । పలాశబిల్వనకుళకదమ్బామ్రశి
రీషజాః ॥ ౨౩౦ ॥ న్యగ్రోధాశ్వత్థజాశ్చాపి పల్లవాఃపత్రవారిణః ।
కేతకీమల్లికాజాతీనన్ద్యావర్తోత్పలోద్భవాః ॥ ౨౩౧ ॥ పద్మచమ్ప
కకుస్తుమ్భాఃకుసుమాఃపుష్పవారిణః । యవగోధూమకవ్రీహిశాలి
ముద్గప్రియఙ్గుకాః ॥ ౨౩౨ ॥ మాషనీవారకౌచాఙ్గం కథితంబీజవా
రిణః । అథచానన్తకలశం నామ్నా సకలపూరకమ్ ॥ ౨౩౩ ॥ యదే
తస్యవిధానంతు శృణుధ్వంమునిసత్తమాః । పూర్వవన్మణ్టపంకుర్యా
చ్చత్వారింశత్కరాయతమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ ద్వాత్రింశత్కరవిస్తారం చ
తుర్ద్వారాదిసంయుతమ్ । ధ్వజాద్యైరప్యలఙ్కారైఃపూర్వవత్సు
విభూషితమ్ ॥ ౨౩౫ ॥ ఆపాద్యవా ప్రపామాత్రం యథాభిమతదె
శగమ్ । యాగార్థం మణ్టపం ప్రాగ్వత్కల్పయేత్తత్సమీపతః॥౨౩౬॥
ఉక్తేదినేఙ్కురారోపం కృత్వా కర్మదినాత్పురా । తదగ్రే సర్వ
సమ్భారాన్ సంభృత్య సుసమాహితః ॥ ౧౩౭ ॥ దేశికేన్ద్రస్తుపూ

ర్వైద్యస్సుస్నాతశ్చ కృతాహ్నికః । భూషణైర్వివిధైర్వస్త్రైరత్నా
త్నైశ్చ విభూషితః ॥ ౨౩౯ ॥ సితోష్ణీషోత్తరీయశ్చ చిత్రైర్గ్రై
వ్యైరలఙ్కృతః । చతుర్భిరష్టభిర్వాపి ర్వైష్ణవైరపి సాధకైః ॥
తత్సంఖ్యైశ్చాస్త్రకుశలైః కఙ్కణాదివిభూషితైః । అన్యైశ్చ సు
సితైర్వస్త్రైః స్థగితాననానాసికైః ॥ ౨౪౦ ॥ తత్తత్ప్రయోగకుశలైర
నేకైః పరిచారకైః । ప్రాప్తేఽపరాహ్ణసమయే కృత్వా ద్వారస్థా
ర్చనం విశేత్ ॥ ౨౪౧ ॥ యాగార్థమణ్టపం తత్ర దేవం కుమ్భాదికే
యజేత్ । తత్రైవ వా యజేద్బిమ్బం వహ్నౌ సన్తర్ప్య పూర్వవ
త్ ॥ ౨౪౨ ॥ తతోఽనుజ్ఞాం సమాదాయ క్రమేణ మునిపుఙ్గవాః । అ
నుకల్పవిధానేతు ప్రాసాదం సమ్ప్రవిశ్య చ ॥ ౨౪౩ ॥ మూలబిమ్బం
తు సమ్పూజ్య అర్ఘ్యగన్ధనమాల్యకైః । ధూపేన చ తతోఽనుజ్ఞాం
సమాదాయారభేత్తతః ॥ ౨౪౪ ॥ ద్వారస్థార్చనపూర్వం తు వి
శేత్స్నపనమణ్టపమ్ । ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యేన మూలమన్త్రేణ స
ర్వతః ॥ ౨౪౫ ॥ నానావిధాని పుష్పాణి వికిరేత్సర్వదిక్తథా । సి
ద్ధార్థకాని బీజాని తతో మణ్టపమధ్యతః ॥ ౨౪౬ ॥ సార్ధద్వావింశతి
కరం భవేత్(క్ష)క్షేత్రం తు పఞ్చధా । ఏకైకం నవధా భూయశ్చత్వారిం
శచ్చ పఞ్చ చ ॥ ౨౪౭ ॥ పఙ్క్తయశ్చాపి కోష్ఠానాం పఞ్చవింశో
త్తరం భవేత్ । ద్విసహస్రం తతో మధ్యే కలశస్నాపనార్థతః ॥ ౨౪౮ ॥
ఏకాశీతిచ కోష్ఠాని సంస్థాప్య పరిమార్జయేత్ । పరితో వీథయే పఙ్క్తి
ద్వితయం తద్బహిః పునః ॥ ౨౪౯ ॥ పూర్వాదిదిక్షు తు షట్తు ఏ
కాశీతిపదాని చ । కల్పయేత్పార్శ్వతో వీథ్యై పునః పఙ్క్తిద్వయం భ
వేత్ ॥ ౨౫౦ ॥ చతుష్కోణేష్వేకోనపఞ్చాశత్కోష్ఠకాని చ । క
ల్పయేత్తత్ర చాప్యేకాశీతిమార్గ్యానుసారతః ॥ ౨౫౧ ॥ మధ్యకోన
వకం స్థాప్య పఙ్క్తికాం లోపయేత్పరి । బహిః పఙ్క్తిద్వయే దిక్షు
షట్కం షట్కం విదిక్షు చ ॥ ౨౫౨ ॥ చతుశ్చతుశ్చ సంస్థాప్య శే

షాణిపరిమార్జయేత్ । తద్బహిః పరితో వీథ్యై లుంపేత్పఙ్క్తిద్వ
యం తతః ॥ ౨౫౩ ॥ కోణాని కల్పయేద్యత్నాన్నవషోడశకాని తు ।
తత్పార్శ్వే లోపయేత్పఙ్క్తిమేకైకాం దిక్చతుష్టయే ॥ ౨౫౪ ॥ ప
ఙ్క్తిద్వయే తు ద్వారాణామన్తర్భాగాస్త్రయో బహిః । పఞ్చపా
ర్శ్వే తు శోభార్థం చతురం తద్బహిర్ద్వయమ్ ॥ ౨౫౫ ॥ తదన్తర్గప
ఙ్క్తిత్రితయే త్రయస్త్రింశత్పదాని తు । వీథ్యా సహైకతాం నీత్వా
హ్యేకైకం స్థాపయేద్బహిః ॥ ౨౫౬ ॥ ద్వారాణామపి కోణానాం
మధ్యే షోడశసఙ్ఖ్యయా । పఞ్చవింశతికోష్ఠాని స్థాపయిత్వా తు పా
ర్శ్వగాః ॥ ౨౫౭ ॥ అన్యోన్యం లోపయేత్పఙ్క్తిమేకైకాం తు మునీ
శ్వరాః । ఏవమాపాద్య కుమ్భానాం పదాని స్థాపనార్థతః ॥ ౨౫౮ ॥
తతస్సుగన్ధరజసా సితేన సుసమాద్విజాః । అఙ్గుష్ఠవిస్తరోత్సేధా ఋ
జ్వీ రేఖాస్తు కల్పయేత్ ॥ ౨౫౯ ॥ వికీర్య కోష్ఠేషు రజః పశ్చాద్ద్వా
రాణి పూజయేత్ । తేనైవ శోభాం పీతేన విచిత్రైః కుసుమాన్వితైః ॥
లతాబృన్దైస్సచిత్రైస్తాః పీనైస్సర్వత్ర భూషయేత్ । తతస్సఙ్గృహ్య క
లశాన్ సర్వలక్షణలక్షితాన్ ॥ ౨౬౧ ॥ అష్టోత్తరశతం హుత్వా మూ
లమన్త్రేణ వైష్ణవమ్ । గాయత్ర్యా వా తతో ద్వారం చతుష్కపూ
ర్వాదిక్రమాత్ ॥ ౨౬౨ ॥ ద్వౌద్వౌ సంస్థాప్య కలశౌ కుముదాదీ
న్ప్రపూజ్య చ । పుష్పైరభ్యర్చ్య కోష్ఠాని విచిత్రైర్మన్త్రమన్త్రి
తైః ॥ ౨౬౩ ॥ సర్వధాన్యైః ప్రయత్నేన కల్పయిత్వా తు పీఠికాః ।
తాసు ద్వౌ ద్వౌ కుశాగ్రాంశ్చ నిక్షిపేన్మూలమన్త్రతః ॥ ౨౬౪ ॥ సూ
త్రేణ వేష్టితాన్ కృత్వా కలశాన్ పూర్వవద్ద్విజాః । గాయత్ర్యా
క్షాళయిత్వా తాన్ కోష్ఠేషు న్యస్య తానతః ॥ ౨౬౫ ॥ అధోముఖాన్
న్యసేత్పృష్ఠే పరమాత్మాత్మనా కుశాన్ । తతస్సంప్రోక్షయేత్త్వం
సా పఞ్చగవ్యేన తాన్ కుశైః ॥ ౨౬౬ ॥ మిశ్రేణ ఏకికేతిస్త్రానక్షు
తాంశ్చ తదూర్ధ్వతః । ఉత్తానయేన్నివృత్యాతాన్ క్రమాద్యత్నేన

వైతతః ॥ ౨౬౭ ॥ గాళితేనతుతోయేన సుగన్ధైశ్చన్దనాదికైః । వా
సితేనతు తాః పాత్రీస్సర్వేణాపూరయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౬౮ ॥
మాత్స్యకాశీతిమధ్యస్థనవకే మధ్యకుమ్భకే । సూర్యకాన్తం పద్మ
రాగం వైడూర్యం చన్ద్రకాన్తకమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ అయస్కాన్తం చై
న్ద్రనీలం ప్రవాళం గారుడంతథా । పుష్యరాగం స్ఫాటికంచ బ్ర
హ్మరాగంచ మేచకమ్ ॥ ౨౭౦ ॥ వజ్రంచ రజతంచైవ మౌక్తికం తా
మ్రమేవచ । సర్వాణ్యేతాని నిక్షిప్య తద్బహిర్నవకాష్టకే ॥ ౨౭౧ ॥
పూర్వాదీశానపర్యన్తం మధ్యకుమ్భేషు వైక్రమాత్ । ప్రవాళ్యణిషో
డశైతాని ద్వన్ద్వయోగేన విన్యసేత్ ॥ ౨౭౨ ॥ ద్విసప్తతికసఙ్ఖ్యేషు
న్యసేచ్ఛేషు మౌ క్తి మ్ । పూర్వైశ్చాశీతిమధ్యస్థ నవకే మధ్య
గోచరే ॥ ౨౭౩ ॥ కదళీపనసామ్రాణాం క్షీరికా బదరాఖ్యయోః ।
మాతులఙ్గకేసరయోర్బ్భవ్యజమ్బీరయోరపి ॥ ౨౭౪ ॥ ఫలాని ని
క్షిపేత్పశ్చాత్తద్బహిర్నవకాష్టకే । ప్రాగాదీశానపర్యన్తం మా
తులఙ్గంచ దాడిమమ్ ॥ ౨౭౫ ॥ నారఙ్గంచాపి జమ్బీరం తక్కోలం
బదరీంతథా । క్షీరికాముల కేచైవ ద్రాక్షా ఖర్జూరకే తథా ॥ ౨౭౬ ॥
ఆమ్రంచ సహకారంచ పనసస్య ఫలంతథా । ఘుక్రపూగ్వంచ ప
నసం కదళీమేచకేతథా ॥ ౨౭౭ ॥ క్రమాద్ద్వన్ద్వప్రయోగేణ మధ్య
కుమ్భేషు విన్యసేత్ । నవకాష్టకకుమ్భేషు బదరాణి వినిక్షిపేత్ ॥
ఉశీరం కుఙ్కుమంచైవ మాంసీ మలయజంతథా । మురంచ హరిబే
రంచ కుష్ఠంచాగరుమేవచ ॥ ౨౭౯ ॥ ఏకాశీతి పదేయామ్యే పశ్చా
న్యేతానినిక్షిపేత్ । మధ్యే మధ్యస్థకలశే పూర్వాదిక్రమయోగ
తః ॥ ౨౮౦ ॥ శేషేషు మధ్యకుమ్భేషు న్యసేదేకైకశఃఫలమ్ । విని
క్షిపేన్మలయజమేతేషామష్టకేషుచ ॥ ౨౮౧ ॥ సముద్రవాపీకూపా
నాం తటాకానాం హ్రదస్యచ । వృష్టేర్నదీహిమానాంచ తోయా
ని ప్రతిపాదయేత్ ॥ ౨౮౨ ॥ వారుణేమధ్యమేకుమ్భే ప్రత్యేకం శేష

మధ్యమే । శేషేషు చాష్టవర్గేషు శుద్ధోదానివినిక్షిపేత్ ॥ ౨౮౩ ॥
యవగోధూమకవ్రీహి శాలిముద్గప్రియఙ్గుకాన్ । మాషనీవారకౌ వా
పి నవమే మధ్యమేషు తే ॥ ౨౮౪ ॥ శేషేషు ధాన్యమేకైకం మ
ధ్యమేష్వపి చ క్రమాత్ । అష్టకేషు చ శుద్ధాని తోయాని ప్రతిపా
దయేత్ ॥ ౨౮౫ ॥ ఆగ్నేయైకోనపఞ్చాశన్నవకే పూరయేద్ఘృత
మ్ । షట్కోణ ఇన్ద్రాది యోగేన గోమూత్రం గోమయం తథా ॥
క్షీరం దధి వినిక్షిప్య కోణేషూష్ణోదకం న్యసేత్ । నైరృతే మధ్యనవ
కే తైలం విన్యస్య సర్పిషః ॥ ౨౮౬ ॥ శేషేషు చత్వారింశత్సు క
లశేషు గుళోదకమ్ । వాయవ్యనవకే మధ్యే న్యసేత్తైలం తు పా
ర్ష్టపమ్ ॥ ౨౮౮ ॥ కలశేషు చ శేషేషు విన్యసేదిక్షువం రసమ్ । ఈ
శానైకోనపఞ్చాశన్నవకే మధు విన్యసేత్ ॥ ౨౮౯ ॥ శేషేషు నా
ళికేరామ్బు స్తత్ క్షీరం వాపి విన్యసేత్ । ఐన్ద్రాది పఞ్చవింశత్సు
ప్రథమే మధ్యమేషు తే ॥ ౨౯౦ ॥ క్షేత్రతీర్థాబ్ధిశైలేభ్యస్సూకరా
ఖ్యబిలాగ్రజాత్ । వల్మీకాగ్న్యశ్వశృఙ్గాచ్చ మృదమాదాయ పూర
యేత్ ॥ ౨౯౧ ॥ శేషేష్వష్టసు చైకైకం షోడశే గన్ధవారి చ । స
హదేవీ వచా చైవ శతమూలీ శతావరీ ॥ ౨౯౨ ॥ కుమారీ చ గళూ
చీ చ సింహీ వ్యాఘ్రీ తథైవ చ । ద్వితీయే మధ్యమే కుమ్భే విన్యసే
ద్బృహరష్టకే ॥ ౨౯౩ ॥ ఏకైకం పార్శ్వకుమ్భేష్వైవ షోడశే పూరయే
ద్భవేత్ । న్యగ్రోధోదుమ్బరాశ్వత్థ జమ్బుబిల్వ పలాశజైః ॥
శిరీషమధూకోత్థైశ్చ త్వగ్రసైర్మధ్యమం ఘటమ్ । తృతీయే పూరయి
త్వాష్టౌ ¶ వ్యస్తైః షోడశపూర్వవత్ ॥ ౨౯౫ ॥ పలాశ బిల్వ వకుళ కద
మ్బామ్రశిరీషజాన్ । న్యగ్రోధాశ్వత్థజాన్ క్షిప్త్వా చతుర్థే పల్ల
వాన్ ఘటే ॥ ౨౯౬ ॥ మధ్యమేష్టాసు చ వ్యస్తాన్ ప్రాగ్వత్ షోడ
శ విన్యసేత్ । మల్లికాజాతివకుళ నన్ద్యావర్తప్రియఙ్గుజైః ॥ ౨౯౭ ॥

---

§ తీర్థాగ్నిశైలేభ్య ¶ త్వాథ

పద్మచక్రకకుమ్భైశ్చ పుష్పైరాపూర్య మధ్యమమ్ । కలశం పఞ్చ
మేవ వ్యస్తైరష్టౌ శేషాంశ్చ పూర్వవత్ ॥ ౨౯౮ ॥ సిద్ధార్థం సర్షపం
మాషం రోచనాం గోసముద్భవామ్ । ఇక్షుర్యవం వేణుయవం శ
మీ శ్యామాకబీజకే ॥ ౨౯౯ ॥ షష్ఠే మధ్యస్థితే కుమ్భే న్యసే§దష్టా
సు చ క్రమాత్ । వ్యస్తాని తాని ద్రవ్యాణి ప్రాగ్వచ్ఛేషాంశ్చ షో
డశ ॥ ౩౦౦ ॥ తిలం వనతిలం చైవ జీరకం కృష్ణజీరకమ్ । అతసీం శ
తపుష్పం చ కుతారచ్ఛిన్నమేవ చ ॥ ౩౦౧ ॥ ఋషిబీజం చ విన్య
స్య మధ్యకుమ్భే తు సప్తమే । ఏకైకం బహిరష్టాసు ప్రాగ్వత్షోడ
శసు ద్విజాః ॥ ౩౦౨ ॥ వ్రీహిశ్యామాకశాలీనాం నీవారస్య చ తణ్డు
లమ్ । దూర్వాకుశేక్షువల్లీనామఙ్కురాన్ పిప్పలస్య చ ॥ ౩౦౩ ॥
న్యసేన్మధ్యేఽష్టమేఽష్టాసు వ్యస్తానన్యేషు పూర్వవత్ । కుశోద
చ్చేక్షుకాశానాముశీరశరపుఙ్ఖయోః ॥ ౩౦౪ ॥ అగరుప్లవమా
ఖ్యయోశ్చ మూలాని నవమే న్యసేత్ । కుమ్భే మధ్యస్థితేఽష్టాసు
వ్యస్తానన్యేషు పూర్వవత్ ॥ ౩౦౫ ॥ తుళసాగస్త్యపుష్పతుళసాగ్ర
స్థివేణోరపిచ్ఛదాః । భృఙ్గరాజస్య బిల్వస్య శమ్యాః కేతకజాతి
యోః ॥ ౩౦౬ ॥ దశమే మధ్యమేఽష్టాసు వ్యస్తాన్ శేషేషు పూర్వవ
త్ । ముస్తా తు నాగముస్తాఖ్యా కన్దే కువలయస్య చ ॥ ౩౦౭ ॥ కుము
దోత్పలయోశ్చాపి శీతల్యాస్య ¶చన్దనమ్ । కహ్లారస్య కశేరోశ్చ
కన్దమేకాదశే క్షిపేత్ ॥ ౩౦౮ ॥ మధ్యకుమ్భేష్వథైతాని క్రమాద
న్యేషు పూర్వవత్ । ముద్గమాషకనిష్పావశిమ్బివ్రీహియవాఙ్కు
రాన్ ॥ ౩౦౯ ॥ ఆఢకానాం కుళుత్థానామఙ్కురాన్ ద్వాదశే క్షి
పేత్ । మధ్యకుమ్భేఽష్టకే వ్యస్తాన్ ప్రాగ్వత్షోడశసు ద్విజాః ॥ ౩౧౦ ॥
శఙ్ఖపుష్పీ సదాభద్రా విష్ణుక్రాన్తైక *పద్మయోః । బలాయాః ఖరమ
ఞ్జర్యాస్సహదేవ్యాశ్చ తథైవ చ ॥ ౩౧౧ ॥ అఙ్కురాన్ సహదేవ్యా

§ దష్టాదశ ¶ కన్దకమ్ । * [illegible]ద్రయోః ।

శ్చ మధ్యేకుమ్భే త్రయోదశే । విన్యస్యాష్టాసుచవ్యస్తా నన్యేషు
పాత్రేష్వథాచరేత్ ॥ ౩౧౨ ॥ శ్వేతార్కం బ్రహ్మదణ్డీంచ తథా బ్రా
హ్మీం సువర్చలామ్ । సరక్తాంచ విరక్తాంచ పృశ్నిపర్ణీం స్థిరాం త
థా ॥ ౩౧౩ ॥ ఏరణ్డంచాపి విన్యస్య మధ్యేకుమ్భే చతుర్దశే ।
అష్టాసు తాని వ్యస్తాని పాత్రేష్వన్యేషు విన్యసేత్ ॥ ౩౧౪ ॥ సుర
భిం పద్మకిఞ్జల్కం నాగకేసరమేవచ । ప్రత్రమేలాత్వచం చైవ లతాం
కస్తూరికాం తథా ॥ ౩౧౫ ॥ జాతీఫలంచ వై పఞ్చదశే మధ్యసం
స్థితే । కుమ్భేన్యస్యాష్టకే వ్యస్తం శేషం పూర్వవదాచరేత్ ॥ ౩౧౬ ॥
సువర్ణం రజతం తామ్రమాయసం త్రపుసీసకమ్ । ఆరం కాంస్యంచ
విన్యస్య షోడశే మధ్యసంస్థితే ॥ ౩౧౭ ॥ కలశేఽష్టాసుచవ్యస్తం
పాత్రేష్వతీ షోడశసుద్విజాః । ఏవం ద్రవ్యాణి విన్యస్య క్రమేణ సుస
మాహితః ॥ ౩౧౮ ॥ తత ఆగ్నేయకోణేతు దేవస్యారాధనార్థతః ।
అర్ఘ్యాది ద్రవ్యనిచయం మధుపర్కంచ విన్యసేత్ ॥ ౩౧౯ ॥ త
తో నైరృతకోణేతు హరిద్రాశాలిపిష్టకే । దూర్వాకుశాశ్వత్థపత్రంచ సి
ద్ధార్థంచ తథాక్షతమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ మాల్యాది పూర్ణకుమ్భంచ న్య
సేన్నీరాజనార్థతః । తథాచోద్వర్తనార్థంచ చూర్ణం గోధూమశా
లిజమ్ ॥ ౩౨౧ ॥ రజనీచూర్ణసంమిశ్రమీషత్పద్మకభావితమ్ । చమ
షీంచ ఖల్లీం చైవ తథాచ మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౨౨ ॥ చన్దనం ముఖలే
పార్థం ఘృష్టకర్పూరభావితమ్ । చమ్పకైర్మురమాంసీభ్యాం హరి
బేరైస్సమన్వితమ్ ॥ ౩౨౩ ॥ పిష్టమామలకం చైవ శిరస్స్నానార్థ
కం న్యసేత్ । పృథక్పృథక్పాత్రేషు తతో వాయవ్యకోణకే ॥ ౩౨౪ ॥
ధౌతవస్త్రం కరణ్డంచ పుష్పమాల్యాదిభాజనమ్ । తత ఈశానకోణే
తు శలాకాద్యాయసానితు ॥ ౩౨౫ ॥ ఆయసాఙ్గుళికాశ్చైవ తథా
సందంశనం ద్విజాః । అన్యద్ద్రవ్యముపయోగి స్యాత్ స్థాపయేత్తద్యథా
రుచి ॥ ౩౨౬ ॥ ఏతదుక్తం సమస్తం వా యథాభిమతకోణగమ్ ।

న్యాద్యైశ్యాశీతి మధ్యస్థనవకే మధ్యసంస్థితే ॥ ౩౨౭ ॥ కుమ్భేష్వయ జేద్వాసుదేవం తతః ప్రాగాది యోగతః । దిక్స్థానాం నవకానాం తు మధ్యేషు ప్రభవక్రమాత్ ॥ ౩౨౮ ॥ చతురో వాసుదేవాదీన్ విదిక్స్థానాంతు మధ్యతః । ఈశాది వహ్నిపర్యన్తం తానేవాప్య యయోగతః ॥ ౩.౨౯ ॥ మధ్యశుద్ధోదకుమ్భేషు సత్యంసర్వేషు పూజయేత్ । బహిర్ద్విలనవకానాంతు శుద్ధోదేషుచ దిక్క్రమాత్॥ సువర్ణం గరుడంచైవ తార్క్ష్యంతు విహగేశ్వరమ్ । వహ్న్యాదీశానప ర్యన్తం నవకానాం చతుష్టయే ॥ ౩౩౦ ॥ శుద్ధోదేషుచతానేవ క్ర మేణ పరిపూజయేత్ । ఏకాశీతిషు దిక్స్థేషు పూర్వాది క్రమయో గతః ॥ ౩౩౧ ॥ మధ్యకుమ్భేషు షట్త్రింశత్స్వష్టాస్యతేషు యథాక్ర మమ్ । పద్మనాభాదయోవిప్రా దెవా వేదవిద న్తిమాః ॥౩౩౨॥ పూ జ్యా నవకయుక్తాస్తు మధ్యాదీశానపశ్చిమమ్ । మధ్యశుద్ధోదకుం భేషు యజేత్తత్స్వరూపిణమ్ ॥ ౩౩౪ ॥ బహిర్నవకశుద్ధోదకల శేషు యజేద్విభుమ్ । పాతాళశయనాఖ్యంతు పశ్చాదగ్నిదిగాది తః ॥ ౩౩౫ ॥ చతుష్కోణష్వకోనపఞ్చాశన్నవకేషుచ । మధ్యే షు కేశవాదీనాం క్రమాత్త్రికచతుష్టయే ॥ ౩౩౬ ॥ ఆద్యాదిక్ స్థేషు కుమ్భేషు ద్వితీయాంస్తు చతుర్ష్వపి । విదిక్స్థేషు తృతీయాం శ్చ షట్షోడశకే క్రమాత్ ॥ ౩౩౭ ॥ చక్రాది వజ్రపర్యన్తమ స్త్రషోడశకం యజేత్ । కోణస్థేషు చతుష్కేషు న్యసేచ్ఛాన్తిం తతఃపరమ్ ॥ ౩౩౮ ॥ ఐన్ద్రీం దక్షిణతఃపఞ్చవింశతౌ ప్రథమేయజే త్ । సర్వసమ్పత్ప్రదాంలక్ష్మీం మధ్యకుమ్భేషు తద్బహిః॥౩౩౯॥ అష్టాసుపుష్టింతద్బాహ్యే శాన్తిం షోడశకేద్విజాః । ఏవమాద్యే షు చాన్యేషు పఞ్చవింశతిషు క్రమాత్ ॥ ౩౪౦ ॥ ప్రభాదీనాంచ శక్తీనాం త్రితయం త్రితయం యజేత్ । తత్రాపి పఞ్చదశమే బ హిష్షోడశకేన్యసేత్ ॥ ౩౪౧ ॥ కిరీటము న్తిమేపఞ్చవింశతౌ త్రిత

యం ముజేత్ । శ్రీవత్సం కౌస్తుభం చాపి వనమాలాం తథైవచ ॥ ౩౪౨ ॥
వాసుదేవాది మన్త్రైస్తు వనమాలాన్తిమైః క్రమాత్ । అష్టావింశతి
సంఖ్యం తు హుత్వాజ్యం తు యథావిధి ॥ ౩౪౩ ॥ పూర్ణాం దత్వా
తతః కుమ్భాన్ సమ్పాతవిధినా స్పృశేత్ । పిధాయ చక్రికాభిస్తు స
ర్వానుక్తక్రమేణ తు ॥ ౩౪౪ ॥ వాసోభిశ్ఛాదయేత్పశ్చాన్మ
న్త్రైస్తు పృథక్పృథక్ । భూయః పూర్ణాహుతిం దత్వా దిక్షు భూతబ
లిం హరేత్ ॥ ౩౪౫ ॥ మృదాదిసర్వరత్నాన్తముద్ధారక్రమ ఇష్యతే ।
పూర్వం విష్ణోర్నుకమితి మన్త్రేణ చ మునీశ్వరాః ॥ ౩౪౬ ॥ పూర్వా
దీశానపర్యన్తం మృత్కుమ్భైరభిషేచయేత్ । సర్వమృత్కలశేనైవ
మధ్యస్థేన తతో బహిః ॥ ౩౪౭ ॥ కుమ్భైరష్టాభిర్ద్విపాత్రైః ప్రాగా
దిక్రమయోగతః । ఏవమేవ క్రమస్సర్వపఞ్చవింశతిషు ద్విజాః ॥
స్తనద్విష్ణురిత్యనేన మూలాద్భిరభిషేచయేత్ । ప్రతత్తే విష్ణువాస
ఇతి కషాయైరన్వితామ్బుభిః ॥ ౩౪౮ ॥ యస్యత్రిపూర్ణేత్యనేన క
లశైః పల్లవాన్వితైః । తదస్యేతి చ మన్త్రేణ పుష్పైరాపూరితైర్ఘ
టైః ॥ ౩౫౦ ॥ తామిమిం చ మన్త్రేణ సిద్ధార్థాదిసమన్వితైః ।
ప్రవః పాన్తమిత్యనేన తిలాద్యర్చితవారిభిః ॥ ౩౫౧ ॥ పరోమా
త్రేతి మన్త్రేణ షష్ఠాది ద్రవ్యవారిభిః । నతే విష్ణోరిత్యనేన కుశ
మూలాన్వితామ్బుభిః ॥ ౩౫౨ ॥ ఇరావతీతి మన్త్రేణ తులస్యాది
జలైస్తతః । అతో దేవేతి మన్త్రేణ ముస్తాకన్దాదిసంయుతైః ॥ ౩౫౩ ॥
ఇదం విష్ణురిత్యనేన ముక్తాద్యఙ్కురపూరితైః । త్రీణి పదేతి మన్త్రే
ణ శఙ్ఖపుష్పాదివారిభిః ॥ ౩౫౪ ॥ విష్ణోః కర్మాణీత్యనేన శ్వేతా
ఙ్కురాద్యమ్బుభిస్తతః । తద్విష్ణోరితి మన్త్రేణ సురభ్యాదిజలైస్త
తః ॥ ౩౫౫ ॥ తద్విప్రాస ఇత్యనేన స్నానయోగ్యోష్ణవారిభిః । ప్రా
గేకాశీతికలశైః స్నాపయేత్క్రమయోగతః ॥ ౩౫౬ ॥ పూర్వాది
మధ్యపర్యన్తనవకస్నపనే క్రమః । ఏతేన నవకేనాథ పుణ్యాయా

యఇత్యృచా ॥ ౩౫౭ ॥ ఇన్ద్రావిష్ణూదృంహితాతేతి వహ్నిదిక్సంస్థి
తేనచ। ఇయంసునీషేతియామ్యేన నవకేనాభిషేచయేత్ ॥౩౫౮॥
వషట్తేవిష్ణువాసేతి నైరృతేన తతఃపరమ్ । తిస్రోవాచఇత్యనేన
వారుణేన మునీశ్వరాః ॥ ౩౫౯ ॥ యోవర్ధఓషధీనామన్త్రేణ వాయ
వ్యనవకేనతు । స్తరీరతుక్తం భవతీతి సౌమ్యేన నవకేనతు ॥౩౬౦॥
ఈశానదిక్స్థితేనైవ యస్మిన్విశ్వేనచేత్యృచా । ఇదంవచఃపర్జన్యా
యేతి స్నాపయేన్మధ్యమేనతు ॥ ౩౬౧ ॥ యామ్యైర్కాశీతికలశైస్త
తస్సంస్నాపయేద్విభుమ్ । సహస్రశీర్షం దేవమితి మన్త్రైఃపురస్సరైః॥
సన్తతంసిరాభిరితి పర్యన్తైశ్చక్రమేణతు । అష్టమన్త్రైర్మునిశ్రేష్ఠాః
ప్రాగాది నవకాష్టకైః ॥ ౩౬౩ ॥ ఏతైరేవసమస్తైస్తు స్నాపయేన్మ
ధ్యమేనతు । ఏకాశీత్యాదివారుణ్యాన్తకలశైరభిషేచయేత్ ॥౩౬౪॥
సముద్రజ్యేష్ఠాఇత్యనేన పూర్వాది నవకేనతు । వాపీకూపతటాకా
నాం హ్రదవృష్టిసముద్భవైః ॥౩౬౫॥ యాఆపోదివ్యాఇతిమన్త్రే
ణైవాభిషేచయేత్ । నద్యమ్భసా స్నాపయిత్వా యాసాం రాజే
త్యృచాతతః ॥ ౩౬౬ ॥ యాసురాజేతి మన్త్రేణ హైమన్తోయేన వై
తతః । సముద్రజ్యేష్ఠపూర్వైస్తు చతుర్భిర్మధ్యమేనతు ॥ ౩౬౭ ॥
తతోఽభిషిఞ్చేత్సౌమ్యాశీతికుమ్భైఃక్రమేణతు । యదిమాఇతి మ
న్త్రేణ శౌక్రేణ నవకేనతు ॥ ౩౬౮ ॥ యస్యౌషధీరిత్యేతేన వ
హ్నిదిక్సంస్థితేనతు । శంకంయమేతి యామ్యేన అన్యావో ఇతినై
రృతే ॥ ౩౬౯ ॥ ఫలినీరితి మన్త్రేణ వారుణ్యాం నవకేనతు । ము
ఞ్చన్తుమాశపథ్యాదితి వాయుదిఙ్నవకేనతు ॥ ౩౭౦ ॥ ఆపఃపునన్త్వి
త్యనేన సోమదిక్సంస్థితేనతు । ఓషధీస్సోమరాజ్ఞేతి మన్త్రేణైశాన
కేనతు ॥ ౩౭౧ ॥ యాఓషధీస్సోమరాజ్ఞీః ప్రతిష్ఠితా ఇతిమధ్యగైః । త
తోఽగ్నేయ్యేకోనపఞ్చాశత్కలశైరభిషేచయేత్ ॥౩౭౨॥ గాయత్ర్యా
చేన్ద్రియష్టేన గన్ధద్వారేతియామ్యతః । పయస్వతీరోషధయ ఇతి

న కోణే పశ్చిమే ॥ ౩౭౩ ॥ దధిక్రావ్ణ్ణ ఇత్యృచా సౌమ్యేశకోణే
న తత్పరమ్ । సమ్యక్ప్రవన్తి సరితస్సూక్తేనైవ ఘృతేన చ ॥౩౭౪॥
నైరృతేశానపఞ్చాశత్కలశైరభిషేచయేత్ । తేజోఽసీత్యాది యజు
షా తైలేన స్నాపయేత్తతః ॥ ౩౭౫ ॥ ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ ప్రా
క్క్రమేణ గుళోదకైః । తేజసీత్యాది మన్త్రేణ వాయవ్యాత్తైస్తు
సాక్షపైః ॥ ౩౭౬ ॥ ద్వాదశార్ణాఖ్యమన్త్రేణ సర్వైర్వారితురసైస్త
తః । మధువాతాదిభిర్మన్త్రైః కలశైర్మధుపూరితైః ॥ ౩౭౭ ॥ పూ
ర్వాదితేన మన్త్రేణ నాళికేరజలైః క్రమాత్ । తేనైవోష్ణజలైః పశ్చా
ద్వహ్న్యాదీశానపశ్చిమమ్ ॥ ౩౭౮ ॥ సుతప్తాయోగుళత్థేపాత్సంస్థా
తోష్ణైస్తదేవతు । ఉద్వర్తయేత్తతో దేవం మ్రిపదాదతి మన్త్రితః ॥
శిరస్యామలకం దద్యాత్స్నానస్యోక్తేతి మన్త్రితః । ప్రక్షాళ్య శుద్ధతో
యైశ్చ బహుభిశ్చ సుగన్ధిభిః ॥ ౩౮౦ ॥ మధ్యే కాశీతకలశైస్తతస్సం
స్నాపయేత్క్రమాత్ । సహస్రశీర్షేత్యనయా ఋచైన్ద్రినవకైర్ఘ
టైః ॥ ౩౮౧ ॥ అష్టాభిరష్టదిక్సంస్థైర్మధ్యమేన ద్వితీయయా । ద్వా
భ్యాం ద్వాభ్యాం తథాఋగ్భ్యాం క్రమాన్నవకసప్తకైః ॥ ౩౮౨ ॥
పౌరుషేణతు సూక్తేన సమస్తేన శనైశ్శనైః । స్నాపయేద్దేవదేవే
శం మధ్యస్థనవకేనతు ॥ ౩౮౩ ॥ యద్వా సర్వస్యవశినమిత్యాద్యై
ర్మనుభిః క్రమాత్ । మహోపనిషదన్తస్థైర్దిక్స్థైః కలశాష్టకైః ॥ ౩౮౪ ॥
ఏకఏవనారాయణ ఇతి మధ్యగతేనతు । యద్వాఽష్టాక్షరమన్త్రేణ
సర్వమప్యేవక్రమేణతు ॥ ౩౮౫ ॥ మృదాది సర్వం రత్నాన్తం స్నాప
యేద్ద్విజసత్తమాః । ఉద్ధారపఞ్చకథితః కర్మక్రమ అథోచ్యతే ॥౩౮౬॥
ప్రభాతేతు కృతస్నానః కృతకౌతుకమఙ్గళః । దేశికేన్ద్రస్తథాచా
న్యైర్దేశికైశ్చ సమన్వితః ॥ ౩౮౭ ॥ ప్రాసాదం సంప్రవిశ్యాథ ని
త్యం నిర్వర్త్య పూర్వవత్ । యాగమణ్డపమాసాద్య రజోభిః పూర

మణ్డలమ్ ॥ ౩౮౮ ॥ కుమ్భమణ్డలయోరిష్ట్వా ప్రాసాదం సంప్రవి
శ్య చ । తతస్త్వర్ఘ్యాదిభిర్భోగైర్మూలబిమ్బం తు పూజయేత్ ॥ ౩౮౯ ॥
పశ్చాత్ స్నపనబిమ్బం తు సమావాహ్య తథైవ చ । ఇష్ట్వాలఙ్కృత్య వి
విధైర్వస్త్రైర్గన్ధమాల్యైశ్చ భూషణైః ॥ ౩౯౦ ॥ శిబికాదౌ సమారోప్య
సర్వాలఙ్కారసంయుతమ్ । పూర్వోక్తవిధినా విప్రా నినయేత్స్నా
నమణ్టపమ్ ॥ ౩౯౧ ॥ స్నానపీఠే సమారోప్య పూర్వోదితవిధానతః ।
యథాక్రమం సమభ్యర్చ్య యావదాత్మనివేదనమ్ ॥ ౩౯౨ ॥ తత
స్తు దేవదేవస్య కుర్యాత్కౌతుకబన్ధనమ్ । కుమ్భానాం విహితం క
ర్మ నకృతం యదిహైవ పురా ॥ ౩౯౩ ॥ కయాత్వనుపపత్త్యా తు తదాత
త్సర్వమాచరేత్ । స్నానాసనోదితైర్భోగైర్ముఖలేపాన్తిమైః క్రమా
త్ ॥ ౩౯౪ ॥ పూజయిత్వా తతః కుమ్భైః స్నాపయేదుక్తవర్త్మనా ।
సర్వేషామపి కుమ్భానాం స్నానశేషం తు పూరయేత్ ॥ ౩౯౫ ॥ ఘ
టాన్తరం తు ద్రవ్యాణామన్తరాన్తరయోగతః । శుద్ధామ్భసా స్నా
పయిత్వా వస్త్రైరర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ ॥ ౩౯౬ ॥ ఏవం సంస్నాప్య
విధివద్రజనీచూర్ణపూరితైః । అలఙ్కృతే ధాన్యపీఠే పురస్తాదధివా
సితైః ॥ ౩౯౭ ॥ పఞ్చవింశతిభిః కుమ్భైర్నవభిః పఞ్చభిస్తు వా । ఏ
కేన వాపి తచ్చూర్ణం శ్రీసూక్తేన ద్విజోత్తమాః ॥ ౩౯౮ ॥ ప్రద
ద్యాన్మూర్ధ్ని దేవస్య భూయశ్చార్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ । సర్వాఙ్గం పరి
మృశ్యాథ భక్తానాం మూర్ధ్ని దాపయేత్ ॥ ౩౯౯ ॥ విష్వక్సేనస్య
దత్వా తు తన్మన్త్రేణ తతో ద్విజాః । సహస్రధారాస్నపనమాచరే
చ్ఛుద్ధవారిభిః ॥ ౪౦౦ ॥ సచన్దనాదికం దత్వా తతః పీఠాన్తతః ప్ర
భుమ్ । అలఙ్కారాసనం నీత్వా ఆసనాదిక్రమాద్యజేత్ ॥ ౪౦౧ ॥
భోగైస్సాంస్పర్శికైః ప్రాగ్వద్వివిధైరౌపచారికైః । హృదయఙ్గమ
సుజ్ఞైశ్చ విచిత్రైశ్చ మనోహరైః ॥ ౪౦౨ ॥ ఏవం ద్విజప్రదా
న్తం హోమాన్తం వా ప్రపూజ్య చ । శిబికాదౌ సమారోప్య పూ

ర్చ్యవత్సం ప్రవేశయేత్ ॥ ౮౦౪ ॥ ప్రదక్షిణక్రమేణైవ ప్రాసాదా
భ్యన్తరం తతః । తత్రావరోప్య తద్బిమ్బం స్వస్థానే సన్నివేశ్య చ ॥
ఇష్ట్వా చార్ఘ్యాదిభిర్భోగైః స్థూలబిమ్బం తత్రైవ చ । సమర్ప్య చ కృ
తం కర్మ కుర్యాచ్చైవ విసర్జనమ్ ॥ ౮౦౫ ॥ మృణ్మయాదౌ మూలబి
మ్బే విధిరేవం ప్రకీర్తితః । శిలామయాదికే మూలే స్నపనార్థం మహ
ర్షయః ॥ ౮౦౬ ॥ తమేవ స్నాపయేత్పూర్వోక్తవిధినా కౌతుకాదిమ
మ్ । హవిరన్తైస్సమభ్యర్చ్య హోమాన్తం సర్వమాచరేత్ ॥ ౮౦౭ ॥
తతస్తు చౌత్సవం బిమ్బం విచిత్రైర్వసనైస్తథా । అనేకైర్భూషణై
రమ్యైస్తాల్యైశ్చ సుగన్ధిభిః ॥ ౮౦౮ ॥ అలఙ్కృత్య సమారోప్య
శిబికాం సంప్రవేశయేత్ । ఆస్థానమణ్టపం సమ్యగుత్సవోదితవర్త్మ
నా ॥ ౮౦౯ ॥ తత్రావరోప్య యానాచ్చ సౌవర్ణే వితతే శుభే । భ
ద్రాసనేఽథవాఽపి ప్రావిచిత్రాస్తరణాన్వితే ॥ ౮౧౦ ॥ యథాక్ర
మోదితేనైవ వర్త్మనా సంప్రపూజయేత్ । పాంసుర్యకాదిభిర్భో
గైర్విశిష్టైస్తు విశేషతః ॥ ౮౧౧ ॥ మహాహవిర్నివేద్యాథ కృత్వా ప్ర
సన్నం క్రమేణ తు । ద్విజప్రదానపర్యన్తమగ్నౌ సన్తర్పయేత్క్రమా
త్ ॥ ౮౧౨ ॥ సమర్పణాదికం సర్వం కృత్వా దేవం జగత్పతిమ్ ।
సమారోప్య చ యానాఖ్యే సర్వమఙ్గళసంయుతమ్ ॥ ౮౧౩ ॥ ప్రవే
శయేత్తు ప్రాసాదం యానాదవరోప్య చ । స్వస్థానే సన్నివేశ్యా
థ అర్ఘ్యగన్ధాదిభిర్యజేత్ ॥ ౮౧౪ ॥ మూలబిమ్బం తథాభ్యర్చ్య
కృతం కర్మ సమర్పయేత్ । స్నానశేషేణ తోయేన కుమ్భస్థేన క్రమే
ణ తు ॥ ౮౧౫ ॥ ద్వారస్థాన్సకలాన్దేవాంస్తథా చావరణస్థితాన్ ।
బలిదానక్రమేణైవ సంప్రోక్ష్య పరిపూజ్య చ ॥ ౮౧౬ ॥ బలిం చ
దత్వా శేషేణ గణేశమభిషిచ్య చ । పూజయేదర్ఘ్యగన్ధాద్యైరథ
వాఽప్యనుకల్పకే ॥ ౮౧౭ ॥ పూజావసానే దేవస్య స్నపనవ్యక్తి
గస్య చ । ప్రోక్షణం దేవతానాం చ గణేశస్యాభిషేచనమ్ ॥ ౮౧౮ ॥

అవశేషాక్రమయోగేన యజమానస్తతోద్విజాః । ఆచార్యాన్ సా ధకాంశ్చైవ తోషయేద్వివిధైర్ధనైః ॥ ౨౯ ॥ అన్యాంశ్చ వైష్ణ వాన్ సర్వాన్ యథాశక్తిచ తోషయేత్ । అనివారితమన్నాద్యం సార్వజన్యంతు కారయేత్ ॥ ౩౦ ॥ ఏవమేవహి సర్వేషు స్నపనే షు క్రియాక్రమః । ప్రోక్షణం పరివారాణాం బలిదానంచ వర్జయే త్ ॥ ౩౧ ॥ మహోహవిర్విధానంచ విభవేసతి కల్పయేత్ । ప్ర ధానాదిక్రమేణైవ స్నపనానాంతు పఞ్చకమ్ ॥ ౩౨ ॥ కుర్యా న్నిత్యవిధౌవిప్రాస్తథానైమిత్తికేనచ । తతస్తు సూక్ష్మసూక్ష్మాది స్థూలస్థూలాన్తపఞ్చకమ్ ॥ ౩౩ ॥ చాతుర్మాస్యాది దేవానాం కార్యం స్థాపనకర్మణి । అయనె విషువేచైవ గ్రహణే చన్ద్రసూర్య యోః ॥ ౩౪ ॥ స్నపనం ముఖ్యకల్పేతు ప్రోచ్యతేమధ్యమోత్త మ్ । అనుకల్పేతు తన్మధ్యం తన్న్యూనాదిచతుష్టయమ్ ॥ ౩౫ ॥ అయనద్వయమధ్యస్థసఙ్క్రాన్తిద్విచతుష్టయే । అనృతిక్రమయో గేన కల్పయేన్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౬ ॥ ఉత్సవారమ్భదివసే తదన్తే చ సమారభేత్ । అథమోత్తమసంజ్ఞంతు తన్మధ్యం వానుకల్పకే ॥ మహోహవిర్విధానేతు తన్న్యూనంతు సమాచరేత్ । ప్రాయశ్చ త్తేషు కార్యేషు సర్వాణ్యేతాని కల్పయేత్ ॥ ౩౭ ॥ తేషాంస్న పనభేదంతు వక్ష్యామ్యుపరివిస్తృతమ్ । స్నపనానాం విధానంతు దివ్యశాస్త్రోక్తవర్త్మనా ॥ ౩౮ ॥ యథావత్కథితంసమ్యక్కి మన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛథ ॥

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
స్నపనవిధిర్నామ పఞ్చదశోధ్యాయః.

మునయః — భగవన్మునిశార్దూల సర్వజ్ఞవదతాంవర । ప్రతి ష్ఠామన్త్రబిమ్బస్య కథంకార్యానరోత్తమైః ॥ ౧ ॥ ప్రాసాద

స్య చ బిమ్బస్య పీఠాదేర్లక్షణం కథమ్ । తత్సర్వం విస్తరేణైవ వద
స్వ కృపయాఽధునా ॥ ౨ ॥ నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే
సావధానేన చేతసా । మన్త్రిబిమ్బప్రతిష్ఠాయావిధానం లక్షణా
దికమ్ ॥ ౩ ॥ తత్సర్వం దేవదేవేన సాత్త్వతాదిషు కీర్తితమ్ । తే
షాం సారం సముద్ధృత్య ప్రవక్ష్యామి సమాసతః ॥ ౪ ॥ బ్రాహ్మ
ణః క్షత్రియో వైశ్యశ్శూద్రో వా భగవన్మయః । శ్రద్ధాభక్తిసమాయు
క్తస్సమ్పన్నశ్శాన్తమానసః ॥ ౫ ॥ ఆస్తికస్సత్యసన్ధశ్చ సదాచార
సమన్వితః । ఆచార్యం వరయేత్పూర్వం భగవచ్ఛాస్త్రకోవిదమ్ ॥
తత్త్వజ్ఞం భగవద్భక్తం భగవద్వంశసమ్భవమ్ । ఆచార్యో యజ
మానశ్చ సహసంమన్త్ర్య శిల్పిభిః ॥ ౬ ॥ పుణ్యదేశేఽనుకూలే చ
మనోజ్ఞే సాధుసేవితే । మృద్వారిఫలపుష్పాఢ్యే కుశేద్ధనసమన్వి
తే ॥ ౮ ॥ గోసస్యశాలిసుభగే క్షుద్రపాషాణవర్జితే । పర్వతాగ్రే
చ తన్మధ్యే సానుదేశే ద్విజోదితే ॥ ౯ ॥ భూగతే తు వనే రమ్యే
పాదపౌషధిసంయుతే । భద్రే చోపవనే హ్యద్య ప్రశస్తే కమలాన్వి
తే ॥ ౧౦ ॥ సిరాలేషు నిమ్నగానాం చ తాసాముపి చ సఙ్గమే । సమీ
పే పుణ్యతీర్థానాం సుస్థిరే సారసంయుతే ॥ ౧౧ ॥ దుష్టపాషాణవిని
ర్ముక్తే చోరాతఙ్కభయోజ్ఝితే । సర్వదోషవినిర్ముక్తే దేశే దివ్యే మ
నోహరే ॥ ౧౨ ॥ భువం పరీక్ష్య తత్రాదౌ శాస్త్రదృష్టేన వర్త్మ
నా । తతః పరం ద్విజశ్రేష్ఠాః క్ష్మాపరిగ్రహమాచరేత్ ॥ ౧౩ ॥
క్ష్మాపరిగ్రహపూర్వాణామారంభే సర్వకర్మణామ్ । ద్వాదశాక్షర
పూర్వైస్తు మన్త్రైస్సర్వేశ్వరః పురా ॥ ౧౪ ॥ ఆరాధ్యో భగవా
న్భక్త్యా వేద్యాం వా కలశే స్థలే । సన్తర్ప్యాజ్యాదికైర్భక్త్యా మ
న్త్రైశ్శ్రుతిమయైస్తతః ॥ ౧౫ ॥ భగవాన్విశ్వకర్మాత్మా సగణేశం
తు యాజయేత్ । వివిధైరుపచారైస్తు పుష్పధూపానులేపనైః ॥ ౧౬ ॥
విసర్జనే కృతే విష్ణౌ సానలే కమలోద్భవ । శిల్పినా యత్రమేదక్షా

మహావ్యాప్తి తదనన్తరమ్ ॥ ౧౭ ॥ యదా ప్రసన్నబుద్ధ్యా తు శశ్వ
న్నిర్వర్తయన్తి చ । తైరపి ప్రయతైస్సన్నైతైస్తద్గణీయస్స్వకల్ప
తిః ॥ ౧౮ ॥ తతః పరిగృహీతవ్యం క్షేత్రం త్వభిమతం ద్విజాః । అ
భుక్తమథవా భుక్తం వసుధాగుణలక్షితమ్ ॥ ౧౯ ॥ నిశ్శల్యమనుకూ
లం చ స్థపతీనాం చ సంమతమ్ । సమాదాయ ప్రశస్తార్థం యథాభిమ
తవిస్తృతమ్ ॥ ౨౦ ॥ మహేన్ద్రోఽపాంపతిర్వాయుర్విత్తపేశాన
దిక్షు చ । పదమాసాద్య వై కుర్యాద్దివ్యాద్యాయతనాశ్రితమ్ ॥ ౨౧ ॥
పఞ్చాయతనపూర్వం తు శుభం దేవగృహం మహత్ । సిద్ధయే త
త్స్వమార్గాత్తు విమార్గాత్తదసిద్ధయే ॥ ౨౨ ॥ ఏతావదర్థనాన్యుక్తమ
తోఽన్యేషాం తు దోషకృత్ । స్వమార్గం పరమార్గం వా యేషాం సర్వ
గతో హరిః ॥ ౨౩ ॥ స్వపరత్వవిరతం బుద్ధ్వా గురుం తం శాస్త్రతస్స్వ
యమ్ । శుభే ముహూర్తే నక్షత్రే నమస్కృత్యాచ్యుతం విభుమ్ ॥ ౨౪ ॥
నిర్వర్త్య నిత్యం విఘ్నేశం పూర్వమర్చ్యపయేద్ద్విజ । సహైకాయ
నైశ్చాన్యైర్ఋగ్యజుస్సామపాఠకైః ॥ ౨౫ ॥ సాలఙ్కారైశ్చసో
ష్ణీషైస్సితామ్బరధరైస్తథా । సమాలభనమాల్యైశ్చ భూషితైస్సా
ఙ్గుళీయకైః ॥ ౨౬ ॥ శఙ్ఖవాదిత్రనిర్ఘోషైః కృతిభిస్సాఙ్గుళీయకైః । ఫల
పుష్పాక్షతకరోలాజసిద్ధార్థకాదికమ్ ॥ ౨౭ ॥ సమాదాయ శుచిః క
ర్తా దేశికేన సహ ద్విజ । స్థానమాసాద్య సర్వేషాం వాసుదేవం హృది
స్మరన్ ॥ ౨౮ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు పూర్వోక్తవిధినా త
తః । జపన్నష్టాక్షరం తిష్ఠన్ కర్తాఽస్తే దేశికస్తతః ॥ ౨౯ ॥ బహిః
క్షేత్రస్య చేశాన్యాం ప్రాచ్యాం వా కమలోద్భవ । తత్ర పర్ణకు
టీం కృత్వా వాతవృష్టిక్షమాం శుభామ్ ॥ ౩౦ ॥ తత్ర పుష్పార్ఘ్య
ధూపాద్యం కృత్వా వై భద్రపీఠగమ్ । పఞ్చగవ్యం సమాపాద్య సా
ర్ధం మన్త్రైర్ద్విలక్షణైః ॥ ౩౧ ॥ నారాయణమహాం మూర్తిం హే
మాద్యైః కుతపే శుభే । సన్నిధీకృత్య సంపూజ్య సరిత్తీర్థామ్బుపూ

రితే ॥ ౩౨॥ హేమసర్వౌషధీరత్నదర్భవర్గస్రగన్వితే। మన్త్రైస్త్రి
కలశాభ్యాంతు సమాప్లావ్య రచనాంతతః ॥ ౩౩ ॥ సాధారమాస
నంతాభ్యాం ధ్యాత్వాకుర్యాత్తదర్చనమ్। హృదిమన్త్రైశ్వరంపా
త్రం పూజయిత్వా యథావిధి ॥ ౩౪ ॥ న్యస్తవ్యమాసనేకామేభ
ప్రణవం నసుపాసహ। సౌమ్యనాడీపథాచ్చైవ తతోహ్యస్త్రం వ
మన్త్రరాట్ ॥౩౫॥ దక్షిణేనతు మార్గేణ త్వపసవ్యగుణైర్విభోః।
అవతార్యజ్వలద్రూపం దహన్తం విఘ్నసఞ్చయమ్ ॥౩౬॥ మన్త్ర
త్రయంతు సామాన్యం సర్వత్ర విహితంద్విజ। షడష్టాక్షరమన్త్రం
యస్తథావై ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౩౭ ॥ హేతీశం యత్సహస్రారం
పరిజ్ఞేయం తదాయుధమ్। కృతదీక్షేణయల్లబ్ధం సుప్రసన్నాచ్చ
దైశికాః ॥ ౩౮ ॥ అస్త్రం తదజ్ఞానాపాద్యం సవిశేషమిదం శుభ
మ్। సాఙ్గంసమర్చయిత్వాతు భోగైస్స్నానపానకైః ॥ ౩౯ ॥ స
ర్వాన్తైర్యజుభిస్సామైర్యథావసరలక్షణైః। వృక్షైరథసర్వేశమ
థహోమం సమాచరేత్ ॥ ౪౦ ॥ సహస్రశతసఙ్ఖ్యయాయుత్వాణ్ణా
న్త్రైస్సాక్షతైస్తిలైః। కుణ్డేమన్త్రస్త్రిదిక్స్వతే ఏవంకుర్యాత్తు
దేశికః ॥ ౪౧ ॥ స్థలేషు వాలుకాద్యేషు ప్రాగాద్యా వినివేశ్యచ।
చత్వారశ్చతురాత్మానో మన్త్రిజ్ఞాః కృతమణ్డనాః ॥ ౪౨ ॥ ఋ
గ్వేదాద్యశ్చసాప్యయే ఈశాద్యాయుపథావధి। భక్త్యానయాప
గాయోజ్య హోమార్థం క్షేత్రసజ్ఞహే ॥ ౪౩ ॥ హోతవ్యం
భూమిలిఙ్గైస్తైర్మన్త్రై రాజ్యాదికంబహు। చతుర్భిశ్చతురాత్మా
ద్విజవటాగ్నిపురస్సరైః ॥ ౪౪ ॥ హోతవ్యమపరైర్విప్రైః స్మరన్
సర్వేశ్వరంహరిమ్। ఉపద్రష్టా చతుష్కోణే ఏకైకం వినియోజ్యచ॥
హోమార్థం సర్వకుణ్డేషు మన్త్రవిన్యస్తవిగ్రహమ్। శుచయస్సన్య
తాదక్షా వాస్తుశాస్త్రకృతశ్రమాః ॥ ౪౬ ॥ విశ్వకర్మకులో
ద్భూతా నానాహూయాగ్రే నివేశ్యచ। పఞ్చగవ్యాదినాభ్యుక్ష్య

సితామ్బరధరాంస్తతః ॥ ౪౭ ॥ మాల్యచన్దనసూక్ష్మైర్భూషితాన
ఙ్గులీయకైః । సంవీక్ష్య పావనీకృత్య వ్యాదాయఘటికాన్వితమ్ ॥ ౪౮ ॥
కార్పాసం సుదృఢం సూత్రం సహస్రాభిమన్త్రితమ్ । స్థపతీ
వాం కరే దద్యాత్సహచైకశలాకయా ॥ ౪౯ ॥ ప్రోక్షితాన్పఞ్చ
గవ్యేన సహస్రాభిమన్త్రితాన్ । వికీర్య లాజసంమిశ్రాన్ బీ
జాన్సిద్ధార్థకాన్వితాన్ ॥ ౫౦ ॥ జపన్నస్త్రం సచక్రం చ త్రిధా
కుర్యాత్ప్రదక్షిణమ్ । ప్రాక్ప్రదాత్తత్ప్రసంయావత్సహఘణ్టార
వైశ్శుభైః ॥ ౫౧ ॥ క్షేత్రమానమథాదాయ కరైరభిమతైస్తతః ।
శిష్యదేశికకర్తృస్థైర్విశ్వకర్మాంశజైస్తు వా ॥ ౫౩ ॥ ఈశకోణాది
తత్సూత్రం చతుర్దిక్షు ప్రసార్య చ । శఙ్కుభిర్యజ్ఞదారూత్థైస్సూత్ర
యేచ్చ దిశాష్టకమ్ ॥ ౫౪ ॥ తతో భూతబలిం దద్యాత్ప్రదక్షి
ణేన బుద్ధిమాన్ । తిలపిష్టం నిశాచూర్ణం సలాజం దధిసక్తుకమ్ ॥
భూతక్రూరమితి ప్రోక్తం తేన భూతబలిం హరేత్ । భూతాని రాక్ష
సా వాపి యేఽత్ర తిష్ఠన్తి కేచన ॥ ౫౬ ॥ తే సర్వేఽద్యాపగచ్ఛన్తు
స్థానం కుర్యామి మం హరేః । శలవేత్రలతాచర్మపుఞ్జాద్యైర్గ్రథితాన్
ద్రుమాన్ ॥ ౫౭ ॥ మృదఙ్గోర్వ్యాసమాకారాన్ పాంసుమృద్గ్ర
హణక్షమాన్ । నచాఙ్గహోమాస్వస్తిస్థాన్ కుద్దాలాఖ్యాన్ఖనిత్ర
కాన్ ॥ ౫౮ ॥ సుదృఢాన్యజ్ఞకాష్ఠోత్థాన్ హస్తిపాదాంశ్చ పూ
జయేత్ । క్షేత్రబ్రహ్మపదే స్థిత్వా యథాభిమతదిఙ్ముఖః ॥ ౫౯ ॥ సం
స్మృత్య ద్వాదశార్ణేన భగవాన్ భూతభావనః । అధిభూతాధిదై
వాఖ్యం స్మరేదథాత్మలక్షణమ్ ॥ ౬౦ ॥ సప్తద్వీపవతీం తత్ర సము
ద్రాది సమన్వితామ్ । సప్తపాతాళసహితాం భూతైర్యుక్తాం నరా
దికైః ॥ ౬౧ ॥ శక్తిభిశ్శుద్ధనిష్ఠాభిస్సర్వభాభిస్సమావృతామ్ । బ్రహ్మ
బీజసమేతేన లకారేణ సబిన్దునా ॥ ౬౨ ॥ స్వయం జ్ఞాననియుక్తేన
మాతయిత్వా పురా తతః । భావయిత్వాధిభూతత్వమాధిదైవమతస్త

రేత్ ॥ ౮౩ ॥ సామర్థ్యం యద్భగవతో విష్ణోస్సర్వేశ్వరస్య చ । ప
రమధ్యాత్మరూపం చ వారాహం వైష్ణవం మహత్ ॥ ౮౪ ॥ ఏతావ
దుక్తం సామాన్యం ధ్యానం క్షితిపరిగ్రహే । దేవాలయవశాదన్య
ద్విశేషం చాత్ర సంస్మరేత్ ॥ ౮౫ ॥ చతురశ్రే చతుర్మూర్తివ్యక్తి
వ్యూహం విచిన్తయేత్ । చతురశ్రాయతే ధ్యాయేద్దివ్యం విద్యాఙ్గమా
భిధమ్ ॥ ౮౬ ॥ వృత్తే శాన్తోదితం చక్రం సంవృతావయవం స్మరేత్ ।
అనన్తశయనం దేవం ధ్యాయేద్వృత్తాయతే గృహే ॥ ౮౭ ॥ పుర్య
ష్టకం యదమలం కాలపుష్కరదేహభృత్ । నాభిరన్ధ్రోద్భవం విష్ణో
స్థితమష్టదిగాత్మనామ్ ॥ ౮౮ ॥ దేవాలయే ద్విజాష్టాశ్రే స్మర్తవ్యం
వసుధాగృహమ్ । ధ్యాత్వైవం ద్వాదశార్ణేన మన్త్రేణైవ పునః
పునః ॥ ౮౯ ॥ పడక్షరేణ సంశోధ్య ముద్రాం బధ్వా ద్విజాచ్యుత
మ్ । అధిధ్యానసమాధానాద్యావత్కలశసన్నిధిమ్ ॥ ౯౦ ॥ ప్రా
గ్ద్వితాలకన్తైరర్ఘ్యగ్రైరష్టాఙ్గేన పూజయేత్ । సహవిష్ణైస్స్వయం
దద్యాదగ్నౌ పూర్ణాహుతిం పునః ॥ ౯౧ ॥ సర్వకర్మసమాప్త్యర్థం
క్షేత్రే క్షేత్రీకృతే సతి । కుర్యాత్ప్రాసాదప్రతిష్ఠాం వై సుశుభే దివసే వ
రే ॥ ౯౨ ॥ అథ కర్మకరాదక్షా నియోక్తవ్యాః క్రమేణ తు । సన్తోష్య
చాన్నపానాద్యైస్తోషయామాస్తివై యథా ॥ ౯౩ ॥ ఏవం పరిగృహీ
తేషు క్ష్మాం శేశలోష్టవిఘ్నితే సతి । ఆదృష్టే సోపలా బాలా వసుధా
వసుభూమిదా ॥ ౯౪ ॥ శుద్ధిం సాపేక్షతే కిఞ్చిత్కృత్రిమాముదపాస
ర । యావన్నోపవనస్తాంతు చిరరూఢైర్మహాద్రుమైః ॥ ౯౫ ॥ సజీర్ణా
తత్ప్రసూతైశ్చ మూలైర్వ్యాప్తా నిరన్తరైః । జ్ఞాతం తస్యా
పి బాలత్వం శుద్ధిర్వై భావినీ స్మృతా ॥ ౯౬ ॥ త్యక్త్వా సరిత్ప్రవా
హైర్నగరగ్రామదేశికా । మహాన్తం ప్రేక్షతే శుద్ధిం భుక్తా సా బ
హుశో యతః ॥ ౯౭ ॥ ఖాత్వా వై ఖవముద్ధృత్య దాయాదభ్యేతిమ
చ్ఛభామ్ । పితామహరక్షాం స్నిగ్ధాం జలాన్తం నిఖనేత వా ॥ ౯౮ ॥

దృష్ట్వా జలం సకుభ్యర్ప్య తర్పయేద్యాదసాంపతిమ్ । నాగనాథ
సమోపేతం సురసఙ్ఘనుతస్థితమ్ ॥ ౭౯ ॥ స్థిత్యర్థముపలైస్సర్వైస్స
హసంపూర్య తేమ్మృదా । మృదోపలైశ్చ సంపూర్య జాతిమస్స్నిగ్ధ
యాతయా ॥ ౮౦ ॥ ఆకోట్యపాసగపున్యేన బాలాద్వైవ వారిసేచ
నాత్ । సమీకృతోప్యపలిప్యాథ గోగణాం స్తత్ర వాసయేత్ ॥ ౮౧ ॥
బాలవత్స సమేతంచ వృషేన్ద్రగణసంయుతమ్ । సతోయాశ్మాల
యత్రైవ ప్రభూత తృణసఞ్చయమ్ ॥ ౮౨ ॥ వికీర్య సకలం తత్ర స
న్న్యస్తే గోమయాదికే । అపాస్య గోగణం తత్ర ప్రదినాన్తే పునర్మ
హీమ్ ॥ ౮౩ ॥ శోధయిత్వా చతుర్థేఽహ్నిలాఙ్గలైఃపరివర్తితామ్ ।
ప్రదీప్తే నేష్టకే వాథ స్పష్టనీయాచ సర్వశః ॥ ౮౪ ॥ తతస్తకాఞ్చన
జం రేఖం తామ్రతారమయం త్వపి । రత్నజం గన్ధమాల్యాఢ్యం స
స్యశాలిఫలాన్వితమ్ ॥ ౮౫ ॥ సపుష్పాక్షతలాజాఢ్యం సిద్ధార్థైః
శ్చ తిలైర్యుతమ్ । శ్రీకరం పఞ్చగవ్యేన భూమావాసగ్యత్ర సేచయే
త్ ॥ ౮౬ ॥ అకృతే వా కృతే భూతే శుద్ధిమేవం చరేత్ క్రమాత్ । య
స్మాత్తస్మాదిదం సమ్యగ్యత్రకుత్ర సమాచరేత్ ॥ ౮౭ ॥ తతో భువం స
మీకృత్య గోమయేనోపలిప్య చ । సమర్చయిత్వా విధివత్తతో దిక్సిద్ధి
మాచరేత్ ॥ ౮౮ ॥ శాస్త్రదృష్టేన మార్గేణ శఙ్కుసంస్థాపనా
దికమ్ । కృత్వా యథోక్తవిధినా ప్రాసాదం కర్తుమారభేత్ ॥ ౮౯ ॥
ఆరభ్యమాణే ప్రాసాదే యే వై ప్రత్యూహకారిణః । భూతదానవయ
క్షాశ్చ రాక్షసాస్తత్ప్రశాన్తయే ॥ ౯౦ ॥ బాలాలయే దేవదేవం
ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి । అర్చయేద్వివిధైర్భోగైర్యావద్వై మూల
మన్దిరే ॥ ౯౧ ॥ స్థాపనం దేవదేవస్య తదన్తే బాలబిమ్బగమ్ । శ
క్తింకుమ్భే సమావాహ్య మూలబిమ్బే సమర్పయేత్ ॥ ౯౨ ॥ ఏ
వం బాలగృహే విష్ణౌ పూజితే మునిపుఙ్గవాః । ప్రత్యూహకారిణస్స
ర్వే ప్రణశ్యన్తి తతో గురుః ॥ ౯౩ ॥ శుభే దినేఽనుకూలే చ నక్షత్రే

పూజితే గ్రహే । లగ్నే స్థిరే స్థిరాంశే చ దృక్శుద్ధే చోత్తరాయణే ॥
ప్రవాహ్యమృత్స్నాగ్యసంశుద్ధే సితపక్షేఽమలేఽమ్బరే । ఆజలాన్తం కృ
తఖాతే పూర్వవత్సంప్రపూరితే ॥ ౯౫ ॥ విముక్తదోషభూభాగే
సర్వలక్షణలక్షితే । పూరణాదంశశేషే తు సూపలిప్తే ధరాతలే ॥
చతుష్షష్టిపదే భూతే ప్రాగ్వత్సూత్రేణ పూర్వదిక్ । స్నాతశ్శుక్లా
మ్బరస్రగ్వీ కృతన్యాసస్సశాస్త్రధీః ॥ ౯౭ ॥ సర్వసాధనసంయుక్త
శ్శిష్యైర్వాస్తుపనాన్వితః । మఙ్గళ్యకుమ్భమాదాయ ధ్యాయమానో
ఽచ్యుతం హృది ॥ ౯౮ ॥ సహస్రైకాయనైర్విప్రైస్సదాగమపరాయ
ణైః । తథా యుక్తస్సుపూర్వైస్తు ఆమూలాద్భగవన్మయైః ॥ ౯౯ ॥ వి
శేషాచ్ఛిలాన్యసభూభాగం మధ్యే కుమ్భం నిధాయ తమ్ । కుర్యాన్ని
రీక్షణం భూమేస్తాడనం ప్రోక్షణం తథా ॥ ౧౦౦ ॥ సేచనం పఞ్చగ
వ్యేన సహస్రాస్త్రిదకేన తు । ఓఙ్కారాద్యం పవిత్రాన్తం మన్త్రా
ణాం ప్రోక్తం చతుష్టయమ్ ॥ ౧౦౧ ॥ పాతయేచ్చ సపుణ్యాహం బ్రా
హ్మణైః కృతమఙ్గళైః । బహ్వృచాః శకునం సూక్తం తతో భద్రం
యజుర్వ్యయాః ॥ ౧౦౩ ॥ ఇడామాయేతి సామజ్ఞాః శాన్త్యాథర్వరిత్య
థర్వణాః । ఏవం గోత్రాన్సమారభ్య ప్రాగాదౌ ప్రతిపత్తిషు ॥
ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ స్వనామ్నా తు పదే పదే । నతిప్రణవగర్భేణ
న్యాసేనం దేహలక్షణమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ సవాస్తుపురుషో నామ దధిస్రక్చ
న్దనాదినా । సాత్త్వికేనోపహారేణ అగ్నౌ సన్తర్పయేత్తతః ॥ ౧౦౫ ॥
యద్వా విధ్యన్తరం భూయశ్శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । సర్వదిక్షు స
మైర్భాగైర్నవధా సంవిభజ్య చ ॥ ౧౦౬ ॥ సూత్రైస్సుధావలిప్తై
శ్చ యాగాగారవసుంధరామ్ । ఏకాశీతిపదోపేతాం కృత్వైతాం
సంప్రయత్నతః ॥ ౧౦౭ ॥ ప్రత్యేకస్మిన్పదే కుర్యాత్తత్తుర్యాంశే
న చామ్బుజమ్ । దళాష్టకయుతం చైవ కర్ణికాకేసరాన్వితం ॥ ౧౦౮ ॥
అగ్నీశరక్షోవాయవ్యబహిఃకోణపదేషు చ । చతుష్టయం యత్పద్మా

వాం కేవలం తచ్చతుర్దశమ్ ॥ ౧౦౯ ॥ ఈశానపదపద్మాత్తు సమా
రభ్య ప్రపూజయేత్ । బాహ్యపఙ్క్తిషుపద్మేషు క్రమాద్దేవాసురాన్
ఋషీన్ ॥ ౧౧౦ ॥ వృషాఙ్కపదపద్మేతు బ్రాహ్మణం కర్ణికాన్తరే ।
ఈశ్వరం తపనంచైవ దితించైవ తథాదితిమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ పూర్వపత్రం
సమారభ్య విన్యసేద్యావదుత్తరమ్ । ఏవంతస్మిన్పదాబ్జేతు పూజ
యిత్వాతు పఞ్చకమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ యష్టవ్యంచ తతస్సమ్యగ్విబుధా
నాంచ సప్తకమ్ । క్రమాత్సప్తపదస్థానాం పద్మానాం కర్ణికోపరి ॥
వాయ్వాఖ్యం చాపవత్సంచ జయేన్ద్రస్సమరీ§ యకః । రవిస్సత్యాత్మ
దేవౌచ తతోవహ్నిపదామ్బుజే ॥ ౧౧౪ ॥ భూమ్యఙ్గపితామహం
మధ్యే పూర్వపత్రేన్యసేద్భృశమ్ । ఖగసంహిం విభుంపూషా ద
క్షిణే పశ్చిమోత్తరే ॥ ౧౧౫ ॥ ఇత్యేవంకోణపద్మేషు పత్రస్థంచ
చతుష్టయమ్ । యజేదాగ్నేయకోణాన్తమమ్బుజేష్వథ సప్తకమ్ ॥
సవితాఖ్యశ్చ సావిత్రస్సేనశ్చ గృహక్షతః । వివస్వాన్ధర్మదే
వస్తు గన్ధర్వాధిపతిస్స్మృతః ॥ ౧౧౭ ॥ పద్మే నైరృతకోణస్థే భూ
మౌబ్రహ్మణమన్తరే । భృఙ్గాఖ్యో భృఙ్గరాట్చైవ తతఙ్గపితృగణా
ధిపః ॥ ౧౧౮ ॥ దేవదౌవారికాఖ్యశ్చ ప్రాక్పత్రాగ్రే చతుష్టయ
మ్ । తతోఽష్టపత్రపద్మేషు దేవతాసప్తకంక్రమాత్ ॥ ౧౧౯ ॥ కర్ణి
కాన్తర్గతంన్యస్య యావద్వాయుపదావధి । ఇన్ద్రశ్చేన్ద్రపదాఖ్య
శ్చ సుగ్రీవఙ్కుసుమద్విజః ॥ ౧౨౦ ॥ మిత్రాఖ్యోవరుణశ్చైవ త్వసు
రాధిపతిఙ్పునః । వాయవ్యపదపద్మేతు మధ్యేచైవ ప్రజాపతిమ్ ॥
ప్రాగాద్యేషుచ పత్రేషు శేషశ్చధర్మపవచ । యక్ష్మయాధిపతి
శ్చైవ నాగేన్ద్రస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ సప్తకందేవతానాంచ పూ
ర్వవత్పూజయేత్తతః । పూర్వాఖ్యో రుద్రదాసశ్చ ముఖో భల్లక
సోమకౌ ॥ ౧౨౩ ॥ ధారాధరశ్చమత్స్యంజ్ఞఇత్యేతద్దేవతాగణమ్ ।

§ స్సమరీకుతః ।

పూజయిత్వా తతస్సపత్నాదెకైకస్మింస్తు పఙ్కజే ॥ ౧౨౪ ॥ స్వనా
మ్నా వాస్తునాథంతు పద్మమధ్యస్థితం యజేత్ । కోణభాగస్థపద్మానాం
కేనరాధోయజేచ్చతమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ ప్రణవం వాస్తునాథాయన
మశ్చైవ ప్రపూజయేత్ । పూజయిత్వా విధానేన పుష్పధూపా
దికేనచ ॥ ౧౨౬ ॥ దధిక్షీరోదకేనైవ భక్ష్యైర్వస్త్రఫలమూలకైః । ఇ
ష్ట్వైవం విబుధవ్రాతం బాహ్యాత్త్వావరణే పురా ॥ ౧౨౭ ॥ తదన్తర
పద్మాబ్జానామీశకోణాదిగస్సపునః । యావన్మధ్యపద్మాబ్జంతు పూర్వ
వర్ణాష్టకేనతు ॥ ౧౨౮ ॥ మాతృకావర్ణభేదేన అకారాదిక్రమేణ
తు । యావద్ధకారవర్ణంతు తతో బ్జబ్జదళేషుచ ॥ ౧౨౯ ॥ తేనైవ
క్రమయోగేన పూజయేద్దేవతాగణమ్ । ద్వితీయావరణే చైవ అన్తరీ
యే నిబోధమే ॥ ౧౩౦ ॥ ధాతా యాతా ధ్రువః కాలః కామః కర్తా జ
యన్తకః । జీవః ప్రాణస్తరోయజ్ఞో రవించ మృగయామ్యకా ॥
లోకనాథో విధాతా వై భృగుస్రష్టా నిరామకః । మనోజవశ్చ క
లాణ్యపర్జన్యో ద్రవిణస్తతః ॥ ౧౩౨ ॥ స్రష్టారో విశ్వకర్మాచ ఇత్యే
తాః కమలోద్భవ । దేవతాశ్చాన్తరే పూజ్యాశ్చతుర్వింశతి సఙ్ఖ్య
యా ॥ ౧౩౩ ॥ ఏతేషామన్తరే భూయస్తృతీయావరణే శృణు । షో
డశానాం తతస్సమ్యగ్దేవతానాం గణం క్రమాత్ ॥ ౧౩౪ ॥ సము
ద్రా మాతరో ద్వీపా మాసానద్యశ్చ తారకాః । విశ్వేదేవాశ్చాప్స
రసో మనవో ఋషయస్తథా ॥ ౧౩౫ ॥ వసవో మరుతస్సిద్ధా నా
గాస్సాధ్యా గ్రహాః క్రమాత్ । ఇన్ద్రాది లోకపాలాంస్తు చతుర్థా
వరణే న్యసేత్ ॥ ౧౩౬ ॥ తత్పాదాదౌతు చేశాన్తం పద్మానాం పత్ర
మధ్యతః । మధ్యపద్మే తు పద్మస్థం విశ్వరూపం యజేత్ప్రభుమ్ ॥
యష్ట్వైవం దేవతాచక్రం వాహనాస్త్రానుయాయిభిః । సముత్క్షిప్తం
తిష్ఠతే దేహే సకలస్య మహాత్మనః ॥ ౧౩౭ ॥ ప్రణవేనస్వనామ్నా
చ నమస్కారయుతేనచ । ఏకైకం పూజయేద్దేవం తత్తైకైకం ద్వి

జాఙ్గురమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ ఇష్ట్వైవం దేవతాః ప్రాగ్వదగ్నౌ సన్తర్ప్య
యేత్తతః । కుర్యాత్కుమ్భప్రతిష్ఠానం యథావదవధారయ ॥
పూర్వవత్తోరణాద్యైస్తు భూభాగముపశోభయేత్ । అగ్నిశాలయవ
క్త్రస్య అగ్రతస్తత్ క్షితేర్బహిః ॥ ౧౪౧ ॥ సర్వోపకరణోపేతం
కుర్యాన్మణ్డలముత్తమమ్ । కుణ్డాష్టకాన్తరస్థంచ స్థలం తత్రాష్టహ
స్తకమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ సపిణ్డికాద్విహస్తాస్తు కుణ్డాః పూర్వోక్తలక్షణాః ।
త్రిహస్తపరితాః పీఠీ స్యాద్దేవం ద్వినవశ్మనః ॥ ౧౪౩ ॥ పూర్వవత్ప్ర
తికుణ్డేషు పరివేశ్యం చ సాధనమ్ । ఆత్మనశ్శోధ్య తేనైవ కార్యకుణ్డాం
శం సుసమస్థలే ॥ ౧౪౪ ॥ దక్షిణే పూర్వవద్దైవమనత్రార్ఘ్య యజే
త్క్రమాత్ । స్థలాంశాం స్థణ్డిలస్యోర్ధ్వే ఉన్నతాంశాంచ పూ
ర్వవత్ ॥ ౧౪౫ ॥ తర్పయిత్వా యథాశాస్త్రముద్ధృత్యాగ్నిగణం త
తః । దిక్కుణ్డేషు వినిక్షిప్య సంస్కారేషు చ పూర్వవత్ ॥ ౧౪౬ ॥
తత్రైవ చ విదిక్కోష్ఠేషు ఉద్ధృత్యాథ యథాక్రమాత్ । తేనైవ ప్రభవ
యోగేన చతుర్ష్వపి నివేశయేత్ ॥ ౧౪౭ ॥ చతురో వాసుదేవాదీన్
నామ్నా పఞ్చాయనాన్ ద్విజాన్ । స్వాభిస్స్వాభిరవస్థ్యైస్తు మైఙ్గకా
ర్యమభిధాయ చ ॥ ౧౪౮ ॥ కర్మావసానం హవనం సాజ్యైస్తు తిల
తణ్డులైః । పవనవ్యయయోగేన వాయ్వాదీశానగోచరం ॥ ౧౪౯ ॥
ఋగ్వేదాద్యాంస్తు చతురస్సంస్కృత్యాగ్నౌ తథా న్యసేత్ । వైర
వ్యచ్యుతలిఙ్గైస్తు స్వశాఖోక్తైశ్చ పావనైః ॥ ౧౫౦ ॥ హవనం విధివ
త్కార్యం భక్తియుక్తేన చేతసా । అథేశకోణమాసాద్య బహిష్ఠాస్తే
రపరైస్సహ ॥ ౧౫౧ ॥ ప్రాఙ్నిర్దిష్టం న్యసేదగ్రే స్నానోపకరణం
తు యత్ । దశార్ధగస్య పూర్వం తు కలశేషు పృథక్పృథక్ ॥ ౧౫౨ ॥
తానర్చ్య విఘ్నాదినా పశ్చాద్ద్విషట్కాణాభిమన్త్ర్య చ । సమానీ
యశిలోపేతాన్ కలశాన్ పూర్వసమ్భృతాన్ ॥ ౧౫౩ ॥ ఉత్కృ
ష్టధాతుసంభూతాన్ నవ శైలమయాంస్తు వా । సమాన్ సుపక్వాన్

సుషునాం మృణ్మయాం స్తదధోవతః ॥౧౫౪॥ ద్వాదశాఙ్గులవిస్తీర్ణాం
స్తమ్భానేనతు చోన్నతాం । ద్విగుణాం సతిహేమత్వై నృపాణాం
హేమజాం హితాం ॥ ౧౫౫ ॥ తత్సఙ్ఖ్యం చతురశ్రంతు ద్వాదశా
ఙ్గులవిస్తృతమ్ । తత్ర్యంశతుల్యం బాహుల్యాద్విచ్ఛలాభ్యన్తరంసమా
హరేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ సంస్థాప్య విధివత్కుమ్భాం పూర్వోక్తేన క్ర
మేణతు । కమ్బుతుల్యస్య షైకం వా తత్కణ్ఠం త్ర్యఙ్గులోన్నతమ్ ॥
గన్ధైరపి విస్తీర్ణం తత్ఖాతోష్టాఙ్గులస్మృతః । పరితస్తకర్ణవర్ణంతు శ
ఖో వాసుసితో మహాన్ ॥ ౧౫౭ ॥ పిహితం తోషితంవాస్య అన్త
శ్ఛుద్ధస్తు పాత్రకః । ఏవం హిమాన్తరాద్యాన్యోత్పన్నాలభ్యాధివా
స్యచ ॥ ౧౫౮ ॥ ఫలైర్న్నైమాద్కైరత్నైస్సర్వౌషధిమయైస్తతః ।
గన్ధైర్బీజైస్తథా ధాన్యైర్విముద్రామాద్యైస్తు మాక్షికైః ॥ ౧౫౯ ॥ నే
త్రవస్త్రైరలఙ్కారైరుష్ణషయేత్స్రగ్వరైశ్శుభైః । ద్వాదశాక్షర
మన్త్రేణ పక్షైకస్య సమాచరేత్ ॥ ౧౬౦ ॥ మూర్తిసంసిద్ధయే
న్యస్య ప్రణవైస్త్వచ్ఛిదాత్మనామ్ । తతశ్చాఘ్నాద్యుదికైర్గొభగర్భ
ల్యన్తైర్విధిరైర్యజేత్ ॥ ౧౬౧ ॥ శిలాస్వేవంకృతైస్తపశ్చాన్నిన
యేత్కుణ్డసన్నిధిమ్ । పశిలం కుమ్భబృన్దంతు ఆధారేషూపరిన్య
సేత్ ॥ ౧౬౨ ॥ తదాధారశిలాంపశ్చాత్తత్రవా మణ్టపాద్బహిః ।
ఏవమేవచ సంస్కృత్య భావయేత్పంన వేనతు ॥ ౧౬౩ ॥ జ్వలన్తీం
గోసహస్రేణ ఖచితాంసూర్యబిమ్బవత్ । తతశ్చారాధ్యమన్త్రం
తు సన్తర్ప్య శతసఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౬౪ ॥ మధ్యేతత్కలశంన్యస్య
హృన్మం సపరివారకమ్ । నిశ్శేషశక్తిగర్భంతు వ్యాపకం బ్రహ్మతత్త్వ
విత్ ॥ ౧౬౫ ॥ అనయోర్ధ్వ తిర్యగాభిర్యాగాద్యాభిశ్చ శక్తిభిః ।
వ్రతమూర్తిసమేతాభిరంభిన్నాభిస్తు తత్వతః ॥ ౧౬౬ ॥ పాతయే
ద్బ్రాహ్మణాత్రాత్ర ఆత్మవ్యూహంతు మన్త్రరాట్ । తత్రైవాత్మ
సుధావాద్యతన్త్రేణ వాద్యన్తగస్తుతే ॥ ౧౬౭ ॥ తమర్చ్యయిత్వావిధి

వక్త్రర్ప్వుఖిత్వాత్వనన్తరమ్। దిక్స్థితానాం చకుమ్భానాం వాసుదేవా
దికాన్న్యసేత్ ॥ ౧౬౮ ॥ పూర్వవచ్చానిరుద్ధాద్యాన్ విదిక్షు సం
స్థాపితేషు చ । పాఠయేచ్చాతురాత్మీయ్యం సంజ్ఞామన్త్రచతుష్టయ
మ్ ॥ ౧౬౯ ॥ ప్రభవాప్యయయోగేన తతస్సూక్తం తు పౌరుషమ్।
ఋగ్వేదాన్ పాఠయేద్భక్త్యా యజ్ఞు తేత్యపరాన్ యజుః ॥ ౧౭౦ ॥
రథన్తరాఖ్యం యత్సామ సామజ్ఞాన్ భగవన్మయాన్ । సహస్రశిర
సం చేతి మన్త్రం చాథర్వణం తతః ॥ ౧౭౧ ॥ ఏకస్మిన్ వా మహా
బుద్ధే సర్వోక్తం కలశే హితమ్ । తత్రైవహ్యనలంకుణ్ణం మధ్యమే పి
హితం స్వయమ్ ॥ ౧౭౨ ॥ కింతు క్రమేణ వైమన్త్రాన్ పాఠయేచ్చ
యథాస్థితాన్ । ఏవం సంపాతహోమం తు కృత్వా పూర్ణాన్తికం త
తః ॥ ౧౭౩ ॥ మహాశక్తిసమూహస్తు పరస్సామర్థ్యలక్షణః । అభే
దేనచ మన్త్రాది మూర్తీనాం యస్థితిస్ఫుటమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ ససన్ని
యశ్శిలానాం చ స్వనామ్నా ప్రణవేన తు । జ్ఞానభాసా నివసతి త
థానన్దబలాప్రభా ॥ ౧౭౫ ॥ సర్వగా బ్రహ్మవదనా ద్యోతకీ సత్యవి
క్రమా । సమూర్ణ్ణా చేతి కథితా శక్తయో విశ్వధారికాః ॥ ౧౭౬ ॥
యా శిలా కలశాధారసంజ్ఞా తాం విద్ధి సర్వగామ్ । సామర్థ్యశక్తిసా
మాన్యాం నిష్కళాం పారమేశ్వరీమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ సన్తర్ప్య మూల
మన్త్రాచ్చ శిఖామన్త్రేణ లాఙ్గలీన్ । అజస్యనాభావధ్యేక మన్త్రి
ణై కాయనేస్తతః ॥ ౧౭౮ ॥ తాదర్థ్యేన తు హోతవ్యం మన్త్రిణా
యేస్తు తత్రైవ హి । హోతవ్యమస్య వాగ్మీయ్యం గాయత్రీభిరతో పరైః ॥
హోతవ్యం బ్రాహ్మణైస్సమ్యక్ తద్వాక్యైరుపలక్షితైః । దత్వా
పూర్ణాం స్వయం కృత్వా స్థలస్థపార్శ్వనం పునః ॥ ౧౮౦ ॥ బలిదా
నంచ భూతానాం సమాచమ్య తతో వ్రజేత్ । ప్రాసాదబ్రహ్మభూభా
గం న్యసేత్తత్ర మహాశిలామ్ ॥ ౧౮౧ ॥ సంస్మరంశ్చక్రమన్త్రం తు
సానన్తం ప్రణవేన వై । బీజభూతం తదన్తస్థమధ్యషట్కాంస్మరన్

యజేత్ ॥ ౧౮౨ ॥ (నిశ్శేషమన్త్రైర్బ్రహ్మైన కామ్యార్థ్యైర్దేరన్తరమ్ । ద్వారదిక్పత్రకాణాంతు మధ్యేమన్త్రఘటం న్యసేత్ ॥) స్వదిక్షు వాన్యథావస్థాన్ స్వైస్స్వైర్మన్త్రైర్నివేశయేత్ । తతస్స్వశక్తిపాషాణైరేకైకం స్థగయేద్ఘటమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ పూరయేదస్త్రమన్త్రేణ ఘటానామన్తరం తతః । మృదు మృద్వాలుకాభిస్తు సుధయా చలసిద్ధయే ॥ ౧౮౪ ॥ సంవేష్ట్య నేత్రవస్త్రైస్తు ఋగ్వేదాన్ పాఠయేత్తతః । ఆత్వాహార్షేతి సూక్తంతు ప్రతిష్ఠా పామపామగాన్ ॥ ౧౮౫ ॥ ద్వాదశాక్షరసంయుక్తం బలమన్త్రం పునః పునః । వక్తవ్యం బ్రహ్మనిష్ఠైస్తు ప్రణవాన్తం సుభావితైః ॥ ౧౮౬ ॥ తదేకతానుతాం యాతం సంస్మరేత్ప్రణవేనతు । మూర్త్యాదిశక్తినిష్ఠం యున్న్యాసరూపక్రియాత్మకమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ ధ్యాయన్స్వహృదయజ్ఞమైః । *మన్త్రారాధ్యంఖమూర్తింతు సంస్మరేత్తేజసాన్నిధిమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ తతస్త్వశ్వాగవదోష్ఠాగ్రైః పాఠయేత్పాఞ్చరాత్రికాన్ । అగ్నిమీతేఽఋగ్వేదానర్చపామచ తద్విదః ॥ ౧౮౯ ॥ తతస్సపరిగృహీతేతు క్షేత్రే దేవగృహాయకే । ద్వాదశాఙ్గులమానంతు దిక్షుదిక్ష్వష్టకం న్యసేత్ ॥ ౧౯౦ ॥ స్నాపితం పూజితం సమ్యక్ శిష్యాణాం శుభలక్షణమ్ । తదన్తస్సన్నిరోద్ధవోర్బుద్ధిధర్మగుణః క్రమాత్ ॥ ౧౯౧ ॥ ధర్మాద్యాశ్చాగ్నికోణాత్తు యావదీశపదం పునః । ప్రాగాదావుత్తరాన్తంచ అధర్మాద్యం చతుష్టయమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ శిలానామన్తరేభూమౌ షట్కం షట్కం క్రమేణతు । న్యస్తవ్యం పూర్వవర్ణాచ్చ వర్ణానాం పావసానకమ్ ॥ ౧౯౩ ॥ శబ్దబ్రహ్మానువిద్ధాంచ కృత్వైవం బుద్ధివాగురామ్ । సూత్రభూతాం న్యసేత్సమ్యక్ప్రాదతలసంస్థితామ్ ॥ ౧౯౪ ॥ న్యసేత్ప్రబణభిత్త్యర్థం తత్రైవహిశిలాష్టకమ్ । తాసుసంరోధయేత్సమ్యక్ప్రా

* తత్రారాధ్యంఖమూర్తింతు సంయజే

సుక్తాంస్తు దిగీశ్వరాన్ ॥ ౧౯౫ ॥ చక్రం తదన్తభూమీషాం భ్రమ ద్వహ్నిస్ఫులిఙ్గవత్। ధ్యానేన చిన్తయేద్వ్యాప్తం భూభాగం చాబ్జయోనికమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ ఆభోగం తదథశ్శేషం తమూర్ధ్వగగనేశ్వరమ్। బహిః ప్రాకారభిత్తీనాం సాస్త్రం సపరివారకమ్ ॥౧౯౭॥ ప్రాగాదావీశకోణాన్తమిన్ద్రాద్యంచాష్టకంన్యసేత్ । తథావిధేషూపలేషు అన్తర్యామిగతేషు చ ॥ ౧౯౮ ॥ తత్స్వనామ్నార్చయిత్వా తు బుగ్వేదాన్ పాఠయేత్తతః । క్లీబానవిద్యానిత్ర్రైయేదేవాస్తుయజుర్మయాన్ ॥ ౧౯౯ ॥ దేవవ్రతంచ సామజ్ఞాన్ ప్రపశ్యేభ్యన్తరంతతః । స్థిత్వాగ్రతోమన్త్రమూర్తేరధ్వవ్యాప్తిమనుస్మరేత్ ॥ ౨౦౦ ॥ బీజతశ్చాఙ్కురీభూతా పురస్తాద్వ్యక్తిమేతిసా । ప్రాసాద పీఠపర్యన్తం కుమ్భాధాగోపలాత్తువై ॥ ౨౦౧ ॥ భువనాద్వ్యయథావస్థో భావనీయస్తుసర్వదా । గర్భాచ్చాఖ్రియాసథిరాయవశ్చాద్యానం విలోకయేత్ ॥ ౨౦౨ ॥ మన్త్రాధ్వ శుకనాసాన్తం తత్త్వాధ్వ వేదికావధి । కాలాధ్వాక్షితుగళాన్తంచ వర్ణాధ్వాను తమూర్ధగః॥ సమీకృత్య పురాసర్వం ప్రాసాదం ¶ ప్రారభేత్తతః । ప్రాసాద స్థైర్యసిథ్యర్థం దేవసాన్నిధ్యసిద్ధయే ॥ ౨౦౪ ॥ సర్వదోషప్రశాన్త్యర్థం సర్వసమ్పత్తిసిద్ధయే । గర్భన్యాసం పురాకుర్యాద్గర్భగేహేయథావిధి ॥ ౨౦౫ ॥ రత్నైర్లోహైస్తథాబీజైఃకన్దైస్మృద్భిశ్చ పూరితామ్¶। సౌవర్ణీంరాజతీంవాథ తామ్రజాంవాస్వశక్తితః ॥ ౨౦౬ ॥ నవగర్తసమాయుక్తాం మఞ్జూషాంసాపిధానకామ్ । సంప్రోక్ష్యచాస్త్రతోయేన వస్త్రయుగ్మేన వేష్టయేత్ ॥ ౨౦౭ ॥ ధాన్యరాశౌ తువిన్యస్య మూలమన్త్రేణ దేశికః । అర్ఘ్యగన్ధాదినాభ్యర్చ్య కుణ్డే వా స్థణ్డిలేపివా ॥౨౦౮॥ * దేవముభ్యర్చ్యవిధివత్సమిద్భిస్సప్తభిఃక్రమాత్ । హుత్వా పూర్ణాహుతింపశ్చాదాచార్యస్సముపోషితః ।

క్షిణగళాన్తంచ ¶ ప్రాసాదే తతః * మావాహ్య

శుభ్రవస్త్రోత్తరీయశ్చ భూషణైరపిభూషితః । గన్ధమాల్యాలఙ్కృ
తాఙ్గో రాత్రౌలగ్నే సుశోభనే ॥ ౨౧౦ ॥ భాజనం తత్సమాదా
య వేదఘోషైశ్చమఙ్గళైః । వాద్యఘోషైశ్చసహితః కృత్వా
గేహం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ ప్రవిశ్య గర్భభూభాగం తత్ర ద్వారస్య
దక్షిణే । కృతంశ్వభ్రం పఞ్చగవ్యైస్సేచయిత్వాసమన్తతః ॥ ౨౧౨ ॥
తత్రభూమింతుచాఘ్రాయగన్ధైస్సమభ్యర్చ్య తతస్తుతామ్ । పరిచిన్త్య
ముఖుస్సాన్నతాం నామధ్యానంచ హరింస్మరన్ ॥ ౨౧౩ ॥ సర్వభూతధ
రేకాన్తే పర్వతస్తనమణ్డితే । సముద్రపరిధానీయే దేవిగర్భం సమా
శ్రయ ॥ ౨౧౪ ॥ ఇత్యుక్త్వా భాజనంశ్వభ్రే నిధాయ సుధయాత
తః । దృఢీకృత్యతతశ్శ్వభ్రం మృదాపూర్యసమన్తతః ॥ ౨౧౫ ॥
త్రిచతుఃపఞ్చగ్రాంవా రత్నాంకురాన్యస్మునీశ్వరాః । గర్భన్యాస
స్స్వయంవిప్రా దేవధామ్నోశ్చ వృద్ధిదః ॥ ౨౧౬ ॥ అకృతే గ
ర్భవిన్యాసే ప్రశస్యానాయోమనోర్హస్స్మృతః । తస్మాత్సర్వప్రయత్నే
న గర్భన్యాసం సమాచరేత్ ॥ ౨౧౭ ॥ ప్రాసాదస్యథవక్ష్యా
మి లక్షణం మునిపుఙ్గవాః । తలోమానాధికాశ్చైవ సాఙ్గులైరుచి
తైఃకైకైః ॥ ౨౧౮ ॥ ద్విద్వాదశకరంయావత్త్రిలెనో నాధికేనతు ।
శుభాయసిద్ధయేసిద్ధిగర్భగేహగృహస్యచ ॥ ౨౧౯ ॥ కృత్వాతు
త్రిస్థలానాంచ కరాణాంవా ఘనంపురా । త్యజేత్తదధికస్సమ్య
గ్యచ్ఛేదనం తద్విచారయేచ ॥ ౧౨౦ ॥ ఏకాద్యష్టమపర్యన్తా ధ్వజ
ధూమమృగేశ్వరాః । శ్వాచగోఖరమాతఙ్గవాయసాస్తు చతుశ్శు
భాః ॥ ౨౨౧ ॥ ఏకత్రిపఞ్చసప్తాఖ్యాస్సర్వత్రైవవిధీయతే । ఏవ
మన్తర్గర్భమేకైవ సహభిత్తిగణేనతు ॥ ౨౨౨ ॥ గర్భద్విగుణవిస్తీ
ర్ణం క్షేత్రం దేవగృహస్యచ । మన్దిరేత్వేకభిత్తీయే క్షేత్రమానం వి
ధీయతే ॥ ౨౨౩ ॥ గర్భోక్తం తత్త్రిభాగేన యుక్తం యుక్తేనవర్త్మ
నా । తత్రాపి వర్గస్వధాయేతు ఆయశుద్ధిం విచారయేత్ ॥ ౨౨౪ ॥

ఏవం నిర్గళకీకంచ భాగపీఠం వివర్జితమ్ । ప్రాసాద క్షేత్రమానంచ
తదుక్త్రమవధారయ ॥ ౨౨౫ ॥ షడ్భాగే నాథపాదేన త్రిభాగేనో
భయాత్మికా । రథకార్యం చతుర్దిక్షు తత్పంచాశేష్టవేష్టిభిః ॥
తృతీయాంశేన వైమధ్యే నిర్గమస్తు ప్రకీర్తితే । కోణాత్కోణాత్తు వై
శేషం భాగంభాగం ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ ఉచ్చ్రం గర్భసమం
పీఠం తత్పాదేన దశేనవా । పీఠోక్తాలయపీఠస్య లక్ష్మస్థిత్యంశకల్ప
నా ॥ ౨౨౭ ॥ చతుర్దిక్షువిధేయా వై బహుధా నత్రపూర్వికా । అ
ధోచ్ఛ్రాయంతు వైక్షేత్రాత్త్రికోణంగ స్థిరస్యచ ॥ ౨౨౯ ॥ కు
ర్యాద్వ్యర్ధగుణంచైవ ద్విగుణంవా యథేచ్ఛయా । ద్విరేఖా దశ
ధా కుర్యాత్తంచభాగైస్సమంపురా ॥ ౨౩౦ ॥ పిధేయం పీఠవత్ప
శ్చాదేకాంశేన మసూరకమ్ । తదూర్ధ్వే విహితా జఙ్ఘా గర్భమానే
నచోన్నతా ॥ ౨౩౧ ॥ భవోపకరణీయాభిర్దేవతాభిరలఙ్కృతా ।
జఙ్ఘాయామంశయుగ్మేన ఉపయానాధికేన వై ॥ ౨౩౨ ॥ కార్యం
శిఖరపీఠంతు పూర్వదక్షిణలక్షితమ్ । కిన్తు ప్రవేశనీయా సౌ తత్రచా
ర్ధాంశసంమితౌ ॥ ౨౩౩ ॥ శిఖరంచాత్రవిహితం భూమికా నవకాన్వి
తమ్ । సంకోచ్య తత్పురా సూత్రమాదాయోన్నతసంమితమ్ ॥ ౨౩౪ ॥
ఏతస్మాదేకవర్ణాత్తు జఙ్ఘోర్ధ్వయాస్త్రిపార్శ్వచ । సంస్పృశేచ్ఛిఖ
రంపీఠమఞ్జసా తన్నిరోధ్యచ ॥ ౨౩౫ ॥ ప్రాసాదాద్బహిరాద్య
త్రిభూభాగే తత్సమలేఖణ । కర్ణాదూర్ధ్వం నయేత్సూత్రం లాంఛ్య
మానం క్రమేణతు ॥ ౨౩౬ ॥ శిఖరోన్నతపర్యన్తం చతుర్దిక్ష్వేవమే
వహి । పర్యన్తోల్లాఞ్ఛ్యమానంతు కర్ణాత్కర్ణం సమాహితే ॥ ౨౩౭ ॥
యావత్కుముదపత్రాభా పాపాద్యచ్ఛిఖరమఞ్జరీ । ఏవమాలేఖ్యదృ
ష్ట్యైతు సమ్యాద్యన్తంతు పాతతః ॥ ౨౩౮ ॥ భూమికాణ్డప్రసిద్ధ్య
ర్థ దశయాపునః । ఉపరిష్టాత్తు భాగేన భవేదామల
సారకమ్ ॥ ౨౩౯ ॥ భూమయో భాగమానాస్తు తతస్తాసాం సమా

చరేత్ । తుయవృథ్వాదివిధానంతు తద్ద్విరష్టాంశసమ్మితమ్ ॥ ౨౪౦ ॥
పఞ్చభిన్నా పీఠరచనా తాసు నాగ్న్యాయథాస్థితా । సచక్రైర్విచిత్రైశ్చప
ద్మైః ప్రాసాదాభైస్తు చాభితైః ॥ ౨౪౧ ॥ సర్వైర్గ్వాలాక్షభైర్వై
ర్యూత్తైర్గన్ధర్వైస్సగీతరసస్థితైః । నవాంశేనోర్ధ్వభాగాత్తు స్వపాదేన
వినిర్గతమ్ ॥ ౨౪౨ ॥ ఉష్ణీషమూర్ధ్వభూమేస్తు కార్యం వైరచనోజ్ఝి
తమ్ । శిష్టం కృత్వా త్రిధా పీఠమణ్డపస్యైకేన పూర్వవత్ ॥ ౨౪౩ ॥ ద్వి
తీయేన తతస్కన్ధం తృతీయేనోర్ధ్వగేన తు । సుసమం శ్రీయుతం కుర్యా
ద్ఘణ్టాం ధాత్రీఫలాణ్డవత్ ॥ ౨౪౪ ॥ నవధోష్ణీషకం కృత్వా చతుర్భిర్వ్యా
దిశాభ్రమమ్ । త్రిభాగపృథుభాగేన సప్తమ్యాభ్యర్థకేవలా ॥
ఉన్నతా శిఖరాగ్రేణ సాపుష్పోత్పలదళోపమా । కార్యా శిఖరపీఠోర్ధ్వస
దివ్యాకర్మవిభూషితా ॥ ౨౪౬ ॥ తతశ్శుభతరం కుర్యాన్మణ్డపం స్తమ్భ
సంయుతమ్ । భూషితం విహగేన్ద్రైర్బలిమణ్డలకేన తు ॥ ౨౪౭ ॥ చ
తుర్ద్వారే తథా దిక్షు విధేయం మణ్డపత్రయమ్ । ప్రవేశత్రితయో
పేతం మణ్డపే మణ్డపం భవేత్ ॥ ౨౪౮ ॥ కుర్యాన్మణ్డపముక్తం వా
యథాభిమతనిర్గమమ్ । రథోపరథకాద్యంతు తేషాం గర్భాద్విధీయ
తే ॥ ౨౪౯ ॥ నిర్యాసో దశమాంశేన ద్వాదశాంశేన లాఙ్గలీ । అ
థవా షోడశాంశేన తే కార్యా నేమివత్పునః ॥ ౨౫౦ ॥ చతుర్దిక్ష్వ
తుస్సంలిప్తాఙ్గపీఠకర్మవిభూషితాః । శిఖరస్య చతుర్దిక్షు పీఠోపరి స
మాపయేత్ ॥ ౨౫౧ ॥ సమం రథకయుక్త్యా తు నాసికామఞ్జరీగణ
మ్ । మధ్యదేశచతుర్దిక్షు కుర్యాద్ద్వారగణం సమమ్ ॥ ౨౫౨ ॥ త్రిచ
తుఃపఞ్చషడ్భాగే తతో గర్భాద్విధీయతే । ద్విగుణం చోన్నతత్వే
న త్రిపఞ్చనవశాఖికమ్ ॥ ౨౫౩ ॥ యుక్తం ద్వాస్థద్వయేనైవ కు
మ్భభద్రశస్త్రైస్తు వా । విధివత్ స్థాపనం తస్య మన్త్రపూర్వం సమా
చరేత్ ॥ ౨౫౪ ॥ సంస్నాప్య మూలమన్త్రేణ సంపూజ్యాస్త్రాది
నా హృదా । శాఖామూలగతాం కుర్యాద్ధాతురత్నమయీం స్థితిమ్ ॥

సర్వాధారమయం మన్త్రం సన్నిరోధ్యహి తత్రవ। జ్ఞానశక్తియాత్మకం ధ్యాత్వా శిఖామన్త్రేణశాశ్వతమ్ ॥ ౨౫౬ ॥ దక్షిణోత్తరశాఖాభ్యాం శాఖాయుగ్మంతు విన్యసేత్ । హృన్మన్త్రేణ తమూర్ధ్వేతు రుద్రాద్యపరమేశ్వరమ్ ॥ ౨౫౭ ॥ సన్నిధీకృత్యసంపూజ్య గగనస్థేహుత్యమన్వరే। ద్వివిధం ధాతుజాలంతు రత్నం సిద్ధార్థశాలిలాన్ ॥ ౨౫౮ ॥ చన్దనాద్యాహిగన్ధాంయే క్షీరం దధిఘృతం మధు । శాలయస్సర్వబీజాని సర్వౌషధ్యస్సువిమ్రిణాః ॥ ౨౫౯ ॥ కృత్వానేత్రేణ నేత్రస్థాన్ ద్వారోర్ధ్వే పినివేశ్యతాన్। దృశ్యంభాగాప్తయేచైవ త్వదృశ్యం మోక్షసిద్ధయే ॥ ౨౬౦ ॥ చతుష్పాత్సకలాంధర్మం తమూర్ధ్వే సన్నిరోధ్యచ । చత్వారిశృఙ్గాఇతియ త్వారమేష్ట్ర్యాయాం స్తతః ॥ ౨౬౧ ॥ కర్మహోమాంశ్చయంకృత్వా పూర్ణాం మూలేనపాతయేత్ । ఏతద్బిన్బప్రతిష్ఠానాత్ప్రాగ్వత్సర్వాన్సమాచరేత్ ॥ ౨౬౨ ॥ స్థిత్యపేక్షావశేనైవహ్యాలయస్యతువై విభోః । అనన్తభువనంనామ సర్వకామాపవర్గదమ్ ॥ ౨౬౩ ॥ చతుష్ప్రకారమేవంహి ప్రాసాదం విద్ధిపీఠవత్ । రచనా సన్నివేశోత్థభేదేనానేకధాతథా ॥ ౨౬౪ ॥ పతత్రీశమృగైర్నైస్తు నిధిభూతోపమైర్ఘటైః । శఙ్ఖపద్మాజితాభిస్తు సోపానపదపఙ్క్తిభిః ॥ ౨౬౫ ॥ యుక్తం ద్వారవశేనైవ తథాపీఠవశాత్తువై । విస్తారగ ప్రతిదిక్సంస్థస్వరుణస్యవిధీయతే ॥ ౨౬౬ ॥ గర్భోద్ధక్షేత్ర సంజ్ఞోవా జగతీకస్యలాఙ్గలీన్ । జ్ఞేయస్సజగతీకస్య తస్మానేనాపిసర్వదిక్ ॥ ౨౬౭ ॥ పభ్యగపాదాదికంకుర్యాత్పాదాద్యంశోజ్ఝితంతువై । బధ్వాచాయతనానాంచ సంస్థితశాస్త్రజ్ఞసేవరా ॥ ౨౬౮ ॥ చతురాయతనం విద్ధిప్రాసాదైర్దిక్ప్రయస్థితైః । ఆద్యేనసహకోణస్థైస్తత్పంచాయతనంస్మృతమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ విజ్ఞేయమష్టాయతనం త్రిభిరన్యైస్తు దిగ్గతైః । వినామధ్యస్థితేనైవ దిగ్గతైస్తు ద్విభిర్ద్విభిః ॥ ౨౭౦ ॥ తద్దశా

యుతవస్త్రేన యుక్తమేకాధికం భవేత్ । ప్రతోళీ పక్షగే నైవ ప్రా
సాదద్వితయేన తు ॥ ౨౬౧ ॥ ద్వాదశాయతనం విద్ధి సహామధ్యస్థితే
న తు । తదేవాధికసంజ్ఞం తు అతోఽన్యే నష్టసంజ్ఞికః ॥ ౨౬౨ ॥ పర
స్పరముఖౌ కుర్యాత్ప్రాసాదౌ ద్వారదేశగౌ । ప్రాసాదాభిముఖా
స్త్వేవ దిక్త్రయే వస్థితాస్తు యే ॥ ౨౬౩ ॥ కోణస్థాభ్యాం చ సాం
ముఖ్యం ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాం విధీయతే । ద్వాభ్యాం చాభిమతా
భ్యాం తు కుర్యాదుచితదిఙ్ముఖమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ ద్వే పరస్పరవక్త్రే
తు కోణదేశసమాశ్రితే । ద్వారాద్యనష్టాయతనే ప్రాసాదానాం
దః హీయతే ॥ ౨౬౫ ॥ యథాభిమతదిక్స్థాని కర్తవ్యాన్యవిశఙ్క
యా । నతత్ర తేషాం భవతి వేధదోషః పరస్పరమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ అఙ్గ
భావగతత్వాచ్చ ప్రధానాయతనస్య వై । అర్ధేన చ త్రిభాగేన హీతఙ్గ
పాదేన చాఙ్గనాత్ ॥ ౨౬౭ ॥ పరణ్డకస్య చోచ్ఛ్రాయస్తద్విస్తార
స్యథోచ్ఛ్రితేః । యచ్చపీకోపమం కుర్యాత్ శ్లక్ష్ణం సోష్ణీషమేవ వా ॥
యుక్తం కోటిగణేనాథ నానాదేవాస్త్రగేన తు । యదేకాయతనం చై
వ తత్ప్రాఙ్గనం తన్మహీయతే ॥ ౨౬౯ ॥ యుక్తం లఘుపరణ్డేన కేవలం
నాపరణ్డకమ్ । యదా ద్వ్యాయతనాద్యం చ ద్వాదశాయతనాన్తిమ
మ్ ॥ ౨౭౦ ॥ ఏకదిగ్వక్షమాణం చ చతురశ్రాయతేఙ్గనే । వృత్తా
యతే వావితతే ప్రాసాదే చోక్తలక్షణే ॥ ౨౭౧ ॥ యస్మాద్దేవాల
యానాం చ అఙ్గనానాం విశేషతః । చతురశ్రాదిపీఠానాం నిత్యమే
వ మహీయతే ॥ ౨౭౨ ॥ అన్యోన్యానుగతత్వం తు హితం వాపేక్షి
కం తు వై । భూమిభాగవశేనైవ తత్రైవార్చావశేన తు ॥ ౨౭౩ ॥ నా
నాఫలవశేనాపి తథాశోభావశేన చ । § భూభాగశ్చతురశ్రస్తు చతు
రశ్రాయతాద్వనమ్ ॥ ౨౭౪ ॥ వర్తులాత్సర్వకామాప్తిర్భిన్నవృత్తిస్తు
గదాయతాత్ । దృష్టాదృష్టఫలేప్సూనాం లోకాస్తు మహాదాదయః ॥

§ భూలాభశ్చ

యచ్ఛన్తి వైష్ణవంస్థానమారోగ్యం భూతిముత్తమామ్ । వైష్ణవానా
మకామానాం చ్యుతేరన్తే పరంపదమ్ ॥ ౮౬ ॥ మునయః —
ప్రాసాదలక్షణమిదం శ్రుతంత్వత్తో మునీశ్వర । తస్య సంస్థాపనవి
ధిం విస్తరేణ ప్రకాశయ ॥ ౮౭ ॥ నారదః — ప్రాసాదాదిప్రతి
ష్ఠానాం శృణుధ్వం విధిముత్తమమ్ । ప్రాసాదస్యాగ్రతఃకృత్వా
పూర్వవదాగమణ్డపమ్ ॥ ౮౮ ॥ సర్వోపకరణైర్యుక్తం సర్వల
క్షణసంయుతమ్। ప్రాసాదస్యాపి పరితః కుర్యాత్ కుణ్డాష్టకం గురుః॥
హోమగార్త్యేదరభావేతు ప్రాసాదాగ్రప్రకల్పితే । యాగమణ్డప
భూభాగే కుణ్డమేకం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౯౦ ॥ సమస్తమూర్తిపీఠం
చ హోమం తత్రైవ కల్పయేత్ । ప్రాసాదస్థాపనాత్పూర్వం త్రీణి
యే పఞ్చ వేదివా ॥ ౯౧ ॥ దివసేత్వఙ్కురారోపం యథావిధి
సమాచరేత్ । శైలోక్తంపూర్వవత్కుర్యాద్బిమ్బం కృత్వా ధాతుమయం
తు వా ॥ ౯౨ ॥ తద్విగ్రహక్రమేణైవ సూత్రైర్విన్యస్యవైసహ । గు
హ్యాన్యస్మిన్దినే యాగమణ్డపేహ్యుక్తలక్షణే ॥ ౯౩ ॥ అధివా
స్య యథాన్యాయం సర్వోపకరణాన్వితమ్ । స్నానాద్యమఖిలం
తాభ్యామాపాద్యచ యథావిధి ॥ ౯౪ ॥ తస్మిన్రత్నాది సంయు
క్తే బిమ్బంకుమ్భే నివేశ్యచ । వస్త్రైరాభరణైర్గన్ధపుష్పైర్వచ్ఛన్నం
కృత్వాన్యథ్యపుష్పవత్ ॥ ౯౫ ॥ శనైర్గప్రాసాదపర్యఙ్కమాగు
హ్యాన్మూర్తిపైస్సహ । తత్రప్రోక్తాడవాదీంస్తు కుర్యాత్సన్న్యాశవాది
కాన్ ॥ ౯౬ ॥ ఆచరేద్రత్నవిన్యాసం సర్వంవా వాహనోదితమ్ ।
నివేశనీయమిత్యేవ బిమ్బం కుమ్భసమన్వితమ్ ॥ ౯౭ ॥ హృదా
ద్యస్తనిరుద్ధేన మూలమన్త్రేణలాఞ్ఛలీన । తతోద్యమనుసన్ధానమే
కంకృత్వావరాన్వితమ్ ॥ ౯౮ ॥ సామాన్యలక్షణంపశ్చాత్పూర్వ
ప్రోక్తంవై కలాత్మకమ్ । సంపూజ్య వాసపాచ్ఛాద్య సుధయావ్య
క్తతాంనయేత్ ॥ ౯౯ ॥ తతఃపిణ్డం తమూర్ధ్వేతు పాణ్డంతుర్యాద్య

థోదితమ్ । ప్రాసాదం స్నాపయేత్పశ్చాత్షడ్భిస్సిద్ధార్థకాదిభిః ॥ సుధామయం చేత్ప్రాసాదం దర్పణే స్నానమాచరేత్ । సమాలభ్యార్చయిత్వా చ స్రగాద్యైర్గన్ధయేత్తతః ॥ ౩౦౧ ॥ ప్రాసాదపట్టికాయాం తు పఞ్చవింశతి తన్తుభిః । బధ్వా తు కౌతుకం పశ్చాత్తురాత్ర్యాం చాప్యధివాసనమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ స్నపనం దర్పణే కుర్యాత్ప్రాగ్వద్దేశికసత్తమః । ప్రాసాదస్య చతుర్దిక్షు మూర్తయః కల్పితా యది ॥ ౩౦౩ ॥ తేషాం నేత్రాణి చోన్మీల్య యథావిధి మునీశ్వరాః । సర్వాసాం న్యస్య తథా యోగం వక్ష్యమాణేన వర్త్మనా ॥ ౩౦౪ ॥ ప్రాసాదస్యాపి కుర్వీత పూర్వద్వారాధివాసయేత్ । ప్రాసాదస్యాగ్రపర్యన్తం కుమ్భధారోపలాత్తు వై ॥ ౩౦౫ ॥ లోకాధ్యక్షాద్దేవానాం న్యాసం ప్రాగ్వత్సమాచరేత్ । దిఙ్మూర్తీనాం తథాష్టేషు మూలమన్త్రాన్ప్రకాన్న్యసేత్ ॥ ౩౦౬ ॥ కలశేష్వణ్డకేచైవ ప్రాసాదస్థాన్ సమర్చయేత్ । ప్రాసాదపరితః క్షిప్త్వా కుణ్డేష్వగ్నిం యథావిధి ॥ ౩౦౭ ॥ సంస్కృత్య వాసుదేవాదీన్ ప్రభవాప్యయయోగతః । సన్తర్పయేద్యథాశాస్త్రం యద్వా తత్పురతస్థితే ॥ ౩౦౮ ॥ కుణ్డేషు సకలం హోమమాచార్యస్స్వయమాచరేత్ । మన్త్రాంశ్చ పారయేద్విప్రాన్ స్వప్రతిష్ఠాం నయేత్తు వై ॥ ౩౦౯ ॥ సంరోధ్య చ క్షమన్త్రం తు తత్ర ధ్యానవిధానస్స్వయమ్ । పూర్ణాన్తమఖిలం కృత్వా విధానేనైవ వై పునః ॥ ౩౧౦ ॥ పురోహరేణ వై సామ పారయేత్సామగాంస్తు వై । చక్రమామలసారస్య మధ్యతస్సన్నివేశయేత్ ॥ యథాభిమతరూపం తు దిగ్వక్త్రం వామ్బరాననమ్ । స్వశక్తివర్ణదణ్డస్థం చణ్డమార్తాణ్డభాస్వరమ్ ॥ ౩౧౨ ॥ చక్రమన్త్రం న్యసేత్తస్మిన్ వర్ణాధ్యానం పురోదితమ్ । గత్యాగతిప్రయోగేన ప్రాక్ప్రమేయజ్ఞలక్షణమ్ ॥ ౩౧౩ ॥ నాన్యథావత్పురాజ్ఞాత్వా ద్రవ్యమూర్తిగతం [illegible] । కుర్యాత్తత్రోద్వసథానం నాన్యథా తు మహామ

తే ॥ ౩౧౪ ॥ అమలం శాన్తసంజ్ఞం వై తథా శాన్త్యాదితోదితమ్ ।
ఏకమేవహి తన్మూర్తిం యచ్చక్రం వేత్తి తత్వతః ॥ ౩౧౫ ॥ సోఽస్మిన్
సంసారచక్రే తు వర్ణాశ్రమనివాసినామ్ । సర్వధర్మరతానాంచ చ
క్రవర్తిత్వమాప్నుయాత్ ॥ ౩౧౬ ॥ యచ్చ బ్రహ్మమూర్త్యైకదీ
సిద్ధమాత్రం నిరాశ్రయమ్ । అన్తర్బహిస్థం సర్వేషాం మోక్షదంచా
మలం స్మృతమ్ ॥ ౩౧౭ ॥ క్షితిగగనతుల్యం యత్సహస్రాదిత్యసన్ని
భమ్ । నిరఞ్జం తీక్ష్ణధారం వై తచ్ఛాన్త్యాఖ్యం హి యోగదమ్ ॥ ౩౧౮ ॥
యత్తు నానాఙ్గభావేన స్వాతన్త్ర్యేణ స్వయమేవహి । సర్వదిక్ప్రే
ష్టితాంకృత్వా స్వాఙ్గైర్వ్యాప్యభివర్తతే ॥ ౩౧౯ ॥ ఈషద్వలభ
యన్నాభేరరాణామన్తరేఖవత్ । శాన్త్యోదితంచ తద్విద్ధి చక్రమిచ్ఛా
ఫలప్రదమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ యచ్ఛాన్తమూర్తౌ సమ్బద్ధం సర్వం కృత్వావ
తిష్ఠతే । ప్రవృత్తం నాభిపూర్వంతు ఉదితాఖ్యంతు చక్రరాట్ ॥
తస్మిన్నారాధితో మన్త్రీ స్తద్దైవం సంపూజితం స్మృతమ్ । జప్తం సన్త
ర్పితం భక్త్యా సర్వేషాం సర్వమృచ్ఛతి ॥ ౩౨౧ ॥ ఏవం చాభిమతం
చక్రం సర్వవిఘ్నక్షయంకరమ్ । ప్రతిష్ఠాప్య సమభ్యర్చ్య తతోఽ
స్త్రం సమనన్తరమ్ ॥ ౩౨౩ ॥ త్రియంశేన శిఖాముచ్చం ఖగరా
ట్పరిభూషితమ్ । సంస్కృత్య ధ్వజదణ్డంచ శిఖామన్త్రేణ విన్య
సేత్ ॥ ౩౨౪ ॥ తతో వివిధవర్ణంచ కిఙ్కిణీగణభూషితమ్ । ధ్వజా
గ్రశిఖరాగ్రంతు యత్తద్దిగ్గుణకృత్త్రిమమ్ ॥ ౩౨౫ ॥ దైర్ఘ్యాద్ద్వా
దశమాంశేన ద్విదశాంశేనవా తతమ్ । కృత్వాస్త్రసన్నిధిం తస్మిన్
లాఞ్ఛనాఖ్యే పురాపటే ॥ ౩౨౬ ॥ నివేశ్య ధ్వజదణ్డాగ్రే గన్ధా
ద్యైరర్చయేత్తతః । సుధామయాదిబిమ్బానాం స్థాపనే మునిపుఙ్గ
వాః ॥ ౩౨౭ ॥ బిమ్బప్రాసాదయోర్విప్రా యుగపత్ స్థాపనం భ
వేత్ । ప్రాసాదస్య ప్రతిష్ఠైకం సమాపాద్య కృత్తికామయా ॥ ౩౨౮ ॥
మృత్పాదిప్రతిష్ఠాంచ శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । ప్రథమ[illegible]ణ్టపం

చాగ్ర్యం తత్రైవాస్థానమణ్టపమ్ ॥ ౩౨౯ ॥ ప్రాకారం పచనావాసం
కోశాగారామ్బరాస్పదే । పుష్పపానీయశాలాంచ తథావై యా
గమణ్టపమ్ ॥ ౩౩౦ ॥ ధాన్యాగారాదికం సర్వం సఙ్క్షాళ్య బహు
భిర్జలైః । పర్యగ్నికరణంచైవ మార్జనోల్లేపనాదికమ్ ॥ ౩౩౧ ॥ కా
రయిత్వా ద్విజవరైర్గవ్యైస్సంప్రోక్ష్య పఞ్చభిః । వితానాద్యైరల
ఙ్కృత్య మణ్టపాదీన్ విశేషతః ॥ ౩౩౨ ॥ ప్రధూపయిత్వాఽగరుభిర్ది
పానారోప్య సర్వతః । సుధాచూర్ణైరలఙ్కృత్య అక్షతాన్వికిరేద్భు
వి ॥ ౩౩౩ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వాతు వాస్తుపూరుషమర్చయే
త్ । ధాన్యపీఠం ప్రకల్ప్యాథ కుమ్భం తత్రసలక్షణమ్ ॥ ౩౩౪ ॥
సోపకుమ్భం సకరకం న్యస్య పార్శ్వేస్సలక్షణమ్ । తత్రదేవం సమభ్య
ర్చ్య సాఙ్గం సపరివారకమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ కుణ్డేవా స్థణ్డిలే వాపి ప్రతిష్ఠా
ప్యానలం తతః । తత్రదేవంతు సన్తర్ప్య పూర్ణాన్తం దేశికోత్తమః ॥
సుముహూర్తేతు సంప్రాప్తే ప్రోక్షయేత్కుమ్భతోయతః । సర్వత్ర
మూలమన్త్రేణ దేశికోమన్త్రవిత్తమః ॥ ౩౩౬ ॥ ఇత్యేవం మణ్ట
పాదీనాం ప్రతిష్ఠావిధిరీరితః । మణ్టపాది ప్రతిష్ఠాయాం గోపురస్థా
పనే తథా ॥ ౩౩౭ ॥ భూపరిగ్రహపూర్వంతు గర్భన్యాసం సమా
చరేత్ । గర్భంతు మణ్టపాదీనామగ్నికోణేతువిన్యసేత్ ॥ ౩౩౮ ॥
గోపురస్యభవేదాద్యే గర్భన్యాసో మునీశ్వరాః । గోపురస్యప్ర
తిష్ఠాంతు కుర్యాత్ప్రాసాదవద్బుధః ॥ ౩౪౦ ॥ తత్రైవ దేవతా
న్యాసే విశేషః కథ్యతేఽధునా । శాఖామూలాదిషు యజేచ్చక్రా
ద్యాన్ ధర్మపశ్చిమాన్ ॥ ౩౪౧ ॥ కవాటద్వితయేపూజ్యౌ కాలా
గ్నిర్వరుణస్తథా । న్యసేజ్జఙ్ఘాసమూహేతు భవోపకరణామహాన్ ॥
మూర్తయః కేశవాద్యాస్తు జఙ్ఘాగ్రేపరిసంస్థితాః । విన్యసేత్ప్రా
స్తరోద్దేశే చక్రాద్యాయుధసఞ్చయమ్ ॥ ౩౪౩ ॥ పూర్వవద్వేది
కాగ్రీవాశిఖరోద్దేశభూమిషు । న్యస్యావిభవదేవాంశ్చ పద్మకాథా

న్త్రిమున్ద్విజాః ॥ ౩౪౪ ॥ తలేతలెగోపురస్య దిజ్యూర్ధ్వేశ్చ యథా
పురమ్ । ప్రాసాదోక్తవిధానేన కల్పయేన్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౪౫ ॥ తత
స్తు కలశాధారవేదికాయాస్తలేద్విజాః । సుదర్శనంతుషడరం యజే
త్కుమ్భచతుష్టయే ॥ ౩౪౬ ॥ వాసుదేవాదికాఙ్గపూజ్యాఙ్గకుమ్భ
షట్కే కృతేసతి । సంపూజ్య కేశవాదీనాం షట్కంకుమ్భాష్టకే
కృతే ॥ ౩౪౭ ॥ కేశవాద్యష్టకంపూజ్యం ద్విషట్కే ద్వాదశార్చ
యేత్ । యుగ్మయోగేన కుమ్భానాం స్థాపనం మోక్షకాఙ్క్షిణః ॥
ఇతరస్యాయుగ్మయుక్త్యా కుమ్భస్థాపనమాచరేత్ । ఏకస్మిన్ స్థాపితే
కుమ్భే వాసుదేవంసమర్చయేత్ ॥ ౩౪౯ ॥ త్రయాణాం కేశవాదీంశ్చ
పూజయేద్ద్విజసత్తమాః । ఇత్యేవం దేవతాబృన్దం గోపురేన్యస్యపూ
జయేత్ ॥ ౩౫౦ ॥ ప్రాసాదాదిప్రతిష్ఠాయాం విధిరేవంమునీశ్వరాః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ప్రాసాదాదిప్రతిష్ఠావిధిర్నామ
షోడశోధ్యాయః.

నారదః — అథబిమ్బస్య పీఠాదేర్లక్షణం వక్ష్యతేద్విజాః।
చిత్రమృత్కాష్ఠశైలోత్థం సల్లోహమయమేవవా ॥ ౧ ॥ భేదభిన్నం
ద్విజాతీనాం హితంబిమ్బం ఫలార్థినామ్ । తదభిన్నమకామానాం
ప్రాప్తంచావ్యవిరోధకృత్ ॥ ౨ ॥ తత్ర చిత్రమయంవిద్ధిభిత్తికాష్ఠా
మ్బరాశ్రితమ్ । పునర్వర్ణక్రమేణైవ చతుర్ధాచామ్బరోత్థితమ్ ॥ ౩ ॥
తచ్చకార్పాసకౌశేయ క్షౌమశాణమయంతువై । మృజ్జమేవం
సికతాద్యుత్థం పాత్రజం వివిధమేవచ ॥ ౪ ॥ అశ్వత్థం బ్రహ్మవృక్షో
త్థం శ్రీపర్ణీసురదారుజమ్ । సాలతాలమయంచైవ శాంశవం తిన్దుసా
రజమ్ ॥ ౫ ॥ ఏవం ద్వన్ద్వద్వయంవిద్ధి ద్విజాదీనాం యథాక్రమమ్।
అథాన్యే దృఢమూలాశ్చ సారవన్తోహియాజ్ఞికాః ॥ ౬ ॥ సాధా

రణాశ్చ ధాతుజ్ఞాంతు ప్రతిమాద్యేచకర్మణి । సామాన్యం భుక్తిముక్త్య ర్థమశ్మమృణ్మయవత్ స్మృతమ్ ॥ ౭ ॥ తారహాటకతామ్రోత్థమార కూటమయంతథా । ఏవంహిభూమయోవస్త్రపాషాణా ధాతవో మతాః ॥ ౮ ॥ వజ్రాదయోఽఖిలారత్నాస్సితరక్తాదిలక్షణాః । అసామాన్యాస్సఫలేష్వేషాం లాభాలాభవశాత్తునః ॥ ౯ ॥ సంయక్షస్వమూర్తిమన్త్రైస్తు జపహోమార్చనాదినా । నయేత్సామాన్యభావిత్వం తథాతత్కారణార్చనాత్ ॥ ౧౦ ॥ యజేత్సర్వాం ధరాంశైలం మృదా పాదనకర్మణి । ఏవంపటమయీమర్థంతు వరుణం పవనస్పతిమ్ ॥ ౧౧ ॥ సరత్నానాంచ ధాతూనాం సన్నిబద్ధరేఽర్కపావకౌ । రత్నాశ్రయేణ ధాత్వర్థే నార్చాదేశేనవై వినా ॥ ౧౨ ॥ తథార్చనాసన్నేనైవ చక్రపద్మమయాదినా । నారతీన్ప్రతిమాశస్తా ధ్యాయినాం ధ్యానసిద్ధయే ॥ ౧౩ ॥ కేవలాలఘుమానాచ ప్రమాణావయవోజ్ఝితా । వర్ణాశ్రమగురుత్వాచ్చ స్వామిత్వాదఖిలస్యచ ॥ ౧౪ ॥ భూతాది దేవరూపత్వాదుత్తమాద్యేషు వస్తుషు । నృపశ్చార్చ్యతివైనిత్యం సవిశేషపదేస్థితమ్ ॥ ౧౫ ॥ కింపునర్యోఫలాః స్త్రీ భక్తిశ్రద్ధాపరస్సదా । బుద్ధ్యైవం చిత్రబిమ్బార్థీ యత్నేనేదం సమాచరేత్ ॥ ౧౬ ॥ గుహ్యకాఽ గృహదేవాంస్తు హృదార్చాల్పగ్యాదినాపురా । మలభస్మతుషాఙ్గారకేశకీటనఖతృణమ్ ॥ ౧౭ ॥ మూలకణ్టకచర్మాస్థిసామాన్యోష్మాహిన్నభిత్తికా । భవత్యనర్థదావశ్యమతః ప్రాక్చతురఙ్గులమ్ ॥ ౧౮ ॥ విహాయమృద్దలంభిత్తేరీషద్బిమ్బాత్తువాధికమ్ । ఉక్తదోషవిముక్తాథ పఞ్చగవ్యేనసామ్భసా ॥ ౧౯ ॥ మృద్ద్వియయామృదాభూయస్తద్భిత్త్యంశం ప్రపూర్యచ । శస్త్రాణి కాష్ఠఫలకాం మృగచర్మసమాంపురా ॥ భవింవిహాయ శుధ్యర్థం తురీముక్తంతువైఘటమ్ । ప్రక్షాళ్య సలిలెనైవ త్వస్త్రజప్తేనసప్తధా ॥ ౨౧ ॥ హృన్మన్త్రేణతుసాస్త్రేణ

మూర్తిమన్త్రాన్నివితేనచ । తీర్థదేశాన్నదీతీరాత్పుణ్యక్షేత్రాచ్చ పర్వతాత్ ॥ ౨౨ ॥ అపాస్యదోషసంకీర్ణాం మూర్ధ్నా ప్రాదాయ మృత్తికామ్ । సాపచూర్ణాథసంశోష్యాపూపలిప్తే ధరాతలే ॥౨౩॥ శాణమూర్ణంచకార్పాసం ససూత్రంచావిజంతథా । కృత్వా పాషాణభిన్నం ప్రాగ్యోజ్యంతత్రసవాలుకమ్ ॥ ౨౪ ॥ ఈషద్గోమయయుక్తేన భూరిక్షీరఘృతాదినా । భావయేత్పూర్వ్యోక్తేన ఖాదిరేణ కషేణచ ॥ ౨౫ ॥ సిద్ధార్థకాతసీస్నేహతిలోత్థైనతువైసహ । క్లేదయేచ్చ త్రిసప్తాహం భాణ్డేకృత్వాయసాదికే ॥ ౨౬ ॥ మారుతానలసూర్యేన్దు దర్శనేనవినైవహి । తయాసమావృతం బిమ్బం శుభకాష్ఠాన్తరీకృతమ్ ॥ ౨౭ ॥ వస్త్రేణచ్ఛాద్య లోహానాం కృత్వా ప్రక్షాళనంతతః । మార్జనం భూతినాభూయస్తథాతన్మన్త్రితేనచ॥ భక్త్యాప్రవర్తమానస్తు బిమ్బసాధనకర్మణి । సర్వత్రచాగ్రమన్త్రస్య కుర్యాన్నిర్విఘ్నశాన్తయే ॥ ౨౮ ॥ పూజనంహవనంభూతబలిదానంసదక్షిణమ్ । సమ్యగ్గ్రహణకాలేతు పఠితాన్యాన్యమేవహి ॥ ౩౦ ॥ స్వచ్ఛైలదారుగ్రహణే విశేషస్త్వధునోచ్యతే । సర్వత్రైవచ్ఛకాలేతు నిమిత్తముపలక్ష్యచ ॥ ౩౧ ॥ విశేషార్చనయాత్రాయాం తచ్ఛుభేనశుభోదయః । అశుభేననిమిత్తేన యాత్రాంవిఘ్నపతేర్భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ విరామేణతు జప్యేన శాన్తిస్వస్త్యయనాదినా । నివర్తనేన తద్వస్త్యాద్గృహతేశుభకృద్యతః ॥ ౩౩ ॥ మన్త్రముఖ్యైర్వ్యయాత్రాయాంముఖ్యర్థాదిష్టాం వినద్యచ । నైవేద్యశేషభుగ్వామీ చారస్థస్సంయతేన్ద్రియః ॥ ౩౪ ॥ ప్రాఙ్ముఖస్సంస్మరేన్మన్త్రం సముత్థాయామృతోదయే । పరిజ్ఞాయపరాంమూర్తింతన్మూర్త్యన్తరమేవవా ॥ ౩౫ ॥ యాంయాంత్తదీయం దిగ్భాగం తదభావాత్తుచాన్యదిక్ । సహాయైరప్రమత్తైస్తు శిల్పిభిస్సహసంవృతః ॥ ౩౬ ॥ లాజదధ్యక్షతైశ్చన్ద్రైర్వాద్యయాత్రావప్రపురస్సరైః । సౌవర్ణనవ్యం

మహోత్పాతాస్త్వగస్పందస్తు దక్షిణః ॥ ౩౭ ॥ శుభా వాణీ ధ్వజశ్శ్వే
తస్త్రీర్వాద్యఫలాదయః । గోగజాశ్వద్విజాః కన్యా నవభాణ్డం
దమృద్దధి ॥ ౩౮ ॥ ఆర్ద్రమాంసాన్యలజాఙ్కురో మదిరాగ్నిఘృతం
పయః । సిద్ధార్థం శాలిబీజాది దర్భసద్మమఞ్జరీ ॥ ౩౯ ॥ ఛత్త్రంచవ
స్త్రం ధ్వజో యానం రోచనా కుఙ్కుమం మధు । దర్పణం చామ
రోపాఽఙ్కురో ధాతవశ్శస్త్రసఙ్గితాః ॥ ౪౦ ॥ రత్నాని వైబుధం బిమ్బం
మధుమత్తో హ్యకాతరః । జీవముత్స్యనిమిత్తంచ మనసో యదఖేదద
మ్ ॥ ౪౧ ॥ తత్సర్వం దర్శనే శ్రేష్ఠం తక్షేదదమశోభనమ్ । స్వగృ
హద్వారదేశాచ్చ పథిసప్తపదావధి ॥ ౪౨ ॥ క్రమమాణే నిమిత్తం
చ ఫలం యచ్ఛతి తేనహి । నిర్గత్య నగరాద్గ్రామాత్క్రోశార్ధం క్రో
శమేవ వా ॥ ౪౩ ॥ గృహ్ణీయాచ్ఛకునం చిహ్నం నకులాజమయం
స్వనః । పూర్ణాత్సార్ధాధికాత్క్రోశాద్ధితకృన్మృగదర్శనమ్ ॥ ౪౪ ॥
దిక్ష్వశేషాస్వకీర్తే సిద్ధిర్వ్రజేద్యత్ర విశేషతః । సిద్ధికృచ్చాప్యమ్బరంస్వ
చ్ఛం సుదీప్తా భాస్కరాదయః ॥ ౪౫ ॥ మరుత్సుఖావహాస్స్నిగ్ధప్ర
దక్షిణగస్స్థిరః । దివ్యాప్యుత్పాతనిర్ముక్తస్స కాలస్సిద్ధిసూచకః ॥ ౪౬ ॥
హంసశ్శుకో భరద్వాజః కోకిలః ఖఞ్జరీటకః । మయూరో భ్రమరశ్చక్ర
వాకాద్యాః ఖేచరాశ్శుభాః ॥ ౪౭ ॥ భూచరా నకులాస్సౌమ్యాః
సితాదిగ్రహగోళకాః । గన్ధాఖుర్జమ్బుకశ్చైవ సర్వేషాం దర్శనం శుభ
మ్ ॥ ౪౮ ॥ మృగాణాం హరిణస్సింహో వ్యాఘ్రశ్శశకచిత్ర
కాః । సిద్ధిసంసూచనాస్సర్వే సర్వేషాం విహితం తు వై ॥ ౪౯ ॥ ప్రద
క్షిణం విశేషేణ వ్యత్యయే జమ్బుకశ్శుభః । ద్విజాతికం రుతం స్ని
గ్ధం సిద్ధికృత్తచ్చ సౌఖ్యదమ్ ॥ ౫౦ ॥ సముత్పన్నే నిమిత్తే తు ధా
తుసఙ్క్షేపకర్మణి । ప్రతీక్షితుం నయుజ్యేత యదాశాన్తిస్తదాచరేత్ ॥
పూర్వోక్తాం చిత్తశుద్ధ్యర్థం సవిశేషాం సదక్షిణామ్ । ప్రవిశ్య విధి
వత్ క్షేత్రం నిరీక్షేత స్వతేజసా ॥ ౫౨ ॥ పశ్యేద్యచ్ఛిలాం గుణవతీం

తరుం వా కర్మణి శుభమ్ । వర్జయేదతివృద్ధాంచ పరిక్షీణత్వచం త
థా ॥ ౫౩ ॥ సభగ్నాం దావదగ్ధాంచ నిశ్శబ్దాం రూక్షవిగ్రహామ్ ।
సవాలుకాంచ సచ్ఛిద్రాం బిన్దుయుక్తాం పుటోద్వహామ్ ॥౫౪॥ ఆ
ఖువర్ణ్ణరమీనాహి మార్జారశశకోపమామ్ । సవర్ణపరవర్ణోత్థసిరా
జాలేనసన్తతామ్ ॥ ౫౫ ॥ ప్రాగుక్తరూపసామ్యేఽపి వాదమీషాం గ్ర
హణంహితమ్। పారావతశుకాబ్జాభా మధుమాఞ్జిష్ఠమాషభా ॥౫౬॥
గుర్వీహృద్యాశుభాస్నిగ్ధా అతోఽవాన్యాభిశస్యతే । సుహృద్యే
భూతలేమగ్నా జలాశయతలస్థితా ॥ ౫౭ ॥ ఛన్నా తరువరైశ్చై
వ వనరాజివ్యవస్థితా । వేష్టితావల్లిభిశ్చైవ తథైవౌషధిభిస్స్మృతా॥
ఊర్ధ్వగా జానుదేశాచ్చ ఏకపిణ్డీకృతామృదుః । మోక్షదా చశ
క్తా స్త్రీవై భోగదాసుతలాసనా ॥ ౫౯ ॥ దిఙ్ముఖోఽభయకరీ ప్రా
ఙ్మూర్ధా భూరితరాయుషే । అతోఽన్యథాస్తనాకీర్తియశోవృద్ధికరీమ
తా ॥ ౬౦ ॥ వంశవృద్ధిసమారోగ్యశాన్తికృత్సర్వం యదాప్స్యదిక్ ।
పుష్టిమున్నతిసన్మేధాం యచ్ఛత్యుత్తరమస్తకా ॥ ౬౧ ॥ ఏవం పు
రాపరిజ్ఞాయ పృష్ఠోరుచరణంశిరః । బాలాత్మనా సవీర్యేణ ప్రోక్ష్య
త్యసహశిల్పిభిః ॥ ౬౨ ॥ ప్రాఙ్ముఖంచోత్తరస్యాదిక్ప్రాగ్భా
గచోత్తరాననమ్ । స్థలేవతార్క్ష్యమన్త్రేశమిష్ట్వాస్రక్చన్దనాదినా ॥
ధాత్వత్స్వాశిలాన్తసంరుద్ధం సంపూజ్య జుహుయాత్తతః । ఉక్తద
గ్ధ్వతయాప్యేకదేశేకుణ్డేఽథవాస్థలే ॥ ౬౪ ॥ దత్వా పూర్ణాహుతిం
ధ్యానజపయుక్తః క్షిపేదహః । నిశాగమేఽర్చనం కుర్యాద్బలిభి
ర్భూతతర్పణమ్ ॥ ౬౫ ॥ నైవేద్యశేషమశ్నీయాన్మన్త్రవిన్య
స్తవిగ్రహః । తద్దక్షిణేసదర్భాసు ప్రాక్శిరాః ప్రస్వపేజ్జపన్ ॥౬౬॥
పూర్వవత్స్వప్నలాభార్థముత్థాయ రజనీక్షయే । కుర్యాత్స్వకృత్యం
జుహుయాదశుభస్వప్నశాన్తయే ॥ ౬౭ ॥ అభినన్ద్యశుభంస్వప్నం
హృదయా వర్జకంస్ఫుటమ్ । పర్వతంచ స్వమాత్మానం స్థానం తప

ఫలస్థలమ్ ॥ ౬౮ ॥ స్ఫటికామలసఙ్కాశం పశ్యేద్వా తత్తహే
మవత్ । నిర్ధూమాఙ్గారకూటాభం తదాశులభతేఽశుభమ్ ॥ ౬౯ ॥
సశస్త్రస్సుఖచాదాయ ముద్గరంచాస్త్రమన్త్రితమ్ । ప్రాఙ్ముఖ
శ్చతురో వారాం స్తాడయేన్మస్తకావధేః ॥ ౭౦ ॥ పాదదేశాద్వ
వాఽసుధార్యదవేక్ష్యచ ఫలంపురా । చతురశ్రాయతాం కృత్వా భి
న్నాంపీఠేన యన్త్రగామ్ ॥ ౭౧ ॥ ఆనాయ్యవా పృథక్క్షిప్తాం భ
న్నకర్మాలయంఽశుభమ్ । ఆనుగుణ్యం పురా తేన విధినా చోద్ధరేచ్ఛి
లామ్ ॥ ౭౨ ॥ పీఠార్థం భిన్నవర్ణాంచ తమ్రాపాంవా యథేచ్ఛ
యా । అఙ్గాఙ్గభావగుణవద్ద్రష్టదాంతు మహామతే ॥ ౭౩ ॥ కాష్ఠ
లోహమణీనాంచ తప్ప్యలాభే సతీశుభమ్ । సతులాభేనవైకుర్యా
ద్వైషమ్యవ్యత్యయంచవా ॥ ౭౪ ॥ తతాఽలమేవచాహృత్యత
త్నాధారశిలాంఽశుభామ్ । పుంస్త్రీనపుంసకోత్థాభిశ్శిలాభిస్త్రిత
యంపీఠమ్ ॥ ౭౫ ॥ బిమ్బాద్యంఽవిద్ధిచాభావాత్సర్వం బిమ్బోప
లాంత్వవై । నిషిద్ధం భగవద్బిమ్బం రత్నపీఠమయోపలాంత్ ॥ ౭౬ ॥
లక్ష్మ్యాద్యాదేవతాకారాస్సోపలాస్సర్వసిద్ధికృత్ । యథాహతాన
లబిమ్బాయస్సంవాదమభిముఞ్చతి ॥ ౭౭ ॥ పుమానితిశిలాసావై
నిస్త్రీజాస్సస్వనాంచలా । ఆదిమధ్యావసానేషు నాగ్నిర్యస్యానచ
ధ్వనిః ॥ ౭౮ ॥ నపుంసకేతిసాజ్ఞేయా స్వపదస్థా ఫలప్రదా ।
జ్ఞాత్వైవం దేవదేవస్య లక్ష్మ్యాదీనాం తథైవచ ॥ ౭౯ ॥ సర్వేషాం
పరివారాణాం పీఠాదీనాం తథైవచ । ప్రాసాదాదేశ్శిలాశ్చైవ
తత్తన్మన్త్రైర్యథాక్రమమ్ ॥ ౮౦ ॥ సమభ్యర్చ్య శిలాస్సర్వాస్స
ఙ్గృహ్య శకటాదిషు । సమారోప్యసమానీయ బిమ్బాదీన్ కారయే
ద్గురుః ॥ ౮౧ ॥ శిలాగ్రహణమిత్యుక్తం దారుగ్రహణముచ్యతే । ఆ
పర్వతాత్తసఞ్జాతో నిర్వ్రణం సరళం బృహత్ ॥ ౮౨ ॥ రో
గముక్తం నసిష్ఠోద్వేగప్రాజ్ఞైస్సంతుతీకృతమ్ । స్థానిలాశని దా

ప్రాగ్వి హితపీఠస్యం సబాహ్యకమ్ ॥ ౮౩ ॥ సలక్షణేతు సుస్నిగ్ధభూ
భాగే చోన్నతేస్థితమ్ । ప్రాగుక్తమధివాసాద్యౌ పరేహన్యర్చయే
త్తతః ॥ ౮౪ ॥ తదాశ్రితామవిజ్ఞాతస్వరూపాం దేవతాంపరాం ।
ఇహాశ్రితాత్మనే తుభ్యం నమస్సర్వేశ్వరాయచ ॥ ౮౫ ॥ క్షమస్వా
వతరాన్యత్ర సన్నిధిస్థాగ్రదిదాత్మనా । అథాస్త్రోదకశుద్ధేన విలిప్తేన
ఘృతాదినా ॥ ౮౬ ॥ జపన్మస్త్రవరంవౌషట్ భిన్ద్యాద్వై క్రకచా
దినా । ప్రాచ్యాముదీచ్యామైశాన్యాం పతత్యభిముఖంయది ॥ ౮౭ ॥
పరిజ్ఞేయం శుభంకుర్యాదన్యథా తేఽర్చనాదికమ్ । ఆనాయ్యాదే
వభాగంచ అనాదేయేన వైవినా ॥ ౮౮ ॥ బిమ్బమిచ్ఛతివైకర్త్తుం
వార్క్షం చైవాతివిస్తృతమ్ । అనేకభుజసప్తాస్త్రభూషితం తన్త్ర
మూర్తిభిః ॥ ౮౯ ॥ భిన్నైరవయవైర్యస్మాన్నయుక్తైశ్శిల్పిభిర్నదూష్యతి ।
భక్తిశ్రద్ధావశాచ్చైవ సర్వంచార్ఘమయంయతః ॥ ౯౦ ॥ ఏవమే
కతమస్యాపి భిత్తిపూర్వస్యవస్తునః । సజ్జ్రిహంచపురాకృత్వా కు
ర్యాద్దాకారమీప్సితమ్ ॥ ౯౧ ॥ తదర్ధేనతు సామాన్యం సౌమ్యమం
నంపురాశృణు । ఋజ్వాఖ్యమపి కారంచ వ్యాపకం త్వేకమూర్తిమ
త్ ॥ ౯౨ ॥ భూభాగేసుసమే శ్లక్ష్ణే మానముత్కర్షతేన వై । నిరూ
ప్యనయవానాంచ లక్ష్మవిస్తృతిపూర్వకమ్ ॥ ౯౩ ॥ అష్టాధిక శ
తాంశోయస్స్వన్నతెరఙ్గులంచతత్ । ద్వ్యఙ్గులె కలానేత్రం గో
ళకం భావపవచ ॥ ౯౪ ॥ అఙ్గులాసప్తభాగో యస్సయవఃపరికీర్తితః ।
షట్కలంచ పరిజ్ఞేయం తాలం బిమ్బాదికర్మణి ॥ ౯౫ ॥ ముఖాఙ్గ
నాభిమేఢ్రక్ష్మాస్తాలమానాస్తథోరుయుక్ । ద్వితాలంచ తథాజ
ఙ్ఘే గుల్ఫజానుగళంచకమ్ ॥ ౯౬ ॥ త్ర్యఙ్గులం త్ర్యఙ్గులంజ్ఞేయ
మిత్యుత్స్థానముదాహృతమ్ । జటాధరాణాం బిమ్బానాం దీర్ఘహ్రీ
న్వవశేనతు ॥ ౯౭ ॥ చతుష్కలంచ త్రికలం మానంమావాద్బహిః
క్షిపేత్ । త్రివక్త్రసప్తశిఖరో మాళిరష్టకలోన్నతః ॥ ౯౮ ॥

న్నిజటానాం లలాటోర్ధ్వే ముకుటంవా సుశోభనమ్ । కలెన హాని వృద్ధీతు కార్యేత్సూత్రవ్యపేక్షయా ॥ ౯౯ ॥ యథోదితేషు భాగేషు ప్రత్యేకేకేనాఙ్గులెనతు । ఆస్యనాసాలలాటార్ధం వదనాంశం భజేత్రిధా ॥ ౧౦౦ ॥ తతోఽగ్రతఃకలామానం ఘ్రాణంస్యాత్తిలపుష్పవత్ । కలార్ధేనతువిస్తారస్సోన్నతిస్తత్పుటద్వయే ॥ ౧౦౧ ॥ నాసాగ్రగ్రాసనిర్ముక్తం గోజీహానుచతుర్యవమ్ । తచ్చతుర్యవమానేన ఘ్రాణాగ్రాన్తరీకృతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ అర్ధాఙ్గులంచోత్తరోష్ఠమధరోష్ఠంతు వాఙ్గులమ్ । గోళకంచుబుకంవిద్ధి సృక్విణ్యౌ చతురఙ్గులే ॥ ౧౦౩ ॥ ఆద్యస్య నాసికాంశస్య మధ్యభాగసమాశ్రితే । కుర్యాన్నేత్రేతుతచ్ఛిద్రే తత్ర నేత్రే కలాన్తరే ॥ ౧౦౪ ॥ కలాయామసమంద్దైర్ఘ్యంతత్కలార్ధేనతువిస్తృతమ్ । యదుత్పలదళాకారం ద్వియవేనాధికంతుతత్ ॥ ౧౦౫ ॥ కుర్యాత్పద్మదళాకారం నేత్రార్ధం వృత్తతారకమ్ । తారాద్దైర్ఘ్యత్రిభాగేనత్వాద్యస్యాయన్యస్య చాధికా ॥ ౧౦౬ ॥ యవేనైకేనసార్ధేన జ్యోతిస్తత్పఞ్చభాగికమ్ । త్రిభాగేనాపివిహితం తత్పక్ష్మపుళలోచన ॥ ౧౦౭ ॥ ద్వియవద్వ్యవం నేత్రకోశం విస్తారేణ యవాధికమ్। సార్ధాఙ్గులద్వయంద్దైర్ఘ్యాద్భ్రువౌ లతేద్వికలేస్మృతే ॥ ౧౦౮ ॥ మధ్యతోద్వియవే బాలచన్ద్రాకృతులేఖకముఖే । తదన్తరం కలార్ధంచ తతోఽకుటిపమసూత్రకే ॥ ౧౦౯ ॥ శ్రోత్రేష్వఙ్గులవిస్తీర్ణే ఆయామేన ద్విగోళకే । ద్వియవకర్ణపరిధిపర్వణీద్వే చతుర్యవే ॥ ౧౧౦ ॥ మధ్యంతాభ్యాం తథావిద్ధిశ్రోణీసార్ధాంగులాశువై । కలార్ధేనతు తచ్ఛిద్రం పాశమానం యథారుచి ॥ ౧౧౧ ॥ అంగులాద్ద్వికలాన్తంతు వైపుల్యమపి తత్రయత్ । అన్తచ్ఛిద్రవినిర్ముక్తం తద్విజ్ఞేయం చతుర్యవమ్ ॥౧౧౨॥ సదలక్షణోపేతమేవం శ్రోత్రద్వయంస్మృతమ్ । చతుష్కలం లలాటస్తు శిఖరేద్వే ద్విగోళకే ॥ ౧౧౩ ॥ ఊర్ధ్వాధోయామాత్రాంగులే

శ్చైవ అగ్రతోంగులవిస్తృతే । కేశభూమేస్సముద్భూతం లలాటో
పరి * సంస్థితమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ కుర్యాత్తదర్ధమానంతు వక్త్రంచాళక
సశ్ఛ్యయమ్ । కపోలపరిధింకుర్యాత్తన్నాతన్మగతం సమమ్॥౧౧౫॥
తన్మధ్యేవర్తులౌ భాడ్డౌ పరిచ్ఛిన్నాపురోదితైః । శిరసఃపరిణాహం
తు విద్ధిషట్త్రింశదంగులమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ శ్రోత్రకోటిద్వయాచ్చైవ
మస్తకస్య యదన్తరమ్ । తత్షోడశాంగులంవిద్ధిన త్రిభ్యాం పృష్ఠతస్త
థా ॥ ౧౧౭ ॥ సార్ధతాలం పరిజ్ఞేయం లలాటాత్సుహోన్తరమ్। స
త్సమ్బసదృశీగ్రీవా మూలమధ్యాగ్రతోహిసా ॥ ౧౧౮ ॥ పరిణే
ర్ద్వాదశకలా ఏకవింశాంగులాగ్రతః । అష్టాదశాంగులాచ్చైవ¶ స్యాం
శాత్త్రియంశేనవిస్తృతా ॥ ౧౧౯ ॥ తన్మూలం విస్తృతౌస్కన్ధౌ తు
జ్ఞౌ వృత్తాయతౌసమా । షడంగులం తద్బాహుళ్యం బాహుమా
నం తథోచ్యతే ॥ ౧౨౦ ॥ స్కన్ధోత్తమాఙ్గం త్రికలం సన్ధ్యన్తం ష
ట్కలంస్మృతమ్ । సన్ధైర్వైమణిబన్ధాన్తంమానం నవకలం స్మృతమ్॥
మణేర్మధ్యమశాఖాన్తో హస్తసప్తాంగులోమతః । పరిజ్ఞేయం కలా
హీనం తన్మానం మధ్యమాంగులే॥ ౧౨౨ ॥ తచ్చతుర్యవహీనాచ
సా వామాతుప్రదేశినీ । ద్వికలాచ పరిజ్ఞేయా సాంగుష్ఠాతు కనీయ
సీ ॥ ౧౨౩ ॥ ద్విపర్వాచ స్మృతోంగుష్ఠస్సర్వాశ్చాంగులివిస్తృతాః।
సర్వాసాం మూలపర్యన్తాద్గ్రాసయేచ్చ యవంయవమ్॥ ౧౨౪ ॥
అగ్రపర్వార్ధమానేన కార్యాలిఙ్గోపమానఖాః । మానమంగుష్ఠమూ
లస్య పరిధేశ్చతురంగులమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ తచ్చతుర్యవహీనంచ జ్ఞే
యం త్రిష్వంగులీషుచ । న్యూనాంగులే కలాసార్ధా ప్రాగ్వద్గ్రా
సశ్చవేష్టనాత్ ॥ ౧౨౬ ॥ అంగుష్ఠమంగులంచాగ్రాత్త్రిపర్వ్యాష
డ్యవాస్స్మృతాః । అర్ధాంగులాగ్రతోన్యూనా విద్ధిమధ్యక్రమాత్తత
మ్ ॥ ౧౨౭ ॥ నచలత్వాపమంచాగ్రాత్సాంగులద్వికలం కరః ।

* తత్థితమ్ ¶ స్యాగ్రాత్త్రింశేన

ఉపన్నిమ్నతలంచైవ లక్ష్మరేఖా విభూషితమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ శాఖా
మూలావధేః పాణి బాహుళ్యం త్ర్యయవేంగులమ్ । చతుర్యవాధి
కంచైవ మణిబన్ధావధేః స్మృతమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ మధ్యే కలార్ధతుల్యంతు
తద్బాహుల్యముదాహృతమ్ । మణిబన్ధావధేర్బాహువేష్టనం ష
ట్కలంస్మృతమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ సన్ధేస్సప్తకలంవిద్ధి సాంగులం త్ర్యవసు
ప్ర్యత । హీనమధ్యాంగులేనైవ మూలాద్వై నవగోళకమ్ ॥ ౧౩౧ ॥
తత్రైవసన్ధేరూర్ధ్వంతు విస్తారః ప్రాగ్వదత్రచ । అత్రాపి పూర్వవ
త్ప్రోష్ఠే కార్యస్తత్రాక్షిస్వయమ్ ॥ ౧౩౨ ॥ తాలంగళావధేస్త్ర్య
క్త్వా తన్మానేనాన్తరీకృతే । స్తనద్వయం సమంకుర్యాత్తద్ధారాచ
సమాంసలా ॥ ౧౩౩ ॥ నిమ్నం హృద్గోళకాద్ధిన ఊర్ధ్వతోరత్న
గాఢ్యుతమ్ । స్తనాభ్యాం త్రికలౌ బాహ్యౌ త్రయవం స్తనమణ్డల
మ్ ॥ ౧౩౪ ॥ యవోన్నతం తథాచాగ్రాద్విస్తృతం తేనచూచుకమ్
లోచనం త్రియవం సార్ధం కక్షమానముదాహృతమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ స్క
న్ధమానవినిర్ముక్తం వక్షసః పావధేశ్చ మమ్ । ద్రోణీనికాశసదృశ
మధ్వరాజేస్సమాంసలమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ కక్షాన్తరేవేష్టనం విద్ధి పఞ్చ
తాలం సలోచనమ్ । వినాఙ్గులద్వయేనైవ ద్వితాలే ద్విగుణీకృతే ॥
యవత్రయసమాయుక్తే విద్ధి తతుర్కక్షివేష్టనమ్ । త్రియవోనం కలా
మానం విజ్ఞేయం నాభిమణ్డలమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ తన్మానంతు త్ర్యవోనం
తు తన్నిమ్నత్వం విధీయతే । పరిధిర్నాభిమధ్యేతు త్రితాలస్స్యత్రిలో
చనమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ వస్తౌగోళకంచతన్మానం పరిధ్యర్ధం కటేస్స్మృతమ్ । క
రికుమ్భోపమా పీనా పరితః పఞ్చగోళకా ॥ ౧౪౦ ॥ స్ఫిజౌ కాపి
నరాజీవద్వ్యఙ్గులా మూలతస్స్మృతా । పరితోఙ్గులమానా సా మేఢ్రం
తు త్రికలం స్మృతమ్ ॥ ౧౪౧ ॥ చతుర్యవంచ తతోఽంశం వేష్టనంతు
షడఙ్గులమ్ । ద్వ్యఙ్గులౌ వృషణౌ దైర్ఘ్యాన్మూలాన్తసమవిస్తృతౌ ॥
పరితోద్వ్యఙ్గులం విద్ధి వాయురన్ధ్రం సువర్తులమ్ । ఊరుమానంపరి

జ్ఞేయం మధ్యభూమే నవాఙ్గులమ్ ॥ ౧౪౩ ॥ షట్కలం మూలదే
శాచ్చ అగ్రాన్తం త్రికలం స్మృతమ్ । హీనమేకాఙ్గులేనైవ ద్వికలం
జానుమణ్డలమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ విస్తారేణోన్నతత్వేన చతుర్యవసమం తు
తత్ । జఙ్ఘామూలే పరిజ్ఞేయే వేష్టనం నవగోళకమ్ ॥ ౧౪౫ ॥ ద్వి
సప్తాఙ్గులకం మధ్యే పార్ధపఞ్చకలం తతః । అత్రాపి వేష్టనాదిర్వృద్ధి
స్త్రితీయాంశేన విస్తృతమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ మధ్యమూలావసానేభ్యో వి
స్తారమనుగుణ్యతః । భుజాభ్యాం మధ్యదేశస్య తథాంగులిగణస్య
చ ॥ ౧౪౭ ॥ ఊరుయుగ్మస్య జఙ్ఘాభ్యాం పాదాద్యద్విపహస్తతా ।
సతాలభాగమానం చ దైర్ఘ్యం హై చరణం స్మృతమ్ ॥౧౪౮॥ పార్ష్ణిః
ద్విగోళకతతే తన్మధ్యే పాఙ్గులేకలే । త్రికలం చాగ్రతశ్చైవ బాహు
ల్యేన కలాసమమ్ ॥ ౧౪౯ ॥ పదమఙ్గుష్ఠనికటాత్ త్రియవోనం ప్రకీ
ర్తితమ్ । బాహుల్యం చ కలామానం గుల్ఫదేశాచ్చ పాఙ్గులమ్ ॥
కనీయోఙ్గులిమూలాచ్చ గుల్ఫాన్తం పిణ్డికాంగులమ్ । జఙ్ఘావసాన
దేశాచ్చ వేష్టనం సప్తలోచనమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ కలాహీనం తదైవా
గ్రాత్పరిణాహోఽభిధీయతే । చరణం విధినా తేన కూర్మపృష్ఠం స
మాప్య చ ॥ ౧౫౨ ॥ త్ర్యఙ్గులేన చ తద్దైర్ఘ్యాదంగుష్ఠస్య చ దీర్ఘతా ।
పఞ్చాఙ్గులపరిజ్ఞేయః పరిధిస్తస్య లాఙ్గలిః ॥౧౫౩॥ యవద్వయా
ధికాకార్యా తద్దైర్ఘ్యాత్తు ప్రదేశినీ । అఙ్గుష్ఠానామతుల్యా చ కా
ర్యా వై పదమధ్యగా ॥ ౧౫౪ ॥ మధ్యాంగులేస్త్వష్టాంశహీనా త
దనుయాష్టికా । తద్వత్తదనుగా యా చ త్రిపర్వాస్తాస్తుపూర్వవత్ ॥
సంయుక్తా నఖజాలేన కూర్మపృష్ఠోపమేన చ । ద్వికలం తు యవార్ధో
నం పాదతర్జని వేష్టనమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ చతుశ్చతుర్యవోనం చ తచ్ఛే
షాణాం ప్రకీర్తితమ్ । త్ర్యంశేన వేష్టనాద్వృద్ధి సర్వాసాం చైవ విస్తృ
తమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ సర్వే సమాం నలాస్స్నిగ్ధాస్సమాస్త్వవయవాశ్శు
భాః । దశనావలిబాహ్యస్థ దంష్ట్రిస్తత్త్రయవోన్నతే ॥ ౧౫౮ ॥

యవద్వయోన్నతం మానం మధ్యదత్తచతుష్టయే । తత్పక్షగాణాం
సర్వేషాం మానంవిద్ధిచతుర్యవమ్ ॥ ౧౫౯ ॥ త్రియవం ద్విజవిస్తా
రంమగ్రాన్నాలాద్యవద్వయమ్ । తతాన్యర్ధం మధ్యదేశాచ్చ సర్వే ద
న్తా నిరన్తరాః ॥ ౧౬౦ ॥ లోమప్రదక్షిణావర్తమయుగ్మన్నోత్థితం శు
భమ్ । సునిశ్చితంహి తంచైతన్మానమవ్యభిచారియత్ ॥౧౬౧॥ మ
నోహారిత్వమేకత్రరూపలావణ్యభూషితమ్ । సర్వదాచానయోర్వి
ద్ధి అన్యోన్యత్వేన సంస్థితమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ సుసౌన్దర్యంతు మానస్య
స్వచిదాత్రమ్యావర్తతే । లావణ్యస్య క్వచిన్మానం సమాచ్ఛాద్యావ
తిష్ఠతే ॥ ౧౬౩ ॥ యథాఖిరూపవాన్ లోకే దరిద్రోహ్యతిమాన్య
తామ్ । విరూపోప్యతివిత్తాఢ్యో నారూపోనైవనిర్ధనః ॥౧౬౪॥ ఏవం
ద్విధోత్థితం బిమ్బమపాదేయత్వమేతిచ । ఆదేయమేకయుక్తంచ
నిత్యంయస్మాన్మహోన్నతే ॥ ౧౬౫ ॥ సమ్యజ్ఞానేచ సౌన్దర్యే భక్తా
నుగ్రహకామ్యయా । మన్త్రసన్నిధిశక్తిర్వై సఫలాహ్యవతిష్ఠతే॥
పాసన్యాశ్రితపన్నస్య బిమ్బేదృగ్గోచరస్థితే । అనూర్త్తాహ్లాద
యత్యాశు జ్ఞాత్వైవం యత్నమాచరేత్ ॥ ౧౬౭ ॥ మానోన్మాన
ప్రమాణానామథసౌన్దర్యసిద్ధయే । ఋజోస్సమపాదస్య త్ర్యం
గులం చరణాన్తరమ్ ॥ ౧౬౮ ॥ తద్ద్వే విషమపాదస్య అగ్రాత్తా
లసమంస్మృతిమ్ । తత్పార్ష్ణిద్వయమధ్యేత్తు పరిజ్ఞేయం ద్విగోళ
కమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ స్థిత్యర్థం బ్రహ్మనాడ్యావై తథామార్గద్వయస్యచ।
సూత్రేణ సుసమేకుర్యాద్దేహోత్తే దక్షిణోత్తరే ॥౧౭౦॥ సమ
పాదస్య బిమ్బస్య లలాటాన్నేత్రమస్తకమ్ । ప్రసార్య సూత్రమా
పాఛర్య తేనవాభిహృదన్తరమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ ఘ్రాణాగ్రమళకానాం
చ సిద్ధిగ్యాస్తిలకోర్ధ్వగః । ఏవం విషమపాదస్య దక్షాంగుష్ఠాగ్రగం
నయేత్ ॥ ౧౭౨ ॥ గాత్రసామ్యం సమాపాద్యం క్షేత్రాత్ క్షే
త్రగతేనచ । సూత్రేణ సర్వబిమ్బానాం వైషమ్యవినివర్తయే ॥

చతుస్త్రిద్వ్యేకశ్రీపరితఃపరిశుద్ధాయతశ్శుభా । అశుభా పరిశుద్ధాతు
బిమ్బాత్త్రావయవీస్థితిః ॥ ౧౭౪ ॥ లలాటముశ్చవక్త్రస్య విస్తారా
ద్ద్వాదశాంగులమ్ । అష్టలోచనమాయామాదగ్రతశ్చతురఙ్గులమ్ ॥
§కలార్ధసుషిరేఘ్రాణరన్ధ్రే భాగాన్తరీకృతే । అష్టాంగులేతుహనుకే
సృక్విణ్యోర్ద్వేఖతత్సమె ॥ ౧౭౬ ॥ మధ్యనాశ్రోత్రశుక్తీద్వే ద్వ్యం
గులె ద్వికలోన్నతే । ద్వ్యఙ్గులం ఘ్రాణవంశంతు తదూర్ధ్వం ద్వి
కలంస్మృతమ్ ॥ ౧౭౭ ॥ విద్ధివక్త్రేః కాసంచ ద్వియవంచాగ్రతః
క్రమాత్ । తమేవహీయవాంశేన హన్వన్తం తనుతాంనయేత్ ॥
ఘ్రాణవంశస్య పక్షౌద్వౌ మధ్యనిమ్నౌచసంహతౌ । యవద్వయే
నపార్ధేన దృష్టాగ్రాభ్యాంతు చాన్తరే ॥ ౧౭౮ ॥ అధోదళంతు
దృగ్గోత్రేర్యవయానేన కుఞ్చితమ్ । లలాటం పాళకం ప్రాగ్వ
ద్భ్రుమధ్యం సాంగులాకలా ॥ ౧౮౦ ॥ నృసింహస్య ముఖేద్ధి పరి
తశ్చాష్టలోచనమ్ । తతోష్ఠఖణ్డదేశాచ్చ కుర్యాత్తర్గణ్డద్వయోఃస్థిత
మ్ ॥ ౧౮౧ ॥ తత్తర్గణ్డద్వయమానేన లలాటాన్తం నయేత్పునః ।
ప్రమాణాత్పార్శ్వకర్ణేశాచ్చ ¶సరేఖాద్ఘ్రాణలక్షణః ॥ ౧౮౨ ॥
ప్రఫ్లుత్తం వికసచ్ఛిద్రం ఘ్రాణవంశాన్వితంభవేత్ । తచ్ఛిద్రేపూ
ర్వమానాచ్చాప్యస్యవైత్రియవాధికమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ సగోళముత్తరోష్ఠ
షు సకాలాంశంచ లోచనమ్ । అధరోష్ఠం పరిజ్ఞేయం సచతుర్యవ
ముఙ్గులమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ సార్ధంచతుష్కలంవక్త్రం శేషాయామోహ
వోస్మృతః । తద్వికాసఃపరిజ్ఞేయో నేత్రమానంయవాధికమ్ ॥ ౧౮౫ ॥
అగ్రతోప్రోసమాయాతి సృక్విణ్యన్తంహిచాంగులమ్ । సర్వవృ
త్తం తదర్ధేన నేత్రయుగ్మం సవిస్మయమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ పూర్వవద్విస్మృ
తం శ్రోత్రం కలార్ధేన తమున్నతేః । * తుల్యాచేన్ద్రకలాయుగ్మయో

---

§ కలాగ్ర   ¶ సంరఖాద్ఘ్రాతలక్షణః ॥ ౧౮౨ ॥ ప్రఫ్లుతం

* తుల్యాం చన్ద్రకలాయుగ్మ

గస్య భ్రూస్త్రిగోళకమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ తన్మధ్యంతు కలామానం శఙ్ఖా
వర్తోపమం మహత్ । భాగమానం సమావృత్తం కార్యం తచ్ఛిరసి
స్ఫుటమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ ద్దైర్ఘ్యేణపార్శ్వతాలంచ త్ర్యాంశధరపార్శ్వనసం స్మృత
మ్ । విస్తారేణలలాటాచ్చ తన్మానం ద్వ్యంగు§లోజ్ఝితమ్ ॥ ౧౮౯ ॥
సౌమ్యరూపస్యచవిభోఃస్రోద్యతస్య కలోజ్ఝితమ్ । తచ్చతుర్థాంశ
మానేన పోతృదేశస్య విస్తృతిః ॥ ౧౯౦ ॥ తస్యోపరిష్టాద్బాహుళ్య
తత్సమంచాఙ్గులంగ్వధః । హనుద్వయస్యవైమానం పార్శ్వసప్తాంగు
ల స్మృతమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ శేషమాననరన్ధ్రంతు సృక్విణీభ్యాం యద
న్తరమ్ । తద్వ్యాసశ్చ పార్శ్వేన కలార్ధేనాగ్రదేశతః ॥ ౧౯౨ ॥ సప
వాఙ్గులమానేన విజ్ఞేయస్సృక్విణీద్వయాత్ । ఘ్రాణరన్ధ్రశ్చ వ
క్త్రోక్తేదంష్ట్రిగ్వర్ధకలోన్నతే ॥ ౧౯౩ ॥ నాసావంశం యథా
పూర్వం కదళీనాటిపృష్ఠవత్ । శ్రోత్రే వాజిముఖోక్తేతు కోటెప్స
ప్తకలాన్తరే ॥ ౧౯౪ ॥ తత్తుల్యేలోచనేకింతు ప్రాన్తత్రైయవో
జ్ఝితే । ఏతేషాం విహితా గ్రీవా హ్యంగులద్వితయేనతు ॥ ౧౯౫ ॥
ప్రత్యేకదశాత్సంయుక్తా సౌమ్యమూర్త్యదితాచయా । వినోచ్ఛ్రా
యేణ నృహరే యస్యగాత్రస్య యాప్రభా ॥ ౧౯౬ ॥ సాపానవే
ష్టనాద్వ్యస్యాతకలార్ధేనాధికాభవేత్ । వక్షఃకట్యుదరాంసస్ఫి
క్కలామానాధకానిచ ॥ ౧౯౭ ॥ తత్రైవ నఖపత్రాణి దేహశ్చా
స్య సమాంసలః । సంపూర్ణోదక్షిణావర్తైర్లోమభిశ్చాంకుఞ్చితైః ॥
శ్రీచతుష్పఞ్చవక్త్రస్య విన్యైవోర్ధ్వముఖేనతు ॥ ౧౯౯ ॥ దక్షిణో
త్తరవక్త్రాభ్యాం హ్రీసంకురాద్వ్యద్విగోళకమ్ । వికాసస్సింహవక్త్రో
క్త ఉదగ్వక్త్రస్య తత్రచ ॥ ౨౦౦ ॥ సమోద్వృక్సన్నివేశస్తు చతు
ర్ణాం మోక్షసిద్ధయే । ఆరోగ్యభోగకైవల్యప్రాప్తయేఽర్ధాంగు
లేనతు ॥ ౨౦౧ ॥ కుర్యాత్సవ్యాపసవ్యాభ్యామధోదృక్సన్నివేశ

§ ఉజ్ఝితమిత్యత్ర ఉత్థితమితి పుస్తకాన్తరే దృశ్యతే

నమ్ । సహపూర్వాననేనైవ సామ్యం ప్రత్యఙ్ముఖస్య చ ॥ ౨౦౨ ॥
నిషాకసాయామనువిస్తారఘ్రాణదృగ్భ్రూశ్రుతిష్వపి । ఈషత్తిర్య
క్షితిన్యస్తసృఙ్ముఖం దక్షిణం శుభమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ తద్వచ్చ పోత్రద్వ
గ్వక్త్రముత్తరం సర్వసిద్ధికృత్ । స్వకార్యసూచనాన్మానం త
న్మన్త్రస్య చ సన్నిధిః ॥ ౨౦౪ ॥ అతోఽన్యథా సమాశ్రిత్య శాన్తి
మాస్తే చ మన్త్రరాట్ । నిత్యం తత్సన్నిధానాచ్చ భూతవేతాళ
రాక్షసాః ॥ ౨౦౫ ॥ ఆదర్శనాత్పలాయన్తే ఆవిశన్తి చ దర్శనాత్ ।
ఆదాయ శిరసా మన్త్రిసమాజ్ఞాం సంప్రయాన్తి తే ॥ ౨౦౬ ॥ అ
తస్సమాచరేద్యత్తద్ద్వైనస్యాద్బిమ్బసన్నిధిః । నహి తత్సన్నిధానా
ద్వై కశ్చిదారభతే శుభమ్ ॥ ౨౦౭ ॥ వరాహదంష్ట్రసింహోష్ఠం
తథా చిపిటనాసికమ్ । విధేయం పశ్చిమం వక్త్రం పఞ్చవక్త్రస్య
వై విభోః ॥ ౨౦౮ ॥ అస్యాధరోత్తరాభ్యామపాస్త్రాభ్యాం సమ
తా భవేత్ । విభిన్నతాంగులార్ధేన తాభ్యాం తన్మధ్యగాస్ఫుటా ॥
కార్యా దశనపాళీ వై మూలమధ్యాగ్రతస్సమా । కలార్ధనోల్బణం
వృత్తం తద్గణ్డద్వితయం తతః ॥ ౨౧౦ ॥ ద్వికలంచాగ్రతశ్శ్మశ్రు
కలాం చార్ధకలాక్రమాత్ । సమ్బద్ధవేణీసఫూరోర్ధ్వం క్రమాననే శుభక్ర
ద్భవేత్ ॥ ౨౧౧ ॥ సింహసూకరసన్ముఖ్యవక్త్రాణాం సౌమ్యతాం
నయేత్ । ప్రమాణం దృగ్గతాల్లకూర్ధ్వ్యవహారనయోస్తు వై ॥ ౨౧౨ ॥
వినాసశ్మశ్రువక్త్రే సౌమ్యరూపస్య భూభృతః । తదాద్యక్తే
స్తు నృహరేః ప్రాగుక్తోయస్సమాచరేత్ ॥ ౨౧౩ ॥ తథా వక్త్రాఙ్గ
భావిత్వే విభోశ్శక్తీశ్వరస్య చ । హారనూపురవస్త్రప్రకరటకాఙ్గద
భూషితా ॥ ౨౧౪ ॥ మాలోపవీతకేయూరమకుటాద్యుపశోభితా ।
ప్రతిమా మన్త్రమూర్తీనాం కృతా భవతి సిద్ధిదా ॥ ౨౧౫ ॥ యత్పు
రా పఞ్చధా ప్రోక్తం వాహనం ప్రాణదైవతమ్ । తస్య బిమ్బస
ముత్థేన తాళేన ముఖమణ్డలమ్ ॥ ౨౧౬ ॥ ద్వ్యఙ్గులంతు లలాటో

క్త్రం జటాబద్ధోద్విలోచనః । ద్వ్యంగులేనోన్నతః కర్ణ ఉరః పఞ్చ క
లంస్మృతమ్ ॥ ౨౧౭ ॥ అష్టాంగులం తదుదరం కటిః పఞ్చాంగులో
న్నతా । నవాఙ్గులోన్నతావూరూజానునీ ద్వ్యంగులేస్మృతే॥౨౧౮॥
అష్టాఙ్గులోచ్చ్రితేజఙ్ఘే ద్వ్యఙ్గులే పదపిణ్డకే । శమమేకంకలాహీ
నం తద్ద్రివాయామంచ వేష్టనమ్ ॥ ౨౧౯ ॥ విమ్బేషులాశ్చ పరిజ్ఞేయా
సర్వదా సాఙ్గవిస్తృతః । తద్విభాగాధికంవిద్ధి వేష్టనం హృదయస్య
చ ॥ ౨౨౦ ॥ పరిధిఃకటిదేశస్య చతుర్నేత్రాధికస్తువై । విమ్బోక్త
సదృశంవిద్ధి తదూర్వోర్మూలవేష్టనమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ తదేవ జఙ్ఘామధ్య
స్య జఙ్ఘాన్తస్య తదేవహి । పాదం పఞ్చకలాయామం చతురఙ్గు
లవిస్తృతమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ త్ర్యఙ్గులం పార్ష్ణిదేశాచ్చ అఙ్గుష్ఠోర్ధ్వ
కలాసమః । తర్జన్యఙ్ఘ్రిదేశాచ్చ యవేనాంగులయఃక్రమా
త్ ॥ ౨౨౩ ॥ నాభిరన్ధ్రం సువిస్తీర్ణం ద్వ్యర్ధలోచనవిస్తృతమ్ ।
మధ్యమాంగులివగ్రస్తం మణిబన్ధాన్నవాంగులమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ త్రిక
లఃపాణివిస్తారస్తన్నఖాన్నిశితోన్నతాః । తద్బాహుమస్తకంవిద్ధి ఉ
చ్ఛ్రయేణద్విలోచనమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ భుజోపభుజయుగ్మంయత్తద్వి
తాలసమంస్మృతమ్ । కలార్ధేనాధికంబిమ్బబాహ్వోస్తద్బాహు
వేష్టనమ్ ॥ ౨౨౬ ॥ విమ్బోష్ఠాంసద్విధిహ్యేవం మల్లోచనా
ల్పకా । వృత్తవైపుల్యమానేన లోచనే పద్మపత్ర ః ॥ ౨౨౭ ॥
భ్రూయుగ్మం నరసింహోక్తం ఘ్రాణాగ్రం శుకచఞ్చువత్ । కలార్ధ
మానం దీర్ఘంచ తద్వంశం గజపృష్ఠవత్ ॥ ౨౨౮ ॥ స్యాయామదీ
ర్ఘం తత్పక్షయుగళంకుక్షిదేశగః । తద్దేవదైర్ఘ్యదర్ధేన విస్తృతం
హంసపక్షవత్ ॥ ౨౨౯ ॥ స్వపక్షమానాద్ద్విగుణం తత్పుచ్ఛం శత
శోభనమ్ । నపక్షమిమమాయామంసత్యంత్వవయవాన్వితమ్॥౨౩౦॥
సర్వేషాంవిద్ధి సామాన్యం విశేషాఖ్యమథోచ్యతే । ఊరుద్వయా
న్నమేఢ్రాన్నమంగులానాం త్రయంతథా ॥ ౨౩౧ ॥ జఙ్ఘాకాణ్డో

చ్ఛత్ర తేషు రాజ్యజఙ్ఘాభ్యాంచాత్ర వేష్టనమ్ । బిమ్బాభ్యాగుణబద్ధస్య
సమమూలాన్మహోచ్యతే ॥ ౨౩౨ ॥ జాలదేశాత్తదర్ధేన సహచాఙ్గా
ఙ్గులేనతు । పాదేజాలం పరిజ్ఞేయం విస్తారేణ షడంగులమ్॥౨౩౩॥
శేషంసత్యోదితంసర్వం సర్వేషాంవిద్ధి సర్వదా । కింతు పాదోజ్ఝి
తౌపక్షౌ దేహ్యాత్తత్తలవిస్తృతౌ ॥ ౨౩౪ ॥ ఏషాచోడ్డీయమానానాం
స్యాద్యామాపక్షవిస్తృతిః । పక్షాణాంచ పరిజ్ఞేయా స్థితానాంతు గల
క్షణా ॥ ౨౩౫ ॥ ఏతదాదాయమానంతు పుచ్ఛభూర్పక్షవర్జితమ్ ।
విద్ధివామనరూపస్య లక్షణం కింతులాఙ్గలిః ॥ ౨౩౬ ॥ లలాటనా
సావక్త్రైర్భక్తస్సమాదాయాంగులత్రయమ్ । మస్తకస్యోపరిష్టాత్తు
జటాబద్ధం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౩౭ ॥ జటావసానమాయామం య
థాస్యాత్పశ్చాత్తాలకమ్ । తతస్తు కర్మబిమ్బేషు విశేషఃకథ్యతే
ధువా ॥ ౨౩౮ ॥ కర్మార్చాచోత్సవార్చాచ బలిర్చా తీర్థకౌతు
కమ్ । నిమిత్తస్నపనార్చావా శయనార్చేతిషడ్విధాః ॥ ౨౩౯ ॥ అ
ర్చాస్సకారార్థస్త్రివహూపిహ్రి బహుబేరవిధానకే । ఏకబేరేతుకర్మా
ర్చాం వినాపఞ్చప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౪౦ ॥ ఏతైస్సర్వైర్యద్బిమ్బై
ర్యుక్తంచేన్మూలకౌతుకమ్ । ఉత్తమంస్యాత్త్రిభిర్యుక్తం మధ్య
మం పరికీర్తితమ్ ॥ ౨౪౧ ॥ ఏకేనయుక్తమధమం తత్త్వస్థానమిహో
చ్యతే । మూలబిమ్బసముచ్ఛ్రాయం ద్విధా వాపిత్రిధాపివా॥౨౪౨॥
చతుర్ధా వాసంవిభజ్య ఏకభాగేనకల్పయేత్ । ఉత్సవార్చాంతము
చ్ఛ్రాయం ద్విధా వాపిత్రిధాపివా ॥ ౨౪౩॥ చతుర్ధావా విభజ్యై
కభాగేన పరికల్పయేత్ । కర్మార్చాదీని బిమ్బాని పఞ్చాపి ద్విజ
పుఙ్గవాః ॥ ౨౪౪ ॥ బిమ్బపట్టంచ దేవీభ్యాం సహితం పరికల్ప
యేత్ । అథవాచోత్సవంబిమ్బం తథాశయనకౌతుకమ్ ॥ ౨౪౫ ॥
శ్రీపుష్టిసహితంకార్యం మూలబిమ్బేద్విజోత్తమాః । స్థితేవా వా
హనారూఢే సమాసీనేపివాద్విజాః ॥ ౨౪౬ ॥ కర్మబిమ్బాదిపట్టంచ

గర్తే వా పార్శ్వతః స్థితం తు వా । మూలబిమ్బే శయానే తు కర్మబిమ్బా
దయో ద్విజాః ॥ ౪౮౭ ॥ స్థితా వాపి సమాసీనా విధాతవ్యా మునీశ్వ
రాః । నిత్యోత్సవార్థబిమ్బం తు సర్వత్రైవ స్థితం భవేత్ ॥ ౪౮౮ ॥
మునయః — కైర్లిఙ్గైర్మునిశార్దూల బేరైకత్వబహుత్వకమ్ । జ్ఞాత
వ్యం తదశేషేణ వదస్వ వదతాం వర ॥ ౪౮౯ ॥ నారదః — శిల
యా మణినా వాపి లోహైర్వాపి కృతా తు యా । నిత్యాదిసకలస్నా
న విషయా త్వవిహితా సదా ॥ ౪౯౦ ॥ కస్మార్చ్యయాపి దేవీభిః స్థితా వాప్యా
సీనతాఙ్గతా । స్థాప్యతే కేవలా మూర్తిరేకబేరం తు విద్ధి తత్ ॥ ౪౯౧ ॥
శిల్పస్తారుజం తు యద్బిమ్బం కస్మార్చ్యాదిసమన్వితమ్ । నిత్యాదిస
ర్వస్నానార్థం శక్తిభిస్సహితం న వా ॥ ౪౯౨ ॥ మణివజ్రాది శై
లోత్థం నిమిత్తస్నపనక్షమమ్ । సదా తు నిత్యస్నానార్థం కస్మార్చ్యా
సహితం తు యత్ ॥ ౪౯౩ ॥ బృహద్బిమ్బం తు లక్ష్మ్యాదిసహితం
రహితం తు వా । నిత్యనైమిత్తికామ్యక్తసకలస్నపనక్షమమ్ ॥ ౪౯౪ ॥
లక్ష్మ్యాదిభిస్సమోపేతం యద్బింబం శక్తిభిస్సదా । తదేతత్త్రివి
ధం విద్ధి బహుబేరం మునీశ్వరాః ॥ ౪౯౫ ॥ యత్తు చిత్రమయం బింబం
భిత్తిస్థాంబరాశ్రయమ్ । కర్మబిమ్బసమోపేతం నిత్యాదిస్నాన
కర్మణి ॥ ౪౯౬ ॥ యచ్చాపి మృణ్మయం బింబం త్రివిధం చాపి చిత్ర
జమ్ । నిత్యనైమిత్తికస్నానే దర్పణాదిసమన్వితమ్ ॥ ౪౯౭ ॥ క
ర్మబిమ్బాన్వయే యోగ్యం విభవేచ్ఛానుసారతః । ఏతచ్చతుర్విధం
విద్ధి బహుబేరం విశేషకమ్ ॥ ౪౯౮ ॥ బహుబేరం యథాయోగం
స్థితమాసీనమేవ వా । శయానం యానగం వాపి భవేదిచ్ఛానురూ
పతః ॥ ౪౯౯ ॥ బహుబేరాదిభేదాస్తు షడ్విధాః పరికీర్తితాః । అ
న్యాని కర్మబిమ్బాని యాత్రాబిమ్బపురస్సరమ్ ॥ ౫౦౦ ॥ తత్ర

§ రహితా సదా ॥

తత్రాన్యవిశేషార్థం బహుబేరైకబేరయోః । ద్వయోశ్చ కల్పనీయాని
విభవస్యానురూపతః ॥ ౨౬౧ ॥ ఇత్యుక్తం లేశతో బిమ్బలక్ష్మపీఠ
మథోచ్యతే । బిమ్బానాముపవిష్టానాం చతురశ్రం తు తద్భవేత్ ॥
చతురశ్రాయతం చైవ ప్రోత్థితానాం సదైవ హి । వృత్తం వృత్తాయ
తత్వేన హ్యనయోరూపమన్యథా ॥ ౨౬౩ ॥ యాన్యుక్తాని పరమాణూ
న్థైరారాధకమానైస్తు వా । తత్తైర్వా తు సమాయామ ద్వారాద్వా
మాద్రిరోత్థితాత్ ॥ ౨౬౪ ॥ తన్మానేన తు పీఠస్య దైర్ఘ్యమర్ధేన విస్తృ
తిః । ద్వారోర్ధ్వాచ్చ త్రిరత్నాని ఏకపూర్వాణి వైపురా ॥ ౨౬౫ ॥ స
న్త్యజ్య ద్వాదశాంశాద్వై అథ పీఠోన్నతిస్త్రిభిః । శేషేణాత్రిం
శసఙ్ఘ్యేన ప్రతిమా చోత్థితా భవేత్ ॥ ౨౬౬ ॥ అథవా వాహనారూ
ఢా న్యూనా వా మధ్యమోత్తమా । చతుర్భిర్ద్వాదశాంశైస్తస్య
విష్టస్య చోన్నతిః ॥ ౨౬౭ ॥ విహితా చాస్య సర్వత్ర ప్రతిమార్ధేన విస్తృ
తిః । తత్త్రింశకవిలుప్తా వా చతుర్థాంశోజ్ఝితాథవా ॥ ౨౬౮ ॥ పరి
వారవశేనైవ చానురాత్మ్యస్య వైపునః । అలుప్తాంశం చ విహితప్
తాయామం చ సర్వదిక్ ॥ ౨౬౯ ॥ చతుర్ద్వ్యఙ్గిగతస్యైవ ఏకద్వ్యఙ్గిగత
స్య చ । తద్దైవ దైర్ఘ్యం ద్విగుణం లాఙ్ఛనైరావృతస్య చ ॥ ౨౭౦ ॥
సార్ధం చావావృతస్యైవ తద్బాహుల్యం పురోదితమ్ । చతుష్ట
మేకపీఠానాం కేవలం లక్ష్మవర్జితమ్ ॥ ౨౭౧ ॥ ఏకైకం లక్ష్మభేదే
న తత్సఙ్ఖ్యం విద్ధి వైపునః । అనన్తాసనమాద్యం చ ద్వితీయం పక్షు
న్దిరమ్ ॥ ౨౭౨ ॥ కమలాఙ్కం తృతీయం తు చతుర్థం చక్రభూషి
తమ్ । ఏవం హి సర్వసామాన్యం పీఠానాం హి ద్విరష్టకమ్ ॥ ౨౭౩ ॥
భేదభిన్నం సమాసేన పునరేవ నిబోధ తు । దిక్షు లక్ష్మాణి పీఠానాం
విద్ధి కోణగతాని చ ॥ ౨౭౪ ॥ అన్యోన్యసన్నివేశాచ్చ తేషాం బహ్వ
త్మనా పునః । చక్రామ్బుజాభ్యాం తత్ స్థాభ్యాం లుప్తాభ్యామపి

తత్స్థితేః ॥ ౭౬౫ ॥ తాభ్యాం సూత్రన్యాయోగాచ్చ దిక్షు న్యస్తఖ
గాశ్రయాత్ । ద్విద్వ్యాత్మనా ద్వ్యాత్మనా వా బహుత్వమవధార
య ॥ పద్మేనోర్ధ్వగతేనైవ ద్వయం చక్రేణ తద్బహిః । ఏవం హ్య
ధోగతేనైవ పరిజ్ఞేయం ద్వయం ద్వయమ్ ॥ ౭౬౬ ॥ (ఉపరిష్టాత్తు
పద్మాభ్యామధశ్చక్రం ద్వయం ద్వయమ్ ।) ద్వితయవ్యత్యయా
చ్చాన్యత్పరిజ్ఞేయం మహామతే । అన్తర్బహిః స్థితివశాచ్చక్రపద్మద్వ
యస్య చ ॥ ౭౬౭ ॥ వ్యస్య స్యాదనయోరిద్ధి ఊర్ధ్వభాగాచ్చతు
ష్టయమ్ । అధోభాగాదేవమేవ చతుష్కమపరం తు వై ॥ ౭౬౯ ॥
పీఠానామష్టకమిదమధస్తాదూర్ధ్వతస్తు వా । యుక్తమేకేన వై కుర్యా
చ్చక్రేణ కమలేన వా ॥ ౭౭౦ ॥ చక్రాకారాస్తు విహితా హ్య
కభ్రమసమాశ్రితాః । బహవోఽపి దలాస్తద్వదీషద్వక్రికాన్వితాః ॥
ఇతీలాఞ్ఛనసఞ్జ్ఞాభో బహుధా తస్య చోదితమ్ । యస్మిన్ ప్రకృతి
భూతే తు పీఠే తద్ధునా శృణు ॥ ౭౭౨ ॥ కృత్వా ద్విర్దశధా పీఠం
పురా యామాస్య మైకపద్మైః । ఏకేన చరణం జఙ్ఘా కలశౌ చ ప్రభిత్తి
కిః ॥ ౭౭౩ ॥ కణ్ఠపీఠసమ్యక్తేకేన షడ్భాగకణ్ఠం తమూర్ధ్వతః । భాగేన
కణ్ఠసూత్రం తు శుక్తికాంశత్రయేణ తు ॥ ౭౭౪ ॥ ఉష్ణీషం చ తమూ
ర్ధ్వతు కుర్యాదంశద్వయేన వై । నిర్గమస్స్వదలేనైవ విహితశ్చరణ
స్య తు ॥ ౭౭౫ ॥ చతుర్ధ్వపి మహాబుద్ధే క్షేత్రతో హ్యధికః స్మృతః ।
సర్వవృత్తం ఘటం కుర్యాత్పల్లవైర్గ్వారకైర్యుతమ్ ॥ ౭౭౬ ॥ పరి
తోంశద్వయేనైవ కణ్ఠపీఠం ప్రవేశయేత్ । అన్తఃప్రవేశమేకేన పీ
ర్ధ్వంశేన గళస్య చ ॥ ౭౭౭ ॥ కుర్యాద్గళప్రవేశస్య సమాంసూత్రస్య
నిస్సృతిమ్ । శుక్తేరధఃకణ్ఠసూత్రభాగాత్పాదేన నిర్మితమ్ ॥ ౭౭౮ ॥
పదవాన్తం సమాసేన శుక్తేస్సంకోచమాచరేత్ । ఉష్ణీష ఘటనజ్ఞా
నామిశ్రిపామ్యం యథాస్థితమ్ ॥ ౭౭౯ ॥ ఘటవద్భూషయేచ్ఛ
క్తిమురక్తైర్వాబ్జపల్లవైః । తత్రోపరిష్టాత్పరిధిం చతురంశకవర్తితమ్ ॥

సన్త్యజ్య నిఖనేద్ద్రోణీమంశనిమ్నాం సమన్తతః । విస్తృతేర్మధ్య
భాగేఽథ స్వస్త్యంశేన చ నిర్గమమ్ ॥ ౨౯౧ ॥ తత్స్థానం చతురశ్రంతు
పీఠక్షేత్రాద్వినిర్గతమ్। తచ్చాగ్రతస్త్రిధా కృత్వా పత్రభాగౌత్రయం
నయేత్ ॥ ౨౯౨ ॥ అనుపాదేన చామూలాత్సమ్యగ్జ్ఞాజ్జలవక్త్రవత్।
అగ్రతో మూలదేశాచ్చ కృత్వాహ్యావై త్రిధా త్రిధా ॥ ౨౯౩ ॥ భూ
యస్తన్నిఖనేన్మధ్యాజ్జలంయాతి యథాశ్రుతమ్ । సూకరాననతు
ల్యంతు భవత్యేవం మహామతే ॥ ౨౯౪ ॥ కుర్యాద్వైశఙ్ఖసదృశం
మకరాస్యోపమంతు వా । జలనిర్గమమేతద్వై పీఠేషూదితలక్షణమ్ ॥
నకుర్యాత్కర్మబిమ్బానామాశమాదిమితాత్మనామ్ । చిత్రమృత్కా
ష్ఠజానాంతు చలానాంతు విశేషతః ॥ ౨౯౬ ॥ తత్రైవ చతురశ్రస్య
చతుర్థ్యాగ్నిగతస్య చ । ప్రణాళసఙ్గమంమూర్తేర్యతస్సిద్ధిహానికృ
త్ ॥ ౨౯౭ ॥ ప్రయోజనంవినా కాచిన్నక్షతిస్తస్యతద్వినా । సా
మాన్యస్యతు వైయస్మాదాధారస్యవిశేషతః ॥ ౨౯౮ ॥ సప్రణాళం
భవేత్పీఠమాసనంచ ప్రణాళకమ్ । భూరినీరాదివాస్నానం యత్ర
యచ్ఛతిసాధకః ॥ ౨౯౯ ॥ ప్రత్యహం తద్వినాతత్ర ప్రత్యవాయో
భవేత్స్ఫుటమ్ । ఏవమేవబృహద్బిమ్బభూషితానాం విధీయతే ॥
ధాతుశైలోత్థితానాంచ నిమిత్తస్నపనార్థతః । భద్రాసనగతేకర్మ
బిమ్బేతస్యసమాచరేత్ ॥ ౩౦౧ ॥ సతతంచ యథాలాభం దధిక్షీ
రఘృతాదినా । తోయేనతన్నయేద్యత్నాన్మధ్యభాగంవా ప్రతిగ్రహ
మ్ ॥ ౩౦౨ ॥ యథానాక్రమ్యతేపాదైర్జన్తుభిస్తన్మహర్ద్ధిదమ్ । అతః
ప్రణాళంవిహితం నిషిద్ధమితపవహి ॥ ౩౦౩ ॥ జన్మాన్తంవా జగత్య
న్తం కైరవాన్తం గళాన్తకమ్ । పట్టిమధ్యన్తలంపఙ్క్తిభేదం సర్వేషు
ధామసు ॥ ౩౦౪ ॥ తత్సంస్థాపనకాలేతు దేవానాం దిగ్ద్వయేహి
తమ్ । ప్రాక్ప్రత్యగాననానాంచ తదుదగ్దిగ్గతంశుభమ్ ॥ ౩౦౫ ॥
ఉదగ్దక్షిణవక్త్రాణాం ప్రాగ్భాగె విహితంసదా । తత్పునర్భద్రపీఠ

యుక్తేనాద్యా మేర్థసిద్ధికృత్ ॥ ౩౨౬ ॥ పద్మైరారాధకానాంతు పీఠా
మాద్యుపరీతదమ్ । ఇత్యేవం పీఠలక్ష్మాపి సమాసాత్కథితం మయా ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ప్రతిమాది లక్షణం నామ
సప్తదశోఽధ్యాయః.

అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి మన్త్రబిమ్బనివేశనమ్ । భోగి
ప్వానాంచ వర్ణానాం సాంప్రతం యదభీప్సితమ్ ॥ ౧ ॥ కైవల్యదం
శమానాఞ్చైవ చాతురాశ్రమ్యసేవినామ్ । యజ్ఞకర్మరతానాంచ సహా
యంచ ఫలైస్తు తత్ ॥ ౨ ॥ ప్రాగ్వద్దేవగృహస్యాగ్రే దిగ్భాగే
సతిమణ్టపమ్ । చతురశ్రం చతుర్ద్వారం దర్భమాలాన్తరీకృతమ్ ॥
అన్యత్రతదలాభేతు యథాభిమతదిఙ్ముఖమ్ । చతుర్దశకరాఞ్చైవ
యావత్త్రింశత్కరావధి ॥ ౪ ॥ షట్కరాన్తం పునస్తస్మాద్బిమ్బ
మానవ్యపేక్షయా । కార్యమధ్యేస్థలా తేషాం ద్విసప్తాంశైస్తతో
స్తభిః ॥ ౫ ॥ సమన్తభద్రాసుస్తన్త్రా చితావక్త్రేష్టకాదిభిః । తాలా
న్నతేసమారభ్య హానాన్యేష్టిషు కర్మణి ॥ ౬ ॥ ఉన్నతాఙ్గు
లన్యధ్యాత్తు నీత్వాతద్ద్రిసతాంక్రమాత్ । ద్విత్రిరష్టాంశకైర్మధ్యే
సర్వాసాం మణ్డలంభవేత్ ॥ ౭ ॥ చతురశ్రం చతుర్ద్వారం చక్రా
మ్బురుహభూషితమ్ । దక్షిణే శయనం సౌమ్యే కుణ్డమగ్నేస్తు పూ
ర్వవత్ ॥ ౮ ॥ సమేఖలద్విహస్తంతు చక్రపద్మాఙ్కితం శుభమ్ । త
దథశ్చతురశ్రం ప్రాగ్ద్వామమేఖలికాన్వితమ్ ॥ ౯ ॥ అథదక్షిణదిగ్భా
గే కుర్యాద్వేచక్రచిహ్నితమ్ । వర్తులం పశ్చిమే సౌమ్యే కమలా
ఙ్కం మనోహరమ్ ॥ ౧౦ ॥ శఙ్ఖాఙ్కం సర్వకోణేషు మానమేషాం
యథోర్ధ్వగం । సర్వేదశాన్తహస్తానాం చతుర్ణామేకమేఖలాః ॥ ౧౧ ॥
కుణ్డపానాంతు కింత్వత్ర ఊర్ధ్వగం సర్వమేఖలమ్ । అతోధనస్సంస్థి

తాస్సర్వే ఏకకుణ్డాస్తు మణ్టపాః ॥ ౧౨ ॥ తేషాం సమేఖలం చోర్ధ్వే
ద్వావింశత్యఙ్గులైర్భవేత్ । హ్రా పాదఙ్గులయుగ్మస్య యావద్వై స్య
షోడశాఙ్గులమ్ ॥ ౧౩ ॥ స్యాత్ షట్కరె గృహే కుణ్డం కార్యా
వా మేఖలాధికా । అష్టహస్తోచ్ఛ్రితం పూర్వముత్తోర్ధ్వకరవర్ధితాః ॥
నహ్రాసష్టకరాన్తానాం న్యూనానాముచ్ఛ్రితేర్భవేత్ । త్ర
యోదశకరాదీనాం చతుర్ణాం పాతయేత్తతః ॥ ౧౪ ॥ అష్టకంచా
ఙ్గులానాంతు సప్తపఞ్చ చతుఃక్రమాత్ । ఏవం స్నానగృహాణాం
తు విస్తారశ్చోచ్ఛ్రితస్సహ ॥ ౧౫ ॥ కింతు వై వాలుకాపీఠైర్మధ్య
తశ్చోపశోభితాః । ద్విచతుర్భిస్త్రిహస్తాంశైర్విస్తృతాః ప్రాగ్వదు
న్నతాః ॥ ౧౬ ॥ స్నానీయా అగ్రగేహస్య దిక్త్రయే భిమతే శు
భే । అర్ధమానసమం ముఖ్యాత్సుపీఠశయనాన్వితమ్ ॥ ౧౭ ॥ ద్వ
ఙ్గానభవనం కుర్యాన్నాఙ్గశ్యకలశైస్సహ । సర్వేషామపి భూభాగే
కోణస్తమ్భైర్విభూషితమ్ ॥ ౧౮ ॥ సునేత్రైర్వేష్టితం కుర్యాచ్ఛ
కాద్రైకపూర్వవద్యుతమ్ । సుస్థితం దృఢపాదం చ స్నానామ్భో
గ్రహణక్షమమ్ ॥ ౨౦ ॥ అర్ధేన వాలుకాపీఠం దీర్ఘమాద్యక్రమేణతు ।
వర్ధితం చార్ధహస్తేన హ్రాసితం చతురఙ్గులైః ॥ ౨౧ ॥ స్వదైర్ఘ్యార
ర్ధవిస్తీర్ణం కృత్త్వైవం సప్రణాళకమ్ । తేనతద్వాలుకాపీఠం భూప
యేన్మధ్యగేనతు ॥ ౨౨ ॥ యాగాగారస్యవేదిషు ద్వారార్ధం త
త్రచాన్తరే । శామార్ధవృద్ధియోగేన హ్రాసోఽన్యత్రకలాదికమ్ ॥
తోరణాని బహిఃకుర్యాద్దృఢైః కాష్ఠైస్సుపూజితైః । పఞ్చహస్తా
నిచార్ధేన వర్ధితాని కరేణతు ॥ ౨౩ ॥ నహ్రాసమాచరేత్తేషామన్య
త్రకరణేసతి । దశమాత్పఞ్చహస్తానాం భూతే భూమౌ ప్రవేశయే
త్ ॥ ౨౪ ॥ శమార్ధం వర్ధితానాం చ ద్వేద్వే సంవర్ధయేత్కలే । దై
ర్ఘ్యాత్ప్రవేశశిష్టాత్తు త్రిభాగేన తదన్తరమ్ ॥ ౨౫ ॥ సర్వే చక్ర
ధ్వజాఙ్కాః కార్యా వస్త్రస్రఙ్మఞ్జరీయుతాః । సుధాద్యైర్వర్ణకైః పీతైః

చక్రవాద్యైస్తు తేపి తాః ॥ ౨౬ ॥ భిన్నాఙ్గమేతదఖిలం యత్రైకస్మిన్ హి
యుజ్యతే । కర్మయాగగృహే శశ్వద్విభూతేర్వావనేర్వినా ॥ ౨౭ ॥
షట్త్రింశత్కరం క్షేత్రం స్వతుర్యాంశేన విస్తృతమ్ । తన్మధ్యే తు
చతుర్హస్తం చాపాద్యం స్థలసప్తకమ్ ॥ ౨౮ ॥ స్థలానాం వ్యవధా
నం తు కుర్యాద్ద్వే తాలసంమితమ్ । ఏకాపాయేన వై కుర్యాద్ద్విహ
స్తాన్తం స్థలాఙ్గణమ్ ॥ ౨౯ ॥ క్రమేణాష్టాఙ్గులాన్తావాద్ద్వ్యఙ్గులం
ద్వ్యఙ్గులం వినా । స్థలానాం సఙ్కటానాం చ వ్యవధానం ద్విగోళ
కమ్ ॥ ౩౦ ॥ ఏవమేవ సముచ్ఛ్రాయస్సర్వేషాం పరికీర్తితః । పరి
తోఽపిహితం వీథేర్గ్నానమత్రస్వపీఠజమ్ ॥ ౩౧ ॥ ఏవం వా సఙ్కటే కు
ర్యాద్దాదౌర్యుక్తాన్నష్టపద్వయాత్ । మధ్యే మణ్డలపీఠం తు తస్య దక్షి
ణదిగ్భవేత్ ॥ ౩౨ ॥ సమీపే శయనస్థానం కుమ్భానాం స్థాపనా
యనమ్ । ఏవం హి వామనికటే భోగానాం మన్త్రితర్పణమ్ ॥ ౩౩ ॥
ఋగ్యజుస్సామపూర్వాణాం శ్రుతీనాం హవనం పరే । దృగ్ధానం
శయనస్థానే హ్యన్యస్మిన్ శయనే హితమ్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రాసాదస్యా
ష్టదిక్ష్వార్త్తిపానామేవం యథోదితమ్ । స్థణ్డిలేష్వథ కుణ్డేషు తాద
ర్థ్యేన అథవా స్వయమ్ ॥ ౩౫ ॥ స్వకుణ్డే హవనం కుర్యాచ్చతుర్వే
దమథోపరే । సమస్తమూర్తిపీయం వా స్వయమేవ సమాచరేత్ ॥
సామగ్రీవిరహాదోర్యగ్య మూర్తిపానామభావతః । ఏవం త్వభినవం
కృత్వా యాగస్థం మణ్టపం ద్విజాః ॥ ౩౭ ॥ పూర్వాదిత్త్రైరలఙ్కా
రైరలఙ్కృత్య పృథగ్విధైః । సితరక్తాదిభేదేన ప్రాగాదౌ తు ధ్వ
జాష్టకమ్ ॥ ౩౮ ॥ నివేశ్యం మధ్యవేద్యాం తు పునరప్యయవత్త
థా । తదగ్రే సర్వసమ్భారాన్ సమ్భృత్య సుసమాహితః ॥ ౩౯ ॥
దినే కర్మదినాత్పూర్వే సప్తమే పఞ్చమేఽపి వా । అఙ్కురార్పణ
యిత్వా తు తతః కర్మ సమారభేత్ ॥ ౪౦ ॥ ప్రధానదివసాత్పూర్వం
దినే దేశికసత్తమః । స్నాతశ్శుక్లామ్బరస్స్రగ్వీ కృతన్యాసస్సు

శాన్తధీః ॥ ౪౧ ॥ కృతాహ్నికోఽధివాసార్థం సర్వాలఙ్కారభూ
షితః । సర్వసాధనసంయుక్తస్త్వర్ఘ్యపాత్రసమన్వితమ్ ॥ ౪౨ ॥
మాఙ్గళ్యకుమ్భమాదాయ ధ్యాయమానోఽచ్యుతం హృది । సహచైరా
యవైర్విప్రైస్సదాగమపరాయణైః ॥ ౪౩ ॥ తథా ఋఙ్మయ పూ
ర్వైస్తు ఆమూలాద్భగవన్మయైః । భేరీపటహవాదిత్రశఙ్ఖశబ్దాదిభి
స్సహ ॥ ౪౪ ॥ ఋగ్యజుస్సామపూర్వైస్తు ప్రశస్తాన్సంపఠన్ శ్రు
తీః । ద్వారపాలార్చనం కృత్వా యాగాగారం ప్రవిశ్య చ ॥ ౪౫ ॥
సంస్కృత్య స్వాసనే వ్యాప్తిమర్చయిత్వోపవిశ్య చ । మధ్యపీఠసమీ
పే తు ప్రాఙ్ముఖః పశ్చిమే పదే ॥ ౪౬ ॥ అగ్రే మాఙ్గళ్యకలశమాధా
రస్యోపరి న్యసేత్ । విప్రానృఙ్మయ పూర్వాంశ్చ ఉపవిశ్య చ
పూర్వవత్ ॥ ౪౭ ॥ పూర్వోక్తస్త్వధికైర్యుక్తో ద్రవ్యైరృత్విగ్గణ
శ్శుభః । యశ్చ యత్రోపయోగ్యస్తు తత్ర తం సంప్రవేశయేత్ ॥ ౪౮ ॥
మన్త్రిణాముపదేష్టా చ హ్యనుకూలో మహామతిః । యోక్తవ్యః క
ర్మదక్షస్తు సర్వేష్వవసరేషు చ ॥ ౪౯ ॥ దక్షిణే హ్యాత్మనో విప్ర ఏక
చిత్తస్సమాహితః । స్వయం వస్త్వనుసన్ధాయ హవనార్చనకర్మణా
మ్ ॥ ౫౦ ॥ ఆస్తే హ్యుత్పత్తిపూర్వాణాం న్యాసానాం వామసన్య
ధీః । కరశుద్ధ్యాదిసర్వం తు చక్రాదిన్యాసపశ్చిమమ్ ॥ ౫౧ ॥ స
ర్వం క్రమేణ కృత్వా తు పుణ్యాహం వాచయేత్తతః । పూర్వోక్త
విధినా కుర్యాత్స హోమం కలశార్చనమ్ ॥ ౫౨ ॥ కుర్యాత్తతస్తోర
ణానాం చ ధ్వజానాం స్థాపనం తతః । సత్యాదికం చతుష్కం తు మ
ధ్యవేద్యాం ధ్వజాష్టకే ॥ ౫౩ ॥ ప్రభవావ్యయయోగేన యజేత్ప్రా
గాదియోగతః । ఉతదేవా అవహితా ఋఙ్మయాన్ ధారయేత్తతః ॥
ప్రాగాదిదిక్చతుష్కేషు తోరణానాం చతుష్టయే । సుశోభనం సు
భద్రం చ సుగన్ధం చ యజేత్క్రమాత్ ॥ ౫౪ ॥ సుగోత్రం చ తతశ్చ
క్రం విహగేశ్వరసంయుతమ్ । ఉపరిష్టాన్మునిశ్రేష్ఠ గర్భూజయోః ప్రతి

తోరణమ్ ॥ ౫౬ ॥ ఏతేషామథవాపూర్వం భవేద్ద్వారస్థైస్సహా
ర్చనమ్। పారయేద్ద్వారపాలీయం సామసామవిదస్తతః ॥ ౫౭ ॥ అథా
ఘ్నిపుష్పధూపస్మార్తిభద్రైర్యాయాత్సమావృతః । యత్రతిష్ఠతి విశ్వే
శస్సపీఠబ్రహ్మశిలాన్వితః ॥ ౫౮ ॥ తత్రావలోకనం తేషాం కుర్యా
త్స్నాపనాదికమ్ । చతుస్త్రిమన్త్రైస్తైస్స్నానకలశైస్స్నాపయే
త్తతః ॥ ౫౯ ॥ సిద్ధార్థకైస్తథా పఞ్చగవ్యైర్మృద్భూతివారిణా । వ
ల్మీకమృజ్జలేనాథ చతుర్జ్యౌషధివారిణా ॥ ౬౦ ॥ సఙ్క్షాళ్యైర్
ర్పచోదపత్రైస్తాళయేదస్త్రవారిణా । తమక్ష్యైర్గార్భయిత్వా చ
తత్రస్వమన్త్రితాఙ్కరే ॥ ౬౧ ॥ సిద్ధార్థకాన్దక్షిణేతు బధ్వాగ్రే
పారయేదృచమ్ । రక్షోఘ్నం తథా సర్వాన్నయేత్ప్రతిసరేమ
ణీన్ ॥ ౬౨ ॥ సర్వత్ర వేష్టితం కృత్వా సమారోప్యరథోత్తమే । క
ర్మారమ్భం చపఠతస్తస్యదక్షిణదిఙ్న్యసేత్ ॥ ౬౩ ॥ ఋక్సామపూ
ర్వాన్వామేతు బ్రాహ్మణాంశ్చ చతుశ్చతుః । పురతోస్త్రం స్మర
న్వ్యాయాత్స్వయం విఘ్నాంస్తు సూదయన్ ॥ ౬౪ ॥ సనృత్తగీతవా
దిత్ర స్తుతిమఙ్గళపాఠకైః । ఇదం విష్ణుర్విచక్రమ ఇతి ఋఙ్మయైస్సహ
పాఠకైః ॥ ౬౫ ॥ ఏకాయనాం స్తదన్తేతు ఓన్నమోబ్రహ్మణేతు
యత్ । తత్రైవ శాకునంసూక్తం శ్రీసూక్తేన సమన్వితమ్ ॥ ౬౬ ॥
స్వర్ణాదివార్థినశ్శక్త్యా తర్పయంస్తాన్నివేశయేత్ । యాగభూమిం
తతోబిమ్బమవరోప్య రథాదికాత్ ॥ ౬౭ ॥ నిషణ్ణం దృఢకాష్ఠోక్త
తోరణే సన్నివేశ్య చ । స్నానభూమౌ తతః కుర్యాదస్త్రేణాజ్య తి
లాహుతీః ॥ ౬౮ ॥ యద్వాపూర్వం సమానీయ పీఠం బ్రహ్మశిలా
న్వితమ్ । భూమిష్ఠే భద్రపీఠేతు వేదికాయాం నివేశ్య చ ॥ ౬౯ ॥
తతోబిమ్బం సమానీయ స్థాపయేత్పిణ్డికోపరి । స్థాప్యమానే బృహ
ద్బిమ్బే విశేషః కథ్యతే ద్విజాః ॥ ౭౦ ॥ పూర్వవత్కర్మశాలాయాం
సంస్థాప్యకౌతశుద్ధయే । సంస్నాప్య విధినా కృత్వా నయనోన్మీల

నంతతః ॥ ౨౧ ॥ స్నపనం బృహదాధారస్య కేవలం వా బహూత్స
వైః । స్నానకర్మ శిలాదీనామీషత్కృత్వాతు సార్చనమ్ ॥ ౨౨ ॥
ఉత్థాప్యమూర్తిపాద్యైస్తు బహుభిస్తు రథస్థితమ్ । సమానీయ తతో
యత్నాత్ప్రాసాదాభ్యన్తరంతు వై ॥ ౨౩ ॥ యథావద్రత్నవిన్యాస
పూర్వం పీఠే నివేశ్యచ । బృహద్బింబం తతః కుర్యాత్కర్మబింబే
ఽఖిలంతు వై ॥ ౨౪ ॥ సన్నిరోధస్తు మన్త్రాణాం తత్ర లగ్నోదయే స్మృ
తః । ఆబృహత్స్నపనాత్పూర్వం యత్కిఞ్చిదపి తత్రతత్ ॥ ౨౫ ॥
నిర్వర్తనీయం పూర్ణాన్తం బుద్ధ్వైవం ప్రాజ్ఞసోఽశ్నుతే । తథాకా
ర్యం శుభోదయేన ముహూర్తో నావసీదతి ॥ ౨౬ ॥ ఏవంహి చిత్రపూ
ర్వాణామన్యేషాం మునిసత్తమాః । సరత్నబ్రహ్మపాషాణవర్జితానాం
సమాపయేత్ ॥ ౨౭ ॥ స్నానాద్యం కర్మబిమ్బేషు తత్సమీపేఽథ ద
ర్పణే । కర్మబిమ్బం వినాన్యేషాం ప్రస్వాపాద్యం హి విష్టరే ॥ ౨౮ ॥
కుర్యాత్ప్రవేశపూర్వంతు సర్వముత్సవపశ్చిమమ్ । శక్తిభిః కర్మ
బిమ్బైశ్చ గరుడాద్యైర్యదా సహ ॥ ౨౯ ॥ సమాచరేత్ప్రతిష్ఠా
నం మూలబిమ్బేన వై సహ । తదానీం తానిబిమ్బాని యాగభూమౌ
ప్రవేశయేత్ ॥ ౩౦ ॥ ఏవం ప్రవేశ్య తద్బిమ్బం స్నానార్థం స్థాప
యేత్పటే । అథవా కర్మదివసాత్తృతీయే వాసరే పురా ॥ ౩౧ ॥
ప్రాగుక్తవిధినా కృత్వా సహోమం కలశార్చనమ్ । ఆచార్యో వసా
రిత్పేపాస్వర్థం కర్మశాలాం ప్రవిశ్యచ ॥ ౩౨ ॥ ప్రాప్తేఽపరాహ్ణస
మయే బిమ్బమాకారశుద్ధయే । సంస్నాప్య విధినా పశ్చాద్బిమ్బం
తోయేఽధివాస్యచ ॥ ౩౩ ॥ అపరస్మిన్దినే ప్రాప్తే దేశికస్తు కృతా
హ్నికః । జలాదుత్థాప్య తద్బిమ్బం యాగభూమౌ ప్రవేశయేత్ ॥
మునయః — తోయాధివాసనవిధిః కథం కార్యో మునీశ్వర । తద్వి
ధానం విస్తరేణ వదస్వ వదతాంవర ॥ ౩౫ ॥ నారదః — జలాధి
వాసనవిధిం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । ప్రాసాదస్య విశుద్ధ్యర్థం

బిమ్బశుద్ధ్యర్థమేవ చ ॥ ౮౬ ॥ మానోన్మానప్రమాణానామూనాధిక్యో
పశాన్తయే । జగదాప్యాయనార్థం చ సర్వసంపూర్ణసిద్ధయే ॥ ౮౭ ॥
ప్రతిష్ఠార్థక్రియారమ్భాత్పూర్వమేవ శుభదినే । పఞ్చగవ్యాదినా
స్నానం పూజా హోమాంస్తథా జపమ్ ॥ ౮౮ ॥ సమాచరేత్స్వమ
న్త్రస్య యత్రైవం నకృతం పురా । హేతునా కేనచిత్తత్ర జలవా
సం సమాచరేత్ ॥ ౮౯ ॥ నదీషు దీర్ఘికాయాం వా తటాకే నిర్ఝరే
హ్రదే । సమ్భవే సతి కుర్వీత జలవాసం యథావిధి ॥ ౯౦ ॥ అసమ్భ
వే జలద్రోణ్యాం కటాహే ధాతునిర్మితే । యథాసమ్భవమన్యస్మిన్
పాత్రే వా మృణ్మయాదికే ॥ ౯౧ ॥ అల్పతోయే శ్మశానాన్తే లవ
ణోదపరిప్లుతే । కటుకే చ కషాయే చ తిక్తే ఫేనైశ్చ దూషితే ॥ ౯౨ ॥
చైత్యవృక్షసమీపే చ నీచావాససమీపకే । వర్ణాన్తరయుతే స్వల్పే
ఊషరే శైవలాన్వితే ॥ ౯౩ ॥ ఏవమాదిషు దుష్టేషు జలవాసం న
కారయేత్ । ఏకత్రిపఞ్చరాత్రం వా జలమధ్యేఽధివాసయేత్ ॥ ౯౪ ॥
దేశకాలానుసారేణ సద్యో వా జలవాసనమ్ । ప్రతిష్ఠాదివసాత్పూ
ర్వం తృతీయే పఞ్చసప్తమే ॥ ౯౫ ॥ దినేఽపరాహ్ణసమయే కర్మ
శాలాం ప్రవిశ్య చ । అస్త్రమన్త్రేణ సంప్రోక్ష్య బిమ్బం సన్తాడ
యేత్తతః ॥ ౯౬ ॥ సిద్ధార్థకైస్తిలైర్దర్భైరస్త్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ।
సంస్నాప్యాకారశుద్ధ్యర్థం షడ్భిః సిద్ధార్థకాదిభిః ॥ ౯౭ ॥ వస్త్రా
భరణపుష్పాద్యైరలఙ్కృత్య చ భూషణైః । పూర్వవత్కౌతుకం బ
ద్ధ్వా సమారోప్య రథాదికే ॥ ౯౮ ॥ పూర్వవచ్ఛ్రుతిఘోషైశ్చ
శఙ్ఖభేర్యాదికైః సహ । వివిధైర్నృత్తగేయైశ్చ తథా వేశ్యాఙ్గనైః స
హ ॥ ౯౯ ॥ గ్రామం వా నగరం వాపి ప్రాసాదం చ ప్రదక్షిణమ్ ।
భ్రామయిత్వా జలోద్దేశమానయేన్మూర్తిపైః సహ ॥ ౧౦౦ ॥ ప్రపా
యాం తు జలాభ్యర్ణే అవరోప్య రథాదికాత్ । విష్టరే వినివేశ్యాథ
ప్రోక్షణం వాప్యదక్షిణమ్ ॥ ౧౦౧ ॥ మణ్డపం జలమధ్యే తు కార

వృష్టితమం శుభమ్ । చతుస్తమ్భసమాయుక్తం చతుస్తోరణభూషితమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ వితానధ్వజసంయుక్తం వేష్టితం దర్భమాలయా । విచిత్రైశ్చ ఫలైర్యుక్తం క్రముకైః పావనైస్తథా ॥ ౧౦౩ ॥ ముక్తాదామసమాయుక్తం స్రగ్దామభిరలఙ్కృతమ్ । కోణప్రదీపసంయుక్తం చామరైరుపశోభితమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ పూర్వైవ కారయిత్వా తు కుర్యాత్పుణ్యాహఘోషణమ్ । ప్రాగ్వచ్ఛుద్ధిమపాం కృత్వా తన్మధ్యేపి న్యసేత్తతః ॥ ౧౦౫ ॥ ప్రతిమానుగుణం భద్రపీఠమాస్తరణాన్వితమ్ । సోపధానం తదూర్ధ్వే తు కల్పయేత్స్నానత్రిమాసనమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ అనన్తం కల్పయిత్వోర్ధ్వే అర్ఘ్యగన్ధాదినార్చయేత్ । మూలమన్త్రేణ బిమ్బస్య అర్ఘ్యం పాద్యం తథైవ చ ॥ ౧౦౭ ॥ ఆచామం వాసితం గన్ధముపవీతోత్తరీయకే । భూషణాని చ మాల్యాని దీపధూపం యథాక్రమమ్ ॥ ౧౦౮ ॥ దత్త్వా కృత్వా ఘృతారోపం సంస్కారాత్సంహృతిక్రమమ్ । సంహారస్య క్రమం సమ్యక్ సమాకర్ణయతా ద్విజాః ॥ ౧౦౯ ॥ ఆత్మానం సర్వగం ధ్యాత్వా సర్వజ్ఞం విష్ణుమవ్యయమ్ । కుర్యాద్భావాస్థితో మన్త్రీ తద్విశ్లేషాధివాసనమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ ప్రణవేన సమారోప్య జీవమాత్మాభిమానినమ్ । ఉత్క్రమ్య[illegible]తాం కృత్వా స్వస్మిన్ సర్వేశ్వరే హరౌ ॥ ౧౧౧ ॥ సంశోధ్య మలినాం పృథ్వీం దగ్ధ్వా బీజాన్వితాగ్నినా । అద్భిస్సంప్లావ్య తాం వాయునా పాకం వహ్నౌ విలాప్య చ ॥ ౧౧౨ ॥ సంహృత్య వాయునా వహ్నిం వాయుమాకాశతాం నయేత్ । అథ వ్యష్టికాదిదైవైస్తు కరణైర్విషయైస్సహ ॥ ౧౧౩ ॥ తన్మాత్రాసంస్థితాన్యేవ క్రమాత్సంహృత్య దేశికః । నభో మనసి సంహృత్య మనోఽహఙ్కృతితత్త్వనః ॥ ౧౧౪ ॥ మహత్యాత్మని తం చాపి నయేదవ్యక్తతైకతామ్ । శాన్తానన్తే పరే వ్యోమ్ని నిష్కలే జ్ఞానవిగ్రహే ॥ ౧౧౫ ॥ తం ధ్యాయేత్పరమానన్దే సంస్థితం శాన్తవిగ్రహమ్ । యస్మిన్నవ్యక్తకం లీనం సావస్థం

యస్స్వరూపకమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ వాసుదేవోఽపి విజ్ఞేయస్సర్వాత్మా సర్వ
కృత్ప్రభుః । తస్మిన్నేవ సుసంహృత్య వృత్త్యాదీన్ దేశికః ॥ ౧౧౭ ॥
ఏవం ధ్యాత్వా యథాన్యాయం బింబం వస్త్రేణ వేష్టయేత్ । స్థాప
యిత్వాఽథ శుద్ధైర్విద్వద్భిర్బ్రాహ్మణైస్సామగాదిభిః ॥ ౧౧౮ ॥ ఆచార్యో
వా ద్విజైర్మన్త్రైర్వ్యాపకాంశ్చతురోఽపి వా । పఠద్భిశ్శాకునం
సూక్తం తథా చాన్యైస్త్రియుగాద్యైః ॥ ౧౧౯ ॥ ఆమ్నాయోద్ఘోష
ణపరైస్సార్ధమాదాయ తీరతః । తద్బింబం జలమధ్యేషు పీఠోర్ధ్వే స
శాయయేత్స్వయమ్ ॥ ౧౨౦ ॥ అన్యాన్స్వస్తి వచస్త్రేణ ప్రాఙ్ము
ఖానముద్గ్రథిమ్ । హస్తాభిర్వివిధాంస్తాలాన్ వాదయిత్వా దిశో దశ ॥
నయశబ్దైశ్చ గేయైర్నృత్యైస్సుఖశబ్దపురస్సరమ్ । ఆత్మన్యాసం క్రి
యాన్యాసం కృత్వా దిశో స్త్రేణానుబద్ధ్యమానాత్ ॥ ౧౨౨ ॥ అవలోక్య చ
నేత్రేణ కవచేనావకుణ్ఠయేత్ । లోకపాలాన్ బహిర్ద్వార్యాం స్థా
నాపస్థాప్య సమన్తతః ॥ ౧౨౩ ॥ తీరదేశముత్ప్రాప్య కుమ్భం సూ
త్రేణ వేష్టితమ్ । వేష్టితం నవవస్త్రాభ్యాం సాపిధానం సపల్లవమ్ ॥
సంస్థాప్య తత్ర మధ్యే కలశం చ తత్రైవ హి । ఇన్ద్రాదిదిశానపర్యన్తం
కలశాన్ పరితో న్యసేత్ ॥ ౧౨౪ ॥ సవస్త్రాన్ సాపిధానాంశ్చ
సహిరణ్యాన్ సకూర్చకాన్ । కుమ్భే విశ్వాత్మరూపం తు కరకే చ
సుదర్శనమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ ఆవాహ్య గన్ధాద్యైరభ్యర్చ్య ఇన్ద్రాదిక
లశాష్టకే । బింబస్య శిరసో దేశే కుమ్భం చ కరకం న్యసేత్ ॥ ౧౨౭ ॥
అభితం పరితశ్చాష్టౌ కలశాన్విన్యసేత్క్రమాత్ । కోణేషు పాలి
కాన్యష్టౌ అనిర్వాణైశ్చ దీపకైః ॥ ౧౨౮ ॥ దద్యాచ్చక్రము
ద్రాంచ రక్షాముద్రాం తథైవ చ । అతఊర్ధ్వం నవైస్సురాద్యైః
స్వధర్మం తు తజ్జలే ॥ ౧౨౯ ॥ దారులోహశిలోత్థానాం బింబా
నాం జలవాసనమ్ । సాక్షాద్భవేత్తదన్యత్ర భవేచ్ఛయ్యాధివాస
నమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ విధానం తత్ర వక్ష్యామి యథావన్మునిపుఙ్గవాః । స్నా

నమస్కారశుభ్యర్థం దర్పణేతు సమాచరేత్ ॥ ౧౩౧ ॥ అన్యచ్చ స
కలంవిహార్గ ప్రాగ్వద్బిమ్బే సమాచరేత్ । అగ్రతో దేవబిమ్బస్య
ఛాయాధివసనార్థతః ॥ ౧౩౨ ॥ జలద్రోణీం కటాహం వా స్థాప
యేల్లోహనిర్మితమ్ । మృణ్మయం దారుజం వాపి భాజనం ధాన్యసఞ్చ
యే ॥ ౧౩౩ ॥ పూరయేత్తత్తోయేన శుద్ధస్ఫటికవర్చసా । పూర్వ
వద్విష్టరం కృత్వా దర్భమఞ్జరిజం శుభమ్ ॥ ౧౩౪ ॥ అష్టావింశతి ద
ర్భోత్థం కూర్చం కృత్వా ద్విజోత్తమాః । దేశికేన్ద్రో పిధానేన త
త్రావాహ్య జగద్గురుమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ అర్ఘ్యగన్ధాదిభిశ్చార్చ్యైస్స్తు
త్వావై సంహృత్యక్రమమ్ । విష్టరం జలమధ్యేతు ప్రాఙ్మూర్ధానం
తు శాయయేత్ ॥ ౧౩౬ ॥ చక్రముద్రాం ప్రదర్శ్యాథ కుమ్భాద్దర్భ
పూర్వన్యసేత్ । శక్తిర్వాథాపి విప్రేన్ద్రాః పూర్వవద్విష్టరం భవే
త్ ॥ ౧౩౭ ॥ అథవాతు త్రిభిర్దర్భైర్నిర్మాణం మన్త్రవిధానతః ।
ఛాయాధివాసమాత్రంతు తాసామపి స్పృశేత్క్వచిత్ ॥ ౧౩౮ ॥ స
ర్వస్థం నవవస్త్రేణ ప్రచ్ఛాద్యాస్యన్తతః । స్నాపయిత్వా సమ
న్తాచ్చ సిద్ధార్థాన్ వికిరేత్ క్షితౌ ॥ ౧౩౯ ॥ రక్షోహణేతమన్త్రే
ణ రక్షాంకుర్యాత్సమన్తతః । అనుక్తమన్త్రయుక్తం చ్ఛిత్వా ప్రాగ్వత్స
ర్వం సమాచరేత్ ॥ ౧౪౦ ॥ మృణ్మయే భిత్తిసంస్థే చ బిమ్బే చా
ఛాయాధివాసనమ్ । అన్తఃప్రవిశ్య ప్రాసాదే దేశికేన్ద్రస్సమాచరే
త్ ॥ ౧౪౧ ॥ అన్యేషాం యాగగేహస్య ప్రాగ్వత్కృత్వాతు మ
ణ్టపమ్ । కుటీం వా తత్ర కుర్వీత ఛాయాధివసనం గురుః ॥ ౧౪౨ ॥
దారులోహశిలాస్థానాం బిమ్బానాం విభవేతదా । జలద్రోణ్యా
దికే పాత్రే తోయాధివసనం చరేత్ ॥ ౧౪౩ ॥ తదాపి జలవాసం
తు ఆచరేన్మణ్టపాన్తరే । యద్వా స్నానార్థగర్తస్థమణ్టపేవా స
మాచరేత్ ॥ ౧౪౪ ॥ అథవా యాగసదనే స్నానభూమౌతు తద్వ
సేత్ । ఏవం జలాధివాసంతు కృత్వావై దేశికోత్తమః ॥ ౧౪౫ ॥

ఉపయోగ్యం ప్రతిష్ఠాయాం యద్ద్రవ్యముపార్జితమ్। తత్సర్వం
సముపాహృత్య ప్రాసాదాదీంశ్చ శోధయేత్ ॥ ౧౪౬ ॥ పర్య
గ్నికరణం చాపి కారయేద్బ్రాహ్మణేన తు। మార్జనైర్గోమయాలేపై
శ్శోధయిత్వా తు మన్దిరమ్ ॥ ౧౪౭ ॥ సుధాచూర్ణైరక్షతాద్యైర్వ్యా
పయిత్వా సమన్తతః। పఞ్చగవ్యైస్తతః ప్రోక్ష్య దీపానారోపయేత్స
ర్వతః ॥ ౧౪౮ ॥ వితానాద్యైరలఙ్కృత్య గన్ధద్రవ్యైశ్చ ధూపయే
త్। నాస్తికాన్భిన్నమర్యాదాన్ దేవబ్రాహ్మణనిన్దకాన్ ॥ ౧౪౯ ॥
పాపరోగియుతానన్యాన్ నిన్దితాన్పిశునాంస్తథా। పాషణ్డినోఽపి
నవ్యస్త్రీన్ ప్రతిలోమాన్సమత్సరాన్ ॥ ౧౫౦ ॥ లుబ్ధాన్ మూర్ఖా
నపిమహో బహిర్నిర్వాసయేత్తతః। కర్మాహోద్వాసరే విప్రా అపరా
హ్ణే గురుస్స్వయమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ జలాధివాసదేశం తు సంప్రాప్య
సహ మూర్తిపైః। ఉత్థాప్య బిమ్బముదకాత్కుమ్భాంశ్చ కలశానపి॥
ఉద్వాస్య దేవతాస్తల్పే స్థాప్య తద్బిమ్బం చిరవిష్టరే। ప్రాఙ్ముఖం స
మాస్థాప్య వారిభిః క్షాళయేత్తతః ॥ ౧౫౩ ॥ లోహజాశ్చేద్విశు
ధ్యన్తి తిన్త్రిణీఫలవారిభిః। ప్రాగ్వన్నేత్రక్రమం కృత్వా విధా
నేన మునీశ్వరాః ॥ ౧౫౪ ॥ వస్త్రాభరణపుష్పాద్యైరలఙ్కృత్య
మనోహరైః। యానమారోప్య తద్బిమ్బం శఙ్ఖభేర్యాదిసంయుతమ్॥
గ్రామం ప్రదక్షిణీకృత్య హర్మ్యాలయం వా సమానయేత్। యాగగే
హం తు యానాదవరోప్య ప్రవేశయేత్ ॥ ౧౫౬ ॥ స్థానే పూర్వోది
తే పశ్చాదారభేత్స్నపనం గురుః। లేఖ్యకో సంప్రవిశ్యాథ ప్రా
సాదం మూర్తిపైస్సహ ॥ ౧౫౭ ॥ పాత్రశ్చాధివాసితం కూర్చం జ
లాత్తస్మాత్సముద్ధరేత్। బిమ్బాచ్చ వస్త్రాభరణమాల్యాన్యపన
యేత్తతః ॥ ౧౫౮ ॥ పీఠే తు స్నానకుమ్భానాం స్థాపనార్థం ప్రకల్పి
తే। పూర్వోదితం స్థూలపరం స్నపనం స్థాపయేద్ద్విజాః ॥ ౧౫౯ ॥
పూర్వాదిపశ్చిమాశాన్తం పృథక్స్నపనమణ్టపమ్। విహితం యత్ర

తత్రైవ దేవదేవస్య వామతః ॥ ౧౭౦ ॥ యాతుధానపదం యావ
దగ్నికోణాదితో న్యసేత్ । స్నపనం స్థూలపర్యాఖ్యం స్థూలసూక్ష్మం
తు పృష్ఠతః ॥ ౧౭౧ ॥ ఈశకోణాత్సమారభ్య యావదాగ్నేయగో
చరమ్ । దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే ఈశానాద్వాయుపశ్చిమమ్ ॥ ౧౭౨ ॥
స్థూలస్థూలాభిధం స్నానం స్థాపయేత్క్రమయోగతః । అధివాసది
నే కుర్యాత్స్నానం స్థూలపరాభిధమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ ప్రతిష్ఠాదివసే కుర్యా
త్స్నపనం స్థూలసూక్ష్మకమ్ । చతుర్థే దివసే స్నానం స్థూలస్థూలా
భిధం భవేత్ ॥ ౧౭౪ ॥ తదా తత్తద్దినే తత్తత్స్నపనం స్నాపయేద్గు
రుః । ఏవం హి స్నానకలశాన్ క్రమాత్సంస్థాప్య పూర్వవత్ ॥
తదర్పణావసానే చ శయనం కల్పయేత్తథా । నయనోన్మీలనార్థం తు
శయనం కల్పయేత్పురా ॥ ౧౭౬ ॥ ద్వారశాఖారనస్త్రేణ పీఠం
సంప్రోక్షయేత్తతః । ప్రాగగ్రానుదగగ్రాన్వా దర్భానాస్తీర్య తు
ష్కలాన్ ॥ ౧౭౭ ॥ పఞ్చభారమితాన్ శాలీనథవా చాష్టపఞ్చకాన్ ।
వృత్తం వా చతురశ్రం వా కన్యభాగానుపరి న్యసేత్ ॥ ౧౭౮ ॥ ఉప
ధానాని చిత్రాణి శయనార్థాని కల్పయేత్ । మాఙ్గల్యకలశాన్ సం
స్థాప్య దిగష్టకసమాశ్రితాన్ ॥ ౧౭౯ ॥ తతో బింబాధవా స్థానం శయ
నం పరికల్పయేత్ । తదగ్రం వేదికోర్ధ్వే తు కుర్యాత్స్వస్తికమణ్డలమ్ ।
రజసా కుసుమైర్వాథ చతుర్వర్ణైర్మహోజ్జ్వలైః ॥ ౧౮౦ ॥ ప్రాగ
గ్రానుదగగ్రాంశ్చ దర్భానాస్తీర్య తత్పరమ్ । పఞ్చభారక్రమా
న్మాన శాలీంస్తత్రాపి నిక్షిపేత్ ॥ ౧౮౧ ॥ తదర్ధం తణ్డులం శుద్ధం తదర్ధం
తు తిలం తథా । ఉపర్యుపరి నిక్షిప్య లాజానర్ధేన తు విన్యసేత్ ॥
కాష్ఠజం సుదృఢం స్నిగ్ధం చతుర్గాత్రసమన్వితమ్ । చతుష్పాదసమా
యుక్తం చతురశ్రాయతం తతమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ ఖట్వాసంజ్ఞితపర్యఙ్కం
తస్యోర్ధ్వే స్థాపయేత్తతః । దుకూలం మృదుతల్పం చ విన్యసేత్తో పరి
చ్ఛదమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ కేవలం తల్పమాత్రం వా విన్యసేదథవా ద్విజాః ।

ఘట్వా తూర్యే విసృజ్యాథ లాజోర్ధ్వే రత్నకమ్బళమ్ ॥ ౧౭౫ ॥
న్యసేదభినవం పశ్చాద్వస్త్రం కార్పాసజం నవమ్ । క్షౌమవస్త్రం
న్యసేన్మధ్యే చిత్రవస్త్రం తతోపరి ॥ ౧౭౬ ॥ శిరోపధానసంయుక్తం
పాదగణ్డూకసంయుతమ్ । సర్వానభినవాఞ్శుభ్రాన్ సకపోలోప
ధానకాన్ ॥ ౧౭౭ ॥ సుగన్ధధూపితాన్వస్త్రాన్ కుసుమామోదసంయు
తాన్ । ఇన్ద్రాదీశానపర్యన్తం కలశాన్ సూత్రవేష్టితాన్ ॥ ౧౭౮ ॥
తోయపూర్ణాన్ సమాన్స్నిగ్ధాన్ సాపిధానాన్ సవస్త్రకాన్ । సక
న్నపల్లవైర్యుక్తాన్ ధాన్యరాశిషు నిక్షిపేత్ ॥ ౧౭౯ ॥ శఙ్ఖచక్ర
గదాపద్మధ్వజైశ్ఛత్రాదిసుక్రమాత్ । శ్రీవత్సం గరుడం కూర్మం
సౌవర్ణం తేషు నిక్షిపేత్ ॥ ౧౮౦ ॥ మధ్యే మధ్యే చ కుమ్భానాం
ధాన్యోర్ధ్వే మఙ్గళాన్న్యసేత్ । శఙ్ఖం చక్రం తథా లక్ష్మీం కుమ్భం
శ్రీవత్సమేవ చ ॥ ౧౮౧ ॥ దర్పణం స్వస్తికం మత్స్యయుగ్మం వై నాగ
ఖాష్టకమ్ । పక్షిగాఞ్చాపదితాంస్తద్వన్న్యసేత్తోరణేషు పాలికాః ॥
ఏవం శయనయుగ్మం తు ప్రకల్ప్య తదధో యజేత్ । సర్వాధారం తు
నన్తం తు తన్మాత్రైః సర్వగం ప్రభుమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ ప్రభవాప్యయయో
గేన యజేత్కాద్రిగాదివాగతః । పారయేత్సర్వసామాది సంజ్ఞాం
జ్ఞానబలాన్వితామ్ ॥ ౧౮౪ ॥ హుత్వా శతాష్టసఙ్ఖ్యం తు మూలం
తదనుకల్పయేత్ । మణ్డలం పావనైరాగ్నైస్సితాద్యైర్యాజ్ఞికీయకైః ॥
తన్మానాధికశాన్త్యర్థం హుత్వా కుణ్డగణం తతః । సంస్కృత్యాస్త్ర
తికుణ్డస్య నికటే సమ్యగాధ్యగమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ ప్రభవాప్యయయో
గేన చాతురాత్మ్యం తు సంయజేత్ । హృదాదియద్వా దిక్స్థేషు
విదిక్స్థేషు తదస్త్రకమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ దత్వా తదగ్నౌ పూర్ణాం తు
పూర్ణాహుతిం చ పాతయేత్ । ఏకాయనాన్యజుర్మయానాశ్రావిత
మనన్తరమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ ఏవం సర్వం సమాపాద్య ప్రయాగాద్యం
బసన్నిధిమ్ । విప్రాన్ముఖ్యాదినాభ్యర్చ్య గురుస్స్నపనమారభేత్ ॥

అథాస్త్రమన్త్రేణ పురా మాఙ్గల్యకలశామ్భసా । సంసేచ్య బిమ్బం
తదను స్నాపయేత్తన్మృదామ్భసా ॥ ౧౯౦ ॥ పాతయేత్తత్ర కూశ్మా
ణ్డాన్ బలమన్త్రేణనన్తరమ్ । తతో గోమయకుమ్భేన ఇహ గావ ఇ
ప్రపాతయేత్ ॥ ౧౯౧ ॥ భూతిస్త్వమితిమన్త్రేణ పాత్యమానే పి
భూతినా । పఞ్చగవ్యేన తదను పాతయేచ్చతురన్తతః ॥ ౧౯౨ ॥
పూర్వవచ్చ తతో భద్రైర్బిల్వై విధివచ్చ మహామ్బునా । ప్రోక్షయిత్వా
జప్తైశ్శుద్ధైరభిషిచ్య తతోర్చయేత్ ॥ ౧౯౩ ॥ శిల్పిదోషవినాశా
ర్థం స్నానమేతముదాహృతమ్ । పరిధాయ తతోఽపి ప్రా వాససీ అ
ధరోత్తరే ॥ ౧౯౪ ॥ నయనోన్మీలనార్థం తు శయనం యత్ప్రకల్పి
తమ్ । తత్ర పూర్వశిరసం చ బిమ్బం ప్రస్వాపయేద్ద్విజాః ॥ ౧౯౫ ॥
తతస్సమన్తాద్బిమ్బం తు ఛాదయేత్సమ్బళాదిభిః । సౌవర్ణం రాజ
తం చైవ పాత్రమాఢకపూరణమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ ధాన్యరాశౌ నిధా
యాగ్రే పూరయేత యథాక్రమమ్ । మధునా సర్పిషా చైవ తతస్తు
మధుపాత్రకే ॥ ౧౯౭ ॥ అర్కమణ్డలమధ్యస్థం మార్తాణ్డాయుత
సన్నిభమ్ । ధ్యాత్వా మన్త్రేశమభ్యర్చ్య తదన్యస్మిన్ మునీశ్వ
రాః ॥ ౧౯౮ ॥ చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థం ధేనుముద్రాసమన్వితమ్ ।
మన్త్రం వై సౌరభీయం చ స్ఫురదిన్దుశతప్రభమ్ ॥ ౧౯౯ ॥ తదన్త
ర్స్థం మన్త్రేశం హిమాచలనిభం స్మరేత్ । తన్మన్త్రైరమృతాఖ్యైశ్చ
శశాఙ్కైర్ధేనుజైరపి ॥ ౨౦౦ ॥ సుధావితం స్మరేద్బిమ్బం మధువా తే
తి మన్త్రితః । ఘృతాది మన్త్రయేత్పశ్చాద్వస్త్రేణాచ్ఛాద
యేత్తు తత్ ॥ ౨౦౧ ॥ అష్టాఙ్గులా చ సౌవర్ణీ శలాకా రాజతీ తథా ।
కేవలా వాపి సౌవర్ణీ శలాకా స్యాద్ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౦౨ ॥ అష్ట
ధాన్యాని పరితః పాత్రేషు వినివేశయేత్ । గాఃకన్యకాశ్శుభాకా
రా భూషణైశ్చాపి భూషితాః ॥ ౨౦౩ ॥ ఆనీయ స్థాపయేత్పార్శ్వే
బ్రహ్మఘోషేణ ఘోషయేత్ । స్వయం శలాకాం సౌవర్ణీం కృత్వా

నేత్రాభిమన్త్రితామ్ ॥ ౨౦౪॥ మాధ్వాక్తాంచ తయా నేత్రం దక్షిణం
స్వ్యమవస్పృశత్ । సంస్మరన్ పరసంజ్యోతిర్నేత్రమన్త్రేణ దేశికః ॥
ఆజ్యేన తు తయా వాపి రాజతాద్యేన ముల్లిఖేత్ । తన్మన్త్రి
తేన శస్త్రేణ శిల్పినా తోపలోకితః ॥ ౨౦౬ ॥ యథావత్ప్రకటి
తాక్షాణి కృత్వా శిల్పిశస్త్రేణ వస్తునా । వారుణం పాఠయేత్సమ్యక్ సహ
నాన్త్రేణ పావనా ॥ ౨౦౭ ॥ పూరయేన్మధుపర్కేణాక్ష్యం నేత్ర
యుక్త్యా క్రమేణ తు । వౌషడన్తేన మూలేన తేనైవ జుహుయాత్త
తః ॥ ౨౦౮ ॥ సిక్త్వా ద్విమన్త్రితౌఘం తు హృన్మన్త్రేణైవ సేచయే
త్ । తత్స్తాద్వితీయబిన్దుం తు ధ్యాయేత్పాదిశాన్తయే ॥ ౨౦౯ ॥
...హృచ్చాష్టకనవం గన్ధమేన్మధుపర్కిపి । అష్టధా నాన్త్రి గా
...కిన్యాంశాన్ ...తాః ॥ ౨౧౦ ॥ మాధ్వాజ్యైశ్చ శలాకేవ
...గాన్త్రవిద్భిన్నే నేత్రజాః । అష్టధా నాన్త్రి గాత్రేషు శయ్యోపకర
ణం తథా ॥ ౨౧౧ ॥ ప్రపన్నాన్ ...శిల్పి సాధకస్త్రీబాలకః ।
యత్నాన్ మాధ్వాన్ ...కరాచార్యాయ సన్దేశయేత్ ॥ ౨౧౨ ॥ య
దా ...తథా ...మూ ...దక్షిణాః । ...యేమూ
...భిస్తైస్త్రపసేర్యతు ॥ ౨౧౩ ॥ పాత్రపాదం నేత్రకర్మణ
న యున్మీలనక్రియామ్ । ఏవం త్రి ...న్యాసోన్మీలనం
భవేత్ ॥ ౨౧౪ ॥ ఏవం నేత్రమున్మీల్య బిమ్బ...నేత్రపరమ్।
...హా నాపాయు నేను గాత్రగస్త్రేణ హృన్నయేనవ ॥ ౨౧౫ ॥ ఆమూ
...మూలమన్త్రేణ మూర్త్యర్ఘం పూర్వవన్న్యసేత్ । స్నానా...
...గాన్త్రే పీఠబిమ్బం నయేన్తతః ॥ ౨౧౬ ॥ వాద్యస్తోత్ర...
మాయుక్తే సంస్కృతే పాత్రగాదినా । ఆధారాది క్రమోపేతే స
మాలబ్ధే సుపూజితే ॥ ౨౧౭ ॥ పీఠే తత్రాద్య సంవేశ్య వాసనేహ్యథ
రోత్తరే । అథ క్రమాద్బిన్నైర్గసన్నైర్ఘృతక్షౌద్రథాన...స్నాన ॥ ౨౧౮
స్నాపయేత్పాత్రమేద్విప్రాన్నోషధీనామితి శ్రుతిమ్ । యాంఓషధయ

ఇత్యాదిముద్రాదాంస్తదనన్తరమ్ ॥ ౨౧౯ ॥ ఏవం దశావశిష్టాస్తే
సేవితే కలశే స్వతి । తతః కుమ్భచతుష్కేణ చతుర్భిస్త్యాక్తిధాం
న్యైః ॥ ౨౨౦ ॥ ముక్తానుపూర్వ్యైర్విధివత్ స్నపనీయం చ పాతయే
త్ । ఉత్తమాం హి ముద్రాం పాతయేత్ త్రివిణాయుజః ॥ ౨౨౧ ॥
తతస్తు వారుణం పాను సామజ్ఞోఽథర్వణస్తతః । అయన్తే యోని శ్చే
తి పవిత్రన్తే తతోఽభిచమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ నసోఽపవిత్రం హి యజుస్సౌక
యేత్సమహోం స్తతః । పవిత్రం తే హి యత్సామ సంయోజ్యేనాయు
వాం స్తతః ॥ ౨౨౩ ॥ మూర్తిపాన్ సముదాయేన పానసానీ చతుష్ట
యమ్ । తదన్తే తు పరం మన్త్రం వ్యాహ్రాయం భగవానితి ॥ ౨౨౪ ॥
పవిత్రమన్త్రం తదను ఇకంపిష్టుభ్య చక్రమే । తతో విభవమన్త్రై
స్సర్వైస్సర్వమన్త్రైస్తేనచ ॥ ౨౨౫ ॥ కుమ్భాన్ సేచయిత్వాను ప్రా
హమన్త్రైః పరేణ తు । స్నాపయిత్వార్ఘ్యమిత్వా చ జుగుయాత్సా
ధికం శతమ్ ॥ ౨౨౬ ॥ యథావత్ప్రీణనేనాథ వాస్త్రహంకృత్వా చ
పాతయేత్ । మాప్రగానే ముద్రాః అగ్నావాయుగర్భుజుః
యాన్ ॥ ౨౨౭ ॥ ప్రాణాపానం హి యత్సమాతతః ప్రాణాయుక్తై
నమః । యాగవైశ్వపరం మన్త్రం విప్రానే దేయవాం స్తథా ॥ ౨౨౮ ॥
ధ్యానయుక్తిధియా సమ్యక్ప్రతిదారాధకస్తతః ॥ ఆవాహనాన్య
మరబృన్దనతాఙ్ఘ్రియుగ్మం లక్ష్మీపతిం భువనకారణమప్రమేయమ్ ।
ఆద్యం సనాతనమనంతప్రణవాసనస్థం పూర్ణేన్దుభాస్కరహుతాశన స
హస్రదీప్తిమ్ ॥ ౨౨౯ ॥ ధ్యేయం పరం సకలనిష్కలదాం చ వేద్యం
వారాహ కాపిలనృకేసరి సౌమ్యమూర్తిమ్ । శ్రీవత్సకౌస్తుభమ
హామణిభూషితాఙ్గం దామోదరం కమలశఙ్ఖగదాబ్జహస్తమ్ ॥ ౨౩౦ ॥
సర్వత్రగోసిభగవన్ కిలయద్యపిత్వామావాహయామిహి యథావ
జనేన వాయుమ్ । గాఢోయథైవదహనో మథనాదుపైతి ఆవాహి
తోఽపిహి తథాత్వముపైషి చార్చామ్ ॥ ౨౩౧ ॥ మాలాధరాచ్యుత

విభో పరమమూర్ధమూర్తే సర్వజ్ఞ నాథ పరమేశ్వర సర్వశక్తే । ఆగచ్ఛ
మేకుకుదయాం ప్రతిమాం భజస్వ పూజాం గృహాణ మదనుగ్రహకా
మ్యయాద్య ॥ ౨౩౩ ॥ తతో విసృజ్య వస్త్రేణ భోగేశపూర్వకో ప్ర
చ్ఛాదయేత్ । అష్టోత్తరశతైర్మన్త్రైస్తు పాతయేద్వృద్యయాం స్తతః ॥
అగ్నావసి సేత మన్త్రేణైవ సామగాంశ్చర్భిత ప్రివ్వతి । ఓం. భగ
వానితి నత్ జ్ఞాంస్తు జగన్నై పత్తర్పయేత్తతః ॥ ౨౩౪ ॥ స్వకుణ్డాద
శకేన్ద్రీస్తు సమిధాం సప్తకం హువేత్ । పశ్చాచ్ఛతాష్టసఙ్ఖ్యం చ
పాజ్యైశ్చ తిలసద్యుతైః ॥ ౨౩౫ ॥ తర్పయిత్వా తు పూర్ణాన్తము
ప్పత్వాగ్నకిణం తాతాః । దిక్కుణ్డేషు విసృజ్య సంస్కృతేషు పృథ
క్ ॥ ౨౩౬ ॥ నైవ చవిదిక్ స్థేషు ఉద్ధృత్యాభ్యర్చ్య వైశ్రమా
త్ । తన్త్రస్థ ఏయోగేన చతున్త్రీన్ కుణ్డేశయేత్ ॥ ౨౩౭ ॥ చతు
ర్ణామీసు దేవాద నాభ్యాంప కాయినాన్ ద్విజాన్ । స్వాధిస్వాధిప
స్యాంచ స్త్రీగానాగ్నినాభిశ్చాదక్షిః ॥ ౨౩౮ ॥ సమిత్సప్తకపూర్వైస్తు
వాజ్యైస్తు తిలమిశ్రితైః । పవనావ్యయయోగేన వాయవ్యాదిశాసనా
సాసు ॥ ౨౩౯ ॥ యగ్నగాగాంస్తు చతురస్రం సంస్కృత్యాద్ధా తథా
న్యసేత్ । ప్రోసమ్యగ్దీక్షితాస్తు స్వశాఖోక్తైశ్చ పావనైః ॥ ౨౪౦ ॥
హావనం విధివత్కార్యం భక్తియుక్తేన చేతసా । ఏవం క్రమేణ కుణ్డానాం
స్వసర్వాన్ హుత్వా తతో గురుః ॥ ౨౪౧ ॥ ద్వార్స్థాదీనాం పూర్వో
క్తానాం దిక్పతీనాం సమాచరేత్ । హావనం విధివత్కుణ్డే స్థణ్డిలే వా
మునీశ్వరాః ॥ ౨౪౨ ॥ ప్రాసాదస్యేశదిగ్భాగే సదస్యం పూర్వ
కృతే । స్తుత్వా జితన్తమన్త్రేణ సామజ్ఞాన్ పాతయేత్పునః ॥ ౨౪౩ ॥
సహ గాయత్ర్యా సామ్నా తు యద్రథన్తరసంజ్ఞకమ్ । ప్రజప్య ధ్యానశా
న్తం తు ముద్రాం బధ్వా ప్రణమ్య చ ॥ ౨౪౪ ॥ అష్టాక్షరేనాథవిష్ణోర్హ్యో
భగవాన్ భూతభావనః । మూర్తిభేదేన రూపేణ అనేనైవ హి వా
ప్రసన్ ॥ ౨౪౫ ॥ లోకానజ్ఞాతతత్త్వాంస్తు సమాస్థాదయ నాగరాన్ ।

యేనాన్తస్సంప్రవిష్టేన ఈషత్కాలవశాన్మృదే ॥ ౨౪౬ ॥ జన్మాన్త
రసహస్రోత్థాన్దోషాన్నాశయతి క్షణాత్ । ఏవమర్థోహి భగవాన్
లోకానుగ్రహకృత్ప్రభుః ॥ ౨౪౭ ॥ దత్వాన్తర్ఘటికాద్వన్ద్వధూపదీపప్ర
దేయమేవచ । నివేద్యాచమనం చార్ఘ్యం కుర్యాన్నీరాజనం తతః ॥
పునర్నీరాజయా ఘోషేణ వేదధ్వనియుతేనచ । శఙ్ఖనాదిత్రఘోష
పటహైర్గీతిభిస్సహ ॥ ౨౪౯ ॥ కరాఞ్జలిం గృహీత్వాథ దేవదేవస్య
దేశికః । పాఠయేద్వృద్ధ్యయం మన్త్రమిత్థం తతస్సహ ॥ ౨౫౦ ॥
యాత్రోపకరణైస్సర్వం కృత్వా బ్రహ్మరథోపరి । సుయన్త్రితే
క్షీరాజ్యదధ్యోదనసమన్వితే ॥ ౨౫౧ ॥ సుభిక్షత్వే సుశాన్త్యర్థం
సమాన్నఘృతైర్యుతే । పాయసోదనఖాదీయవిద్ధ్యయం తథానన్త
రమ్ ॥ ౨౫౨ ॥ తస్మాద్యాగబలం మన్త్రం సశాన్తం సమాహితే ।
స్వయమాద్యన్తసంయుక్తం హ్యగ్నౌ కుణ్డం జపేత్ ॥ ౨౫౩ ॥ భ్రా
మయేద్బలిదానం చ క్రియమాణం తు సర్వదా । దిక్షు రాష్ట్రేషు నగ
రం ఘనార్చితం త్వేవమాచరేత్ ॥ ౨౫౪ ॥ దివాన్యదా యతీనాం
చ కారయేత్పూజాం యథోదితామ్ । పశ్చాద్రాత్రివిధానేన యతీ
నాం బ్రహ్మచారిణామ్ ॥ ౨౫౫ ॥ వల్కలస్యసిరతానాం చ దానమ
నఘేష్వపి । రక్షార్థం స్త్రీభిర్విప్రైస్తు యావత్ప్రదక్షిణం వ్రజేత్ ॥
ప్రత్యక్షం తూర్యఘోషేణ తాన్ సమన్త్రంతు శతం ఫలమ్ । ఆహృత్యాగ్రా
దగ్నేశ్శిఖాత్సర్వాభిమానినాం ప్రజాః ॥ ౨౫౬ ॥ తతస్తోరణదేశస్థం రక్షం
కృత్వాఽర్చయేత్ప్రభుమ్ । పాదాద్యర్ఘ్యపుష్పధూపైశ్చ సమన్త్ర
త్యాచ పాఠయేత్ ॥ ౨౫౮ ॥ ఉక్త్వాస్తం ద్విషట్కాఙ్గం సజితన్తం తు
చాఖిలమ్ । సంపఠన్ పౌరుషం సూక్తం యాగవేశ్మ ప్రవేశయేత్ ॥
శయ్యాయాం ప్రాక్శిరోబిమ్బం శాయయేద్ధ్వజయేనతు । దేశికో
మూర్తిపైస్సార్ధం యాత్రాచాపం సమాపయేత్ ॥ ౨౬౦ ॥
అత్రత్వచ్ఛిద్రసన్దేశే చ తాత్రిథాత్రిపతే ఘటే । పూర్వోక్తలక్షణేనాగ్

మన్త్రసంపుటితం యజేత్ ॥ ౨౭౧ ॥ పూజయేన్మణ్డలాన్యష్టౌ ప్రా
గాదౌతు స్వనామభిః । అష్టాసు తత్రకుమ్భేషు పురైవస్థాపితేషు
చ ॥ ౨౭౨ ॥ వాసుదేవాదయస్సపూజ్యాస్సప్రభవాప్యయయోగతః ।
హృదాదియద్వా దిక్స్థేషు విదిక్స్థేషు తదస్త్రకమ్ ॥ ౨౭౩ ॥
యద్వా ప్రాచ్యాంతు వారాహో నారసింహస్తు దక్షిణే । ప్రతీ
చ్యాం శ్రీధరో దేవో హయవక్త్రస్తథోత్తరే ॥ ౨౭౪ ॥ ఆగ్నేయ్యాం
భార్గవో రామో నైరృతే రామఏవచ । వాయవ్యే వామనశ్చాపి
విష్ణురీశానగోచరే ॥ ౨౭౫ ॥ స్వనామ్నా పూజయిత్వైతానర్ఘ్య
గన్ధాదిభిస్తతః । పూజయిత్వార్ఘ్యగన్ధాద్యైశ్శయనస్థం విభుంతతః ॥
వస్త్రేణాచ్ఛాదనపటం దత్వా ధూపాధివాసితమ్ । మూలేన శయన
స్థస్య కుర్యాదావాహ్యయనంతతః ॥ ౨౭౬ ॥ దేవాఙ్ఘ్రినికటోద్దే
శే ఉపవిష్టస్తు దేశికః । మన్త్రీంద్రబిమ్బస్య మన్త్రన్యాసం స
మాచరేత్ ॥ ౨౭౭ ॥ లేఖ్యాదౌ మన్త్రబిమ్బేషు ప్రాసాదస్థే
ద్విజోత్తమాః । ఉత్సవం కర్మబిమ్బేషు విష్టరేవా ప్రకల్ప్యచ ॥ ౨౭౮ ॥
ప్రస్వాప్య శయనే ప్రాగ్వత్త్రిపాదం సంప్రవిశ్యచ । మన్త్రన్యా
సాదికంకుర్యాద్వక్ష్యమాణవిధానతః ॥ ౨౮౦ ॥ సువిస్తృతం తద్వి
ధానం శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । పీఠే పుష్పాఞ్జలింకృత్వా గన్ధయు
క్తంచ పాత్రతమ్ ॥ ౨౮౧ ॥ న్యసేదష్టాక్షరం ప్రాగ్వదామూర్ధ్న
శ్చరణాన్తికమ్ । న్యసేద్ధృదాది షణ్మన్త్రాన్ స్థానేషు హృదయా
దిషు ॥ ౨౮౨ ॥ కిరీటం శిరసో దేశే శ్రీవత్సంచగళాదధః । వక్షసో
వామభాగేతు విన్యసేత్తదనన్తరమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ కౌస్తుభం హృదయే
న్యస్య వనమాలాంచకణ్ఠగాః । దేవస్య దక్షిణేహస్తే చక్రంశఙ్ఖంతు
వామతః ॥ ౨౮౪ ॥ వామహస్తే గదాఖడ్గౌ హ్యథవా దక్షవామ
యోః । క్రమాల్లాఞ్ఛనమన్త్రాంస్తు చక్రాదీంల్లాఞ్ఛనాన్న్యసేత్ ॥
శ్రియం దక్షిణభాగేతు పుష్టిముత్తరతోన్యసేత్ । పాదమూలేవైన

తేయమథేదానీం నిబోధత ॥ ౨౭౬ ॥ చతుర్భుజస్య దేవస్య చ
క్రాదీర్విని వేశనమ్ । ముఖ్యదక్షిణహస్తేబ్జం గదాం వామకరేన్య
సేత్ ॥ ౨౭౭ ॥ అపరే దక్షిణే చక్రం చశంఖం వామకరేపరే । అన్యాన్
లాఞ్ఛనమన్త్రాంస్తు యథాయోగంచ విన్యసేత్ ॥ ౨౭౮ ॥ అ
న్యేషు షడ్భుజాద్యేషు ముఖ్యదక్షాదితఃక్రమాత్ । సర్వాన్ లా
ఞ్ఛనమన్త్రాంస్తు యథాస్థానగతాన్న్యసేత్ ॥ ౨౭౯ ॥ సంస్థాప్య
భగవన్మూర్తిర్ధత్తే చక్రాదిలాఞ్ఛనమ్ । హస్తేయేనక్రమేణైవ లా
ఞ్ఛనాని న్యసేత్తథా ॥ ౨౮౦ ॥ మన్త్రాన్ కిరీటపూర్వాంశ్చ ప్రా
గ్వత్సర్వత్ర విన్యసేత్ । పాదాది ద్వాదశాఙ్గేషు తతో దామోదరా
దికాన్ ॥ ౨౮౧ ॥ తచ్ఛక్తీనాం స్తథామన్త్రాన్ తద్వద్వ్యాపక
లక్షణాన్ । ఐశ్వరేణాక్షబీజేన యథావస్థాన భావయేత్ ॥ ౨౮౨ ॥
పాదాది తన్మయేనైవ తద్వన్మన్త్రవరేణ తు । ప్రాగ్వద్వ్యాప్య చ యు
క్త్వాతు హృన్మన్త్రో ధర్మయాత్మనా ॥ ౨౮౩ ॥ విభునా వాక్స్వరూపే
ణ తదేవాథపరంపదమ్ । సుశాన్తం సర్వగం బుద్ధ్వా నిస్తరఙ్గమివోదధి
మ్ ॥ ౨౮౪ ॥ విద్యాం గదామిత్యాద్యం యతోప్యంయుతాప్యంచగా
త్రికాన్ । దేహసావ్యాపకం మన్త్రం ధారణాఖ్యమనన్తరమ్ ॥
జీమూతస్యేతి ఋగ్వేదాన్ వాసదాసీతి పాఠయేత్ । క్రమేణానే
న హుత్వాతు పదార్థశతసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౮౬ ॥ తిలానాంచ తథాజ్య
స్య మన్త్రైరేభిస్సమీశ్వరాః । దత్వాపూర్ణాహుతిం ప్రాగ్వదుప
సంహారలక్షణామ్ ॥ ౨౮౭ ॥ తతస్తత్పరమం బ్రహ్మహృద్యదితంపూ
ర్వవత్ స్మరేత్ । సర్వశక్తిమయేనైవ స్వభావేనస్వకేనతు ॥ ౨౮౮ ॥
ఓజోబలాత్మనాయద్వద్గన్ధద్రవ్యాత్మనాతువై । బీజంతరుస్వరూపే
ణ సముద్రో బుద్బుదాత్మనా ॥ ౨౮౯ ॥ ఏవమవ్యపదేశ్యాయా
శక్తిస్స్వశక్తిదర్పణే । స్థితిమాదాయ విశ్వేశస్స్వతన్త్రాద్యద్వపు
షోమతే ॥ ౨౯౦ ॥ మన్త్రరూపాం తనుంధత్తే సమ్యగారాధనా

యచ । నావాత్స్వముపయాతస్య ప్రసరం తస్యచస్వయమ్ ॥౨౯౧॥
నిష్ప్రభత్వం ప్రయాతస్య విధ్వ్యంజనియమస్య చ । ఆవిష్కృతస్య
భేదేనాప్యమూర్తేన బలీయసా ॥ ౨౯౨ ॥ అజ్ఞానగహనేనైవ ని
త్యానిత్యానులాత్మనా । స్మృత్వైవం మూలమన్త్రంతు బిమ్బహృ
న్మధ్యగం స్మరేత్ ॥ ౨౯౩ ॥ షట్చక్తికరణోపేతం త్రైస్తత్త్వ వ్య
ష్టియోజనమ్ । సంస్మరేత్సంహరంతంచ ప్రాగుక్తేనైవ వర్త్మ
నా ॥ ౨౯౪ ॥ స్వరూపమనులంభూయః స్మరేన్మూర్త్యాత్మనాతుతత్ ।
నయనం పూర్వవిధినాప్యేవం పరమేశ్వరః ॥ ౨౯౫ ॥ మన్త్రా
త్మనా స్వతన్త్రత్వముపయాతోయదాతదా । సహస్రశిరసం దేవ
మితిసర్వాంస్తు చోదయేత్ ॥ ౨౯౬ ॥ పాదమేధ్యాస్త్ర్యమ్బకాధా
త్రర్యర్ధద్వేశ్చ మన్త్రిపమ్ । యోపిశ్వతశ్చక్షురితి యాతవ్యో భ
వేశ్చ ॥ ౨౯౭ ॥ ద్వాసుపర్ణేతి తదను అతో దేవేతి వైతతః । ఋ
గ్మయం పౌరుషం సూక్తం తతః పరతమాన్వితి ॥ ౨౯౮ ॥ తతోర్చ
యిత్వా మన్త్రేశం శయనే బిమ్బమూర్తికమ్ । పాంస్పర్శికైరాస
నాద్యైర్విశిష్టైరౌపచారికైః ॥ ౨౯౯ ॥ హృదయాఙ్గమసంక్లప్తైశ్చ మ
ధుపర్కాదభిర్ద్విజాః । పరమాన్నాదిభిశ్చాన్యైర్గన్ధవిస్రపానకై
స్తథా ॥ ౩౦౦ ॥ అన్యైశ్చ వివిధైర్భోగైర్యథా చానుక్రమేణతు ।
సర్వంతు సంప్రదానాన్తం కృత్వా పశ్చాత్తు మణ్డలే ॥ ౩౦౧ ॥ స
న్నిధీకృత్య సంపూజ్య మహతా విభవేనతు । అగ్నౌసన్తర్పయే
త్పాఙ్గం సమిత్సప్తకపూర్వకమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ జుహుయాన్మూర్తిపా
శ్చాపి స్వేస్వేకుణ్డే యథాక్రమమ్ । ప్రాగాది దిక్షుకుణ్డేషు క్ర
మేణ సమిధఃస్మృతాః ॥ ౩౦౩ ॥ పలాశవృక్షఖదిర బిల్వాముమ్బర
భూరుహామ్ । ఆగ్నేయాది విదిక్షుస్యుశ్చపిప్పలప్లక్షసమ్భవాః ॥
న్యగ్రోధప్రభవాశ్చైవ కశ్మర్యప్రభవాస్తథా । పలాశసమిధోన్యత్ర
భూయసాం పరికల్పనే ॥ ౩౦౪ ॥ ఉక్తాభావేతు సర్వత్ర పాలాశ్య

న్సమిధోమతాః । చతస్రో ధేనవస్థాప్యా దక్షిణస్యాముదఙ్ముఖాః ॥
గఙ్గాసరస్వతీగోదా యమునా రూపధారిణీ । మన్త్రైస్తదీయైశ్శ్రప
ణం చరూణామాహుతిస్తథా ॥ ౩౦౭ ॥ శ్రపయేత్పాయసాపూపౌ
శాలితణ్డులమాఢకమ్ । కృసరైర్దక్షిణాగ్నౌ తు పాశ్చాత్యే గుళమి
శ్రితమ్ ॥ ౩౦౮ ॥ ఉదీచ్యాగ్నౌ హరిద్రాన్నం శుద్ధాన్నమితరాగ్ని
షు । ప్రత్యేకం శతమష్టౌ చ హోమాస్స్యుస్సమిదాదిభిః ॥ ౩౦౯ ॥
తదర్ధం వాపి పాదం వా దేశకాలానురూపతః । ¶తిలశాలి యవైర్వే
ణు హోమబీజాన్యనుక్రమాత్ ॥ ౩౧౦ ॥ తిలైరితరకుణ్డేషు త్రైగ్వా
నర్వత్ర కల్పయేత్ । స్వమూర్తికుమ్భాన్మన్త్రేణ జలముద్ధృత్య ధా
జనే ॥ ౩౧౧ ॥ బిమ్బ§మూర్ధ్నిక్రమాద్దేయం సర్వైరేకాయనాది
కైః । సన్తర్పయిత్వా తదను మన్త్రం సపరివారకమ్ ॥ ౩౧౨ ॥
ఆజ్యాదినా ప్రభూతేన దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః । బిమ్బస్థ
నాం ప్రయాతానాం బ్రాహ్మ్యాదీనాం మజ్జరూపిణామ్ ॥ ౩౧౩ ॥ ఆపాదనేప
త్రిణార్థం పిణ్డీభూతాస్థిమేవ చ । ఆస్నాభ్వదేవజాతానాం ఛిద్రా
ణాం శమనేతు వై ॥ ౩౧౪ ॥ ఆప్యాయనార్థం మన్త్రాణాం ద్రవ్యై
ర్హోమం సమాచరేత్ । ద్విషట్కేణాహుతీనాం చ ప్రత్యేకేన చతు
ర్గుదా ॥ ౩౧౫ ॥ ఆచాఙ్ఘ్రేర్జానుపర్యన్తం స్పృష్ట్వాజ్యం హో
మయేత్పురా । ఆనాభిజానుదేశాచ్చ తథైవ జుహుయాద్దధి ॥ ౩౧౬ ॥
నాభేరాకర్ణతః క్షీరమామూర్ధ్నః కర్ణతో మధు । సమిశ్రం జుహుయా
త్సర్వం స్పృష్ట్వా దేహం తు చాఖిలమ్ ॥ ౩౧౭ ॥ దద్యాద్ఘృతేన
చైవ పశ్చాత్పూర్ణాం మూలేన తత్పరమ్ । సంస్పృశ్య బిమ్బవత్స
తం భిన్నం బ్రహ్మశిలాం తథా ॥ ౩౧౮ ॥ ప్రాణాభిమానదైవం వా
యస్యయో విహితస్తు వై । వేష్టయిత్వామ్బరైశ్చిత్రైశ్చక్రమన్త్రే
ణ చైతతః ॥ ౩౧౯ ॥ కార్యో బ్రహ్మశిలాహోమశ్శతాష్టాధికసఙ్ఖ్య

¶ దివ్యశాలి § మూర్తిక్రమాద్దేయం

ణః । గాయత్రీభిస్తదర్ధంచ బహ్వృచాద్యైఃపృథక్పృథక్ ॥ ౩౨౦ ॥
అజస్యనాభావిత్యాది మన్త్రైరేకాయనైస్తతః । అధ్యాదిభూతమూ
ర్త్యంతు భోగ్యంవాపి పృథక్ స్థితమ్ ॥ ౩౨౧ ॥ దేవతానాంత్వధి
ష్ఠానాం పీఠంకృత్వాతు బుద్ధిగమ్ । హోతవ్యం ప్రణవేనైవ స్వాయం
వ్యాహృతిభిస్తతః ॥ ౩౨౨ ॥ అవరైర్బలమన్త్రైశ్చ ప్రణవాన్తైన
లాఞ్ఛలిః । తతోవాహనమన్త్రైశ్చ తర్పణీయంతదైవహి ॥ ౩౨౩ ॥
స్వనామ్నా ప్రణవేనైవ స్వాహాన్తైవాపరైస్తథా । సంరోధస్తర్పితా
నాంచ కార్యఃపూర్ణాన్తమేవహి ॥ ౩౨౪ ॥ సామ్యభావే విష్టరేణైవ
భావేన సజపేనచ । సర్వేశ్వరస్య దేవస్య స్వకీయాసుచ మూర్తి
షు ॥ ౩౨౫ ॥ శబ్దాత్మికాసు మూర్త్యాసు తద్వచ్ఛ్రీమయస్యచ ।
కృత్వైవంచ తదాదౌతు మూర్తిపాన్ వినివేశ్యచ ॥ ౩౨౬ ॥ స్వా
స్వదేశేషు కుణ్డానాం తర్పయేత్పాయసేనతు । దక్షిణాంచ య
థాశక్తి దద్యాద్ధేమాదికింతతః ॥ ౩౨౭ ॥ గృహీత్వా దక్షిణామ
న్త్రైఃప్రీణనీయస్తుతైస్తతః । అథనిద్రాయమాణంతు దేవంస్తుత్వా
ప్రసన్నాస్యచ ॥ ౩౨౮ ॥ అర్చయిత్వా నమస్కృత్య తత్రసర్వాన్ ప్ర
వేశయేత్ । విప్రానేకాయనాంశ్చాపి తథావై బహ్వృచాదికాన్ ॥
స్వస్వశాఖోదితాన్మన్త్రాన్ పాఠయేత్క్రమయోగతః । స్తుతిపా
ఠకపూర్వాంశ్చ నృత్తగీతపగాయనాన్ ॥ ౩౩౦ ॥ వీణావేణుమృ
దఙ్గాదీనితరాంశ్చ ప్రవేశయేత్ । విదిక్స్థాన్ ప్రణవేజాపే మూ
ర్తిపాన్ వినివేశయేత్ ॥ ౩౩౧ ॥ దిక్స్థితాన్మూర్తిపాన్విప్రాన్ ద్వా
దశార్ణే నియోజయేత్ । రక్షాముద్రాం తతఃకృత్వా దర్శయేత్సర్వ
దిక్ష్వథ ॥ ౩౩౨ ॥ శాయయేద్దర్భశయ్యాయాం యజమానముపో
షితమ్ । స్థణ్డిలేస్వప్నసిద్ధ్యర్థం ప్రాక్శిరస్కంతతోద్విజాః ॥ ౩౩౩ ॥
ఏవంకృత్వాధివాసంతు జాగరేణ నయేన్నిశామ్ । ప్రభాతాయాంతు
శర్వర్యాం కృత్వా స్నానాదికాఃక్రియాః ॥ ౩౩౪ ॥ ప్రతిష్ఠామార్గ

భిత్వాస్వాద్దేశికశ్శస్త్రవిత్తమః । ప్రబుద్ధం యజమానంతు స్వప్నం
పృచ్ఛేచ్ఛుభాశుభమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ తత్రాశుభోపశాన్త్యర్థం తదా
నీం జుహుయాద్గురుః । శతం సహస్రం సాష్టంవా యథాశక్త్యథ
వా ద్విజాః ॥ ౩౩౬ ॥ మధ్వాజ్యక్షీరసంమిశ్రైః సఫలాంశ్చ తి
లానపి । అస్త్రసంపుటితేనైవ నామ్నా స్వాహాన్వితేనతు ॥ ౩౩౭ ॥
దోషం జహిజహీత్యేవం పదం నామావసానకమ్ । కేవలేనాథవా
క్యేన సింహమన్త్రేణ హోమయేత్ ॥ ౩౩౮ ॥ ఏవందుస్స్వప్నశా
న్తింతు కృత్వా స్థాపనమాచరేత్ । ప్రాసాదం దర్భశాఖాభిస్స
హిరన్తశ్చ మార్జయేత్ ॥ ౩౩౯ ॥ వికీర్యపాత్రుతంపుష్పం గుగ్గులుం
ధూపయేత్పునః । సహమూర్తిధరైర్విప్రైశ్శిల్పిభిశ్చాథ దేశికః ॥
పార్ష్ణ్యపుష్పాక్షతకరః ప్రాసాదాన్తం వ్రజేత్తతః । హన్యాత్సిద్ధార్థ
కైస్తత్ స్థానే విఘ్నానస్త్రాభిమన్త్రితైః ॥ ౩౪౧ ॥ ప్రాఙ్మధ్యేవి
ధినానేన శ్వభ్రంవా సంప్రతంఖనేత్ । తదగ్రం గర్భగేహంతు
సూత్రపాతైర్విభాజయేత్ ॥ ౩౪౨ ॥ ప్రాసాదైకద్వారేతు గర్భ
మానం వినిశ్చితమ్ । ద్వారాత్పశ్చిమభిత్త్యన్తం దక్షిణోత్తరమా
యతమ్ ॥ ౩౪౩ ॥ సప్తధా విభజేన్నాన్యాక్త్వాశ్చైకప్రథమాస్స్మృ
తః । ద్వితీయో మానుషో భాగస్తృతీయో దైవసంజ్ఞితః ॥ ౩౪౪ ॥
బ్రాహ్మశ్చతుర్థో విజ్ఞేయః క్రమాదన్యే త్రయస్తథా । దైవమానుషపై
శాచా విజ్ఞేయా ద్విజసత్తమాః ॥ ౩౪౫ ॥ ప్రాసాదేతు చతుర్ద్వా
రే చతుర్భిస్త్రిస్సమైః పదైః । విభజేత్సప్తధామధ్యే భాగస్యాద్బ్రా
హ్మసంజ్ఞితః ॥ ౩౪౬ ॥ దివ్యమానుషపైశాచాః క్రమాత్స్యుర్జ్యేష్ఠక్రమే
ణతు । చతుర్ద్వారేత్రభవనే బ్రాహ్మేభ్యమధ్యమేపదే ॥ ౩౪౭ ॥
చతుర్దిగ్వీతమూర్తస్య స్థాపనం చతురాత్మనః । ప్రాసాదైకద్వారే
తు దేవం సంస్థాపయేద్ద్విజాః ॥ ౩౪౮ ॥ బ్రాహ్మదైవికభాగాభ్యాం
దైవమానుషయోస్తువా । బ్రాహ్మేవా దైవికేవాథ తస్మిన్ దివ్యే

శేషు వా ॥ ౩౪౯ ॥ మానుషాశ్రితదైవేవ ఫలభేదవశాత్తు వై ।
బ్రాహ్మభాగేషు మోక్షం స్యాద్దివ్యస్థానాభివృద్ధికృత్ ॥ ౩౫౦ ॥
భోగమోక్షఫలావాప్తిర్బ్రాహ్మే దివ్యసమాశ్రితే । దివ్యభాగఫ
లావాప్తిర్మానుషాశ్రితదైవికే ॥ ౩౫౧ ॥ దైవమానుషభాగాచ్చ్యుతేఽ
హికాముష్మికం ఫలమ్ । విబుధబ్రహ్మభాగాచ్చ నైహికం తు గుణా
ష్టకమ్ ॥ ౩౫౨ ॥ అగ్రదేశేఽథ బిమ్బస్య వేదిర్భాగద్వయోపరి ।
ఆరాధనార్థతోఽపి స్యాత్ స్థాపనీయా శిలాన్వితా ॥ ౩౫౩ ॥ పీఠోపర్య
థవా దేవం యన్త్రాగాధయుతే సదా । మధ్యే రత్నోపలం పీఠే న్య
స్యేద్గర్భే స్థాపయేత్తతః ॥ ౩౫౪ ॥ దేవీపదాన్వితం యత్ర స్థాపనం
భవేద్ద్విజాః । మూలబిమ్బస్య పార్శ్వే తు పీఠదేశం విసృజ్య చ ॥
సపీఠానాం తు దేవీనాం స్థాపనం తు సమాచరేత్ । ఏకాసనే దక్షి
ణే వా స్థాప్యా దేవ్యౌ దక్షవామయోః ॥ ౩౫౬ ॥ చతస్రస్తు త్రివేద్యేవ
స్థాప్యా దక్షిణవామయోః । ప్రమాదాద్బుద్ధిపూర్వాద్వా తత్తత్
స్థానవిపర్యయమ్ ॥ ౩౫౭ ॥ నకుర్యాద్రాజరాష్ట్రాదిదోషాత్తేషు దే
శికోత్తమః । భిన్నే ప్రతిష్ఠానశాస్త్రదృష్ట్యా సతి భూయస్సమాచరేత్ ॥
క్షాళితే స్త్రీమృన్మాలిప్తే హృద్యాద్వై చన్దనాదినా । శ్వభ్రరన్ధ్రోఘట
గుహానాం మన్త్రిణాం చ నిరోధనమ్ ॥ ౩౫౯ ॥ పూర్వోక్తేన వి
ధానేన ధియా స్వస్వయనే గతా । కృత్వార్చనం యథోద్దిష్టం పూ
ర్ణాన్తం తత్ర విన్యసేత్ ॥ ౩౬౦ ॥ బాహుల్యేన తు పట్టికాం చ
తుర్గోళకసంమితామ్ । పీఠాన్నిర్గతాం కిఞ్చిదూర్ధ్వతయే సుస్థిరాం శి
లామ్ ॥ ౩౬౧ ॥ గ్రస్తాం పీఠేన ముక్త్యర్థం నవరత్నైః కృతాం పురా ।
స్వమన్త్రైస్తు తతోఽపి ప్రతిష్ఠాసిద్ధి పాతయేత్ ॥ ౩౬౨ ॥ ప్రాగా
దౌ ప్రాభవేనాథ పఞ్చకం పఞ్చకం న్యసేత్ । శిలావటేషు ద్ర
వ్యాణాం తత్ర వజ్రం చ హాటకమ్ ॥ ౩౬౩ ॥ హరితాలముశీరం చ
శ్రీహయో దక్షిణేత్వథ । ఇన్ద్రనీలమయశ్చైవ కాసీసం చన్దనం

తిలమ్ ॥ ౩౬౪ ॥ ముక్తాఫలంచ రజతం పారదంచాప్యదిక్తథా ।
సహోశీరాశ్చ వైముస్తాః పద్మరాగముఖోత్తరే ॥ ౩౬౫ ॥ తాం
స్యం సరాజపాషాణం రాజేన్ద్రం చణ్యైకేస్సహ । వింశకం విన్య
సేన్మధ్యే పూర్వమేవ తతోబహిః ॥ ౩౬౬ ॥ విదిక్ష్వప్యయయో
గేన త్వేవమన్యత్పృథక్పృథక్ । §ఏవం వైదూర్యపూర్వంతు చ
కాఙ్గంచాభ్రకం తథా ॥ ౩౬౭ ॥ మాష్టికాంత్యేశదిగ్వాయోః
పుష్యరాగహరితకా । గైరికం శారికాత్రైవమసూరాణ్యథయా
తుదిక్ ॥ ౩౬౮ ॥ మహానీలంచ వజ్రంచ తథాపాషాణమాక్షికమ్ ।
యవాప్సాగరుకాశ్చైవ ఆగ్నేయ్యాం స్ఫటికం తథా ॥ ౩౬౯ ॥ తా
మ్రం మనశ్శిలాచైవ గోధూమాశ్శఙ్ఖపుష్పికాః । మధ్యే సర్వాణి
తదను తతో గర్తగణంతు తత్ ॥ ౩౭౦ ॥ లేపైరాచ్ఛాదితంకృత్వా
పాఙ్గంమన్త్రం పదేపదే । పూజయిత్వా యజుర్వేదాంశ్చనష
టాంశ్చపాఠయేత్ ॥ ౩౭౧ ॥ తదూర్ధ్వే విన్యసేత్పీఠం తచ్ఛ్వ
భ్రే వినివేశ్యచ । అష్టలోహమయంచక్రం తదూర్ధ్వేతు మహామ
తే ॥ ౩౭౨ ॥ ద్వాదశాఖ్యాద్విశేషాన్తా దాధారో యస్యయస్య
కః । హైమంతదూర్ధ్వే కమలం తజ్జంవా తామ్రమేవవా ॥ ౩౭౩ ॥
యథాక్రమస్థితం హ్యేతత్పఞ్చకం చతురాత్మని । న్యసేదనన్తం చ
క్రస్య మీనకూర్మౌతు తస్యవై ॥ ౩౭౪ ॥ కూర్మాసన్నౌతు మీనస్యమీ
నాసన్నౌతు తస్యచ । సర్వస్యపిహితంపద్మం తస్యానన్తంతు విన్య
సేత్ ॥ ౩౭౫ ॥ లక్ష్మ్యాదీనాంచ శక్తీనాం చక్రస్థాపనకర్మణి ।
న్యస్యపూర్ణాహుతింకృత్వా కర్మాణ్యత్రచ తర్పణమ్ ॥ ౩౭౬ ॥ మ
ణ్టపేషు ఖగేశస్య ఏవమేవసమాచరేత్ । సహవార్తిధరైః ప్రాగ్వ
ఘార్ఘ్యాదర్శోదకక్రియా ॥ ౩౭౭ ॥ చతుర్గుణితసూత్రేణ వేష్టయే
ద్దేవమన్దిరమ్ । ఛాదయేన్నవవస్త్రేణ తథావై దర్భమాలయా ।

---

§ లోహం వైడూర్యపూర్వంతు చకాఙ్గం.

తతస్తు మూర్తిపైః సార్ధం ప్రవిశేద్యాగమణ్టపమ్ । ప్రతీక్షేల్లగ్నకా
లంతు యావత్కాలనయోగిచ ॥ ౩౭౯ ॥ తావద్విసోద్దేర్హోమైశ్చ
సాస్త్యైగపాత్రేశ్చ సన్నిధాపేత్ । ప్రాప్తే లగ్నోదయే విప్రాశ్శయ
నస్థం ప్రబోధయేత్ ॥ ౩౮౦ ॥ అర్ఘ్యైలభనమాలాద్యైర్ద్రవ్యైరర్చయి
త్వాతుస్వనం పఠేత్ । మన్త్రాత్మన్ రూపమాత్మీయమాగ్నేయముప
సంహర ॥ ౩౮౧ ॥ సమాశ్రయస్వ సౌమ్యత్వం స్థిత్యర్థం పరమేశ్వ
ర । నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ ఉత్తిష్ఠ పరమేశ్వర ॥ ౩౮౨ ॥ మదను
గ్రహహేతోస్త్వం పీఠభూమిం సమాశ్రయ । ఉద్ధృత్య హృదయేనా
థ తస్య క్షిప్రం చ మన్త్రవిత్ ॥ ౩౮౩ ॥ ఉత్థాప్య మూర్తిమన్త్రై
ణ సహ మూర్తిధరైర్గురోః । గాథా గచ్ఛిరసోద్దేశే చ తాం విధారస్థి
రం ఘుటమ్ ॥ ౩౮౪ ॥ తాస్పృశన్ స్థితాంశ్చాపి కుర్యాంస్తన్మన్త్రైస్స
హ । ఉత్థాప్య మూర్తిపాత్రైస్తు వాహయేద్దేశికోఽగ్రతః ॥ ౩౮౫ ॥
యానయానాత్ప్రీక్షిపమాణస్తు రత్నాంశ్చ వివిధాన్బహూన్ । నా
నావిధైస్తు కుసుమైర్లాజాద్యైశ్చిత్రితాన్బహూన్ ॥ ౩౮౬ ॥ ప్రతి
మాముద్వహన్నోయే మూర్తిధారాస్త్వనన్తరమ్ । అన్యేయథా నగ
చ్ఛేయురస్త్రగాచార్యవిద్యాబోధాః ॥ ౩౮౭ ॥ అష్టసమ్పుధరాశ్చా
న్యే యేచ వాద్యకపాఠకాః । పరితస్సాపి గచ్ఛేయుస్సపత్నీకస్తథానంత
థా ॥ ౩౮౮ ॥ వాగ్యతో యజమానస్తు కుశపాణిః ప్రణామవాన్ ।
తేషాం వై పృష్ఠతస్తస్య గచ్ఛేయుః పరివారకాః ॥ ౩౮౯ ॥ తో
రణేనచ నిష్క్రమ్య ప్రదక్షిణచతుష్టయమ్ । కుర్యాత్ప్రాసాదపీ
ఠస్య ద్వారాగ్రే సన్నిరోధ్య చ ॥ ౩౯౦ ॥ పాద్యార్ఘ్యాచమనం
దత్వా హృన్మన్త్రేణ ప్రవేశయేత్ । శాఖాద్వయం సమ్పృశంతం చ పా
దయేత్తద్విదస్తతః ॥ ౩౯౧ ॥ చతుశ్చక్రేణ తదను పురమేకాదశే
తిచ । వస్త్రాభిమన్త్రితేనాథ మహాలేనసితేనచ ॥ ౩౯౨ ॥ పాదా
మ్బుకుహనాళం ప్రాక్ శిఖామన్త్రేణ వేష్టయేత్ । అగ్నిషోమా

సమీకృత్య ప్రణవాద్యన్తకేనతు ॥ ౩౯౩ ॥ మూలమన్త్రేణ పీఠో
ర్ధ్వే బిమ్బం సంస్థాపయేత్ స్థిరమ్ । ద్వారమధ్యం నసన్త్యాజ్యం
దేవస్థాపనకర్మణి ॥ ౩౯౪ ॥ నతతశ్చాగ్రతస్థాప్యం నపార్శ్వే నచ
పృష్ఠతః । వామతో మారుతంపశ్చాత్సన్త్యజేద్దేశికోత్తమః ॥ ౩౯౫ ॥
ప్రతిష్ఠా లిఙ్గశబ్దాచ ద్వ్యమన్త్రాన్ పాఠయేత్క్రమాత్ । శాన్తం బ్రహ్మ
సుయంరూపం స్వకం సమవలమ్బ్యచ ॥ ౩౯౬ ॥ (యత్రాపి కేవలే
బాహ్యే స్థాపనం సముదీరితమ్ । తత్రాపి వామతః కిఞ్చిద్దివ్యభా
గంసమాశ్రయేత్ ॥) యతోహితార్థం సర్వేషాం § నిర్గతష్షడ్గుణాత్మ
నా । అతోబ్రహ్మపదాదీషట్సైంభాగే సమాసయేత్ ॥ ౩౯౭ ॥ మో
క్షాది ఫలసిద్ధీనాం ప్రాప్తయే హ్యవిచారతః । కరస్థనధమోక్షస్యం
కౌతుకం హృదయేనతు ॥ ౩౯౮ ॥ సర్వాఙ్గమస్త్రమన్త్రేణ దత్వా
మూలమనుస్మరేత్ । హృదాస్త్రపరిజప్తేన వజ్రలేపేనవైతతః ॥
బిమ్బపీఠశిలానాం చాప్యైక్యత్వాచరేత్ స్థిరమ్ । తతస్తు నేత్రకు
మ్భస్థైస్తథాకుమ్భస్థకస్థితైః ॥ ౪౦౦ ॥ తోయైస్సహాగ్రసంల
వైర్బిమ్బం సంప్రోక్ష్య మన్త్రితః । తత్రస్థాప్యకుమ్భగతాఙ్ము
న్త్రాన్ బిమ్బేన సహయోజయేత్ ॥ ౪౦౧ ॥ బాలబిమ్బగతాం
చాపి శక్తిం మూలే న్యసేత్తదా । మూలబిమ్బే మునిశ్రేష్ఠాః స్యాదా
డద్రవ్యసన్నిహితే ॥ ౪౦౨ ॥ కర్మార్చాయాం విష్టరేవ దర్భమాఙ్గకే
ద్విజాః । ప్రబోధనంచ వైకర్మ తథాప్రాదక్షిణక్రియామ్ ॥ ౪౦౩ ॥
ప్రాసాదే సంప్రవేశంచ కృత్వాన్యత్సర్వమాచరేత్ । మూలబి
మ్బక్రమేణైవ దేశికేన్ద్రస్సమాహితః ॥ ౪౦౪ ॥ మూలమన్త్రం
తతోధ్యాత్వా సంశాన్తబ్రహ్మలక్షణమ్ । ఆధారాదిధ్వజాగ్రాన్తం
వ్యాప్తం తేనాఖిలంస్మరేత్ ॥ ౪౦౫ ॥ ఇతిసామాన్యస్థానం ప్ర
కృత్వా తద్విశిష్యతే । స్థూలసూక్ష్మపరత్వేన స్థూలం షోఢా

---

§ నిర్గుణంషడ్గుణాత్మనా

శిలాన్యసమ్ ॥ ౪౦౬ ॥ పిణ్డికాయాం తథా సూక్ష్మం తత్పరం బిమ్బ
విగ్రహే । విన్యాసం పీఠమాలేఖ్య దేవతానాం సమాచరేత్ ॥ ౪౦౭ ॥
భవోపకరణీయానామేతాపాం తు మునీశ్వరాః । విన్యాసం మన్త్ర
బిమ్బేషు న కదాచిత్సమాచరేత్ ॥ ౪౦౮ ॥ పీఠోర్ధ్వే తు మునిశ్రే
ష్ఠాః ప్రతిష్ఠేయం విష్ణైన తు । న్యసేద్ద్విభవదేవాంస్తు హ్యపర్యుప
రి పూర్వవత్ ॥ ౪౦౯ ॥ ఘటోద్దేశాత్సమారభ్య పరమాత్మగతం
తతః । ఏవం హి సర్వదేవానాం వినివేశవశాత్తు వై ॥ ౪౧౦ ॥ చిన్తా
మణిమయో న్యాసకృతో భవతి సిద్ధిదః । మన్త్రన్యాసం తతః కు
ర్యాద్బిమ్బేషు యథావిధి ॥ ౪౧౧ ॥ సృష్టిసంస్థితిసంహారన్యా
సం కుర్యాత్త్రయం విభోః । స్థితౌ చాపి తథాసీనే శయానే యానగేహే
చ ॥ ౪౧౨ ॥ ఏతేష్వపి చ సర్వేషు కుర్యాన్న్యాసత్రయం ద్విజాః ।
యద్వా స్థితే స్థితిన్యాసమాసీనే సృష్టిసంజ్ఞితమ్ ॥ ౪౧౩ ॥ శయా
నే సంహృతిన్యాసమాచరేద్ద్విజసత్తమాః । అఙ్గమన్త్రస్థితిం కు
ర్యాత్ స్థానేషు హృదయాదిషు ॥ ౪౧౪ ॥ అన్యాని భూషణాదీని
విన్యస్య గరుడాదికాన్ । తతస్సంపూజయేత్తత్ర లయయాగేన చా
ఖిలమ్ ॥ ౪౧౫ ॥ పీఠస్థం భోగయాగేన మన్త్రచక్రం యజేత్పునః ।
స్వనామ్నా స్వాభిశబ్దాన్తు సమారోప్య పఠన్తు వా ॥ ౪౧౬ ॥ హ
రికేశవపూర్వాంస్తు తతస్తారసమన్వితమ్ । ప్రబ్రూయుర్మూర్తిపాస్త
స్మై సుప్రతిష్ఠితమస్త్వితి ॥ ౪౧౭ ॥ పుష్పాక్షతాఞ్జలిం పూర్ణం క్షిప
మాణాశ్చ సర్వశః । సర్వే వదేయుస్తత్రస్థాస్సుప్రతిష్ఠితమస్త్వితి ।
§ ఆత్మావాహోగ్నైస్సహస్తై ప్రతిష్ఠాసీతి పాఠయేత్ । విశ్వస్య మిత్రమిత్యా
ది మన్త్రమేకాయనాం ద్విజాః ॥ ౪౧౯ ॥ ఓం నమోఽస్తు నమశ్శా
స్త్రే ఋగ్వేదాద్యైస్తు తైస్సహ । ఓం నమో బ్రహ్మణే భీక్ష్ణం జితన్తే
త్యేవమేవ హి ॥ ౪౨౦ ॥ జయశబ్దసమోపేతం స్తోత్రం శ్రోత్రసుఖ

---

§ ఆవాహోవా ఇతి

సోహారమ్ । దేశికైస్సహసర్వైస్తు వాగ్భిరుచ్చాభిరుచ్చరేత్ ॥
జీవభూతేన చైతేన విభునా మన్త్రమూర్తినా । ప్రతిష్ఠితేన విప్రేన్ద్ర
విష్ణౌ సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౪౨౨ ॥ ఏవం కృత్వాథ వాసాది మూలబి
మ్బేన వై సహ । స్థాపయేత్కర్మబిమ్బాదీన్ మూలబిమ్బాగ్రతో ద్వి
జాః ॥ ౪౨౩ ॥ లక్ష్మ్యాదీశ్చ యథాశక్తి స్థాపయేత్తు విధానతః ।
అథమణ్టపమధ్యేతు దేవదేవస్య సంముఖమ్ ॥ ౪౨౪ ॥ స్థితేపి తన్మ
హాగ్రాంశే స్థాపనీయశ్చ పక్షిరాట్ । స్నాతోనులిప్తో మన్త్రేణ
స్వేనయస్సంస్కృతః పురా ॥ ౪౨౫ ॥ జ్ఞశక్త్యా సహ బిమ్బేన య
స్మాద్భిన్నేషు వస్తుషు । బిమ్బసన్నికటస్థేషు అథవాన్యత్ర సత్తమ ॥
తత్కాలమజ్ఞభావత్వం వ్రజమానేషు సర్వదా । హావినాస్తం చ నిశ్చ
యం ధ్యానార్చనపురస్సరమ్ ॥ ౪౨౮ ॥ స్వయమేవానురూపేణ
కర్మసామాన్యతాం వ్రజేత్ । తస్మాత్తద్యాగభవనాముద్ధాప్యాదా
య బిమ్బవత్ ॥ ౪౨౯ ॥ దేవం ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రాగ్వత్సంస్థా
పనాపదే । ఏకస్మిన్నాధ్యరస్థైత్రిస్తు వజ్రాద్యం పఞ్చకం న్యసేత్ ॥
ఏవమేవ తదూర్ధ్వే స్ఫ ఆధారో యదుదీరితః । ప్రాగ్వన్నివేశనీయశ్చ
తత్పీఠో ద్వ్యర్థభావనమ్ ॥ ౪౩౦ ॥ భావనీయం శరీరేచ శేషం పిణ్డ
స్థిలక్షణమ్ । పాతయేద్బ్రహ్మణాం స్తత్ర స్వర్ణోపేతి మన్త్రరా
ట్ ॥ ౪౩౧ ॥ తమేవాస్త్రాభివృతం కృత్వా స్వస్వప్రాక్ శౌజకే
తతః । సోమేశానాన్తరే వాపి అజకోణే వాపి తత్పదే ॥ ౪౩౨ ॥ అ
థవా మూర్తిపీఠస్థం భవనాభ్యన్తరేపి చ । ఖగోక్తేన విధానేన విష్వ
క్సేనం నివేశ్య చ ॥ ౪౩౩ ॥ ద్వారస్థానఖిలాన్ దేవాన్ తథా చా
వరణస్థితాన్ । పూర్వోదితాన్ క్రమేణైవ స్థాపయేద్దేశికోత్తమః ॥
సంప్రోక్ష్య కుమ్భతోయేన యాగయాగాత్పాకగృహం తతః । చుల్లీవహ్
న్నిం ప్రతిష్ఠాప్య అగ్నిమూర్ధ్ని పాతయేత్ ॥ ౪౩౫ ॥ తత్రైవ పాయ
సాదీని హవీంషి వివిధాని చ । పాచయేచ్చ తతో విప్రా యాగయా

ష్ఠేన నికేతనమ్ ॥ ౪౩౬ ॥ కలశైస్సప్తభిర్భాగైస్తైస్స్నాపనీయ స్తతో
విభుః । సహమూర్తిధరైస్సార్ధైర్వర్ధ్యథా చానుక్రమేణతు ॥ ౪౩౭ ॥
సహోఘమన్త్రజప్తైర్నైవ గాయత్ర్యావర్తితేనతు । ప్రాగ్వృత్తమయస్తు
తదను చతుర్థావర్తితైస్స్వయమ్ ॥ ౪౩౮ ॥ హృదాద్యావర్తితైష్ష
డ్భిర్యజుర్జప్తైస్సేచయేత్ । భూయస్స్వయంతథాకుమ్భైస్స్నాను
విత్ స్నాపయేత్తతః ॥ ౪౩౯ ॥ షడ్భిరన్యైస్స్వయంపశ్చాత్తైర్వై
నాథర్వణస్తవైః । పవిత్రావర్తితైరేవం కలశైరన్తరాన్తరా ॥౪౪౦॥
సహస్రైకాయనీమైస్తు స్నాపనీయ మనన్తరమ్ । చతుర్మూర్తిమన్త్రై
స్సన్త్రైర్బహుశస్సపరిభావితైః ॥ ౪౪౧ ॥ స్నాపయేత్కలశేనాథ
శేషమాదాయ వైఘటమ్ । తచ్ఛతావర్తితంకృత్వా సమూలేనాదర్శ
మూర్తినా ॥ ౪౪౨ ॥ సాష్టసంస్రై దేవదేవస్య మూర్ధ్నిచోత్కిరన్య
పాతయేత్ । ఔషధైశ్చైవసర్వాం స్తతశ్చాస్త్రోద్ధకేనతు ॥ ౪౪౩ ॥
పాదం శోధయిత్వాతు గత్వావై కుమ్భసన్నిధిమ్ । తత్ర సంపూ
జ్యదేవేశం పూర్వోక్తేన క్రమేణతు ॥ ౪౪౪ ॥ మణ్డలే పూజయి
త్వాథ ప్రణామాద్విధ్యసన్నిధిమ్ । తత్రసంపూజయేద్దేవం స్నా
నపఞ్చం విశేషతః ॥ ౪౪౫ ॥ సాంస్పర్శికైర్గానవాద్యైర్వివిధైరోప
చారికైః । హృదయజ్ఞసంస్థైశ్చ పాయసాద్యైశ్చతుర్విధైః ॥
అన్నైరన్యప్రభూతైరన్యైస్సుభక్ష్యభోజ్యాదిభిస్తథా । సంప్రదానా
వసానాన్తం క్రమాత్కృత్వా ద్విజోత్తమాః ॥ ౪౪౭ ॥ సదక్షిణంవి
శేషేణ గురౌమూర్తిధరేషుచ । సమిత్సప్తకపూర్వంతు వహ్నిస
న్తర్పణంక్రమాత్ ॥ ౪౪౮ ॥ మహోనసేపి నిత్యాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య
యథావిధి । హుత్వా నిత్యోక్తమార్గేణ కృత్వా హోమసమర్పణ
మ్ ॥ ౪౪౯ ॥ దేవంప్రణమ్య విజ్ఞాప్య కర్మణా మనసాగిరా । త్వ
మరాత్మన్తర్గతో దేవమయాయచ్ఛానలాదిషు ॥ ౪౫౦ ॥ నీతోసిచా
భిముఖ్యంతు కృన్తవ్యం తన్మమాచ్యుత । ఏవం ప్రణమ్య విజ్ఞాప్య

కాన్త్రిత్వా వినిష్క్రమ్య సంముఖమ్ ॥ ౪౫౧ ॥ ఆమూలాద్ధ్వజపర్యన్తం
పాత్రిపాదో యథాపురాకృతః । దేవం ప్రదక్షిణీకృత్య అష్టాఙ్గేన ప్ర
ణమ్య చ ॥ ౪౫౨ ॥ గృహీత్వా చార్ఘ్యపాత్రం తు యాయాద్దేవగృ
హాద్బహిః । స్నానాదినా సమభ్యర్చ్య వాహనం భగవన్మయమ్ ॥
పూర్వోదితానాం ద్వార్స్థానాం దిక్పతీనాం తథైవ చ । పూర్వవత్తు
బలిం దద్యాత్క్రమేణ చ తతఃపరమ్ ॥ ౪౫౪ ॥ ప్రభూతానాం చ
భూతానాం బలిదానం సమాచరేత్ । గృహ్ణన్తు భగవద్భక్తా భూ
తాః ప్రాసాదబాహ్యగాః ॥ ౪౫౫ ॥ బలమన్త్రిపవిత్రాశ్చ తే
షామనుచరాశ్చ యే । ఏవం క్రమాద్బలిం దత్వా సర్వేషాం పాఠయే
త్తతః ॥ ౪౫౬ ॥ ఋగ్విద్ధిరణ్యగర్భాణి యాజవాన్యపి వైక్రమా
త్ । సామజ్ఞాంశ్చాన్నసామాని సహ ధేనుమయాని చ ॥ ౪౫౭ ॥
సర్వేష్వావరణేష్వేవం బల్యర్థం తు ప్రదక్షిణమ్ । కృత్వా తు దేశి
కః పశ్చాదాచమ్య భవనం విశేత్ ॥ ౪౫౮ ॥ న్యూనాతిరిక్తశాన్త్య
ర్థం పూర్ణాన్తం జుహుయాచ్చ తమ్ । హృన్మన్త్రేణ తు పాత్రేణ
దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః ॥ ౪౫౯ ॥ ఏవం తద్దినమారభ్య కు
ర్యాద్దినచతుష్టయమ్ । పూజనం దేవదేవస్య చతుస్థానేషు చ క్రమా
త్ ॥ ౪౬౦ ॥ ప్రాప్తేఽహని చతుర్థే తు అపనీయ స్రగాదికమ్ । కల
శాన్మణ్డలాద్బింబాత్తతో యాగగృహార్చనమ్ ॥ ౪౬౧ ॥ హో
మావసానం మన్త్రస్య కృత్వా పూర్వం యథా పురా । ఆచమ్య చ
బలిం దత్వా యాయాద్దేవగృహం తతః ॥ ౪౬౨ ॥ తత్రాసనాద్యై
రిష్ట్వా స్నానార్థైః పూర్వవత్ప్రభుమ్ । అపనీతాన్మృదా శైః కుమ్భై
ర్ధాన్యపీఠోపరిస్థితైః ॥ ౪౬౩ ॥ హృన్మన్త్రపూజితైర్వాపి యుస్స
లిలేన సుపూరితైః । సహమూర్తిధరైః ప్రాగ్వదన్తరాన్తరయోగతః ॥
కార్యం వై స్నానకర్మాథ విధిదృష్టేన కర్మణా । నిరోదకేఽథ ప్రాసాదే
పునరారాధ్య పూర్వవత్ ॥ ౪౬౪ ॥ భోగేరాసన పూర్వైస్తు

సంప్రదానాన్తముచ్యతామ్ । ముద్రాం బధ్వా జపేన్మన్త్రం స్తుత్వా
ధ్యాత్వా బహిర్వ్రజేత్ ॥ ౪౬౬ ॥ శతం సహస్రం సాష్టం వా జు
హుయాన్మన్త్రరాట్స్వయమ్ । సాఙ్గం సపరివారం చ సంహితో
చ్చారయుక్తితః ॥ ౪౬౭ ॥ మూర్తిపైః ప్రణవాద్యాభిర్గాయత్రీభిశ
తం శతమ్ । ఏకాయనైరభిజ్ఞాభిస్స్వకీయాభిస్తు తత్సమమ్ ॥ ౪౬౮ ॥
ప్రదాపయేత్తతః పూర్ణాం ఋగ్వేదాద్యాంస్తు మూర్తిపాన్ । ఏకా
యనాం స్తదన్తేతు క్రమాత్తాన్ పాఠయేత్తతః ॥ ౪౬౯ ॥ పూర్ణాం
గృహ్యత్వైతైర్వైమన్త్రమాద్యైః పూర్ణమసేతియత్ । సనమస్కారేన
మన్త్రేణ స్వయం పాత్రేన నిక్షిపేత్ ॥ ౪౭౦ ॥ బలిభిస్తుతతస్సర్వాన్
భూతపూర్వాంస్తు తర్పయేత్ । ప్రవిశ్యచమన్యశదను ధ్యాత్వా దే
వంతు సుముభగమ్ ॥ ౪౭౧ ॥ పూర్వవన్మణ్డలస్థంతు కుణ్డస్థం తదనన్త
రమ్ । విష్వక్సేనం యజేత్ప్రాగ్వదిష్టశిష్టైస్తు వైక్రమాత్ ॥ ౪౭౨ ॥
భోజయేత్సంఘపూర్వాంస్తు మూర్తిపాన్ కటకాదికైః । గురోర్వా
గురుపుత్రస్య యాగద్రవ్యం నివేదయేత్ ॥ ౪౭౩ ॥ సిద్ధమూర్త్యర
ఛిష్టం స్నాయాదవభృతేనచ । ఇత్యేతత్సాధకస్యోక్తం మ
న్త్రారాధనకాఙ్క్షిణః ॥ ౪౭౪ ॥ మన్త్రమూర్తిప్రతిష్ఠానం యత్రోక్త
స్సిద్ధిమాప్నుయాత్ । స్థాపనే యజమానస్య ఫలం వక్ష్యే సమాస
తః ॥ ౪౭౫ ॥ ఆ దేవాలయ భూభాగాద్ధ్వజాన్తాద్వాపి మణ్డపాత్ ।
సర్వోపకరణోపేతాత్సర్వేష్వావరణేషు చ ॥ ౪౭౬ ॥ సమస్తాత్ప
రమాణూనాం సర్వేషాం ద్విజసత్తమాః । యావతీ జాయతే సఙ్ఖ్యా
తావత్కల్పాన్ సమావసేత్ ॥ ౪౭౭ ॥ భోగభుగ్విష్ణులోకే చ యా
త్యన్తే పరమం పదమ్ । కర్తా వై బ్రాహ్మణో విప్రస్సర్వవిద్యాధిపో
భవేత్ ॥ ౪౭౮ ॥ క్షత్రియో యజమానస్తు సర్వదేశాధిపో భవేత్ ।
వైశ్యస్తు యజమానస్స్యాద్ధనధాన్యసమృద్ధిమాన్ ॥ ౪౭౯ ॥ శూ
ద్రస్తు యజమానస్స్యాన్మోదతే బన్ధుభిస్సహ । సజన్మవాచజ్ఞానేన

పనమేవ భవేత్తుయః ॥ ౪౫౦ ॥ పుత్రార్థీ పుత్రమాప్నోతి రాజ్యార్థీ
రాజ్యమాప్నుయాత్ । యద్యత్కామయతే కర్తా తత్తత్సర్వం స
మాప్నుయాత్ ॥ ౪౫౧ ॥ అకామానాంతు భక్తానాం భక్తిరవ్యభి
చారిణీ । యచ్చాపి శాశ్వతంజ్ఞానం భవేత్తద్ధర్మణాసహ ॥ ౪౫౨ ॥
స్వయంకృతానాం బిమ్బానాం స్థాపనం సంప్రకీర్తితమ్ । ఏవం బి
మ్బం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాసాదే స్వగృహేఽథవా ॥ ౪౫౩ ॥ తదాప్ర
భృతికాలాచ్చ పూజయేత్ప్రతివాసరమ్ । జీర్ణోద్ధారవిధిర్వాప్యన
న్త్యావతారం విధానతః ॥ ౪౫౪ ॥ ప్రమాదాద్బుద్ధిపూర్వాద్వాపి
పూజాలోపం న కారయేత్ । ఏవం శ్రియాదిదేవీనాం చక్రాదీనాం
తథైవచ ॥ ౪౫౫ ॥ సర్వేషాం విష్ణుభక్తానాం ప్రతిష్ఠాంచ సమాచ
రేత్ । ప్రథమావరణాద్వా మణ్టపే వాఙ్గణాదికే ॥ ౪౫౬ ॥ లక్ష్మీ
ప్రతిష్ఠయా సర్వసమృద్ధిర్జాయతే నృణామ్ । చక్రసంస్థాపనాత్ స్థా
న సంరక్షా భవతి ధ్రువమ్ ॥ ౪౫౭ ॥ విష్ణుభక్తప్రతిష్ఠానాద్దేహినా
ముష్మికంఫలమ్ । తస్మాత్కార్యం శ్రియాదీనాం స్థాపనందేవ[illegible]
కే ॥ ౪౫౮ ॥ దేవప్రతిష్ఠాకాలేవా హ్యన్యకాలేఽపివా పృథక్ । సహ
సంస్థాపనే త్వేషాం నపృథక్కౌతుకాదికమ్ ॥ ౪౫౯ ॥ నయాగ
గేహనిర్మాణం పరివారోక్తిపద్భవేత్ । సర్వం తత్రాపి కర్తవ్యం
శృణుధ్వం మునిసత్తమాః ॥ ౪౬౦ ॥ సిద్ధార్థకాదిభిష్షడ్భిస్స్నానం
కౌతుకబన్ధనమ్ । జలాధివసనంచైవ సూక్ష్మసూక్ష్మాది పఞ్చసు ॥
స్నానేష్వన్యతమస్నానం నయనోన్మీలనం తథా । శయ్యాన్యా
సాధివాసంచ తత్తన్మన్త్రాధికస్యచ ॥ ౪౬౨ ॥ తత్తల్లాఞ్ఛన జాల
స్య న్యసనంచ యథావిధి । తత్తన్మన్త్రైస్తథా హోమం కుర్యా
త్కుణ్డే పృథక్కృతే ॥ ౪౬౩ ॥ తత్తత్ప్రాకారసంస్కారం పీఠసం
స్థాపనంతథా । వజ్రాది పఞ్చకన్యాసం ప్రాగ్వత్సంస్థాపనంపదే॥
తదాధారనివేశంచ యస్యయస్సముదీరితః । బిమ్బసంస్థాపనంచైవ

పీఠోర్ధ్వేతు యథావిధి ॥ ౪౯౫ ॥ తత్తత్ స్థాపనకాలేతు తత్తన్మ
న్త్రైః ప్రపాతనమ్। ఏతత్సర్వం సమభ్యూహ్య కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥
పృథక్సంస్థాపనేకుర్యాత్సర్వకర్మయథావిధి। తత్తన్మన్త్రైస్తథాత
త్రత్పరివారార్చనైస్సహ ॥ ౪౯౬ ॥ చక్రసంస్థాపనేకశ్చిద్విశే
షశ్శ్రూయతాంద్విజాః। అమూర్తం ద్వాదశారంతు అష్టారం షడ
రంతువా ॥ ౪౯౭ ॥ చక్రం సంస్థాపయేత్తత్ర ప్రాసాదశిఖరోపరి।
మూర్తమష్టారదేశేతు షోడశాష్టభుజంతువా ॥ ౪౯౮ ॥ తస్యస్థా
పనకాలేతు తస్యసంజ్ఞామనుంజపేత్। ఏద్యాం గదామితీత్యద్యం
యత్పాత్రయేత్తద్వదోజనాన్ ॥ ౫౦౦ ॥ చమూషచ్ఛ్యేనఇతిచ ప్రతే
ష్ణో ఇతితచ్చృచౌ। పాతయేద్బ్రహ్మచాన్యచ్ఛాచ్ఛకునం సూ
క్తమేవచ ॥ ౫౦౧ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రైశ్శకృతచక్రైతిమన్త్రంతతః
పరమ్। పవిత్రన్తే వితతమితిమన్త్రాన్యజుర్మయాన్ ॥ ౫౦౨ ॥ ఆరో
హేతిచ సామజ్ఞాన్ పవిత్రంతేగ్నిరిత్యపి। ఏభిర్వయమురుక్రమస్యే
త్యథర్వణాన్ద్విజాన్ ॥ ౫౦౩ ॥ ఏవం సంస్థాప్య విధివన్నవభిః
కలశైస్తతః। స్నాపయేద్బ్రహ్మసూక్తస్థైర్మన్త్రైరష్టభిరేవచ ॥
విశ్వస్య వశినందేవమితి ప్రాక్ స్థాపితేనతు। బహిరావరణేనాస్తి
త్యగ్నిదిక్సంస్థితేనతు ॥ ౫౦౪ ॥ యన్నాభిపద్మాదభవదితియామ్య
స్థితేనతు। ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రైరితిచ యాతుధానగతేనతు ॥ ౫౦౫ ॥
దక్షిణేతు భుజేవిష్ణో ఇతిపశ్చిమగేనవై। విష్ణునాక్రమశ్చస్త్రీతి వా
యుదిక్సంస్థితేనచ ॥ ౫౦౬ ॥ పుంప్రధానేశ్వరోవిష్ణురితిసోమగతే
నవై। ఇమాం మహోపనిషదమితీశానగతేనతు ॥ ౫౦౭ ॥ మన్త్రై
రేతైస్సమస్తైస్తు మధ్యకుమ్భేన సేచయేత్। ప్రాసాదాగ్రస్థితేచ
క్రే ప్రోక్షణంతు సమాచరేత్ ॥ ౫౦౮ ॥ మహోపనిషదన్తస్థానష్టౌ
మన్త్రాన్పురోదితాన్। యద్వా పురుషసూక్తంతు సర్వశాన్త్యై

తతోజపేత్ ॥ ౫౧౦ ॥ అత్రాన్యుక్తంతుసకలం పూర్వోక్తంతుసమా
చరేత్ । ఇత్థంహి వీరలక్ష్మ్యాది ప్రతిష్ఠాచ ప్రకీర్తితా ॥ ౫౧౧ ॥ భూ
షాపకరణానాంతు ప్రతిష్ఠాతూచ్యతేఽధునా । తదర్థమిహసర్వేషాం
శృణుధ్వం దేవతా క్రమమ్ ॥ ౫౧౨ ॥ కిరీటేకౌస్తుభేచైవ శ్రీవత్స
వనమాలయోః । తాఏవ దేవతాస్తాసాం రూపం ప్రాగేవకీర్తితమ్ ॥
ప్రభాయాంతు ప్రభాదేవీ పీఠేనన్తాదయస్తథా । పాదుకాయాం వైన
తేయో ఘణ్టాయాంతు సరస్వతీ ॥ ౫౧౪ ॥ శిబికాయాం తథా
యానే హంసకేసరిణోస్తథా । గజాశ్వయోరథేచైవ గరుత్మానేవ
దేవతా ॥ ౫౧౫ ॥ శేషపక్షీశయోశ్చైవ తథా చన్ద్రార్కబిమ్బ
యోః । వాయుసూనౌ ధ్వజానాన్తూచ్ఛేషాద్యా ఏవ దేవతాః ॥
ఏవంజ్ఞాత్వా పురాతత్తద్దైవతాఽక్రమశో ద్విజాః । తత్తత్సంస్థాపనం
కుర్యాత్తత్తన్మన్త్రేణ దేశికః ॥ ౫౧౬ ॥ అఙ్కురారోపణంకృత్వా
సద్యోఙ్కురమథాపి వా । సిద్ధార్థకాదిభిస్తద్భిస్స్నాప్యకౌతుకబన్ధ
నమ్ ॥ ౫౧౭ ॥ కృత్వాచ్ఛాయాధివసనం జలాధివసనంతు వా । కృ
త్వామూర్తస్యనయనే సమున్మీల్య యథావిధి ॥ ౫౧౮ ॥ కుమ్భై
స్సంస్నాప్యవిధివత్కృత్వా శయ్యాధివాసనమ్ । కుమ్భం సంస్థా
ప్యతత్రేష్ట్వా తత్తద్దేవాంస్తదఙ్గకే ॥ ౫౨౦ ॥ తత్తన్మన్త్రాదికా
న్న్యస్య తత్తన్మన్త్రైస్సమర్చయేత్ । కుణ్డేష్వాస్థణ్డిలేషు వా
నేదేకత్రవా ద్విజ ॥ ౫౨౧ ॥ తతశ్శుభముహూర్తేతు ప్రోక్షయేత్కు
మ్భతోయతః । ఆచార్యదక్షిణాదీని యథాశక్తిప్రదాపయేత్ ॥ ౫౨౨ ॥
ఏవం సామాన్యతఃప్రోక్తస్సర్వేషాం స్థాపనక్రమః । రథస్యస్థాపనే
జ్ఞేయో విశేషోఽస్త్విరోక్తవత్ ॥ ౫౨౩ ॥ అన్యత్సర్వోపకరణం ఛ
త్రచామరపూర్వకమ్ । భూషణానిచ దివ్యాని ధూపపాత్రాదికాని
చ ॥ ౫౨౪ ॥ అర్ఘ్యాది సర్వపాత్రాణి వాద్యాని వివిధానిచ । తూ

ళనాగ్రాణి సజ్జాశ్చ కృత్వా పుణ్యాహవాచనమ్ ॥ ౫౨౫ ॥ సంప్రోక్ష్య
పఞ్చగవ్యేన దహనాప్యాయనాదికైః । సంస్కృత్య దేవదేవస్య
పూజనార్థే నియోజయేత్ ॥ ౫౨౬ ॥ నానారత్నప్రభాఢ్యాని లా
ఞ్ఛనాన్యక్షదాని చ । నిర్మితాని సువర్ణాద్యైః ప్రభోస్సంయోజయన్తి
యే ॥ ౫౨౭ ॥ తే ధూతకల్మషాస్సర్వే దేహమాసాద్య నిష్కళమ్ ।
సమ్యగ్జ్ఞానేన యుజ్యన్తే భావం నాయాన్తి యే చ న ॥ ౫౨౮ ॥ అస్మ
నశ్చోపకారాయ సర్వదుఃఖనివృత్తయే । అఙ్గుష్ఠాగ్రాచ్చ గుల్ఫా
న్తమాజన్వం పావధీహవా ॥ ౫౨౯ ॥ మణిముక్తాప్రవాళాఢ్యం కవ
చం కాఞ్చనాదికమ్ । యః క్షిపత్యస్య భక్త్యా వై స్వశక్త్యా చాగతే
చ్యుతే ॥ ౫౩౦ ॥ స యాతి పరమం స్థానం సర్వత్ర పశుబాన్ధవాః ।
లగ్నం యద్భగవన్మూర్త్యా వజ్రదంనూపురాదికమ్ ॥ ౫౩౧ ॥ వియో
జయతి యో మోహాత్తస్య పీచా స్థితాస్థితిః । యః పఞ్చకాలసక్తా
నాం విప్రాణామధికారిణామ్ ॥ ౫౩౨ ॥ పఞ్చకాలవిదాం చైవ భ
క్తానాం సిద్ధికాఙ్క్షిణామ్ । అథయోచ్ఛిన్నశాఖానాం నారాయణ
రతాత్మనామ్ ॥ ౫౩౩ ॥ తపస్వినాం వ్రతీనాం వా స్నాతకబ్రహ్మచా
రిణామ్ । భక్తానామథవాన్యేషామర్చనానిరతాత్మనామ్ ॥ ౫౩౪ ॥
ప్రీతయే పరమేశాయ కృత్వా సమ్యక్ప్రయచ్ఛతి । శాలాద్యాయ
తనోపేత * మాక్ష్మపక్వేష్టకాన్వితమ్ ॥ ౫౩౫ ॥ గ్రామైర్ధాన్యైస్త
థారణ్యైః పూర్ణం సద్వృత్తిసఙ్కులమ్ । వణిక్కుటుమ్బభృతకైః ర
థాపాత్రైస్సమన్వితమ్ ॥ ౫౩౬ ॥ సోనన్తం ఫలమాప్నోతి కాల
మాచన్ద్రతారకమ్ । సంస్థితిం శాశ్వతేలోకే ప్రాప్నుయాదక్షయం
యశః ॥ ౫౩౭ ॥ భోగోపయోగినీం భద్రాం రమ్యాం పూర్వోక్త
లక్షణామ్ । యాగనివృత్తయే కుర్యాద్వ్యగ్రతః పీఠసన్నిధేః ॥ ౫౩౮ ॥
§ బహిరావరణార్థం వా కర్మిణాం బ్రహ్మయాజినామ్ । ఋషిదేవపితృ

---

* పీఠమథవ క్వేష్టకా   § బహిరారాధనార్థం వా

భృశ్చ ముచ్యతే సఋణత్రయాత్ ॥ ౫౩౯ ॥ మధ్యతో గరుడా
క్రాన్తం సచక్రామ్బురుహాఙ్కితమ్ । తుర్యశ్రమథవా వృత్తం
కుణ్డవత్పదవీయుతమ్ ॥ ౫౪౦ ॥ బలిపీఠం బహిః కుర్యాద్ద్వారాయ
స్త్వచ్యుతాలయే । సయాతి చాచ్యుతంస్థానం విమానైస్సూర్యవ
ర్చసైః ॥ ౫౪౧ ॥ యస్తు ప్రాగ్గ్రామమారామం సంప్రయచ్ఛతి
వైభవైః । నానాపుష్పఫలోపేతం వాపీద్రుమసమాకులమ్ ॥ ౫౪౨ ॥
సాబ్జతోయాశయోపేతం మారక్షకసమన్వితమ్ । సనన్దనవనే భో
గాన్భుక్త్వా యాత్యచ్యుతాలయమ్ ॥ ౫౪౩ ॥ క్షోణీం యస్సస్య
సంపూర్ణాం యుక్తాం సద్గన్ధశాలినా । కేదారం జలపాతైస్తు పరి
చ్ఛన్నం సమన్తతః ॥ ౫౪౪ ॥ సగచ్ఛతి జగద్యోనేః కాలహాసా
ద్యశాశ్వతమ్ । సయాయాత్సుసితద్వీపం తత్రాస్తే భగవానివ ॥
స్నానోపభోగమన్త్రార్థసమ్పన్నైస్తు గోగణమ్ । సమర్చ్యయి
త్వా యో రాఞ్చం వై వైష్ణవీం ప్రతిపాదయేత్ ॥ ౫౪౬ ॥ సోఽచిరాన్ము
క్తదోషస్తు విష్ణులోకం ప్రయాతి చ । గజం రథం వరాశ్వంచ దీపస్థా
లీం సులక్షణామ్ ॥ ౫౪౭ ॥ వ్యజనం చామరంఛత్రం వాదిత్రంగణి
కాగణమ్ । శుభవస్త్రాణి నేత్రాణి దివ్యాన్యాభరణాని చ ॥ ౫౪౮ ॥
వితానం వైజయన్తీంచ చిత్రపత్రలతాగణమ్ । సుస్వరాముపఘణ్టాం
చ ధూపస్థాలీం సులక్షణామ్ ॥ ౫౪౯ ॥ భృఙ్గారం దర్పణం తోయ
కుమ్భం గన్ధోపలంమహత్ । పూర్వోద్దిష్టాని చాన్యాని ధాన్యాని వి
విధాని చ ॥ ౫౫౦ ॥ యోదదాతి హరేర్భక్త్యా స తల్లోకమవాప్ను
యాత్ । ఈక్షమాణం విభోర్వక్త్రం వహన్తం దీపభాజనం ॥ ౫౫౧ ॥
మహాన్తంచాథవా దీపం యన్త్రం కూర్మాదిరూపధృక్ । శరయ
జ్ఞాసనస్థంచ చితసమ్పుటభూషితమ్ ॥ ౫౫౨ ॥ సచ్ఛత్రపీఠం
వివిధం శ్రద్ధయా యో మహోత్సవే । దదాతి దేవదేవస్య పరంస్థానం
ప్రదాతి చ ॥ ౫౫౩ ॥ పురసర్పస్య జగద్యోనిం యద్యద్భక్త్యా ప్రదీ

యతే । తదారాధనసక్తానాం తత్తదర్థమయ్యశ్యామియాత్ ॥ ౫౫౪ ॥
ఇత్యేవం బిమ్బమూర్తీనాం ప్రతిష్ఠావిధిరీరితః । ఇతోఽన్యచ్ఛ్రోతుమి
చ్ఛా చేత్ కథ్యతాం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౫౫౫ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ప్రతిష్ఠావిధిర్నామాష్టాదశోఽధ్యాయః

మునయః — భగవన్నారదమునే జీర్ణోద్ధారవిధిం తథా । బి
మ్బస్యాప్యుత్సవే సంప్రాప్తే మహోత్పాతాదిసమ్భవే ॥ ౧ ॥ నిత్య
స్నానాదిలోపే చ ప్రాయశ్చిత్తం తు కృత్స్నశః । శ్రోతుమిచ్ఛా
మహే యోగిన్ తత్సర్వం సంప్రకాశయ ॥ ౨ ॥ నారదః — శృ
ణుతేహ ప్రవక్ష్యామి జీర్ణోద్ధారాదికం ద్విజాః । యత్కృత్వా దేశి
కాదీనాం చతుర్ణాం సుఖమేధతే ॥ ౩ ॥ మనుష్యనిర్మితే స్థానే వ
ర్తేత్ జీర్ణపితిం పురా । ధాతుమృచ్ఛైలదారూత్థో వస్త్రాదిష్వపి తా
దృశః ॥ ౪ ॥ యో యో భగవదాకారస్తత్తస్య మునీశ్వరాః । ఉపా
ఙ్గభఙ్గే సన్ధానం కుర్యాద్భగ్నే మహాఙ్గకే ॥ ౫ ॥ తద్బిమ్బం తు ప
రిత్యజ్య స్థాపయేద్బిమ్బమన్యతః పునః । తత్ర తావత్ప్రవక్ష్యామి మహా
ఙ్గోపాఙ్గకక్రమమ్ ॥ ౬ ॥ శిరో వక్త్రం తథా కణ్ఠం పాణిపాదౌ తథో
దరమ్ । నాభిమేఢ్రపదం చైవ మహాఙ్గాని ద్విజోత్తమాః ॥ ౭ ॥ చక్షు
శ్శ్రోత్రం తథా నాసా తాల్వోష్ఠౌ పదాఙ్గులీః । కేశశ్మశ్రు చ రో
మాణి నఖదన్తాస్తథైవ హి ॥ ౮ ॥ చక్రాద్యాయుధసఙ్ఘశ్చ వనమా
లాదిభూషణమ్ । ఉపాఙ్గాని మునిశ్రేష్ఠా మృద్బిమ్బే శృణుతాధు
నా ॥ ౯ ॥ ప్రధానశూలం యత్తత్ర మహాఙ్గమితి కథ్యతే । వక్షోద
రకటీనాభ్యో బాహుకూర్పరకోష్ఠకమ్ । జఙ్ఘోరుజానుచాన్యాని ఉ
పాఙ్గాని మునీశ్వరాః ॥ ౧౦ ॥ మహాఙ్గభఙ్గజాతేఽపి బిమ్బస్య ముని
పుఙ్గవాః । సతి సన్ధానయోగ్యత్వే న కదాచిత్పరిత్యజేత్ ॥ ౧౧ ॥

తన్యత్త్యాగో వినాశస్య హ్యుపర్యుపరి బోధకృత్ । బిమ్బాదీనాం
తు బృహతాం పరిత్యాగో న యుజ్యతే ॥ ౧౨ ॥ వక్త్రభగ్నే తు బిమ్బ
స్య సర్వథా త్యాగమాచరేత్ । పరిత్యక్తాని బిమ్బాని ధాతుద్రవ్యో
ద్భవం వినా ॥ ౧౩ ॥ జలాశయే హ్యగాధే వా సముద్రే విధినా క్షి
పేత్ । భూమౌ వా నిఖనేద్విప్రా దేశకాలానుసారతః ॥ ౧౪ ॥ ఉ
త్సృష్టానాం హేమతారతామ్రజానాం విశేషతః । నోచితస్స్యా
త్పరిత్యాగస్తత్సన్ధానమాచరేత్ ॥ ౧౫ ॥ ప్రయత్నేనాప్యయో
గ్యత్వే పరిత్యాగం సమాచరేత్ । పరిత్యక్తం తు తద్ద్రవ్యం గృహీ
త్వా యథావిధి ॥ ౧౬ ॥ తద్ద్రవ్యేణ యథాపూర్వం బిమ్బం కృత్వా స
మాపయేత్ । అథవా హీనతామ్రోత్థమాదికూటమయం తు యత్ ॥
సన్ధానకరణాయోగ్యం తద్ద్రవ్యం తు పరిత్యజేత్ । పరిత్యక్తం తు త
ద్బిమ్బం క్షిపేత్పూర్వోక్తవర్త్మనా ॥ ౧౮ ॥ తతో బిమ్బం స్వకం
కుర్యాత్తామ్రజం వా సువర్ణజమ్ । ఉత్సృష్టస్య జాతీయద్రవ్యజం
వా మునీశ్వరాః ॥ ౧౯ ॥ కర్మబిమ్బేషు సర్వేషు హ్యేవమేవ స
మాచరేత్ । భగ్నాఙ్గస్య తు సన్ధానప్రకారం శృణుత ద్విజాః ॥ ౨౦ ॥
లోహాశ్మదారుబిమ్బానాం భగ్నాఙ్గం లోహపట్టకైః । బన్ధయేత్
వా లోహబిమ్బాఙ్గం భగ్నమేవ తు ॥ ౨౧ ॥ సన్ధానాద్రావితేన
యోజ్యం యత్నాద్ద్విజోత్తమాః । చిత్రమృణ్మయబిమ్బానాం భగ్నా
ఙ్గం మునిసత్తమాః ॥ ౨౨ ॥ తత్తత్సజాతిద్రవ్యేణ సన్ధేయం యత్నా
గౌరవాత్ । సర్వేషాం భగ్నమఙ్గం తు నష్టం చేత్తత్తథా పునః ॥ ౨౩ ॥
తత్తత్సజాతిద్రవ్యేణ కృత్వా యోజ్యం ప్రయత్నతః । సహాఙ్గం
త్నబిమ్బస్య భగ్నేపి మునిసత్తమాః ॥ ౨౪ ॥ సన్ధేయమేవ నత్యా
జ్యం స్వయంవ్యక్తాశ్మబిమ్బవత్ । సర్వతోఙ్గసమాధానే పునస్సం
స్థాతు వా ద్విజాః ॥ ౨౫ ॥ జీర్ణబిమ్బగతాం శక్తిం కుమ్భే త్వావా
హ్య దేశికః । కుర్వన్నభ్యర్చనం తత్ర బిమ్బసన్ధానమాచరేత్ ॥

నాపాదర్వాక్సమాధానే కుమ్భే శక్తిం సమర్పయేత్ । తదూర్ధ్వ
ద్వాదశాబ్దాన్తం సమాధానవిళంబనే ॥ కృత్వా బాలగృహం త
(త్ర) బాలబిమ్బం యథావిధి ॥ ౨౬ ॥ సంస్థాప్య తత్ర తచ్ఛ
క్తిం సమావాహ్య సమర్పయేత్ । అఙ్గమాత్ర సమాధానే కుర్యా
త్సం(ప్రో)క్షణం ద్విజాః ॥ ౨౭ ॥ బిమ్బాన్తరస్య కరణే ప్రతిష్ఠాం
పునరాచరేత్ । మూలబిమ్బాఙ్గసంధానే కుర్యాద్బాలగృహాదిక
మ్ ॥ ౨౮ ॥ కర్మబిమ్బాదిభిర్జైతు తత్ర ద్విబిమ్బగతం విభుమ్ । మూ
లబిమ్బే సముద్వాస్య స్థాపనాదిసమాచరేత్ ॥ ౨౯ ॥ బాలాల
యేతు ప్రథమే జీర్ణోద్ధారాభిధే నిమే । ప్రాయశ్చిత్తం ప్రవక్ష్యామి
శ్రుణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౦ ॥ అతీతే ప్రార్థితే కాలే కర్త్రా
ప్రాసాదబేరయోః । నిర్మాణే స్నపనం కుర్యాదుత్తమం శాస్త్ర
చోదితమ్ ॥ ౩౧ ॥ పశ్చాదథ వ్యర్థయేత్కాలం వాఞ్ఛితం తత్స్థా
పనే । అకృత్వైవం గతే పశ్చాత్కాలే ద్వాదశవార్షికే ॥ ౩౨ ॥
పునఃప్రతిష్ఠాం కుర్వీత మూలే బాలాలయేతు వా । బిమ్బే చోరాదిభి
ర్నష్టే బాలగేహే ప్రమాదతః ॥ ౩౩ ॥ తదేవాపాద్యతామ్రాద్యం
ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి । ఉత్తమస్నపనం కృత్వా శాన్తిహోమం
సమాచరేత్ ॥ ౩౪ ॥ చోరైరపహృతం బిమ్బం పునః ప్రాప్తం
యది ద్విజాః । పునఃప్రతిష్ఠాం కుర్వీత నయనోన్మీలనం వినా ॥ ౩౫ ॥
స్వస్థానాచ్చలితే తస్మిన్ హేతునా యేనకేనచిత్ । యథాపూర్వం
ప్రతిష్ఠాప్య స్థాపయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౩౬ ॥ సర్వం బాలగృహే
కార్యం నిత్యనైమిత్తికాదికమ్ । పూర్వం సంస్థాపితం బిమ్బం ల
క్షణైరుజ్ఝితం యది ॥ ౩౭ ॥ జీర్ణోద్ధారస్య కాలే తత్కారాల్లక్షణ
సంయుతమ్ । జీర్ణాఖ్యస్యవిధేః పూర్వం నకిదాదిత్సమాచరేత్ ॥
రీతజే తామ్రజే వాపి ఆరకూటమయేపి వా । ప్రణీతే పూజ్యమానే
ఖు కర్మబిమ్బాదికే సతి ॥ ౩౮ ॥ కాలాన్తరేణ జీర్ణేఽస్మిన్నాకృ

ష్టే సముపస్థితే । నిక్షిప్తం సన్త్యజేద్విద్వాన్నదోష స్తత్ర విద్యతే ॥
లోహపాషాణమృత్కాష్ఠే స్థాపితే మూలకౌతుకే । నసంపాద్య
మతో న్యేన కదాచిన్ముఖ్యవస్తునా ॥ ౪౧ ॥ పురావజ్జీర్ణతాంయాతం
కర్తవ్యం మూలకౌతుకమ్ । ప్రాక్స్థితం బహుబేరంవా ఏకబేర
మథాపివా ॥ ౪౨ ॥ జీర్ణోద్ధారేపికర్తవ్యం పూర్వవన్మునిపుఙ్గవాః ।
వ్యత్యాసం నైవకుర్వీత బహుబేరైకబేరయోః ॥ ౪౩ ॥ లక్ష్మ్యాది
కాన్తారహితే బహుబేరపురస్థితే । జీర్ణోద్ధారేతు దేవీభ్యాం కల్ప
యేత్సహవావినా ॥ ౪౪ ॥ సర్వదా బహుబేరత్వహానిర్నస్యాద్వి
పర్యయాత్ । శయనం వాసనం యానం స్థానం వా ప్రాగ్యథాస్థి
తమ్ ॥ ౪౫ ॥ తత్రైవస్యాత్తు సంస్పృష్టా నన్యథా వేచ్ఛయా భవేత్ ।
జీర్ణే దేవే పునస్సృష్టే దేవ్యోయదియథాస్థితాః ॥ ౪౬ ॥ దేవీభిస్తా
భిరేవాయం తయోర్జ్యోదేవో నచాన్యథా । ఏవం మానుషబిమ్బస్య
జీర్ణోద్ధారః ప్రకీర్తితః ॥ ౪౭ ॥ స్వయంవ్యక్తే తథాదివ్యే సైద్ధే చా
ప్యార్షమానుషే । జీర్ణోద్ధారవిధింవక్ష్యే శృణుధ్వం మునిసత్తమాః ॥
స్వయంవ్యక్తాదిబిమ్బానాం మహోత్సవాహ్యసాఙ్గకే । భగ్నసన్ధా
నమేవస్యాత్త్యాగస్తు నకదాచన ॥ ౪౯ ॥ సన్ధానాయోగ్యరూపేపి నన్న
త్యాజ్యం మునిసత్తమాః । సాలిగ్రామశిలాబిమ్బం భిన్నం భగ్నం
బృహత్కృతమ్ ॥ ౫౦ ॥ అల్పత్వాంగం చ సౌవర్ణేన పట్టైర్దృఢతరం
యథా । బన్ధయేచ్చ తథైవైషు స్వయంవ్యక్తాదికేష్వపి ॥ ౫౧ ॥
శిలామయేషు బిమ్బేషు భిన్నం భగ్నంచ యోజయేత్ । సువర్ణనిర్మి
తైస్సపట్టైర్యథాదృఢతరం భవేత్ ॥ ౫౨ ॥ యద్వాఙ్గదగ్ధం హైమేన
కృత్వా సన్ధిర్నియోజయేత్ । దారుజే లోహజే ష్వేవం స్వయం
వ్యక్తాదికేష్వపి ॥ ౫౩ ॥ భేదేప్యఙ్గసమాధిస్స్యాత్స్వయంవ్యక్తా
ద్యబిమ్బవత్ । రత్నజేపి సమాధానమేవ మేవసమాచరేత్ ॥ ౫౪ ॥
మృణ్మయే మూలబిమ్బేతు జీర్ణేవాథజలాదిభిః । హీనాఙ్గేవా తథా

కుర్యాత్సన్ధానన్తు ప్రయత్నతః ॥ ౫౬ ॥ ఏవం వర్ణవిహీనేఽపి సన్ధానన్తు సమాచరేత్ । వృత్తికాశూలరజ్జ్వాదీన్నకదాచిత్పరిత్యజేత్ ॥ న్యస్తైవ చిత్రబిమ్బాఙ్గం గళితం గన్ధభావితైః । సితరక్తాదికై రాగైః పావనైరస్త్రమన్త్రితైః ॥ ౫౭ ॥ చిత్రయేత్తు యథాపూర్వం శిల్పిభిశ్శాస్త్రకోవిదైః । అత్రాయం హి విశేషస్స్యాత్స్వయంవ్యక్తాదిషు ద్విజాః ॥ ౫౮ ॥ న బాలగేహబిమ్బాద్యం కుర్యాత్తత్రైవ పూర్వవత్ । పూజాయాం వర్తమానాయాం సమాధానాదికం చరేత్ ॥ స్థానాన్తు విధివత్కుర్యాత్సమ్ప్రోక్షణాదికమ్ । దేవాదిపూజితే వాపి స్వయంవ్యక్తేషు కౌతుకే ॥ ౬౦ ॥ మృన్మయాదిజేషు సంజీర్ణేష్వ క్రిమివహ్నిజలాదిభిః । తత్తద్బాలగృహం కృత్వా పూజ్యమానేషు పూర్వవత్ ॥ ౬౧ ॥ క్రమాదర్చాన్తరం కృత్వా స్థాపయేచ్చ యథావిధి । బాలబిమ్బేషు జీర్ణేషు కుర్యాద్దేవం పునః పునః ॥ ౬౨ ॥ స్వయంవ్యక్తాదిబిమ్బాని యాదృశాని భవన్తి హి । లక్షణైశ్చ ప్రమాణైశ్చ యుక్తాని రహితాని వా ॥ ౬౩ ॥ ఉత్కృష్టలోహజాతాని అపకృష్టోత్థితాని వా । తాదృశాని భవన్త్యేవ న కుర్యాదన్యథా పునః ॥ న లక్షణాన్తరం కుర్యాన్న ప్రమాణాన్తరం తథా । న చ ద్రవ్యాన్తరం నైవ న చ కుర్యాత్క్రియాన్తరమ్ ॥ ౬౫ ॥ మన్త్రాన్తరం న కుర్వీత సర్వం కుర్యాద్యథాపురమ్ । కుర్యాచ్చేల్లక్షణాదీనాం విపర్యాసం మునీశ్వరాః ॥ ౬౬ ॥ రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సర్వేషాం ప్రత్యవాయో మహాన్భవేత్ । తస్మాత్ప్రాణిక్షేత్రస్థానే న విపర్యాసమాచరేత్ ॥ లక్షణాదిష్వపి తథా న కుర్యాదన్యథా పునః । యేషు వ్యక్తేషు చిహ్నాని నాభివ్యక్తాని వై ద్విజాః ॥ ౬౮ ॥ తాన్యపి వ్యాధిచిహ్నాని లలాటే వాంసపట్టకే । పృష్ఠే వా వక్షపట్టే వా పాణిపాదతలేషు వా ॥ ౬౯ ॥ మూర్ధ్ని వా దధతే తస్మాత్తత్రతత్ర నిరీక్షయేత్ । తస్మాదలక్షణావ్యక్తిర్విద్యతే న కదాచన ॥ ౭౦ ॥ స్వయంవ్యక్తాదికే

చైవ మానుషేచ మునీశ్వరాః । శిలామయాది బిమ్బానాం నాపా
ద్యవయవేషుచ ॥ ౭౦॥ ఏకద్విత్రియవా మాత్రం న్యూనతావభ
వేద్యది । పూర్వవత్కారయేత్తత్తత్తీక్ష్ణశస్త్రేణ యత్నతః ॥౭౨॥
తతస్సంప్రోక్షణంకుర్యాద్దేవస్య ముఖపుఙ్గవాః । ఏవంపీఠాదిభఙ్గేపి
సన్ధానం సమ్యగాచరేత్ ॥ ౭౩ ॥ ప్రతిమాయైవ తత్పీఠం ప్రాసా
దో గర్భమన్దిరమ్ । విగ్రహం దేవదేవస్య చతుష్టయమిదం సమమ్ ॥
సమాధిశ్చ తథా శాస్త్రకారాత్తత్రసదాసమా । ప్రభాభఙ్గో యది
భవేద్బన్ధయేల్లోహపట్టకైః ॥ ౭౫ ॥ పీఠభఙ్గేతు తత్పీఠం సర్వదా స
న్త్యజేద్బుధః । కిఞ్చిన్న్యూనేతు తత్పీఠం బన్ధయేల్లోహపట్టకైః ॥
పాత్రికర్ణాద్యఙ్గభఙ్గాది దోషైర్యుక్తాం [illegible] । [illegible]
నాత్తస్మాత్తాముద్ధాప్యవిసృజ్యచ ॥ ౭౭ ॥ [illegible]
స్థాపయేత్తు యథావిధి । పీఠభఙ్గే తథా [illegible] తే యోజయే
ద్దృఢమ్ ॥ ౭౮ ॥ ప్రతిమా [illegible] బన్ధవిశ్లేషే [illegible] । [illegible]
పునఃకృత్వా సంప్రోక్షణమథాచరేత్ ॥ ౭౯ ॥ [illegible]
కేవాపి మానుషేవా మునీశ్వరాః । బిమ్బే [illegible] తత్త
ద్ద్రవ్యేణ పూర్వవత్ ॥ ౮౦ ॥ [illegible]
త్తద్దైవతు । పూర్వవత్పూజయేన్నిత్యం బిమ్బం సర్వత్ర సర్వదా ॥
ద్రవ్యాన్తరేణవాకుర్యాద్దేశికో యాగసిద్ధయే । [illegible]
బిమ్బం పునఃప్రాప్తం యదిద్విజాః ॥ ౮౧ ॥ కృత్వా సంప్రోక్షణం
పూజ్యం మానుషేతు ద్విజోత్తమాః । పునఃప్రతిష్ఠాం కుర్వీత నయ
నోన్మీలనంవినా ॥ ౮౩ ॥ మూలబిమ్బేగ్నినాదగ్ధే మానుషేవాప్య
మానుషే । సహస్రకలశస్నానమాచర్తవ్యం విధానతః॥౮౪॥ వహ్ని
నా కర్మబిమ్బేతో వైవర్ణ్యం సముపాగతే । తత్తద్బిమ్బేషుకుర్వీత
స్నపనంచోత్తమంక్రమాత్ ॥ ౮౫ ॥ వహ్నిదాహాదినామూలబిం
బేవా కర్మకౌతుకే । భిన్నాఙ్గేనతిసన్ధేయం ప్రాగ్వత్తద్భిన్నపిస

త్తమైః ॥ ౮౬ ॥ సన్ధానాన్తేతు సర్వత్ర కుర్యాత్సంప్రోక్షణం విభోః ।
ప్రాసాదాదేస్తతోపి ప్రా జీర్ణోద్ధారశ్చ వక్ష్యతే ॥ ౮౭ ॥ తత్ర
పూర్వం మానుషస్య విధానం శృణుతద్విజాః । భగ్నే విమానైక దే
శే శిఖాకుమ్భ్యాదికేపి వా ॥ ౮౮ ॥ విమానసంస్థితా దేవాః మూ
లబేరస్యపీఠకే । సమావాహ్యార్చయేద్భగ్నం ప్రాసాదావయ
వం దృఢమ్ ॥ ౮౯ ॥ సన్ధాయపశ్చాద్దేవస్య సప్రాసాదస్య సత్త
మాః । సంప్రోక్షణాదికం కుర్యాచ్ఛాస్త్రదృష్టేన వర్త్మనా ॥ ౯౦ ॥
విమానే సర్వతో భగ్నే బాలస్థానం ప్రకల్ప్య చ । ప్రాసాదాన్తర్గ
తా యాస్తు దేవతాస్తా మునీశ్వరాః ॥ ౯౧ ॥ బాలబిమ్బస్య పీఠస్థాః
కృత్వాపూజ్యాస్తు పూర్వవత్ । తత్రైవ బాలబిమ్బేతు నిత్యనైమిత్తి
కాదికమ్ ॥ ౯౨ ॥ వప్రారోహణాన్తంచ సర్వకర్మ సమాచరేత్ ।
ప్రాసాదంతు పునఃకృత్వా ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥ ౯౩ ॥ సంప్రో
క్షణాదికం కుర్యాద్దేవస్య మునిపుఙ్గవాః । పరంహి మణ్డపే సాల
గోపురే మాళికాదికే ॥ ౯౪ ॥ జీర్ణేగ్రస్థితాస్సర్వా నీత్వాన్యత్రతు
దేవతాః । యథాపూర్వం నవంకృత్వా ప్రతిష్ఠాప్యవిధానతః ॥ ౯౫ ॥
ఉత్తమస్నపనం కుర్యాత్తస్య దోషస్యశాన్తయే । ప్రాసాదాదిపు
రాక్లిష్టం లక్షణైర్యుతం యది ॥ ౯౬ ॥ జీర్ణోద్ధారప్రకరణే కుర్యా
త్తల్లక్షణాన్వితమ్ । ప్రాసాదాదౌ పురాక్లృప్తే మృణ్మయేష్టకేపి వా ॥
జీర్ణేపునస్సముద్ధారే శిలాభిర్వా ప్రకల్పయేత్ । స్వయంవ్యక్తాది
కేధామ్ని జీర్ణోద్ధారస్తు నక్ష్యతే ॥ ౯౭ ॥ ప్రాసాదాదేకదేశ
భగ్నేచ్చేత్తత్రసంస్థితాః । దేవాస్త్వన్యత్రనోద్వాహ్యాఃపూజయన్నే
వ తత్రతాః ॥ ౯౯ ॥ భగ్నైకదేశం సన్ధాయ కుర్యాత్సంప్రోక్షణం
ద్విజాః । ప్రాసాదే సర్వతో భగ్నే ప్రాసాదస్థాస్తు దేవతాః ॥ ౧౦౦ ॥
మూలబిమ్బస్య పీఠేతు సమావాహ్య సమర్చయేత్ । ప్రాక్తనై
రివేష్టకాద్యైస్తత్సజాతీయవస్తుభిః ॥ ౧౦౧ ॥ నూతనైశ్చాపి మిళి

తత్ర ప్రాసాదం కల్పయేత్పునః । పూర్వం విమానం యద్ద్రవ్యం
యాదృగ్లక్షణసంయుతమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ తాదృగేవ పునః కుర్యాన్నకు
ర్యాదన్యథా పునః । పునః కృతం విమానాద్యం ప్రతిష్ఠాప్య యథా
విధి ॥ ౧౦౩ ॥ సంప్రోక్షణాదికం కుర్యాద్దేవస్య మునిపుఙ్గవాః । స్వ
యంవ్యక్తాదికే వాపి దేవసిద్ధాదికల్పితే ॥ ౧౦౪ ॥ బిమ్బే విమానే
ప్రాకారే గోపురే ద్వారి మణ్టపే । పీఠే వా పచనావాసే కోశాగా
గారికేపి వా ॥ ౧౦౫ ॥ లక్షణైరన్వితే వాపి లక్షణైరుజ్ఝితేపి వా ।
జీర్ణే పునస్తథా కుర్యాత్పూర్వరూపానుసారతః ॥ ౧౦౬ ॥ అన్య
థాకరణే విప్రాః ప్రత్యవాయో మహాన్ భవేత్ । స్వయంవ్యక్తాదికే
ధామ్ని తథా దైవాదికల్పితే ॥ ౧౦౭ ॥ చిరకాలవశాత్కిఞ్చిద్వై
కల్యం సముపాగతే । నిర్వాహకానాం భక్తానాం శాస్త్రజ్ఞానా
మనుజ్ఞయా ॥ ౧౦౮ ॥ బాహ్యాభ్యన్తరధామ్నో రక్షణార్థం
శిలాదిభిః । నిపుణైః శిల్పిభిః కార్యో భిత్తిబన్ధస్సుసుస్థిరః ॥ ౧౦౯ ॥
విమానే నష్టదగ్ధే తు మానుషే వాప్యమానుషే । తత్ప్రోక్తశాస్త్రయో
కుర్యాదథ మహాస్నపనం విభోః ॥ ౧౧౦ ॥ విహీనగాహోదనాభగ్నే
ప్రాసాదే పూర్వవస్తుగత్ । స్థాయశిల్పనిపుణైః కుర్యాత్సంప్రోక్ష
ణాదికమ్ ॥ ౧౧౧ ॥ ఉష్మాభేదజలవేగాద్యైః పతితం భగవద్గృహం ।
ప్రాగ్నిష్ప్రపహితం తస్మాద్దేశాదన్యత్ర కల్పయేత్ ॥ ౧౧౨ ॥ నష్ట
విబిమ్బపదనే దివ్యాగాం ప్రాగ్వదాచరేత్ । చోరనద్యాదివేగా
ద్యైరతినష్టే తు మానుషే ॥ ౧౧౩ ॥ బిమ్బే పశ్చాత్ప్రకుర్వీత
పూర్వవద్వాన్యథాతు వా । నష్టాన్యమూలబిమ్బశ్చాద్బాలార్చా
వాహనాదికమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ నకుర్యాద్దేశికేన్ద్రస్తు పూర్వవత్ స్థాప్య
పూజయేత్ । ఏవం హి సర్వదేవానాం పరవ్యూహాదిరూపిణామ్ ॥
విష్వక్సేనగణేశాది పరివారగణస్య చ । క్షేత్రాణాం గోపురాద్యేషు
విభవవ్యూహరూపిణామ్ ॥ ౧౧౬ ॥ సాన్నిధ్యాతిశయాత్తేషు

పూజితానాం దినత్రయే । జీర్ణోద్ధారవిధిః ప్రోక్తస్సర్వేషాం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౧౭ ॥ తత్తత్సన్నిధ్యనుగుణం ప్రతిష్ఠాదికమాచరేత్ । ప్రాయశ్చిత్తం సమభ్యూహ్య సాధకస్తు సమాచరేత్ ॥ ౧౧౮ ॥ బిమ్బాదీనాం చ ధామాదేరగ్నిదగ్ధాదికే సతి । ఆచార్యస్త్వనుతాపాత్తస్సమన్త్రమయుతం జపేత్ ॥ ౧౧౯ ॥ తదాగర్భ్యబ్రహ్మచర్యవ్రతస్థస్సాధకైస్సహ । యావద్బిమ్బసమాపత్తి జపేన్మన్త్రమతన్ద్రితః ॥ చతుస్థానార్చనం కుర్యాత్సర్వదోషప్రశాన్తయే । త్రిరాత్రం వా సప్తరాత్రం పాత్రేభ్యో దానమాచరేత్ ॥ ౧౨౧ ॥ గోభూహేమాదికానాం తు యథాశక్తి మునీశ్వరాః । బ్రాహ్మణాన్ భోజయేన్నిత్యం శతం వాపి సహస్రకమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ యావద్బిమ్బస్య సన్ధానం విశేషేణార్చయేద్విభుమ్ । సన్ధానాన్తే తు దేవస్య కృత్వా సంప్రోక్షణాదికమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ శాన్తిహోమం తథా దానం బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ । కారయేద్యజమానస్తు ఆచార్యం దక్షిణాదిభిః ॥ తోషయేచ్ఛక్త్యనుగుణం తేన తుష్యతి కేశవః । అపూర్వకల్పనాజ్జీర్ణసముద్ధారైకకం ఫలమ్ ॥ ౧౨౫ ॥ లభతే యజమానస్తు నాత్ర కార్యా విచారణా । ఇత్యేవం మునిశార్దూలా జీర్ణోద్ధారోనుయోదితః ॥ గతస్తు బిమ్బస్యాస్పృశ్యస్పర్శాదౌ మునిపుఙ్గవాః । ప్రాయశ్చిత్తం ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వమవధానతః ॥ ౧౨౭ ॥ అస్నాతో దేశికశ్చైవం చణ్డాలాద్యుపఘాతకః । కేశాస్థ్యాద్యశుచిస్పృష్టస్త్రీయం గత్వా హ్యనాప్లుతః ॥ ౧౨౮ ॥ స్పృశేచ్చేద్భగవద్బిమ్బం స్నాపయేన్నవభిః కలశైః । ఆచరేచ్ఛాన్తిహోమం చ శతవారం జపేన్మనుమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ ఏతేషాం గర్భగేహాన్తః ప్రవేశశ్చేత్తదా విభుమ్ । సంస్నాప్య § పఞ్చభిర్గవ్యైశ్శాన్తిహోమాదికం చరేత్ ॥ ౧౩౦ ॥ అదీక్షితైరవ్రతస్త్రీదీక్షితైరర్చకేతరైః । స్పృష్టే బిమ్బే తదా కుర్యా

---

§ పంచభిర్గవ్యై

స్స్నపనం త్వధమాధమమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ శాన్తిహోమం జపం చాపి
తద్దోషస్య ప్రశాన్తయే । ఏతేషాం గర్భగేహాన్తః ప్రవేశే నవభిర్ఘ
టైః ॥ ౧౩౨ ॥ సంస్నాప్య దేవదేవేశం శాన్తిహోమాదికం చరే
త్ । స్త్రీభిర్వానుపనీతైర్వా తథా వైఖానసైర్ద్విజైః ॥ ౧౩౩ ॥
అవైష్ణవైర్వా సంస్పృష్టే బిమ్బే త్వధమమధ్యమమ్ । స్నపనం వి
ధివత్కృత్వా శాన్తిహోమాదికం చరేత్ ॥ ౧౩౪ ॥ ఏతైః ప్రవిష్టే
గేహాన్తరధమాధమమార్గతః । సంస్నాప్య విధివద్దేవం శాన్తిహో
మం సమాచరేత్ ॥ ౧౩౫ ॥ పతితః పాతకీ వాపి కుష్ఠ్యపస్మారరోగ
వాన్ । కాణో వాన్ధశ్చ మూకో వా బధిరో వాఙ్గహీనకః ॥ ౧౩౬ ॥
పరస్త్రీగమనాసక్తస్సద్యో వా గోఘ్నకోఽపి వా । రజస్వలా స్త్ర్యజాద్యై
శ్చ సంస్పృష్టో గర్దభాదిభిః ॥ ౧౩౭ ॥ స్పృశేచ్చేద్భగవద్బిమ్బమ
ధమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవం విధివచ్ఛాన్తిహోమాది
కం చరేత్ ॥ ౧౩౮ ॥ ఏతైః ప్రవిష్టో ధామాన్తః కుర్యాదధమమధ్య
మమ్ । స్నపనం దేవదేవస్య శాన్తిహోమం తథా చరేత్ ॥ ౧౩౯ ॥
క్షత్రియైర్వైశ్యైస్తథా శూద్రైస్తత్తత్ స్త్రీభిస్తు వా ద్విజాః । బిమ్బే
స్పృష్టే క్రమాత్కుర్యాత్స్నపనం త్వధమోత్తమమ్ ॥ ౧౪౦ ॥ మ
ధ్యమాధమసంజ్ఞం చ తథా మధ్యమమధ్యమమ్ । ఏతైర్గర్భగృహా
భ్యన్తః ప్రవేశే మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౪౧ ॥ అధమాధమసంజ్ఞం చ తథా
హ్యధమమధ్యమమ్ । అధమోత్తమసంజ్ఞం చ క్రమాత్స్నపనమా
చరేత్ ॥ ౧౪౨ ॥ సర్వత్ర శాన్తిహోమం చ సహస్రం జపమాచరే
త్ । అనులోమజసంస్పృష్టే బిమ్బస్య స్నపనం భవేత్ ॥ ౧౪౩ ॥
మధ్యమోత్తమసంజ్ఞం తు ప్రవిష్టైస్తైర్గృహాన్తరే । విమానే వాపి సం
స్పృష్టే స్నపనం మధ్యమాధమమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రతిలోమజసంస్పృ
ష్టే బిమ్బే తూత్తమమధ్యమమ్ । స్నపనం త్వాచరేత్తేషాం ప్రవేశే
గర్భమన్దిరే ॥ ౧౪౫ ॥ ప్రాసాదే వాపి తైస్స్పృష్టే స్నపనం తూత్త

శోధనమ్ । కుర్యాత్సర్వత్ర హోమంచ జపం ప్రాగ్వన్మునీశ్వరాః ॥
చోరభూతో బ్రాహ్మణో వా క్షత్రియో వైశ్యఏవవా । శూద్రోనులో
మజో వాపి ప్రతిలోమజఏవవా ॥ ౧౪౭ ॥ స్పృశేచ్చేద్దేవబిమ్బం
తు క్రమేణస్నపనంభవేత్ । మధ్యమాధమసంజ్ఞంచ తథా మధ్యమ
మధ్యమమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ మధ్యమోత్తమసంజ్ఞంచ హ్యుత్తమాధమ
సంజ్ఞకమ్ । తన్మధ్యమంచ స్నపనం తథాహ్యుత్తమోత్తమమ్ ॥
ఏతైస్తు గర్భగేహాన్తఃప్రవేశే హ్యధమోత్తమమ్ । మధ్యమాధమ
పూర్వంచ త్రితయంచోత్తమాధమమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ తన్మధ్యమంచస్న
పనం హ్యేవ కేతర్క్రిమిశోద్విజాః । అజ్ఞాతజాతిభిశ్శ్వపచైర్బిమ్బ
సంస్పర్శనే కృతే ॥ ౧౫౧ ॥ సహస్రకలశైర్దైవం స్నాపయేద్విధిపూ
ర్వకమ్। ఏతైస్తుగర్భగృహాభ్యన్తఃప్రవేశే తూత్తమోత్తమమ్॥౧౫౨॥
స్నపనంహ్యేవ సర్వత్ర శాన్తిహోమోజపస్తథా । ఆశౌచవద్భిర్మ
న్త్రజ్ఞైర్మహాపాతకిభిర్నరైః ॥ ౧౫౩ ॥ చణ్డాలైస్సూతికోదక్యాస్త్రై
స్త్రైర్వా పుల్కసాదిభిః । సంస్పృష్టే భగవద్బిమ్బే గోఘృతేనా
భిషిచ్య తమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ సంప్రోక్షణంచ విధివత్కృత్వా శాన్తిం స
మాచరేత్ । గోదానాదీంస్తథాకుర్యాద్బ్రాహ్మణాంశ్చాపి భోజ
యేత్ ॥ ౧౫౫ ॥ చిత్రామృణ్మయబిమ్బంతు నవీకృత్య యథావిధి ।
పునఃప్రతిష్ఠాం కుర్వీత స్వయంవ్యక్తాదికేషుచ ॥ ౧౫౬ ॥ చిత్రబి
మ్బాదికంచాపి నవీకృత్య పూర్వవత్ । సంప్రోక్షణాదికం కు
ర్యాత్తత్తు తేనైవశుధ్యతి ॥ ౧౫౭ ॥ ఏతైరాశౌచవత్పూర్వైరన్తఃప్ర
వేశే గర్భమన్దిరే । విమానస్పర్శనేచాపి హ్యాలయస్థాని సర్వతః ॥
మృత్పాత్రాణి పరిత్యజ్య లోహపాత్రాణి శోధయేత్ । ఆలయం
చాపిసంశోధ్య మార్జనోల్లేపనాదిభిః ॥ ౧౫౮ ॥ పఞ్చగవ్యేన సం
ప్రోక్ష్య సర్వత్ర మునిపుఙ్గవాః । ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నాపయే
ద్విధివత్ప్రభుమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ తైరగ్రమణ్టపాభ్యన్తః ప్రథమావరణే

పినా । ప్రవేశే ధామసంశుద్ధిం ప్రాగ్వత్కృత్వా మునీశ్వరాః ॥
అథమోత్తమమార్గేణ స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ । ద్వితీయావృతి
మారభ్యైరథ్యావరణపశ్చిమమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ తైరన్తస్సంప్రవిష్టైస్తు
కృత్వాఽఽలయవిశోధనమ్ । అథమాధమమార్గేణ దేవం సంస్నాప
యేద్ద్విజాః ॥ ౧౬౩ ॥ సర్వత్ర శాన్తిహోమంచ కుర్యాద్బ్రాహ్మ
ణభోజనమ్ । చణ్డాలైశ్శ్వపచైర్వాపి ప్రమాదాద్విష్టమన్దిరే ॥ ౧౬౪ ॥
నిరన్తరం కృతేవాసే మాసమేకం మునీశ్వరాః । మృత్పాత్రాణి ప
రిత్యజ్య సంమార్జ్య భగవద్గృహమ్ ॥ ౧౬౫ ॥ గోమయేనోపలి
ప్యాథ పర్యగ్నికరణంచరేత్ । పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ ప్రోక్ష
యేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౧౬౬ ॥ గోగణం వాసయేత్తత్ర సర్వదోష
ప్రశాన్తయే । వాచయిత్వా మహాశాన్తిం బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ।
భోజయిత్వా ద్విజాంస్తత్ర తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణామ్ । ఏవం మా
సంతుమాసార్ధం సప్తపఞ్చత్ర్యహంతు వా ॥ ౧౬౭ ॥ కృత్వా శు
ద్ధిం మన్దిరస్య బిమ్బానాం గోఘృతేన తు । కృత్వాభిషేచనం
ప్రాగ్వత్సంప్రోక్షణమథాచరేత్ ॥ ౧౬౯ ॥ మానుషం మృణ్మయం
బిమ్బం తథా చిత్రమయం ద్విజాః । నవీకృత్య యథాపూర్వం ప్రతి
ష్ఠాం పునరాచరేత్ ॥ ౧౭౦ ॥ చణ్డాలశ్వపచాద్యైస్తు ప్రమాదాద్భ
గవద్గృహే । కర్మణ్యధికృతాశ్చైత్తైస్సహవాసేపి చ ద్విజాః ॥ ౧౭౧ ॥
స్నాత్వా సర్వే తు శాన్త్యర్థం పీత్వా చాన్ద్రాయణాదికమ్ । కృత్వా
చాలయసంశుద్ధిం ద్విజభోజనపశ్చిమమ్ ॥ ౧౭౨ ॥ సంప్రోక్షణాది
కం సర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరేత్ । అన్తే మహోత్సవం కుర్యా
త్సర్వదోషప్రశాన్తయే ॥ ౧౭౩ ॥ తత్రైవ ప్రతిలోమాద్యైః కర్మణ్య
ధికృతా యది । ప్రాగ్వదాలయశుద్ధ్యన్తం సర్వం కృత్వా యథావి
ధి ॥ ౧౭౪ ॥ సహస్రకలశైస్స్నానముత్సవంచ సమాచరేత్ । బ్ర
హ్మక్షత్రియవిట్ఛూద్రశవైశ్చైవానులోమజైః ॥ ౧౭౫ ॥ శవైస్సహ

ష్టే కౌతుకే తు గోఘృతేనాభిషిచ్య తత్ । సంప్రోక్షణం ప్రకుర్వీత సహస్రకలశాప్లవమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ శాన్తిహోమం చ కుర్వీత జపం చాయుతసఙ్ఖ్యయా । మానుషం చిత్రబిమ్బాద్యం నవీకృత్య యథావిధి ॥ పునః ప్రతిష్ఠాం కుర్వీత సహస్రకలశాప్లవమ్ । తైజసైర్వర్గర్భగేహాన్తర్బిమ్బానేవాపి దూషితే ॥ ౧౭౮ ॥ కుర్యాత్సంప్రోక్షణం చాపి స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ । ప్రతిలోమజచణ్డాలసూతికాశవదూషితే ॥ బిమ్బే ప్రతిష్ఠాం కుర్వీత నయనోన్మీలనం వినా । సహస్రకలశైశ్చాపి స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ ప్రాసాదే దూషితే త్వేతైస్తత్సంప్రోక్షణం చరేత్ । సహస్రకలశైశ్చాపి స్నాపయేద్విధిపూర్వకమ్ ॥ ౧౮౧ ॥ ప్రథమావృతిమారభ్య రథ్యావరణపశ్చిమే । బ్రాహ్మణాదిశవైర్వాపి ప్రతిలోమశవాదిభిః ॥ ౧౮౨ ॥ దూషితే ప్రాఙ్గణమాత్రే చతుర్హస్తమితాంశకమ్ । ఖాత్వా మృదం సముద్ధృత్య బహిః ప్రక్షిప్య శుద్ధయా ॥ ౧౮౩ ॥ సంపూర్య చ సమీకృత్య కారయేన్మార్జనాదికమ్ । శిలాతలం చేత్తాం భూమిం దాహయేత్ఖననం వినా ॥ ౧౮౪ ॥ గోమయేనోపలిప్యాథ పుణ్యాహప్రోక్షణాదికమ్ । పఞ్చగవ్యేన చాభ్యుక్ష్య గోగణం తత్ర వాసయేత్ ॥ ౧౮౫ ॥ వాచయిత్వా మహాశాన్తిం భోజయేత్తత్ర వై ద్విజాన్ । కృత్వైవం స్థలసంశుద్ధిం శాన్తిం కుర్యాత్తతః పరమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ ముఖ్యోత్తమాస్తు స్నపనాని చాన్తిమానుక్రమాత్ । స్నాపయిత్వా విశేషేణ శాన్తిహోమాదికం చరేత్ ॥ ౧౮౭ ॥ ఆలయే జననే వాపి ప్రమాదాన్మునిపుఙ్గవాః । ప్రాయశ్చిత్తం భవేదేవం తత్తదావరణక్రమాత్ ॥ సాలమణ్డపపీఠేషు గోపురే మన్దిరేషు వా । విమానాద్బాహ్యతో వాపి పరివారాలయాదిషు ॥ ౧౮౮ ॥ వర్ణానాం బ్రాహ్మణాదీనామనులోమాదికస్య చ । మరణే జననే వాపి తత్తదావరణోక్తవత్ ॥ ప్రాయశ్చిత్తం ప్రకుర్వీత బిమ్బస్పర్శాదికేపి చ । తత్తత్సన్నిధ్యా

నుగుణం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౧౯౧ ॥ ఏవం మహోత్సవే వాపి యాగమణ్టపమణ్డపే । చణ్డాలాదిప్రవేశేన శవాద్యైర్వాపి దూషితే ॥ ౧౯౨ ॥ మృత్పాత్రాణి పరిత్యజ్య ఖనవాద్యైర్మహీతలమ్ । సంశోధ్య కుణ్డచుల్లీషు మగ్నిం త్యక్త్వా యథావిధి ॥ ౧౯౩ ॥ పునరగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య శాన్తిహోమాదికం చరేత్ । స్వయంవ్యక్తాద్యాలయానామజ్ఞత్వేన ప్రకల్పితే ॥ ౧౯౪ ॥ గ్రామాదౌ బ్రహ్మవర్ణస్య మరణం సమ్భవేద్యది । గ్రామమధ్యగతో యావచ్ఛవస్తిష్ఠతి వై ద్విజాః ॥ ౧౯౫ ॥ గ్రామస్య తావదాశౌచం తదా దేవస్య పూజనమ్ । న కుర్యాత్తచ్ఛవే గ్రామాద్బహిర్నీతే మునీశ్వరాః ॥ ౧౯౬ ॥ సంప్రోక్ష్య సర్వతో గ్రామం పుణ్యాహోద్ఘోషపూర్వకమ్ । తతస్తు దేవదేవస్య ప్రకుర్యాత్పూజనాదికమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ ఆరబ్ధే పూజనే విప్రా గ్రామశ్చేచ్ఛవదూషితః । ఆరబ్ధపూజనం శీఘ్రం కుర్యాత్తన్త్రేణ దేశికః ॥ ౧౯౮ ॥ ప్రాగ్వద్గ్రామం ప్రోక్షణాన్తే పునఃపూజనమాచరేత్ । గ్రామే శూద్రాదిమరణం సమ్భవేద్యది వై తదా ॥ ఆశౌచం గృహమాత్రస్య గ్రామాశౌచం న విద్యతే । తత్రాపి భగవద్గేహసమీపే ద్విజసత్తమాః ॥ ౨౦౦ ॥ ఏకాదశధనుర్మధ్యే శూద్రాది శవదూషితే । నిహారస్య తచ్ఛవం పశ్చాత్కుర్యాద్దేవస్య పూజనమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ పురగ్రామాద్యజ్ఞతయా క్షేత్రేపి భగవద్గృహే । అన్తశ్శవం చేద్గ్రామాద్యం న కుర్యాద్దేవపూజనమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ చతుశ్శతబాహ్యాన్తస్తు యుక్తే గ్రామపురాదికే । అన్తశ్శవేపి నైవాస్తి గ్రామాశౌచం మునీశ్వరాః ॥ ౨౦౩ ॥ తత్రాపి భగవద్గేహసమీపే చైకవీథిషు । శవస్తిష్ఠతి చేద్దేవం నార్చయేత్ప్రోక్షణాత్పురా ॥ ౨౦౪ ॥ ఉత్సవాజ్ఞతయా క్షిప్తగ్రామాదౌ రాష్ట్రసఙ్కులాత్ । చణ్డాలపతితోదక్యా సూతికా శబరాదిభిః ॥ ౨౦౫ ॥ అధిష్ఠితే చ శ్వానాద్యైర్మద్యమాంసాదిభిస్తథా । శవాస్థిభిశ్చ సందుష్టే సర్వత్రైః ప్రవా

క్షితమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ ఖాత్వా మృదం సముద్ధృత్య బహిః ప్రక్షిప్య శుద్ధ
యా । సమాపూర్య సమీకృత్య పఞ్చగవ్యోక్షణాదికామ్ ॥ ౨౦౭ ॥
శుద్ధిం కృత్వా గ్రామశాన్తిం కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే । రేతోమూ
త్రపురీషాద్యైః రుధిరాపేయవాన్తిభిః ॥ ౨౦౮ ॥ నిష్ఠీవనాస్థిమాం
సాద్యైర్బిమ్బే స్పృష్టే మునీశ్వరాః । ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నా
పయేచ్ఛాన్తిమాచరేత్ ॥ ౨౦౯ ॥ పతితైః ప్రాసాదసంస్పర్శే మధ్య
మోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవదేవేశం శాన్తిహోమం స
మాచరేత్ ॥ ౨౧౦ ॥ ప్రథమావరణే త్వేతైస్తు సంస్పృష్టే మునిపుఙ్గవాః ।
అథమోత్తమమార్గేణ స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ ద్వితీ
యావరణాదౌ తు శకృన్మూత్రాది దూషితే । తత్క్షణాత్తద్బహిర్నీ
త్వా మార్జనోల్లేపనాదిభిః ॥ ౨౧౨ ॥ శోధయిత్వా భువం పశ్చాత్ప
ఞ్చగవ్యైస్తు సేచయేత్ । శాన్తిహోమం తతః కుర్యాత్సర్వదోషప్ర
శాన్తయే ॥ ౨౧౩ ॥ తత్రైవ భగవద్గేహే ప్రథమావరణాదిషు । రజ
సా దూషితే స్త్రీణాం తత్స్థలం జానుమాత్రకమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ ఖాత్వా
తు మృద్భిరన్యాభిరాపూర్య ధరణీతలమ్ । గోమయామ్భోభిరాసి
చ్య పర్యగ్నికరణం తథా ॥ ౨౧౫ ॥ పుణ్యాహవాచనం పఞ్చగవ్యై
రభ్యుక్షణం తథా । కృత్వా రజస్వలాభిస్తు స్పృష్టం ద్వారకవాటక
మ్ ॥ ౨౧౬ ॥ సంప్రక్షాళ్య వారిణా భూయస్తాసాం మార్గం చ మార్జ
నైః । గోమయాలేపనైశ్చైవ శోధయిత్వాలయస్థితాన్ ॥ ౨౧౭ ॥
మృద్భాణ్డాంశ్చ పరిత్యజ్య ప్రాసాదాన్తస్థితం విభుమ్ । అథమో
త్తమమార్గేణ స్నాపయిత్వా తథైవ హి ॥ ౨౧౮ ॥ రజస్వలా సన్ని
కృష్టం బిమ్బం చ స్నాప్య శాస్త్రతః । శాన్తిహోమం జపం చాపి
కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౨౧౯ ॥ మార్జాలమూషికాసర్పమణ్డూక
సరటాదిభిః । గాళీభిశ్చాపి ఖద్యోతైః బిమ్బసంస్పర్శనే సతి ॥
స్నాపయేన్నవభిః కుమ్భైరేవ దేవం మునీశ్వరాః । పిపీలికాద్యైర్బి

స్వపస్య స్పర్శే దోషోనవిద్యతే ॥ ౨౨౧ ॥ బిమ్బే గోముఖసంస్పృ
ష్టే తథావై వర్షబిన్దుభిః । అధమాధమమార్గేణ స్నాప్యశాన్తింసమా
చరేత్ ॥ ౨౨౨ ॥ శ్వానైశ్చ గర్దభైరుష్ట్రైశ్వరాహైశ్చ శివాశ
శైః । బిమ్బేస్పృష్టే స్నాపయేత్తముత్తమోత్తమమార్గతః ॥౨౨౩॥
సహస్రసఙ్ఖ్యయా శాన్తిహోమంచ జపమాచరేత్ । ఏతైర్గర్భగృహా
భ్యన్తఃప్రవేశే స్పర్శనేపివా ॥ ౨౨౪ ॥ మధ్యమోత్తమమార్గేణ
స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్। ప్రథమావరణాభ్యన్తఃప్రవేశేత్వధమో
త్తమమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ స్నపనంకారయేత్తేషాం ద్వితీయావరణాదిషు ।
ప్రవేశశ్చేద్దేవదేవమధమాధమమార్గతః ॥ ౨౨౬ ॥ సంస్నాప్య శా
న్తిహోమంచ సహస్రం జపమాచరేత్ । మార్జాలాదిశవైర్విస్పృ
ష్టేనేత్వధమోత్తమమ్ ॥ ౨౨౭ ॥ స్నపనం శాన్తిహోమంచ కు
ర్యాద్దేశికసత్తమః । తైస్తుగర్భగృహాభ్యన్తర్దూషితే నవభిర్ఘటైః॥
స్నాపయేద్దేవదేవంతు శాన్తిహోమం తథాచరేత్ । ప్రథమావర
ణాన్తా తైర్దూషితే తద్బహిర్నయేత్ ॥ ౨౨౯ ॥ మార్జాలైర్గోమయా
లేపైఃపఞ్చగవ్యైశ్చ శోధయేత్ । గోమహిష్యవ్యజాద్యైస్తు వా
నరాదిశవైస్తథా ॥౨౩౦॥ బిమ్బస్పర్శే స్నాపయేత్తముత్తమోత్త
మమార్గతః। ఏతైస్తుగర్భగేహాన్తర్దూషితే మధ్యమోత్తమమ్॥౨౩౧॥
స్నపనం శాన్తిహోమంచ కుర్యాద్దేశికసత్తమః । పూర్వోక్తానాం
గవాదీనాం ప్రథమావరణాదిషు ॥౨౩౨॥ జననే మరణేచైవ తద్భ
వం ఖనవాదిభిః । సంశోధ్యస్నాపయేద్దేవమధమోత్తమమార్గతః ॥
శ్వగర్దభవరాహాదిశవైస్స్పృష్టేతు కౌతుకే । సంప్రోక్షణం తథా
శాన్తిహోమాదీంశ్చ సమాచరేత్ ॥ ౨౩౪ ॥ ఏతైఃప్రాసాదసం
స్పర్శే ఉత్తమోత్తమమార్గతః । స్నాపయేద్దేవదేవంతు ప్రథమావర
ణాదిషు ॥౨౩౫॥ తైర్దూషితే దేవదేవం మధ్యమోత్తమమార్గతః ।
సంస్నాప్య శాన్తిహోమాదీన్కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౨౩౬ ॥

నథాసుపానసేనాగగేహశ్వాదిప్రవేశనే । తచ్ఛద్వైర్దూషితే వా-
పి మృత్పాత్రాణి పరిత్యజేత్ ॥ ౨౩౭ ॥ లోహపాత్రాణి సంశో-
ధ్య కృత్వా సంమార్జనాదికమ్ । పఞ్చగవ్యైశ్చ సంప్రోక్ష్య శాన్తి-
హోమం సమాచరేత్ ॥ ౨౩౮ ॥ తైలస్పృష్టాది సంస్పర్శే చుల్లీ-
స్పర్శే తథా ద్విజాః । త్యక్త్వా నవగ్నిమన్యం తు స్థాపయేద్విధివద్ద్వి-
జాః ॥ ౨౩౯ ॥ శౌణ్డికైర్వైణికైస్తథా ఘూర్ణాక్షిగకపకుక్కుటైశ్చ కపోత-
కైః । శ్వానాదిభిశ్చ గోధాభిర్బ్రహ్మస్పర్శే మునీశ్వరాః ॥ ౨౪౦ ॥
మధ్యమోత్తమమార్గేణ స్నాపయేచ్ఛాన్తిమాచరేత్ । ఏతేషాం గ-
ర్భగేహే త్వప్రవేశే మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౪౧ ॥ అధమోత్తమమార్గే-
ణ స్నాపయిత్వా శాన్తిం సమాచరేత్ । ప్రథమావరణాద్యేషు హ్యప్రవే-
శ్యే స్థలే ద్విజాః ॥ ౨౪౨ ॥ ఏషాం ప్రవేశే తత్స్థానం ప్రోక్షయేత్ప-
ఞ్చగవ్యకైః । శాన్తిహోమాదికం కుర్యాత్తత్తద్దోషప్రశా-
న్తయే ॥ ౨౪౩ ॥ కాకాదీనాం శవైస్స్పృష్టే ఓద్వైర్దైవోత్తమోత్త-
మమ్ । స్నపనం శాన్తిహోమం చ కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే ॥ ౨౪౪ ॥
చైత్య ప్రాసాదసంస్పర్శే మధ్యమోత్తమమార్గతః । స్నాపయేద్దే-
వదేవం తు ప్రథమావరణాదిషు ॥ ౨౪౫ ॥ చైత్యాద్యైర్వై స్థలే తత్తు మా-
ర్జనాలేపనాదిభిః । సంశోధ్య పఞ్చగవ్యైశ్చ ప్రోక్షణం శాన్తిమా-
చరేత్ ॥ ౨౪౬ ॥ మాసేఽవివాహే చైత్యే స్పృష్టే ప్రాయశ్చిత్తం సమాచ-
రేత్ । శిథిలీపరశమూలాంశే తత్ర కాకోలు వా ద్విజాః ॥ ౨౪౭ ॥ బింబో-
పరి సముత్పన్నే తత్సముద్ధృత్య తత్క్షణాత్ । [illegible] షేచనం
కృత్వా పఞ్చగవ్యైర్యథావిధి ॥ ౨౪౮ ॥ కృత్వా సంప్రోక్షణం ప-
శ్చాచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ । గోభూతిలాదికం దద్యాత్తత్తద్దో-
షస్య ప్రశాన్తయే ॥ ౨౪౯ ॥ సహస్రం బ్రాహ్మణాంశ్చైవ భోజ-
యేన్మునిపుఙ్గవాః । ప్రాసాదే గర్భగేహే వా శిథిల్యాది సముద్భవే ॥
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ । శాన్తిహోమా-

దికం సర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరేత్ ॥ ౨౫౧ ॥ ప్రాకారే మణ్టపే
వాపి గోపురే వాహనాదికే । శిథిలీసరఘాదీనాం వల్మీకాదేస్సము
ద్భవే ॥ ౨౫౨ ॥ ఛత్రాకాణాం సముత్పత్తౌ బ్రహ్మదణ్డసముత్థితౌ ।
తత్క్షణాత్తత్సముద్ధృత్య ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౨౫౩ ॥
అథ మోత్తమమార్గేణ సంస్నాప్య పురుషోత్తమమ్ । శాన్తిహోమా
దికం సర్వం ప్రాగ్వదేవ సమాచరేత్ ॥ ౨౫౪ ॥ భగవన్మన్దిరేఽపి
ప్రాకృతం చేత్స్వజకైర్నరైః । ఆసనే స్వాపనం చైవ శయనం భో
జనాదికమ్ ॥ ౨౫౫ ॥ తత్స్థానం పఞ్చగవ్యేన ప్రోక్ష్య శాన్తిం
సమాచరేత్ । బిమ్బస్య సర్వశనేగపాతే భగ్నముఖం యథావిధి ॥
సన్ధాయ ప్రోక్షణం కృత్వా సహస్రకలశైస్తథా । సంస్నాప్య దేవం
శాన్త్యర్థం హుత్వా బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౨౫౬ ॥ సహస్రస్థలి
యాం కృత్వా కుర్యాదన్తే మహోత్సవమ్ । ప్రాసాదే స్యాశనేగపాతే
భగ్నం సన్ధాయ పూర్వవత్ ॥ ౨౫౮ ॥ సంప్రోక్షణాదికం కృత్వా
ఉత్తమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవం తదను శాన్తిహోమాదికం
చరేత్ ॥ ౨౫౯ ॥ ప్రథమావరణాద్యేషు గోపురే మణ్టపేషు వా ।
భవేదశనిపాతశ్చేదథ మోత్తమమార్గతః ॥ ౨౬౦ ॥ స్నపనం శాన్తి
హోమం చ బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ । అథోత్పాతస్య శాన్తిం
తు వక్ష్యామి శృణుత ద్విజాః ॥ ౨౬౧ ॥ ఉల్కాశన్యాదిపాతే చ
నక్షత్రే పతితే చ ఖాత్ । సధూమే చ దిశాం దాహే భూతాద్యావేశి
తే నృపే ॥ ౨౬౨ ॥ మర్త్యక్షే వ్యాధితే రాష్ట్రే తథా వై శస్త్రస
జ్వరే । సూర్యోదయస్య వ్యత్యాసే భూకమ్పే తద్విదారణే ॥
అతివృష్టావనావృష్టౌ దివ్యదున్దుభినిస్వనే । రాత్రావిన్ద్రధనుర్దర్శే
జలేఽగ్నిజననే తథా ॥ ౨౬౪ ॥ చన్ద్రోదయేఽన్ధకారే చ వినాగ్నిం
ధూమదర్శనే । ప్రతిసూర్యప్రదర్శే చ దివా నక్షత్రదర్శనే ॥ ౨౬౫ ॥
దర్శనే వాలమీనస్య రాత్రౌ సూర్యప్రదర్శనే । స్వప్నే తు చన్ద్ర

పతనే భూమహాజ్వలనదర్శనే ॥ ౨౬౬ ॥ ధూమాది దర్శనే చైవ ప్రోద్భిన్నే మిస్సనే తథా । ఆకాశే గ్రహయుద్ధే చ నిమిత్తం తు పినాద్విజాః ॥ ౨౬౭ ॥ ఆర్ద్రవృక్షస్య పతనే తథైవ పతితే గిరౌ । వృక్షేష్వన్యఫలోత్పత్తౌ శిలాయాం మధురే తథా ॥ ౨౬౮ ॥ శిలావర్షే గజాకారే రక్తశైవాలదర్శనే । ద్విశీర్షజంతుప్రసవే ప్రవృష్టే శోణితసంప్లవే ॥ ౨౬౯ ॥ విభిన్నజంతుప్రసవే మనుష్యపశుపక్షిషు । పవమానేష్వదృశ్యమానేషు మహోత్పాతేషు సత్స్వపి ॥ ౨౭౦ ॥ దుష్టఫలశాంతిం విప్రైర్నా కారయేదచిరాన్నృపః । స్థాపనోక్తవిధానేన కల్పితేషు స్థపీఠే శుభే ॥ ౨౭౧ ॥ చతుర్ష్వగ్నిగృహపూర్వేషు యథావిధి కల్పితేషు చ । కుండేషు దశసంఖ్యేషు బ్రహ్మావృత్తాదిసంఖ్యకైః ॥ సమిత్తిలైర్గవాజ్యైస్సవిధైర్గపాయసచరుకైః । పంచభిర్మధురాజ్యైశ్చ మిశ్రీభూతైస్తథైవ తు ॥ ౨౭౩ ॥ మహాస్త్రాణాం మహోగాణాం శాంతయే మంత్రవిత్తమైః । అయుతం నియుతం లక్షం కోటిర్వాపి యథాబలమ్ ॥ ౨౭౪ ॥ హోతవ్యం పూర్ణయాన్వర్థం దశభిర్మంత్రవిత్తమైః । కుండేషు మధ్యపూర్వేషు మంత్రాణాం నియమక్రమాత్ ॥ ౨౭౫ ॥ చక్రాబ్జే ద్వాదశాక్షరేణ పశ్చిమేఽష్టాక్షరేణ । షడస్త్రేణ షడశ్రే తు శంఖాభే ప్రణవేన తు ॥ ౨౭౬ ॥ జితన్తాన్యా చతురశ్రే వృత్తే త్రికోణకే । ద్వాత్రింశద్దలపద్మాఖ్యే నృసింహానుష్టుభేన తు ॥ ౨౭౭ ॥ సుదర్శన నృసింహేన చక్రకుండేఽష్టారకే । వరాహేణార్ధచంద్రాఖ్యే వృత్తే సౌదర్శనేన తు ॥ ౨౭౮ ॥ ధిష్ణ్యద్వయం మధ్యవేద్యాం ప్రాగుక్తం దక్షిణోత్తరే । శేషాణి పరితస్తస్య రాజ్యద్ధృతాన్యేవ విదిక్షు చ ॥ ౨౭౯ ॥ సిద్ధమంత్రానియోక్తవ్యా హోతారశ్శాంతికర్మణి । సర్వకుండాని సర్వేషాం మంత్రాణామిచ్ఛయా గురోః ॥ ౨౮౦ ॥ కల్పనీయాని మహామంత్రా యతస్సర్వఫలప్రదాః । వ్యస్తమంత్రైర్యథాన్యాయం జపాన్తే సకలైర్యా

తథా ॥ ౮౮౧ ॥ గోభూహేమతిలాన్నానాం దానైర్యోగ్యజనస్య చ । తృప్తిఃకార్యా విశేషేణ దినాన్యష్టాయుతస్య చ ॥ ౮౮౨ ॥ ప్రజాపాలనశీలేన భూపేనాత్మహితేచ్ఛునా । శాన్తిరేవంవిధా కార్యా [illegible] ॥ ౮౮౩ ॥ ముఖ్యైకల్పైర్విధిరయం [illegible] । [illegible] ॥ ౮౮౪ ॥ [illegible] ॥ ౮౮౫ ॥ [illegible] । గోభూ [illegible] దేవముద్దిశ్య [illegible] ॥ ౮౮౬ ॥ సర్వత్ర [illegible] । తథా [illegible] ॥ ౮౮౭ ॥ [illegible] । [illegible] కృత్వా [illegible] ॥ ౮౮౮ ॥ [illegible] । [illegible] ॥ ౮౮౯ ॥ పయో [illegible] । [illegible] ॥ ౮౯౦ ॥ [illegible] । [illegible] ॥ ౮౯౧ ॥ [illegible] యాలేపనం తథా । [illegible] తథా ॥ ౮౯౨ ॥ [illegible] సమాచరేత్ । సంస్నాప్య మధు [illegible] ॥ ౮౯౩ ॥ కుర్యాత్ [illegible] యథావిధి । మధువత్క్షీరవద్ధ్నే [illegible] సహస్రకైః ॥ ౮౯౪ ॥ స స్నాప్య దేవం సస్తోత్రం [illegible] సమాచరేత్ । [illegible] తమూర్ధ్వ పతితేద్రిమే ॥ [illegible] పూర్వవత్ [illegible] కృత్వా సంప్రోక్షణం విభోః । కుర్యా

త్వారోప్యదితాంశాన్తిమన్త్రైకుర్యాన్మహోత్సవమ్ ॥ ౨౯౬॥ ఏవం
మహోత్సవతదోషశాన్తిర్విప్రాః ప్రకీర్తితా । అథనిత్యోర్చ్చనాదీనాం
ప్రాయశ్చిత్తంతు నక్ష్యతే ॥ ౨౯౭ ॥ అస్నాతోఽనర్ఘ్యపుణ్డ్రి
శ్చాప్యపవిత్రోఽనుపవీతకః । నగ్నోవా హ్యేకవస్త్రోవా జీర్ణవస్త్ర
ధరస్తువా ॥ ౨౯౮ ॥ తథాపర్యుషితంవాసో దధానోనీలవస్త్రధృ
క్ । దగ్ధవస్త్రధరోవాపి హ్యార్ద్రవస్త్రధరస్తువా ॥ ౨౯౯ ॥ అనా
చాన్తో ధ్యానహీనో ముక్తకేశస్తథాద్విజాః । స్విన్నాఙ్గశ్చహసన్
కుప్యన్ శ్వసంశ్చ ప్రలపన్ ద్విజాః ॥ ౩౦౦ ॥ స్త్రీవాదియుతశ్చా
పి దేవంసంపూజయేద్యది । తద్దోషశాన్తయే విప్రా అష్టాక్షరమను
త్తమమ్ ॥ ౩౦౧ ॥ జపేత్సహస్రవారంతు శతవారంతువాద్విజాః ।
పునస్సంపూజనంకుర్యాద్దైవస్య విధిపూర్వకమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ కేశాస్థి
లోష్టదీరాసృగస్పృశ్యస్పర్శదూషితః । తథామూత్రపురీషాదీన్ స
మాక్రమ్య హ్యనాప్లుతః ॥ ౩౦౩ ॥ ఆశౌచవద్భిస్సంస్పృష్టశ్చణ్డా
లాద్యుపపాతకః । రుధిరాద్యస్వితాఙ్గశ్చ పూజయేద్యది కేశవమ్ ॥
పఞ్చగవ్యైస్స్నాపయిత్వా పునః పూజనమాచరేత్ । కాకగృ
ధ్రాదిభిస్స్పృష్టశ్చాన్యైర్గర్దభాదిభిః ॥ ౩౦౫ ॥ (పాషణ్డప్ర
తిలోమాద్యైః పతితైర్హీనవృత్తిభిః ।) వైశ్యశూద్రాదిభిశ్చాపి
సంస్పృష్టః పూజయేద్యది । అథమాధ్యమమార్గేణ స్నాపయేత్పు
రుషోత్తమమ్ ॥ ౩౦౬ ॥ చణ్డాలైర్వా తథా మ్లేచ్ఛైరుదక్యా
సూతికాదిభిః । మహాపాతకిభిస్స్పృష్టః స్త్రియంగత్వా హ్యనాప్లు
తః ॥ ౩౦౭ ॥ పూజయేద్యది దేవేశం నీచమధ్యమమార్గతః । సం
స్నాప్య దేవంతదను పునఃపూజనమాచరేత్ ॥ ౩౦౮ ॥ పరస్త్రీగ
మవానక్తః కుష్ఠీవాప్యఙ్గహీనకః । కాణో వాన్ధోపి మూకో వా బధి
రః పఙ్గురోవా ॥ ౩౦౯ ॥ అపస్మారీ తథోన్మత్తో దేవంసంపూజ
యేద్యది । అథమోత్తమమార్గేణ దేవంసంస్నాపయేద్ద్విజాః ॥ ౩౧౦ ॥

ఆశౌచవాన్వా పతితస్సన్యస్తోవా గోళకోపివా । మహాపాతకవాం శ్చాపి దేవంసంపూజయేద్యది ॥ ౩౧౧ ॥ ఉత్తమోత్తమమార్గేణ సంస్నాప్య పురుషోత్తమమ్। శాన్తిహోమం మూలమన్త్రజపం చాపిసమాచరేత్ ॥ ౩౧౨ ॥ క్రిమికీటాదిభిర్దుష్టథాన్యపుష్పఫలాదిభిః । ప్రాణ్యఙ్గతుషభస్మాస్థికేశదన్తనఖాదిభిః ॥ ౩౧౩ ॥ స్పృష్టైర్ద్రవ్యైస్తథాస్పృశ్యపాణిస్పృష్టైఃఫలాదిభిః । తథాపర్యుషితైర్గన్ధైః పత్రపుష్పఫలాదిభిః ॥ ౩౧౪ ॥ పూజనేసతి దేవస్య మూలమన్త్రం శతంజపేత్ । చణ్డాలపతితోదక్యా సూతికాప్రతిలోమజైః ॥ శబరాద్యైశ్చ సంస్పృష్టైర్ద్రవ్యైశ్శాస్త్రవినిన్దితైః । పత్రపుష్పాదిభిశ్చైవ స్పృష్టైర్వా గోముఖాదిభిః ॥ ౩౧౫ ॥ మనుష్యైర్గన్ధితద్రవ్యైస్తథాస్పృశ్యమృగాదిభిః । క్రిమికీటపతఙ్గాస్థి దన్తకేశనఖాదిభిః ॥ ౩౧౬ ॥ తుషైశ్చభస్మలోష్టాద్యైర్యుక్తైర్ద్రవ్యైస్తథాద్విజాః । పూర్వంసమర్పితైర్ద్రవ్యైస్తథాపర్యుషితోదకైః ॥ ౩౧౭ ॥ పూజనేసతి దేవస్య పుంసూక్తేన కుశోదకైః । స్నాపయిత్వా మూలమన్త్రమష్టోత్తరశతంజపేత్ ॥ ౩౧౮ ॥ శాన్తిహోమంతువా కుర్యాత్సర్వదోషప్రశాన్తయే । జన్తుభక్షితపుష్పాద్యైర్జీర్ణైర్వాసనసమీప్సగైః ॥ ౩౨౦ ॥ అనార్యరామోద్భవైఃపుష్పైర్ద్రవ్యైర్విక్షితైస్తథా వరైః । శూద్రానీతైఃపుష్పగేహాద్బహిర్బద్ధైశ్చరోగిభిః ॥ ౩౨౧ ॥ భూగతైఃపత్రపుష్పాద్యైఃఫలాద్యైర్వార్చనేహరేః । క్షీరేణస్నాప్య దేవేశమష్టోత్తరశతంజపేత్ ॥ ౩౨౨ ॥ మూలమన్త్రం పునశ్శుద్ధపత్రపుష్పాదిభిర్యజేత్ । జీర్ణవస్త్రైరధాతైశ్చ జీర్ణైశ్ఛత్రాదిభిస్తథా ॥ ౩౨౩ ॥ అశోధితార్ఘ్యపాత్రాద్యైఃకృతే దేవస్య పూజనే । అష్టోత్తరశతంజప్త్వా పునఃపూజనమాచరేత్ ॥ ౩౨౪ ॥ కేశాద్యశుచిస్పృష్టైస్సృష్టైశ్శ్వాదిభిస్తథా । శ్వానాదిభి

శ్వానసంస్పృష్టైశ్చణ్డాలాద్యుపఘాతకైః ॥ ౩౨౫ ॥ వస్త్రైస్సం
పూజితే దేవే అధమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య దేవదేవంతు శా
న్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౨౬ ॥ చణ్డాలసూతికోదక్యాస్పృ
ష్టైర్వస్త్రైః ప్రపూజనే । ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నాప్య శాన్తిం స
మాచరేత్ ॥ ౩౨౭ ॥ కేశాస్థిశ్వాదిభిశ్శూద్రైస్స్పృష్టం కార్పా
సవస్త్రకమ్ । పునస్సంశోధ్య దేవాయ దద్యాచ్చణ్డాలపూర్వకైః ॥
స్పృష్టం కార్పాసవస్త్రంతు సన్త్యజేన్మునిపుఙ్గవాః । పట్టవస్త్రం
తు శూద్రాద్యైస్స్పృష్టం సంప్రోక్షయేద్ద్విజాః ॥ ౩౨౯ ॥ చణ్డా
లపూర్వైస్స్పృష్టంతు జలైస్సంక్షాళయేన్నరః । అజావిమహిషోష్ట్రా
శ్వైస్తైలైరేరణ్డజైస్తథా ॥ ౩౩౦ ॥ ప్రాణ్యఙ్గసమ్భవైస్తైలైః ఫల
జైర్వాపి దీపనే । అజాదిక్షీరదధ్యాజ్యైర్హోమేవా మునిపుఙ్గవాః ॥
శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్య ప్రశాన్తయే । పూర్వోక్తాజ్యాది
భిర్దేవస్నపనే వా నివేదనే ॥ ౩౩౨ ॥ అధమోత్తమమార్గేణ స్నపనం
శాన్తిమాచరేత్ । నరభుక్తైర్వస్త్రఖణ్డైర్దీపవర్త్యాదికే కృతే ॥ ౩౩౩ ॥
శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత సహస్రం జపమాచరేత్ । ధూపైః ప్రా
ణ్యఙ్గసమ్మిశ్రైస్తైలజైస్స్నుహిజైరపి ॥ ౩౩౪ ॥ అన్యైర్దుర్గన్ధజైశ్చై
వ పూజయేద్యది మోహతః । కపిలాగోఘృతేనైవ హుత్వాహుతిస
హస్రకమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ జాతిపుష్పసహస్రేణ దేవమభ్యర్చ్య దేశి
కః । పునశ్శుద్ధం మునిశ్రేష్ఠాః కర్పూరాగరుధూపయేత్ ॥ ౩౩౬ ॥
దేవతాన్తరనిర్మాల్యదుష్టద్రవ్యైః ప్రపూజనే । అధమాధమమార్గేణ
స్నాప్య శాన్తిం సమాచరేత్ ॥ ౩౩౭ ॥ చణ్డాలసూతికోదక్యాస్పృ
ష్టాద్వా శవదూషితాత్ । కూపాత్సముద్ధృతైస్తోయైః కృతే దేవస్య
పూజనే ॥ ౩౩౮ ॥ ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నపయేత్పురుషోత్త
మమ్ । అన్తస్థిర్వృక్షవాటీకూపాత్స్పృష్టాద్వా ప్రతిలోమజైః ॥
సముద్ధృతైర్జలైర్దేవమర్చయేద్యది మోహతః । తద్దోష శాన్తయే

కురాత్స్నానముత్తమమధ్యమమ్ । ౩౪౦ ॥ అన్తర్జంతు శవా
స్థ్యాపాద్విణ్మూత్రాసృఙ్మయదూషితాత్ । దేవతాన్తరనిర్మాల్యదుష్టా
ద్వోద్ధృతవారిభిః ॥ ౩౪౧ ॥ పూజనే దేవదేవస్య స్నానం స్యాదు
త్తమాధమమ్ । అన్త్యశ్వాపిశితాద్వాపి స్పృష్టాచ్చణ్డాలపూర్వకైః ॥
సరసస్తోద్ధృతైస్తోయైస్పూజనే మధ్యమోత్తమమ్ । స్నానం కుర్యా
త్తు దేవస్య అన్తస్థిరత్యశ్వాపిశితాత్ ॥ ౩౪౩ ॥ స్పృష్టాద్వా ప్రతి
లోమాద్యైస్సరసస్తోద్ధృతైర్జలైః । పూజనే సతి దేవస్య స్నానం
మధ్యమమధ్యమమ్ ॥ ౩౪౪ ॥ స్పృష్టాచ్చణ్డాలపూర్వైర్వా మ
నుష్యశవదూషితాత్ । తటాకాదుద్ధృతైస్తోయైస్పూజనేత్వధమో
త్తమమ్ ॥ ౩౪౫ ॥ స్నపనం దేవదేవస్య కుర్యాద్దేశికసత్తమః ।
అన్త్యశ్వాపిశితేనాపి స్పృష్టేచణ్డాలపూర్వకైః ॥ ౩౪౬ ॥ సరస్స
ముద్ధృత్య తత్తోయం తదర్ధం వా మునీశ్వరాః । పుణ్యాహం వాచ
యిత్వాథ ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౩౪౭ ॥ తిర్యక్ఛవాదిభిర్దు
ష్టే జలపాద్యర్ధం సముద్ధరేత్ । పాదం వాపి సముద్ధృత్య ప్రోక్షయే
త్పంచగవ్యకైః ॥ ౩౪౮ ॥ చతుర్ణాం ద్విజన్మానాం శవైర్మూత్రపు
రీషకైః । దుష్టే వా శివనిర్మాల్యైస్తథాపే తజ్జలముద్ధరేత్ ॥ ౩౪౯ ॥
పాదం వాపి తదర్ధం వా సేచయేత్పంచగవ్యతః । చణ్డాలాద్యశుచి
స్పర్శమనుష్య శవదూషితే ॥ ౩౫౦ ॥ ప్రతిలోమజసంస్పర్శతిర్య
క్ఛవవిదూషితే । కుర్యాత్సరసి కూపోక్తప్రాయశ్చిత్తార్ధమేవ చ ॥
తటాకే శవచణ్డాలస్పర్శనాద్యైర్విదూషితే । ఆచరేత్సరసి ప్రోక్త
ప్రాయశ్చిత్తార్ధమేవ చ ॥ ౩౫౧ ॥ యద్వా సరసి విస్తీర్ణే తటాకే చ
మహత్తరే । కుమ్భానాం తు సహస్రం వా శతం వా జలముద్ధరేత్ ॥
దివా సముద్ధరేత్తోయం రాత్రౌ చేదగ్నిసన్నిధౌ । చణ్డాలసూతికోద
క్యాశబరైర్మద్యపాదిభిః ॥ ౩౫౪ ॥ శ్వసృగాలవరాహాద్యైః కా
కగృధ్రాదిభిస్తథా । స్పృష్టాన్నపానభక్ష్యాదేర్దైవాయవినివేదనే ॥

తథారుధిరమాంసాస్థిసంస్పృష్టాన్నవినివేదనే । శవాదిదూషితే గేహే
పక్వాన్నస్య నివేదనే ॥ ౩౫౬ ॥ మృత్పాత్రాణి పరిత్యజ్య లో
హపాత్రాణి శోధయేత్ । కృత్వా చాలయసంశుద్ధిం సర్వే స్నాత్వా
యథావిధి ॥ ౩౫౭ ॥ కుర్యుః కుశోదపానంచ స్నపనంచోత్తమో
త్తమమ్ । కృత్వా దేవస్య విధివచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౫౮ ॥
పరస్త్రీగమనాసక్తైర్భృత్యైర్భక్త్యావివేకిభిః । అవైష్ణవైశ్చ సంస్పృ
ష్టహవిషో వినివేదనే ॥ ౩౫౯ ॥ త్యక్తం పర్యుషితం వాపి దుష్టం వా
యోగ్యమానుషైః । మణ్డూకమూషికాసర్పైర్బిడాలైస్స్పృష్టమేవ
వా ॥ ౩౬౦ ॥ క్రిమికీటపతఙ్గాద్యైస్స్పృష్టం కేశాదిదూషితమ్ ।
శ్వాసాహతం తథాఘ్రాతం తథాపూర్వం నివేదితమ్ ॥ ౩౬౧ ॥ నివే
దయేచ్చేదనాద్యం కుమ్భైర్ద్వాదశభిః క్రమాత్ । సంస్నాప్య దే
వదేవేశం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౬౨ ॥ శ్వగృధ్రాదిస్పృ
ష్టముల్యాం పక్వాన్నవినివేదనే । ప్రాగ్వద్ద్వాదశభిః కుమ్భైస్స్నా
పయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౩౬౩ ॥ చణ్డాలాద్యైస్స్పృష్టముల్యాం ప
క్వాన్నవినివేదనే । పఞ్చవింశతిభిః కుమ్భైస్స్నాపయేత్పురుషోత్త
మమ్ ॥ ౩౬౪ ॥ అత్యుష్ణం చాతిశీతంచ రజస్తుషకణాన్వితమ్ । మృ
త్పాషాణైర్దూషితం వా హవిశ్చేద్వినివేదయేత్ ॥ ౩౬౫ ॥ జపే
త్సహస్రవారంతు మూలమన్త్రం ద్విజోత్తమాః । అయాజ్ఞీయైః
కోద్రవాద్యైః కృతస్య హవిషోఽర్పణే ॥ ౩౬౬ ॥ నిషిద్ధశాకమూ
లానాం ఫలానాం వా నివేదనే । గోఘృతేనస్నాప్య దేవం శాన్తి
హోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౬౭ ॥ మహాహవిర్విధానేతు విశేష
శ్శ్రూయతాం ద్విజాః । పచనాలయమన్యత్ర సాధితం దీక్షితేతరైః ॥
అమన్త్రసంస్కృతం చాన్నమవిభక్తమలక్షణమ్ । నిరీక్షితమయో
గ్యైశ్చ సంస్పృష్టం మాక్షికాదిభిః ॥ ౩౬౮ ॥ సంప్రోక్ష్య చాస్త్ర
తోయేన నివేద్యం యత్నగౌరవాత్ । అన్యత్రైవం దుష్టహవిః క

ల్పనే శాన్తిమాచరేత్ ॥ ౩౨౦ ॥ మక్షికాఘుణభృఙ్గాద్యైర్దష్టం చ
ష్టం పురీషకైః । పత్రపుష్పఫలాద్యన్నం త్యక్తవ్యం తదధిష్ఠితమ్ ॥
అస్త్రోదకేన సంప్రోక్ష్య దద్యాద్దేవాయ భక్తితః । అకృత్వా భూ
తసంశుద్ధిం మన్త్రన్యాసాదికం తు వా ॥ ౩౨౨ ॥ హృది దేవమనభ్య
ర్చ్య నిర్మాల్యోద్వాసనాదికమ్ । బిమ్బసంశోధనం వాపి స్థానసం
శోధనం తథా ॥ ౩౨౩ ॥ అకృత్వా దేవయజనం కుర్యాచ్చేన్మోహ
తో ద్విజాః । తద్దోషశాన్తయే మూలమన్త్రం జప్త్వా సహస్రకమ్ ॥
ఉక్తం కర్మ తతః కృత్వా పునః పూజనమాచరేత్ । అర్ఘ్యాదీనాం ద్ర
వ్యలోపే దహనాప్యాయనాదికే ॥ ౩౨౪ ॥ ఉక్తే వా విష్ణుగాయ
త్రీం శతం జప్త్వా యథావిధి । ద్రవ్యన్యాసాదిసంస్కారం కృత్వా
ఘ్యాదీన్ సమర్పయేత్ ॥ ౩౨౫ ॥ ప్రాసాదద్వారదేవానాం త
థాఽఽవరణవాసినామ్ । ఉక్తేఽర్చనే తత్పురతస్తత్తన్మన్త్రైర్య
థాక్రమమ్ ॥ ౩౨౬ ॥ అష్టోత్తరశతం జప్త్వా పునరర్చనమాచరేత్ ।
ప్రాసాదద్వారదేవానాం పరివారగణస్య వా ॥ ౩౨౭ ॥ విపర్యా
సే మూలమన్త్రం శతం జప్త్వా క్రమాద్యజేత్ । పీఠార్చనమకృ
త్వైవ దేవసమ్పూజనే కృతే ॥ ౩౨౮ ॥ పీఠాధిదేవతామన్త్రం శ
తం జప్త్వా యథోదితమ్ । పునః పీఠార్చనం కృత్వా దేవమభ్యర్చ
యేద్గురుః ॥ ౩౨౯ ॥ కర్మార్చాద్యఙ్గబిమ్బేషు వినాఽఽవాహనమర్చ
నే । లయయాగం భోగయాగం వినా వాభ్యర్చనే కృతే ॥ ౩౩౧ ॥
సహస్రవారం సంజప్త్వా మూలమన్త్రం యజేత్పునః । మన్త్ర
హీనా క్రియాహీనా ముద్రాహీనా తథైవ చ ॥ ౩౩౨ ॥ భోగమన్త్ర
క్రియాదీనాం విపర్యాసేపి చ ద్విజాః । తద్దోషశాన్తయే మన్త్రమ
ష్టోత్తరశతం జపేత్ ॥ ౩౩౩ ॥ పూజాకాలే తు ఘణ్టాయాశ్చల
నే తు వివర్జితే । వేదఘోషవిహీనే వా శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥
పూర్వక్లిప్తోపచారే తు న్యూనే ద్విగుణవస్తుభిః । పునరభ్యర్చనం

కృత్వా అష్టోత్తరశతం జపేత్ ॥ 375 ॥ ఔపచారికపాంస్పర్శ హృదయజ్ఞమరూపిణామ్ । పరిచ్యుతౌ చ భోగానాం క్రియాణాం క్రమశో ద్విజాః ॥ 376 ॥ పూజాన్తే సర్వబీజాని మాత్రాద్విత్రం ఘృతోదనమ్ । నివేదనీయం దేవస్య విశేషేజ్యాపురస్సరమ్ ॥ మాత్రాదానాది హీనాత్తు దేవం మఙ్గళవారిభిః । సంస్నాప్య శాన్తి హోమం చ కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే ॥ 377 ॥ అకస్మాద్దీపనిర్వాణే పూజామధ్యే మునీశ్వరాః । పునరుద్దీప్య శాన్త్యర్థం హుత్వా నేత్రమనుం జపేత్ ॥ 378 ॥ అనిర్వాణస్య దీపస్య నాశే తు మునిపుఙ్గవాః । క్షీరేణ స్నాప్య దేవేశం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ 380 ॥ పునరారోప్య తద్దీపం జపేన్మూలసహస్రకమ్ । పాకస్థానాదాహృతేషు దేవనీరాజనార్థతః ॥ 381 ॥ దీపేష్వేకతమో దీపో యానాదుపరతిం యది । ప్రమాదాద్వాతివేగాద్వై పురస్తాద్వినివేదనాత్ ॥ 382 ॥ శ్రీభఙ్గో జాయతే పశ్చాద్వ్యాధ్యాదిపీడనమ్ । తస్మాత్ప్రదీప్య సహసా మూలమష్టోత్తరం జపేత్ ॥ 383 ॥ తథా నీరాజనేనష్టే పాత్రికప్రశ్చాద్వా సమర్పణాత్ । పునః ప్రదీప్య సహసా జపేన్మన్త్రం సహస్రధా ॥ 384 ॥ అయోగ్యజనసంస్పృష్టే తత్కుమ్భే తం విహాయ తు । కుమ్భాన్తరం సమాపాద్య తేన తం తు సమాచరేత్ ॥ 385 ॥ పూజాకాలే ధూపపాత్రే దీపపాత్రే తు వా ద్విజాః । నీరాజనార్థకుమ్భే వా ప్రమాదాత్పతితే పతి ॥ 386 ॥ ఘణ్టాయాశ్చార్ఘ్యపాత్రాదేశ్ఛత్రాదీనాం తు వా ద్విజాః । పతనే ప్రజపేన్మన్త్రమష్టోత్తరసహస్రకమ్ ॥ 387 ॥ ధూపపాత్రాదికే భగ్నే పునస్సన్ధాయ పూర్వవత్ । పఞ్చగవ్యైస్తు సంప్రోక్ష్య పూజనార్థం నియోజయేత్ ॥ 388 ॥ క్లృప్తేషు పూజాకాలేషు లుప్తే కస్మింశ్చిదర్చనే । తదనన్తరకాలే తు దేవం ద్విగుణవస్తుభిః ॥ 389 ॥ పూజయేద్ద్విత్రికాలేషు లుప్తేషు మునిసత్తమాః । త్రిచతుర్గుణితై

ద్రవ్యైః పూజయేత్పురుషోత్తమమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ ఏకాహమర్చనా
హీనే త్వథమాధమమార్గతః । దేవం సంస్నాప్య విధివచ్ఛాన్తిహోమం
సమాచరేత్ ॥ ౪౦౧ ॥ యజేద్ద్విగుణితద్రవ్యైర్బ్రాహ్మణాన్ భో
జయేత్తథా । ద్విదినాదౌ తు పక్షాన్తే పూజాహీనే మునీశ్వరాః ॥
అథమోత్తమమార్గేణ స్నాప్య శాన్తిం సమాచరేత్ । తావద్ద్విగుణి
తైర్ద్రవ్యైర్దినసఙ్ఖ్యావశేన తు ॥ ౪౦౩ ॥ దేవమారాధ్య విధివద్బ్రా
హ్మణాన్ భోజయేద్బహూన్ । ఏకమాసేఽర్చనాహీనే తూత్తమో
త్తమమార్గతః ॥ ౪౦౪ ॥ సంస్నాప్య దేవం విధివత్ప్రాగ్వచ్ఛాన్త్యా
దికం చరేత్ । సంవత్సరత్రయాదర్వాఙ్మాసాదూర్ధ్వం ద్విజోత్త
మాః ॥ ౪౦౫ ॥ పూజాలోపే తు దేవస్య కుర్యాత్సమ్ప్రోక్షణం
తథా । తావద్ద్విగుణితైర్ద్రవ్యైర్మాససఙ్ఖ్యావశేన తు ॥ ౪౦౬ ॥ దేవ
మభ్యర్చ్య విధివత్సహస్రం భోజయేద్ద్విజాన్ । సంవత్సరత్రయా
దూర్ధ్వం పూజాలోపే తు మానుషే ॥ ౪౦౭ ॥ పునః ప్రతిష్ఠాం కు
ర్వీత స్వయంవ్యక్తాదికేషు తు । కుర్యాత్సమ్ప్రోక్షణం చాపి సహస్ర
కలశాప్లవమ్ ॥ ౪౦౮ ॥ మనుష్యనిర్మితే స్థానే పూజాలోపాదికే
ద్విజాః । ప్రాయశ్చిత్తం తు కృత్వైవ నిత్యపూజాదికం చరేత్ ।
స్వయంవ్యక్తాదికే స్థానే పూజాలోపాదికే సతి । పూజాయాం వ
ర్తమానాయాం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౪౧౦ ॥ సమిత్పరి
ధిదర్భాణాం కూర్చానాం హవిషామపి । ఆజ్యస్థాల్యాదిపాత్రా
ణామగ్నేః స్థణ్డిలకుణ్డయోః ॥ ౪౧౧ ॥ స్రుక్స్రువస్య ప్రణీతాయా అ
భావే లక్షణోజ్ఝితే । శాన్త్యర్థం జుహుయాన్మన్త్రీ ప్రాగ్వద్వ్యా
పకపఞ్చకైః ॥ ౪౧౨ ॥ ఏతేషాం భేదనే ఛేదే వహ్నిదాహాదికే
సతి । పునరన్యం సమాపాద్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౪౧౩ ॥
అభావే కాష్ఠసమిధామాజ్యేన చరుణా హునేత్ । సమిద్భిరాజ్యా
భావే తు తిలైర్వా హోమమాచరేత్ ॥ ౪౧౪ ॥ అలాభే హవిషో

న్యేషామాజ్యేన జుహుయాత్సుధీః । సర్వత్రాహోమకార్యార్థం తిల
మాజ్యం నలోపయేత్ ॥ ౪౧౫ ॥ తిలాజ్యయోరభావే తు హవనం
స్యాన్నిరర్థకమ్ । శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్యాపనుత్త
యే ॥ ౪౧౬ ॥ వహ్నౌ కుణ్డస్థలే చుల్ల్యాం సంస్కృతేనుగతింగతే ।
పునరాధాయ సంస్కృత్య శాన్తిహోమాదికం హునేత్ ॥౪౧౭॥
అగ్నిప్రతిష్ఠాకర్మాదౌ మోహాదవిధివత్కృతే । పునర్విధివదాపాద్య
శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౪౧౮ ॥ వహ్నౌ స్పృష్టే తథా స్పృ
ష్టైర్నరకేశాస్థినఖైరపి । యథావన్మూలమన్త్రేణ జుహుయాత్సర్పి
షా శతమ్ ॥ ౪౧౯ ॥ ఉదక్యాసూతికాద్యైశ్చ సన్నికృష్టేఽయుతం
హునేత్ । సంస్పృష్టేఽన్యం సమాధాయ జుహుయాచ్చాయు
తం జపేత్ ॥ ౪౨౦ ॥ అసమిద్ధే హుతేఽగ్నౌ తు పునర్హోమం సమాచ
రేత్ । నైమిత్తికేషు కామ్యేషు చోత్సవేషు విశేషతః ॥ ౪౨౧ ॥ తద
గ్నహుతభుగ్భాగం కుణ్డేఽన్యస్మిన్ సమాచరేత్ । విపర్యాసే కృతే
మోహాచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౪౨౨ ॥ హుతశేషహ
విశ్శేషే భుక్తేయోగ్యజనైర్వినా । జపేన్మూలాయుతం మన్త్రీ ప్రదా
తా కిల్బిషశాన్తయే ॥ ౪౨౩ ॥ ఏకద్విత్రిచతుఃపఞ్చషట్కాలేషు
యథాక్రమమ్ । సఙ్కల్ప్యయాగం హోమాన్తం హవనం నకృ
తం యది ॥ ౪౨౪ ॥ ద్విగుణం హవనం కుర్యాత్పూర్ణాన్తం మన్త్రి
విత్తమః । ఏకం దినం సమారభ్య మాసాన్తం హోమలోపనే ॥
అథమోత్తమమార్గేణ సంప్రాప్య పురుషోత్తమమ్ । తత్తద్ద్విగుణి
తైర్ద్రవ్యైర్హోమకర్మ సమాచరేత్ ॥ ౪౨౫ ॥ మాసోర్ధ్వం వత్సరా
దర్వాక్ హోమలోపేఽధమోత్తమమ్ । స్నపనం శాన్తిహోమం
చ సహ ప్రాయశ్చిత్తిభిశ్చరేత్ ॥ ౪౨౬ ॥ వర్షోర్ధ్వం హోమలోపే తు
స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ । శాన్తిహోమం చ గోదానం కుర్యా
ద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౪౨౭ ॥ పతనేబలివస్తూనాం తత్త్యకా

న్యేన దేశికః । బలిం దత్వాథ తచ్ఛాన్త్యై శాన్తిహోమం సమాచరే
త్ ॥ ౪౨౯ ॥ తత్రైవ బలివస్తూనామస్పృశ్యస్పర్శనే ద్విజాః । తత్రై
వ పాత్రేఽభిమతే కేశలోష్టాది దూషితే ॥ ౪౩౦ ॥ తత్త్యక్త్వాన్యే
న నిర్వర్త్య మూలమష్టోత్తరం జపేత్ । బలిం దుష్టేన దద్యాచ్చే
చ్ఛాన్తిహోమపురస్సరమ్ ॥ ౪౩౧ ॥ బలిం దత్వా విశేషేణ పరి
వారమనుం జపేత్ । ముద్రామన్త్రక్రియాధ్యానద్రవ్యాణాం భో
గరూపిణామ్ ॥ ౪౩౨ ॥ తత్తద్గానస్వరాణాం చ తాళనృత్తాదికస్య
చ । విశేషాద్బలికాలే తు హానిరుత్పద్యతే యది ॥ ౪౩౩ ॥ జపే
న్మూలసహస్రం తు మన్త్రీ ధ్యానసమన్వితః । యానే బలిబిమ్బే తు
వ్యాధేయోగ్యజనైస్సతి ॥ ౪౩౪ ॥ కుశోదకేన సంప్రోక్ష్య శా
న్తిహోమం సమాచరేత్ । అస్పృశ్యైర్యది సంస్పృష్టో బలిబిమ్బస్య
వాహకః ॥ ౪౩౫ ॥ పఞ్చగవ్యేన సంప్రోక్ష్య శుచినాన్యేన వాహ
యేత్ । బలికాలే దీపనాశే పునరారోప్య దీపకమ్ ॥ ౪౩౬ ॥ కృ
త్వోత్సవశేషం తు శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । బలిబిమ్బే నిపతి
తే శిబికాదౌ మునీశ్వరాః ॥ ౪౩౭ ॥ స్థాపయిత్వా యథాపూర్వం
బలిశేషం నయేత్తతః । తద్దోషశాన్తయే కుమ్భైర్నవభిస్స్నాపయేద్వి
భుమ్ ॥ ౪౩౮ ॥ సబిమ్బయానపతనేప్యేవం శాన్తిం సమాచరేత్ ।
నిత్యోత్సవార్థబిమ్బే తు యానాన్నిపతితే భువి ॥ ౪౩౯ ॥ తదేవో
ద్ధృత్య తద్బిమ్బముత్సవం స్నాపయేన్మన్త్రవిత్ । అథమాధమమార్గేణ
శాన్త్యర్థం జుహుయాదను ॥ ౪౪౦ ॥ తత్రైవ చ తతం బిమ్బం సమా
ధాయ యథాపురమ్ । కృత్వా ప్రతిష్ఠికం కర్మ స్వస్థానే స్థాపయేద
ను ॥ ౪౪౧ ॥ యావత్సమాధికాలం తు తావద్బిమ్బాన్తరేణ వా ।
కూర్చేన వాఽన్యబిమ్బేన కుర్యాన్నిత్యోత్సవం హరేః ॥ ౪౪౨ ॥
బలిబిమ్బస్య మూర్ధస్థపుష్పాదిపతనే తు వా । కిరీటపతనే వాపి త
ద్దోషస్య ప్రశాన్తయే ॥ ౪౪౩ ॥ స్నపనం నవభిః కుమ్భైశ్శాన్తి

హోమంసమాచరేత్ । బలికాలేతు వృత్యత్ర్యాగపతనేవారయోపి
తః ॥ ౪౪౪ ॥ తద్దోషశాన్త్యైకుర్యాచ్ఛాన్తిహోమం ద్విజోత్త
మాః । బలిదానవిహీనేతు ఏకకాలార్చనాదికే ॥ ౪౪౫ ॥ బలిం
ద్విగుణితందద్యాత్తథా త్వేకదినేద్విజాః । బలిప్రదానహీనేతు హు
త్వా మూలశతంతతః ॥ ౪౪౬ ॥ తత్తదావరణద్వారదేవానాం స్వ
స్వసంజ్ఞయా । జుహుయాత్తిలమిశ్రేణ ఘృతేనైవశతంశతమ్ ॥
ద్విదినాదౌతుమాసాన్తం తదూర్ధ్వం వత్సరాన్తికమ్ । వర్షాదూ
ర్ధ్వంచ రహితే బలిదానేఽధమాధమమ్ ॥ ౪౪౭ ॥ తదుత్తమంచ
స్నపనం క్రమాద్వై మధ్యమోత్తమమ్ । శాన్తిహోమంచ కుర్వీ
త ద్రవ్యైర్ద్విగుణితైర్బలిమ్ ॥ ౪౪౮ ॥ సూతకంవామృతాశౌచం
పూజాకాలేశ్రుతంయది । ఆశౌచమాచరేద్విప్రాఃపూజాన్తే దేశి
కోత్తమః ॥ ౪౫౦ ॥ దేవస్యనిత్యపూజాదౌ మోహాత్సిద్ధాన్తసఙ్క
రే । సంహితాసఙ్కరేవాపి జాతేతద్దోషశాన్తయే ॥ ౪౫౧ ॥ సం
ప్రోక్షణంపురాకృత్వా సహస్రకలశాప్లవమ్ । మహోత్సవంచ కు
ర్వీత నాన్యథాశాన్తిరిష్యతే ॥ ౪౫౨ ॥ ఏకత్రదీక్షితస్తన్త్రే సిద్ధా
న్తేవామునీశ్వరాః । నకుర్యాద్దేశికోఽన్యత్ర పూజనాదీనపిద్వి
జాః ॥ ౪౫౩ ॥ తన్త్రభేదేచసిద్ధాన్తభేదేవాప్యుత్సవాదిషు । ఆ
చార్యత్వం తథార్త్విజ్యం నకార్యం మోహతఃకృతే ॥ ౪౫౪ ॥
దోషాయ కల్పతేరాజరాష్ట్రధామత్రయాత్మనే । పఞ్చరాత్రో
క్తమార్గేణ పూజ్యమానేప్రతిష్ఠితే ॥ ౪౫౫ ॥ వైఖానసైఃపూజితే
తు ప్రతిష్ఠాం పునరాచరేత్ । తథైవ కర్మబిమ్బానాం సాఙ్కర్యమ
పినాచరేత్ ॥ ౪౫౬ ॥ కర్మణాంస్నపనాదీనాం యత్కర్మవిహితం
ద్విజాః । యస్మిన్నైవకర్మబిమ్బేతు తత్రైవచనమాచరేత్ ॥ ౪౫౭ ॥
తత్తత్కార్యార్థబిమ్బేతు తత్రసన్నిహితేనతి । తత్తత్కర్మవిశేషాణాం
వ్యత్యయం నసమాచరేత్ ॥ ౪౫౮ ॥ అసన్నిధానే తేషాంతు తా

ష్ఠప్రోక్షణాదిదోషతః । తద్దేశకాలానుగుణం తత్రసన్నిహితంభవేత్ ॥
యద్యత్కర్మార్థబిమ్బంతు తత్రసర్వం సమాచరేత్ । స్నపనద్విత
యంచైవ నిత్యనైమిత్తికాత్మకమ్ ॥ ౪౮౦ ॥ నిత్యోత్సవవిధానంచ
తథానైమిత్తికోత్సవమ్ । తీర్థయాత్రావిధానంచేదేవంకర్మాణి పం
చవై ॥ ౩౮౧ ॥ శయనోత్థాపనంకర్మతదాకూర్చైస్సమాచరేత్ ।
యద్వాశోభార్థబిమ్బేతు పూజ్యమానే ప్రతిష్ఠితే ॥ ౪౮౨ ॥ ఏవం
కథితమేకస్మిన్ బిమ్బేసన్నిహితేసతి । బిమ్బద్వయేసన్నిహితేతత్త
త్కర్మవిభేదతః ॥ ౪౮౩ ॥ కృత్వా తదన్యత్సకలం యథాయోగం
సమాచరేత్ । ఏవమభ్యూహ్యకర్తవ్యం తత్తద్బిమ్బే ప్రకాశితే ॥
సర్వేషు కర్మబిమ్బేషు తత్రసన్నిహితేషువై । తదా తేషాంతు బిం
బానాం వ్యత్యయం నసమాచరేత్ ॥ ౪౮౫ ॥ ప్రమాదాద్వ్యత్య
యేజాతే కుర్యాత్స్నపనముత్తమమ్ । అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి ప్రా
యశ్చిత్తంతుచోత్సవే ॥ ౪౮౬ ॥ పురస్తాత్సర్వకర్మార్థమఙ్కురార్పితేష్వ
ఙ్కురేష్వను । రక్తేషు శ్యామవర్ణేషుతథాతిర్యగ్గతేషుచ॥౪౮౭॥
వక్రేషుచాప్రరూఢేషు దక్షిణాభిముఖేషుచ । విధిహీనేషుచాస్పృశ్య
స్పృష్టేష్వధికృతైర్వినా ॥ ౪౮౮ ॥ పాలికాదిషుభిన్నేషు నష్టేషు
పతితేషుచ । మూషికాద్యైశ్ఛదష్టేషు మూలమన్త్రాయుతంజపే
త్ ॥ ౪౮౯ ॥ పునఃకృత్వాఙ్కురారోపం శాన్తిహోమం సమాచ
రేత్ । సకృన్నియుక్తపాత్రేషు మృణ్మయేషు పునర్ద్విజాః ॥౪౯౦॥
బీజావాపేకృతేవిప్రా మహాన్దోషఃప్రజాయతే । తచ్ఛాన్త్యై
శాన్తిహోమంతు కృత్వాభూయోఽఙ్కురార్పణమ్ ॥ ౪౯౧ ॥ స
మాచరేత్పాలికాదౌ వల్మీకాదిసముద్భవే । తాన్ త్యక్త్వాన్యేషు
పాత్రేషు బీజావాపం సమాచరేత్ ॥ ౪౯౨ ॥ శాన్తిహోమం త
థాకృత్వా భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్ శతమ్ । కర్మార్థమఙ్కురం కృ
త్వా తత్కర్మాకరణేద్విజాః ॥ ౪౯౩ ॥ అఙ్కురానపితాన్ త్యక్త్వా

శాన్తిహోమం సమాచరేత్। అనర్పవ్యత్యయం కర్మ మోహాదారబ్ధేషు మహోత్సవే ॥ ౭౭౪ ॥ సద్యః కృత్వా తదన్యే యుర్బ్యర్ఛజా పాపం యథావిధి। శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్యాపనుత్తయే ॥౭౭౫॥ దేవతావ్యత్యయే జాతే పాలికాద్యే మునీశ్వరాః। అష్టోత్తరశతం జప్త్వా శాన్తిహోమం సమాచరేత్॥ ౭౭౬ ॥ తథైవ పాలికాదీనాం స్థానవ్యత్యయసమ్భవే। అష్టోత్తరశతం జప్త్వా క్రమేణ స్థాపయేత్పునః ॥ ౭౭౭ ॥ పాత్రాణాం పాలికాదీనాం విహీనే లక్షణాదికే। జపేదష్టాక్షరమనుమష్టోత్తరసహస్రకమ్ ॥ ౭౭౮ ॥ కరస్థే దేశికాదీనాం దేవదేవస్య వా ద్విజాః। నష్టే కౌతుకసూత్రే తు ఛిన్నే వా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౭౭౯ ॥ సూత్రాన్తరం పునర్బధ్వా శాన్తిహోమం సమాచరేత్। రక్షాబన్ధం వినా కర్మ ప్రారమ్భే మునిసత్తమాః ॥ సద్యో బధ్వా ప్రతిసరం శాన్తిహోమం సమాచరేత్। మహోత్సవాద్యుత్సవేషు ప్రతిష్ఠాప్రోక్షణాదికే ॥ ౭౮౦ ॥ కర్మణి స్నపనాద్యే వా బద్ధప్రతిసరో గురుః। ఋత్విజశ్చ తథాభూతా మధ్యే ప్రాగ్ శౌచసమ్భవే ॥ ౭౮౧ ॥ భవన్తి నైవాశుచయస్తత్తత్కర్మావసానకమ్। శావం వా సూతకాశౌచం కర్మానన్తరమాచరేత్ ॥ ౭౮౩ ॥ కర్మమధ్యే స్నానమాత్రం కార్యం శావస్య సమ్భవే। కర్మమధ్యేపి వాఽశౌచం భవేదాత్మాన్వితే స్మృతే ॥ ౭౮౪ ॥ పితా మాతా జ్యేష్ఠపుత్రో భార్యా చాత్మాన్వితాః స్మృతాః। తదా గురోరభ్యనుజ్ఞాం లబ్ధ్వాన్యో దేశికోత్తమః ॥ ౭౮౫ ॥ తద్దోషస్య ప్రశాన్త్యర్థముత్తమోత్తమమార్గతః। దేవం సంస్నాప్య శాన్త్యర్థం హుత్వాహుతిసహస్రకమ్ ॥ ౭౮౬ ॥ గోభూతిలాదికం దత్వా బ్రాహ్మణాన్భోజయేద్బహూన్। తతస్సమాపయేత్కర్మ శేషం భక్తిసమన్వితః ॥ ౭౮౭ ॥ ఏవం గురావ్యాధితే వా మృతే వాన్యస్సమాచరేత్। కర్మశేషం ద్విజశ్రేష్ఠాః ప్రాయశ్చిత్తపురస్సరమ్ ॥ ౭౮౮ ॥ ప్రమాణరహితేవం శే

పతే బాలధ్వజేపిచ। వర్ణభూషణవామాద్యే దణ్డయష్టౌతు శైణవే॥ ఫేణకే చావటేపీతే ప్రపాయాం ధ్వజరజ్జుషు। ఆచరేచ్ఛాన్తిహోమంచ అష్టోత్తరశతంజపమ్॥ ౪౯౦॥ భిన్నేభిన్నేఽగ్నినాదగ్ధేనష్టే మూషకదంశితే। విణ్మూత్రరుధిరాపేయ రేతో నిష్ఠీవనాదిభిః॥ దూషితేధ్వజముత్సృజ్య ప్రాగ్వదన్యం సమాహరేత్। ప్రతిష్ఠాప్యాథదణ్డాగ్రమానయిత్వాథమేనతు॥ ౪౯౨॥ సంస్నాప్యదోషశాన్త్యర్థం జుహుయాత్సర్పిషాశతమ్। స్తమ్భాగ్రే ధ్వజవస్త్రస్య రక్షాకార్యాథదీక్షితైః॥ ౪౯౩॥ ఆరోహణం నదోషోఽత్ర రక్షాహేతోర్ద్విజాతిభిః। ధ్వజస్యరజ్జువిచ్ఛేదే కిఞ్చిచ్ఛిన్నేఽతువాధ్వజే॥ ౪౯౪॥ యష్టిఘణ్టావిహీనేవా శాన్తిహోమం సమాచరేత్। సుజీర్ణాన్ఫేణదణ్డాదీన్ పరిత్యజ్యతతోపరాన్॥ ౪౯౫॥ సంస్కృత్య యోజయేత్తత్ర బధ్వాతు ధ్వజమఞ్జసా। మధ్యమస్నపనాన్తేతు శాన్తిహోమం సమాచరేత్॥ ౪౯౬॥ వర్షవాతాతపస్పర్శైర్గ్లస్తవర్ణే ఖగధ్వజే। నకిఞ్చిదపనిష్టంస్యాత్ స్తమ్భాగ్రే యావదుత్సవమ్॥ ౪౯౭॥ బద్ధధ్వజపటేస్తమ్భే వాతవేగాదిహేతుభిః। మూలదేశేతువిచ్ఛిన్నే సధ్వజే పతితేసతి॥ ౪౯౮॥ అకృత్వాధ్వజవిశ్లేషం స్థాపయేచ్ఛేషమఞ్జసా। స్నపనంచోత్తమంకుర్యాచ్ఛాన్తిహోమాదికమ్ ... స్థాపనాదికమ్॥ ౪౯౯॥ గోభూహేమతిలాదీనాం దానం శక్త్యాసమాచరేత్। ఉత్సవధ్వజభఙ్గేన రాజ్యచ్ఛిద్రోభవేన్నృపః॥ ౫౦౦॥ తస్మాత్తత్పరిహారార్థం త్వరయా శాన్తిమాచరేత్। హేతుభిర్వాతవేగాద్యైర్ధ్వజే నిపతితేభువి॥ ౫౦౧॥ క్షిప్రముద్ధృత్యతద్బధ్వా స్నపనంచాథమేనతు। శాన్త్యర్థంజుహుయాదాజ్యం తిలేన శతసఙ్ఖ్యయా॥ ౫౦౨॥ ధ్వజేనిపతితేభిన్నే కుర్యాత్స్నపనముత్తమమ్। పునరన్యంసముత్పాద్య బధ్నీయాత్సంస్కృతంతథా॥ అన్యథాయది దోషస్స్యాద్రాజ్ఞో రాష్ట్రస్యమన్త్రిణః। గ్రామ

ప్రదక్షిణే కాలే ధ్వజే వాతాదినా భువి ॥ ౫౦౪॥ పతితే తత్పునర్న్యాసే
స్థాప్య నీత్వాలయం తతః । స్నాప్యాధమాధమేనాథ శాన్తిహో
మం సమాచరేత్ ॥ ౫౦౫ ॥ సకృన్నియుక్తస్తమ్భాదౌ పునశ్చాపి
ప్రయోజితే । అథమోత్తమమార్గేణ స్నపనం శాన్తిమాచరేత్ ॥
పరీతధ్వజపటం బధ్నయేద్యది మోహతః । తం మోచయిత్వా బధ్వా
న్యమధమాధమమార్గతః ॥ ౫౦౭ ॥ స్నపనం శాన్తిహోమం చ కుర్యా
ద్దోషాపనుత్తయే । పక్షిశాఖిస్థితే కుమ్భే నష్టే వా పతితే భువి ॥ ౫౦౮॥
స్పృష్టే స్పృశ్యైస్తథా కేశలోష్టాస్థిశకృదాదిభిః । కుమ్భేఽన్యస్మిన్
సమారోప్య తాం శక్తిం కుమ్భగాధ్వగామ్ ॥ ౫౦౯ ॥ హుత్వా మూ
లాయుతం జప్త్వా శేషం కర్మ సమాచరేత్ । ధ్వజారోహణకాలే తు అ
తిక్రాన్తే ద్విజోత్తమాః ॥౫౧౦॥ శాన్తిహోమం తు వా కుర్యాత్స
హస్రం జపమేవ వా । ధ్వజస్తమ్భేఽగ్నినా కిఞ్చిద్దగ్ధే సన్ధాయ పూర్వ
వత్ ॥౫౧౧॥ శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్యాపనుత్తయే । స్తం
భస్య తు మహాద్దాహే ఛేదే భేదే తు వా ద్విజాః ॥ ౫౧౨ ॥ స్తమ్భాన్త
రం ప్రతిష్ఠాప్య దేవస్యోత్తమమార్గతః । స్నపనం శాన్తిహోమం చ
కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౫౧౩ ॥ ధ్వజస్తమ్భే తు చణ్డాలోదక్యాదిస్ప
ర్శదూషితే । తం త్యక్త్వాన్యం ప్రతిష్ఠాప్య ప్రాగ్వచ్ఛాన్తిం సమాచ
రేత్ ॥ ౫౧౪॥ సూతకప్రేతకస్పృష్టే స్పృష్టే వా ప్రతిలోమజైః ।
పఞ్చగవ్యైస్తు సంప్రోక్ష్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౫౧౫ ॥
ధ్వజస్థస్య ఖగేశస్య పూజాలోపే మునీశ్వరాః । పూజాలోపాదితం
ప్రాగ్వత్ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్ ॥ ౫౧౬ ॥ దేవతావాహనా
ర్థం తు భేరీతాడనకర్మణి । వాద్యజాతేషు సర్వేషు మృదఙ్గపణవా
దిషు ॥ ౫౧౭ ॥ నష్టాపి తేషు స్వస్థానే తత్తత్పూజావిలోపనే ।
పుణ్యాహపాఠరాహిత్యే జప్త్వా మూలసహస్రకమ్ ॥ ౫౧౮ ॥ త
త్తత్కుర్యాద్యథాశాస్త్రం భేరీతాడనలోపనే । అధమాధమమార్గే

ణ దేవంస్నాప్యయథావిధి ॥ ౨౧౯ ॥ పునస్తత్తాడనం కుర్యాచ్ఛా
న్తిహోమపురస్సరమ్ । భేరీతాడనకాలేతు కోణచ్ఛేదే ద్విజోత్త
మాః ॥ ౨౨౦ ॥ చర్మవిచ్ఛేదనే చైవ శాన్తిహోమపురస్సరమ్ ।
జప్త్వా గారుత్మతం మన్త్రం పునరన్యం సమాహరేత్ ॥ ౨౨౧ ॥
తాడయేద్విధివద్భేరీం తథాఽఽవాహనగాథయా । సగణేషు చభూ
తేషు సగృహేషూత్సవాదిషు ॥ ౨౨౨ ॥ స్నానాదిషు యథాన్యా
యమనావాహితేషు సత్సుచ । ద్వారావరణరథ్యాసు గ్రామవాస్తు
ష్వనుక్రమాత్ ॥౨౨౩॥ బలిప్రదానహీనేతు తథాతాళస్వరాదిషు ।
గయనృత్తేషుహీనేషు శాన్తిహోమపురస్సరమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ ప్రత్యే
కం దేవతామన్త్రమష్టధావర్తయేద్బుధః । పునరాపాదయేత్సర్వం
దేవతావాహనాదికమ్ ॥ ౨౨౫ ॥ ఆరమ్భస్నపనేహీనే శాన్తిహో
మపురస్సరమ్ । దేవంసంస్నాపయేల్లుప్తే మహోహవిషిసత్తమాః ॥
శాన్తిహోమపురస్సరంతు ద్విగుణం హవిరాచరేత్ । ద్వారస్థా
నాం యాగగేహస్య పూజాలోపే ప్రమాదతః ॥ ౨౨౭ ॥ తత్తన్మ
న్త్రానష్టవారం జప్త్వాభూయస్సమర్చయేత్ । చతుస్థానార్చనా
హీనేత్వేకకాలం ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౨౮ ॥ శాన్తిహోమపురస్సరం
తు యజేద్ద్విగుణవస్తుభిః । ఏకాహమర్చనాహీనే చతుస్థానస్థితస్య
తు ॥ ౨౨౯ ॥ అధమాధమమార్గేణ దేవంస్నాప్యయథావిధి । శాన్తి
హోమపురస్సరంతు యజేద్ద్విగుణవస్తుభిః ॥ ౨౩౦ ॥ భేదేచ్ఛేదే
తువాజాతే మహోకుమ్భస్యసత్తమాః । తథాచాస్పృశ్యసంస్పర్శే
తచ్ఛక్తింమణ్డలావనౌ ॥ ౨౩౧ ॥ సమావాహ్యతు తత్కుమ్భం త్య
క్త్వాన్యస్మిన్ సలక్షణే । కుమ్భేపాత్రగ్వత్సమావాహ్య యజేచ్ఛా
న్తిం సమాచరేత్ ॥ ౨౩౨ ॥ మణ్డలేప్యేవమాదీనాం దోషాణాం
సమ్భవేద్విజాః । కుమ్భేదేవం సమావాహ్య పాత్రగ్వత్సర్వం సమా
చరేత్ ॥౨౩౩॥ వల్మీకశిథిలీమృష్టే మణ్డలే తత్స్థదేవతాః । కుమ్భే

విసృజ్యైతద్వేదీం ఖాత్వాపూర్వవచ్చ ప్రైకలైః ॥ ౫౩౪ ॥ పునర్మణ్డలమా
లిఖ్య పాత్రన్యస్త్రత్రనకుర్చయేత్ । తద్దోషశాన్తయే దేవమథమాధ
మమార్గశః ॥ ౫౩౫ ॥ సంప్నాప్య శాన్తిహోమంచ కుర్యాద్దైశిక
సత్తమః । ధ్వజతోరణకుమ్భానాం కూర్చపల్లవవాససామ్ ॥౫౩౬॥
ప్రతిమాధాన్యపీఠాదేర్లోపే శాన్తింసమాచరేత్ । అష్టోత్తరశతంజ
ప్త్వా యథాశాస్త్రం ప్రకల్పయేత్ ॥౫౩౭॥ ధ్వజతోరణపూర్వా
ణాం పీఠానామజ్ఞరూపిణామ్ । ప్రపామణ్టపపాత్రాణామన్యేషాం
వామునీశ్వరాః ॥ ౫౩౮ ॥ అగ్నిదాహేసముత్పన్నే పునరుత్పాద్య
తానపి । శాన్తిహోమంప్రకుర్వీతమూలమన్త్రజపంతథా ॥ ౫౩౯ ॥
ప్రమాదాదుత్సవాగ్నేస్తు నాశేజాతేమునీశ్వరాః । పునరగ్నిం ప్రతి
ష్ఠాప్య దేవమావాహ్యపూర్వవత్ ॥ ౫౪౦ ॥ శాన్తిహోమంప్ర
కుర్వీత శతబ్రాహ్మణభోజనమ్ । యాగశాలాకుమ్భదీపనిర్వాణేము
నిపుఙ్గవాః ॥ ౫౪౧ ॥ శాన్తిహోమంపురస్కృత్య దీపముద్దీప్యపూ
ర్వవత్ । జపేదష్టోత్తరశతం నేత్రమన్త్రంద్విజోత్తమాః ॥ ౫౪౨ ॥
చణ్డాలసూతికోదక్యా గర్దభశ్వానసూకరైః । ఉష్ట్రాదిభిస్సూతకి
భిస్తథైవప్రతిలోమజైః ॥ ౫౪౩ ॥ ప్రవిష్టేయాగగేహే త్వథకుమ్భమ
ణ్డలవహ్నిషు । స్థితాన్దేవాన్ స్వహృదయే సమావాహ్య యథావి
ధి ॥ ౫౪౪ ॥ కుమ్భమణ్డలవహ్నీదీన్ త్యక్త్వా లోహమయాని
చేత్ । పాత్రాణి తానిసంశోధ్య మార్జనోల్లేపనాదిభిః ॥ ౫౪౫ ॥
యాగగేహం శోధయిత్వా సేచయేత్పఞ్చగవ్యకైః । పునఃకుమ్భా
దికాన్ స్థాప్య హృదయస్థాస్తు దేవతాః ॥ ౫౪౬ ॥ యథాపూర్వం
సమావాహ్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । మూలమన్త్రాయుతం
జప్త్వా భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్ శతమ్ ॥ ౫౪౭ ॥ ప్రతిరాత్రం బలి
ద్రవ్యవ్యత్యాసే సర్పిషాంశతమ్ । హుత్వాగ్నౌ మూలమన్త్రేణ
జపేదష్టోత్తరంశతమ్ ॥ ౫౪౮ ॥ కాలేతస్మిన్ బలించద్యాత్తత్కాలే

ప్రాప్తమఙ్గపా । వ్యత్యాసే బలిదేవానాం జపహోమానుశ్చ తా
దృశః ॥ ౫౪౯ ॥ అస్వతన్త్రాలయే గ్రామబలిదానే కృతే ద్విజాః ।
శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తద్దోషస్య ప్రశాన్తయే ॥ ౫౫౦ ॥ సాయం
ప్రాతస్తు కర్తవ్యముత్సవేతు బలిద్వయమ్ । తస్మాన్న్యూనాధిక్యదో
షేతు అథమోత్తమమార్గతః ॥ ౫౫౧ ॥ సంస్నాప్య దేవం విధివత్
శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । బిమ్బాధిష్ఠితయానస్య పతనే భు
వి సత్తమాః ॥ ౫౫౨ ॥ ఉద్ధృత్యోత్సవశేషంతు కృత్వా నవఘుష్టే
ర్విభుమ్ । సంస్నాప్య శాన్తిహోమంచ కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥
అధిష్ఠితేషు బిమ్బేన యానేషు పతనాదినా । భిన్నేష్వపి చ వాహే
షు ప్రమాదాద్యత్రకుత్రచిత్ ॥ ౫౫౪ ॥ యానాన్తరే సమారోప్య వా
హనే వాథ కౌతుకమ్ । శాన్తిహోమంపురాకృత్వా జపేన్మూలసహస్ర
కమ్ ॥ ౫౫౫ ॥ గోభూహేమాదికందద్యాద్వైష్ణవేభ్యో గురోరపి ।
యానాద్యా వాహనాద్యాపి బిమ్బేషు పతితే సతి ॥ ౫౫౬ ॥ ఉత్త
మంసంస్నపనంకృత్వా శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । యానమారో
ప్య తద్బిమ్బం పునరుత్సవమాచరేత్ ॥ ౫౫౭ ॥ తత్రైవచ త్రుటితంబి
మ్బం సమాధాయ యథాపురమ్ । కృత్వా సంప్రోక్షణం పశ్చాదుత్స
వం శేషమాచరేత్ ॥ ౫౫౮ ॥ సమాధౌదీర్ఘకాలీనే కుర్యాచ్ఛోభా
ర్థకౌతుకే । శేషకర్మసుపర్వాణాం నిర్వృత్తే సన్ధికర్మణి ॥
పూర్వవత్తాం ప్రతిష్ఠాప్య యథావచ్ఛాన్తిమాచరేత్ । బిమ్బేనాధి
ష్ఠితే యానే వ్యాఢైస్పృశ్యైర్జనైస్తదా ॥ ౫౬౦ ॥ యానాదీన్
క్షాళయేద్దేవమధమాధమమార్గతః । స్నాపయేత్కేవలంయానే వ్యా
ఢైశ్శుద్ధవారిణా ॥ ౫౬౧ ॥ సఙ్క్షాళ్యయానంవిధివత్ప్రోక్షయే
త్పఞ్చగవ్యకైః । దేవస్యోత్సవకాలేతు జాతాయాందీపనిర్వృతౌ ॥
పతనేవాపిదీపస్య మూలమన్త్రేణమన్త్రవిత్ । అష్టోత్తరసహస్రం
తు హుత్వాతత్సఙ్ఖ్యయాజపేత్ ॥ ౫౬౩ ॥ ఛత్రచామరపూర్వాణాం

పతనేతు శతంజపేత్ । వహ్నినాశాహేసముత్పన్నే పునరుత్పాద్యకృ
తానపి ॥ ౫౬౪ ॥ సజపంశాన్తిహోమంతు కుర్యాదష్టోత్తరంశతం ।
దేవస్యోత్సవకాలేతు గ్రామేమరణసమ్భవే ॥౫౬౫॥ పశ్చాద్గ్రా
మంతుసంప్రోక్ష్య అథమాథమమార్గతః । దేవంసంస్నాపయేత్ప
శ్చాచ్ఛాన్తిహోమంసమాచరేత్ ॥ ౫౬౬ ॥ దేవస్యోత్సవకా
లేతు గ్రామాకోవహ్నిదాహతః । దూషితేపశ్వాద్యైస్తు ప్రోక్ష్య
గ్రామాదికంబుధః ॥౫౬౭॥ శాన్తిహోమంచ కృత్వాథ పునరుత్స
వమాచరేత్ । గ్రామాదావగ్నినాదగ్ధే వాత్యాపారాది దూషితే ॥
శాన్తిహోమంపురాకృత్వా పశ్చాదుత్సవమాచరేత్ । అన్యథా
చోత్సవేక్షిప్తేత్వధమోత్తమమార్గతః ॥ ౫౬౯ ॥ దేవం సంస్నాప్యవి
ధివచ్ఛాన్తిహోమంసమాచరేత్ । శూన్యేషు గ్రామనగరపత్తనా
దిషూత్సవమ్ ॥ ౫౭౦ ॥ బలిదానంనకుర్వీత కృతేతత్రాపి నిష్ఫ
లమ్ । ధామన్యేవోత్సవంకుర్యాద్బలిదానంచదేశికః ॥ ౫౭౧ ॥
అన్యథాకరణేదేవముత్తమోత్తమమార్గతః । సంస్నాప్య శాన్తిహో
మంచ కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే ॥ ౫౭౨ ॥ సమాహితేతు గ్రామా
దౌ గ్రామశాన్తిపురస్సరమ్ । పునరప్యుత్సవంకుర్యాద్బ్రాహ్మణా
నామనుజ్ఞయా ॥ ౫౭౩ ॥ రిపుచోరాగ్నివృష్ట్యాదిభయాత్కస్మిం
శ్చిదుత్సవే । విఘ్నితే మునిశార్దూలాః కేవలం బలిమాచరేత్ ॥
అతిక్రాన్తోత్సవంకుర్యాదన్యేద్యుశ్శాన్తిపూర్వకమ్ । విఘ్నితే బ
లిదానేపిహ్యన్యేద్యురధమోత్తమమ్ ॥ ౫౭౫ ॥ స్నపనం శాన్తి
హోమంచ కృత్వాతిక్రాన్తముత్సవమ్ । బలిదానంచకుర్వీత ద్వి
దినం త్రిదినంతువా ॥౫౭౬॥ చతుష్పఞ్చదినంవాపి ఉత్సవేవిఘ్ని
తేసతి । తత్తద్దోషానురూపేణ ప్రాయశ్చిత్తంవిధాయచ ॥ ౫౭౭ ॥
అతిక్రాన్తోత్సవాన్కుర్యాద్బలిదానానిచ క్రమాత్ । దేవస్యోత్సవ
కాలేతు మహావాతైస్తథాతపైః ॥ ౫౭౮ ॥ పాంసుభిర్వర్షనీహారైః

స్పృష్టే బిమ్బేఽధమోత్తమమ్ । స్నపనం శాన్తిహోమంచ కుర్యా
త్తద్దోషశాన్తయే ॥ ౫౭౯ ॥ బిమ్బే చోరాదిభిర్నష్టే వర్తమానే మ
హోత్సవే । బిమ్బాన్తరం సమాపాద్య ప్రతిష్ఠాప్య యథాపురమ్ ॥
మహాభిషేకం హవనం జపం కృత్వా యథావిధి । కుర్యాదుత్సవశే
షం తు కర్మార్చాదిషు వాచరేత్ ॥ ౫౮౧ ॥ రథస్య యాత్రాకాలే
తు చక్రచ్ఛేదేఽక్షభేదనే । రజ్జుచ్ఛేదేపి వాహ్యన్యం సంయోజ్య
చ యథాపురమ్ ॥ ౫౮౨ ॥ యాత్రాన్తే శాన్తిహోమం తు కుర్యాత్త
ద్దోషశాన్తయే । శిఖాకుమ్భస్య పతనే సారథేః పతనే తు వా ॥ ౫౮౩ ॥
పునర్యథాపురం స్థాప్య కృత్వా పుణ్యాహవాచనమ్ । రథం సంప్రో
క్ష్య యాత్రాన్తే శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౫౮౪ ॥ రథోపరి
త్వయోగ్యానామారోహే పఞ్చగవ్యకైః । రథం సంప్రోక్ష్య యా
త్రాన్తే త్వధమాధమమార్గతః ॥ ౫౮౫ ॥ స్నాపయేద్దేవదేవేశం రథే
త్వకస్మాచ్చాగ్నినా । దగ్ధే పునర్నవీకృత్య సేచయేత్పఞ్చగవ్యకైః ॥
యాత్రాన్తే స్నపనం కుర్యాదధమోత్తమసంజ్ఞకమ్ । రథస్య తు మ
హాద్దాహే రథాద్దేవం ఖగోపరి ॥ ౫౮౬ ॥ సమారోప్యాలయం నీ
త్వా ఉత్తమోత్తమమార్గతః । స్నపనం శాన్తిహోమంచ కుర్యా
ద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౫౮౭ ॥ రథాద్బిమ్బస్య పతనే రథోపరి ఖ
గే తు వా । పునర్దేవం సమారోప్య నీత్వా వై మన్దిరం తతః ॥ ౫౮౯ ॥
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నపనం హవనం తథా । మూలమన్త్రాయు
తజపం § కృత్వా గోభూతిలాదికమ్ ॥ ౫౯౦ ॥ దత్వా తద్దోషశాన్త్య
ర్థం సహస్రం భోజయేద్ద్విజాన్ । సబిమ్బస్య రథస్యైవ పతనే ప్రా
గ్వదాచరేత్ ॥ ౫౯౧ ॥ ప్రాయశ్చిత్తం ద్విజశ్రేష్ఠా రథభఙ్గే తు
తం పునః । సన్ధాయోత్సవశేషం తు కృత్వా శాన్త్యై హునేద్గురుః ॥
అసన్ధేయే రథే దేవమారోప్య చ ఖగోపరి । నీత్వాలయం తత్ర దేవ

§ కృత్వా హోమతిలాదికమ్

స్వధమోత్తమమార్గతః ॥ ౪౯౩ ॥ సంస్థాప్య శాన్తిహోమాది
కుర్యాద్దేశికసత్తమః । రథచక్రాదిఘాతైస్తు మనుష్యమరణే సతి ॥
శవం బహిర్వినిస్సార్య తద్దేశఖననాదికామ్ । పంచశుద్ధిం క్రమా
త్కృత్వా యాత్రాన్తే స్వధమోత్తమమ్ ॥ ౪౯౪ ॥ స్నపనం శాన్తి
హోమంచ కుర్యాద్బ్రాహ్మణభోజనమ్ । చక్రఘాతాదినా తిర్యఙ్మ
రణే ప్రాగ్వదాచరేత్ ॥ ౪౯౬ ॥ భూమిశుద్ధ్యాదికం సర్వం స్న
పనం స్వధమాధమమ్ । యాత్రాకాలే తథాన్యోన్య విరోధాదాయు
ధాదినా ॥ ౪౯౭ ॥ రథాన్తికే జనస్మృతౌ ప్రాగ్వన్నిష్కృతిరీరితా ।
తద్రక్తాద్యైర్గతే స్పృష్టే రథం సంప్రోక్ష్య వారిభిః ॥ ౪౯౮ ॥ పఞ్చ
గవ్యేన సంప్రోక్ష్య యాత్రాన్తే స్వధమాధమమ్ । స్నపనం శాన్తి
హోమంచ కుర్యాద్దేశికసత్తమః ॥ ౪౯౯ ॥ రథోత్సవస్య కాలేతు
తద్గ్రామే యత్రకుత్రవా । మరణే బ్రాహ్మణాదీనాం తచ్ఛవం గ్రా
మతో బహిః ॥ ౫౦౦ ॥ నిస్సార్య గ్రామవీథీస్తు మార్జనోల్లేపనా
దిభిః । సంశోధ్య పఞ్చగవ్యేన ప్రోక్ష్య యాత్రాం సమాచరేత్ ॥
తతోఽధమాధమం స్నానం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । ఏకద్విత్రి
దినాన్తేతు రథే స్వస్థానసంస్థితే ॥ ౫౦౨ ॥ అధమోత్తమమార్గేణ
స్నపనం హవనం తథా । కృత్వా తతస్త్వతిక్రాన్తముత్సవం బలిమాచ
రేత్ ॥ ౫౦౩ ॥ తథాఽన్యదినే వాపి హ్యప్రవిష్టే రథే స్థలమ్ । అవ
రోప్య రథాద్దేవం సమారోప్య ఖగేశ్వరే ॥ ౫౦౪ ॥ గ్రామప్రదక్షి
ణం నీత్వా ఉత్తమోత్తమమార్గతః । స్నపనం శాన్తిహోమంచ కృత్వా
ఽతిక్రాన్తముత్సవమ్ ॥ ౫౦౫ ॥ బలిదానంచ కుర్వీత తతస్తీర్థాదికం
చరేత్ । ఏకద్విత్రిదినాన్తంతు రథారోహేతు విఘ్నితే ॥ ౫౦౬ ॥
అధమోత్తమమార్గేణ స్నపనం హవనం తథా । ద్విజానాం భోజనం
కృత్వా సద్యః కుర్యాద్రథోత్సవమ్ ॥ ౫౦౭ ॥ ఏకద్విత్రిచతుర్వర్షం
విఘ్నితే తు రథోత్సవే । ఉత్తమస్నపనం హోమం సహస్రద్విజభోజ

నమ్ ॥ ౬౦౮ ॥ గోభూదానాదికం కృత్వా రథప్రోక్షణమాచరేత్ ।
రథస్థా దేవతాః పూజ్య ఖగేశమనునా తతః ॥ ౬౦౯ ॥ అష్టోత్తరశ
తం హుత్వా తిలైరాజ్యైశ్చ తణ్డులైః । రథస్థదేవతామన్త్రైస్సపృథ
గష్టాహుతీర్హునేత్ ॥ ౬౧౦ ॥ ఏవం కృత్వాథ దేవస్య రథయాత్రాం
సమాచరేత్ । మహోత్సవాఙ్గభూతే తు వసన్తోత్సవకర్మణి ॥ ౬౧౧ ॥
దోలోత్సవే చ మృగయాముత్సవే చ మునీశ్వరాః । యద్ద్వారవేశ్మ చ
దేవీభ్యాం తథా చూర్ణాభిషేచనే ॥ ౬౧౨ ॥ ఉక్తేషు కుర్యాచ్ఛాన్తి
హోమం తత్తద్దోషోపశాన్తయే । మహారాత్రిక్రమేణైవముత్స
వే సర్వకర్మణామ్ ॥ ౬౧౩ ॥ శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత అష్టోత్తరజ
పం తథా । దివారాత్ర్యుత్సవం కుర్యాదాసూర్యాస్తమయోదయా
త్ ॥ ౬౧౪ ॥ కాలయోర్విపరీతశ్చేదథ స్నపనం చరేత్ । తీర్థ
యాత్రా ప్రకర్తవ్యా సూర్యస్యాస్తమయాత్పురా ॥ ౬౧౫ ॥ పూ
ర్వభాగే రజన్యాం వా కుర్యాత్స్వవ్యక్తదివ్యయోః । ఉత్తమస్నప
నం కుర్యాత్తీర్థకాలవిపర్యయే ॥ ౬౧౬ ॥ భ్రష్టాయాం తీర్థయాత్రా
యామవరోప్య ఖగధ్వజమ్ । పూర్వవద్ధ్వజముత్థాప్య కుర్యాత్తీర్థా
ర్థముత్సవమ్ ॥ ౬౧౭ ॥ కుమ్భప్రోక్షణలోపే తు స్నపనం మధ్యమో
త్తమమ్ । మహోత్సవాన్తస్నపనే నకృతే స్నాపయేత్తతః ॥ ౬౧౮ ॥
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ శాన్త్యర్థం జుహుయాత్తతః । నిశాయాం
సర్వశాన్త్యర్థం పుష్ట్యర్థం మధ్యమేదినే ॥ ౬౧౯ ॥ ఆప్యాయనార్థపూ
ర్వాహ్ణే ధర్మార్థమధ్యతోఽనిశి । తథారిపుక్షయార్థం చ పుష్పయాగం
సమాచరేత్ ॥ ౬౨౦ ॥ నతు పర్యుషితైః పుష్పైః పరిమ్లానైస్తదర్చ
యేత్ । తద్దోషశాన్తయే కుర్యాత్స్నపనం త్వధమాధమమ్ ॥ ౬౨౧ ॥
నకృతే పుష్పయాగేఽస్మిన్ కుర్యాత్స్నపనముత్తమమ్ । తదా రాత్రౌ
ధ్వజదణ్డాగ్రాదవరోప్య ఖగధ్వజమ్ ॥ ౬౨౨ ॥ గ్రామాదివాస్తుని
ష్ఠానాం బలిం దత్వా విసర్జయేత్ । ఉత్సవాన్తే ధ్వజే నష్టే పురస్తా

దవరోపయేత్ ॥ ౨౨౩ ॥ ప్రాగ్వద్ధ్వజం సముత్థాప్య పునరేవావ
రోపయేత్ । తీర్థాన్తే పంచదివసాదూర్ధ్వం చాప్యవరోహణే ॥ ౨౨౪ ॥
ధ్వజస్యనక్తేతురాత్రౌస్స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ । అవరోప్యధ్వ
జంపశ్చాద్దేవతాస్తువిసర్జయేత్ ॥ ౨౨౫ ॥ ఉద్వాసన బలేర్లోపే
శాన్తిహోమపురస్సరమ్ । ద్విగుణంతు బలిందత్త్వా దేవతోద్వాసనం
చరేత్ ॥ ౨౨౬ ॥ ఆచార్యదక్షిణాహీనే నిష్ఫలస్స్యాత్తదుత్సవః ।
ఆచార్యదక్షిణాహీనం ఋత్విజాంచ తథైవచ ॥ ౨౨౭ ॥ యత్ర
న్యక్రియతేసర్వమభిచారాయకల్పతే । తచ్ఛాన్త్యై శాన్తిహో
మంతు కారయేద్గురుణాతతః ॥ ౨౨౮ ॥ ప్రణమ్య దణ్డవద్భూమౌ
యజమానస్స్వయంగురోః । సన్తోషంకారయేద్ధీమాన్ వస్త్రహేమా
ఙ్గులీయకైః ॥ ౨౨౯ ॥ దక్షిణాం ద్విగుణాందద్యాత్తేనశాన్తిర్భవి
ష్యతి । ద్విజభోజనలోపేపి హ్యేవంశాన్తింసమాచరేత్ ॥ ౨౩౦ ॥
అతుష్టేషు బ్రాహ్మణేషు నప్రీణాతిహరిస్సదా । యత్రవిప్రాస్తు స
న్తుష్టాస్తత్ర దేవఃప్రసీదతి ॥ ౨౩౧ ॥ తతస్తద్దోషశాన్త్యర్థం ద్విగుణం
భోజయేద్ద్విజాన్ । దైవాద్వా మానుషాద్ధతో రాష్ట్రక్షోభాదివా
పివా ॥ ౨౩౨ ॥ ఏకద్విత్రిదినంవిప్రా అవారబ్ధేమహోత్సవే ।
బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య దేవేశస్యాథమోత్తమమ్ ॥ ౨౩౩ ॥ స్న
పనం శాన్తిహోమంచ కృత్వా బ్రాహ్మణభోజనమ్ । అఙ్కురా
ర్పణపూర్వంతు ద్రవ్యైర్ద్విగుణితైస్తతః ॥ ౨౩౪ ॥ అతిక్రాన్తోత్స
వాన్ కృత్వా క్రమప్రాప్తమథాచరేత్ । చతుఃపఞ్చదినంవిఘ్నే స్న
పనం మధ్యమోత్తమమ్ ॥ ౨౩౫ ॥ కుర్యాత్తద్దోషశాన్త్యర్థం స
ర్వంపూర్వవదాచరేత్ । షట్సప్తదినపర్యన్తమవారబ్ధేతుచోత్సవే ॥
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నానమన్యత్తుపూర్వవత్ । తథాష్టదినపర్య
న్తమవారబ్ధే మహోత్సవే ॥ ౨౩౬ ॥ సహస్రకలశైర్దేవం స్నా
ప్యప్రాగ్వత్సమాచరేత్ । యద్వాతీర్థదినంవిప్రా ఆరభ్య పునరు

త్సవః ॥ ౨౩౮ ॥ తథా తీర్థదినే చాపి హ్యతిక్రాన్తే ద్విజోత్తమాః ।
తదనన్తరమాసస్థతీర్థఋక్షవశేన తు ॥ ౨౩౯ ॥ పునరప్యుత్సవం కు
ర్యాదుత్సర్వదోషప్రశాన్తయే । తస్మిన్ మాసే హ్యతిక్రాన్తే మాసి హ్య
త్తదనన్తరే ॥ ౨౪౦ ॥ ఏవం సంవత్సరాన్తం స్యాదతిక్రాన్తేపి వత్సరే ।
సహస్రకలశస్నానం § శాన్తిహోమోయుతంజపః ॥ ౨౪౧ ॥ సహ
స్రబ్రాహ్మణానాంచ భోజనం కారయేద్ద్విజాః । తేనైవ శాన్తిర్భవ
తి నగరోత్సవమాచరేత్ ॥ ౨౪౨ ॥ నవాహోత్సవపూర్వేషు పూ
ర్వంయావద్దినోత్సవమ్ । సఙ్కల్పితం తథైవ స్యాత్ప్రతిసంవత్స
రం ద్విజాః ॥ ౨౪౩ ॥ తావన్మాన్యనాడీదినం నోత్సవం పరికల్పయే
త్ । అనుత్పాయదికుర్వీత పునరుత్సవమాచరేత్ ॥ ౨౪౪ ॥ వైశే
షికేషు ప్రాప్తేషు వర్తమానే మహోత్సవే । ద్వాదశ్యాదిషు త
త్సర్వం యథాన్యాయం సమాచరేత్ ॥ ౨౪౫ ॥ నలోపయేత్ప్ర
యత్నేన ప్రాప్తం వైశేషికం సుధీః । జపేదస్త్రాయుతం మన్త్రీ ప్రత్
క్లృప్తేషు వశాన్తయే ॥ ౨౪౬ ॥ ఏవమాదిషు చాన్యేషు దోషేషు ము
నిసత్తమాః । ఉత్సవాఙ్గం యథాశాస్త్రం శాన్తిహోమం సమాచరే
త్ ॥ ౨౪౭ ॥ పర్వోత్సవేషు లుప్తేషు స్నపనం త్వధమాధమమ్ । హ
విర్నివేదనం చాపి విశేషేణ సమాచరేత్ ॥ ౨౪౮ ॥ శ్రవణాద్యుత్స
వేలుప్తే స్నపనం త్వధమోత్తమమ్ । లుప్తేతు కృత్తికాదీపే తదనన్త
రమాసి వా ॥ ౨౪౯ ॥ కుర్వీత వహ్నినక్షత్రే స్నపనం త్వధమోత్త
మమ్ । దీపోత్సవం ప్రకుర్వీత శాన్తిహోమపురస్సరమ్ ॥ ౨౫౦ ॥
అన్యేష్వప్యుత్సవేష్వేవం లుప్తేషు మునిపుఙ్గవాః । తదనన్తరమా
సే వా తత్తదుత్సవవాసరే ॥ ౨౫౧ ॥ ఆచరేదుత్సవం ప్రాగ్వచ్ఛా
న్తిహోమపురస్సరమ్ । ప్రాయశ్చిత్తమథో వక్ష్యే పవిత్రారోపణే ద్వి
జాః ॥ ౨౫౨ ॥ అప్రమాణే పవిత్రేషు అస్త్రమన్త్రాయుతం జపేత్ ।

§ శాన్తిహోమాయుతంజపః

అతీతఉక్తకాలేతు చాతుర్మాసస్య మధ్యతః ॥ ౬౫౩ ॥ మధ్యమం స్నపనంకృత్వా కాలేఽన్యస్మింస్తదాచరేత్ । పవిత్రే కేశపాషాణ చర్మాఙ్గారనఖాదిభిః ॥ ౬౫౪ ॥ దూషితేవాగ్నినాదగ్ధే భిన్నేదష్టే విభక్షితే । మూషికాద్యైశ్చ కాకాద్యైస్స్పృష్టే త్యక్త్వాతు తత్పునః ॥ ౬౫౫ ॥ సూత్రైస్తథావిధంకృత్వా విధివచ్చాధివాసయేత్ । ఏవంసృష్టపవిత్రాణాం మోహాద్వారోపణేకృతే ॥ ౬౫౬ ॥ తత్పరిత్యజ్య దేవేశమధమోత్తమమార్గతః । సంప్లావ్య హుత్వా శాన్త్యస్త్రం దద్యాచ్ఛుద్ధపవిత్రకమ్ ॥ ౬౫౭ ॥ అక్రమేణతు దేవస్య పవిత్రారోపణే కృతే। శాన్తిహోమంతదాకృత్వా సహస్రంజపమాచరేత్ ॥ ముహూర్తేసమతీతే ప్రన్నే శుద్ధేయజనవిస్తరాత్ । తదన్యస్మిన్ విభోర్దద్యాత్పవిత్రం శాన్తిపూర్వకమ్ ॥ ౬౫౯ ॥ పావిత్రికీర్థయాత్రాన కృత్వాచేన్మునీశ్వరాః। ఉత్తమంస్నపనంకృత్వాపునరుత్సవమాచరేత్ ॥ పవిత్రే దేవదేవస్య అయోగ్యానాం నియోజితే। శాన్తిహోమంతదాకృత్వా సహస్రం జపమాచరేత్ ॥ ౬౬౦ ॥ చాతుర్మాస్యేతు దేవస్య కుర్వీతశయనోత్సవమ్ । తస్య వ్యత్యయే విలోపే చ చతుస్థానార్చనాదికమ్ ॥ ౬౬౧ ॥ జప్త్వామూలాయుతంమన్త్రీ శాన్త్యర్థంజుహుయాత్తథా । కలశస్నాపనార్థం చేన్నకుర్యాదఙ్కురార్పణమ్ ॥ తథాప్రతిసరంబద్ధం మూలమన్త్రాయుతంజపేత్ । పురస్తాదఙ్కురానర్ప్య బధ్వాబిమ్బేతుకౌతుకమ్ ॥ ౬౬౪ ॥ అమత్వా వా సమత్వా వా స్నపనం నాచరేద్యది । శాన్తిహోమంపురాకృత్వా జపేదష్టోత్తరాయుతమ్ ॥ ౬౬౫ ॥ కౌతుకాఙ్కురపూర్వంతు పునరేవాభిషేచయేత్ । అకృత్వాఙ్కురయాగంతు తథాకౌతుకబన్ధనమ్ ॥ స్నాపితోయదిదేవేశస్నాపనంనిష్ఫలంభవేత్ । విధివచ్చాఙ్కురావాపం కృత్వాకౌతుకబన్ధనమ్ ॥ ౬౬౭ ॥ స్నాపయేద్విధివన్మన్త్రీ శాన్తిహోమపురస్సరమ్। సఙ్కల్పితేతు స్నపనే త్వకృతేద్విగు

ణంచరేత్ ॥ ౬౬౮ ॥ నాపాదితైర్ద్రవ్యహీనైస్స్నాపితేప్యేవమా
చరేత్ । స్థాపితేష్వథకుమ్భేషు హీనేషు స్థాప్యపూర్వవత్ ॥
జపేత్కలశదైవత్యం మన్త్రమష్టోత్తరంశతమ్ । సముద్ధృతేషు కు
మ్భేషు రిక్తేషు సుషిరాదినా ॥ ౬౭౦ ॥ ప్రాగ్వదన్యంప్రతిష్ఠాప్య జ
పేదష్టోత్తరంశతమ్ । మార్జాలమూషికాద్యైస్తు స్పృష్టే వాలఙ్ఘితే
ఘటే ॥ ౬౭౧ ॥ కేశాస్థిలోష్టసంస్పృష్టే భేదచ్ఛేదాదిదూషితే ।
పిపీలికాదేర్గవ్యాప్తౌ పతనేసూత్రవస్త్రయోః ॥ ౬౭౨ ॥ అగ్నిదా
హే తథాకుమ్భే కాళమణ్డలదూషితే । తంతంకుమ్భంపరిత్యజ్య
స్థాప్యకుమ్భాన్తరంపునః ॥ ౬౭౩ ॥ సమ్పూజ్యకుమ్భదైవత్యం మ
న్త్రమష్టోత్తరంజపేత్ । స్థాపితేస్నానకలశే శ్వానకుక్కుటవాయ
సైః ॥ ౬౭౪ ॥ అస్పృశ్యైశ్చాపిసంస్పృష్టే ఉదక్యా సూతికా
దిభిః । చణ్డాలైర్వా సన్నికృష్టే స్పృష్టే సూతకిభిర్నరైః ॥ ౬౭౫ ॥
సర్వాన్కుమ్భాన్ పరిత్యజ్య శుద్ధాన్సంస్థాప్య పూర్వవత్ । పు
ణ్యాహపూర్వకంచేష్ట్వా జప్త్వామూలసహస్రకమ్ ॥ ౬౭౬ ॥ మ
న్త్రం కలశదైవత్యమష్టవారంజపేత్పృథక్ । మృష్టైస్సంస్నాపితే
దేవే పునరప్యభిషేచయేత్ ॥ ౬౭౭ ॥ మాహిషాజోష్ట్రసంభూతై
దధిక్షీరఘృతాదిభిః । మాసాతీతఘృతైర్వాపిపయోభిర్దధిసంయుతైః ॥
క్షీరయుక్తైశ్చ✻ దధిభిశ్శుద్ధమిశ్రైశ్చమాక్షికైః । అన్యైశ్చ సకర
ద్రవ్యైస్తథాపర్యుషితోదకైః ॥ ౬౭౮ ॥ అగాళితైశ్చసలిలైస్తథా
వైపల్వలోదకైః । సంస్నాపితేతు దేవేశే పునరప్యభిషేచయేత్ ॥
శాన్తిహోమంచ కుర్వీత తత్తద్దోషప్రశాన్తయే । అధివాసితకుం
భస్థతోయానాం పూర్వమేవతు ॥ ౬౮౦ ॥ నపర్యుషితదోషస్తు
అధివాసైస్తథార్చనైః । అనర్చనేచకుమ్భానామక్రమేణసమర్చ
నే ॥ ౬౮౧ ॥ అక్రమేణసముద్ధారే స్థాపనే ద్రవ్యయోజనే । ద్రవ్యై

✻ దధిభిర్గుడమిశ్రైశ్చ

స్యాన్నైరృతేవాపి శరావే కలశేతథా ॥ ౬౮౩ ॥ పూర్వేవస్త్రే
తథాకోష్ఠే పీఠాగ్రే తోరణాదికే । ప్రమాణరహితేధాన్యపీఠా
భావేమునీశ్వరాః ॥ ౬౮౪ ॥ సూత్రవస్త్రాద్యభావేవ శతవారం
జపేన్మనుమ్ । గేయమఙ్గళవాదిత్రస్తోత్రనృత్తాదిభిర్వినా ॥ ౬౮౫ ॥
హీనావేణురివాద్యైశ్చ తథాపుణ్యాహవాచనైః । వినాభిషేచనేమూ
లమష్టోత్తరశతంజపేత్ ॥ ౬౮౬ ॥ మోక్షార్థీస్నాపయేద్దేవం సర్వ
కాలంయథావిధి । రిపూణాంనిగ్రహార్థీతు దివాకుర్యాత్తు సర్వదా ॥
స్వర్గకామస్తుపూర్వాహ్ణే మధ్యాహ్నార్థీదినమధ్యమే । దినాన్తేసర్వభోగా
ర్థీ ప్రాయశ్చిత్తేషుసర్వదా ॥ ౬౮౮ ॥ చన్ద్రసూర్యోపరాగవతి
ష్ఠాలేస్నాపయేత్ప్రభుమ్ । సఙ్క్రాన్తిషుచసూర్యస్య ప్రాగ్వాప
శ్చాత్తథైవచ ॥ ౬౮౯ ॥ సఙ్క్రాన్తికాలాపిజ్ఞేయా నాడ్యష్షోడశ
షోడశ । తదానీం స్నాపయేద్దేవమతిరాత్రేహునేన్మనుమ్ ॥ ౬౯౦ ॥
సహస్రకృత్వస్తదను తత్సమంజపమాచరేత్ । బద్ధప్రతిసరేబిమ్బే
స్నపనార్థంతుమన్త్రిణా ॥ ౬౯౧ ॥ సంప్రాప్తేస్నపనేన్యస్మిన్
ప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తతః । తదర్థంకౌతుకంబధ్వా స్నానకర్మసమాప్య
చ ॥ ౬౯౨ ॥ పూర్వారబ్ధం ప్రకుర్వీత ప్రాయశ్చిత్తాదనన్తరమ్ ।
అన్యత్రక్రమశఃకుర్యాత్పూర్వారబ్ధంసమాప్యచ ॥ ౬౯౩ ॥ అ
న్యథాచేదవంకర్మనిష్ఫలంభవతిద్విజాః । తద్దోషపరిహారార్థం శా
న్తిహోమంజపస్తథా ॥ ౬౯౪ ॥ సహస్రసఙ్ఖ్యయాయుక్తో మూలమ
న్త్రేణమన్త్రవిత్ । వినావభృథకాలంతు దేవమాలయతోబహిః ॥
స్నాపయేద్యదిసంమోహాచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ । బహుబే
రేఽభిషేకార్థాం తాం గృహీత్వాగ్రమణ్టపాత్ ॥ ౬౯౫ ॥ నగచ్ఛే
ద్బాహ్యలోమన్త్రీ స్నపనార్థంబహిర్గతే । శాన్తిహోమం ప్రకు
ర్వీత తస్యదోషస్య శాన్తయే ॥ ౬౯౬ ॥ బిమ్బేఽభిషిచ్యమానేతు
పతితేస్నానవిష్టరాత్ । ప్రతిష్ఠాస్నపనంకృత్వా శాన్తిహోమం స

మాచరేత్ ॥౧౯౮॥ స్నానకాలేవిశేషేణ బిమ్బస్యచలనేద్విజాః ।
చలనే స్నానవేద్యాశ్చ శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౧౯౯ ॥
ప్రభాపీఠాస్త్రవస్త్రాగ్రభేదభఙ్గాదిదూషితే । తత్తద్బిమ్బగతాం
శక్తిం నియోజ్యధ్రువకౌతుకే ॥ ౨౦౦ ॥ సన్ధానం శిల్పిభిఃకృత్వా
సుసంస్కృత్యతదైవతు । శేషకర్మణినిర్వృత్తే స్నాపయేదుత్తమక్ర
మాత్ ॥ ౨౦౧ ॥ తిలేన చరుణాజ్యేన ప్రత్యేకంచ సహస్రశః । జు
హుయాన్మూలమన్త్రేణ తేనశాన్తిర్భవిష్యతి ॥ ౨౦౨ ॥ సదానఘట
కుంశక్తిర్యదిస్యాదస్యగౌరవాత్ । శోభార్థంబిమ్బపురతఃస్థాపితే
శేషమాచరేత్ ॥౨౦౩॥ ఏవముత్సవతీర్థార్థశయనాదిషుమూర్తిషు ।
తత్తదఙ్గాదిసన్ధానం స్థాపనం యోజనంపునః ॥ ౨౦౪ ॥ ధ్వజపరిగ్ర
హకాలేషు దుర్నిమిత్తోదయేద్విజాః । శాన్తిహోమం పురాకృత్వా
సహస్రంజపమాచరేత్ ॥ ౨౦౫ ॥ తథైవక్షేత్రమానార్థం సూత్రం
యత్సంప్రసారితమ్ । విచ్ఛేదేతస్యసూత్రస్య శకునానాంవా వి
చారణే ॥ ౨౦౬ ॥ భూతానాం బలికాలేషు పతితేబలిపాత్రకే ।
భూతలేఖస్యమానేషు భస్మాఙ్గారతుషాదికే ॥ ౨౦౭ ॥ క్రిమికీటాది
కేవాపి దృష్టేతచ్ఛాన్తయేద్విజాః । నారసింహేనమన్త్రేణ తిలై
రాజ్యైస్సహస్రశః ॥ ౨౦౮ ॥ హునేదాచార్యవరణమకృత్వా ధ్వజ
పరిగ్రహమ్ । మన్దిరేనిర్మితేవిప్రా బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా ॥
శాన్తిహోమపురస్సరంతు ధ్వజపరిగ్రహమాచరేత్ । బాలస్థానమ
కృత్వైవ మన్దిరేనిర్మితేద్విజాః ॥ ౨౧౦ ॥ మూలారాధ్యస్థాపనా
త్పూర్వం యజమానాన్వితోగురుః । రవిమణ్డలమధ్యస్థం దేవం సం
పూజ్యభక్తితః ॥ ౨౧౧ ॥ ఓమ్నమఃపుణ్డరీకాక్ష భక్తానుగ్రహకార
క । క్షన్తుమర్హసిదేవేశ యన్మయాపయ్యకృతంకృతమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ ఇతి
ప్రణమ్యదేవేశం బాలస్థానంయథావిధి । నిర్మాయతత్రదేవంతు ప్ర
తిష్ఠాప్య సమర్చయేత్ ॥ ౨౧౩ ॥ ఖాతప్రదేశే హ్రిపాదభూమధ్యే

మునిసత్తమాః । వినా ప్రాసాదనిర్మాణే కుమ్భసంస్థాపనాదికమ్ ॥
బ్రాహ్మణాన్ సమనుజ్ఞాప్య ఖాత్వా ప్రాసాదమధ్యతః । తత్ర కుమ్భ
స్థాపనాది యథాసమ్భవమాచరేత్ ॥ ౭౧౫ ॥ శాన్తిహోమం
చకుర్వీత సర్వదోషప్రశాన్తయే । గర్భన్యాసేఽపి న కృతే తథా గర్భం
చ విన్యసేత్ ॥ ౭౧౬ ॥ ఆయశుద్ధ్యాదిహీనే వా ప్రాసాదే లక్ష
ణోజ్ఝితే । యథాశాస్త్రం పునః కృత్వా శాన్తిహోమం సమాచ
రేత్ ॥ ౭౧౭ ॥ న స్థాపితే శిఖాకుమ్భే ప్రాసాదే చాప్రతిష్ఠితే । త
స్యైతత్ప్రక్ష్య పునః కుర్యాచ్ఛాన్తిహోమపురస్సరమ్ ॥ ౭౧౮ ॥ ప్రా
కారమణ్టపాదీనాం గోపురాదేస్తథా ద్విజాః । అకృతే స్థాపనే శాన్తి
పూర్వం తత్తత్సమాచరేత్ ॥ ౭౧౯ ॥ దారులోహశిలాదీనాం సఙ్గ్ర
హేఽవసరే ద్విజాః । దుర్నిమిత్తోదయే చైవ తథా దుస్స్వప్నదర్శనే ॥
నారసింహేన మన్త్రేణ తిలాజ్యైస్తు సహస్రశః । శాన్తిహోమం
ప్రకుర్వీత సర్వదోషప్రశాన్తయే ॥ ౭౨౧ ॥ దారులోహశిలాద్య
న్నవస్త్రాదీనాం పరిగ్రహే । తత్తదజ్ఞతదోషాదిద్రవ్యమన్త్ర
క్రియాదిషు ॥ ౭౨౨ ॥ పరిచ్యుతేషు తత్కుర్యాచ్ఛాన్తిహోమమ
జపాదికమ్ । అకృతే పర్వతాదౌ తు దార్వాదీనాం పరిగ్రహే ॥ ౭౨౩ ॥
ఆనీతస్యాలయక్షేత్రే శిల్పిభిః పుత్రియాం వినా । యథావదాచ
రేద్విద్వాన్ రాష్ట్రద్రవ్యస్య సఙ్గ్రహమ్ ॥ ౭౨౪ ॥ వినైవ సఙ్గ్రహం
కర్మ బిమ్బాదౌ నిర్మితే సతి । పశ్చాదపి చ తత్కుర్యాచ్ఛాన్తిహోమ
పురస్సరమ్ ॥ ౭౨౫ ॥ బిమ్బపీఠశిలాదీనాం మానోన్మానాదిలక్షణే ।
రహితే శాన్తిహోమం తు కుర్యాత్తద్దోషశాన్తయే ॥ ౭౨౬ ॥ బి
మ్బపీఠశిలానాం తు వ్యత్యస్తే పుంశిలాదికే । తత్ త్యక్త్వా పునః కు
ర్యాద్యథోక్తశిలయా ద్విజాః ॥ ౭౨౭ ॥ నిర్మితా ప్రతిమా శీఘ్రం స్వ
గృహే న నివేశితా । రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య తత్కర్తురరిష్టముపపాదయేత్ ॥
ఏకవింశద్దినాదూర్ధ్వమాసురీ సా భవేద్ధ్రువమ్ । కృత్వా మహాభిషే

శాడ్యం స్థాపయేదన్యథాత్యజేత్ ॥ ౨౨౯ ॥ జలాధివాసేస్నపనే తథానయనమోక్షణే । శయనే వేదికాయాంచ మన్త్రన్యాసాదికర్మసు ॥ ౨౩౦ ॥ కుమ్భకుణ్డలపూజాయాం ద్వారతోరణకుమ్భయోః । హోమేపీఠాదిసంస్కారే అకృతేవాన్యథాకృతే ॥ శాన్తిహోమంప్రకుర్వీత సహస్రాహుతిసఙ్ఖ్యయా । మూలమన్త్రయుతజపం శతబ్రాహ్మణభోజనమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ అస్థానేస్థాపితేబిమ్బే పాదాధారశిలాన్వితమ్ । తదానీమేవచోద్ధృత్య స్థాపయేత్తం స్వకే పదే ॥ ౨౩౩ ॥ ఉత్తమస్నపనంకృత్వా శాన్తిహోమంసమాచరేత్ । నస్థాపితేముహూర్తేఽస్మిన్ నతదాబిమ్బముద్ధరేత్ ॥ ౨౩౪ ॥ పూర్వవత్స్నపనేహోమే కృతేశాన్తిర్భవిష్యతి । స్థాపనేఽధికృతే ముఖ్యే దేశికేవ్యాధితేసతి ॥ ౨౩౫ ॥ న్యస్తదేహేఽథవామధ్యే వర్తమానేక్రియాక్రమే । క్రియామన్త్రప్రదేష్టాచప్రతిష్ఠాకర్మణిస్థితః ॥ పుత్రోవా దేశికేన్ద్రస్య స్థాపనేశేషమాచరేత్ । అన్తేసహస్రకలశైరభిషిచ్య సురేశ్వరమ్ ॥ ౨౩౭ ॥ చక్రామ్బురుహకుణ్డేషు మధుక్షీరాదిభిఃక్రమాత్ । శాన్త్యర్థం మధునా హుత్వా తత్సఙ్ఖ్యంజపమాచరేత్ ॥ ౨౩౮ ॥ ప్రతిష్ఠాకర్మకాలాదావాచార్యయజమానయోః । ఋత్విగాచార్యయోర్వాపి సజ్జాతేకలహేద్విజాః ॥ ౨౩౯ ॥ కర్మనిష్ఫలతాంయాతి శాన్తిహోమం సమాచరేత్ । నమస్కృత్యాథయ్యర్చ్యగురుం క్షమ్యతామితిచోచ్చరేత్ ॥ ౨౪౦ ॥ దోషాణామేవమాదీనాం సమ్భవేపి మునీశ్వరాః । తత్తచ్ఛాన్తిం ప్రకుర్వీత శాన్తిహోమజపాదిభిః ॥ ౨౪౧ ॥ మునయః — ప్రాయశ్చిత్తాన్యశేషాణి శ్రుతానిమునిపుఙ్గవ । తత్రతత్రత్వయాప్రోక్తం కర్మసంప్రోక్షణాభిధమ్ ॥ ౨౪౨ ॥ గ్రామశాన్తివిధిశ్చాపి శాన్తిహోమశ్చ భూయశః । తద్విధానాదికంసర్వం జ్ఞాతుమిచ్ఛామహేమునే ॥ ౨౪౩ ॥ నారదః — సంప్రోక్షణవిధానాదీన్ వక్ష్యామి మునిసత్తమాః ।

శృణుధ్వమృషయస్సర్వే సావధానేన చేతసా ॥ ౨౪౪॥ బిమ్బపీఠవిమానానాం భగ్నాఙ్గేతు సమాహితే । ప్రతిమాపీఠయోరష్టబన్ధనేతు పునఃకృతే ॥ ౨౪౫ ॥ ఆశౌచవద్భిర్మనుజైర్మహాపాతకిభిర్నరైః । చణ్డాలాదకాద్యైరపిభిశ్చ మ్లేచ్ఛైర్వాపుల్కసాదిభిః ॥ ౨౪౬ ॥ దేవబిమ్బేతు సంస్పృష్టే చణ్డాలశ్వపచాదిభిః । నిరన్తరం త్వేకమాసమాలయేసమధిష్ఠితే ॥ ౨౪౭ ॥ చణ్డాలశ్వపచాదీనాం ప్రమాదాద్భగవద్గృహే । కర్మణ్యధికృతాత్తైస్తు సహవాసేపిచద్విజాః ॥ ౨౪౮ ॥ బిమ్బేపాత్రిసాదభాగేవా శవైస్స్పృష్టే ద్విజోత్తమాః । బిమ్బేవస్త్రేకశిథిలే నరఘాణాం సముద్భవే ॥ ౨౪౯ ॥ బిమ్బేత్వశనిసంస్పృష్టే ప్రాసాదేవా మునీశ్వరాః । బిమ్బస్యహాసనేచైవ చలనేరోదనేతథా ॥ ౨౫౦ ॥ పతనేభ్రమణేచైవ స్వేదరక్తాదిసమ్భవే । కంపనేచ తథావిపాత్రి రక్తవస్త్రాదిసమ్భవే ॥ ౨౫౧ ॥ ఆరాధనేచ విచ్ఛిన్నే మాసాదూర్ధ్వం మునీశ్వరాః । సంహితాసఙ్కరేచైవతథా సిద్ధాన్తసఙ్కరే ॥ ౨౫౨ ॥ భూగుప్తేచోద్ధృతేబిమ్బే మాసాదూర్ధ్వం ద్విజోత్తమాః । సంప్రోక్షణం ప్రకుర్వీత తత్తద్దోషప్రశాన్తయే॥ దోషైరుపహతంజ్ఞాత్వా ప్రాసాదప్రతిమాదికమ్ । అసంప్రోక్ష్యార్చనంకుర్వన్ రాజానం రాష్ట్రమజ్జసా ॥ ౨౫౪ ॥ దేవతాయతనంగ్రామం నాశయేన్నాత్రసంశయః । తస్మాత్సంప్రోక్షణం కార్యం ప్రాసాదప్రతిమాదిషు ॥ ౨౫౫ ॥ పురాసంప్రోక్షణదినం రాజరాష్ట్రాభివృద్ధిదమ్ । నిశ్చయీకృత్య కాలజ్ఞైఃపురస్తాదుక్తవాసరే ॥ ౨౫౬ ॥ అఙ్కురానర్పయేద్విధివత్పశ్చాత్సంశోధితేగృహే । సర్వత్ర గోమయామ్భోభిఃపుణ్యాహోక్తిపురస్సరమ్ ॥ ౨౫౭ ॥ సంప్రోక్ష్య పంచభిర్గవ్యైఃకుశోదకసమన్వితైః । మూలబేరాదిబిమ్బానాం షడ్భిస్సిద్ధార్థకాదిభిః ॥ ౨౫౮ ॥ పవిత్రైర్వర్తితైరద్భిర్బహుశః క్షాళనేకృతే । ప్రధానదినపూర్వస్యాం రాత్రౌ యాగాదిమణ్టపే॥ ౨౫౯ ॥

తోరణద్వారకలశవితానధ్వజశోభితే । దీక్షాధివాసవత్కృత్వా కు
మ్భైర్వై మణ్టపస్థలే ॥ ౨౮౦ ॥ పూజనం విభవైర్నైవ జపాన్తం మూ
లమన్దిరే । క్షీరాద్యైః పఞ్చవింశద్భిస్స్నాపయేద్ధ్రువకౌతుకమ్ ॥
లేపభిత్తిపటస్థస్య పురస్తాద్భద్రవిష్టరే । కర్మార్చాం ఘృతవాకూర్చం
దర్పణే ప్రతిబిమ్బితమ్ ॥ ౨౮౧ ॥ సంస్నాప్య విధివత్కుమ్భైః స్థాపి
తైరగ్రమణ్టపే । ఉత్సవార్చాదిబిమ్బానాం స్నానామాశ్రయాత్మ
నామ్ ॥ ౨౮౩ ॥ పూజనం స్నపనం కార్యం పాశ్చాత్యే యాగమ
ణ్టపే । తత్ర స్థిహవనం కుణ్డే శఙ్ఖచక్రాదిలక్షణే ॥ ౨౮౪ ॥ మధుక్షీ
రాదిభిః కార్యం సహస్రశతసఙ్ఖ్యయా । కర్మబిమ్బం వినాన్యేషాం
బిమ్బానామఙ్గరూపిణామ్ ॥ ౨౮౫ ॥ దక్షిణే మణ్టపస్యాథ శయనే క
ల్పయేన్మహత్ । తిలతణ్డులశాలీనాం భారైర్వస్త్రాదిభిస్సహ ॥
తదూర్ధ్వే శాయయేదర్చాం విధివద్బద్ధకౌతుకామ్ । సంపూజ్య కం
బళాద్యైశ్ఛాదయేత్తాం సితాదిభిః ॥ ౨౮౬ ॥ వర్ణకైర్మణ్డలం కు
ర్యాచ్చ కాశ్మీరరుహభూషితమ్ । యావత్ప్రభాతసమయం బి
మ్బస్థస్య సమీపతః ॥ ౨౮౭ ॥ దేశికో మూలమన్త్రస్య జపేన్నైవ న
యేన్నిశామ్ । ప్రభాతాయాం తు శర్వర్యాం కృతసన్ధ్యావిధిర్గురుః ॥
చతుస్థానార్చనం కృత్వా పూర్వవత్స్నపనాన్వితమ్ । పూర్ణాహు
త్యాదికం సర్వం విధాయ తు యథావిధి ॥ ౨౯౦ ॥ కుణ్డస్థం మణ్డలస్థ
ఞ్చ దేవం హృదివిసృజ్య చ । ఉద్వాస్య ద్వారదేవాంశ్చ బలిదాన
పురస్సరమ్ ॥ ౨౯౧ ॥ ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే నవవస్త్రపరి
ష్కృతమ్ । సోత్తరీయోపవీతం చ కృతకౌతుకబన్ధనమ్ ॥ ౨౯౨ ॥ సమ
స్తతత్త్వవిన్యస్తమభ్యర్చ్యార్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ । తాను స్వహృదయా
మ్భోజాత్పుష్పాఞ్జలిపురస్సరమ్ ॥ ౨౯౩ ॥ అగ్రాహ్యమపరిచ్ఛే
ద్యమమూర్తమమలం మహత్ । నిత్యశుద్ధమనౌపమ్యం సుసూక్ష్మ
మచలం స్ఫుటమ్ ॥ ౨౯౪ ॥ సచ్చిద్రూపం త్వసామాన్యం భాస్వరం

సుదృఢం సుమహత్ । తేజస్తు సత్క్రియయాఽథ దణ్డవత్ప్రణిపత్య తు॥
వినివేద్య విభోస్సర్వం కృతంకర్మద్విజోత్తమాః । ఉత్థాప్యోత్సవబి
మ్బాదీన్ పూర్వవన్మఙ్గళైస్సహ ॥ ౭౭౬ ॥ మహాకుమ్భంచపురతో
వాహయన్మూర్తిపాదిభిః । కరకాస్త్రం సమాదాయ త్వాచార్యః
పురతో వ్రజేత్ ॥ ౭౭౭ ॥ శలాకామాత్రయాచ్ఛిన్నధారయా సే
చయన్ భువమ్ । ప్రాదక్షిణ్యేనధామాన్తః ప్రవేశ్యమునిపుఙ్గవాః ॥
మహోత్సవోక్తమార్గేణ కుమ్భప్రోక్షణమాచరేత్ । ద్వారావరణ
దేవాంశ్చ ఆలయాశ్రయవర్తినః ॥ ౭౭౯ ॥ ఖగేశవిష్వక్సేనాదీన్
పరివారాంశ్చ సర్వశః । కుమ్భావశిష్టతోయేన ప్రోక్షయేత్సర్వతః
క్రమాత్ ॥ ౭౮౦ ॥ అవశిష్టం కుమ్భతోయం బలిపీఠేఽభిషేచయే
త్ । ఏవం సంప్రోక్ష్య విధివత్ప్రాసాదాన్తః ప్రవిశ్య చ ॥ ౭౮౧ ॥
కరస్థం కౌతుకం చాథ హృదయేన విసృజ్య తు । గోభూహేమాదికం
దత్వా సర్వదోషప్రశాన్తయే ॥ ౭౮౨ ॥ దేవస్యార్ఘ్యాదినాభక్ష్యైర్బహు
హవిరన్నం విశేషతః । బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాత్సహస్రం శత
మేవ వా ॥ ౭౮౩ ॥ సద్యో వా సకలం త్వేవం కుర్యాత్సంప్రోక్షణం
విభోః । పుష్పాఙ్కురపురస్కంతు తత్తద్దోషప్రశాన్తయే ॥ ౭౮౪ ॥
నతిథిర్నచనక్షత్రం కాలవేళా న విద్యతే । సద్యస్సంప్రోక్షణం వి
ప్రా నిశి వా దివసేఽపి వా ॥ ౭౮౫ ॥ ప్రాయశ్చిత్తవిధమ్యేతు కుర్యా
త్కాలనిరీక్షణమ్ । ఇతిసంప్రోక్షణంప్రోక్తం సర్వంచాపి ద్విజోత్త
మాః ॥ ౭౮౬ ॥ ప్రాయశ్చిత్తంతువైకుర్యాత్ సజ్జాతే తన్నిమిత్త
కే । * తత్తద్దేవథకర్మాన్తే త్రిదినాభ్యన్తరేఽపి వా ॥ ౭౮౭ ॥ తద్గురు
త్వానుగుణ్యేన పఞ్చసప్తదినాన్తరే । తదారమ్భసమాప్తిర్వా వ్యా
న్యథాద్విగుణంచరేత్ ॥ ౭౮౮ ॥ ప్రాయశ్చిత్తంతు సర్వత్ర స్వ
యంవ్యక్తాదికే స్థలే । అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి గ్రామశాన్తివిధిం

---

* తత్తద్దేవాథకర్మాన్తే

ద్విజాః ॥ ౨౮౯ ॥ రాజ్యక్షోభావహానేచ శూన్యే గ్రామేచ హే
తువా । గ్రామేచ వహ్నినా దగ్ధే వాత్యాసారాదిదూషితే ॥ ౨౯౦ ॥
పునస్సమాహితేరక్తమధువర్షాదిసమ్భవే । గ్రామేబహుబ్రహ్మవధే
తథాగోవధసమ్భవే ॥ ౨౯౧ ॥ చణ్డాలశబరాద్యైస్తు గ్రామేబహు
దినోషితే । మహామార్యాదిరోగేణ సఞ్జాతమరణాదికే ॥ ౨౯౨ ॥
గ్రామశాన్తిం ప్రకుర్వీత సర్వదోషప్రశాన్తయే । తద్గ్రామే మునిశా
ర్దూలాస్సర్వత్రైకత్ర వాక్షితిమ్ ॥ ౨౯౩ ॥ ఖాత్వామృదం సముద్ధృత్య
బహిఃప్రక్షిప్య శుద్ధయా । సంపూర్య చ సమీకృత్య కుశాద్భిః పరి
మృజ్యచ ॥ ౨౯౪ ॥ పర్యగ్నికరణం విప్రైః కారయిత్వా సమన్తతః ।
సంసిచ్య గోమయామ్భోభిః పుణ్యాహఘోషపూర్వకమ్ ॥ ౨౯౫ ॥
పఞ్చగవ్యేన చాభ్యుక్ష్య గోగణం తత్ర వాసయేత్ । వాచయిత్వాను
హఃశాన్తిం బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ ౨౯౬ ॥ భోజయిత్వా ద్వి
జాంస్తత్ర తేభ్యో దద్యాత్తు దక్షిణామ్ । కృత్వైవం స్థలసంశుద్ధిం
శాన్తిం కుర్యాదనుక్రమాత్ ॥ ౨౯౭ ॥ దేవగేహపురోభాగే బహి
ర్ద్వారస్య సన్నిధౌ । మణ్టపం కారయేత్పూర్వం చతుర్ద్వారాదిసం
యుతమ్ ॥ ౨౯౮ ॥ తన్మధ్యే వేదికాం కుర్యాదూర్ధ్వకుణ్డసమన్వి
తామ్ । పరితః కల్పయేత్కుణ్డానష్టౌ వా చతురోపి వా ॥ ౨౯౯ ॥ మ
ధ్యకుణ్డేపి వా సర్వం హోమం కుర్యాద్ద్విజోత్తమాః । సర్వాంశ్చ
యాగసమ్భారాన్ సంభృత్య సుసమాహితః ॥ ౩౦౦ ॥ నిశాముఖే
ప్రవృత్తేతు కృతస్నానః కృతాహ్నికః । దేవగేహం సమాసాద్య ఋ
త్విగ్భిస్సహ దేశికః ॥ ౩౦౧ ॥ దేవదేవం సమభ్యర్చ్య తదనుజ్ఞాపుర
స్సరమ్ । సర్వైః పరిజనైస్సార్ధం యాగగేహం ప్రవిశ్య తు ॥ ౩౦౨ ॥
ద్వారకుమ్భాదికాంస్తత్ర పరికల్ప్య యథావిధి । వేదికోర్ధ్వే తు కుణ్డ
స్య దక్షిణే కరకాన్వితమ్ ॥ ౩౦౩ ॥ మహాకుమ్భం చ విన్యస్య వా
మే శాన్తిఘటం న్యసేత్ । కరశుద్ధ్యాదికం సర్వం కృత్వా హృద్యాగ

పశ్చిమమ్ ॥ ౨౦౪ ॥ పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు సమ్భారాన్ప్రో
క్ష్య కృత్స్నశః । ద్వారార్చనపురస్సరం తు మహాకుమ్భే యథావిధి ॥
అభ్యర్చ్య దేవమర్ఘ్యాద్యైర్హవిరన్నైస్తథాస్త్రపమ్ । పరితో వాసుదే
వాదీన్ తతశ్శాన్తిఘటే ద్విజాః ॥ ౨౦౫ ॥ శాన్తిం పుష్టిం చ తు
ష్టిం చ సమభ్యర్చ్య యథావిధి । వాస్తుదేవగణాంశ్చాపి తత్రైవ
పరిపూజయేత్ ॥ ౨౦౬ ॥ తదష్టదిక్షు కుమ్భేషు కుముదాదీన్సమ
ర్చయేత్ । అథోర్ధ్వకుణ్డే విధివత్ప్రతిష్ఠాప్య హుతాశనమ్ ॥ ౨౦౮ ॥
తత్ర దేవం తు సన్తర్ప్య సమిద్భిస్సప్తభిః క్రమాత్ । అష్టోత్తరసహస్రా
ఖ్య సఙ్ఖ్యయా సఘృతైస్తిలైః ॥ ౨౦౯ ॥ తర్పయిత్వా తు శాన్త్యర్థ
ముద్ధృత్యాగ్నిగణం తతః । దిక్కుణ్డేషు వినిక్షిప్య విదిక్కుణ్డేషు చ క్ర
మాత్ ॥ ౨౧౦ ॥ ప్రాగాదిదిక్షు చతురో ఋత్విజస్సన్నివేశ్య తు ।
వాసుదేవాదిభిర్మన్త్రైస్సమిత్సప్తకపూర్వకమ్ ॥ ౨౧౧ ॥ సహస్ర
సఙ్ఖ్యయా దేవాన్ తర్పయేత్సఘృతైస్తిలైః । పవమప్యయయోగన
వాయ్వాదీశావసానకమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ ఋగ్వేదాద్యాంశ్చ చతుర
స్సన్నివేశ్య యథాక్రమమ్ । తైశ్చాపి వైష్ణవైస్సూక్తైశ్శాన్తిసూక్తై
శ్చ పావనైః ॥ ౨౧౩ ॥ సహస్రసఙ్ఖ్యయా హాజ్యతిలహోమం తు కా
రయేత్ । శాన్తిం పుష్టిం చ తుష్టిం చ వాస్తుదేవగణాంస్తథా ॥ ౨౧౪ ॥
కుముదాదిగణాంశ్చాపి మధ్యకుణ్డే యథాక్రమమ్ । ప్రత్యేకమష్టా
హుతిభిస్తర్పయేద్ఘృతధారయా ॥ ౨౧౫ ॥ బ్రహ్మా మరీచిరత్రిశ్చ
వివస్వాన్పృథివీశ్వరః । చిత్రశ్చైవాపవత్సశ్చ సన్ధితా చ సవిత్రకః ॥
రుద్రో రుద్రజయశ్చైవ ఇన్ద్ర ఇన్ద్రజయస్తథా । ఈశశ్చైవాథ పర్జ
న్యో జయన్తశ్చ మహేన్ద్రకః ॥ ౨౧౬ ॥ భానుస్సత్యో భృగుశ్చై
వ అన్తరిక్షశ్చ పూర్వకః । అగ్నిః పూషా కృశో భానుర్గుహః క్షతా
ధివస్తథా ॥ ౨౧౮ ॥ గన్ధర్వో భృఙ్గరాజశ్చ మృత్యుశ్చైవ తథా
న్తకః । పితృదౌవారికశ్చైవ సుగ్రీవః పుష్పదన్తకః ॥ ౨౧౯ ॥ వరుణ

శ్చభృశశ్చాపో యక్ష్మాసురోజవః । రోగో నాగశ్చముఖ్యశ్చ
భల్లాటస్సోమపవచ ॥ ౮-౨౦ ॥ అదితిర్వాస్తునాథశ్చ గ్రామవాస్తు
గణాస్స్మృతాః । ఏతాంస్తుస్వస్వనామ్నైవ స్వాహాన్తైనహునేత్క్ర
మాత్ ॥ ౮-౨౧ ॥ గ్రామాశ్రితాంస్తథా దేవాన్ నగరాశ్రితదేవతాః ।
భూపాలాశ్రితదేవాంశ్చ చైత్యప్రాసాదదేవతాః ॥ ౮-౨౨ ॥ ఉద్యా
నోపవనస్థాంశ్చ పర్వతప్రముసంస్థితాన్ । సర్వానభ్యగతాన్ దే
వాన్ తర్పయేద్ఘృతధారయా ॥ ౮-౨౩ ॥ సంపాతాజ్యంతు సఙ్గృ
హ్య శాన్తికుమ్భేతు సేచయేత్ । కుమ్భస్థం దేవదేవంతు పునరభ్య
ర్చ్య దేశికః ॥ ౮-౨౪ ॥ గేహాదిగ్రామపర్యన్తం బలిదానం సమా
చరేత్ । రాత్రిశేషంసమాప్యాథ ప్రభాతే దేశికోత్తమః ॥ ౮-౨౫ ॥
నిత్యకర్మాణి నిర్వృత్య గత్వా వై యాగమన్దిరమ్ । ద్వారార్చనపుర
స్సరంతు మహాకుమ్భాదిషుస్థితాన్ ॥ ౮-౨౬ ॥ దేవానర్ఘ్యాదిభిర్భో
గైర్హవిరన్తంయజేత్క్రమాత్ । తతస్తుమూర్తిపైస్సార్ధం మధ్యకు
ణ్డాదిషుక్రమాత్ ॥ ౮-౨౭ ॥ దేవంసన్తర్ప్యవిధినా పూర్వోక్తేనము
నీశ్వరాః । పూర్ణాహుత్యాదికంసర్వం విధాయచ యథావిధి ॥
అగ్నిమధ్యస్థితందేవం విసృజ్యస్వహృదిక్రమాత్ । ద్వారదేవాన్ వి
సృజ్యాథ బలిదానపురస్సరమ్ ॥ ౮-౨౯ ॥ మహాకుమ్భాదికాన్ స
ర్వానాహాయమూర్తిపాదిభిః । పఠద్భిశ్శాన్తిసూక్తాని బ్రాహ్మణై
స్సహదేశికః ॥ ౮-౩౦ ॥ శఙ్ఖాదిమఙ్గళరవైర్ఘుష్టారవసమన్వితైః । దే
వగేహంసమాసాద్య దేవమర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ ॥ ౮-౩౧ ॥ పుంసూ
క్తేనప్రోక్షయేత్తం మహాకుమ్భస్థతోయతః । ప్రాసాదద్వారమార
భ్య బలిపీఠాన్తిమంక్రమాత్ ॥ ౮-౩౨ ॥ కుమ్భావశిష్టతోయేన ప్రో
క్షయేత్పూర్వవద్ద్విజాః । శాన్తికుమ్భజలేనాథ శాన్తిసూక్తైస్సమ
న్తతః ॥ ౮-౩౩ ॥ గ్రామం సంప్రోక్షయేద్విప్రాస్సర్వదోషప్రశాన్త
యే । తతోగేహంసమాసాద్య సంపూజ్యపురుషోత్తమమ్ ॥ ౮-౩౪ ॥

మహోత్సవవిఘ్నే వేదాద్యథ హోమాన్తం సర్వమాచరేత్ । తతస్తు బలి
బిమ్బంతు యానమారోప్య దేశికః ॥ ౧౩౫ ॥ నిత్యోత్సవవిధానేన
యాత్రోపకరణైస్సహ । ద్వారావరణదేవానాం బలిందత్వా విశేష
తః ॥ ౧౩౬ ॥ కుముదాదిబలిందద్యాద్గ్రామేఽపిచ యథావిధి । బలి
బిమ్బం తతోఽభ్యర్చ్య స్వస్థానే సన్నివేశ్యతు ॥ ౧౩౭ ॥ మూల
బిమ్బం సమభ్యర్చ్య ప్రణిపత్య క్షమాపయేత్ । గోభూహేమాదికం
దద్యాత్తత్రాఘశాన్తయే ॥ ౧౩౮ ॥ ఆచార్యమృత్విగాదీంశ్చ
దక్షిణాభిః ప్రతోషయేత్ । బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాత్సహస్రం
శతమేవవా ॥ ౧౩౯ ॥ తేభ్యశ్చ దక్షిణాం దద్యాద్రాజరాష్ట్రసు
ఖావహాః । గ్రామశాన్తిః పిధిస్త్వేష కథితో మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౪౦ ॥ అ
థాతస్సంప్రవక్ష్యామి శాన్తిహోమవిధిక్రమమ్ । సర్వదోషప్రశమ
నం సర్వచ్ఛిద్రప్రపూరణమ్ ॥ ౧౪౧ ॥ సర్వైశ్వర్యప్రదం నృణాం
సర్వారిష్టవినాశనమ్ । కర్తుః కారయితుశ్చైవ ప్రజానాం వాఞ్ఛిత
ప్రదమ్ ॥ ౧౪౨ ॥ అతివృష్టావనావృష్టౌ దుర్భిక్షే రోగసమ్భవే ।
దుస్స్వప్నాదౌ దుర్నిమిత్తే మహోత్పాతేషు సత్సుచ ॥ ౧౪౩ ॥ ఆ
రాధనాఙ్గవైకల్యే గళితే చోత్సవాఙ్గకే । ప్రతిష్ఠాస్నపనాదీనామఙ్గ
వైకల్యసమ్భవే ॥ ౧౪౪ ॥ బిమ్బోపకరణాదీనామస్పృశ్యస్పర్శ
నాదికే । పూర్వోక్తేషు నిమిత్తేషు సర్వేషు మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧౪౫ ॥
శాన్తిహోమం ప్రకుర్వీత తత్తద్దోషప్రశాన్తయే । ప్రాసాదస్యాగ్ర
తో వాపి ప్రథమావరణాదికే ॥ ౧౪౬ ॥ తదర్థం మణ్టపం కుర్యాచ్చ
తుర్ద్వారసమన్వితమ్ । యద్వా పూర్వంతు తేవిప్రాగ్సుత్రచిన్మణ్టపా
దికే ॥ ౧౪౭ ॥ యాగార్థమన్దిరే వాపి పచనాలయ ఏవ వా । గోష్ఠా
గారాదికే వాపి ఉద్యానోపవనాదిషు ॥ ౧౪౮ ॥ ద్విహస్తమేకహ
స్తం వా వృత్తం వా చతురశ్రకమ్ । కుణ్డం ప్రకల్పయేద్యద్వా స్థణ్డిలే
హోమమాచరేత్ ॥ ౧౪౯ ॥ కుణ్డస్య దక్షిణే పార్శ్వే ధాన్యపీఠే

సలక్షణమ్ । సాపకుమ్భం సకరకం మహాకుమ్భం తు విన్యసేత్ ॥
శాన్తికుమ్భం చ తత్పార్శ్వే విన్యస్యేశుసలక్షణమ్ । కృత్వా మానస
యాగాన్తం కరశుద్ధ్యాదికం ద్విజాః ॥ ౭౫౧ ॥ పుణ్యాహం వాచ
యిత్వాథ సమ్భారాన్ప్రోక్షయేత్కృత్స్నశః । అర్ఘ్యాదీన్ పరికల్ప్యా
థ ద్వారార్చనపురస్సరమ్ ॥ ౭౫౨ ॥ మహాకుమ్భే యోగపీఠం
పరికల్ప్య యథావిధి । తత్రావాహ్య నృసింహం తు సర్వదోషప్రశా
న్తిదమ్ ॥ ౭౫౩ ॥ సకలీకృత్య విధివల్లయభోగాదికం క్రమాత్ । కృ
త్వాసనాదిభిర్భోగైర్హవిరన్తం సమర్చయేత్ ॥ ౭౫౪ ॥ సుదర్శనం
చ కరకే ప్రాగాదికలశేషు చ । వాసుదేవాదికాంశ్చేష్ట్వా ప్రభవా
ప్యయయోగతః ॥ ౭౫౫ ॥ శాన్తింపుష్టిం చ తుష్టిం చ శాన్తికుమ్భే
సమర్చయేత్ । కుణ్డం సంస్కృత్య తత్రాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥
తత్రాపి నృహరిం దేవం సమావాహ్య యథావిధి । సమిద్భిస్సప్తభి
శ్చాపి సన్తర్ప్యాథ స్వమన్త్రతః ॥ ౭౫౬ ॥ విశేషేణ హునేద్దోష
శాన్త్యర్థం మునిపుఙ్గవాః । ఓం క్ష్రౌం నమశ్చేతి మన్త్రసంయుక్తేనా
దితో ద్విజాః ॥ ౭౫౭ ॥ ఓం నమో భగవతే నారసింహాయేత్యనేన
తు । పతద్దోషం జహి జహి స్వాహేత్యన్తేన దేశికః ॥ ౭౫౯ ॥ మధ్వా
జ్యక్షీరసంమిశ్రాన్ సఫలాంస్తు తిలాన్ ద్విజాః । శతం సహస్రం వా
ష్టం వా యథాశక్త్యథవా హునేత్ ॥ ౭౬౦ ॥ పాలాశం ఖాదిరం చై
వ బిల్వమామ్రం తథా । అశ్వత్థప్లక్షన్యగ్రోధమపామార్గమిః ద్వి
జాః ॥ ౭౬౧ ॥ సమిధామష్టకం లిప్తం మధుక్షీరాన్వితైర్ఘృతైః ।
అష్టాక్షరేణ జుహుయాత్పృథగష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౭౬౨ ॥ ద్వాద
శాక్షరమన్త్రేణ కేవలాజ్యం హునేత్తథా । షడక్షరేణ మన్త్రేణ తి
లంపాజ్యం హునేచ్ఛతమ్ ॥ ౭౬౩ ॥ బీజాని విష్ణుగాయత్ర్యా
హుత్వా చాష్టోత్తరం శతమ్ । చరుం పురుషసూక్తేన జుహుయాద్దేశి
కోత్తమః ॥ ౭౬౪ ॥ కృత్వాథ స్విష్టకృద్ధోమం ప్రాయశ్చిత్తాహుతీ

స్తథా । నారసింహేన మన్త్రేణ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః ॥
సంపాతాజ్యం సమాదాయ సేచయేత్కుమ్భమధ్యతః । పునః కుం
భస్థితం దేవం సమభ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౧౬౬ ॥ శాన్తికుమ్భం తు
సంస్పృష్ట్వా బ్రాహ్మణైస్సహ దేశికః । నారసింహేన మన్త్రేణ శా
న్తిసూక్తైశ్చ మన్త్రయేత్ ॥ ౧౬౭ ॥ తతశ్చ ద్వారదేవేభ్యో బ
లిం దద్యాద్యథావిధి । ఏవం పూర్వదినే రాత్రౌ కృత్వా దేశికసత్త
మః ॥ ౧౬౮ ॥ పరేద్యుః ప్రాతరుత్థాయ కృతస్నానః కృతాహ్నికః ।
ఇష్ట్వా కుమ్భస్థితం దేవం సన్తర్ప్యాగ్నౌ యథావిధి ॥ ౧౬౯ ॥ ప్ర
త్యేకః పూర్వోదితైశ్చాపి అష్టావింశతిసఙ్ఖ్యయా । పూర్ణాహుతిం
చ కృత్వాథ విసృజ్యాగ్నిస్థితం విభుమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ విసృజ్య ద్వారదే
వాంశ్చ బలిదానపురస్సరమ్ । మహాకుమ్భం శాన్తికుమ్భం వాహ
యేద్ బ్రాహ్మణైస్సహ ॥ ౧౭౧ ॥ వేదఘోషైర్వాద్యఘోషైర్జ
యారవసమన్వితైః । ఆసాద్య దేవసదనం సమభ్యర్చ్య జగత్ప్రభుం ॥
పుంసూక్తేన మహాకుమ్భతోయేన ప్రోక్షయేద్విభుమ్ । శాన్తికుమ్భ
జలేనాథ దేవం వా మన్దిరాదికమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ సర్వోపకరణం వాపి
దూషితం దోషశాన్తయే । ప్రోక్షయేచ్ఛాన్తిసూక్తేన దోషశాన్తిర్భ
విష్యతి ॥ ౧౭౪ ॥ యజమానో గురుం పశ్చాత్తోషయేద్దక్షిణాదిభిః ।
సద్యః కాలేప వాహ్యేవం తత్తద్దోషానుసారతః ॥ ౧౭౫ ॥ శాన్తి
హోమం ప్రకుర్వీత సర్వదోషప్రశాన్తయే । కుమ్భార్చనం వినా వాపి
కేవలం హోమమాచరేత్ ॥ ౧౭౬ ॥ మహోత్సవాద్యుత్సవేషు ప్ర
తిష్ఠాస్నపనాదికే । తత్తత్కర్మాఙ్గభూతేఽగ్నౌ శాన్తిహోమం సమా
చరేత్ ॥ ౧౭౭ ॥ ఇతి సర్వం సమాఖ్యాతం కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛథ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్మునిశార్దూలసర్వశాస్త్రవిశారద । భగవతా తత్రతత్రైహ స్వయంవ్యక్తాదిభేదతః ॥ ౧ ॥ విశేషః కీర్తితః పూర్వం జీర్ణోద్ధారాదికర్మసు । కింకింభువిస్వయంవ్యక్తం మహాత్మ్యం తద్వ్యక్తీదృశమ్ ॥ ౨ ॥ తత్సర్వం విస్తరేణైవ ప్రకాశయ దయానిధే ॥

నారదః — స్వయంవ్యక్తాదిభేదంచ తన్మాహాత్మ్యంచకృత్స్నశః । ప్రవక్ష్యామిశృణుధ్వంతత్సావధానేనచేతసా ॥ ౩ ॥ క్షేత్రేషు పుష్కరాద్యేషు వాసుదేవో జగత్పతిః । స్వయంవ్యక్తింసముభ్యేత్య భక్తానాం హితకామ్యయా ॥ ౪ ॥ స్థితస్సన్నిహితో దేవస్స్వయంవ్యక్తోమునీశ్వరాః । క్షేత్రేషు కేషుచిద్దేవః స్థాపితో దేవతోత్తమైః ॥ తథైవ కేషుచిత్సిద్ధైః కేషాంచిదృషిపుఙ్గవైః । గన్ధర్వైశ్చాపియక్షైశ్చ తథావిద్యాధరోత్తమైః ॥ ౬ ॥ అసురైరాక్షసైశ్చైవ మనుజైర్దైత్యైశ్చ కేషుచిత్ । స్థాపితో విధివద్దేవస్సన్నిధత్తే జగత్ప్రభుః ॥ ౭ ॥ ఏవం భగవదాకారైర్నానాసంస్థానలక్షణైః । నానావిశేషరూపైశ్చ నానాకార్యవశేనతు ॥ ౮ ॥ విశ్వమాపూరితంసర్వం సర్వానుగ్రహకామ్యయా । భగవద్భక్తినిరతైర్మనుజైర్విప్రైః ప్రతిష్ఠితాత్ ॥ ౯ ॥ మాహాత్మ్యంస్యాద్దశగుణం రాక్షసేన్ద్రప్రతిష్ఠితే । తతశ్శతగుణం ప్రోక్తమసురైస్స్థాపితేవిభో ॥ ౧౦ ॥ సహస్రగుణితంప్రోక్తం విద్యాధరక్ళ్ప్తేద్విజాః । తతోదశగుణంవిప్రా మాహాత్మ్యం యక్షకల్పితే ॥ తతోదశగుణంప్రోక్తం గన్ధర్వైశ్చప్రతిష్ఠితే । అర్షకోటిగుణం ప్రోక్తం సిద్ధైర్దశగుణంతతః ॥ ౧౨ ॥ కోటికోటిగుణందివ్యే స్వయంవ్యక్తేమునీశ్వరాః । మాహాత్మ్యంస్యాదసఙ్ఖ్యాతమితిశాస్త్రేషు నిశ్చితమ్ ॥ ౧౩ ॥ తత్రాప్యద్ద్వేధా స్వయంవ్యక్తబిమ్బం భగవతో విభోః । సాలగ్రామశిలారూపైరితరైస్తు శిలాదిభిః ॥ ౧౪ ॥ ఉభయత్ర సమానంస్యాద్ధరేస్సాన్నిధ్యముత్తమమ్ । సాలగ్రామశిలాబిమ్బే తత్తన్మూర్తివినిర్ణయమ్ ॥ ౧౫ ॥ తత్తద్వ్యవస్థితైశ్చిహ్నైః

జ్ఞాత్వా కార్యం సమర్చనమ్ । క్షేత్రేషు పుష్కరాద్యేషు స్వయమేవ జగత్పతిః ॥ ౧౬ ॥ అర్చారూపేణావతీర్య వ్యక్తైశ్చక్రాదిలాఞ్ఛనైః । సమన్విత స్సన్నిధత్తే భక్తానాం హితకామ్యయా ॥ ౧౭ ॥ తత్తత్క్షేత్రస్థితాన్ దేవాన్ ప్రవక్ష్యామి మునీశ్వరాః । యజ్జ్ఞాత్వా మనుజో లోకే సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ॥ ౧౮ ॥ పుష్కరం క్షేత్రమాశ్రిత్య పుణ్డరీకాక్షసంజ్ఞయా । వాసుదేవస్తు భగవాన్నిత్యం సన్నిహితస్స్థితః ॥ ౧౯ ॥ ఏవం క్షేత్రవరే దివ్యే శ్రీరఙ్గే నైమిశాహ్వయే । క్షేత్రేష్వన్యేషు చ తథా వాసుదేవాదిసంజ్ఞయా ॥ ౨౦ ॥ చతుర్మూర్తిస్థితో దేవో లోకరక్షణహేతునా । కేశవః కేశినో లోకే కురుక్షేత్రాదిషు స్థితః ॥ ౨౧ ॥ నారాయణో మునిశ్రేష్ఠాః స్థితో నారాయణాచలే । మాధవో వేఙ్కటగిరౌ గోవిన్దః పురుషోత్తమః ॥ ౨౨ ॥ భూఘాగపదమాశ్రిత్య సంస్థితో నాభసాహ్వయే । స్థానే బృన్దావనాఖ్యేపి ద్విస్థైవ కమలోద్భవ ॥ ౨౩ ॥ విష్ణుర్లోభాపహేప్యద్రౌ స్థితో విష్ణుపదేపి చ । మన్దరాఖ్యం గిరిం చైవ ఆసాద్య మధుసూదనః ॥ ౨౪ ॥ భూతానామనుకంపార్థమవతీర్య చ సంస్థితః । యామునం జలమాశ్రిత్య దేవదేవస్త్రివిక్రమః ॥ ౨౫ ॥ స్థితః కమలసంభూత తరణిం సుగతిప్రదమ్ । మూర్త్యన్తరం వామనాఖ్యం సింహాద్రౌ కమలోద్భవ ॥ ౨౬ ॥ స్వసత్త్యా దేత్యపిశాన్తం భపినాం శోకశాన్తయే । నర్మదాఖ్యం హి చాక్రమ్య జలం పాపక్షయంకరమ్ ॥ ౨౭ ॥ శ్రీధరస్సంస్థితో దేవః కాష్ఠాలేపి శ్రియా సహ । హృషీకేశస్తు భగవాన్ సంస్థితో ప్యాత్మనాభువి ॥ ౨౮ ॥ ధరాధరేధ్వజాఖ్యే తు క్షేత్రే కుబ్జామ్రకేఽబ్జజ । పద్మనాభస్తు దేవేశ స్త్వవతీర్య చ సంస్థితః ॥ ౨౯ ॥ దక్షిణాం దిశమాశ్రిత్య సమీపే జలధిక్షితేః । గిరౌ రైవతకే విప్ర స్వసత్త్వా దేత్యవర్తతే ॥ దామోదరస్తు భగవాన్ హితార్థం భావితాత్మనామ్ । ఏభిర్మూర్త్యన్తరైస్సార్ధం మూర్తిభిర్విశ్వమన్దిరమ్ ॥ ౩౧ ॥ సమాక్రాన్తం ద్విజ

శ్రేష్ఠ అతో న్యేషాంచ సంస్థితిమ్ । నిబోధతు మహాబుద్ధే సావధానే
నచేతసా ॥ ౩౨ ॥ సిద్ధామరార్చితంవిద్ధి శ్వేతద్వీపేతు హంసరా
ట్ । మత్స్యాత్మా భగవానప్సు అశ్వాత్మా బడబాముఖె ॥ ౩౩ ॥ రసా
తలేతుకూర్మాత్మా విద్ధ్యాద్యంశ్చైతుపాఠకర । విజ్ఞాతవ్యోన్యగర్భా
త్మా పాపహాసర్వదేహినామ్ ॥ ౩౪ ॥ శూకరీయేనరూపేణ క్షేత్రె
తత్సంజ్ఞకేతువై । గాఙ్గెశుభజలెకూలె సురసిద్ధనిషెవితే ॥ ౩౫ ॥
హేమోత్తమాఙ్గద్యగ్గవో హేమశైలమహోన్తరె । సౌబన్ధనగిరావే
వం మీనవక్త్రిఃస్థితఃప్రభుః ॥ ౩౬ ॥ కృష్ణాశ్వేఽశ్వశిరాదేవఃక్షితిక్షే
త్రెశమార్చితే । లవణోదధిపర్యన్తె భూభాగే సిద్ధసేవితే ॥ ౩౭ ॥
కూర్మవక్త్రశ్చ భగవాన్ సంస్థితశ్శఙ్ఖచక్రధృక్ । నృహరిఃకన్యాశౌచె
తు ఉజ్జయిన్యాంమహిద్విజ ॥ ౩౮ ॥ విశాఖయూపసంజ్ఞెతు స్థానే
త్వెవంస్థితస్త్రిధా । కోకాముఖెవరాహంతు వారాహంఖనగోత్త
మె ॥ ౩౯ ॥ శ్రీకూర్మమాలెవిద్వైతస్తె కులకూష్మాపీఠనామకే । వామనస్స
ఖర్వమూర్తిశ్చ వైశ్వరూప్యేణసంస్థితః ॥ ౪౦ ॥ మధ్యదేశేతు గ
ఙ్గాయామ్మసురక్షేత్రెసుపాఠకర । యామునంకూలసంశ్రిత్య ప్రా
దుర్భావాన్తరంమహాత్ ॥ ౪౧ ॥ స్థితంత్రివిక్రమాఖ్యంయుత్త్రై
లోక్యాక్రాన్తవిగ్రహమ్ । నగోత్తమెమహేన్ద్రాఖ్యే పరశ్వథకరం
ద్విజ ॥ ౪౨ ॥ రామసంజ్ఞశ్చ భగవాన్ సంస్థితఃక్షత్రియాన్తకః ।
ధరాధరేచిత్రకూటెరక్షఃక్షయకరోమహాన్ ॥ ౪౩ ॥ సంస్థితశ్చా
పరోరామఃపద్మపత్రాయతేక్షణః । రామోన్యస్సీరపాణిర్వై యా
మునంభ్రామయన్ జలమ్ ॥ ౪౪ ॥ సంస్థితోమానుషీయేషు భూభా
గేషు శుభేషుచ । సాముద్రేపితతోద్వీపే ద్వారకాఖ్యేఽమరార్చి
తే ॥ ౪౫ ॥ వర్తతెభగవాన్ కృష్ణస్సర్వాత్మా పరమేశ్వరః । కలీర
విష్ణుశ్చ భగవాన్ స్తూయమానోద్విజైస్థితః ॥ ౪౬ ॥ సమాసాద్య

శ్రీకూర్మాలె

విపాశాంచ నదీంనియతమానసః । ధర్మమూర్తిర్మహాత్మా వై ధర్మారణ్యే
సురార్చితే ॥ ౪౭ ॥ అనుగ్రహాపరస్త్వస్తే లోకానాం లోకపూజి
తః । నరసఙ్జ్ఞో జగన్నాథ సిద్ధైస్సంపూజితేషు చ ॥ ౪౮ ॥ భూభా
గేషు చరమేష్వపి నిత్యం సన్నిహితస్థితః । గిరౌ గోవర్ధనాఖ్యే తు దే
వస్సర్వేశ్వరో హరిః ॥ ౪౯ ॥ సంస్థితః పూజితే స్థానే గవాంనిష్క్రి
యాః శతేషు చ । సాలగ్రామే చ భగవాన్ రాజేన్ద్రాఖ్యేవ వేద్విజ ॥ ౫౦ ॥
తత్రైవ వసుధాం శేవ స్థితో దేవవృతాభిధే । కృష్ణాపరశ్చతుర్మూర్తిరవ
తీర్య ధరాతలే ॥ ౫౧ ॥ స్థితస్సిన్ధారకే విప్ర మోచయన్ మనుష్యతా
జ్ఞానాన్ । శ్వేతద్వీపే కురుక్షేత్రే హిమవన్తాచలే ద్విజ ॥ ౫౨ ॥ వేది
కాయాం నపిశటే విశ్వరూపస్థితః ప్రభుః । క్షీరోదధౌ పద్మనాభశ్శేషా
హిశయనో హరిః ॥ ౫౩ ॥ స్థితో నన్దబ్జసంభూత యస్మాచ్చేదం పితా
మహ । చతుర్ధారూపమాశ్రిత్య విశ్వేస్మిన్ సైవ వర్తతే ॥ ౫౪ ॥ హి
తాయ సర్వలోకానాం యథావదవధారయ । ఆసాద్య శయనం బ్ర
హ్మన్ పాతాళతలసంస్థితః ॥ ౫౫ ॥ వటమూలాయ చాగ్నేయం యోఽ
స్మై సంహారతే జగత్ । వటమూలం సమాశ్రిత్య ప్రయాగే సురపూజి
తే ॥ ౫౬ ॥ జగదేకార్ణవం కృత్వా దివ్యమాసాద్య పాదపమ్ । సన్తి
ష్ఠతే స భగవాన్ తస్మిన్ తే రక్షితౌ ద్విజ ॥ ౫౭ ॥ న్యగ్రోధశాయినం
చైవ ధ్యాయేద్దివ్యగతిప్రదమ్ । హిమాచలైకదేశే తు తుఙ్గేవై భృగు
సంజ్ఞకే ॥ ౫౮ ॥ మధుకైటభమాథీచ సంస్థితస్సోవనీతలే । క్షీరోద
కక్షీం క్షేత్రే సురాసురనిషేవితే ॥ ౫౯ ॥ మన్దరాద్రికరో దేవో వర్త
తే దేవపూజితః । తత్రైవామృతజిద్దేవస్సంస్థితస్సిద్ధసేవితః ॥ ౬౦ ॥
కాన్తారూపధరశ్చైవ సుధాకలశధృక్ప్రభుః । సిద్ధానాంచ మునీ
నాంచ దేవానాం మృత్యుజిత్ స్థితః ॥ ౬౧ ॥ ద్విధాకర్తా గణో వే
తో దేవో గరుడవాహనః । సాలవృక్షభుజోద్దేశే సాలగ్రామే స్థితో
విభుః ॥ ౬౨ ॥ త్రికూటగిరిపృష్ఠే తు గమ్యే గగనచారిణామ్ ।

గజోద్ధృతిచ్ఛలేనైవ అప్రమేయాఖ్యయా స్థితః ॥ ౬౩ ॥ శ్వేతద్వీప
పతిర్దేవ అవతీర్య చ సంస్థితః । గఙ్గాసముద్రసంయోగే క్షిత్యుద్దేశే
మనోరమే ॥ ౬౪ ॥ యజ్ఞభుగ్భగవాన్ దేవో నైమిశే సిద్ధపూజితే ।
సైన్ధవారణ్యమాశ్రిత్య అనన్తో భగవాన్ స్థితః ॥ ౬౫ ॥ శార్ఙ్గపా
ణిస్తు దేవేశో దణ్డకారణ్యసంజ్ఞకే । ఉత్పలావర్తకే దేశే శౌరిసం
జ్ఞోఽచ్యుతస్థితః ॥ ౬౬ ॥ క్షితౌ సముద్రబన్ధే బ్చైస్వక్షమే సిద్ధసేవితే ।
జ్ఞానోపదేష్టా భగవాన్ సంస్థితో దుఃఖశాన్తయే ॥ ౬౭ ॥ ఆపాద్య
సూకరక్షేత్రం దేవో గరుడవాహనః । సంస్థితో గరుడారూఢః పారి
జాతకరాజితః ॥ ౬౮ ॥ సిద్ధైస్సురగణైస్సార్ధం గగనే చాపి పా
వర । దేవదేవేశనామ్నాథ హస్తిపర్వతమస్తకే ॥ ౬౯ ॥ ఏకదే
శం సమాసాద్య సర్వస్య వరదస్థితః । మాల్యోదపాణిర్వైకుణ్ఠో
మాగధాయాం మహామతే ॥ ౭౦ ॥ ఉడ్డీయపుణ్యభూభాగే సంస్థి
తః పురుషోత్తమః । అచిన్త్యాత్మాథ భగవాన్ పర్వతే గన్ధమాదనే ॥
శిపివిష్టాఖ్యయా దేశే శిపివిష్టావృతస్థితః । ప్రాక్సముద్రాపయా
నేతు భూభాగే శుభలక్షణే ॥ ౭౧ ॥ కాపిలీం మూర్తిమాపాద్య వా
సుదేవస్థితః ప్రభుః । అవతీర్య స్వసత్త్వాచ్చ బ్రహ్మసంజ్ఞః ప్రజాపతిః ॥
మణిబద్ధం సమాసాద్య నిత్యం సన్నిహితస్థితః । మగధామణ్డలే విప్ర
మహాబోధధరా*శ్రయః ॥ ౭౨ ॥ సంస్థితో లోకనాథాత్మా దేవదేవో
జనార్దనః । దేవదక్షిణగాక్ష్ణో వై యోఽభిమానతనుర్ద్విజ ॥ ౭౩ ॥ సూ
ర్యసంజ్ఞస్తు భగవాన్ హేమశైలోపరిస్థితః । అచ్యుతే వామనేత్రే
తు యోఽభిమానతనుర్విభుః ॥ ౭౪ ॥ భగవాన్ సోమసంజ్ఞస్తు సో
మతీర్థాశ్రమేపి చ । అగ్నిస్వరూపమజితం సంస్థితం బాడబానలే ॥
వస్వాత్మా§భగవాన్ విప్ర భాసతేత్వసురాన్తకృత్ । విష్ణునామ్నా
పునర్దేవ స్తన్వనేకాయుధమణ్డితః ॥ ౭౫ ॥ జయాఖ్యయోజ్జయిన్యాం

* శ్రుతః § గగనే విప్ర

వై స్థితః పాపజయో నృణామ్ । కాశ్మీరమణ్డలే పుణ్యే క్షేత్రే చక్రధరాభిధే ॥ ౭౯ ॥ చక్రపాణిస్తు భగవాన్ భక్తానాం మోక్షదస్థితః । సుకోత్తమాభిధానం చ గదాపాణింతు సౌపరః ॥ ౮౦ ॥ సదాసన్నిహితం విద్ధి గఙ్గాద్వారే సురైస్సహ । చతుర్భుజశ్చతుర్మూర్తిశ్చతుర్వక్త్రశ్చతుర్గతిః ॥ ౮౧ ॥ స్థితః పిణ్డారకే దేవో విష్వక్సేనస్సనాతనః । శుభమాసాద్య భూభాగం ప్రాగ్జ్యోతిషపురే తథా ॥ ౮౨ ॥ దేవం విశ్వేశ్వరాఖ్యం చ స్థితమైశ్వర్యస్వగోచరాత్ । పాతత్రవాభిధక్షేత్రే సిద్ధవిద్యాధరాన్వితే ॥ ౮౩ ॥ స్వామిసంజ్ఞో జగన్నాథః స్థితో మన్దాకినీతటే । భద్రాత్రికే మహాయోగే ధ్యాయినామపవర్గదః ॥ ధరాతలే నృసింహాఖ్యే దేవికాయాస్తటాశ్రితే । రిపుక్షయాఖ్యయా విప్ర దేవస్సర్వేశ్వరస్థితః ॥ ౮౫ ॥ శఙ్కరాఖ్యేతు భూభాగే సర్వదేవనిషేవితే । జ్ఞానమూర్తిర్జగన్నాథస్సంస్థితశ్శుభకృన్నృణామ్ ॥ ౮౬ ॥ పృథివ్యాంతు పితృక్షేత్రే మోచయన్నృణత్రయాత్ । జనార్దనాఖ్యయా బ్రహ్మన్ విశ్వాత్మా భగవాన్ స్థితః ॥ ౮౭ ॥ ఏతేవతారాస్సకథితా లోకతస్సకమలోద్భవ । ఏభిః క్షితితలం వ్యాప్తం పౌనః పున్యేన చ స్వయమ్ ॥ ౮౮ ॥ సంసారిణాం జనానాంతు అనుగ్రహార్థయాబ్జజ । సఙ్కీర్తనమగమ్యానాం త్రిసన్ధ్యం నిత్యమాచరేత్ ॥ ౮౯ ॥ మతించ క్రైచ గమ్యానాం సేవనే దర్శనేపి చ । మ్లేచ్ఛానాం తేషు దేశేషు క్షితౌ క్షేత్రాదయో హియే ॥ ౯౦ ॥ సాఙ్కర్యపరిహారేణ గ్రస్తవ్యాస్తే సదైవహి । ఋషిభిస్సామరైస్సిద్ధైస్స్వాశ్రమేషు మహత్సుచ ॥ ౯౧ ॥ జలాశయేషు పుణ్యేషు పృథివ్యాం వివిధేషు చ । సర్వే భగవదాకారా విభవవ్యూహలక్షణాః ॥ ౯౨ ॥ ఉక్తాగతాశ్చ యేచాన్యే సముత్పన్నాః పృథివ్యాస్స్వయమ్ । ప్రతిష్ఠితాశ్చ విధివన్మనుష్యైస్సత్యవిక్రమాః ॥ ౯౩ ॥ స్థిత్యా నానాప్రకారాయే భూతధవ్యాదికాఖ్యయా । సౌమ్యాగ్నేయోభయాఖ్యేన సన్నివేశవశేన వై ॥

లీలారుచిమయేనైవ చిత్తసౌఖ్యప్రదేనచ । భుజాద్యాయుధసద్భావ కేతుభేదేన వైసహ ॥ ౯౫ ॥ అలఙ్కృతంచ భూభాగం మనుజైస్త్వ వమేవహి । భక్తైరనుగృహీతైశ్చ సిద్ధాద్యైశ్చ యథోదితమ్ ॥౯౬॥ ఆదిదేవాదయశ్చైతే తత్త్వేశాస్సముదీరితాః । పరస్మిన్ భగవత్తత్త్వే §తత్త్వభేదేనవ్యవస్థితాః ॥ ౯౭ ॥ సూర్యస్యరశ్మయోయద్వద్వహ్నేర్చిగణాయథా । జలధేరూర్మయోయద్వత్తద్వదేవాబ్జసమ్భవ ॥ చిత్స్వరూపాహ్యనిత్యశుద్ధా వ్యాపకాఃపరమేశ్వరాః । తత్స్వరూపం సమాశ్రిత్య జ్ఞానాద్యైస్సముదాహృతాః ॥ ౯౯ ॥ అణిమాద్యష్టకోపేతాస్సంస్థితాస్స్వాత్మనాతువై । అధ్వావనిషుసర్వాసు నిత్యం కుర్వన్తి సన్నిధిమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ ముక్తయే సర్వభూతానాం విశేషేణతువైభువి । ఆవిశ్చప్రభవాత్కాలాదారభ్యప్రళయావధి ॥ ౧౦౨ ॥ క్షేత్రేషు తీర్థతీరేషు శబ్దబ్రహ్మమయాత్మనా । సామాన్యేనాపి మన్త్రేణ తద్విచక్తే నభాత్మనా ॥ ౧౦౩ ॥ తతోవ్యక్తేతరం రూపమాశ్రయన్తిచ పార్థివమ్ । హితార్థం సర్వలోకానామవతీర్ణమనశ్వరమ్ ॥ జగత్యయత్నాఖ్యాయామత్రసిద్ధ్యన్తియోగినః । కాలాన్తరేణవ్యక్తీనాం మజ్జనం జాయతే యది ॥ ౧౦౫ ॥ సన్నిధిం శక్తిభావేన నిత్యంకుర్వన్తి తత్రచ । యోగేశ్వరామరాస్సిద్ధాఃస్మృత్వాకారం గణాత్మకమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ శైలమృద్దారుధాతూత్థాం వ్యక్తిం సంస్థాపయన్తిచ । యత్రానువేధంకురుతే మన్త్రశక్తిధరాస్తుయే ॥ ౧౦౭ ॥ యేవాచ్యుతీయనామ్నావై యద్యత్ స్థానాన్తరం స్మృతమ్ । సన్నిధిస్తత్రవైరూపాశ్శబ్దమూర్తిధరస్యచ ॥ ౧౦౮ ॥ భిన్నాత్మనాం*స్వయంవ్యక్తరూపేష్వవ్యక్తకేషుచ । సన్నిరుద్ధేషుమన్త్రేషు ఇచ్ఛాశక్తిగతేషుచ ॥ ౧౦౯ ॥ ఆకారాస్సన్నివేశాశ్చ పారమేశ్వరమవ్యథా । అన్యథావై జగత్యస్మిన్ ఖ్యాతాఖ్యాతంచ శాశ్వతమ్ ॥

§ తత్త్వభేదే వ్యవస్థితాః　　* స్వయంవ్యక్తి

ఏవమాయతనానాం చ నిత్యత్వం సంప్రకాశితమ్ । అనాదిత్వమసఙ్ఖ్యం చ మహత్త్వమపి పౌష్కర ॥ ౧౧౧ ॥ ఏవం క్షేత్రస్థితా మూర్తిభేదాస్స్వయంవ్యక్తాః ప్రకీర్తితాః । క్షేత్రేష్వేతేషు యోగీన్ద్రాస్సారభూతం చతుష్టయమ్ ॥ ౧౧౨ ॥ శ్రీరఙ్గం వేఙ్కటాద్రిశ్చ హస్తిశైలస్త్వనన్తరమ్ । తతో నారాయణాద్రిశ్చ మమ ధామచతుష్టయమ్ ॥౧౧౩॥ ఏవముక్తం భగవతా సాక్షాన్నారాయణేన హి । అస్మిన్ క్షేత్రే చతుష్కేషు సంస్థితం పురుషోత్తమమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ మహాభక్తిసమాయుక్తాస్సేవన్తే యే నరోత్తమాః । సర్వక్షేత్రస్థితా దేవాస్సేవితాస్తైర్న సంశయః ॥ ౧౧౫ ॥ మునయః — భగవన్మునిశార్దూల సర్వజ్ఞ వదతాం వర । నారాయణాద్రిమాహాత్మ్యం శ్రోతుమిచ్ఛామహే వయమ్ ॥ ఇహ నారాయణస్యైవ ధ్యానమారాధనాదికమ్ । కథితం హి త్వయా పూర్వం స తు నారాయణో హరిః ॥ ౧౧౭ ॥ కథం ప్రాప్తో గిరివరం మహాత్మా తస్య కీర్తయ । తత్సర్వం విస్తరేణైవ వదస్వ వదతాం వర ॥ నారదః — సాధుపృష్టం మహాభాగాః భవద్భిర్మునిపుఙ్గవాః । నారాయణాచలస్థస్య హరేర్మాహాత్మ్యముత్తమమ్ ॥ ౧౧౯ ॥ సఙ్క్షేపేణ ప్రవక్ష్యామి శృణుధ్వమవధానతః । ఆదౌ నారాయణశ్శ్రీమాన్ స్వస్య నాభిసరోరుహాత్ ॥ ౧౨౦ ॥ చతుర్ముఖం సముత్పాద్య సర్వసంసారసంసర్గిణమ్ । వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞం కృత్వా తం పురుషోత్తమః ॥ సృష్టౌ నియోజ్య బ్రహ్మాణం తతస్త్వన్తర్హితోఽభవత్ । తస్మిన్నన్తర్హితే దేవే విపర్యస్తమతిర్విధిః ॥ ౧౨౨ ॥ ఇతికర్తవ్యతామూఢో బభూవోద్విగ్నమానసః । తదాసౌ తప ఆతిష్ఠద్ద్రష్టుకామో జగత్పతిమ్ ॥ బహుకాలేష్వతీతేషు తపస్యాసే పితామహే । ఆవిరాస జగన్నాథో బ్రహ్మణః పురతో ద్విజాః ॥ ౧౨౪ ॥ తం దృష్ట్వా కమలాకాన్తం పరమాశ్చర్యసంయుతః । తుష్టావ వివిధైస్స్తోత్రైశ్శ్రుతిసిద్ధైశ్చతుర్ముఖః ॥౧౨౫॥ తేన స్తుతో జగద్ధాతా కరుణాపూర్ణమానసః । బ్రహ్మాణం

సమువాచేదం మేఘగమ్భీరయాగిరా ॥ ౧౨౭ ॥ త్వయా వత్స
కుతస్త్వేవం తపస్తప్తం సుదుస్తరమ్ । తుష్టోఽహం తపసా తేద్య కిం
తవాభీప్సితంవద ॥ ౧౨౮ ॥ బ్రహ్మా — నాన్యదస్తిఫలందేవభవతో
దర్శనాదృతే । త్వయానియోజితోహంహి జగత్స్రష్టుంపురావిభో ॥
స్రష్టుంజగదిదంసర్వం కాశక్తిర్మమమాధవ । అతోఽపాయం సమాచ
క్ష్వ కరుణామృతవారిధే ॥ ౧౨౯ ॥ ఇత్యుక్తో బ్రహ్మణా దేవో మన్త్ర
మష్టాక్షరంపరమ్ । తస్యోపదిశ్య భగవాన్ తదర్థాంశ్చ విశేషతః ॥
అష్టాక్షరమిమంమన్త్రం సన్తతం హృది చిన్తయన్ । మన్త్రస్యాస్య
ప్రభావేన జగత్స్రష్టుంత్వమర్హసి ॥ ౧౩౦ ॥ సర్గకర్మణిసంవృత్తే
మత్తన్మన్త్రప్రభావతః । ఆవిర్భవిష్యతిపురస్సాక్షాన్నారాయణోవిభుః ॥
సమభ్యర్చ్యయదేవేశం మన్త్రేణానేన పఙ్కజ । తతస్త్వదధికారా
న్తే ముక్తస్సం ప్రాప్స్యసిధ్రువమ్ ॥ ౧౩౩ ॥ ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధేదేవ
స్తతస్తుష్టశ్చతుర్ముఖః । జపమానోమహామన్త్రం చేతనాచేతనాత్మ
కమ్ ॥ ౧౩౪ ॥ సృష్ట్వాజగదిదంసర్వం విరిఞ్చిర్మునిపుఙ్గవాః । నారా
యణం ద్రష్టుకామస్తపస్తేపేసుదుస్తరమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ ఆవిరాసీత్తతో
దివ్యం విమానం శుభలక్షణమ్ । శ్రీవైకుణ్ఠాచ్చతుర్వక్త్రతపఃఫలమి
వాచ్ఛితమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ అనేకకోటిమార్తాణ్డవిలసత్తైజసావృతమ్ ।
అనన్తవిహగేశానవిష్వక్సేనపురోగమమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ శ్రియా సుద
ర్శనేనాపి పార్శ్వయోస్సమనుద్రితమ్ । కుముదాద్యైఃపరివృతం స
ర్వావయవశోభితమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ వృత్తాకారంశుభకరం సర్వాల
ఙ్కారశోభితమ్ । తందృష్ట్వాసహసోత్థాయ సన్తుష్టఃకమలాసనః ॥
ఫుల్లకాఞ్చితసర్వాఙ్గస్సన్తోషోద్భ్రాన్తలోచనః । ప్రణమ్యప్రాఞ్జ
లిస్స్థిత్వా విమానమవలోకయత్ ॥ ౧౪౦ ॥ పీఠాద్యేషుశిఖాన్తేషు
విమానావయవేషు చ । భూరాద్యం సత్యపర్యన్తం లోకానాం
సప్తకంక్రమాత్ ॥ ౧౪౧ ॥ అధ్వనాం భువనాధ్వాదిషట్కానాం వర్ణాధ్వ

పశ్చిమమ్ । ధరాదిపురుషాన్తంచ తత్త్వబృన్దం మునీశ్వరాః ॥ ౧౪౫ ॥
సత్త్వారూపమవస్థాయ సంస్థితం సన్దదర్శహ । తతస్తు దేవతాబృన్దం
క్రమేణసమలోకయత్ ॥ ౧౪౬ ॥ ఘటాధారశిలాధస్తాదనన్తమమి
తద్యుతిమ్ । చక్రం తదూర్ధ్వేపామర్థ్యశక్తించాపిశిలాన్తరే॥౧౪౭॥
మన్త్రనాథం మధ్యకుమ్భే ప్రాగాదికలశాష్టకే । వాసుదేవాది
కాంశ్చైవ ప్రభవావ్యయయోగతః ॥౧౪౮॥ * సంస్థితాన్ తత్ప్రధా
నేషు మధ్యాదీశదిగన్తిమమ్ । జ్ఞానభావాదికానాంచ శక్తీనాం న
వకంక్రమాత్ ॥ ౧౪౯ ॥ ధర్మాదీనామష్టకంచ తథాపాదశిలాష్టకే ।
అకారాదిక్షకారాన్తం వర్ణచక్రం తదన్తరే ॥ ౧౫౦ ॥ సర్వాధార
మయంచక్రం శాఖామూలం సమాశ్రితమ్ । జ్ఞానక్రియాత్మకేతత్వే
శాఖయోఽపరమేశ్వరమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ ఆద్యంహుమ్యదుమ్బరసోర్ధ్వే
తత్పృష్ఠే ధర్మమేవచ । కవాటయోఽస్తుకాలాగ్నిం వరుణంచమునీ
శ్వరాః ॥ ౧౫౨ ॥ శఙ్ఖపద్మనిధీచైవ తదగ్రద్వారపార్శ్వయోః । త
తోజఙ్ఘాసమూహేతు తత్రైవాన్తరభూమిషు ॥ ౧౫౩ ॥ కాలాదివ
సుధాంతాంశ్చ భావోపకరణామరాన్ । జఙ్ఘాగ్రే కేశవాదీనాం
ద్విషట్కం ప్రస్తరస్థతె ॥ ౧౫౪ ॥ చక్రాద్యాయుధసఙ్ఘంచ సత్త్వా
రూపేణసంస్థితమ్ । నాసాచతుష్కస్థానేషు వరాహాదిచతుష్టయం॥
సశక్తికంతువత్రైర్వ్యూభషితేవేదికాతలె । సుదర్శనం శిఖాకుం
భె వాసుదేవం పరాత్పరమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ తదగ్రదేశే హేతీశం సూ
ర్యకోటిసమప్రభమ్ । సర్వలోకమయంవిష్ణుస్సకలాధ్వమయంత
థా ॥ ౧౫౬ ॥ సర్వతత్త్వమయంచైవ సర్వదేవమయంతథా । ఆనన్ద
మయసంజ్ఞంతద్విమానం కమలాసనః ॥ ౧౫౭ ॥ ఏవంక్రమేణావ
లోక్య ప్రణిపత్యపునఃపునః । తథాప్రదక్షిణీకృత్య విష్వక్సేనాభ్య
నుజ్ఞయా ॥ ౧౫౮ ॥ విమానాన్తస్సంప్రవిశ్య జపన్నష్టాక్షరం మను

* సంస్థితాన్ తద్విధానేషు

మ్ । అథ్యన్తరేవిమానస్య గర్భభూమౌతు మధ్యతః ॥ ౧౬౦ ॥
సరసీరుహమాస్థాయ సంస్థితంపురుషోత్తమమ్ । పారివృఢ్యలసన్దోహ
విలసద్దివ్యవిగ్రహమ్ ॥౧౬౧॥ సర్వదేవమయందేవం సర్వేషాం తేజ
సాన్నిధిమ్ । సర్వలక్షణసంపూర్ణం సర్వజ్ఞాదిగుణైర్యుతమ్॥౧౬౨॥
వపుషాసున్దరేణైవ దివ్యేనావిషయేణచ । ముఖ్యన్తమనిశం దె
హేదాలోకం జ్ఞానలక్షణమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ ప్రయత్నేనవినాజ్ఞానవాశ
కృద్ధాయినాంమహత్ । ఘనకుఞ్చితనీలాళిదళితాఞ్జనసన్నిభైః ।
కర్పూరధూసరైర్దివ్యైఃపుష్పసంవలితాన్తరైః । కిరీటమకుటాకా
న్తైశ్శోభితంస్వశిరోరుహైః ॥ ౧౬౪ ॥ బాలచన్ద్రప్రతీకాశఫాలో
ద్యత్తిలకోజ్జ్వలమ్ । సుభ్రువం సునసంశాన్తం సవిలాసస్మితాధరమ్॥
కిఞ్చిదారక్తగోక్షీర శుద్ధనీలాబ్జలోచనమ్ । శీతలైర్దృష్టిపాతైస్తు జ
గదాప్యాయకారిణమ్ ॥ ౧౬౫ ॥ విలసద్గణ్డఫలకం శ్రవణోజ్జ్వలకు
ణ్డలమ్ । ముఖసౌన్దర్యనిష్యన్ద చుబుకస్థలశోభితమ్ ॥ ౧౬౬ ॥ విక
చపఙ్కజ శరచ్చన్ద్ర విలసన్ముఖమణ్డలమ్ । కమ్బుగ్రీవం పీవరాంసం దీ
ర్ఘబాహుంమహోరసమ్ ॥ ౧౭౦ ॥ చతుర్భుజముదారాఙ్గం విలస
త్పాణిపఙ్కజమ్ । పీతకౌశేయవసనం నిమ్ననాభిం తనూదరమ్ ॥
చారూరుయుగళంచారు జఙ్ఘాద్వితయముజ్జ్వలైః । మణినూపురభూ
షాద్యైర్విలసత్పదపఙ్కజమ్ ॥ ౧౭౨ ॥ దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గం ది
వ్యామ్బరధరంతథా । దివ్యస్రగ్వేష్టనోపేతం దివ్యాలఙ్కారమణ్డి
తమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ అనేకరత్నఖచితకిరీటమకుటోజ్జ్వలమ్ । కౌస్తుభేనో
రసిస్థేన శ్రీవత్సేనాప్యలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ రత్నకాఞ్చనసమ్యుక్తా
యుక్తయావనమాలయా । సబ్రహ్మసూత్రయాచైవ శోభితం పరమే
శ్వరమ్ ॥ ౧౭౫ ॥ ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భీతానామభయప్రదమ్ ।
శ్రోణీతటనివిష్టేన వామహస్తేనలీలయా ॥ ౧౭౬ ॥ ధ్రియమాణం
గదాంగుర్వీం నిషణ్ణాం ధరణీతలె । పశ్చాద్దక్షిణహస్తేన చక్రం శా

లానలమ్యేతి ॥౧౭౭॥ ప్రణవధ్వనిగర్భంతు హిమాద్రిశతశోఽధికమ్ । శఙ్ఖం వామకరేణాపి దధానమతులప్రభమ్ ॥ ౧౭౮ ॥ స్వదేహతేజస్సంభూత జ్వాలామణ్డలమధ్యగమ్ । కరుణాపూర్ణహృదయం జగముద్ధరణోద్యతమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ అభిన్నపూర్ణషాడ్గుణ్యవిభవేనోపబృహ్మితమ్ । యోగిధ్యేయమజన్నిత్యం జగజ్జన్మాదికారణమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ సాక్షాల్లక్ష్మీపతిం దేవం నారాయణమనామయమ్ । దృష్ట్వా ప్రహృష్టహృదయః ప్రణిపత్య ముహుర్ముహుః ॥ ౧౮౧ ॥ తుష్టావ కమలాసానం స్తోత్రై ర్నానావిధైర్విధిః । తతస్తత్ స్తోత్రసన్తుష్టో నారాయణ ఉదారధీః ॥ ౧౮౨ ॥ పితామహమువాచేదం మేఘగమ్భీరయా గిరా । సన్తుష్టస్తవసా తేహమష్టాక్షరపరాయణ ॥ ౧౮౩ ॥ సమభ్యర్చ్యయమామత్రయుగానామయుతం విధే । తతో భువం గమిష్యామి కేనచిత్కారణేన తు ॥ ౧౮౪ ॥ ఇత్యుక్తస్స చతుర్వక్త్రో హర్షేణ మహతాన్వితః । విమానం తత్సమాదాయ స్థాపయిత్వా నిజే గృహే । సాత్వతోక్తవిధానేన మనునాష్టాక్షరేణ తు । పూజయామాస విధివద్భోగై ర్నానావిధైర్విభుమ్ ॥ ౧౮౬ ॥ ఏవం బహుషు కాలేషు వ్యతీతేషు మునీశ్వరాః । సనత్కుమారో యోగీన్ద్రః కదాచిత్క్షీరసాగరాత్ ॥ ౧౮౭ ॥ సత్యలోకం సమాసాద్య తత్ర నారాయణం ప్రభుమ్ । దృష్ట్వా శ్రియా సమోపేతం సర్వచిత్తాపహారిణమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ ప్రణమ్య ప్రాఞ్జలి స్తిష్ఠన్నువాచేదం చతుర్ముఖమ్ । భవాన్ గురుః పితా చాసి మమ వాత్సల్యవారిధే ॥ ౧౮౯ ॥ త్వత్తో నాన్యో నాస్తి మే లోకే గతిస్సర్వార్థదాయక । ఇయన్తం కాలమీశోఽయం శ్రీమాన్నారాయణో విభుః ॥ ౧౯౦ ॥ భవతారాధితస్సమ్యగ్భోగై ర్నానావిధైరపి । అద్యాహం యష్టుమిచ్ఛామి భవదారాధితం విభుమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ నారాయణం జగన్నాథం దాతుమర్హసి మే పితః । ఇతి సంప్రార్థితో బ్రహ్మా పుత్రవాత్సల్యవానపి ॥ ౧౯౨ ॥ విప్రయోగభియావిష్టశ్చిన్తాపరవ

శో భవత్ । తదా నారాయణశ్శ్రీమాన్ చిన్తావ్యాకులమానసమ్ ॥ దృష్ట్వాబ్జసమ్భవం ప్రీత్యా వాక్యమేతదువాచహ । చిన్తాం జహి మహాబుద్ధే విశ్లేషాన్మమ పద్మజ ॥ ౧౯౪ ॥ అర్చాన్తరమిదం మేపి దదామి తవ సంప్రతి । మామాదాయ మునీన్ద్రోఽయం సంప్రాప్య ధరణీతలమ్ ॥ ౧౯౫ ॥ సంస్థాప్య పూజయేన్నిత్యం పద్మకూటాభిధే గిరౌ । యత్ర మాం ద్రష్టుమనిశం తపస్యన్తి మునీశ్వరాః ॥ ౧౯౬ ॥ ఇత్యుక్త్వా భగవాన్ దేవో రూపం స్వం హృదయోద్భవమ్ । శ్రియా పుష్ట్యా చ సహితం ప్రాయచ్ఛద్బ్రహ్మణే తదా ॥ ౧౯౭ ॥ పితామహస్తదాదాయ రూపం శ్రీపుష్టిసంయుతమ్ । అభ్యర్చయద్విశేషేణ భోగైర్విస్మితమానసః ॥ ౧౯౮ ॥ తతస్సనత్కుమారం తమాహూయ కమలోద్భవః । సన్తోషోత్ఫుల్లనయనః ప్రోవాచేత్థం మునీశ్వరాః ॥ ౧౯౯ ॥ సనత్కుమార హే వత్స సత్పుత్రోఽసి భవాన్మమ । పాత్వాన్నారాయణో దేవో యతస్సానుగ్రహస్త్వయి ॥ ౨౦౦ ॥ ఇత్యుక్త్వాథ మునీన్ద్రాయ దివ్యశాస్త్రోత్కరం పునమ్ । ఉపదిశ్య తదర్థాంశ్చ తథా సాత్వతసంజ్ఞకమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ మహోపనిషదం తన్త్రం గ్రాహయామాస యోగినమ్ । యో మూలవేదో విఖ్యాతస్సాదృక్తస్మాత్ప్రసృతమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ సిద్ధిమోక్షప్రదం విప్రాస్సర్వశాస్త్రార్థగర్భితమ్ । యత్ర శాన్తతరం వ్యూహం శాన్తోదితమనన్తరమ్ ॥ సుషుప్తిసంజ్ఞం స్వప్నాఖ్యం జాగ్రద్వ్యూహం యథోదితమ్ । మూర్త్యన్తరం కేశవాద్యం ప్రాదుర్భావాన్తరం తథా ॥ ౨౦౪ ॥ హృత్పద్మపద్మపీఠాదౌ లక్ష్మీపుష్ట్యాదిశక్తిభిః । లాఞ్ఛనైశ్శఙ్ఖచక్రాద్యైర్గరుడప్రముఖైరపి ॥ ౨౦౫ ॥ భూతసిద్ధాదిభిశ్చాస్త్రపర్యన్తైశ్చ పూజనంహితమ్ । విశ్వతారా నృసింహస్య దీక్షాపూర్వం తథాపరమ్ ॥ ౨౦౬ ॥ విభవవ్యూహసూక్ష్మాఖ్యమధికారం యథాక్రమమ్ । సమయీపుత్రకాదీనాం చతుర్ణామభిషేచనమ్ ॥ ౨౦౭ ॥

తత్రైవ సముదాచారం మూర్తీనాం స్థాపనక్రమః । మన్త్రమణ్డల
ముద్రాణాం కుణ్డాదీనాం చ లక్షణమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ యత్ర ప్రోక్తం
భగవతా లోకోజ్జీవనహేతునా । తదర్థాంశోపదిశ్యాథ తత్ప్ర
శ్నం చ న్యవర్ణయత్ ॥ ౨౦౯ ॥ ఇదం హి సాత్వతం తన్త్రం వాసు
దేవాజ్జగత్ప్రభోః । సఙ్కర్షణేన సంప్రాప్తం తస్మాత్సఙ్కర్షణా
న్మునే ॥ ౨౧౦ ॥ ప్రద్యుమ్నాఖ్యేన సంప్రాప్తమనిరుద్ధేన వై తతః ।
అనిరుద్ధాన్మయా ప్రాప్తం మత్తో రుద్రాదిభిస్తథా ॥ ౨౧౧ ॥ సర్వే
షు దివ్యశాస్త్రేషు నాస్త్యస్మాదధికం మునే । యథా సర్వేషు మ
న్త్రేషు నాస్తి చాష్టాక్షరాత్పరమ్ ॥ ౨౧౨ ॥ ఏతదుక్తవిధానేన నా
రాయణమముం మునే । సమభ్యర్చ్యయ లోకేశం భోగైస్సంస్పర్శ
కాదిభిః ॥ ౨౧౩ ॥ వైకుణ్ఠవర్ధనం నామ క్షేత్రమస్తి మహీతలే । తత్ర
స్నపన్మకూటాఖ్యశ్శిఖరివరో మహాన్ ॥ ౨౧౪ ॥ కావేర్యా ఉత్త
రే భాగే మునే యోజనమాత్రతః । అప్రాకృతం హి తత్స్థానం భూ
వైకుణ్ఠమితి శ్రుతమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ పురా భగవదాజ్ఞప్తస్సాక్షాచ్ఛేష
హి శైలతామ్ । సంప్రాప్య గమనం విష్ణోః ప్రతీక్షన్ వర్తతేఽధునా ॥
విరజాప్యంశభాగేన తద్గిరేరుత్తరే తటే । ప్రవహత్యమలా నిత్యం స
ర్వదోషప్రణాశినీ ॥ ౨౧౭ ॥ తత్రైవానేకతీర్థాని క్షేత్రాణి వివిధాని
చ । సన్తి తత్ర గిరిశ్రేష్ఠే సేవ్యాని విబుధోత్తమైః ॥ ౨౧౮ ॥ కలౌ
యుగేపి తత్ర తత్త్వాని నశ్యన్తి కదాచన । తస్య ప్రళయకాలేపి నా
శో నాస్తి గిరేర్మునే ॥ ౨౧౯ ॥ తతస్తత్సదృశం స్థానం బ్రహ్మాణ్డాన్తర్గ
కిఞ్చన । తస్మిన్ గిరౌ మునివరా బహవస్సంశితవ్రతాః ॥ ౨౨౦ ॥ నా
రాయణమముం ద్రష్టుం తపస్యన్త్యమలాశయాః । తేష్వప్యనుగ్ర
హో జాతో దేవస్యాస్య కృపానిధేః ॥ ౨౨౧ ॥ తస్మాద్విమానమేత
త్వం సమాదాయ సమాహితః । తస్మిన్ గిరివరే స్థాప్య యజ నారాయ
ణం ప్రభుమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ ఏవముక్తో మునివరస్సన్తుష్టహృదయస్తతః ।

పితామహోద్భవదేవం లబ్ధ్వా నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౨౨౩ ॥ ఫాల్గు
న్యాం పూర్ణమాస్యాంహి హస్తర్క్షే మునిసత్తమాః । తమానీయ గి
రిశ్రేష్ఠం తస్మాద్ధి మునిసేవితే ॥ ౨౨౪ ॥ తీరే తీర్థవరస్యైతద్దివ్య
మానమమితప్రభమ్ । సంస్థాపయామాస తదా తత్రత్యా మునిపుఙ్గవాః ॥
దృష్ట్వా నారాయణం దేవం హర్షేణ మహతాన్వితాః । అస్మాకమిహ
కల్యాణం కల్యాణమితి చోచిరే ॥ ౨౨౮ ॥ తేనైకకల్యాణతీర్థం తత్ప్ర
వదన్తి మనీషిణః । తతస్సనత్కుమారస్తు పాఞ్చరాత్రోక్తవిధానతః ।
సమర్చయజ్జగన్నాథం సన్తుష్టహృదయోఽభవత్ । యతో నారా
యణస్తత్ర గిరౌ వసతి సన్తతమ్ ॥ ౨౨౯ ॥ నారాయణాచలశ్శైల
తత్ప్రభృతి కథ్యతే । తత్ర నారాయణస్యైవమనువతారస్సమీరితః ।
అర్చావతారం తు యతో ప్రోక్తం నారాయణహృదుద్భవమ్ । తచ్చా
పి తం గిరిం ప్రాప్య కుతశ్చిత్కారణాత్పురా ॥ ౨౩౦ ॥ తద్వృత్త
మిహ వక్ష్యామి శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః । పురా నారాయణశ్శ్రీ
మాన్ లోకరక్షణహేతునా ॥ ౨౩౧ ॥ అవతీర్య యదోర్వంశే రా
మోరక్షకులాన్తకః । పిత్రా వాక్యాపదేశేన దణ్డకారణ్యవాసినామ్ ।
మునీనాం రక్షణార్థాయ తత్రతత్రాశ్రమే వసన్ । లక్ష్మణేన చ లావ
ణ్యపూర్ణయా సీతయాన్వితః ॥ ౨౩౩ ॥ నారాయణగిరిం ప్రాప్య క
దాచిన్మునిసేవితమ్ । కృతాతిథ్యో మునిగణైః కౌతూహలసమన్వితైః ।
అధిత్యకాయాం తస్యాద్రేస్సుజ్ఞశృఙ్గేతి సంజ్ఞితే । సీతావారివిహారా
ర్థం సుమిత్రాసూనునా తక్షణాత్ ॥ ౨౩౫ ॥ ధనుష్కోట్యా కృతే ఖాతే
సద్యస్సఞ్జాతవారిణి । విహృత్య సీతయా సార్ధం నిమజ్యాన్తర్జలే
పరే ॥ ౨౩౬ ॥ బుధోఽఘమూర్ధ్నిస్తత్ర దదర్శ పరమాద్భుతమ్ ।
రూపం భగవతస్స్వశ్చాదున్మజ్యాలోచ్య రాఘవః ॥ ౨౩౭ ॥ పర్య
ట్యపరితశ్శైలం విస్మయావిష్టమానసః । పారే కల్యాణతీర్థస్య పద్మ
పత్రాయతేక్షణమ్ ॥ ౨౩౮ ॥ పశ్యన్నారాయణం దేవం ప్రణమ్య

శిరసానకృత్ । పూజయన్ కతిచిన్మాసానువాస తదనన్తరమ్ ॥ ౨౩౯ ॥
ఉవాచ భగవాన్ రామం పరితుష్టోఽస్మి పూజయా । ఉత్త్రాభరోమాము
నీనాం త్వం జిత్వా రాక్షసపుఙ్గవాన్ ॥ ౨౪౦ ॥ సర్వైస్సపరిజనైస్సా
ర్ధం సాకేతపురమావిశ । తత్రాంశేనాగమిష్యామి తదా మాం యష్టు
మర్హసి ॥ ౨౪౧ ॥ ఇత్యుక్తో రఘుశార్దూల ఇన్దిరారమణాజ్ఞయా ।
కృత్వా నిష్కణ్టకాం పృథ్వీం సాకేతనగరే వరే ॥ ౨౪౨ ॥ అభిషిక్తస్స్వ
భక్తాయ రామస్సీతాప్రియధీమతే । స్వవంశారాధితం దేవం దత్త్వార
ఙ్గేశ్వరం విభుమ్ ॥ ౨౪౩ ॥ నీతే రక్షోధిపే తేన చిన్తావిష్టో భవత్తదా ।
తద్విదిత్వా చతుర్వక్త్రశ్శ్రీభూమిసహితం విభుమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ (నా
రాయణాంశమాదాయ సాకేతనగరీం జవాత్ । సముత్పేత్య చ రా
మాయ దదౌ స్వారాధితం హరిమ్ ॥ ౨౪౫ ॥ తతో రామస్సంప్ర
హృష్టశ్శ్రీభూమిసహితం విభుమ్ ॥) అర్చయామాస విధివచ్చిరం
నిజగృహే ద్విజాః । అతో రామప్రియ ఇతి తస్య నామాభవద్ద్వి
జాః ॥ ౨౪౬ ॥ తతః కుశో రామపుత్రస్స్వపిత్రారాధితం విభుమ్ ।
పూజయన్ స్వసుతాం కాంశ్చిద్యదువంశ్యాయ భూభృతే ॥ ౨౪౭ ॥
దత్త్వా తయా ప్రార్థితస్సన్ ప్రాదాత్తస్యై తమచ్యుతమ్ । లబ్ధ్వా క
న్యాం చ తం దేవం యదుశేఖరసంజ్ఞకః ॥ ౨౪౮ ॥ మధురానగరీ
మేత్య తత్ర స్వైర్నిజమన్దిరే । సంస్థాప్య కమలాకాన్తం సమభ్యర్చయ
దాదరాత్ ॥ ౨౪౯ ॥ తతస్తత్క్రమాల్లబ్ధ్వా యదువంశసముద్భ
వః । కృష్ణశ్శ్రియః పతిం దేవం పూజయన్ వినతాసుతాత్ ॥ ౨౫౦ ॥
ప్రాప్తం కిరీటమతులం కలశార్ణవశాయినః । సమర్ప్య తస్మై దేవాయ
వివిధోత్సవమాతనోత్ ॥ ౨౫౧ ॥ తతః కదాచిన్మనసీ తీర్థయాత్రా
సిసి త్తతః । గత్వా నారాయణగిరిం తత్ర కల్యాణనామకే ॥ ౨౫౨ ॥
తీర్థే తథాష్టతీర్థేషు స్నాత్వా తచ్ఛైలమూర్ధని । యోగాసనసమాసీ
నం యోగానన్దం జగత్ప్రభుమ్ ॥ ౨౫౩ ॥ సర్వదేవమయం దేవం

సర్వేషాం తేజసాం నిధిమ్ । సర్వలక్షణసంపూర్ణం సర్వజ్ఞాదిగుణై
ర్యుతమ్ ॥ ౨౫౪ ॥ నిష్టప్తకనకాభం చ సంపూర్ణాఙ్గం మహాతనుమ్ ।
ఘోరశార్దూలవదనం చణ్డమార్తాణ్డలోచనమ్ ॥ ౨౫౫ ॥ సౌదామి
నీచయప్రఖ్యైర్లోమభిః పరిపూరితమ్ । అరుణామ్భోజపత్రాభవజ్రా
ధికకరేరుహమ్ ॥ ౨౫౬ ॥ చలత్ఫణీశ్వరసటా చన్ద్రకోటితటిద్యు
తిమ్ । ప్రళయామ్బుధినిర్ఘోషముద్గిరన్తం స్వవాచకమ్ ॥ ౨౫౭ ॥
యుగాన్తహుతభుగ్జ్వాలామణ్డలాన్తర్వ్యవస్థితమ్ । జానావసక్తభు
జద్వన్ద్వం యోగపట్టవిభూషితమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ రథాఙ్గశఙ్ఖధర్తారం ప
శ్చాద్బాహుద్వయేన చ । మార్తాణ్డకోటిసదృశకిరీటమకుటోజ్జ్వలమ్ ॥
కౌస్తుభేనోరసిస్థేన శ్రీవత్సేనాప్యలఙ్కృతమ్ । రత్నకాఞ్చనసన్న
ద్ధా యుక్తయా వనమాలయా ॥ ౨౬౦ ॥ సబ్రహ్మసూత్రయా చైవ
శోభితం పరమేశ్వరమ్ । దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గం దివ్యామ్బరధరం త
థా ॥ ౨౬౧ ॥ దివ్యస్రగ్వేష్టనోపేతం దివ్యాలఙ్కారమణ్డితమ్ ।
సుభీషణం సౌమ్యరూపం స్వాశ్రితాభీష్టసిద్ధిదమ్ ॥ ౨౬౨ ॥ దేవం
నరహరిం దృష్ట్వా నత్వా తత్పదపఙ్కజే । స్తోత్రైర్నానావిధైస్తు
త్వా సన్తుష్టహృదయో హలీ ॥ ౨౬౩ ॥ తస్మిన్ గిరివరేపి హ్యస్త త్ర
తత్ర చ సంచరన్ । అనన్తమయమధ్యస్థం సౌన్దర్యామృతవారిధిమ్ ॥
దృష్ట్వా నారాయణం దేవం నిమగ్నో విస్మయామ్బుధౌ । నత్వా త
త్పాదకమలే తుష్టావేత్థం జగత్పతిమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ జితన్తే పుణ్డరీకాక్ష
జితన్తే భక్తవత్సల । జితన్తే కమలాకాన్త జితన్తే పురుషోత్తమ ॥ ౨౬౫ ॥
నారాయణ నమస్తేఽస్తు వాసుదేవ నమోఽస్తు తే । నమోఽస్తు విష్ణవే
తుభ్యం నమస్తే సర్వశేషిణే ॥ ౨౬౬ ॥ నమస్తే పరరూపాయ న
మస్తే వ్యూహరూపిణే । నమో విభవరూపాయ నమస్తేఽన్తరాత్మనే ॥
నమస్తేఽర్చావతారాయ నానాకారాయ తే నమః । భవాన్ హి లో
కరక్షార్థం లక్ష్మ్యా కారుణ్యరూపయా ॥ ౨౬౯ ॥ సుదర్శనేనాపి

యుక్తో విహరస్యత్ర భూధరే । అద్యమేసఫలాదృష్టిస్సాన్ద్రర్వ్యామృత
వారిధిః ॥ ౨౭౦ ॥ యద్భవాన్ సర్వలోకేశో మమదృష్టిపథంగతః ।
పుణ్యక్షేత్రేషు సర్వేషు సర్వేష్వాయతనేషు చ ॥ ౨౭౧ ॥ నపశ్యా
మి జగన్నాథ భగవన్తం భవాదృశమ్ । శరణం త్వాం ప్రపన్నోఽస్మి
శరణాగతవత్సల ॥ ౨౭౨ ॥ కటాక్షైః కరుణాపూర్ణైస్సమాలో
కయ మాం విభో । ఏవం నానావిధైస్స్తోత్రైః స్తుతో నారాయణో హ
రిః ॥ ౨౭౩ ॥ ఉవాచ బలభద్రం తం కరుణాపూర్ణమానసః । బలభ
ద్ర భవాన్ భక్తశ్శేషోసి మమ కింకరః ॥ ౨౭౪ ॥ అభీప్సితం కింభవతో
బ్రూహి తత్ప్రదదామి తే । ఇత్యుక్తో బలభద్రోఽయం ప్రత్యువాచ జ
గత్ప్రభుమ్ ॥ ౨౭౫ ॥ నారాయణ దయామ్భోధే తవ కైఙ్కర్య
లోపవాన్ । కిమస్త్యభీప్సితం నాథ త్వామిహార్చయితుం విభో ॥ ౨౭౬ ॥
అభీప్సామి రమాకాన్త పూరయాస్మన్మనోరథమ్ । ఇతి సంప్రార్థితో
దేవః ప్రత్యువాచ బలం తదా ॥ ౨౭౭ ॥ శ్రీనారాయణః — అస్తి తే
విమలా భక్తిర్మయి యాదవనన్దన । ప్రథమం శేషరూపో మే కైఙ్కర్య
మకరోద్భవాన్ ॥ ౨౭౮ ॥ తతస్తు లక్ష్మణో భూత్వా మామారాధి
తవానిహ । ఇదానీమపి మాం యష్టుం బలభద్ర త్వమర్హసి ॥ ౨౭౯ ॥
కలావపి యుగే భూయః కశ్చిద్భూత్వా ద్విజోత్తమః । నానావిధై
ర్భోగజాలైరర్చనం మే కరిష్యసి ॥ ౨౮౦ ॥ ఇత్యుక్తో దేవదేవేన బ
లభద్రః ప్రహృష్టధీః । పూజయామాస విధివద్భోగైర్నానావిధైర్హరిమ్ ॥
తదర్చనేనాతితుష్టశ్శ్రీమాన్నారాయణో విభుః । ఉత్సవాదీన్ క
ర్తుకామం బలమేవమువాచ హ ॥ ౨౮౨ ॥ శ్రియా భూమ్యా చ సహి
తం రూపం మమ హృద్యద్భవమ్ । మధురాయాం భవద్గేహే పూజ్య
తే కిల యాదవ ॥ ౨౮౩ ॥ తదానీమోత్సవార్థం మే కృత్వా నానా
విధోత్సవాన్ । కర్తుమర్హసి భక్త్యా త్వం తేన తుష్యామ్యహం బలిన్ ॥
ఏవముక్తో రౌహిణేయః త్వరయా మధురాం పురీమ్ । ఏత్య కృష్ణాయ

తద్వృత్తం విస్తరేణ న్యవేదయత్ ॥ ౫౪ ॥ తచ్ఛ్రుత్వా భగ
వాన్ కృష్ణో బభూవాతీవవిస్మితః। తతోయదూద్వహౌ కృష్ణబలరామౌ
శ్రియఃపతిమ్ ॥ ౫౬ ॥ శిబికాయాం సమారోప్య సర్వాభరణ
భూషితమ్ । యాతౌ ప్రకరణైస్సర్వైశ్చతురఙ్గబలైస్సహ ॥ ౫౭ ॥
మాఘమాసే తు దిత్యర్క్షే సుముహూర్తే మనోహరే । నీత్వా గిరివ
రం తత్ర నారాయణపురోభువి ॥ ౫౮ ॥ సంస్థాప్య చ మహాఽఽన
న్దాత్పూజయామాసతుర్హరిమ్ । తతస్తు దేవదేవస్య కర్తుకామౌ మ
హోత్సవమ్ ॥ ౫౯ ॥ బల్యర్థాం స్నపనార్థాంచ ప్రతిష్ఠాప్య
జ్ఞయాహరేః । మహోత్సవంతు విధివత్కృత్వా దేవస్యశార్ఙ్గిణః ॥
ఫాల్గునే మాసిహస్తర్క్షే సర్వతీర్థసమాశ్రితే । తస్మిన్ కల్యాణసరసి
చక్రే తేఽవభృథోత్సవమ్ ॥౬౦॥ యతస్తత్రార్చితో దేవో యా
దవాభ్యాం రమాసఖః । తదాప్రభృతితచ్ఛైలో యాదవాద్రిరితీర్య
తే ॥౬౧॥ ఇతి నారాయణాఖ్యస్య మాహాత్మ్యం కీర్తితం మయా ।
ఇతఃపరం యచ్ఛ్రోతవ్యం కథ్యతాం తన్మునీశ్వరాః ॥ ౬౨ ॥ ము
నయః — సర్వజ్ఞమునిశార్దూల తత్ర యాదవభూధరే । అస్తి కల్యా
ణతీర్థం యత్తదుత్పత్తిం తథైవ హి ॥ ౬౩ ॥ తచ్ఛైలాగ్రే సంస్థితస్య
నృహరేర్వైభవం వయమ్ । ఆకర్ణయితుమిచ్ఛామస్తదపిత్వం ప్రకా
శయ ॥ ౬౪ ॥ నారదః — సాధుపృష్టం మహాభాగా భవద్భిస్సా
రవేదిభిః । కల్యాణతీర్థమాహాత్మ్యం వక్ష్యామిశ్శృణుతాధునా ॥౬౫॥
పురా వరాహో భగవాన్ మగ్నామబ్ధౌ వసున్ధరామ్ । సముద్ధృత్య
యథాపూర్వం సంస్థాప్యైతమహీధరే ॥ ౬౬ ॥ తస్మిన్ శేషాత్మ
కే దేవ్యా భూమ్యా సహ సమాస్థితః । తదా దేవాఙ్గసంలగ్నాస్సముద్ర
జలబిన్దవః ॥ ౬౭ ॥ గళితాస్తత్ర తత్తీర్థం కల్యాణమభవద్ద్విజాః ।
తదా దేవాః పుష్పవర్షైస్సమాకీర్య జగత్పతిమ్ ॥ ౬౮ ॥ తుష్టువు
స్స్తవిశేషైస్తైర్ననృతుశ్చాప్సరోగణాః । దివ్యదున్దుభయో నేదుః

బభూవముదితం జగత్ ॥౩౦౦॥ తతో బ్రహ్మాదయో దేవాస్సర్వే దేవర్షి
పుఙ్గవాః । తత్రాగత్య వరాహం తం ప్రార్థయామాసురచ్యుతమ్ ॥
దేవాః॥ దేవదేవజగన్నాథ సర్వలోకైకరక్షక । త్వయాహతో మహా
దైత్యో వసుధాపి సముద్ధృతా ॥ ౩౦౨ ॥ వయం చ రక్షితా దేవ కరుణా
మృతవారిధే । ఇహానేనైవ రూపేణ భవాన్ భూమ్యా సమన్వితః ॥
స్థాతుమర్హసి లోకేశ భక్తానుగ్రహకామ్యయా । ఇతి దేవైః ప్రార్థి
తోఽయం వరాహో భగవాన్ హరిః ॥ ౩౦౪ ॥ స్వాఙ్కే వసున్ధరాం
న్యస్య తస్యా ఉపదిశన్ మనుమ్ । ప్రాగ్భాగే తస్య తీర్థస్య హ్య
ద్యాప్యాస్తే మునీశ్వరాః ॥౩౦౫॥ తత్ర తేన వరాహేణ స్వాజ్ఞప్తః ఖ
పతగేశ్వరః । శ్వేతద్వీపాచ్ఛుద్ధహ్రదం సమాహృత్య సరస్తటే ॥
పురా నిక్షిప్తవాన్ సోఽపి ఖ్యాతిం లోకపూజితామ్ । ప్రాప్నుయాన్మాసి క
ల్యాణ సంజ్ఞే తస్మిన్ సరోవరే ॥ ౩౦౬ ॥ గఙ్గాద్యాస్సకలా నద్యో
భజన్తే సన్నిధిం ద్విజాః । తస్మాసి ఫాల్గునమాసే హి బ్రహ్మాద్యా దే
వతోత్తమాః ॥ ౩౦౭ ॥ స్నాతుం కల్యాణసరసి సమాగచ్ఛన్తి భ
క్తితః । దివ్యం కల్యాణతీర్థం తద్యే పశ్యన్తి స్మరన్తి వా ॥ ౩౦౯ ॥ ప్ర
దక్షిణం వా కుర్వన్తి ప్రణమన్తి భజన్తి వా । యే వా తత్తీర్థమాహాత్మ్యం
భక్త్యా శృణ్వన్తి మానవాః ॥ ౩౧౦ ॥ స్నానం వా తత్ర కుర్వన్తి తత్తీ
ర్థం తు పిబన్తి వా । యే వార్చయన్తి పుష్పాద్యైస్తే జనా లోకపావనాః॥
ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం విద్యాం తేజో జయం యశః । సత్పుత్రాం
శ్చాపి సన్తోషం యద్యదిష్టమిహ ద్విజాః ॥ ౩౧౨ ॥ తత్సర్వమచిరా
దేవ లభన్తే నాత్ర సంశయః । తస్య తీర్థస్య మాహాత్మ్యం బ్రహ్మాద్యైర
పి దైవతైః ॥ ౩౧౩ ॥ న శక్యం నిశ్శేషం జ్ఞాతుం కిం పునః ఖలు మాదృ
శైః । ఇత్యుక్తం లేశతస్తీర్థమాహాత్మ్యం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౩౧౪ ॥
అథ శ్రీనరసింహస్య మాహాత్మ్యం వక్ష్యతే ద్విజాః । ప్రహ్లాదో నృహ
రేర్భక్తః పురా వైష్ణవసత్తమః ॥ ౩౧౫ ॥ తపసారాధితుం దేవం నృ

సింహం భక్తిసంయుతః । అన్వేషమాణోవిపులం తపస్స్థానం ధరా
తలె ॥ ౩౧౬ ॥ నారాయణాచలంప్రాప్య దృష్ట్వాతద్రామణీయకం।
నాస్త్యస్మాదధికంస్థానం భువీతికృతనిశ్చయః ॥ ౩౧౭ ॥ తత్రకల్యా
ణసరసిస్నాత్వాతత్రరగాంశుభామ్ । శ్వేతమృత్స్నాం సమాదాయ
ధృత్వాచైవోర్ధ్వపుణ్డ్రకాన్ ॥ ౩౧౮ ॥ తచ్ఛైలశిఖరంప్రాప్యవివి
క్తమతినిర్మలమ్ । యమాదినియమైర్యుక్తో నృసింహాకారతరం శుభ
మ్ ॥ ౩౧౯ ॥ తథైవానుష్టుభంమన్త్రం జపమానస్తదేకధీః । ద్ర
ష్టుం నరహరింభూయస్తపస్తేపే సుదుస్తరమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ తతస్తత్తప
సాతుష్టో నృహరిర్భక్తవత్సలః । ప్రాదురాసీజ్జగన్నాథస్తస్య శైల
స్యమూర్ధని ॥ ౩౨౧ ॥ ప్రహ్లాదస్స్వతపఃఫలం నరహరిం వాత్సల్య
వారాంనిధిం శ్రీవత్సాఙ్కితవక్షసం శుభగుణం చక్రాబ్జధాస్వత్క
రమ్ । తచ్ఛైలాగ్రశిలాతలె శుభతరేయోగాసనస్థంపరం దృష్ట్వా
హృష్టతనూరుహో మునివరావల్గం ననర్తాదరాత్ ॥ ౩౨౨ ॥ తుష్టా
వచేత్థం నృహరిం విస్మయాపిష్టమానసః । నమస్తేశ్రీనృసింహాజ నమ
స్తేదైత్యసూదన ॥ ౩౨౩ ॥ నమస్తెజగతాంనాథ నమస్తె భక్తవత్స
ల । రక్షకస్త్వంహిలోకస్య త్వదాత్మకమిదంజగత్ ॥ ౩౨౪ ॥ బ్ర
హ్మాద్యాస్సకలాదేవాభవత్పాదాబ్జసేవకాః । నాస్తిత్వత్తోఽధికో
లోకే దేవతాపురుషోత్తమ ॥ ౩౨౫ ॥ వేదాన్తేషువిదన్తి త్వాం
మునీన్ద్రాస్సనాతనమ్ । సభవాన్కరుణామ్భోధే మమదృష్టిపథం
గతః ॥ ౩౨౬ ॥ శరణంత్వాం ప్రపన్నోఽస్మి అస్మాత్పాహిమాం వి
భో । ఇతి నానావిధైస్స్తోత్రైస్సంస్తుతోనరకేసరి ॥ ౩౨౭ ॥ ఉవా
చామృతవర్షిణ్యా గిరాప్రహ్లాదసంజ్ఞకమ్ । ప్రహ్లాద తేద్యతపసా తు
ష్టోహం వరమీప్సితమ్ ॥ ౩౨౮ ॥ వృణీష్వతత్ప్రదాస్యామీత్యు
క్తఃప్రహ్లాదనామకః । బద్ధాఞ్జలిపుటోభూత్వా ప్రత్యువాచ మహా
మతిః ॥ ౩౨౯ ॥ భవాన్ గురుఃపితామాతా సుహృద్బన్ధుశ్చమేవిభో ।

పిశాచ్యధనంచ సకలం నాస్తిత్వత్తోవరంయతః ॥ ౩౩౦ ॥ త్వాంవినా
హంక్షణమపి వస్తుం నేచ్ఛామి భువీశ్వర । తస్మాన్నిరన్తరం దేవ భవత్పా
దాబ్జసేవనామ్ ॥ ౩౩౧ ॥ దాతుమర్హసి దేవేశత్వేతి సంప్రార్థితో వి
భుః । ప్రహృష్టో దానుగ్రహార్థాయ తస్మిన్నేవ మహీధరే ॥ ౩౩౨ ॥ కృ
తావాసో నరహరిస్తేన సంపూజితో భృశమ్ । అద్యాపి రాజతే తత్ర
స్వాశ్రితాభీష్టసిద్ధికృత్ ॥ ౩౩౩ ॥ ఏవం నారాయణగిరేర్మాహా
త్మ్యం లేశతో మయా । సఙ్కీర్తితం మునివరాః కిమన్యచ్ఛ్రోతుమి
చ్ఛథ ॥ ౩౩౪ ॥ * * * * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
యాదవాచలమాహాత్మ్యం నామ
వింశోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్మునిశార్దూల సర్వజ్ఞ వదతాం వర । అదీ
క్షితానాం పూజాదౌ ప్రాగుక్తానధికారితా ॥ ౧ ॥ తస్మాద్దీక్షావిధిం
సమ్యగ్వద త్వం మునిపుఙ్గవ ॥ నారదః — శృణుధ్వం మునయస్సర్వే దీ
క్షాక్రమమనుత్తమమ్ । యం కృత్వా మనుజాస్సర్వే భవన్తి భగవన్మ
యాః ॥ ౨ ॥ బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వైశ్యశ్శూద్రో వా మునిపుఙ్గవాః ।
పూర్వోక్తలక్షణోపేతః కశ్చిద్దృఢతరః పుమాన్ ॥ ౩ ॥ సంసారభ
యభీతస్తు నిర్వాణమభివాఞ్ఛతి । వైరాగ్యధీరచపలశ్చిరకాలం గు
రోర్గృహే ॥ ౪ ॥ సంస్థితో దానభావేన ఖేదోద్వేగవివర్జితః । జ్ఞా
త్వా తస్యార్థితం నూనమాహూయాగ్రే నివేశ్య చ ॥ ౫ ॥ కృతాకృ
తం చ ప్రష్టవ్య ఆమృతేస్తత్క్షణావధి । జ్ఞాత్వా దోషబలం సమ్యక్ప్రా
యశ్చిత్తైర్యథోదితైః ॥ ౬ ॥ కృచ్ఛ్రాతికృచ్ఛ్రపూర్వైస్తు శో
దనీయం ప్రయత్నతః । బహూనాం పరిపీడానామసామర్థ్యేత్తు లా
ఙ్గలిః ॥ ౭ ॥ మనఃప్రసాదపర్యన్తం కాలం వా ద్వాదశాహ్నికమ్ ।

నిహ్రాక్తవ్యామితే పూతే యాచితేనక్తభోజనే ॥౮॥ స్తుతిసంమార్జన
స్నానపుష్పాద్యాహరణోద్యమే । అత్రమేవైష్ణవానాంతు దివ్య
దాస్యయుతసేవిభోః ॥ ౯ ॥ అనిశం భగవద్బింబమాపీఠాదవలోక
నే । అభిజాతతనుర్యఃప్రాగ్దుష్కృతైఃకశ్మలినీకృతః ॥ ౧౦ ॥ సాంప్ర
తం భగవద్భక్త్యా పవిత్రీకృతమానసః । అహోరాత్రోషితోభూత్వా
నఖకేశాదిలుణ్ఠితః ॥ ౧౧ ॥ పఞ్చగవ్యసుధాపాద్య హృద్యాద్యైస్స
కుశోదకమ్ । మన్త్రైస్తద్వాసుదేవాద్యైస్సమావర్త్యచతుశ్శతమ్ ॥
ఏవందినచతుష్కంతు స్నాపయేత్తేనతంసుధీః । ప్రత్యహం చతురో
వారానాప్రభాతాన్నిశాగమమ్ ॥ ౧౩ ॥ బ్రహ్మతీర్థచతుష్కంత్వ
¶పూర్వాపూర్వసమంపిబేత్ । క్రమాత్పఞ్చోపనిషన్మన్త్రైస్సమాచ
మ్యాన్తరాన్తరా ॥ ౧౪ ॥ అత్యుష్ణాశనంకుర్యాదన్నంక్షీరాజ్యభా
వితమ్ । సేవయేత్ఫలమూలైర్వా అహోరాత్రచతుష్టయమ్ ॥౧౫॥
ఇతిభక్త్యాప్రపన్నానామాజీవముపితదుష్కృతాత్ । కథితం విరతా
నాంచ దేహశుద్ధికరంపరమ్ ॥ ౧౬ ॥ బ్రహ్మకూర్చసమేతంతు ప్రా
యశ్చిత్తం మయోద్యతే । జ్ఞాత్వా మహత్త్వందోషాణాం త్రివిధా
నాంతువైపురా ॥ ౧౭ ॥ సన్ధ్యావేసతిహోమాది దానం సతతమాచరే
త్ । పూర్వోక్తాద్విహితాత్కాలాల్లఘుమప్యతినాంక్రమాత్ ॥
చతుర్థాంశేన *హ్రాస్తు బ్రహ్మకూర్చంపిబేత్తతః । కాలేనపర్ణోత్క
ర్షేణ సహసామాన్యముచ్యతే ॥ ౧౮ ॥ ప్రాయశ్చిత్తంహి సర్వే
షాం సర్వకల్మషనాశనమ్ । ఉత్తరోత్తరతాంబుధ్వాప్రథమందుష్కృ
తస్యచ ॥ ౨౦ ॥ క్షపయేత్తద్విజేన్ద్రస్తు మాసైర్ద్విత్రిచతుర్గుణైః ।
నృపవిట్శూద్రజాతీయ ఏకైకం వర్ధయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౧ ॥ మాస
మేకాదికాన్కాలాన్ సమాగభ్యయథాక్రమాత్ । దురాచారోపి
సన్త్యాశీకృతిఘ్నోనాస్తికసపురా ॥ ౨౨ ॥ సమాశ్రయేదాదిదేవం

§ శ్చిన్నర్మలీకృతః ¶ పూర్వ్యపూర్వ * హ్రాస్వస్తు

శ్రద్ధయా శరణంస్వయమ్ । నిర్దోషం విద్ధితంజన్తుం ప్రభావాత్పరమా
త్మనః ॥ ౨౩ ॥ కింపునర్యోఽమతాపార్థశ్మానసేస్మిన్హి సంస్థితః ।
విరతఃకుకృత్యాచ్చైవ భక్తిచ్ఛాయాం సమాశ్రితః ॥ ౨౪ ॥ ఏవంసం
శుద్ధదోషాణాం బహుజన్మార్జితస్య చ । కల్మషస్య విఘాతార్థం వార
సింహీం మహామతే ॥ ౨౫ ॥ కృత్వావై సాంప్రతందీక్షాం దద్యాద్వై
మన్త్రపూర్వకమ్ । ఆరాధనంహితస్యైవ వైభవీయస్యవై విభోః ॥
స్వభావోభ్యన్తరంచైవ సమ్యగ్జ్ఞానచతుష్టయమ్ । మాసాష్టకం వ
త్సరంవా బుద్ధ్వాభావబలంపురా ॥ ౨౭ ॥ జ్ఞాత్వా భవ్యాశయా
నాంచ ప్రసాదం పారమేశ్వరమ్ । విభవవ్యూహసూక్ష్మాఖ్యాం
దీక్షాంకుర్యాత్తదన్తరమ్ ॥ ౨౮ ॥ అథదీక్షావిధింవక్ష్యే శృణుధ్వం
మునిసత్తమాః । సంప్రాప్తప్రశ్రయాణాంచ ద్విజాదీనాంచ సాంప్ర
తమ్ ॥ ౨౯ ॥ సమ్యక్ప్రక్షీణపాపానామారాధానామిహక్రమే ।
శుభేఽనుకూలేనక్షత్రే తిథౌలగ్నే శుభేక్షణే ॥ ౩౦ ॥ భక్తానామధి
వాసార్థం దీక్షాపరిగ్రహమాచరేత్ । పుణ్యదేశేఽనుకూలేచ మనో
జ్ఞే సాధుసేవితే ॥ ౩౧ ॥ నద్యద్రిఫలపుష్పాఢ్యే కుశేన్ధనసమన్వి
తే । గోసస్యశాలిసుభగే క్షుద్రప్రాణివివర్జితే ॥ ౩౨ ॥ తత్రస్థా
నుకూలాంక్ష్మాం భజేత్పూర్వోక్తలక్షణామ్ । సర్వదోషవినిర్ముక్తాం
సత్పక్షిమృగసేవితామ్ ॥ ౩౩ ॥ యాంశుభాయతనోద్దేశే మఠగోష్ఠా
పణైర్గృహైః । తోయాశయాశ్రమక్షేత్రైప్రస్రవైరన్తరీకృతా ॥
జలాద్భయవినిర్ముక్తా బలాద్భుక్తాచ సజ్జనైః । వనైరుపవనైర్గ్రామై
ర్నగరాద్యైస్సమావృతా ॥ ౩౪ ॥ అలాభేసతిలాభేవా స్వభూమే
ర్బ్రాహ్మణాదిషు । స్వమన్త్రేణార్చనాత్పూర్వం కుర్యాద్వ్యగ్నవ్యసే
తయా ॥ ౩౫ ॥ ఉద్ధృతాంకృతఖాతాంచ జ్ఞాత్వాదోషాన్వితాంపు
రా । శుభమృత్పూరితాంకృత్వా లఘ్వాశ్మభిరథాన్తరాత్ ॥ ౩౬ ॥
తతశ్చ కుట్టయేత్పశ్చాత్పఞ్చగవ్యేనసేచయేత్ । యుక్తాం హి

మాదిసద్రవ్యైస్సమీకృత్యోపలిప్య చ ॥ ౩౮ ॥ తత్రార్చనం విభోః కు
ర్యాద్ధ్వజాన్తం చ పూర్వవత్ । భూతానాం బలిదానం చ సురభీ
ణాం చ తర్పణమ్ ॥ ౩౯ ॥ ద్విజానాం దక్షిణాన్తం వై తతస్తత్ర సమా
పయేత్ । ప్రాగ్దిక్షు సిద్ధిపూర్వం తు మణ్టపం మణ్డనాన్వితమ్ ॥ ౪౦ ॥
స్తమ్భద్విద్వితయేనైవ కోణకేనోపశోభితమ్ । పార్థివేన చ పీఠేన మ
ధ్యగేన విరాజితమ్ ॥ ౪౧ ॥ విస్తారాత్తు ద్విజాదీనాం శూద్రాన్తానాం
సమం స్మృతమ్ । అష్టాశ్రమథవా వృత్తం తుర్యాశ్రం సోపపీఠకమ్ ॥
అష్టాఙ్గులాత్సముత్సేధాదేకాపాయేన లక్షితమ్ । సోన్నత్యర్ధేనోప
పీఠం సర్వేషాం పరికల్పయేత్ ॥ ౪౩ ॥ విస్తారముపపీఠానాముచ్ఛ్రా
యాద్ద్విగుణం సమమ్ । ఉపపీఠస్య సంలగ్నాత్తన్మానేన తు చోన్నతా ॥
ఆపర్యదిక్స్నగృహస్తా చ సంపాద్యాసనపిణ్డికా । నైవేద్యముపపీఠేషు
వినివేశ్య నిధాయ చ ॥ ౪౫ ॥ తస్య దక్షిణదిగ్భాగే త్వన్నర్గమనసం
యుతమ్ । వివిక్తైలోచనోపేతం పిణ్డికాకుణ్డభూషితమ్ ॥ ౪౬ ॥ సక
వాటార్గళోపేతం కుర్యాద్ధవనమణ్టపమ్ । ఉపలిప్య స్రజప్తేన వా
రిణా గోమయేన తు ॥ ౪౭ ॥ విధివచ్ఛోభనం కుర్యాదిత్యేవం మణ్టప
ద్వయమ్ । విహితో విత్తవిరహో దధివా సోద్విజాలయే ॥ ౪౮ ॥ శైష్య
వాచార్యభవనే తత్ర కుర్యాత్పరిగ్రహమ్ । ప్రాగ్వదర్చనపూర్వం
తు భూతతర్పణపశ్చిమమ్ ॥ ౪౯ ॥ ఓదనం దధిలాజాజ్యమధుతో
యపరిప్లుతమ్ । భూతతర్పణమిత్యుక్తం తద్విజానత్ర తేనిశమ్ ॥ ౫౦ ॥
సన్నిక్షత్రైబహిః క్రుద్ధాః కాఙ్క్షమాణాః పరం పదమ్ । అథశ్చ విహితం
యత్నాత్స్థానే తెత్రీకృతే సతి ॥ ౫౧ ॥ నిర్విఘ్నసిద్ధయే దద్యాద్బలిం
సర్వత్ర సర్వదా । కృత్వైవం మఙ్గళార్థం తు దీర్ఘఘణ్టారవోపమమ్ ॥
స్వపదాత్ప్రాగ్వదుత్థాప్య ప్రోచ్చార్య ప్రణవం మహత్ । ప్రవేశ
యేత్తతస్తస్మిన్ లాజాః సిద్ధార్థకాః శుభాః ॥ ౫౩ ॥ ఫలాని శ్రీఫలా
దీని చన్దనాదీని రోచనామ్ । శ్వేతపుష్పాణ్యసుమనసస్తన్మహీరుహామ

క్షరీమ్ ॥ ౫౪ ॥ పాత్రాణి హారితదర్భాంశ్చ సర్వరత్నాని కాఞ్చనమ్ । సర్వౌషధీశ్చ గిలాద్యం సుగన్ధినిచయం శుభమ్ ॥ ౫౫ ॥ పద్మకం శఙ్ఖపుష్పం చ విష్ణుక్రాన్తాం చ కున్దకమ్ । సప్తసప్తచధాన్యాని బీజాని చ సమానివట్ ॥ ౫౬ ॥ శాలిశ్యామాకనీవారతణ్డులం భూరిపంభృతమ్ । గోసమ్భవాని వై పఞ్చ *పత్రే ప్యాదుమ్బరేషు చ ॥ తత్సా వర్జితాన్యాని తాన్యేవసుబహూన్యపి । ప్రతిత్రణోపయోగార్థం భాణ్డేష్వభినవేషు చ ॥ ౫౭ ॥ పాద్యం చ మనమర్ఘ్యార్థం దధ్యన్నం విని వేదనే । హేమాద్యుత్థాని పాత్రాణి మృదుపర్ణపుటాని వా ॥ ౫౮ ॥ పాణ్డురాణి మహూలాని వస్త్రయుగ్మద్వయం నవమ్ । ఉపవీతం సోత్తరీయం సుసితే ధౌతవాససీ ॥ ౬౦ ॥ కౌశేయాని పవిత్రాణి కఙ్కణం పాఙ్గులీయకమ్ । స్ఫాటికం చాక్షసూత్రం తు పద్మాక్షం తు గణిత్రకమ్ ॥ ౬౧ ॥ పఞ్చలోహమయం చక్రం సశఙ్ఖం ద్వాదశారకమ్ । కుతపం యోగపట్టం చ నేత్రవస్త్రం మృగాజినమ్ ॥ ౬౨ ॥ బ్రసికాం శాటకం పట్టం పాదుకే చ ఉపానహౌ । దణ్డం ప్రతిగ్రహం ఛత్రం చూర్ణం గోధూమమాషజమ్ ॥ ౬౩ ॥ చతుర్వర్ణాని మాల్యాని సున్దరం పావనం లఘు । నీలశాద్వలసంమిశ్రం హరితం పత్రసఞ్చయమ్ ॥ గుగ్గులుం మృష్టధూపం చ దీపతైలం చ వర్తయః । దర్పణం ధూపపాత్రం చ ఘణ్టాం కూర్చం చ దర్భజమ్ ॥ ౬౪ ॥ రజాంసి కరణీయుగ్మం పాలికాం ఘటికాం సితామ్ । పఞ్చాఙ్గులం తు సుదృఢం హేమాద్యం కుశపఞ్చకమ్ ॥ ౬౬ ॥ అలక్తరఞ్జితం సూత్రం సుసితం కర్తరీక్షురమ్ । కాష్ఠాన్యష్టౌ తు పాత్రాణి బర్హిః పత్రాన్వితాని చ ॥ ౬౭ ॥ ప్రోన్నతాని స్థిరాస్థీని లోహమృత్తారుజాని వా । రఞ్జితాని సుధాద్యైస్తు తదాఽఽధారాణి యాని చ ॥ ౬౮ ॥ మల్లకాన్యమ్బుకుమ్భాని భృఙ్గారికరపీంశుభామ్ । అశ్మమూలం నిద్రాహం పాధారం కలశం తథా ॥

* పాత్రే ప్యాదుమ్బరేషు చ

స్థాలీంకమణ్డలుం దర్వీం తత్పిధానంతుచుల్లికామ్ । భద్రపీఠం చతు
ష్పాదం చతురశ్రాయతంనవమ్ ॥ ౨౦ ॥ మాత్రావిత్తంసతామ్బా
లం దన్తధావనసఞ్చయమ్ । శుష్కగోమయసంయుక్తామరణీంచా
గ్నిజంమణిమ్ ॥ ౨౧ ॥ పాలాశపూర్వాస్సమిధస్సాగ్రాఃపరిధయ
స్తథైవ । ప్రభూతమిన్ధనంశుష్కమాజ్యాక్తంతిలతణ్డులమ్ ॥ ౨౨ ॥
పాత్రయుక్తం స్రుక్స్రువాద్యంచ హోమోపకరణంచయత్ । సర్వం
పక్ష్మకపర్యన్తం బృహత్పాత్రద్వయాన్వితమ్ ॥ ౨౩ ॥ పూర్వోక్తా
నాంచభోగానాం మధ్యేస్థణ్డిలార్చనే । సంయాతిచాఙ్గభావం
తత్ జ్ఞాత్వాసర్వం ప్రవేశయేత్ ॥ ౨౪ ॥ అధివాసదినాత్పూర్వం ది
నేకృత్వాఙ్కురార్పణమ్ । అధివాసదినేపూర్వం కృత్వావై కౌతు
కంశిశోః ॥ ౨౫ ॥ అనుగ్రహధియాచార్య భక్తానాం భావినాంవి
భోః । దివ్యభోగఫలేప్సూనాం నిశ్శ్రేయసపదార్థినామ్ ॥ ౨౬ ॥
ప్రత్యేకైకంహియాగాఙ్గం సిద్ధయేద్ద్రవ్యమూర్తినా । నిత్యేనావ్యక్త
తత్త్వేన సమ్మన్త్రబ్రహ్మణా సహ ॥ ౨౭ ॥ స్వాత్మకర్మమన్త్రద్రవ్యం
మన్త్రవ్యూహంయథాగమమ్ । ఫలదంస్యాత్సకామానామకామా
నాంహిమోక్షదమ్ ॥ ౨౮ ॥ సహసాయస్తత్రప్రాగ్వత్స్నా
త్వా కృతాహ్నికః । సంప్రవిశ్యైవదిక్స్థగప్రాద్యుమ్నిఃప్రవిశేత్తతః ॥
వస్త్రాసనాదినామార్గే చర్మణాప్యాత్ప్రపూర్వకమ్ । కుర్యాదద్య
దధికారేణ మన్త్రాణానుగ్రహంశిశోః ॥ ౩౦ ॥ తేనాఙ్గసహితేనైవ
సర్వకర్మసమాచరేత్ । సమస్తవైభవైర్మన్త్రైఃకార్యోవానుగ్రహో
యది ॥ ౩౧ ॥ సర్వాఽఽరాధనదానార్థం ద్విపటాఙ్కురాస్తయేత
దా । విశాఖయూపమన్త్రేణ కుర్యాత్తద్ద్వారణద్వయమ్ ॥ ౩౨ ॥
తద్బీజేనతనుంవ్యాప్య ప్రాగ్వత్తదభిమన్త్రితైః । పురాహ్నైత
ర్యథాశక్తిమణ్డలంచ సమాచరేత్ ॥ ౩౩ ॥ ప్రాక్సమాలభవైర్వ
స్త్రైఃకటకాద్యఙ్గులీయకైః । సితోష్ణీషేణమహతా సితమాల్యేన

వైసహ ॥ ౧౪ ॥ ముఖవాసైస్సతామ్బూలైర్లలాటతిలకేనచ ।
కృత్వాశుభేనశారీరం యోగపట్టేన సంస్థితమ్ ॥ ౧౫ ॥ హృత్పుణ్డ
రీకమధ్యేతు సన్యసేద్బీజమైశ్వరమ్ । కరయోఃపద్మనాభీయం ధ్రు
వాఖ్యశుభవిగ్రహే ॥ ౧౬ ॥ శేషైరాలభ్యపాదాన్తమామూర్ధ్న
శ్చాపిపూర్వవత్ । హస్తయోర్విగ్రహేసాఙ్గం విన్యసేద్బీజమైశ్వ
రమ్ ॥ ౧౭ ॥ ముద్రావపానం కృత్వైవం సమ్యక్తదనుచాహరేత్ ।
పాణిభ్యాం శఙ్ఖచక్రేద్వే స్వమన్త్రేణాభిమన్త్రితే ॥ ౧౮ ॥ భూ
త్వాతదాత్మనాపశ్చాత్తేనిధాయధరాతలే । అవలోక్యాఖిలం తత్
స్థం ప్రవర్తేతాథకర్మణి ॥ ౧౯ ॥ అస్త్రాభిమన్త్రితంకృత్వా కర్మాగా
రాన్తరేస్థితః । తేనోపలిప్యసంమార్జ్య యాగస్థానం నిఘృష్యచ ।
తద్బ్రహ్మాఖ్యవయోభూయస్తైజసో అభివృద్ధయే । హేమపూర్వా
ణిరత్నాని బీజానివినివేశ్యచ ॥ ౨౦ ॥ ప్రాగ్వదర్ఘ్యాదిపాత్రాణి
పరికల్ప్యయథావిధి । ముఖ్యార్ఘ్యవారిణాప్రోక్ష్య పృథగ్భాణ్డస్థితం
పురా ॥ ౨౧ ॥ పఞ్చగవ్యం తతః ప్రాగ్వత్కల్పనీయం హృదాది
కైః । కుశోదకంతదస్త్రేణ దత్వాదేనాభిమన్త్ర్యచ ॥ ౨౨ ॥ అథ
పాణిద్వయేనైవ అగ్నీషోమాత్మకేనచ । యోగ్యతాపదవీం నీత్వా ప్రో
క్షయేద్యాగప్రాఙ్గణమ్ ॥ ౨౩ ॥ పామృష్టపాతేనవైసర్వం విష్టరా
గ్రగతైఃకుశైః । సర్వబీజానిధాన్యాని సిద్ధార్థకయుతానిచ ॥ ౨౪ ॥
కృత్వాస్త్రపరిజప్తాని ధ్యాత్వాచాస్త్రసమానిచ । విఘ్నోపశా
న్తయేయోగాద్దశదిక్షువినిక్షిపేత్ ॥ ౨౫ ॥ సంహృత్యబర్హికూర్చే
న ప్రాచ్యాందిశినిధాయవై । తద్గర్భీకృత్యసంలిఖ్య హేతిరాట్ చన్ద
నాదినా ॥ ౨౬ ॥ కరకంకుమ్భసంయుక్తమలజప్త్వాయథాపురా ।
భోగైఃప్రావరణాద్యైశ్చ మూర్తీభూతౌ విచిన్త్యచ ॥ ౨౭ ॥ అస్త్ర
మన్త్రేణతు తన్మధ్యే ధ్యాత్వాభ్యర్చ్యయథావిధి । ధ్వంసయన్తంచ
విఘ్నానాం కాలం కర్మావసానకమ్ ॥ ౨౮ ॥ ఇదముఖ్యర్ఘ్యైర్భగవా

హస్తో బద్ధాఞ్జలిస్థితః । యాగాలయం హరిశ్చైవ స్వ...దితం
మయా ॥ ౧౦౦ ॥ ఆనమాస్త్రం భజవిభో క్రియాఙ్గానాం ...న్నిధిమ్ ।
తదస్త్రోదకధారాం చాప్యచ్ఛిన్నాం భక్తిగాం నయేత్ ॥ ౧౦౧ ॥
ప్రాదక్షిణ్యేన ప్రాగ్భాగాత్తత్పదాన్తం చ సంస్మరేత్ । తన్నిధా
యాథకుమ్భౌ చ సహ కుర్యాత్ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ అర్ఘ్యదానం
తయోః కృత్వా ప్రాగ్భాగేఽకిరోర్ధ్వగమ్ । పూజితం వాససాచ్ఛ
న్నం చక్రమన్త్రాభిమన్త్రితమ్ ॥ ౧౦౩ ॥ నిదధ్యాద్భద్రపీఠం తు
తత్రాధారగతం న్యసేత్ । సాస్త్రం కుమ్భన్తు కలశమర్చయిత్వా
ప్రణమ్య చ ॥ ౧౦౪ ॥ దిగీశ్వరగణం దిక్షు పూర్వోక్తం విన్యసేత్త
తః । తతోఽర్చనం తేషాం కృత్వాస్త్రేణ హవ్యదాసహ ॥ ౧౦౫ ॥
ప్రణవేన స్వనామ్నా చ నమస్కారాన్తకేన వై । తోరణధ్వజపూర్వా
ణాం కార్యమర్ఘ్యాదినార్చనమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ తతో హవనభూమధ్యే
ధ్యాత్వా పీఠం పురోదితమ్ । తత్రార్చనం విభోః కుర్యాత్పూర్వోక్త
నక్రమేణ తు ॥ ౧౦౮ ॥ పూర్ణాన్తం తర్పణం కుర్యాత్ప్రాగ్వత్కు
ణ్డైకపూజితే । తతస్తు భగవద్భూతాన్ క్షేత్రనాథసమన్వితాన్ ॥
అర్ఘ్యపుష్పాదినాభ్యర్చ్య బలిమాదాయ పాత్రగమ్ । ఇదముక్త్వా చ
తదను క్షిపేద్యాగగృహాద్బహిః ॥ ౧౦౯ ॥ యోవిష్ణుభావినోభూతా
యే చ తేవ్యనుయాయినః । ఆహారం తు బలిం త్విష్టం ప్రయచ్ఛం తు
శుభం శుభమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ ప్రక్షాలితాఙ్ఘ్రిస్త్వాచాన్తస్సంవిశేద్యాగ
మన్దిరమ్ । అగ్నిగేహైకసంస్పృత్య చుల్లీం ప్రాగ్దిశ్యవస్థితామ్ ॥
పచనాలయముత్సృజ్య స్వదేశాత్కుణ్డమధ్యగామ్ । స్థాలీం చాస్త్రే
ణ సఙ్క్షాళ్య బాహ్యతో గోమయాదినా ॥ ౧౧౨ ॥ విలిప్యాన్తస్సుగ
న్ధైస్తు ప్రతాప్యజ్వలితైః కుశైః । సన్తాడ్య కుసుమాస్త్రేణ సితసూ
త్రేణ కణ్ఠతః ॥ ౧౧౩ ॥ చతుస్థావష్టజప్తేన సంవేష్ట్యార్ఘ్యేణార్చ్య
చ । చుల్ల్యాం కృత్వా సమారోప్య తస్యాం మధుపూర్ణతణ్డులాః ॥

పరితు ర్దర్భశాఖీ రేత్వాస్త్రేణా రౌవ్యతణ్డులాన్ । పాచయేన్మూలమ
స్త్రేణ దృష్ట్వా నేత్రేణ సంస్కృతమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ హృదావతార్యా
వఘ్నుష్యస్య శిఖామస్త్రేణఘట్టయేత్ । శిరసాలిప్య సంప్రోక్ష్య సుప్రస
న్నేనవారిణా ॥ ౧౧౬ ॥ భూతిసాచన్దనార్ఘ్యేన భూషయేదూర్ధ్వ
పుణ్డ్రకైః । విష్టరోపరిచాన్యత్ర నిదధ్యాన్మణ్డలాన్తరే ॥ ౧౧౭ ॥
హోమంచ సిద్ధయేత్కృత్వా పూర్ణాన్తగుణవేచరౌ । ఆఘారాదా
నహోమార్హేణ కుర్యాత్తైజోమృతాత్మకమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ ఈశాబ్జనాభరు
ద్రేణ హంసార్ణేన సబిన్దునా । తద్వద్వావద్వషట్కారప్రణవద్వితయే
నచ ॥ ౧౧౯ ॥ యతోవినా భావితోఽత్ర స్థితిర్ద్వా వాభ్యంచ సాంప్రత
మ్ । అతఃపురోదితేనైవ తదన్నంసంపుటేనచ ॥౧౨౦॥ అతఊర్ధ్వే
చసంచ్ఛన్నం స్మరేదాదాయవై హృది । ద్రవ్యసంపాతహోమేథ
పూర్ణాన్తైతుకృతేసతి ॥ ౧౨౧ ॥ ఉద్ధృత్యాహుతియోగేన పాత్ర
త్రయగతంతుయత్ । స్థణ్డిలేకలశేగ్నౌచ వినియుజ్య యథావిధి ॥
తదాజ్యభావితం శేషం కుశాగ్రాన్తం విఘట్యచ । క్రమాన్మూలా
స్త్రనేత్రేణ జుహుయాచ్ఛతత్రయమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ నీత్వా సంపూ
ర్ణభావంచ పూర్ణయాపునరేవహి । * తతశ్చోత్తరదిక్పూర్వ్యమణ్డలం
గోమయాదినా ॥ ౧౨౪ ॥ పాత్రాప్రస్తవిష్టరంతత్ర దద్యాద్దార్భ
హృదన్తరే । తన్మధ్యేవిన్యసేచ్ఛిష్యం సమాక్షిప్తం స్థవిగ్రహమ్ ॥
ఉదఙ్ముఖంయతవాక్ప్రత్వత్త్రరూపంధృతాఞ్జలిమ్ । అస్త్రేణ పూ
ర్వవత్కుర్యాత్పోక్షణంతస్యచామ్భసా ॥ ౧౨౬ ॥ తేనైవతా
డయేన్మూర్ధ్ని దీప్తైస్సిద్ధార్థకైస్తిలైః । అనాదివాసనోత్థానాం బన్ధా
నాం చలనాయచ ॥ ౧౨౭ ॥ ఫడన్తైనాథచాస్త్రేణ కుశాగ్రేణా
ఙ్గుష్ఠాగ్రౌ వరాత్ । సముల్లిఖ్యశిఖాన్తంచ బుద్ధ్యర్థం మార్గసన్తతేః ॥
జాలవన్మన్త్రజాలేన వ్యాప్తంస్మృత్వాచసాంప్రతమ్ । బధ్నీయా

* దిక్పూర్వ్యమణ్డలం

న్నేత్రమన్త్రేణ తస్య నేత్రే చ వాససా ॥ ౧౨౯ ॥ వస్త్రైర్ధ్వైః కుసు
మైర్గన్ధైః కృత్వా పూర్ణాఞ్జలిం పురా । పాణినాదాయ చామ్నేతి నిధా
యాగ్రే స్థితం పటుమ్ ॥ ౧౩౦ ॥ ప్రక్షేపయేద్దేవధామ్ని నతమూర్ధ్వ స
జలాఞ్జలిమ్ । తతో హ్యుద్ఘాటితనేత్రస్య త్వదృష్టస్యేతరైర్జనైః ॥ ౧౩౧ ॥
కుశలాద్యనిపిష్టస్య దృష్ట్వా వై భక్తిలక్షణమ్ । రోమాఞ్చౌత్సుక్య
హర్షాద్యమానన్దాశ్రుసమన్వితమ్ ॥ ౧౩౨ ॥ స ప్రణామ జయాలా
ప దిక్ప్రదక్షిణసంయుతమ్ । పూతాత్మసకరణం బుధ్వా యోగ్య
యమితి భావయేత్ ॥ ౧౩౩ ॥ యదా తదాచ్యుతాఖ్యాయానుగృ
హీతో ధియా తథా । స్మరేద్దక్షిణపార్శ్వే తు చక్రమమ్బురుహం పృథగ
మ్ ॥ ౧౩౪ ॥ ప్రధానదేవతావృన్దం స్వే స్వే ధామ్ని పరేస్థితమ్ ।
స్వాఙ్గరీది గణైర్నైవ ద్యోతయన్తం తు చాఖిలమ్ ॥ ౧౩౫ ॥ తేనాచ్యు
తకరేణైవ సోదకేనాలభేతతమ్ । పుష్పపూర్ణాఞ్జలౌ పృష్ఠే తస్య
తత్త్రితయాశ్రితమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ కృత్వా మన్త్రగణాన్తం వై మోక్ష
విఘ్నోపశాన్తయే । పునరప్యగ్రయేన్నీత్వా మన్త్రేణ పరమేశ్వర
మ్ ॥ ౧౩౭ ॥ ఆధారాధేయభావేన బుధ్వా న్తస్సంస్థితం పురా ।
త్ర్యాదీనాం బుద్ధినిష్ఠానాం వాసనానాం తథాత్మనామ్ ॥ ౧౩౮ ॥
తతః కుర్యాచ్చ విశ్లేషం తేషాం ధ్యానార్పనాదినా । ఆత్మసత్త్వం స
మాశ్రిత్య కర్మచక్రం హి వర్తతే ॥ ౧౩౯ ॥ తచ్చక్రమవలమ్బ్యాస్తే
బుద్ధినిష్ఠం హి సప్తకమ్ । అజ్ఞానవ్యాపకత్వం చ సుఖదుఃఖనివేదనమ్ ॥
సర్వజ్ఞస్యాత్మతత్త్వస్య కర్మచక్రావలమ్బనాత్ । చపలం కర్మచక్రం
తదవర్ధమానం సదైవ హి ॥ ౧౪౧ ॥ త్ర్యాద్యమాధారమాశ్రిత్య తావ
దేవావతిష్ఠతి । యావత్స సర్వశక్త్యా వై కర్మాత్మా న ప్రబోధితః ॥
ప్రబుద్ధస్తస్య సంరోధం కర్తుం శక్నోతి సర్వదా । మన్త్రారాధనరూ
పేణ జ్ఞాననిష్ఠేన కర్మణా ॥ ౧౪౩ ॥ అతో య ఆశ్రయః త్ర్యాద్యస్తస్య
పాదారోహి పౌరుషమ్ । నిరాసం చోరణం భూతం కురాన్నత్వం ప్రాప్య

సాంప్రతమ్ ॥ ౧౪౪ ॥ నిర్ముక్తా చిత్కలా తేన కర్మవృక్షో వినశ్యతి ।
పునర్యథాత్మనస్తస్మాత్సర్వజ్ఞస్యాగ్రతస్థలె ॥ ౧౪౫ ॥ భూతాదిదే
వతాన్తాఙ్గిణాం కుర్యాద్దేవపూజనం క్రమాత్ । చిత్తనుం విద్ధి సామా
న్యం మన్త్రనాథైరధిష్ఠితమ్ ॥ ౧౪౬ ॥ హృద్యద్ధ్యానంతు బుధ్య
స్తం ధ్యాత్వా షట్పత్రవత్పురా । తత్ర మధ్యేఽబ్జనాభం చ ప్రా
గ్భాగే కేసరోద్భవగమ్ ॥ ౧౪౭ ॥ షట్కంతు విశ్వరూపాద్యం హృ
ధరాన్తంతు విన్యసేత్ । నీత్వా స్వనామ్న ఆద్యర్ణం హృన్మాన్తానాం బీ
జతాంగతమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ తేన తేషాం దళాన్తం ప్రాగ్విన్యాసం సం
స్మరేత్క్రమాత్ । హృద్బీజం చ దళాగ్రేషు మూలదిక్షుసత్సు
చ ॥ ౧౪౯ ॥ సర్వం సర్వేన్ద్రియాధారమిత్యభిన్నం పురా తతః ।
చిద్వ్యానపఙ్క్తబ్జన్తైన ఖభూతేనాస్తరీకృతమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ ఉపర్యుప
రియోగేన బుధ్యన్తం సముపస్థితమ్ । భేదదృష్ట్యాయజేత్పశ్చాద్గర్భా
యస్సంహారవత్స్మణా ॥ ౧౫౧ ॥ సవజ్రం స్వేనబీజేన పీతంతురశ్ర
శ్రలక్షణమ్ । హేమాబ్జభూషితం ధ్యాత్వా హృన్మతత్త్వం తత్రమధ్యతః ॥
వారాహం సంన్యసేన్మన్త్రం సాఙ్గం సావరణం క్రమాత్ । తత్కా
రణాశ్రితం కృత్వా పరివారసమన్వితమ్ ॥ ౧౫౩ ॥ అథస్తాన్మణ్డలో
ర్ధ్వస్థమర్ధేన్దుసదృశం సితమ్ । పురం పద్మాఙ్కితం స్మృత్వా సితపద్మోద
రం మహత్ ॥ ౧౫౪ ॥ సరశ్మౌ తదన్తస్థమభిసన్ధాయ సంయజేత్ ।
తేజోమయం తదూర్ధ్వే తు త్రికోణం భావయేత్పురమ్ ॥ ౧౫౫ ॥ ర
క్తజ్వాలాగణాకీర్ణం స్వస్తికైరుపలాఞ్ఛితమ్ । నృసింహం పూజయే
త్తత్ర మధ్యే రక్తచ్ఛవిం విభుమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ తస్యోపర్యసితం వృత్తం
పురం తారాగణాఙ్కితమ్ । స్మృత్వా నీలామ్బుజాక్రాన్తం స్మరేత్త
త్రఖగాసనమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ నీరూపం ఖం తదూర్ధ్వే తు స్మరేచ్ఛబ్దైకల
క్షణమ్ । ధ్యాయేత్తదన్తస్సూర్యాభం ప్రాగ్వద్వర్ణం తు పఙ్కజమ్ ॥
కం తవాగీశ్వరం దేవముభయోర్వ్యో విధివత్తతః । తతః కర్ణికోదరాకాశే

నానారత్నరుచింతతః ॥ ౧౪౯ ॥ సంస్మరేత్తత్కమలాకారం చిత్తవృ
త్తిమయంతుయత్ । యజేత్తన్మధ్యగంవిశ్వరూపంతుమనసస్వతిమ్ ॥
తదూర్ధ్వేఽమృతగర్భంతు శీతాంశుకరకోటివత్ । పద్మం స్వేనాత్మ
నాత్మానం ధారయన్తంవిభావ్యచ ॥ ౧౫౧ ॥ సముత్థాప్య తదన్తస్థో
హ్యబ్జనాభోఽధియాంపతిః । ఏవంగన్ధరసరూపస్పర్శశబ్దగుణోధియా
మ్ ॥ ౧౫౨ ॥ క్రమేణాధీశసఙ్ఘంతు అవతార్యపరాద్యజేత్ । అగ్న్య
యిత్వార్చయిత్వాచ న్యసేత్తత్రైవ తంపునః ॥ ౧౫౩ ॥ యేవర్ణా
భూతయోనీనాం రక్తయఃకమలోపమాః । సంస్థితిం సంస్మరేత్తేషా
మస్మిఞ్ఛక్త్యా తథాగతమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ అనాదివాసనారూపాం త్వఖే
దేనాత్మనిస్థితామ్ । నిశ్శేషబీజైరభ్యక్తాం పద్మనాభవిధారిణీమ్ ॥
నిర్గతాం వైష్ణవాత్సర్వాద్యుక్తాం స్వామినాకృతామ్ । స్ఫుర
ద్రూపాంపరిభ్రష్టాం నిరాధారాంచ సంస్మరేత్ ॥ ౧౫౫ ॥ ప్రణ
వేనసముత్థాప్య దీక్షాకాలేహ్యుపస్థితే । సాధిభూతాధిదైవంచ
ఇత్యేవం భూతసప్తకమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ స్వయముత్థాపయేత్పశ్చా
చ్ఛిష్యమఞ్జలినాచతమ్ । తతోఽగ్నేస్సన్నిధింగత్వా ధ్యాత్వాధా
మత్రయోపరి ॥ ౧౫౭ ॥ దక్షిణేనాత్మనోదార్భవిష్టరే చక్రమన్త్రి
తే । సకుశేనస్వహస్తేన దక్షిణంచరణంగురోః ॥ ౧౫౮ ॥ అవలం
బ్యసమాస్తేవై స్పర్శనాదైక్యతాత్మనా । బీజేనాక్షేత్రిశిఖాన్తంచ
స్మరేత్తేజోమయంవిభుమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ విశ్లేషయన్తం సహసాహ్యనా
ద్యస్థమవిగ్రహమ్ । * సంసారచక్రం వివిధంప్రేరకందుఃఖవర్త్మని ॥
నాడ్యైక్యమభిసన్ధానమభిసన్ధాయచేతసా । విశ్లేషం కర్మణాం త
ద్వద్వర్మణాస్త్రేణహోమయేత్ ॥ ౧౬౨ ॥ క్రమేణసఘృతానాంచ
తిలానాం ద్వాదశాహుతిమ్ । అనుసన్ధాయసంపాద్యోమయాయం
వై పరాత్మని ॥ ౧౬౩ ॥ దద్యాద్దాహుతికాశ్చాష్టౌ మూలేనసఘృ

* సంసారచక్రం

శాఖపురా । తముత్తమాఙ్గం సంస్పృష్ట్వా సుప్రవేశాజ్యాన్వితేన చ ॥
హుత్వా ప్రజ్ఞానాయుతేనైవ భూయస్సర్వగుణాత్మనా । ప్రాక్సఙ్క్షిప్త
నాం చ రేద్ధో సుమన్త్రాన్తరయోగతః ॥ ౧౭౫ ॥ అశ్వేరుపాదదా
స్యం పూర్ధనేత్రాన్తం హ్యేవమేవ హి । ఇతి సంపాతహోమేనైవ సంప
న్నే సతి జాయతే ॥ ౧౭౬ ॥ కర్తవ్యం మన్త్రమాహాత్మ్యాత్సంస్థా
నైర్భిన్నైరయుతైః । సాంప్రతం శక్తిరాదీనాం గుణానాముత్తరత్ర
తు ॥ ౧౭౭ ॥ విభోరారాధనాత్సమ్యగ్యోగాభ్యాసాచ్చ భాజ
నమ్ । కృతే సంపాతహవనే ఆజ్యేనాథ సకృత్సకృత్ ॥ ౧౭౮ ॥ మ
న్త్రిణాం తర్పణం కృత్వా సార్చనం శ్రావయేద్విభుమ్ । అస్య కర్మా
త్మీకృత్యాస్య కర్మబన్ధం సవాసనమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ తదనేకప్రకారం తు త్వ
చ్ఛక్త్యా స్తమ్భితం మయా । ప్రాయశ్చిత్తనిమిత్తం తు జుహుయా
త్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౮౦ ॥ బీజేనాస్త్రర్నిరుద్ధేన స్వాజ్యేనాహుతికాష్ట
కమ్ । పత్రాపత్రామహాబుద్ధే జన్మోర్గన్మాశ్రితస్య చ ॥ ౧౮౧ ॥ యాతి
న్యమిశ్రరూపస్య హేయరూపస్య సఙ్క్షయః । మోక్షైకఫలదో ధర్మ
ఉపాదేయస్త్వనన్తరమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ యోఽసౌ పాం ముఖ్యమాయాతి
వివిధస్తస్య చాచ్యుతమ్ । యేనాన్తర్లీనమభ్యేతి హ్యజ్ఞానం సహసా
క్షయమ్ ॥ ౧౮౩ ॥ అథాదాయారుణం సూత్రం కృత్వా నైకగుణం
పురా । నిరీక్ష్య తం దృశా చాస్త్రవారిణా పరిశోధనమ్ ॥ ౧౮౪ ॥ తద
ఙ్గుష్ఠావధిం యావచ్ఛిఖాయాస్సంప్రసార్య చ । సంస్మరేత్సర్వదుః
ఖానాం సబన్ధానాం తదాస్పదమ్ ॥ ౧౮౫ ॥ సంవిశ్య దేవయానేన
శిశుచైతన్యసన్నిధిమ్ । హుంఫడన్తం చ శిష్యస్య నామ చ ప్రణవాదిక
మ్ ॥ ౧౮౬ ॥ హృన్మన్త్రసంపుటస్థం చ కృత్వా వై పిత్ర్యవర్త్మనా ।
ఆనీయ సహసూత్రేణ నయేన్నేత్రేణ పామ్యతామ్ ॥ ౧౮౭ ॥ అథ్య
రాప్యగ్న్యాదినా వేష్ట్య కవచేన మహాత్మనా । ఓం హుం అదన్యై హుం
స్వాహేత్యనేనాహుతిసప్తకమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ హుత్వాస్త్రమన్త్ర

జప్తేన సితేన రజసా తతః । సన్త్యజ్య శేషవంశాయం విశేత్పాద
ధిం తథా ॥ ౧౮౯ ॥ విశ్లేషయా ముఖం బ్రూయాత్పదం ధీర్యథదా
సుగమ్ । తం జ్ఞానవాచకే నాథ త్వాద్యన్తేన వికృష్య చ ॥ ౧౯౦ ॥ స్వ
బుద్ధ్యానుగతం కృత్వా ధ్యాత్వా నక్షత్రగోళవత్ । సద్ధాయాఖ్య
స్వరే సూత్రే హంసార్ణేన సబిన్దునా ॥ ౧౯౧ ॥ నతిప్రణవగర్భేణరు
ద్ధశక్తిం చ విగ్రహే । వాసనామయమిత్యేవమాదివాహకసంజ్ఞకమ్ ॥
సూత్రాత్మకం వపుః స్మృత్వా ఆత్మశక్త్యా విభావితమ్ । బలమన్త్రేణ
సంరుద్ధం తదగ్రం జుహుయాత్తతః ॥ ౧౯౩ ॥ ఉక్త్వాన్వేమాత్మనే స్వా
హాద్విషట్కపరిసఙ్ఖ్యయా । ఆదాయ భావినో బద్ధాన్ వ్యాపకాన్ శుద్ధ
భోగదాన్ ॥ ౧౯౪ ॥ జ్ఞానాదయస్సమాశ్రిత్య యేత్ర తిష్ఠన్తి సర్వదా ।
స్వస్థానేషు స్వమన్త్రైర్భక్తస్తాంస్తు తత్రైవ యోజయేత్ ॥ ౧౯౫ ॥
యథాక్రమేణోచితానాం కృత్వా తేషాం చ తర్పణమ్ । అథ సంస్కా
రచక్రస్య తత్త్వబృన్దాశ్రితస్య చ ॥ ౧౯౬ ॥ సర్వగస్యాపి వైవిధ్యస్థితిం
నియతిలక్షణమ్ । తస్య వ్యాప్తిశ్చ తేనైవ శరీరే పాఞ్చభౌతికే ॥
గుల్ఫజానుకటీవక్షఃకణ్ఠభ్రూకావటావధి । బుద్ధ్యన్తానాం ధరాదీ
నాం క్రమాదవనిసప్తకమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ అహఙ్కారస్తమస్థాస్తు యే
భేదా వివిధా అపి । చిత్తజా అపి యే చాన్యే తిష్ఠన్తి మనసా సహ ॥ ౧౯౮ ॥
సకాలాస్థాస్తథా బోధాస్తత్పూర్వాస్త్వపరే చ యే । అనేకభేదభి
న్నాస్తు స్థితా ఆశ్రిత్య తే ధియమ్ ॥ ౨౦౦ ॥ ద్విసప్తభువనం విశ్వమ
నేకరచనాన్వితమ్ । శతకోటిప్రవిస్తీర్ణమష్టయోనార్థసేవితమ్ ॥
స్థితం ధరాశ్రితం భూయో బోద్ధవ్యం సర్వదైవహి । చతుష్కం జా
గ్రదాద్యం యత్ప్రాణానాముప్రవర్తతే ॥ ౨౦౨ ॥ మన్త్రకోటిసహ
స్రాణాం వివిధానాం మహామతే । యోగసిద్ధిసమేతానాం సంస్థితి
స్తైజసే పదే ॥ ౨౦౩ ॥ చతురాత్మీయతత్త్వానాం జ్ఞేయం కైవల్య
దేహినామ్ । శాస్త్రోదితస్వరూపాణాం సన్నివేశో మరుత్పదే ॥ ౨౦౪ ॥

అనేకశక్తిభూతానాం జ్ఞానాదీనాంచ లాఙ్గలిః । కాలానామాశ్ర
యో ఘోర్యమయాపాంమూర్తిర్నలక్ష్యతే ॥ ౨౦౫ ॥ సంస్థితాశ్చా
దయోవర్ణాగపదేషస్థితుమానసే । అస్మిన్మాత్రాద్యముక్తాని కీర్తితేఽ
స్మిన్షడధ్వని ॥ ౨౦౬ ॥ క్షిపంస్తుచాహారంస్త్వేవం శుధ్యర్థం లీల
యైవహి । స్థితఃకర్మాత్మతత్త్వాని బుద్ధిశక్తిపదేప్రభుః ॥ ౨౦౭ ॥ విర
స్తదోషం కృత్వా ప్రాక్సమావిశ్యతిదేవహి । స్వాం శక్తిముపసం
హృత్య శాన్తిమభ్యేతి శాశ్వతీమ్ ॥ ౨౦౮ ॥ మధుసూదనపర్యన్తం
పాతాళశయనాసయః । సప్తకం సప్తకంషట్కం సంపశ్యేత్ క్ష్మాది
పఞ్చకే ॥ ౨౦౯ ॥ మనస్యవస్థితంహ్యేవం శక్తీశాత్త్రితయంహి
యత్ । బుద్ధ్యాకమలనాభాత్మా దేవస్సర్వేశ్వరఃప్రభుః ॥ ౨౧౦ ॥ పున
స్స్వసిద్ధైర్యుక్తానాం సర్వేషాం పార్థివేపదే । ద్విసప్తభేదభిన్నేతు
బోద్ధవ్యా సంస్థితిశ్శుభా ॥ ౨౧౧ ॥ తీవ్రమన్దాదికంబుధ్వా భావం
భక్తిసమన్వితమ్. ఆలమ్బనవశాత్షట్కాత్సర్వేషాంస్వపదేస్థితమ్॥
ఏష్వైభవదీక్షాయామధివాసనకర్మణి । క్రమఉక్తస్త్వథేదానీమప
రాయాం నిబోధతు ॥ ౨౧౩ ॥ ఆపాదాన్నాభిదేశాన్తంమహోభూ
తైర్ధరాదికైః । వ్యాప్తంచతుర్థావాయ్వన్తైస్తదూర్ధ్వంనభసాపునః॥
పూరితంహృదయాన్తంచ తదుద్దేశాచ్ఛిఖావధి । విభావ్యమనసావ్యా
ప్తమనేనైవక్రమేణతు॥ ౨౧౪ ॥ స్థితాస్సఙ్కర్షణాన్తాశ్చప్యనిరుద్ధా
దయస్తువై । సమాక్రమ్యాధ్వషట్కంతుఅధ్యాతీతస్తుబుద్ధిగః॥౨౧౫॥
ఏవమనాఆత్మతత్త్వంచ ప్రాగ్వదభ్యేత్యమూర్తతామ్. వ్యాపికామూ
ర్త్యయస్త్వేతాఃపృథఙ్ముక్తపరాయణైః ॥ ౨౧౬ ॥ తదాకారైరసఙ్ఖ్యై
స్తు సంవృతాక్ష్మావనీషుచ । ప్రాక్సఙ్ఖ్యాసుచ తిష్ఠన్తి సర్వాస్సర్వా
సుసర్వదా ॥ ౨౧౭ ॥ స్మృత్వాహ్యభేదభావేన షట్కంమోదకవత్పు
రా । శిఖాన్తం క్ష్మాదినా తేన సర్వంవ్యాప్తాంవిచిన్తయేత్ ॥ ౨౧౮ ॥
చతురాత్మానమవ్యక్తం శబ్దమూర్తిం నిరాకృతిమ్ । గుణమాత్రైరి

భిన్నంచ ఖంచ తత్రైవ భావయేత్ । ౨౨౧ । అగ్రాహ్యాణాశ్చ
పుంసః స్వస్వభావమయేన చ । సజాగ్రత్తేనతు వైబుద్ధ్వా సర్వంసముది
తేనతు ॥ ౨౨౨ ॥ స్వశక్త్యైవహ్యనిచ్ఛాభో జీవమాదాయసో
ద్ధ్వగమ్ । స్వసామర్థ్యంస్వశక్త్యైతచ్ఛాన్తాత్మాస్థాపినాప్యచ ॥ ౨౨౩ ॥
శుద్ధాశయానాం భక్తానాం తత్పదైకాభిలాషిణామ్ । మత్వాను
ధ్యానునిద్ధానాం సర్వత్రవ్యక్తిమేతిచ ॥ ౨౨౪ ॥ అతస్తుయద్యస్యం
వేద్యం నేదీయంపరితస్త్వపి । తత్తదాధ్యాత్మనాఖ్యేయః సర్వదా భావి
తాత్మనామ్ ॥ ౨౨౫ ॥ ఇత్యాద్యౌసర్వసామాన్యో నిత్యోవిద్యాత్మకస్య
ఆశ్రయః । బోద్ధవ్యస్సోపితేనను హ్యసామాన్యతయాంగతేః ॥ ౨౨౬ ॥
ఆమోక్షాదజ్ఞభావంచ జీవానాం స్వస్వమేవహి । సంభవత్యాత్మ
రూపేణ సంపూజ్యైవమహోచ్యతే ॥ ౨౨౭ ॥ దీక్షాకాలేతు శిష్య
ణాం పరిజ్ఞేయంయథోదితమ్ । ఏవమేవవిజానీయాన్ముఖ్యయన్త్రే
తు విగ్రహే ॥ ౨౨౮ ॥ సస్తథాతువిభజ్యాథో సద్ధ్యైవ కుణ్డమం
డలౌ । చిత్రీకృత్యతముద్దేశాత్ప్రణవాద్యన్తగస్థలే ॥ ౨౨౯ ॥
స్వనామపదసంయుక్తం గ్రహణీయం స్వకారిభిః । ఏవం వ్యాప్తము
పైయోర్హ్యగర్గ్యాదాపూర్ణాస్తికేకృతే ॥ ౨౩౦ ॥ నీత్వాప్తమణ్డలస్థ
స్యవిభోస్తం సన్నివేశయేత్ । వర్మణాచ్ఛాదనంకృత్వా విధాయ
కలశాగ్రతః ॥ ౨౩౧ ॥ సశిష్యోఽథార్చ్యనంకుశాగ్ర్యస్వపవిశ్యాత్మ
నోఽపిభోః । ప్రసక్తిస్తైస్తప్రణామైస్తు నానాస్తుతిపదైస్సహ ॥ ౨౩౨ ॥
తతోఽపలిప్తభూభాగే మణ్డలాన్తంచ తంబహిః । స్థానభేదస్థితంకృ
త్వా నేత్రహృన్మన్త్రమన్త్రితైః ॥ ౨౩౩ ॥ పఞ్చగవ్యైశ్చరోదన్త
ధావనేపినియోజ్యతమ్ । భుక్తోజ్ఝితే దన్తకాష్ఠే కుర్యాత్సిద్ధివిచార
ణమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ సౌమ్యవారుణఈశానే యదిపూర్వదిగాననమ్ ।
తత్సిద్ధిసూచకంవిద్ధి విపరీతమయోన్యథా ॥ ౨౩౫ ॥ తద్ధ్వంసనాయ
జుహుయాదస్త్రమన్త్రేణ వైశతమ్ । ధూపానులేపనాదీని రజాంసి

ఘటికాదయః ॥ ౭౩౬ ॥ పాత్రాణిచ తిలాదీని రోగాగ్నన్యాన్య కలాన్గలిఖ । ఉద్ధృతో త్తరతక్కృత్వా వర్మజప్తేనవాససా ॥౭౩౭॥ అభుక్తేనాహతేనైవ త్వాచ్ఛాద్యసుసితేనచ । సమభ్యర్చ్యాపుష్పైస్త్ర సమన్త్రైః పుష్పధూపానులేపనైః ॥ ౭౩౮ ॥ ధ్యాత్వాప్యస్థలస్థితం దేవమస్నాననా కలశేన్య సేత్ । అథశుద్ధేతు భూభాగే హ్యన్మన్త్రిత కుశాస్తరే ॥ ౭౩౯ ॥ కృత్వాప్రాఙ్మస్తకం శిష్యం బలజప్తాంశుకేనతు । హృదావకుణ్ఠితగనుం ముఖ్యమన్త్రమనుస్మరన్ ॥ ౭౪౦ ॥ స్వాపయేన్న్యప్నలాభాయ తతోహ్యన్మన్త్రితైస్తిలైః । సిద్ధార్థకయుతైస్తస్య నివధ్యాన్పరితోబహిః ॥ ౭౪౧ ॥ సబద్ధ్వాపక్షం మన్త్రైణ ప్రాగ్వదిష్టకంన్యసేత్ । ప్రదక్షిణేన తచ్చాపి సితసూత్రేణ వర్మణా ॥ ౭౪౨ ॥ చతుర్ధా వేష్టయిత్వాతు మణ్డపాన్నిష్క్రమే ద్గృహీః । దన్తకాష్ఠాదికంకర్మ వినిష్పాద్యస్వయంస్వపేత్ ॥౭౪౩॥ సుతల్పే దర్భశయ్యాయాం కృత్వాదక్షిణతశ్శిరః । సంస్పృశేత్పవిత్రియుక్మేన శిశుంశయనసంస్థితమ్ ॥ ౭౪౪ ॥ భగవంతంహి మనసా ప్రార్థయన్నపవర్గదమ్ । ఓమాదీశజగన్నాథ సర్వజ్ఞహృదయేశయ ॥ ౭౪౫ ॥ తత్రాహం యోజయామ్యేనం సత్కర్మత్వత్పరాయణమ్ । ప్రాప్తానుజ్ఞస్తు శిష్యాణాం కుర్యాద్దైవ తత్రయోజనమ్ ॥ యత్రయత్రచతత్తేషామనశ్యంశాశ్వతంభవేత్ । ఇత్థందీక్షాధివాసస్య విధానం సంప్రకీర్తితమ్ ॥ ౭౪౬ ॥ ఏకానేకస్వరూపాతు దీక్షేదానీం ప్రకీర్త్యతే । ఆసాద్యనాం సమాయాన్తి దేహాన్తేఽభిమనంపదమ్ ॥ ౭౪౭ ॥ కైవల్యఫలదాహ్యేకా భోగకైవల్యదాపరా । భోగదైవత్రితీయాచ ప్రబుద్ధానాం సదైవహి ॥ ౭౪౮ ॥ ఆచారానుగతాప్సర్వాగ కార్యాస్సన్యక్ఫలాప్తయే । భక్తిభావానుసిద్ధానాం శిష్యాణాం భవినాంతువై ॥ ౭౫౦ ॥ వృద్ధానామజ్ఞనానాంచ బాలానాం భావితాత్మనామ్ । వినాచారసమూహేన మన్త్రకేనచ

తాహితాః ॥ ౨౫౧ ॥ పురాధియాంవిచార్యైవముపసన్నేనవైసహ ।
తదీయమాశయంజ్ఞాత్వా సంపాద్యైకామహోనుతే ॥ ౨౫౨ ॥ అ
ర్ధాతీతేర్ధరాత్రేతు ఉత్థాయశయనాద్గురుః । కమణ్డలుంసమాదాయ
బహిరావస్యసంవిశేత్ ॥ ౨౫౩ ॥ సంస్మరేదగ్రతశ్చాస్త్రంహు
తభుగాద్రిసన్నిభమ్ । తదన్తస్థం విశేద్దేవం§స్నానమాత్రం కృతంభ
వేత్ ॥ ౨౫౪ ॥ నిద్రామోహాకులంయేన శశ్వదాయాతి సజ్జ(కృ)య
మ్ । శఙ్ఖైర్వైఘటికాసూత్రం రజాంస్యస్త్రవరేణతు ॥ ౨౫౫ ॥
సమాదాయచసంస్కృత్య నిష్పిప్యాఖ్యైశ్చమహితతె । సుషుగో
మయసంపృష్టే మణ్డలం యత్పురోదితమ్ ॥ ౨౫౬ ॥ భద్రస్త్వపరి
తస్తార్థం న్యస్యాగ్నికోణేషు శఙ్ఖవః । కమలభ్రమసిద్ధ్యర్థమేకంను
ర్ధ్యే నివేశ్యచ ॥ ౨౫౭ ॥ ఈషన్న్యాయతివైమధ్యం తదాద్రిసను
యేయథా । మహోన్మాన్యనాధికేదోపస్పశిష్యస్యయుతోగురోః ॥
అతస్తద్రక్షణీయంచ యత్నేనమహతాసదా । నిర్వర్త్యనిత్యం ప్ర
త్యూషే పురావైస్నానపూర్వకమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ శిష్యమాదాయసం
చోద్య స్వప్నప్రాప్తింశుభాశుభామ్ । చతుర్మూర్తిసమాహాంతు
యథాదిక్సంస్థితంతువై ॥ ౨౬౦ ॥ పశ్యేత్ప్రత్యఙ్నివిష్టంచ ఉపవి
ష్టంతుచోత్థితమ్ । తన్మధ్యాద్భగవత్తత్త్వమేకంవా భిన్నలక్షణమ్ ॥
ప్రాసమర్చావసమూహంచ తల్లాఞ్ఛనగణశ్చయః । దేవీయం వని
తాబృన్దం సర్వమేకతమాథవా ॥ ౨౬౨ ॥ భవోపకరణవ్రాతమశే
షం వాపృథక్స్థితమ్ । రుద్రేన్ద్రచన్ద్రసూర్యామ్బుహుతభుగ్వాత
లక్షణమ్ ॥ ౨౬౩ ॥ పఞ్చరాత్రవిదోవిప్రా ఆరాధనపరాయణాః ।
త్రయీముద్ఘోషయన్తశ్చ నిగదన్తశ్చవాద్విజాః ॥ ౨౬౪ ॥ యత
యశ్శుద్ధసత్త్వాశ్చ సద్బ్రహ్మపదసంస్థితాః । నగస్రక్చన్దనాద్యాని
సుగన్ధానిశరూణ్తమః ॥ ౨౬౫ ॥ ఉద్యానవనితారామవాపీహర్మ్య

§ స్నానం మాత్రం కృతం

ఘుహోలయాః । ఫలబీజౌషధీసామ్బ్యకుమ్భా వా పాకనిర్గతః ॥ ౨౬౬ ॥
గోగజాశ్వనదీయానం కన్యాసాలఙ్కృతాశిశుః । మాఙ్గల్యగీతిమధు
రా భేరీవంశశ్చవల్లరీ ॥ ౨౬౭ ॥ ససారసంసరఃపద్మైఃపూర్ణంఛ
త్రంసితంతతమ్ । హేమాదిధాతవోరత్నజాలం గోసమ్భవానిచ ॥
నవో నేత్రచయశ్శుక్లం వస్త్రైర్బృన్దమనాహతమ్ । రాజాపురోధా
స్సామస్తౌ రాజపత్నీచ దర్పణమ్ ॥ ౨౬౯ ॥ తుషారపాతసద్వృష్టి
స్మహో మేఘోదయోదివి । శోణితం చార్ద్రమాంసాని ఖస్లతిర్మదిరా
సవః ॥ ౨౭౦ ॥ సత్పక్షిమృగసఙ్ఘాతసురారాచ్చామరంసితమ్ ।
ఏవమాదీనిచాన్యాని పిద్ధిసిద్ధిప్రదానిచ ॥ ౨౭౧ ॥ స్వప్నానియాన్య
నిష్టాని తాని మే లక్షణశ్శృణు । స్థానతాక్షితికంపశ్చ ఉపరాగోతి భీష
ణః ॥ ౨౭౨ ॥ నీహారం ఉల్కాపాతశ్చ నిర్ఘాతశ్చిత్తభఙ్గకృత్ । గర్త
ప్రవేశోదభ్యన్నస్విన్నమాంసస్యభక్షణమ్ ॥ ౨౭౩ ॥ నర్తనం రక్తవి
ధ్వంసఆజ్యం స్వాఙ్గాద్విజచ్యుతిః । ఖరోష్ట్రం చోత్కటంహోస్యం
కపిబుత్థానులంవనమ్ ॥ ౨౭౪ ॥ స్థానం ధూమాకులం వృద్ధమసితాం
బరవేష్టితమ్ । శుష్కత్వం సరిదాదీనాం ప్రతిస్రోతత్వమేవచ ॥
పోతయానం ధ్వజచ్ఛత్రతరుభఙ్గోప్యసిద్ధికృత్ । అవతారోనగాద్వృ
క్షాన్నగ్నత్వం ప్రేతదర్శనమ్ ॥ ౨౭౬ ॥ వచాకజ్జళతైలాజ్యలేపో
సత్కర్దమేస్థితిః । మహిషోహీనరక్తకృష్ణోదక్షిణాశాగమః క్షుధా ॥
లుణ్ఠనం నఖకేశానామస్థిభఙ్గాదికాద్రతమ్ । ఏవమాదీని చాన్యాని
అశుభానిమహోన్నతే ॥ ౨౭౮ ॥ ప్రాప్తే శుభాశుభేస్వప్నేవ్యభిస
న్ధాయవైహృది । ఔత్సుక్యాదశివధ్వంసి పూజాహోమంసమాచరే
త్ ॥ ౨౭౯ ॥ యథోక్తవిధినాదేవమవతార్యక్రమాద్యజేత్ । తర్ప
యిత్వాయథాన్యాయం పూర్ణాన్తంచార్పయేత్పునః ॥ ౨౮౦ ॥
ఈశకోణేఽథవా సౌమ్యే వేదయాగగృహస్యచ । మణ్డలేపూర్వనిర్ది
ష్టే వృత్తేవా చతురశ్రకే ॥ ౨౮౧ ॥ స్నాతంస్రగ్వస్త్రభృచ్ఛిష్యం

కృతన్యాసం నివేశయేత్ । నిరీక్ష్య తాడ్యసంప్రోక్ష్య దర్భైరాలభ్య
పూర్వవత్ ॥ ౨౭౨ ॥ సంస్కృత్య మూర్తిపతిం తు అనుగ్రాహ్యం
ధరాగతః । ఆపాదాన్మన్త్రహస్తేన పరామృశ్యాథ మూర్ధని ॥
మన్త్రహస్తం జ్వలన్మన్త్రం దద్యాద్దోషదహకబీజజిత్ । అథ శిష్య
స్యవై కుర్యాత్సంస్కారం పఞ్చ చక్రమాత్ ॥ ౨౭౪ ॥ తాపఃపు
ణ్డ్రస్తథా నామ మన్త్రో యాగశ్చ పఞ్చమః । తత్ర తాపవిధానం తు
శృణుధ్వం మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౭౫ ॥ ఆచార్యో వైష్ణవాన్ సభ్యాన్
పూజ్య తేషామనుజ్ఞయా । గత్వా కుణ్డసమీపం తు శిష్యేణ సహితో
గురుః ॥ ౨౭౬ ॥ చక్రశఙ్ఖౌ సమభ్యర్చ్య పీఠే తత్తన్మన్త్రైః ప్రతిష్ఠితౌ ।
పూర్వం స్వగురుణా దత్తౌ స్వకీయౌ వా సరే ద్విజాః ॥ ౨౭౭ ॥ మూల
మన్త్రేణ జుహుయాచ్చ శతమష్టోత్తరం ఘృతైః । వైష్ణవాంశ్చాపి గా
యిత్వా తద్విష్ణోరితి చ వై ఋచా ॥ ౨౭౮ ॥ తతఃకుణ్డానలే చక్రశఙ్ఖౌ
సన్తప్య పూజయేత్ । తతస్తు చక్రమన్త్రేణ శఙ్ఖమన్త్రేణ చ ద్విజాః ॥
హుత్వా చాష్టోత్తరశతం అష్టావింశతిమేవ వా । పవిత్రన్తేతి మన్త్రేణ
ప్రతేపష్ణా ఇత్యృచా ॥ ౨౮౦ ॥ హుత్వా తతస్తు దేవేశం ధ్యాత్వా గు
రుపరంపరామ్ । శిష్యస్య దక్షిణం బాహుమూలం చక్రేణ చాఙ్కయే
త్ ॥ ౨౮౧ ॥ శఙ్ఖేన ప్రతపేత్సవ్యబాహుమూలం మునీశ్వరాః । త
తశ్చక్రం చ శఙ్ఖం చ అభిషిచ్య స్వమన్త్రతః ॥ ౨౮౨ ॥ సంపూజ్య
మూలమన్త్రేణ హునేత్పూర్ణాహుతిం ద్విజాః । తతస్తూర్ధ్వపు
ణ్డ్రాణి ధారయేన్మునిపుఙ్గవాః ॥ ౨౮౩ ॥ తద్విధానం ప్రవక్ష్యామి
శృణుధ్వం సావధానతః । గృహీత్వా వైష్ణవస్తత్ర ద్విమూలాం శ్వేత
మృత్తికామ్ ॥ ౨౮౪ ॥ హస్తౌ ప్రక్షాళ్య చాచమ్య ప్రాఙ్ముఖం వా
ప్యుదఙ్ముఖమ్ । ఉపవిశ్యాసనే శుద్ధే వామహస్తతలం ద్విజాః ॥ ౨౮౫ ॥
సఙ్క్షాళ్య చాస్త్రమన్త్రేణ తత్ర వై శ్వేతమృత్తికామ్ । ప్రణవేన తు
వినస్య గన్ధద్వారేతి తాం మృదమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ జలేన సేచయిత్వాథ

కృత్వా దిగ్బన్ధనం ద్విజాః । మూలమన్త్రేణాభిమన్త్ర్య వామహస్త
స్థితం మృదమ్ ॥ ౨౯౬ ॥ తన్మధ్యే నారసింహస్య బీజమాలిఖ్య మ
న్త్రవిత్ । అఙ్గుల్యా మృదమాదాయ లలాటాదిషు ధారయేత్ ॥
పుష్టిప్రదేనాఙ్గుష్ఠేన తర్జిన్యా ముక్తిసిద్ధయే । వాఞ్ఛితార్థప్రదాయి
న్యా తథానామికయాథవా ॥ ౨౯౮ ॥ ఆయుష్కామీ మధ్యమయా
చాఙ్గుల్యా చ మునీశ్వరాః । ఏతాభిరఙ్గులీభిస్తు ధారయేన్న నఖైస్స్పృ
శేత్ ॥ ౨౯౯ ॥ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రమృజుం రమ్యం హరేః పాదద్వయా
కృతిమ్ । సాన్తరాళం సుపార్శ్వం చ ద్వ్యఙ్గులం త్ర్యఙ్గులం తు వా ॥
విస్తీర్ణం నాసికాయామే చతురఙ్గులసంమితమ్ । లలాటే ధారయేత్పు
ణ్డ్రం చతురఙ్గులవిస్తృతమ్ ॥ ౩౦౧ ॥ అష్టాఙ్గులాయతం యద్వా
ప్రాదేశపరిసంమితమ్ । ధారయేదూర్ధ్వపుణ్డ్రం తు తావన్మానసమ
న్వితమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం తు హృదయే ధారయేల్లక్షణాన్వి
తమ్ । తత్ర త్ర్యఙ్గులవిస్తీర్ణం చతురఙ్గులమాయతమ్ ॥ ౩౦౩ ॥
ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం కణ్ఠదేశే తతో వై దక్షిణోదరే । ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం తు
పూర్వోక్తకుక్షిపుణ్డ్రసమం ద్విజాః ॥ ౩౦౪ ॥ తతస్తు దక్షిణే బాహు
మధ్యే తస్యాష్టాఙ్గులాయతమ్ । చతురఙ్గులవిస్తీర్ణమూర్ధ్వపుణ్డ్రం
తు ధారయేత్ ॥ ౩౦౫ ॥ తతస్తు దక్షిణాంసే తు కణ్ఠపుణ్డ్రసమం భ
వేత్ । వామకుక్షౌ తథోర్ధ్వపుణ్డ్రం కుక్షిపుణ్డ్రసమం భవేత్ ॥ ౩౦౬ ॥
వామబాహౌ భవేత్పుణ్డ్రం దక్షబాహూక్తలక్షణమ్ । వామాంసే
తు తతః పుణ్డ్రం కణ్ఠపుణ్డ్రసమం భవేత్ ॥ ౩౦౭ ॥ పృష్ఠే త్వష్టాం
గులాయామం చతురఙ్గులవిస్తృతమ్ । ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం కకుద్దేశే చ
తురఙ్గులమాయతమ్ ॥ ౩౦౮ ॥ తథా త్ర్యఙ్గులవిస్తారం ధారయేన్ముని
పుఙ్గవాః । ఏవం ద్వాదశపుణ్డ్రాణి కృత్వా చైవ యథాక్రమమ్ ॥ ౩౦౯ ॥
హస్తప్రక్షాళనతోయం తు మూర్ధ్ని సంప్రోక్షయేద్ద్విజాః । తతస్తూర్ధ్వ
పుణ్డ్రాణాం మధ్యే విష్ణుసమర్పితమ్ ॥ ౩౧౦ ॥ ధారయేద్రజనీచూర్ణం

లక్ష్మీసాన్నిధ్యసిద్ధయే। వర్తిదీపాకృతించైవ వేణుపత్రాకృతింతు వా॥
ఏవంధృతే హ్యూర్ధ్వపుణ్డ్రే అప్యాస్తేపార్థంజగత్పతిః। క్రీడతే సతతం
తత్ర తతో బద్ధాఞ్జలిర్ద్విజాః ॥ ౩౧౨ ॥ నామభిః కేశవాదీనాం తద
ద్ధ్యానపూర్వకమ్। తత్తచ్ఛక్తిసమేతాంస్తు కేశవాదీన్ స్మరేద్బు
ధః ॥ ౩౧౩ ॥ లలాటే కేశవంధ్యాయేన్నారాయణమథోదరే। మా
ధవంహృదయేచైవ గోవిన్దం కణ్ఠకూబరే ॥ ౩౧౪ ॥ ఉదరే దక్షిణే పా
ర్శ్వే విష్ణుంధ్యాయేన్మునీశ్వరాః। తత్పార్శ్వే బాహుమధ్యే తు చి
న్తయేన్మధుసూదనమ్ ॥ ౩౧౫ ॥ త్రివిక్రమంతు తత్కర్ణే వామ
కుక్షౌ తు వామనమ్। శ్రీధరం వామబాహౌ తు హృషీకేశంతదంసకే॥
అపరే పద్మనాభంతు త్రికే దామోదరంస్మరేత్। ఇత్యేవమూర్ధ్వపు
ణ్డ్రస్య విధానం సుప్రకీర్తితమ్ ॥౩౧౬॥ ఏవంశిష్యస్స ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం
ధారయిత్వా యథావిధి। నామకుర్యాచ్చశిష్యస్య తద్విధానమి
హోచ్యతే ॥ ౩౧౭ ॥ తమాదాయకరాద్దేవధామసన్నికటంవ్రజేత్।
కృత్వాత్మనో మహాభాగే భూయస్సంఛాద్యలోచనే ॥ ౩౧౮ ॥
ప్రక్షేపయేత్తథా పార్శ్వే సాఞ్జలింముక్తలోచనః। సంపశ్యేత్పరమం
ధామ మాన్త్రిమిచ్ఛాఫలప్రదమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ తస్మిన్నవసరే కుర్యా
న్నామయస్య యథోచితమ్। రహస్యసంజ్ఞంముఖ్యంచ గౌణంవా
స్య యథాస్థితమ్ ॥ ౩౨౧ ॥ సామాన్యం వాసుదేవాద్యం నామ
స్యాజ్ఞాచ్చతుర్ష్వపి। సర్వేషాంసవిశేషంవాయథాచానుక్రమేణతు॥
ద్విషట్కమూర్త్యర్జితంచ స్వామ్యన్తం బ్రాహ్మణేషుచ। దేవా
న్తం క్షత్రియాణాంచ కుర్యాద్ద్వాదశధాపునః ॥ ౩౨౩ ॥ పాల్య
న్తం ధరనిష్ఠంవా లాఞ్ఛనాస్త్రపురస్సరమ్। ధ్వజలాఞ్ఛనసంజ్ఞం
చ యథావస్థం నృపేషుచ ॥ ౩౨౪ ॥ ఏవం వర్ధననిష్ఠంచ మూర్తి
లాఞ్ఛనపూర్వకమ్। విహితంచాపివైశ్యానాం దాసాన్తం శూద్ర
జన్మనామ్॥౩౨౫॥ అథోత్థాయనమస్కృత్యమణ్డలంకలశంగురుమ్।

యాగా యాగాత్కుణ్డసమీపం తు శిశునా సహ దేశికః ॥ ౩౨౬ ॥ కృతస్వకర్మణో ద్విచ్ఛిద్ర సిద్ధయే చ హుతే సతి । సన్తాడ్యాస్త్రాత్మకో భూత్వా వాహ్నిస్తద్ధృదయం విశేత్ ॥ ౩౨౭ ॥ ప్రాణశక్తివియుక్తం చ కృత్వాఽఽనీయ సమాసతః । సంప్రవేశ్య స్వకం స్థానం తత్రాగ్నికణవచ్ఛనమ్ ॥ ౩౨౮ ॥ నీత్వా సంన్యస్య పృథగ్భావం విరేచ్య సహ వాయునా । స్వభావనా వామమార్గేణ హృదాద్యన్తం నిరోధితమ్ ॥ ౩౨౯ ॥ జన్మగ్రహాను నైవైవ మన్త్రయుక్తేన కర్మణా । భావధ్యానానువిద్ధేన పిత్రమాతృమయం త్యజేత్ ॥ ౩౩౦ ॥ తతః కవచమన్త్రేణ దద్యాన్పుష్పాభిమన్త్రితమ్ । తస్యోపవీతముపరముదితం చాపి యస్య తత్ । సర్వథా దానభావత్వమాపన్నస్య చ తత్త్వతః । అనుద్యపాన్వయోత్థస్య లోకధర్మోజ్ఝనస్య చ ॥ ౩౩౧ ॥ ఆప్తపద్ధిష్ఠానిష్ఠస్య కర్మతన్త్రిరతస్య చ । గోదానం శూద్రజాతేర్వై విహితం చైవ నాన్యథా ॥ ౩౩౩ ॥ వౌషట్స్వాహావషట్కారనిష్ఠానాం తు ప్రతిక్రియా । నమస్కారేణ మన్త్రాణాం కార్యే ప్రాప్తే హ్యనుగ్రహే ॥ ౩౩౪ ॥ తదీయమర్ఘ్యపుష్పాద్యం యత్కిఞ్చిద్యాగసాధనమ్ । సుసంస్కృతమసిద్ధం వా భక్త్యా కర్మణ్యతాం వ్రజేత్ ॥ ౩౩౫ ॥ అతోఽన్యేషాం తు భక్తానాం విహితా యాగసాధనే । సమ్యక్స్వత్వనివృత్తిం ప్రాక్స్వప్రోక్షణాన్వితమ్ ॥ ౩౩౬ ॥ మూర్ధ్నా వా మణ్డలాగ్రే తు పుష్పక్షేపం సమాహితే । నక్తం వా పరిపీడం చ భూతార్థం చైవ మేవ హి ॥ ౩౩౭ ॥ ఏవం సంస్కారసంశుద్ధం కృత్వా వర్ణగణం పురా । సాక్షేనవిభునా కుర్యాత్తత్ప్రాయశ్చిత్తతర్పణమ్ ॥ ౩౩౮ ॥ సదశాంశం సహస్రం తు యథా చానుక్రమేణ తు । గత్వా చాథ లక్ష్యకుమ్భేశం సూత్రమాదాయ తత్స్థితమ్ ॥ ౩౩౯ ॥ ఋజుభూతం శిశుం కృత్వా తద్వత్సూత్రం ప్రసార్య చ । వ్యక్తరూపం చ మన్త్రేశం సంస్మరేదగ్నిమధ్యగమ్ ॥ ౩౪౦ ॥ పశ్యేద్విభాశిశుం సూత్రే ప్రాప్తాత్మన్యథా స్వన

హాఙ్క్షపా । తతో ధ్యాత్వా స్వరూపంచ సంస్మరేన్మన్త్రదేహగమ్ ॥
అధిదైవస్వభావం చ తత్స్వాత్మన్యవతారయేత్ । అధిభూతమయాంసూ
త్రె త్రివిధంశివ్యవిగ్రహే ॥ ౩౪౨ ॥ మూలమన్త్రేణ సా నేతు సన
హస్రం పరాత్మనే । పసంకృత్వా తు జుహుయాద్దాహుతీనాం చతు
ష్టయమ్ ॥ ౩౪౩ ॥ తథా సూక్ష్మాత్మనే ప్రోక్త్వా తన్మూలాత్మనే తు
తై । సర్వాత్మనే చ తద్వను తత్తోర్ధ్వ నిచయం హితమ్ ॥ ౩౪౪ ॥ ఆపా
దాగ్రాద్విచ్ఛిఖాన్తం చ సర్వం ధ్యాత్వాస్య దేహగమ్ । యథోద్దిష్టక్ర
మేణైవ విభిన్నం త్రివిధం త్వపి ॥ ౩౪౫ ॥ రచనాసన్నివేశో యః బ్రహ్మా
దీనాం చాధిభూతతా । బోద్ధవ్యమధిదైవత్వం సామర్థ్యం యస్య యు
క్తకమ్ ॥ ౩౪౬ ॥ తదధిష్ఠాతృమన్త్రాణా మధ్యాత్మత్వం విధీయ
తే । అథ మార్గద్వయం త్యక్త్వా ద్వాదశాన్తం సమాశ్రయేత్ ॥ ౩౪౭ ॥
మూలమన్త్రమయో భూత్వా సంప్రవిశేత్స్వనిమాగతః । బ్రహ్మాద్యా
రపవంశైవ్యంతత స్తన్మన్యవత్మనా ॥ ౩౪౮ ॥ పార్థివం పాదమా
రభ్య పరాద్వృత్తిచ్ఛక్తిమాత్మనాత్ । బీజభూతాం చ హృన్మన్త్రస
ద్ధాం గన్ధవిగ్రహామ్ ॥ ౩౪౯ ॥ నానాఙ్కురబీజసంయుక్తామనేకరచ
నాన్వితామ్ । ఏవమాదాయ వైసర్గా బుద్ధినిష్ఠాస్తు శక్తయః ॥ ౩౫౦ ॥
పృథక్పృథక్క్రమేణైవ తస్మిన్హృన్మన్త్రసంపుటే । స్వే వా ధ్యా
త్మగణే నైవ పరేణ వ్యాపకాత్మనా ॥ ౩౫౧ ॥ తద్దేహం ధారయన్తం
చ స్మరేత్తమభయాత్మకమ్ । కాలం భోగక్షయాన్తం చ తత్కాల
చ్ఛ మహామతే ॥ ౩౫౨ ॥ కృత్వైవం భూతశక్తీనాం సంహారం
శిష్యవిగ్రహాత్ । సౌమ్యం దేహమథాక్రమ్య సౌమ్యచేనైవవర్త్మనా ॥
హృల్లసంస్తద్విజేత్తత్ర వ్యఞ్జయేత్తు ధియా తు యత్ । ఆదాయా
ధ్యాత్మమన్త్రాంశ్చ భూతభూతాన్వితానథ ॥ ౩౫౪ ॥ నిత్యేజ్యలక్ష
ణైశ్చైదైస్సమన్త్రైస్తత్స్థితానపి । అథ సూత్రాద్వినిష్క్రమ్య
ప్రయాయాదనలాశ్రయమ్ ॥ ౩౫౫ ॥ తతోప్యవసథాన్మన్త్రి

సామాన్యంసమాచరేత్ । సమాహృతానాంమన్త్రాణాం పరేసర్వజ్ఞల
క్షణే ॥ ౩౫౬ ॥ వ్యాపకేసర్వసామాన్యే కృత్వాస్వేస్వేపదేస్థితి
మ్ । స్వశరీరమథాసాద్య బ్రహ్మద్వారేణదేశికః ॥ ౩౫౭ ॥ స్రువ
ణాదాయసన్తర్ప్య మన్త్రబృన్దం యథోదితమ్ । తత్స్వబృన్దసమేతం
చ స్వనామ్నాప్రణవాదినా ॥ ౩౫౮ ॥ భూయస్సంసృష్టియోగేన
స్రుచట్కపరిసఙ్ఖ్యయా । పూరకేనసమాకృష్య శిష్యం హృత్కమ
లాద్ధృది ॥ ౩౫౯ ॥ అథవ్యక్తినిరస్తం చ క్ష్మాబీజంపరలక్షణమ్ ।
భూశక్త్యజ్ఞానసంరుద్ధం కృత్వాదాయానలాద్ధృది ॥ ౩౬౦ ॥ ప్రణ
వాసనపిశాన్తం విరేచ్యాబ్జకుశేశయే । స్మృత్వాథశిష్యచైతన్య
మేకమేవస్వరూపధృక్ ॥ ౩౬౧ ॥ శక్తిముచ్ఛక్తిభావేన శక్తిత్వేన
మసంస్మరేత్ । ధ్యాత్వాన్తర్గతకుణ్డశక్తిమత్త్వేనతత్పునః ॥ ౩౬౨ ॥
రేచయిత్వా స్వనామ్నా చ విగ్రహే సాధ్యవర్త్మనా । నియోజ్యతత్స
మాధౌతు జపధ్యానైకలక్షణే ॥ ౩౬౩ ॥ తదేవపార్థివంబీజం హృ
గ్రాహ్యే హోమకర్మణా । సమ్యక్తస్యాపరార్థం నేతవ్యం సూక్ష్మ
దేహతామ్ ॥ ౩౬౪ ॥ స్వాహాన్తం భోగసిద్ధ్యర్థం నమోన్తం మో
క్షసిద్ధయే । భోగమోక్షాప్తయే వాపి తదేవోభయలక్షణమ్ ॥ ౩౬౫ ॥
కర్మణామనయా నేన సంపాదయ్యపదంన్యసేత్ । ఏవం తద్విగ్రహే
సూక్ష్మే తద్ధృత్పద్మగతస్య చ ॥ ౩౬౬ ॥ శిరసాచాధికారంతు త
స్యాపాద్య యథాస్థితమ్ । శిఖామన్త్రేణ తద్భోగం నిర్వర్త్య శత
సఙ్ఖ్యయా ॥ ౩౬౭ ॥ వర్మణాతత్ఫలప్రాప్తిం తల్లయత్వమపిస్మరే
త్ । స్వతృప్తిమయనేత్రేణ కుర్యాత్తైనైవ తత్స్థితమ్ ॥ ౩౬౮ ॥
గత్వాగశ్చాస్త్రమన్త్రేణ విశ్లేషిణయుతోభవేత్ । మూలేనాథ
గృహీత్వాతం కుర్యాచ్చైవాత్మసాత్పునః ॥ ౩౬౯ ॥ తద్వచ్ఛక్తిం
తదీయాంచ కుణ్డాద్వ్యాపకలక్షణామ్ । ధ్యాత్వాసాథ సాధ్యస్య
హృత్సాధారస్యశాన్తయే ॥ ౩౭౦ ॥ పూర్వసఙ్ఖ్యంతు చాస్త్రేణ

కృత్వా హోమం తు హోమతే । స్రువమాజ్యేన సంపూర్య సంస్థ
మూర్తాత్తు పార్థివమ్ ॥ ౩౭౧ ॥ వికర్త్య పూర్ణయా పార్థం విలా
ప్యాగ్నౌ స్వకే పదే । మూలమన్త్రేణ సహసా హృత్పద్మే ప్రేరితే
నతు ॥ ౩౭౨ ॥ స్వదేహాద్రేచకేనాథ ప్రేర్య శక్తించ శైశవీమ్ ।
తయా కాన్తమథస్థంచ సంస్మరేద్వ్యతిరిక్తయా ॥ ౩౭౩ ॥ కుబిస్థనో
వాబ్జపత్రమాద్యం ధ్యానంచ భావనమ్ । శిష్యదేహే నిరుద్ధస్య వ్యక్తి
క్రోడీకృతస్య చ ॥ ౩౭౪ ॥ స్వశక్తిపరిపూర్ణస్య క్ష్మాబీజస్య గ్నేర్థో
పరి । విరేచ్య శక్తిమన్తంచ వ్యస్తధర్మేణ పూర్వవత్ ॥ ౩౭౫ ॥ తత్స
ణౌ బీజసంస్థంతు అధ్వానంతు యథాస్థితమ్ । ప్రకాశయన్తి కృపయా
తన్నాథాస్తస్య విగ్రహే ॥ ౩౭౬ ॥ విరక్తం భావయేచ్ఛిష్యం చిన్త
యన్తమిదం ధియా । ఇదం తత్పార్థివం తత్త్వం ముధా వై దుఃఖపఞ్జర
మ్ ॥ ౩౭౭ ॥ భావతత్త్వగతం చాస్య సుమహత్త్వంచ సాంప్రతమ్ ।
కథమత్ర త్వహం చాసం యస్య మే నతతా ఇమాః ॥ ౩౭౮ ॥ విము
క్తః పఞ్జరాద్యస్వతుస్సుఖమాస్తే విహఙ్గమః । ఊర్ధ్వపాదితదారూఢ స్వ
వంమన్త్రబలాచ్ఛిశుః ॥ ౩౭౯ ॥ సమాహూయ విజ్ఞాప్య తత్ప్ర
భుత్వేన యత్ స్థితః । సన్నిరుద్ధో భవేత్త్వస్య సగ్వతస్సర్వదైవపి ॥
యుష్మత్ప్రసాదసామర్థ్యాద్య భావతాపార్థివో గుణః । దేహాన్తం
గన్ధతన్మాత్రం భవేదాసీనమస్య వై ॥ ౩౮౦ ॥ సమ్యక్సంప్రతిపన్నస్య
శాసనే పారమేశ్వరే । హే ధరాధిపతే నాథ అపాద్య ప్రభృతి త్వ
యా ॥ ౩౮౧ ॥ ధ్వంసాయ మోక్షవిఘ్నానాం భవితవ్యం త్వ కర్మ
ణః । ఇతి విజ్ఞాప్య చాజ్ఞాప్య ఆపాద్యాహుతయః క్రమాత్ ॥ ౩౮౩ ॥
సహ శక్త్యా సమాకృష్య భూయస్తత్పూరకేణతు । తద్దేహే చాస్మ
యం బీజం సాధారం పూర్వవన్న్యసేత్ ॥ ౩౮౪ ॥ కుణ్డమధ్యేతు
సన్ధాయ జీవశక్తించ పూర్వవత్ । విరేచ్య శక్తిమాంస్తత్ర నియోజ్య
తదనన్తరమ్ ॥ ౩౮౫ ॥ తత్సమాధౌ యథాపూర్వం కుమ్భకేన

సహోచ్యతే । అథాన్యం దేహమాపాద్య హోమధ్యానాదినాపరమ్॥
తత్రాధికారపూర్వం తు సర్వం నిర్వర్త్యతస్య వై । ఆప్యేన సూత్ర
సంబద్ధేన మహాపూర్ణాం నిపాత్య చ ॥ ౩౮౭ ॥ అస్త్రత్వం పదసంయు
క్తం తేనాకార్యం స్మరేత్తథా । తత్స్థమన్త్రసమూహం తు సహ
తత్పతినా తు వై ॥ ౩౮౮ ॥ పూర్వవచ్ఛ్రావయిత్వా చ రసమజ్ఞాప్య
గన్ధవత్ । మనోఽవసానం నీత్వైవం § తం వర్ణాద్యధ్వగోచరమ్ ॥ ౩౮౯ ॥
నిష్ఠాజ్ఞేన మహాబుద్ధే తేజసాస్త్రేణ చేచ్ఛయా । సముద్ధృత్యాథవై
ప్రాగ్వద్యోక్తవ్యం బుద్ధిగోచరే ॥ ౩౯౦ ॥ షడధ్వముక్తం మూలేన
ప్రాప్తసంజ్ఞం చ తం శిశుమ్ । తత్త్వకఞ్చుకనిర్ముక్తం శాన్త్యాత్మన్యేక
తాం గతమ్ ॥ ౩౯౧ ॥ స్మృత్వా శక్త్యాత్మనాగ్నౌ తు లబ్ధలక్షం పరే ప
దే । ఐశ్వరేణ తు బీజేన ప్రోక్షసత్త్వాన్వితేన చ ॥ ౩౯౨ ॥ తతస్సం
వేద్యనిర్ముక్తే సమాధౌ వినియోజ్య చ । న వేత్తి యత్ర సంలీన స్వానన్ద
ద్వైతమాత్రకమ్ ॥ ౩౯౩ ॥ ఆహుతీనాం శతం హుత్వా తదాపాద
నకర్మణి । నీత్వా సమానతాం సర్వం తేనైవ స్వధియాఖిలామ్ ॥ ౩౯౪ ॥
సహసం వేద్యకాలేన వాక్ప్రబద్ధం యథాస్థితమ్ । నిస్తరఙ్గసమో
భూత్వా దద్యాత్పూర్ణాహుతిం పరామ్ ॥ ౩౯౫ ॥ అథాస్మితాం
ప్రాప్య గురుః ప్రదద్యాదాహుతిం పునః । బీజనాథేన శిష్యస్య త్వప
మోక్షనివృత్తయే ॥ ౩౯౬ ॥ పద్మైరోఙ్కారసంరుద్ధైః పదావస్థితమాన
సః । సర్వజ్ఞో భవ చోక్త్వైవం జుహుయాద్ద్వాదశాహుతిమ్ ॥ ౩౯౭ ॥
భవైవమేవ భగవాన్నిరవద్యో నిరాశ్రయః । సర్వేశ్వరస్సర్వశక్తిస్సు
సంపూర్ణోఽచ్యుతో హరిః ॥ ౩౯౮ ॥ వ్యాపీ నిరుద్ధషాడ్గుణ్యో నిర్వి
కారో నిరఞ్జనః । నిత్యో నిత్యోదితో నూనో నిత్యానన్దస్సునిష్కళః ॥
అనాద్యన్తోఽహ్యనిధనో వాసుదేవో విభూతిమాన్ । హుత్వైవం చ తతః
కుర్యాత్పూర్ణయా పునరేవ హి ॥ ౪౦౦ ॥ స్థితిం వైభవదీక్షాయాం

§ తం పూర్ణాం

ముముక్షోరైశ్వరే పదే । యత్రస్థో ధ్యానచాభ్యేతి హ్యవిరాత్పరమే
శ్వరమ్ ॥ ౪౦౧ ॥ ఈశ్వరేచ్ఛావశేనైవ దేహపాతాన్మహామతే ।
భోగేచ్ఛావశవర్త్మనాభీయ ఉభయేష్వపదద్వయే ॥ ౪౦౨ ॥ శక్తి
మద్భక్తియోగేన త్వథబుద్ధిమయేఽధ్వని । నివేశ్య దేహపాతాంతం
కాలముద్ధృత్య తత్పదాత్ ॥ ౪౦౩ ॥ అన్తర్గృహాద్యథా కాష్ఠాత్పా
వకశ్చ పృథక్కృతః । న భూయస్సహ కాష్ఠేన సామ్యమేతి తథా
పుమాన్ ॥ ౪౦౪ ॥ యోగజిత్యా ధ్యాత్వ నరైర్భూయో నైతి తన్మయతాం
నరః । సమాధిప్రచ్యుతిం కృత్వా వినివేశ్యాత్మనాగ్రతః ॥ ౪౦౫ ॥
యథా వముపదేష్టవ్యస్తథాప్యధ్యాత్ సితానతః । సంస్థితో యస్త్వభే
దేన భిన్నరూపః పరాత్మని ॥ ౪౦౬ ॥ వేదస్త్వవేదకనిస్సృక్తంస చ్యుతం
బ్రహ్మాయత్పరమ్ । న చ భుబ్రహ్మభావేన స్వశక్త్యా స్వ ఇమోపనీ ॥
ముక్తయోఽఖిలజీవానాం ముదే తత్పరిమోశ్వరః । తదస్యభక్తౌ క్షురం పిద్ధిను
సిద్ధి శ్రీబ్జో యథా కథః ॥ ౪౦౮ ॥ పృథగ్వర్ణాత్మనా యాం స్థితయే
నత థాస్వయమ్ । నోయాస్తి నిశ్చయం యత్ర చాతురాత్మ్యానుగ్ర
హాత్ ॥ ౪౦౯ ॥ యతే వేకవినో విప్రా త్రైవిధ్యే ప్రథమేఽక్షరే ।
స శబ్దమూర్తిర్భగవాన షడ్విధ కలాత్మనా ॥ ౪౧౦ ॥ తద్గృహో
యుజ్యతే యేన తన్నిష్ఠానాం పి కర్మణామ్ । న హ్యన్యేకలాధ్యాన చ
యాం వన్మూర్తిర్నిరిజ్ఞా నా ॥ ౪౧౧ ॥ వడకేనాన్యథా మూర్తం తద్గ్రా
హీం యుజ్యతే । తత్ర యకలాం సయాస్సర్వే ప్రభవాప్యయలక్ష
ణాః ॥ ౪౧౨ ॥ పూర్వోక్తా వాసుదేవాద్యా అథవ్యక్తా యథోది
తాః । తత్త్వేభ్యో నిర్గతా మన్త్రాస్త్వణిమాదిగుణైర్యుతాః ॥ ౪౧౩ ॥
షట్కలాంగలవైర్యుక్తా యేషు నక్షత్రనవిద్యతే । వ్యఙ్జితాస్తైస్తస్వని
ర్మాణం తురాద్వయం పదసంజ్ఞకమ్ ॥ ౪౧౪ ॥ కర్మణామాత్మలాభా
ర్థం మోహార్థం తన్త్రయాయ చ । ద్విసప్తభువనం విశ్వం గుణత్రయ
మయం హి యత్ ॥ ౪౧౫ ॥ తదశుద్ధం జడం నిత్యం భోగ్యవ్యాప్యం

పృథక్స్థితమ్ । ఇత్యధ్వషట్కముద్దిష్టం హేయోపాదేయలక్షణమ్ ॥
భువనాధ్వా పదాధ్వా చ వినాతుర్యపదేనతు । హేయశ్చైవముపా
దేయం కర్మిణాం తదపేక్షయా ॥ ४१८ ॥ వ్యపేక్షయాప్యపే
యశ్చ హేయపక్షేప్రయాతి చ । కింతుతత్ప్రాప్త్యుపాయం వై ని
స్తరజ్ఞపరేపదె ॥ ४१౯ ॥ వివేకపదసంస్థస్య సుదీక్షాసంస్కృతస్య
చ । విచార్యమాణపదంహి విశ్రమోయత్రవైస్ఫుటమ్ ॥ ४१౯ ॥
జాయతేతత్పరంబ్రహ్మ వాసుదెవాఖ్యమవ్యయమ్ । అమ్బరం పర
మాణూనాం బహూనామాస్పదంయథా ॥ ४२० ॥ తథాచాద్యః
ప్రబుద్ధానాం జీవానాంహి నికేతనమ్ । విజ్ఞేయం భువనానాంచ ప
దానామన్తరంహియత్ ॥ ४२१ ॥ యేనేశ్వరేచ్ఛయాతెషాం మ
న్త్రాత్రైవైక్రీడయన్తిచ । మాధ్యేధ్వద్వయేతస్మిన్ సుఖదుఃఖమయైః
ఫలైః ॥ ४२२ ॥ ఈశ్వరేచ్ఛానువిద్ధానాం భక్తానాంపరమేశ్వరే ।
గురూణాందీక్షితానాంచాప్యారాధనరతాత్మనామ్ ॥ ४२३ ॥ భవ
న్త్యధ్వద్వయోర్ధ్వస్థానన్త్రాశ్చాజ్ఞాప్రతీక్షకాః । నయన్తికర్మిణస్స
మ్యక్స్వాయాం మాధ్వద్వయాదృలాత్ ॥ ४२४ ॥ స్వస్థానమణిమా
దీనాం భోగానాం ప్రాప్తయెతువై । విరక్తస్యచతద్భోగాత్స్వశ
క్త్యాప్రేరయన్తిచ ॥ ४२५ ॥ స్వవ్యాపారవశేనాపి తత్త్వాధ్వన్య
మృతోపమే । యత్రాణిమాదిర్మన్యేతత్తృణానీవచసంస్థితః॥ ४२६ ॥
అనుగ్రహపరాస్తస్య తత్త్వాధ్యక్షాదయోమలాః । నయన్త్యపవ్య
తాంసమ్యక్సకలాధ్వని శాశ్వతే ॥ ४२७ ॥ సషాడ్గుణ్యమయోబ్ర
హ్మా వాసుదెవోఽధ్వమూర్తిభృత్ । నిత్యేస్వాత్మనిసమ్బద్ధే శబ్దబ్రహ్మే
దివేధ్వని ॥ ४२८ ॥ కరోతియోజనాన్తస్య యత్రస్థస్స్వయమెవహి ।
ప్రాప్నోతి తత్పరిజ్ఞానాత్పశాన్తం భగవత్పదమ్ ॥ ४२౯ ॥ సఙ్క
ర్షణః — దేవవర్ణాధ్వవిజ్ఞానం వదకింలక్షణంమమ । ప్రాప్నోతి
యత్పరిజ్ఞానాదధీన సద్వాసుదెవతామ్ ॥ ४३० ॥ శ్రీభగవాన్ —

పఞ్చాద్ధ్వకోశముక్తస్య లబ్ధతత్త్వస్య చాత్మనః । యోఽనుభూతిపదం యాతి ధారాసన్తానరూపధృక్ ॥ ౪౩౧ ॥ భిన్నవర్ణమయశ్శబ్దః పూర్వలక్షణలక్షితః । స చాతురాత్మ్యనిచయే విజ్ఞేయో హితదాత్మనా ॥ ప్రభవాప్యయయోగేన శబ్దభాస్వరలక్షణః । సకారాన్తస్త్వకారాచ్ఛ హకారాదాన్తపవహి ॥ ౪౩౩ ॥ ప్రభవే ద్వాదశాన్తస్తు హకారశ్చతురాత్మనామ్ । అకారస్త్వప్యయే చైవ తుల్యతాతో నయో స్మృతా ॥ ౪౩౪ ॥ వర్ణవ్యూహసమూహేఽస్మిన్ జ్ఞేయం జ్ఞానసమాధినా । విశ్రామ ఉదయో వ్యాప్తిర్వ్యక్తిరాద్యాసు దేవతా ॥ ౪౩౫ ॥ అత్రైకైకాపరిజ్ఞేయా మూర్తిర్వ్యత్త్యేవమేవహి । యుక్తావిశ్రమపూర్వేణ చతుష్కేణ సమాసతః ॥ ౪౩౬ ॥ దణ్డవత్సన్నివేశేన సంస్థితా హ్యేవమేవహి । ద్విషట్కంధారణానాంచ ద్వాదశాధ్యాత్మలక్షణమ్ ॥ ౪౩౭ ॥ సోపానభూతం యత్క్రిన్నా ద్వాదశాన్తం విశేత్పరమ్ । నీత్త్వైవం వ్యక్తిభావేన హృత్పద్మోదరసంస్థితమ్ ॥ వర్ణాధ్వానందీక్షితస్య శబ్దబ్రహ్మాతియాస్థితః । సంసేవ్యహుతభుగ్వ్యామిం * ప్రణీతేనోదకేనతు ॥ ౪౩౯ ॥ సహశిష్యేణ చాస్నానం తే నైవాచిచ్ఛద్రసిద్ధయే । పూర్వవద్భూతినా కృత్వా లక్ష్మ చాగ్నిం ప్రణమ్యచ ॥ ౪౪౦ ॥ సముత్థాయ తతో యాయాత్సంగృహీత్వాచ్యుతాలయమ్ । పూజయిత్వా జగన్నాథం నివేద్యనియమాద్విభోః ॥ సవిశేషాత్సయాసేన సాన్తరానన్యగత్యావశాత్ । యథావదుపదేష్టవ్యం తతస్తస్యార్చనం హృది ॥౪౪౨॥ ముద్రాసమన్వితో మన్త్రి § న్యాసధ్యానపురస్సరః । ఇతికర్తవ్యతాశాస్త్రసంక్షిప్తాదసవిస్తరా ॥ తత్సమం సన్తతస్తేన సర్వం కార్యం యథాస్థితమ్ । గుర్వర్చనం తతఃకుర్యాద్దాత్మనా చ ధనాదినా ॥ ౪౪౪ ॥ పూరయిత్వా మ్భపాపాణిమర్ఘ్యపాత్రేత్తు దక్షిణమ్ । వడజ్ఞమన్త్రిసంజప్తం తేష్టవ్యం

---

* పాత్రిణితె § న్యాసంధ్యాన

తస్యమస్తకే ॥ ౪౪౫ ॥ మణ్డలంప్రణవేనాథ పాణౌసూర్యప్రభం
స్మరేత్ । తత్రాభిన్నం న్యసేత్తాభ్యాం ద్వేవిభవం దేవతాగణమ్ ॥
కృత్వాఽధియార్జితందద్యాత్తాస్వశిషం తస్య మూర్ధని । యథోక్తాంచయ
థాభీష్టాంత్వచిరాదేవ పుత్రకః ॥ ౪౪౭ ॥ తతాస్తువైభవీసిద్ధిః మోక్ష
లక్ష్మీ సమన్వితా । ఇతివైభవీదీక్షాయా లక్షణంసముదాహృతమ్ ॥
తత్ప్రియుక్తస్య సామాన్యం సర్వమన్త్రగణస్యచ । యేనయేన
హీనమన్త్రేణ దీక్షాకారార్థకస్యచిత్ ॥ ౪౪౯ ॥ తస్యతస్యతదీ
యానాం ప్రాగ్వోద్దిష్టేన వర్త్మనా । కార్యోత్రానయవానాంతు
వినియోగోయథోదితః ॥ ౪౫౦ ॥ సమూహవద్ధృదాదీనాం మూలా
న్తానాం సమాచరేత్ । సహతత్వగణేనైవ సర్వదాధ్యాత్మరూపతా
మ్ ॥ ౪౫౧ ॥ సమ్యగ్గృహ్యతతఃకురాత్తాభ్యాద్వదభ్యర్చనంతు
వై । నేత్రకర్మాణిహృద్బీజం పఞ్చాఙ్గానాంవిధీయతే ॥ ౪౫౨ ॥
విరజ్ఞానాంతుమన్త్రాణామఙ్గమన్త్రోక్తకర్మణామ్ । ప్రణవోవినియో
క్తవ్యస్సహకర్మపదేనతు ॥ ౪౫౩ ॥ సంపాద్యావిధినానేనవ్యూహ
దీక్షార్థినాంసదా । కింతువైతత్రవోక్తవ్యంప్రత్యేకస్మిన్మహాకర్మణి ॥
చతుష్టయంవాసుదేవాద్యం బీజానాంయత్పురోదితమ్ । ఏవమేవా
ద్యమన్త్రస్తు నిశ్శేషఃకర్మసజ్ఞ్రహే ॥ ౪౫౫ ॥ యోక్తవ్యోబ్రహ్మ
దీక్షాయాం షోఢాభఙ్గ్యాత్రచపూర్వవత్ । స్వరూపేణయథావస్థ
ముక్తైవ్యవసరేషుచ ॥ ౪౫౬ ॥ కింత్వేకవచనేనాత్ర దేవానాం
షాడ్గుణ్యనామతా । యోజనాత్వధివాసోక్తా విజ్ఞాతవ్యా సమాసతః ॥
నిత్యదీక్షాద్వయస్యాస్య నాన్యస్మోక్షాద్ప్రతేఫలమ్ । తత్రాపి చాతు
రాత్మీయా దీక్షాప్రాక్రమలక్షణ ॥ ౪౫౮ ॥ బలాద్దదాతి షా
డ్గుణ్య భోగాప్తిం భావితాత్మనామ్ । ఫలంప్రకల్పనాదీనాం హో
మద్రవ్యస్యచాపియత్ ॥ ౪౫౯ ॥ ప్రకృత్యాసహసాభ్యేతివిలయం
బ్రహ్మదీక్షయా । ఏవందీక్షాత్రయంచాపి దద్యాదేకస్యవాక్రమాత్ ॥

సర్వారాధనయోగ్యత్వసిద్ధయే మునిపుఙ్గవాః । యద్వాష్టాక్షరమ
న్త్రాదౌ వ్యాపకత్రితయే ద్విజాః ॥ ౪౮౧ ॥ ఏకేన సర్వసామాన్యాం
దీక్షాం కుర్యాద్యథావిధి। తేనాఙ్గసహితేనైవ సర్వకర్మ సమాచరేత్ ॥
తదాపి విభవవ్యూహపరమన్త్రైస్తథా ద్విజాః । శక్తిభూషణవా
హాస్త్రమన్త్రాంశ్చోపదిశేద్గురుః ॥ ౪౮౩ ॥ ఇత్థం దీక్షావిధిస్సమ్య
క్కీర్తితో మునిపుఙ్గవాః । అథ మణ్డలదృష్టస్య శాస్త్రజ్ఞస్య యథాగ్ర
తః ॥ ౪౮౪ ॥ సమారాధనసక్తస్య పుత్రకత్వం గతస్య చ । సిద్ధ్యర్థం
సర్వమన్త్రాణామధికారాప్తయే శృణు ॥ ౪౮౫ ॥ తత్కాలం గురు
ణా కార్యం యచ్ఛిష్యస్యాభిషేచనమ్ । భగవత్తత్త్వవేత్తౄణాం
పఞ్చకాలరతాత్మనామ్ ॥ ౪౮౬ ॥ సంహితాపారగాణాం చ ఆచా
ర్యాణాం చ సన్నిధౌ । యతీనాం బద్ధలక్షాణాం బోధకానాం మహా
త్మనామ్ ॥ ౪౮౭ ॥ దేవస్య పురతః కుర్యాచ్చతురశ్రం చ మణ్టపమ్ ।
సర్వోపకరణోపేతం మధ్యే భద్రాసనాన్వితమ్ ॥ ౪౮౮ ॥ తస్మి
న్కుర్యాదనన్తాద్యం సన్ధానం చాసనోదితమ్ । పూజయిత్వార్ఘ్య
పుష్పాద్యైస్తతో దేవస్య సంముఖమ్ ॥ ౪౮౯ ॥ బద్ధపద్మాసనం శిష్యం
తత్రారోప్య కృతాఞ్జలిమ్ । శాన్తాభిర్గీయమానం తు స్తూయమానం చ
సన్నిభిః ॥ ౪౯౦ ॥ శఙ్ఖాద్యైర్ధ్మాయమానం తు పర్యగ్నూనం తు మఙ్గ
లైః । జపమానం పరం మన్త్రం ధ్యాయమానమివాచ్యుతమ్ ॥ ౪౯౧ ॥
అష్టాఙ్గేనార్చయిత్వా తు కుమ్భమానాయ్య వైష్ణవమ్ । సతత్ర స్థితమ
న్త్రేణ సమ్యక్సిద్ధివ్యపేక్షయా ॥ ౪౯౨ ॥ సహస్రావర్తితం కృత్వా
శతావర్తితమేవ వా । సిద్ధయే మన్త్రహేమాభం స్మృత్వా తమభిషిచ్య
చ ॥ ౪౯౩ ॥ స్వాహాన్తం మన్త్రముచ్చార్య ప్లుతం హృత్కమలో
దరాత్ । ఏవముక్త్వా నమోన్తస్తు ధ్యాత్వా సస్ఫటికామలమ్ ॥
సముత్కీర్య ఖరన్ధ్రేణ తస్య హృత్పద్మగం స్మరేత్ । అశక్తివిగ్రహం
బ్రహ్మాత్మాహ్లాదానన్దలక్షణమ్ ॥ ౪౯౫ ॥ సమారోప్య ధియా సమ్యక్

స్వాధికారం తు చాఖిలమ్ । సమాపాద్యార్చితం శుద్ధం దివ్యమాగమ
సఞ్చయమ్ ॥ ౪౭౬ ॥ శుభమారాధనాధారమక్షసూత్రం చ కిఙ్కి-
ణీమ్ । స్రుక్స్రువౌ యోగపట్టం చ శఙ్ఖచక్రం కమణ్డలుమ్ ॥ ౪౭౭ ॥
చమసం కుఙ్కుమం చార్ఘ్యపాత్రం కృష్ణాజినం తతః । పాదుకే పాదపీ
ఠం చ ఛత్రమాసనదర్పణమ్ ॥ ౪౭౯ ॥ మయూరవ్యజనం శుక్లం చా
మరం భగవద్ధ్వజమ్ । యథార్హం దణ్డసహితం కాషాయే ద్వౌ చ వాససీ ॥
సముత్థాప్యాసనాత్సర్వమాహృత్యాస్నానజం జలమ్ । వినిక్షిప్య శు
చౌ స్థానే దేవమభ్యర్చ్య వైశతః ॥ ౪౮౦ ॥ తాదర్థ్యేన తు సన్తర్ప్య
పూర్ణాన్తం చాగ్నిమధ్యగమ్ । జ్ఞానాప్యపూర్వకో వ్యక్తపథైః సకుణ్డాగ్
నిమణ్డలాన్తరాత్ ॥ ౪౮౧ ॥ అర్ఘ్యపాత్రసమాహాయేచ్చ బలిదానం
సమాచరేత్ । సోదకేన చ భూతానాం మోదనేనాస్త్రముచ్చరన్ ॥
బలిమణ్డలకం కృత్వా యాగాగాగాచ్చ బాహ్యతః । కృత్వాన్తర్బలి
దానం తు పాత్రిక్షిణేన తైపుగా ॥ ౪౮౩ ॥ అక్షోర్ధ్వఙ్గనం చోక్త్వా
శేషం తన్మణ్డలే బహిః । నమోఽస్త్వచ్యుతభూతేభ్యస్సర్వేభ్యస్సర్వ
తైవ హి ॥ ౪౮౪ ॥ సదిక్పతిభ్యస్సాస్త్రేభ్యశ్శాస్త్రయోన్యస్య తే శి
రః । పూజాద్యముపసంహృత్య దత్త్వా శిష్టిం పూర్వవత్ ॥ ౪౮౫ ॥
వృత్తమణ్డలమధ్యే తు సితపద్మోదరే తతః । దత్త్వా శిష్టిం యజేద్దేవం సర్వ
దేవగురుం ప్రభుమ్ ॥ ౪౮౬ ॥ తర్పయిత్వాగ్నిమధ్యే తు కుర్యాత్తస్య
విసర్జనమ్ । తదీయమాథనిక్షిప్య జ్ఞానాదౌ మణ్డలాన్తరే ॥ ౪౮౭ ॥
యాగావనౌ చ తత్పృక్తం ద్వారశౌరం విచిన్త్య చ । న్యస్యాత్మన్న్య
ర్ఘ్యపుష్పాద్యైస్సమభ్యర్చ్యాతిదన్తరే ॥ ౪౮౮ ॥ కరకం వారిసం
పూర్ణమాదాయ వినివేశ్య చ । తత్రైవ స్థాప్య వీర్యమన్త్రేణ మధ్యే మ
న్త్రాస్త్రముత్తమమ్ ॥ ౪౮౯ ॥ మధ్వమ్బుపయసా పూర్ణముపరం
శుభలక్షణమ్ । తదగ్రతోఽర్ఘ్యకలశం తన్మధ్యే స్త్రీం వచక్రగమ్ ॥
తదభ్యర్చ్య యథాన్యాయం కృత్వాష్టశతమన్త్రితమ్ । వషట్పన్త

నిరుద్ధేన మూలమన్త్రేణ తం పునః ॥౪౯౧॥ దద్యాత్తదన్తస్సాస్త్రేణ
ప్రాగ్వత్తీవ్రయాషధారణామ్ । నిర్వ్రజీకరణం కుర్యాత్తస్యైషాం మ
న్త్రవారిణా ॥ ౪౯౨ ॥ తదమ్బుధారాదానేన ధ్యానోచ్చారయు
తేనచ । సంవిభజ్యార్థమత్రైతేషాం మన్త్రపానం సుధామయమ్ ॥
సంపాద్యాస్త్రవరం పశ్చాత్సమన్తశ్చక్రకంన్యసేత్ । ఆదాయ
తత్తోయకుమ్భాన్ మస్త్రమన్త్రముదీరయన్ ॥౪౯౪॥ § ధారయేత్పూ
ర్వవద్ధారామథమధ్యే నిధాయతమ్ । సుపూర్ణముదకేనైవ కృత్వా ప
ఫలసమన్వితమ్ ॥ ౪౯౫ ॥ గురుయాగకృతఃకుర్యాద్భిష్యైః ప్రము
తమానసః । భగవద్యాగవద్భక్త్యా కర్మణా మనసాగిరా ॥ ౪౯౬ ॥
యాగోపయుక్తసమ్భారం తస్మై సర్వం నివేదయేత్ । సశిరఃపాణియు
గ్మంతు కృత్వాచైవతదఙ్ఘ్రిగమ్ ॥ ౪౯౭ ॥ తు న్తవ్యస్సుప్రసన్నేన
శ్రద్ధాపూతేనచేతసా । పఞ్చరాత్రవిదస్తద్వద్యతీంశ్చ స్వామికాం
యః ॥ ౪౯౮ ॥ సంపూజ్యవిధివద్దద్యాత్తేషాంశక్త్యాచదక్షిణామ్ ।
సంవాహనపరాతాం లాల్లబ్ధ్వానుజ్ఞాంతు గౌరవీమ్ ॥ ౪౯౯ ॥ భ్రా
తృభిస్సహచాస్మీయాద్బహుభిః పూర్వదీక్షితైః । తథాన్యైర్భగవ
ద్భక్తైస్సుహృత్సమ్బన్ధిబాన్ధవైః ॥ ౫౦౦ ॥ వ్రజన్తంసహశిష్యైస్తు
కాలేహన్యన్యత్రతత్రవా । తదిచ్ఛయాప్యనువ్రజ్య నివర్తేతాథవైయు
దా ॥ ౫౦౧ ॥ కృత్వాతుపాదపతనం బహుధాసప్రదక్షిణమ్ । ఆ
మోక్షాత్సర్వసిద్ధీనాం భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ॥ ౫౦౨ ॥ పరా
గతిర్గురురస్మాత్ప్రసాద్య * స్తతపవసః । ఇత్యేవమభిషేకస్తు భవే
న్ముముక్ష్వధికారిణామ్ ॥ ౫౦౩ ॥ స్వార్థపరార్థయజనే ఉభయత్రాధి
కారిణామ్ । అన్యేతుదీక్షామాత్రేణ సంపాద్యా మునిపుఙ్గవాః ॥
మునయః — కింస్వార్థంచ పరార్థంకిం కేచతత్రాధికారిణః । తదేత
న్మునిశార్దూలవదస్వ వదతాంవర ॥ ౫౦౪ ॥ నారదః — స్వగృహే

§ భ్రామయేత్పూర్వ * స్ప్రతపవసః

స్థాపితో దేవస్స్వార్థ ఇత్యభిధీయతే । పర్వతాగ్రే నదీతీరే సిద్ధక్షేత్రే
వనాదికే ॥ ౫౦౬ ॥ గ్రామే వా నగరే వాపి స్వయంవ్యక్తాదిభేద
తః । సంస్థితో భగవాన్విష్ణుః పరార్థ ఇతి కథ్యతే ॥ ౫౦౭ ॥ పరార్థస్సా
ర్వసద్మశస్సర్వస్తు గృహదీపవత్ । ఉత్కృష్టః పరశబ్దో యమర్థో
మోక్షాదిలక్షణః ॥ ౫౦౮ ॥ యస్మాత్సలభ్యతే సోయం పరార్థః పరికీర్తి
తః । సపవసర్వఫలదస్సర్వేషామపి యద్ద్విజాః ॥ ౫౦౯ ॥ తస్మాత్స
ర్వజనైస్సేవ్యః పరార్థః పురుషోత్తమః । స్వార్థస్స్వస్వగృహే పూజ్య
స్స్వస్యాభీష్టఫలప్రదః ॥ ౫౧౦ ॥ స్వార్థస్యాపి పరార్థస్య పూజా
యామధికారిణః । శాణ్డిల్యాద్యన్వయే జాతా గుర్వోర్లబ్ధాభిషేచ
నాః ॥ ౫౧౧ ॥ అన్యే తు కేవలం స్వార్థపూజనే హ్యధికారిణః । ము
నయః — శాణ్డిల్యాద్యాస్తు కే యోగిన్ తద్వంశ్యాపవ కేవలమ్ ।
కథం పరార్థయజనే భవన్త్యధికారిణః ॥ ౫౧౨ ॥ తత్సర్వం వి
స్తరేణైవ బ్రూహి నో మునిపుఙ్గవ । నారదః — శాణ్డిల్యాదిమునీ
న్ద్రాణాం శృణుధ్వం వైభవం ద్విజాః । పురా కృతయుగస్యాదౌ వా
సుదేవః పరః పుమాన్ ॥ ౫౧౩ ॥ స్వారాధనార్థం భూలోకే సద్ధర్మా
ణాం ప్రవృత్తయే । లోకసంరక్షణార్థం చ స్వస్య పఞ్చాయుధాధి
పాన్ ॥ ౫౧౪ ॥ సమాలోక్య భవత్వోద్య హ్యవతీర్య ధరాతలే । ఆ
ద్యమేకాయనం వేదం మోక్షైకఫలలక్షణమ్ ॥ ౫౧౫ ॥ ప్రకాశయ
ధ్వం సర్వేషాం సద్ధర్మాంశ్చ విశేషతః । తత్ర తత్రావతీర్ణం మాం స్వ
యంవ్యక్తాదిభేదతః ॥ ౫౧౬ ॥ సంపూజయధ్వం సర్వేషాం మో
క్షలాభాయ భూతలే । ఇత్యాదిశత్తతస్తైవె విష్ణోరాజ్ఞానువర్తినః ॥
సుదర్శనాద్యా హేతీశాః పఞ్చ బ్రహ్మర్షిరూపతః । సముత్పన్నాః క్షితి
తలే పౌణ్డ్రవర్ధనస్థలాదిషు ॥ ౫౧౭ ॥ పఞ్చాయుధాంశాస్తే పఞ్చ
శాణ్డిల్యశ్చౌపగాయినః । మౌఞ్జ్యాయనః కౌశికశ్చ భారద్వాజశ్చ
యోగినః ॥ ౫౧౮ ॥ తే మిళిత్వా సమాలోచ్య విష్ణోరారాధనేచ్ఛయా ।

అభిసజ్జన్మృతోతాద్రౌ తపశ్చక్రుస్సుదుస్తరమ్ ॥ ౫౨౦ ॥ తేషాంతు
తపసాతుష్టో వాసుదేవో జగత్పతిః । లక్ష్మ్యాసార్ధం ఖగేశానమధి
రుహ్య కృపానిధిః ॥ ౫౨౧ ॥ ఆజగామగిరిశ్రేష్ఠం యత్రసన్తి ము
నీశ్వరాః । తతస్తేమునిశార్దూలా దృష్ట్వాయాన్తం జగత్పతిమ్ ॥
శఙ్ఖచక్రాఙ్కితకరం కోటిసూర్యసమప్రభమ్ । పులకాఙ్కితసర్వా
ఙ్గా ఆనన్దాశ్రుసమన్వితాః ॥ ౫౨౩ ॥ ప్రణర్తన్తస్తువన్తశ్చ గాయ
న్తశ్చ పరస్పరమ్ । ప్రదక్షిణంచకుర్వన్తః ప్రణేముః పురుషోత్తమమ్ ॥
ఆనన్దామ్బుధిసంమగ్నా నేశాస్స్వీకృత్య క్రియస్సపః । ఉవాచకరుణాం
వాక్యం మేఘగమ్భీరయాగిరా ॥ ౫౨౫ ॥ శ్రీభగవాన్— ఋ
షయస్తపసా యుష్మత్కృతేనానన్యచేతసా । సన్తుష్టోఽస్మి ప్రసన్నో
ఽస్మి వృణీధ్వమభివాఞ్ఛితమ్ ॥ ౫౨౬ ॥ ఇతితద్వచనంశ్రుత్వా ఋ
షయోహృష్టమానసాః । బద్ధాఞ్జలిపుటాస్సర్వే ప్రత్యూచుర్వినయా
న్వితాః ॥ ౫౨౭ ॥ అధీతాస్సకలా వేదాశ్శాస్త్రాణివివిధానిచ । మో
క్షోపాయంనజానీమస్తతస్త్వాం శరణంగతాః ॥ ౫౨౮ ॥ ఇత్యేవా
నుగ్రహంకర్తుమర్హసిత్వం దయానిధే । ఇతిసంప్రార్థితో దేవః కరు
ణామృతవారిధిః ॥ ౫౨౯ ॥ తదానీమేవయోగీన్ద్రాన్ శాణ్డిల్యాదీం
స్తు దీక్షయా । సంస్కృత్యచాభిషిచ్యాథ స్వయమేవజగత్పతిః ॥
ఆద్యమేకాయనం వేదం రహస్యామ్నాయసంజ్ఞితమ్ । దివ్యమన్త్ర
క్రియోపేతం మోక్షైకఫలలక్షణమ్ ॥ ౫౩౧ ॥ పఞ్చాపి పృథగేకై
క దివారాత్రంజగత్ప్రభుః । అధ్యాపయామాసయతస్తతస్తస్మా
పుఙ్గవాః ॥ ౫౩౨ ॥ శాస్త్రంసర్వజనైర్లోకే పఞ్చరాత్రమితీర్యతే ।
తదర్థాంశోపదిశ్యాథ తానువాచేదమచ్యుతః ॥ ౫౩౩ ॥ ఏషఏ
కాయనో వేద ఉపదిష్టో మయాద్విజాః । మోక్షాయనాయ వైపన్థా
ఏతదన్యోనవిద్యతే ॥ ౫౩౪ ॥ తస్మాదేకాయనం చైనం ప్రవదన్తి
మనీషిణః । ఏతదుక్తవిధానేన దివ్యశాస్త్రాదిమాస్థితమ్ ॥ ౫౩౫ ॥

స్వయంవ్యక్తాదిరూపేణ సంయజధ్వం మునీశ్వరాః । స్వార్థే పరా
ర్థే యజనే యూయం ముఖ్యాధికారిణః ॥ ౫౩౬ ॥ యుష్మద్వంశ్యా
శ్చ యే విప్రాస్తే దీక్షిత్వా యథావిధి । తేపి స్వార్థే పరార్థే చ భవే
యురధికారిణః ॥ ౫౩౭ ॥ ఏవం కార్తయుగో ధర్మస్సంప్రతిబుద్ధైర్నిషేవి
తః । త్రేతాయాం మన్దసఞ్చారో భవిష్యతి మునీశ్వరాః ॥ ౫౩౮ ॥
త్రేతాయుగాదౌ సర్వేపి నానాకామసమన్వితాః । వ్యామిశ్రయా
జినో భూత్వా త్యక్ష్యన్త్యేవం సనాతనమ్ ॥ ౫౩౯ ॥ అన్తర్దధాతి
సర్వోయం వేదపఞ్చాయనాభిధః । తతో యోగ్యాయ భగవాన్ ప్రా
దుర్భావయతి స్వయమ్ ॥ ౫౪౦ ॥ ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే దేవో వాసుదే
వస్సనాతనః । తదాప్రభృతి తే సర్వే శాణ్డిల్యాద్యా మునీశ్వరాః ॥
ఆద్యం భాగవతం ధర్మమాదిభూతే కృతే యుగే । అనుతిష్ఠన్తి సర్వేపి
మానవాశ్చ మునీశ్వరాః ॥ ౫౪౧ ॥ తతస్త్రేతాయుగే జాతే నానా
కామవశే జనాః । త్యక్త్వా భాగవతం ధర్మం బభూవుర్మిశ్రయాజినః ॥
తతశ్చ కారణో వేదో మన్దచారో బభూవ చ । తదా మునీన్ద్రశ్శాణ్డి
ల్యో దృష్ట్వా కామరతాన్ జనాన్ ॥ ౫౪౪ ॥ లోకసంరక్షణార్థాయ
తపస్తేపే సుమన్తరమ్ । అనేకాని సహస్రాణి వర్షాణాం తపసోన్తతః ॥
ద్వాపరస్య యుగస్యాన్తే ఆదౌ కలియుగస్య చ । సాక్షాత్సఙ్కర్షణా
ద్దేవాత్ప్రాప్య ప్రత్యక్షతాం మునేః ॥ ౫౪౬ ॥ పరిత్యజ్య పరం ధ
ర్మం మిశ్రధర్మముపేయుషామ్ । భూయస్తత్పదకాఙ్క్షాణాం శ్రద్ధాభ
క్తిముపేయుషామ్ ॥ ౫౪౭ ॥ అనుగ్రహార్థం వర్ణానాం యోగ్యతాప్రా
దనాయ చ । తథా జనానాం సర్వేషామభీష్టఫలసిద్ధయే ॥ ౫౪౮ ॥
మూలవేదానుసారేణ సారం సఙ్గృహ్య సర్వతః । అనుష్టుప్ఛన్దోబద్ధా
• న ప్రోక్తాని హరిణా స్వయమ్ ॥ ౫౪౯ ॥ సాత్త్వతాదీని శాస్త్రాణి
భోగమోక్షప్రదాని చ । ఉపదిశ్య భమునస్లీ తత్రైవాన్తరధీయత ॥
లబ్ధ్వైవం సాత్త్వతాదీని శాస్త్రాణి మునిపుఙ్గవాః । శాణ్డిల్యోఽధ్యాప

యామాస మునించైవౌపగాయనమ్ ॥ ౫౫౧ ॥ తథామాజ్ఞాప్యయవా
దీంశ్చ సనకాద్యాంశ్చయోగినః । తతఃప్రభృతి తే సర్వే శాణ్డిల్యా
ద్యామునీశ్వరాః ॥ ౫౫౨ ॥ సాత్వతాద్యుక్తమార్గేణ హరేరారా
ధనాదికమ్ । కుర్వన్తస్స్వస్వవంశ్యాంశ్చ శిష్యాంశ్చాపి సహస్రశః ॥
కాణ్వీం శాఖామధీయానాన్ వేదవేదాన్తపారగాన్ । సంస్కృత్య
దీక్షయాసమ్యక్సాత్వతాద్యుక్తమార్గతః ॥ ౫౫౪ ॥ అభిషిచ్య చ
తాన్ సర్వాన్ కృత్వా స్వార్థపరార్థయోః । పూజాధికారిణో విప్రా
స్తైరేతత్సాత్వతాదికమ్ ॥ ౫౫౫ ॥ శాస్త్రం ప్రవర్తయామాసుస్తే
హి ముఖ్యాధికారిణః । ఇత్యుక్త్వా మునిశార్దూలాశ్శాణ్డిల్యాదిమహా
త్మనామ్ ॥ ౫౫౬ ॥ మాహాత్మ్యం లేశతో హ్యత్ర అధికారప్రసఙ్గతః ।
ఏవం దీక్షాభిషేకౌ యత్సిద్ధాన్తేన పూర్వశః ॥ ౫౫౭ ॥ ప్రాప్తస్తే
నైవమార్గేణ కార్యౌ నాన్యోక్తమార్గతః । సిద్ధాన్తసఙ్కరం నైవ కు
ర్యాచ్ఛాస్త్రవిశారదః ॥ ౫౫౮ ॥ మునయః — సిద్ధాన్తం నామ
కింకో వా భేదస్తస్య మునీశ్వర । తత్సర్వం విస్తరేణైవ వదస్వ నద
తాంవర ॥ ౫౫౯ ॥ నారదః — చతుర్ధా భేదభిన్నోఽయం పఞ్చరా
త్రాఖ్య ఆగమః । పూర్వమాగమసిద్ధాన్తం ద్వితీయం మన్త్రసంజ్ఞిత
మ్ ॥ ౫౬౦ ॥ తృతీయం తన్త్రమిత్యుక్తమన్యత్తన్త్రాన్తరం భవేత్ ।
ఆద్యం నిత్యోదితవ్యూహస్థాపనాదిప్రకాశకమ్ ॥ ౫౬౧ ॥ అష్టాను
మేయం సద్బ్రహ్మ వాసుదేవాఖ్యయాజినామ్ । లక్ష్యభూతం ద్వి
జేన్ద్రాణాం హృదిస్థమధికారిణామ్ ॥ ౫౬౨ ॥ బ్రహ్మోపనిషదా
ఖ్యం చ దివ్యమన్త్రక్రియాన్వితమ్ । వివేకదం పరం శాస్త్రమనిచ్ఛా
తోపవర్గదమ్ ॥ ౫౬౩ ॥ ఏవం నిత్యోదితాఖ్యస్య నిత్యాకారస్య చ
ప్రభోః । వాసుదేవాభిధానస్య షాడ్గుణ్యాది § గుణోదధేః ॥ ౫౬౪ ॥
ప్రకటం లక్షణం విద్ధి హృదయాద్యఙ్గశబ్దవత్ । ఏతదాగమసిద్ధాన్తం

§ గుణోదయైః

శ్వేతరూపం తు విద్ధి తత్ ॥ ౫౬౫ ॥ ఏష కార్తయుగో ధర్మస్సర్వధర్మో
త్తమస్స్మృతః । తతస్త్రేతాయుగస్యాదౌ భోగమోక్షప్రసిద్ధయే ॥ ౫౬౬
తస్మాదాగమసిద్ధాన్తాన్నిస్సృతం బహుభేదకమ్ । మన్త్రసిద్ధాన్త
సంజ్ఞం తజ్జాగ్రద్వ్యూహాదివర్తినా ॥ ౫౬౭ ॥ సముత్కీర్ణం ద్వితీ
యస్య సాత్వతస్య మహాత్మనః । తేన ప్రద్యుమ్నసంజ్ఞస్య తేన తు
కాన్త్యాత్మనోఽపి భోః ॥ ౫౬౮ ॥ తేన వాగీశ్వరాఖ్యస్య తస్మాద్ద్వీపాఖ్య
విగ్రహే । సజాగ్రన్తం చ తతః పశ్చాద్రుద్రాదిదైత్యన్త్రివహ్నిషు ॥
తత్రైవ నారదాద్యేషు దేవతానాం గణేష్వపి । సజాగ్రన్తం మన్త్ర
సిద్ధాన్తం భేదభిన్నమనేకధా ॥ ౫౭౦ ॥ యత్ర శాన్తతరం వ్యూ
హం శాన్త్యాదికమనన్తరమ్ । సుషుప్తిసంజ్ఞం స్వప్నాఖ్యం జాగ్రద్వ్యూ
హం యథోదితమ్ ॥ ౫౭౧ ॥ మూర్త్యన్తరం కేశవాద్యం ప్రాదు
ర్భావం తథాన్తరమ్ । హృత్పద్మపద్మపీఠాదౌ లక్ష్మీపుష్ట్యాదిశక్తిభిః ॥
లాఞ్ఛనైశ్శఙ్ఖచక్రాద్యైర్గరుడప్రముఖైరపి । భూతసిద్ధాదిభిశ్శా
స్త్రపద్యన్తైర్వ్యజనసంహితమ్ ॥ ౫౭౩ ॥ విశ్వతాత్రిత్యనృసింహస్య
దీక్షాపూర్వం తథాపరమ్ । విభవవ్యూహసూక్ష్మాఖ్యమధికారం
యథాక్రమమ్ ॥ ౫౭౪ ॥ సామయీపుత్రికాదీనాం చతుర్ణామభిషే
చనమ్ । తత్రైవ సమయాచారం మూర్తీనాం స్థాపనక్రమమ్ ॥ ౫౭౫ ॥
మన్త్రమణ్డలముద్రాణాం కుణ్డాదీనాం చ లక్షణమ్ । కర్మణామేవమా
దీనాం విధానం యత్ర పుష్కలమ్ ॥ ౫౭౬ ॥ మన్త్రసిద్ధాన్తసంజ్ఞం త
ద్బహుభేదసమన్వితమ్ । పరవ్యూహాదిభేదేన విన్నైకైకేనమూర్తినా ॥
సాఙ్గేన కేవలేనాథ కాన్తావ్యూహేన భూషణైః । తథాస్త్రైర్విగ్ర
హోపేతైరావృతం తన్త్రసంజ్ఞితమ్ ॥ ౫౭౮ ॥ నృసింహకపిలక్రో
డహంసవాగీశ్వరాదయః । ముఖ్యానువృత్తిభేదేన కేవలాసాఙ్గసం
యుతాః ॥ ౫౭౯ ॥ చక్రాద్యస్త్రైర్వరైశ్చాథ భూషణైర్మకుటాదిభిః ।
కాన్తాగణైశ్చ లక్ష్మ్యాద్యైస్సపరివారైః ఖగాదికైః ॥ ౫౮౦ ॥ పూజితా

ఽధివా యత్ర తత్తన్త్రాన్తరమీరితమ్ । యేజన్మకోటిభిస్సిద్ధాస్తేషా
మన్త్రోత్రజన్మనః ॥ ౫౮౧ ॥ యస్మాత్తస్మాద్ద్వివేదైష సిద్ధాన్తాఖ్యో
యథార్థతః । శాస్త్రమన్త్రక్రియాదీనాం మూర్తీనాం భవనస్య చ ॥
దేశికస్యాభిజాతస్య యథాపూర్వం పరిగ్రహః । తత్రైవ యావత్కా
లం తు నాచర్తవ్యం తదన్యథా ॥ ౫౮౩ ॥ విపరీతే కృతే చాత్ర రా
జరాష్ట్రస్యానర్థకృత్ । తతస్సిద్ధాన్తసాఙ్కర్యం నాచర్తవ్యం కృ
తాత్మభిః ॥౫౮౪॥ యద్యదిష్టతమం లోకే పూర్వసిద్ధావిరోధితత్ ।
ప్రతిగ్రాహ్యమథోన్యోన్యవిరుద్ధం సన్త్యజేద్బుధః ॥ ౫౮౫ ॥ వైఖా
నసేషు తన్త్రేషు శైవపాశుపతేషు చ । విహితాన్యత్ర జాతాని విరు
ద్ధానీతి కిం పునః ॥ ౫౮౬ ॥ ఏవం సిద్ధాన్తభేదశ్చ కీర్తితోయం యథా
శ్రుతమ్ । ఇతోన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛా చేత్కథ్యతాం మునిపుఙ్గవాః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
దీక్షావిధిర్నామ ఏకవింశోధ్యాయః

మునయః — నియమా ఉపదిష్టా వా శిష్యస్యేతి పురా త్వ
యా । ప్రోక్తం హి మునిశార్దూల నియమాంస్తాన్ప్రకాశయ ॥ ౧ ॥
నారదః — ఏత దేవ పురా పృష్టో దేవస్సఙ్కర్షణేన హి । ప్రోవాచ
నియమాంస్తాంస్తు ప్రవక్ష్యామి మునీశ్వరాః ॥ ౨ ॥ శ్రీభగవాన్ —
ప్రత్యేకస్మిన్హి నియమే నిర్గతే తు గురోర్ముఖాత్ । బ్రూయాద్దేవ
బాఢమిత్యేవం శిష్యశ్శ్రోతాగ్నిశాన్తయే ॥ ౩ ॥ నాక్రమ్యగాఽపి
ఛాయాం దైవీయానగతాత్వపి । గురువద్గురువర్గశ్చ ద్రష్టవ్యో నిత్య
మేవ హి ॥ ౪ ॥ శయ్యాసనయానాద్యం తదీయమభివన్దయేత్ ।
అతస్థితస్సదా కుర్యాద్వ్యాపారం తద్గృహే ఖిలమ్ ॥ ౫ ॥ నాసనే
తత్సమక్షం చ యోగాభ్యాసశ్చ ధారణా । సుముక్తిస్థితస్సంయత
వాక్తదాజ్ఞా సంప్రతీక్షకః ॥ ౬ ॥ తత్సన్నిధౌ తు నాన్యేషాం ప్రత్యు

స్థానం సమాచరేత్ । కుర్యాద్యస్సంశయవిచ్ఛిత్తిం నతదాదేశతో వి
నా ॥ ౭ ॥ వ్యాఖ్యావ్యాఖ్యానమాగమానాంచ యోగాభ్యాసస్య ధారణా ।
అవశ్యకార్యాణ్యేతాని స్వగృహే నగురోర్గృహే ॥ ౮ ॥ నశిష్యశ్చ
గ్రపత్న్యాజే భోక్తవ్యం భాజనే తు వై । తల్లక్ష్యోపలం కాష్ఠం లో
ష్టం వా ఫలకాదికమ్ ॥ ౯ ॥ గ్రహణీయం నపాదేన కల్ప్యం నైవాస
నార్థనః । భగవచ్ఛాసనజ్ఞానామారాధనరతాత్మనామ్ ॥ ౧౦ ॥ య
థోపితాయథాశక్తి పూజాకార్యా సదైవహి । ప్రాసాదం దేవదేవీ
యమూనాక్యం పాక్ష్యరాత్రికమ్ ॥ ౧౧ ॥ అశ్వత్థంచ వటం ధేనుం
సత్సమూహానాం గురోర్గృహమ్ । మార్గాత్ప్రదక్షిణీకుర్యాన్నికటే
ప్రతిమాం విభోః ॥ ౧౨ ॥ దణ్డవత్ప్రణిపాతైస్తు నమస్కుర్యాచ్చ
తుర్దిశమ్ । న గూఢపాదుకారూఢో నసోష్ణీనహపాదభృత్ ॥ ౧౩ ॥
నవిక్షిప్తమనాస్నాత్వా సంవిశేద్భగవద్గృహమ్ । నవ్యాఖ్యావసరే
కుర్యాత్ప్రత్యుత్థానాభివాదనే ॥ ౧౪ ॥ నాభక్తానాం నమూర్ఖా
ణాం నాస్తికానాం విశేషతః । దాతవ్యస్సంప్రదాయశ్చ నోపహాస
రతాత్మనామ్ ॥ ౧౫ ॥ నాపూజితం సముద్ఘాట్యం శాసనం పార
మేశ్వరమ్ । సముత్థం నాన్యభక్తానాం నతత్స్నేహశాన్తయే ॥ ౧౬ ॥
ప్రకాశనీయం తల్లోభాన్నచాచార్యేణనోభయాత్ । సుగన్ధఫలపు
ష్పాద్యమపూర్వముదితంచయత్ ॥ ౧౭ ॥ అభోజ్యం గురుదేవా
గ్నివినివేదితవర్జితమ్ । తస్కరాత్పతితాచ్ఛణ్డాద్దస్యులోభమదా
న్వితాత్ ॥ ౧౮ ॥ మాతాపివిత్తం నగృహ్ణీయాదభక్తాదుపచారతః ।
గృహీత్వా భగవద్బిమ్బం వృత్త్యర్థమటతీతియః ॥ ౧౯ ॥ నగరాప
ణపీఠానాం తస్య దేవలకస్య చ । దర్శనం స్పర్శనం నైవ కుర్యాత్సం
భాషణం తథా ॥ ౨౦ ॥ గాయేత్తు భగవద్గాథాం యోగాత్రిమే నగ
రాన్తరే । తం ప్రభుస్తావకంచైవ పూజయేచ్చైవ సర్వదా ॥ ౨౧ ॥
విష్ణువ్రతపరంచైవ విష్ణ్వాయతనవాసినమ్ । విష్ణ్వాలాపకథాసక్తం

విష్ణ్వాయతనమార్గకమ్ ॥ ౨౨ ॥ శాకం వైష్ణవానాం చ విష్ణుధర్మ
పరాయణమ్ । పరైర్పిష్టీకృతైర్ద్వైష్ణవానాం మానోర్త్యై విష్ణువత్సదా ॥
పాత్రరుద్ధాయ విన్స్యాత్స్వగ్రామాత్స్వయమేవహి । పూజార్థమ
త్రమైత్రేణ పుష్పాదీన్ప్రయతస్సదా ॥ ౨౪ ॥ గ్రామాదరణ్య
మథవా నిర్గమ్యధంహితదార్జనైః । అకణ్టకద్రుమోత్థాశ్చ కణ్టకప్ర
ముఖా అపి ॥ ౨౫ ॥ హృద్యాస్సుగన్ధాస్సకర్మణ్యా గ్రాహ్యాః పుష్పేషు స
తాదయః । ఉగ్రగన్ధా హ్యకర్మణ్యాస్తు ప్రసిద్ధాస్తథైవ చ ॥ ౨౬ ॥
చతుష్పథశివావాసశ్మశానావనిమధ్యగాః । ఛిన్నా అశనిపాతాద్యైః
కృమికీటసమావృతాః ॥ ౨౭ ॥ వర్జనీయాః ప్రయత్నేన పత్రపుష్పఫ
లాదయః । అమ్బుజాని సుగన్ధీని సితరక్తాదికానిచ ॥ ౨౮ ॥ యో
క్తవ్యాని పవిత్రాణి నిత్యమారాధనేష్వపి । పాటలకాణిచ పత్రా
ణి భూగతాన్యేవ మేవహి ॥ ౨౯ ॥ పిష్టంతాన్యపి వేనిత్యం యాఫ
స్తుప్రభవానిచ । నగృహేత్కపిరోత్సైగకుసుమైరర్చ్యసంహితమ్ ॥ ౩౦ ॥
విశేషతస్సకామస్య సిద్ధిభూతయుతస్య చ । అతోన్యథానదోషోస్య
దోషఉన్మత్తకాదిభిః ॥ ౩౧ ॥ సర్వేష్వృతూనాం విహితప్రసూ
నానాం యథాక్రమః । ప్రదానమప్యసిక్తానాం తేషాంకుర్యాన్న
చాన్యథా ॥ ౩౨ ॥ నిర్దోషతాం ప్రయాన్త్యేషు మన్త్రిణామవలో
కనాత్ । భవన్తి భక్తిపూతాని హృష్టన్త సిరతాత్మనామ్ ॥ ౩౩ ॥
నకాంస్యపాత్రైర్భోక్తవ్యం నతత్రాపినివేదయేత్ । దేవాయ నఘు
పరాగాద్యం తథా వైసతిసన్నిభే ॥ ౩౪ ॥ మృణ్మయానాయసపా
త్రాణాం నధూపముపినిర్దహేత్ । ధూపార్థం గుగ్గులుస్సామోద్యదే
యశ్చాభావతోపరః ॥ ౩౫ ॥ సహఘుట్టారవేష్టైవ దీపార్థం పరివర్జ
యేత్ । మెధోమజ్జాశసీతైలం ఘృతం తైలవిమిశ్రితమ్ ॥ ౩౬ ॥ నాపి
కంమధుపర్కార్థే దధిక్షీరాదికం శుభమ్ । కోలస్థగకాద్రవగకృష్ణ
శాల్యల్యక్తౌనోదనాహితః ॥ ౩౭ ॥ నాపక్వాన్నం నమాంసంచ

నారనాళవిభాసితమ్। నచాగాధనకాలేతు సముత్తిష్ఠేత్త్వరాన్వితః॥
ఆపన్నాస్త్రిక్రియాంశ్చైవ ఉపరోధేన కేనచిత్। అథారాధ్యభగవద్బిం
బాన్యగ్రపీతాన్మలచ్యుతః ॥ ౩౯ ॥ నకార్యాకణ్టకైర్లోహైర్గృహము
ఖారాద్యాదినావినా। నస్నాయాన్నస్వపేన్నాగ్నౌ నమానంచాచ
రేన్నరః ॥ ౪౦ ॥ నోచ్ఛిష్టం సంస్పృశేత్కశ్చిన్నాశ్నీయాద్భగ
వద్గృహే। సన్నికర్షేణచాగ్నేస్తు నగృహే మద్యపచ్ఛకే ॥ ౪౧ ॥
భక్తానాం కృతదీక్షాణాం వ్యక్తవ్యశ్శాస్త్రార్థపద్ధతిః। అన్యేషాం ధ
ర్మశాస్త్రంచ లోభాదిస్మృక్షయాధియా ॥ ౪౨ ॥ శిష్యాణాం విష్ణు
భక్తానాం నిశ్చయం కుర్యాచ్చ సద్గ్రహమ్। మానమాత్సర్యకార్పణ్య
లోభమోహాదయోగుణాః ॥ ౪౩ ॥ నేతవ్యాస్తానవంసర్గే యా
వజ్జీవావధి చక్రమాత్। అకస్మాదుపపన్నానాం దేశాన్తరనివాసినామ్॥
ఇష్టోపదేశకః కర్తవ్యో నారాయణాత్మనామ్। యోనవేత్త్యాచ్యు
తంతత్వం పఞ్చరాత్రోక్తమేవచ ॥ ౪౪ ॥ తథానవైష్ణవీందీక్షాం
నానాశాస్త్రార్థలక్షణామ్। నానేనసహసమ్బద్ధకార్యోభిన్నక్ర
మేణతు ॥ ౪౫ ॥ నశాస్త్రార్థస్యశాస్త్రాణాం బుద్ధిపూర్వ ఉపప్లవః।
ఆచర్తవ్యశ్చిష్యేణాన్యత్పాఙ్గంపాద్యక్రమంవినా ॥ ౪౬ ॥ ప్రష్టవ్యో
భగవద్భక్తిఆప్తాలక్షణకోవిదః। ప్రసిద్ధఆర్జవేన్యత్తో నష్టంశాస్త్రా
ర్థలక్షణమ్ ॥ ౪౮ ॥ ముద్రామణ్డలమన్త్రాణాం నిష్పన్నేహాపరేణచ।
భపితవ్యం గురూణాంచ సకాశాత్సర్వదైవహి ॥ ౪౯ ॥ నచసర్వ
జ్ఞమన్త్రాణాం వినాభావాంశకేనచు। అనుకూల్యంగవేష్టవ్యం ము
క్త్వామణ్డలదర్శనాత్ ॥ ౫౦ ॥ నాభీచక్రేతుహృత్పద్మే కణ్ఠమూలే
గళావటే। భ్రూమధ్యేబ్రహ్మరన్ధ్రేచ స్థానేష్వేతేషుమన్త్రిరా
ట్ ॥ ౫౧ ॥ స్మర్తవ్యస్సూర్యసఙ్కాశఃప్రవాసేశయనేష్వపి। గ్రా
గసూకరమాంసాని నాద్యాన్యన్నోద్ధృతానిచ ॥ ౫౨ ॥ నాహంసకచ్ఛ
పీయాని నశృఙ్గాటఫలానిచ। నతథాపద్మబీజాని నవటాగ్రం సమా

రుహేత్ ॥ ౫౩ ॥ ధన్యమానం తంనపశ్యేత్తత్క్షణంనాస్త్రిణాస్వృశేత్ । పుణ్యక్షేత్రె మహాతీర్థం సిద్ధాశ్రమమనుత్తమమ్ ॥ ౫౪ ॥
వైష్ణవీంపరిషదం వాపి వ్యక్తిస్థానం తథాచ్యుతమ్। ఆసాద్యమణ్డలం కృత్వా చక్రంవా ద్వాదశారకమ్ ॥ ౫౫ ॥ నిర్వాహణీయం విధివచ్చాతుస్థానత్యం మహోత్సవే । గృహేషంయమపూర్వంవా చక్రం కృత్వాశు కుడ్యగమ్ ॥ ౫౬ ॥ చతుర్వింశతినరజసా ప్రతిమాయాఅథాగ్రతః । సంయుక్తానపిపూర్వోక్తై రేతాంశ్చ సమయాన్సదా ॥ ౫౭ ॥
నిర్వాహకానాం భక్తానాం ప్రయచ్ఛేత్సతతంగురుః । జ్ఞాత్వా నిర్వాహకంభక్తం తపాద్యైర్దేశికేనతు ॥ ౫౮ ॥ సముద్దిశ్యైచ్ఛతే సర్వే నిర్వహత్యథయేష్యపై । తేషు తేషు నియోక్తవ్యో యథాసవ్యవ తేపునః ॥ ౫౯ ॥ ధావన్తిపసమయస్తస్య సవిఘ్నాస్సవినాశకాః । విముఖాస్సిద్ధయోయాన్తి హ్యాత్మద్రోహీభవన్తివ ॥ ౬౦ ॥
జ్ఞాత్వైవం సావధానేన భవితవ్యంహి తాంప్రతి । సారమాదాయ వైబుధ్యా నిర్మథ్యనియమోదధిమ్ ॥ ౬౧ ॥ కృపయా గురుణాదేయమశతానాంచ పావకమ్ । భక్తిరగ్న్యౌ గురౌమన్త్రే శాస్త్రేగదధికారిణి ॥ ౬౨ ॥ నియతంపఞ్చకస్యాస్య యథావత్పరిపాలనాత్ । అనుష్ఠానాత్తు నాన్యేషాం స్వతన్త్రేణ యథేచ్ఛయా ॥ ౬౩ ॥ భక్తానాం మనసోఽభీష్టాఃప్రవర్తన్తేహిసిద్ధయః । యేనిత్యలెనమనసా ఉపకోధాత్తుకుర్వతే ॥ ౬౪ ॥ పాలనంసమయానాంచ తేమజ్జన్త్యసితేద్వని । సుప్రసన్నేనమనసా యత్రైతత్పరిపాల్యతే ॥ ౬౫ ॥ తథాప్రసాదమభ్యేతి స్వఆత్మాతు హితైషిణామ్ । మానంకాలుష్యముక్తానాం స్థితానామిహసత్పథే ॥ ౬౬ ॥ సమయీసాధకాచార్యపుత్రాణాంచ భావేచ్ఛుభమ్ । ఇత్యేవముక్తానియమా ఇత్యకంశోత్రితుమిచ్ఛథ ॥

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రె ఈశ్వరసంహితాయాం
ద్వావింశోఽధ్యాయః.

మునయః — భగవన్నారదమునే సర్వజ్ఞవదతాంవర । స్వరూపం దివ్యశాస్త్రాదేర్మన్త్రాణాం లక్షణం తథా ॥ ౧ ॥ ముద్రాణాం లక్షణం మూర్తిధ్యానం కుణ్డాదిలక్షణమ్ । హవిరాదివిధానంచ యదన్యదతోఽపి యుజ్యతే ॥ ౨ ॥ తత్సర్వం విస్తరేణైవ వదస్వానుగ్రహాదిహ ॥ నారదః — శాస్త్రం దివ్యంచమున్యుక్తం పౌరుషంచేతి వైత్రిధా । ప్రోక్తం తత్తత్స్వరూపంతు ప్రవక్ష్యామి మునీశ్వరాః ॥ యదన్యాధ్యనుసందిగ్ధం స్వచ్ఛనుల్పాక్షరం స్థిరమ్ । చాతురాత్మ్యస్వరూపేణ సంస్థితస్య విభోస్సదా ॥ ౪ ॥ స్వాభావికం పరత్వంతు యత్ర యత్ర సమీరితమ్ । అన్యాసాంను త్రిమూర్తీనాం యత్రచౌపాధికంతుయత్ ॥ ౫ ॥ తుర్యాదిజాగ్రత్పర్యన్తస్య పదభేదప్రకాశితః । భక్తానామనుసంపాద్యం యత్ర వై చతురాత్మనః ॥ ౬ ॥ శక్తిశస్య విభోర్యత్ర విభవస్య ప్రకాశితః । అజ్ఞలాఞ్ఛనభూషాణాం శక్తీనాం విహగేశితుః ॥ ౭ ॥ లయాదిభేదభిన్నంతు స్వరూపం యత్ర భాషితమ్ । బీజపిణ్డపదాద్యైన చాతుర్విధ్యేన సత్తము ॥ ౮ ॥ మన్త్రాః ప్రవర్తితా యత్ర యత్ర స్థాపనకర్మణి । అనువేధక్రియాప్రోక్తా యత్ర వై నిత్యపూజనమ్ ॥ ౯ ॥ మూలమూర్తౌతు సంపూర్ణం ప్రోక్తం ప్రాధాన్యతో ద్విజ । తత్ర కర్తుమశక్యం యత్స్నానాద్యం తావదేవతు ॥ బిమ్బాన్తరే తదర్థంతు కర్మబిమ్బపురస్సరే । పిహితం దర్పణాద్యేషు తదభావాన్మహామతే ॥ ౧౧ ॥ వ్యోమజలానలవాయ్వాఖ్యనాభసీయేన వై ద్విజ । ధారణాపఞ్చకేనైవ ధారణాద్వితయేనచ ॥ ౧౨ ॥ దహనాప్యాయనాఖ్యేన యత్ర శుద్ధిశ్చ భౌతికీ । ఆగమశ్రుతిమూలత్వం స్వస్య యథ్యుపపాదకమ్ ॥ ౧౩ ॥ తత్పారమేశ్వరం వాక్యమాజ్ఞాసిద్ధం హి మోక్షదమ్ । ఏవమాదేయవాక్యార్థ ఆగమో యో మహామతే ॥ ౧౪ ॥ సన్మార్గదర్శనం కృత్స్నం విధివాదంచ విద్ధితత్ । తత్ప్రామాణ్యాత్తు యత్కిఞ్చిత్సముభ్యూహ్య యథార్థతః ॥ ౧౫ ॥

పూర్వాపరావిరోధేన నిర్వాహ్యస్సువిచారతః । సర్వేషాం రాజ్ఞికం
గూఢం నిశ్చయీకరణక్షమమ్ ॥ ౧౬ ॥ పారమేశ్వరవాక్యోక్తమ
ర్థజాలం యథాస్థితమ్ । ప్రత్యభిజ్ఞాపయత్యద్యతాన్వికం మునిభా
షితమ్ ॥ ౧౭ ॥ ప్రశంసకం యత్సిద్ధీనాం సంప్రవర్తకమప్యథ । మూ
లమూర్తిమనాదృత్య కర్త్రార్చాయాం తు పుష్కలమ్ ॥ ౧౮ ॥ నిత్య
సంపూజనం ప్రోక్తం ప్రాధాన్యేన తు యత్ర వై । బ్రహ్మరుద్రాది బిం
బానాం ప్రమాణం లక్షణం తథా ॥ ౧౯ ॥ స్థాపనం యత్ర నిర్దిష్టం
యత్ర వై జగతాం పతేః । పూజనం తు సముద్దిష్టం ప్రాకృతానాం జ
డాత్మనామ్ ॥ ౨౦ ॥ తత్స్వనామపి విప్రేన్ద్ర దిశాం కాలస్య వాచ
కైః । పరమేష్ఠ్యాదిభిర్మన్త్రైః పఞ్చభిర్యత్ర వై క్రమాత్ ॥ ౨౧ ॥
స్థాపనాదిప్రతిష్ఠాన్తం పఞ్చకం సముదీరితమ్ । యాగపూర్వం హి
స్తోమపర్యన్తాస్స ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౨ ॥ యాగాయుగ్రగతాస్తథా సప్తతిత్రి
మాదధికారిణః । ఉక్తం యత్ర ప్రతిష్ఠాయాం షోడశన్యాసకల్పనమ్ ॥
ప్రతిజ్ఞానీహితత్సర్వం రాజసం మునిభాషితమ్ । భగవన్తం సముద్దిశ్య
హ్యఙ్గభావం వినైవ తు ॥ ౨౪ ॥ బ్రహ్మరుద్రముఖానాం తు విబుధానాం
తథైవ చ । మాతౄణామపి ముద్గాణాం స్వాగతస్త్రీగణస్య యత్ర వై ॥
మన్త్రధ్యానం ప్రమాణం చ లక్షణం స్థాపనం తథా । నిర్దిష్టం తాము
సంనామమునివాక్యం తు విద్ధి తత్ ॥ ౨౬ ॥ అనర్థకమసంబద్ధమల్పా
ర్థం శబ్దడమ్బరమ్ । అనిర్వాహకమాద్యోక్తేర్వాక్యం తత్పౌరుషం
స్మృతమ్ ॥ ౨౭ ॥ హేయం చానర్థసిద్ధీనామాకరం నరకావహమ్ ।
పారమేశ్వరవాక్యైశ్చైర్యద్విరోధనతద్ద్విజ ॥ ౨౮ ॥ సఙ్గ్రాహ్యం
సాత్త్వికాద్యేషు మునివాక్యేషు యత్నతః । యదప్యపేక్షితం విప్ర
సఙ్గ్రాహ్యమవిరోధి తత్ ॥ ౨౯ ॥ సాత్త్వికాదిక్రమాత్తేషు సమభ్యా
హ్యం మహామునే । ప్రసిద్ధార్థానుపాదాయ సఙ్గతార్థం విలక్షణమ్ ॥
అపి చేత్పౌరుషం వాక్యం గ్రాహ్యం తన్మునివాక్యవత్ । ఏవం

దివ్యాదిశాస్త్రాణాం భేదం జ్ఞాత్వా యజేద్ధరిమ్ ॥ ౩౧ ॥ యో న జ్ఞా
త్వాతు పాఞ్చర్యం పూజాద్యనుతిష్ఠతి । స హి సర్వస్య జగతః పా
ఞ్చర్యం కురుతే సదా ॥ ౩౨ ॥ విశేషాత్స్వస్య వంశస్య తస్మాదాపస్య
ద్విజాః । న కుర్యాచ్ఛాస్త్రపాఞ్చర్యం హితైషీ శాస్త్రకోవిదః ॥
స్వయం వ్యక్తం తథా సైద్ధం విబుధైశ్చ ప్రతిష్ఠితమ్ । మునిముఖ్యైస్తు
గన్ధర్వైర్యక్షకిన్నరైర్దార్యధరైరపి ॥ ౩౪ ॥ రక్షోభిరసురైర్ముఖ్యైః స్థా
పితం మన్త్రవిగ్రహమ్ । దివ్యశాస్త్రోక్తవిధినా పూజయేచ్ఛాస్త్ర
కోవిదః ॥ ౩౫ ॥ స్థాపితం మనుజైర్దైవం మునివాక్యోక్తమార్గతః ।
పూజయేద్ద్విజ తత్రాపి జ్ఞానిభిస్తత్త్వదర్శిభిః ॥ ౩౬ ॥ వాసుదేవైకని
ష్ఠైస్తు దేవతాన్తరవర్జితైః । వ్యామిశ్రయాగముక్తైస్తు తీవ్రభక్తిసమ
న్వితైః ॥ ౩౭ ॥ స్థాపితం మనుజైర్దైరిస్తు హ్యనువేధాదికోవిదైః ।
అర్చయేద్దేవదేవేశం దివ్యశాస్త్రోక్తవర్త్మనా ॥ ౩౮ ॥ మునివా
క్యోక్తమార్గేణ పూజనం యత్ర వర్తతే । తత్రాపి దివ్యమార్గేణ
పూజనం కర్తుమిచ్ఛతి ॥ ౩౯ ॥ మునిమార్గం పరిత్యజ్య దివ్యమా
ర్గేణ పూజయేత్ । భవేత్సన్నిధిమాహాత్మ్యం కాలం కల్పశతాయావ
ధి ॥ ౪౦ ॥ దివ్యమార్గేణ పూజాద్యం వర్తతే యత్ర నిత్యశః । తత్ర
దివ్యం పరిత్యాజ్యం న కదాచిన్మహామతే ॥ ౪౧ ॥ మునివాక్యోక్త
మార్గేణ కుర్యాత్సంపూజనాదికమ్ । కుర్యాద్యాయది సంమోహా
ద్ద్విజస్సంమూఢచేతనః ॥ ౪౨ ॥ సంప్రయాత్యచిరాత్తస్య భక్తి
ర్బీజేన వై సహ । సమన్త్రం కర్మతన్త్రం చ సిద్ధయశ్చ పరాఙ్ము
ఖాః ॥ ౪౩ ॥ ఇహైవ శీఘ్రం విప్రేన్ద్ర దేహాన్తే గతసన్తతిః । ఘో
రం ప్రయాతి నరకం రాజా రాష్ట్రం చ నశ్యతి ॥ ౪౪ ॥ తస్మాత్సర్వప్ర
యత్నేన దివ్యమార్గం తు న త్యజేత్ । తాపసేన తు మార్గేణ పూజ
నం యత్ర వర్తతే ॥ ౪౫ ॥ తత్రాపి రాజసేనైవ పూజనం సిద్ధదం
భవేత్ । రాజసేన తు పూజాద్యం వర్తతే యత్ర నిత్యశః ॥ ౪౬ ॥

తత్రా౽పి సాత్త్వికేనైవ పూజనం శుభదం సదా । సాత్త్వికేనతు పూ
జాద్యం వర్తతే యత్ర చాన్వహమ్ ॥ ౪౭ ॥ తత్ర రాజసమార్గేణ న
కుర్యాత్పూజనాదికమ్ । యత్ర రాజసమార్గేణ ప్రవృత్తం త్వర్చనా
దికమ్ ॥ ౪౮ ॥ తత్ర తామసమార్గేణ నకుర్యాదర్చనాదికమ్ । ద్వి
విధానాం రాజసానామన్యోన్యం సాఙ్కర్యసఙ్కరః ॥ ౪౯ ॥ సర్వ
త్రసాధారణే వాక్యే తద్గ్రాహ్యమవిరోధియత్ । కేవలం తద్విధానేన
నకుర్యాత్ స్థాపనాదికమ్ ॥ ౫౦ ॥ ఏవం దివ్యాదిశాస్త్రస్య స్వరూ
పం కథితం మయా । మన్త్రస్వరూపమధునా కథ్యతే మునిపుఙ్గవాః ॥
సర్వేషు విష్ణుమన్త్రేషు మన్త్రాస్సర్వవ్యాపకాస్త్రయః । ఆద్యం
నారాయణాష్టార్ణం ద్వితీయం ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౫౧ ॥ వాసుదే
వస్య యోగీన్ద్రాస్తతో విష్ణుషడక్షరమ్ । సాధారణాస్త్విమే మన్త్రా
స్త్రియస్సర్వాసుమూర్తిషు ॥ ౫౩ ॥ అన్యేతుమనవస్తత్తన్మూర్తిమా
త్రపగ్రాహ్యతః । వ్యాపకత్రితయేనాథ్యాస్సర్వా అపిచమూర్త
యః ॥ ౫౪ ॥ మన్త్రైరన్యైస్తుసంపూజ్యాస్తత్తన్మూర్తయఏవహి ।
తస్మాత్సర్వేషు మన్త్రేషు వ్యాపకత్రితయం పరమ్ ॥ ౫౫ ॥ త్రిష్వ
ప్యేషు వ్యాపకేషు మన్త్రో౽హ్యష్టాక్షరో౽ధికః । అష్టాక్షరాదిమన్త్రా
ణాముద్ధారం శృణుతా౽౽దరాత్ ॥ ౫౬ ॥ ఉద్ధరేత్ప్రణవం పూ
ర్వం నమశ్శబ్దమనన్తరమ్ । తతో నారాయణాయేతి హ్యేతదష్టాక్ష
రో మనుః ॥ ౫౭ ॥ ప్రణవాన్తే నమశ్శబ్దం కుర్యాన్తం భగవత్పదమ్ ।
వాసుదేవాయచైతద్వాక్యపదం పఞ్చాక్షరం తతః ॥ ౫౮ ॥ వాసు
దేవస్య దేవస్య మన్త్రో౽యం ద్వాదశాక్షరః । చతుర్థ్యన్తం విష్ణుప
దం తారేణనమసాన్వితమ్ ॥ ౫౯ ॥ ఆదావన్తే చ తన్మన్త్రః షడక్షర
ఉదీరితః । జ్ఞానాదిగుణసంయుక్తైరక్షరైర్భిస్తుభూషితైః ॥ ౬౦ ॥
హృదయాద్యఙ్గశక్తిస్స్యాదిభిష్టవర్ణాన్యపిద్విజాః । నేత్రేణ తూజ
యే దేవఙ్గశక్తిః ప్రకీర్తితా ॥ ౬౧ ॥ తతస్తు మూర్తిమన్త్రాణాము

ద్ధారక్రమ ఉచ్యతే । ప్రశస్తే విజనే గుప్తే గన్ధలిప్తే ధరాతలే ॥ ౬౨ ॥
సుధూపితేఽర్ఘ్యపుష్పాద్యైః వర్ణచక్రం ప్రసారయేత్ । యస్మిన్ ప్రతి
ష్ఠితం విశ్వమాబ్రహ్మభవనాదికమ్ ॥ ౬౩ ॥ యేనోదితేన జగతః ప్ర
భవస్సమనన్తరమ్ । స్వాత్మన్యేవ రతే తస్మిన్ ప్రళయస్సంప్రజాయతే ॥
ప్రేరకం చన్ద్రసూర్యాభ్యాం సబాహ్యాభ్యన్తరం తు యత్ । నిత్యో
దితం యథాతుష్టం వర్ణమీశ్వరవాచకమ్ ॥ ౬౫ ॥ యత్రస్థానవిభా
గేన వర్ణాత్మా భగవాన్ స్థితః । అకారాద్యో విసర్గాన్తస్సౌస్వరం చా
న్ద్రం కలాగణః ॥ ౬౬ ॥ హ్రస్వదీర్ఘవిభాగేన నాభౌ యత్ర ద్విర
ష్టకః । కాదిభాన్తోఽప్యరాంశస్థః ప్రాకృతస్తత్త్వసంశయః ॥ ౬౭ ॥
పృథివ్యాదిప్రకృత్యన్తో యుగ్మయోగేన లాఙ్గలిన్ । కలనాదేహభృ
తాం లోకే నేమిగో నవలక్షణః ॥ ౬౮ ॥ మకారాద్యో హవర్గాన్తో
యత్ర పృథగ్గణేష్వయమ్ । కాలవైశ్వానరస్ఫూర్త్యా సూర్యాగ్న్యాయుతదీధి
తిః ॥ ౬౯ ॥ జ్వాలాయుతసహస్రాఢ్యో వర్ణాన్తో భగవాన్ స్థితః ।
అనుధ్యాతః పృథివిపర్యన్తాన్నమోఽన్తాం వర్ణసన్తతిమ్ ॥ ౭౦ ॥ ఉచ్చా
రార్ఘ్యాదినాభ్యర్చ్య విద్యాబీజం హి చక్రరాట్ । తతస్సముద్ధరే
న్మన్త్రం పరమాత్మనివాచకమ్ ॥ ౭౧ ॥ గళన్తమమృతప్రఖ్యమవి
రామ్నాతసిద్ధిదమ్ । అక్షస్థముద్ధరేత్పూర్వం నేమిస్థమనన్తరమ్ ॥
నాభిద్వితీయే నాక్రాన్తం ద్వితీయమిదమక్షరమ్ । ద్వితీయం దశస
ష్ఠ్యాద్యం తదధశ్చాష్టమాత్పరమ్ ॥ ౭౩ ॥ నాభేస్త్రయోదశోపే
తం తృతీయమిదమక్షరమ్ । అథ ద్వితీయం నవమాన్నాభితుర్యాది
నాన్వితమ్ ॥ ౭౪ ॥ ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం కేవలం విద్ధి పఞ్చమమ్ ।
విజ్ఞాయ§ పదమాదాయ త్ర్యక్షరం తదనన్తరమ్ ॥ ౭౫ ॥ ఆద్యమే
కాదశాద్వర్ణం భిన్నవాభ్యుపరేణ తు । నేమేస్తృతీయవర్ణస్య తతస్త
ముపరిన్యసేత్ ॥ ౭౬ ॥ మన్త్రార్ణం నవమం హ్యేతద్దశమం మేని

§ పాదమాదాయ

బోధతు । నాభిద్వితీయేనాక్రాన్తం ప్రాగ్వర్ణం చాష్టమారకమ్ ॥ ౭౭ ॥
నేమౌ ద్వితీయం తదను నేమేరాద్యాయ చాష్టకమ్ । తముద్దేశాత్తృతీ
యంచ స్థితం తత్పశ్చిమోపరి ॥ ౭౮ ॥ త్రయోదశమిదం విద్ధి నవ
మాదపరం తతః । షష్ఠవ్యనేమివర్ణస్య ఊర్ధ్వే తత్త్రితయం న్యసే
త్ ॥ ౭౯ ॥ యుక్తం నాభితృతీయేన అథషోడశముచ్యతే । ద్వితీ
యం దశమాద్వర్ణాత్ప్రాక్షేకాదశసంయుతమ్ ॥ ౮౦ ॥ చైతన్య
రూపదం తద్వ్యత్పదమతః పరమ్ । ద్వావింశార్ణో హ్యయం
మన్త్రస్సప్తద్వేష్వక్షరసంస్మృతః ॥ ౮౧ ॥ తత్రైకార్ణం పదం జ్ఞానం
చతుర్వర్ణం పదం బలమ్ । షడక్షరైశ్చ ప్రైశ్వర్యం వీర్యం పఞ్చా
క్షరం పదమ్ ॥ ౮౨ ॥ చతుర్వర్ణం పదం తేజశ్శక్తిం స్యాద్ద్వ్యక్షరం
చయాత్ । తేజోవీర్యం బలం శక్తిరైశ్వర్యం జ్ఞానమేవ చ ॥ ౮౩ ॥
హృగస్త్రం కవచం నేత్రం శిరోహృష్టద్యథాక్రమమ్ । మన్త్రస్సమా
ధివిషయే నానాభూమిజయేషు చ ॥ ౮౪ ॥ నిరాకారోనిగజ్జశ్చ స్వ
ర్త్రసో హ్యబ్రహ్మలక్షణః । తత్రాప్యుపాయేప్రథమే యాగహోమాది
కేతుషై ॥ ౮౫ ॥ ప్రాకారం సంస్మరేత్తాన్ లగ్నం పరివారేణ చావృతమ్ ।
ఆనీతాం వ్యక్తతాం యేన స్వయం జ్ఞానాదయో గుణాః ॥ ౮౬ ॥ శశ్వ
ద్యాగసమాప్త్యర్థం కర్మణామనుకమ్పయా । సోనఙ్గస్సంస్మృతోను
స్త్రోత్రభక్తిశ్రద్ధావశేనతు ॥ ౮౭ ॥ ఫలం యచ్ఛతి వైనూనం నిత్యం
తద్భావితాత్మనామ్ । ప్రాప్తాన్యన్యత్వైశ్వర్యం మోక్షోయత్రా
నుషఙ్గతః ॥ ౮౮ ॥ తత్ర తద్విఘ్నశాన్త్యర్థమస్త్రాన్తం విద్ధి మన్త్ర
పమ్ । విపర్యయేషు నేత్రాస్త్రో మన్త్రోయస్మాన్మహామతే ॥ ౮౯ ॥
దృగ్దృష్టిశుద్ధిమార్గాణాం క్షవిఘ్నశాన్తచేతసామ్ । న్యకమన్తర్గ
తం తేజస్స్వతన్త్రాచ్చ బహిష్కృతమ్ ॥ ౯౦ ॥ యేనయేనహిమ
న్త్రేణ నచ నేత్రాగ్నిస్మృతః । స్వప్రకాశస్స్వభావో యేనయేన
హృదన్తరే ॥ ౯౧ ॥ సితాసితస్సమాక్షపస్సప్తధాచక్రాన్వితః ।

అథమన్త్రంచతుర్థంతు భిన్నషాడ్గుణ్యవాచకమ్ ॥ ౯౩ ॥ కర్మణాం
మోక్షదంశక్త్యుత్పూర్వోద్దిష్టం నిబోధతు । ఆదాయాక్షగతంబీజం
నాభిపూర్వమతఃపరమ్ ॥ ౯౪ ॥ అరాదేకాదశాత్పూర్వం తస్యా
ధోవినివేశయేత్ । వర్ణం నేమేస్తృతీయం చ తృతీయమిదమక్షరమ్॥
ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం నాభేస్తురాత్కదివాన్వితమ్ । తతస్తు నవమం
నేమేః కేవలం విద్ధి ఫంతకమ్ ॥ ౯౫ ॥ అష్టమాదపరం వర్ణం ద్వితీ
యం ష్యతసంయుతమ్ । షష్ఠమేతద్విజానీయాత్సప్తమం దశమాత్ప
రమ్ ॥ ౯౬ ॥ అథద్వితీయం దశమాదారాయోర్ద్వితయం న్యసేత్ । అ
ష్టమాత్తు ద్వితీయస్యాత్ మన్త్రార్ణమిదమష్టకమ్ ॥ ౯౭ ॥ ద్వితీయాత్ప్ర
థమం వర్ణమష్టమాదపరం తతః । నాభ్యేకాదశమోపేతం ద్వితీయం
నేమిమణ్డలాత్ ॥ ౯౮ ॥ పూర్వమేకాదశాచ్ఛద్ధం తాదృఙ్నే
స్తృతీయకమ్ । నేమిపూర్వంచ తదను నాభేరేకాదశాన్వితమ్ ॥
నేమేషష్ఠమథాధాయ స్థితంతత్పంచమోపరి । తతో నాభిద్వితీయేన
యుక్తం నేమేస్తృతీయకమ్ ॥ ౧౦౦ ॥ ద్వితీయం కేవలం నేమేరా
దాయ ధనుమహోన్నతే । కర్త్రనన్గపదం పశ్చాద్వ్యజయే చ్చతురక్ష
రమ్ ॥ ౧౦౨ ॥ ఏకవింశతిభిర్వర్ణైరయం మన్త్ర ఉదాహృతః । అభి
న్నగపదభేదేన భవేదేకాధికస్తు వై ॥ ౧౦౩ ॥ ప్రాగ్వర్ణనపదం పూ
ర్వం పశ్చాద్వర్ణం ద్వితీయం భవేత్ । షడక్షరం తృతీయం తు చతుర్థం
వద్వ్యదేవతు ॥ ౧౦౪ ॥ ద్వ్యక్షరగపంచమం విద్ధి తద్వత్ షష్ఠం మహా
మతే । అథాపరం మహామన్త్రం ద్వితీయమవధారయ ॥ ౧౦౫ ॥
యత్ జ్ఞాత్వా న పునర్జన్మ భవత్యారాధకస్య చ । ఆదాయాక్షస్య మ
ధ్యస్థం నాభిపూర్వమతఃపరమ్ ॥ ౧౦౬ ॥ పూర్వం నేమేస్తతస్తస్య
. వ రోణాఙ్కం నాభిత్రయోదశమ్ । ద్వితీయాదపరం వర్ణం సర్వశక్త్య
న్తనేపదమ్ ॥ ౧౦౭ ॥ ద్వితీయం * ద్వాదశాద్వర్ణద్వితీయాత్ప్రథ

§ మన్త్రాణామిదమష్టకం   * ద్వాదశార్ణం ద్వితీయా

కుంతితః । పంచమంచబహిష్ఠేభ్యస్త్రీన్నేతాన్విద్ధికేవలాన్ ॥౧౦౮॥ నాభేస్త్వేకాదశసంభిన్నం ద్వితీయంచాష్టమాత్తతః । నమోనమఃపద యుతో మన్త్రశ్చాష్టాదశాక్షరః ॥ ౧౦౯ ॥ అస్యైకార్ణంపదం పూర్వం త్ర్యక్షరం తదనన్తరమ్ । షడక్షరం తృతీయంతు చతుర్థం చ తురక్షరమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ ద్వితీయం ద్వ్యక్షరంచాన్యత్పదయోస్సం ప్రకీర్తితమ్ । తృతీయమథవక్ష్యామి మన్త్రం మన్త్రవిదాంవర ॥ యత్ జ్ఞాత్వామానసంశుద్ధిస్స్వపరస్మాంయాతికర్మిణామ్ । బీజమాదా యమధ్యస్థమాద్యమేకాదశాత్తతః ॥ ౧౧౨ ॥ నేమేస్తృతీయం తద ధావూర్ధ్వనాభ్యపరంతువై । అథాద్యమష్టమాద్వర్ణం ద్వితీయంస్వ రసంయుతమ్ ॥ ౧౧౩ ॥ తద్వదేకాదశాదాద్యం వర్ణమన్యం సమా హరేత్ । దశమాదపరంవర్ణం నేమేరష్టకమన్తతః ॥౧౧౪॥ యుక్తం నాభిద్వితీయేనత్వాద్యం నేమ్యక్షరంతుయత్ । నాభిత్రయోదశో పేతమాదాయదశమాత్పరమ్ ॥ ౧౧౫ ॥ ద్వితీయంనవమాద్వర్ణం యుక్తంనాభ్యపరేణతు । తత్సఙ్ఖ్యం దశమాచ్ఛద్ధం తతో భాస్యో త్తు పఞ్చమమ్ ॥ ౧౧౬ ॥ నేమేర్ద్వితీయంతదథో యుక్తం నాభేఃప రేణతు । ద్వితీయందశమాద్వర్ణం ప్రాగ్నాయత్ర్యక్షరంపదమ్॥౧౧౭॥ తతస్త్వేకాదశాదాద్యం కేవలంచ సమాహరేత్ । అథనాభిద్వితీయే న యుక్తంనేమేస్తృతీయకమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ నాభిత్రయోదశోపేతం బహిష్ఠేషువరంతతః । నేమేస్తృతీయస్యోర్ధ్వతు * నవమాదపరం న్యసేత్ ॥ ౧౧౯ ॥ తతోనాభిద్వితీయేన యుక్తం ప్రాగ్జేన్మిమణ్డ లాత్ । ద్వితీయమథవైబాహ్యోత్సనమసంహి కేవలమ్ ॥ ౧౨౦ ॥ త్రయోవింశతిభిర్వర్ణైర్గరుపేతోప్యేషమన్త్రరాట్ । షడ్భిఃపూర్వో క్తపఙ్త్యైస్తు తేషాంభేదోపృథోచ్యతే ॥ ౧౨౧ ॥ పూర్వమేకాక్ష రంవిద్ధి ద్వితీయంతు నవాక్షరమ్ । తృతీయం ద్వ్యక్షరంచైవ చతు

§ పరమభ్యేతి * నియమాదపరం

ష్ఠం త్ర్యక్షరం స్మృతమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ షడక్షరమథోర్ధ్వస్థం ద్వ్యక్ష
రం తదనన్తరమ్ । చతుర్థమథ నామన్త్రం నిబోధ గదతో మమ ॥
యేనవిజ్ఞాతమాత్రేణ సంవిమత్పద్యతేవరా । ఆదాయాద్యౌ యద
క్షుష్ఠం నాభిపూర్వమనన్తరమ్ ॥ ౧౨౪ ॥ తతస్తృతీయాదపరం వర్ణ
మాదాయ లాఙ్గలిః । నేమిద్వితీయం తస్యాథ స్తదధో నాభిపఞ్చ
మః ॥ ౧౨౫ ॥ ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం తత్సక్ష్యం నేమిమణ్డలాత్ ।
ఆదాయైతద్ద్వయం కుర్యాద్యుక్తం నాభ్యపరేణతు ॥ ౧౨౬ ॥ అథ
నాభితృతీయేన యుక్తం బాహ్యోత్తు పంచమః । ఆద్యాత్పర్వమథా
దాయ నాభిసప్తమసంయుతమ్ ॥ ౧౨౭ ॥ ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం
ద్వితీయం నేమిమణ్డలాత్ । ఆదాయాభ్యాం నియోక్తవ్యం ద్వితీ
యం నాభిగోచరాత్ ॥ ౧౨౮ ॥ అథ ద్వితీయం దశమాత్కేవలం
వర్ణమాహరేత్ । ద్వితీయమష్టమాద్వర్ణం తమాద్వై దశమాత్ప
రమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ నాభిద్వితీయమస్యైవ యోజయేత్తదనన్తరమ్। తతో
నేమిద్వితీయంతు కేవలం వర్ణమాహరేత్ ॥౧౩౦॥ అథనాభేర్యదాది
స్థప్రాగ్వర్ణదశమాదరాత్ । తదధోద్వితీయం బాహ్యాత్ప్రథవ
ర్ణమనన్తరమ్ ॥ ౧౩౧ ॥ యుక్తం నాభిద్వితీయేన త్వాదాయ తదన
న్తరమ్ । నేమిద్వితీయసఙ్ఖ్యం యన్మపాకరపదంతతః ॥ ౧౩౨ ॥
అష్టాదశాక్షరో హ్యేషద్వ్యధికఙపదసఙ్ఖ్యయా । పశార్ణం పదమా
ద్యంతు ద్వితీయం చతురక్షరమ్ ॥ ౧౩౩ ॥ పఞ్చాక్షరం తృతీయం
తు చతుర్థం చతురక్షరమ్ । తథైవపఞ్చమం విద్ధి హ్యన్తస్థం ద్వ్యక్ష
రం స్మృతమ్ ॥ ౧౩౪ ॥ యత్రయత్రపదానాంచ వర్ణాధిక్యముదాహృ
తమ్ । తత్రాపి నాభిపూర్వంతు వ్యాహృత్యాద్యం పదంన్యసేత్ ॥
అథాభిన్నగనార్కమన్త్రం దేవస్యాస్య మహాత్మనః । పిశాఖాయా
పసంజ్ఞస్య వక్ష్యేపిద్యావివేకదమ్ ॥ ౧౩౬ ॥ వర్ణమష్టమాదా
య త్వాద్యమేకాదశాత్తతః । భిన్నాభిద్వితీయేన తృతీయం నేమి

మణ్డలాత్ ॥ ౧౩౭ ॥ ద్వితీయం కేవలం బాహ్యే త్రైజోరూపా
య్యవైపదమ్ । తతస్త్వేకాదశాత్పూర్వం కేవలంతు సమాహరే
త్ ॥ ౧౩౮ ॥ తృతీయమక్షరం బాహ్యమ్యుక్తం నాభిపరేణతు ।
దశమాదపరంవర్ణం పూర్వమేకాదశాత్తతః ॥ ౧౩౯ ॥ ఏకాదశస్వ
రాక్రాన్తముద్ధరేత్తదనన్తరమ్ । తతో నాభిద్వితీయేన యుక్తంప్రథ్య
క్షరంహియత్ ॥ ౧౪౦ ॥ కేవలం ద్వితయంబాహ్యాదాద్యమేకాద
శాత్తథా । నేమేస్తృతీయం తదను ద్వితీయస్వరసంయుతమ్ ॥ ౧౪౧ ॥
దశమాదపరం శుద్ధం పూర్వమేకాదశాత్తతః । నాభ్యేకాదశ సంయు
క్తం తదన్తేఽనులలోచన ॥ ౧౪౨ ॥ నాభేస్తృతీయసంయుక్తం ప్ర
థివర్ణంసమాహరేత్ । అథనాభిద్వితీయేన యుక్తంయత్స్వరసప్తమా
త్ ॥ ౧౪౩ ॥ నేమేర్ద్వితీయంతదను నమస్కారసమన్వితమ్ । చతు
ర్వింశతిభిర్వర్ణైర్యుక్తోమన్త్రోహ్యయంమహాన్ ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రణవే
నపదంచాస్యపూర్వమేకాక్షరంస్మృతమ్ । ద్వితీయం త్ర్యక్షరంప్రో
క్తం పఞ్చార్ణం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౪౫ ॥ షడక్షరం చతుర్థంతు సప్తా
ర్ణంచాత్రపఞ్చమమ్ । పదంతు ద్వ్యక్షరంషష్ఠం మన్త్రేస్యాస్య
మహామతే ॥ ౧౪౬ ॥ నానామన్త్రస్వరూపేణ హ్యేదిదేవస్సహ
ప్రభుః । ఆదిమధ్యావసానేతు స్థితస్సర్వస్య సర్వదా ॥ ౧౪౭ ॥
చతుర్వ్యూహచతుష్కేస్మిన్ శాన్తాదివ్యక్తలక్షణే । ప్రాధాన్యేన
త్రయాణాంచ దేవానామపతిష్ఠతే ॥ ౧౪౮ ॥ యథామ్బరస్థస్సవి
తాత్వేకఏవమహామతే । జలాశ్రయాణిచాశ్రిత్య బాహుత్వం
సంప్రవర్తయేత్ ॥ ౧౪౯ ॥ ఏవమేకోపిభగవాన్ నానామన్త్రాశ్ర
యేషుచ । తుర్యాదిపదసంస్థేషు బహుత్వముపయాతిచ ॥ ౧౫౦ ॥
అనుగ్రహార్థం భక్తానాం నానాశ్రద్ధావశేనతు । చతుష్కమథమ
న్త్రాణాం నిబోధగదతోమమ ॥ ౧౫౧ ॥ సితాదివర్ణవ్యక్తీనాం వా
చకత్వేనవైక్రమాత్ । అక్షస్థం నాభిపూర్వంచ వర్ణంయద్దశమాత్స్వ

రమ్ ॥ ౧౫౨ ॥ నేమిపూర్వమధో నాభేస్త్రయోదశసమన్వితమ్। ద్వితీయం ద్వాదశాద్వర్ణం ద్వితీయాత్పరమన్తతః ॥ ౧౫౩ ॥ పఞ్చ పఞ్చబహిస్త్రిభ్యస్త్రినేత్రాన్విద్ధి కేవలాన్। తతోష్టమాద్ద్వితీయం తు నాభేరేకాదశభేదితమ్॥ ౧౫౪ ॥ పఞ్చార్ణం వాసుదేవాయపదం చ తదనన్తరమ్। త్రయోదశాక్షరో హ్యేషః ప్రథమః పరికీర్తితః ॥౧౫౫॥ క్రమేణ వక్ష్యామ్యన్యేషాముద్ధారం తు యథాస్థితమ్। అక్షస్థమక్షరం నాభేర్ద్వితీయం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౫౬ ॥ పూర్వమన్త్రానుసారేణ తతో దద్యాత్పదత్రయమ్। అథాత్ర పఞ్చదశమం నాభేరోఙ్కారపూర్వకమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ పదత్రయేణ తేనైవ సంయుక్తం విద్ధి మన్త్రిపమ్। అథ షోడశసఙ్ఖ్యం యన్నాభేః ప్రణవపూర్వకమ్ ॥ ౧౫౮ ॥ పూర్వోక్తలక్షణానాం తు పదానాం ప్రాఙ్నివేశ్యతే। అస్మాన్మన్త్రత్రయాద్విద్ధి ద్వయం ప్రాజ్ఞ మన్త్రిసఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౫౯ ॥ ఏకపఞ్చాశార్ణరహితః పదభేదమతశ్శృణు। పదద్వయం తు సర్వేషామాద్యమేకాక్షరం స్మృతమ్ ॥ ౧౬౦ ॥ ద్వ్యక్షరం చ తృతీయం తు చతుర్థం చతురక్షరమ్। పఞ్చాక్షరం పఞ్చమం వై త్రయాణాం సముదాహృతమ్ ॥ ఏతదేకస్య చతుర్వర్ణం ప్రద్యుమ్నాఖ్యస్య లాఙ్గలిన్। ఏవం స్వప్నపదస్థస్య సమాసాత్పరికీర్తితమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ క్రమశోథ చతుర్ణాం వై సత్యేమన్త్రిగణం శృణు। అష్టాన్తర్గతమాదాయ నాభేః పూర్వముత్పరమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ భిన్నా నాభిద్వితీయేన నేమిపూర్వమనన్తరమ్। నాభిపశ్చిమసంయుక్తదశమాత్ప్రథమం తతః ॥ ౧౬౪ ॥ తృతీయం చ ద్వితీయం చ నేమేరాదాయ చాఙ్కయేత్। నాభిద్వితీయబీజేన నవమాదపరం తతః ॥ ౧౬౫ ॥ తదధో వినియోక్తవ్యం ద్వితీయం ద్వాదశాత్తు యత్। పశ్చిమే నాథవై నాభేః యుక్తం కుర్యాదనన్తరమ్ ॥ ౧౬౬ ॥ అష్టమాదపరం శుద్ధం నేమిపూర్వం తథావిధమ్। యుక్తం నాభిద్వితీయేన ద్వితీయం నేమిమణ్డలాత్ ॥ ౧౬౭ ॥ భూ

యస్తత్తేఽవలందద్యాద్గ్వదంయోగెశ్వరాయవై । తదన్తే చక్రిణోశ
బ్జనాథనేమేర్యదష్టకమ్ ॥ ౧౬౯ ॥ § పశ్చిమేనాన్వితంనాభేస్తదన్తే
ఽనివేశ్యచ । శుద్ధమేకాదశాత్పూర్వమాద్యం తదను చాష్టమాత్ ॥
నేమేస్తృతీయేనాక్రాన్తం ధ్వజాయాథపదంన్యసేత్ । భిన్నమే
కాదశాత్పూర్వం నాభితుర్యేణవైతతః ॥ ౧౭౦ ॥ అష్టమాదపరం
శుద్ధం పఞ్చమం నేమిమణ్డలాత్ । ద్వితీయస్వరసంయుక్తం ససేథ
ద్వ్యక్షరంపదమ్ ॥ ౧౭౧ ॥ వాసుదేవాయతదనుసనమస్కం పదం
భవేత్ । షట్త్రింశదక్షరోమన్త్రో భేదస్తస్యాథనోచ్యతే॥౧౭౨॥
పదమేకాదశార్ణంతు ప్రథమం పరికీర్తితమ్ । పఞ్చాక్షరం ద్వితీయం
తు తృతీయం త్ర్యక్షరంస్మృతమ్ ॥ ౧౭౩ ॥ షడక్షరం చతుర్థంతు
పఞ్చార్ణం పంచమంతువై । షష్ఠం సప్తాక్షరం విద్ధి పదం పదవిదాం వ
ర ॥ ౧౭౪ ॥ ప్రణవాన్తేత్వథాదాయ ద్వితీయం నాభిమణ్డలాత్ ।
చతుర్దశేనవైనాభే యుక్తం నేమ్యష్టకంతతః ॥ ౧౭౫ ॥ ద్వితీయం
దశమాచ్ఛుద్ధమథభూయస్తమాహరేత్ । తదధోనవమాదన్తం నా
భేస్తుర్యాదినాన్వితమ్ ॥ ౧౭౬ ॥ ఏకాదశస్వరాక్రాన్తం ద్వితీయం
దశమాత్తతః । బాహ్యస్థాష్టమంనాభేర్యుక్తం పంచదశేనతు ॥
కేవలం పఞ్చమం నేమేర్ద్వితీయంచాష్టమాత్తతః । నేమేస్తృతీయే
నాక్రాన్తం వర్ణమేతత్సమాహరేత్ ॥ ౧౭౮ ॥ యుక్తంనాభేస్తృ
తీయేన ప్రాగ్రాత్ప్రథమంతువై । ద్వితీయం దశమాద్వర్ణంనాభే
రేకాదశాన్వితమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ పఞ్చాక్షరం పరందద్యాత్తదన్తే తా
లకేతవై । భూయస్తదవసానేతు పఞ్చార్ణం నీలవాససె ॥ ౧౮౦ ॥
ప్రథమాత్ప్రథమంచాథ ద్వితీయం స్వరసంయుతమ్ । కేవలం నేమి
పూర్వంతు ఆద్యమేకాదశాత్తతః ॥ ౧౮౧ ॥ బహిస్థైశ్చతుర్థం
తు ద్వాభ్యాంనాభేఃపరంన్యసేత్ । కేవలం ద్వితీయంబాహ్యాత్స

§ పంచమే

జగ్ర్షణాయ వైపదమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ తృతీయం ప్రథమం నేమేరాదా
యాకారసంయుతమ్ । ద్వితీయమపి వై బాహోర్యచ్ఛద్ధం తదనువైన
మః ॥ ౧౮౩ ॥ షట్త్రింశాక్షరసంయుక్తస్త్వయం మన్త్రో మహా
మతే । షడ్వర్ణం పదమస్యాద్యం పఞ్చార్ణంతదనన్తరమ్ ॥ ౧౮౪ ॥
దశాక్షరం తృతీయంతు త్రీణిపఞ్చాక్షరాణ్యతః । అథాదాయాక్ష
రం బీజం నాభేః పఞ్చదశంతతః ॥ ౧౮౫ ॥ శార్ఙ్గధూతే పదంద
ద్యాత్సప్తమస్వర్ణమతఃపరమ్ । నేమిపూర్వమథాదాయ ప్రాగరా
త్ప్రథమంతతః ॥ ౧౮౬ ॥ తృతీయంచ బహిస్త్వేభ్యోఽగపదం త్ర్యర్ణం
ధ్వజాయ వై । అథతృతీయం బాహ్యోస్తు ప్రథమాత్ప్రథమంతతః ॥
తదథో వినియోక్తవ్యం ద్వితీయం నష్టమాత్ । ద్వితీయం స్వర
సంయుక్తం మథబాహ్యోస్తు పఞ్చమమ్ ॥ ౧౮౭ ॥ అష్టమంతు తముద్దే
శాత్కేవలం పునరేవ తత్ । నాభేరేకాదశాత్ (కా) న్తం షడక్షరమన
న్తరమ్ ॥ ౧౮౮ ॥ పదం సనత్కుమారాయ పఞ్చాక్షరమనన్తరమ్ ।
పదం జగత్ప్రియాయేతి ప్రమన్వమ్నాయనమస్తతః ॥ ౧౮౯ ॥ చతు
స్త్రింశాక్షరస్సోఽయం మన్త్రశ్శృణు పదాన్యపి । ఆద్యంషడక్షరం
జ్ఞేయం ద్వితీయం తద్వదేవహి ॥ ౧౯౦ ॥ పఞ్చాక్షరం తృతీయం
తు చతుర్థంతు షడక్షరమ్ । పంచార్ణం పఞ్చమంవిద్ధి షడ్వర్ణం షష్ఠ
మేవహి ॥ ౧౯౧ ॥ అక్షష్ఠం షోడశం నాభేర్ద్వితీయం దశమాత్తువై ।
కేవలం హ్యథ తేనైవ ఆకారాన్తం నవమాత్పరమ్ ॥ ౧౯౨ ॥ అథా
దాయ చతస్యాన్తే ప్రథమాత్ప్రథమం పరాత్ । యుక్తం నాభిద్వితీ
యేన వర్ణమేతన్మహామతే ॥ ౧౯౩ ॥ వర్ణద్వయం పదస్యాద్యం తదే
వాన్తే స్యాత్పునః । అథద్వితీయం నవమాత్ప్రథమాత్ప్రథమం త
తః ॥ ౧౯౪ ॥ తృతీయమథవై నేమేర్ద్వితీయ స్వరసంయుతమ్ । ద్వి
తీయం కేవలం బాహ్యోస్సప్తమం నాభిమణ్డలాత్ ॥ ౧౯౫ ॥ అథ
పస్థేన వై నేమేరాకారాన్తం ద్వితీయం న్యసేత్ । ప్రాగ్వర్ణం దశమా

న్నేమేః పఙ్క్త్యష్టోర్ధ్వగం తథా ॥ ౧౯౬ ॥ చతుర్థాదపరం వర్ణం
ద్వితీయం నేమిమణ్డలాత్ । ద్వాభ్యాం నాభిద్వితీయం తు రోజయే
త్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ దశమాదపరం వర్ణం తృతీయస్వరసంయుత
మ్ । తృతీయమథవై నేమేర్నాభిపంచమసంయుతమ్ ॥ ౧౯౮ ॥ ద్వి
తీయస్వరసంయుక్తం ద్వితీయం తు స్వవాదరాత్ । అస్యైవాధో ని
యోక్తవ్యం దశమాత్ప్రథమం హియత్ ॥ ౨౦౦ ॥ శుద్ధం నేమేర్ద్వి
తీయం తు పదం త్వసితవాససే । విష్వక్సేనాయ తదను నమః పాఠగ
సమన్వితమ్ ॥ ౨౦౧ ॥ ద్వాత్రింశార్ణోహ్యయం మన్త్రిః షడభే
దేనవై పునః । పకారాధికస్తు భవతి పదాన్యథ నిబోధమే ॥ ౨౦౨ ॥ ద్వ్య
క్షరంతు పదం పూర్వం ద్వితీయం త్వష్టవర్ణకమ్ । త్రీణిపఞ్చాచ్చతుర్గా
న్యన్యత్ షష్ఠం సప్తాక్షరం స్మృతమ్ ॥ ౨౦౩ ॥ అప్యయావసరే ప్రాప్తే
స్మరణే చార్చనే విభోః । శృణుమన్త్రిచతుర్థం తు పునరన్యస్మిహా
పతః ॥ ౨౦౪ ॥ ఆద్యన్నేకాదశాద్వర్ణం పంచమస్వరసంయుతమ్ ।
యుక్తం స్వరేణ తేనైవ తృతీయం నేమిమణ్డలాత్ ॥ ౨౦౫ ॥ ద్వితీయ
స్వరసంయుక్తమథ బాహ్యాస్తు సప్తమమ్ । ద్వితీయం కేవలం నేమేరా
దృన్తప్రణవో నమః ॥ ౨౦౬ ॥ శుద్ధం త్వథాష్టమం బాహ్యాద్ద్వితీయ
మథ చాష్టమాత్ । అధో నేమేర్ద్వితీయేన యుక్తం నాభ్యపరేణ తు ॥
కేవలం ద్వితీయం బాహ్యాన్నమస్కారం తతః పరమ్ । అథాక్షరం
నాభిపూర్వం ద్వితీయం శ్రుతయాదరాత్ ॥ ౨౦౭ ॥ తదధో ద్వితీ
యం బాహ్యాన్నాభిపంచమసంయుతమ్ । అథ నాభిద్వితీయేన యుక్తం
యత్పరమష్టమాత్ ॥ ౨౦౮ ॥ కేవలం ద్వితీయం బాహ్యాన్నమస్కా
రమతః పరమ్ । అక్షష్ఠబీజం తదను ద్వితీయం ద్వాదశాదరాత్ ॥
ద్వితీయాత్ప్రథమం చాథ పంచమం నేమిమణ్డలాత్ । కేవలం శ్రుత
యం హ్యేతద్ద్వితీయం చ తథాష్టమాత్ ॥ ౨౧౧ ॥ ఏకాదశస్వరా
క్రాన్తం వాసుదేవాయ వై నమః । సప్తాక్షరస్తు ప్రాజ్ఞస్త్రి ద్వితీ

యస్తు పడక్షరః ॥ ౨౧౨ ॥ పూర్వోక్తులస్తృతీయస్తు చతుర్థో ద్వా
దశాక్షరః । పదభేదపరినిర్ముక్తమేతన్మన్త్రచతుష్టయమ్ ॥ ౨౧౩ ॥
గోపనీయం ప్రయత్నేన విధిజ్ఞైస్సిద్ధిమీప్సుభిః । సాన్తం షష్ఠస్వరా
రూఢమనుస్వారవిభూషితమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ బీజమాద్యస్య చవిభోర్వా
సుదేవస్య కీర్తితమ్ । తదేవ జీవబీజస్థం షష్ఠస్వరవివర్జితమ్ ॥ ౨౧౫ ॥
ద్వితీయస్వరసంయుక్తం సఙ్కర్షణస్య బీజరాట్ । ఉభయోరన్తరే
రేఫమాద్యబీజస్య యోజయేత్ ॥ ౨౧౬ ॥ బీజం ప్రద్యుమ్ననామ్న
స్య తృతీయం సర్వకామదమ్ । జీవారూఢం హకారం తు లాన్తస్యో
పరి విన్యసేత్ ॥ ౨౧౭ ॥ విసర్గసహితం బీజమనిరుద్ధస్య వాచకమ్ ।
హకారం చ సకారస్థం కృత్వాధో ధానివేశ్య చ ॥ ౨౧౮ ॥ ద్వితీయ
తుర్యషష్ఠాష్టద్విషట్క-దశకైఙ్క్రమాత్ । స్వరంనియోజయేద్విద్వాన్
దాత్మ్యన్యే ప్రపశ్చిమే ॥ ౨౧౯ ॥ చాతురాత్మ్యమన్త్రాణాం
సాధనత్వేన సర్వదా । తతస్తు కేశవాదీనాం మన్త్రాంశ్శృణుతా
దరాత్ ॥ ౨౨౦ ॥ త్రిధా హకారం కృత్వాదౌ జీవబీజం తథైవ చ ।
కకారం చ క్షకారం చ లిఖేత్తద్వత్త్రిధా త్రిధా ॥ ౨౨౧ ॥ ద్విషట్క-
మేవం బీజానాం క్రమేణాధో నివేశ్య చ । తతో వారిధరావారిసంజ్ఞం
యచ్చాక్షరత్రయమ్ ॥ ౨౨౨ ॥ పానగపున్యైనసర్వేషామధోభా
గే నియోజయేత్ । సర్వే షష్ఠస్వరారూఢా అనుస్వారవిభూషితాః ॥
బోద్ధవ్యాః కేశవాదీనాం బీజాస్తే వై పృథక్పృథక్ । ప్రణవాద్యై
ర్నమోన్తైస్తైస్తు ర్యాన్తైర్నామభిస్సహ ॥ ౨౨౪ ॥ కేశవః ప్రథమో
వాచ్యస్తతో నారాయణః పరః । మాధవశ్చైవ గోవిన్దో విష్ణుశ్చ మధు
సూదనః ॥ ౨౨౫ ॥ త్రివిక్రమో వామనాఖ్యశ్శ్రీధరః పద్మలోచనః ।
హృషీకేశః పద్మనాభో దామోదర ఇతి స్మృతః ॥ ౨౨౬ ॥ బీజైర్దీర్ఘ
స్వరోపేతైః పార్శ్వదక్షాని కల్పయేత్ । అథ మన్త్రాన్ కేశవాది
దేవీనాం శృణుత ద్విజాః ॥ ౨౨౭ ॥ క్షహసత్రితయం హ్యేతచ్చ

తుర్థాదిలిఖేత్క్రమాత్ । తతో ద్విషట్కం బీజానాం తస్యాధో వి
నివేశ్య చ ॥ ౨౨౮ ॥ క్రమేణ సప్తమాద్వర్గాద్ద్వితీయంచ చతుర్థక
మ్ । పునస్తృతీయం తుర్యంచ ద్వితీయంచ తృతీయకమ్ ॥ ౨౨౯ ॥
ద్వితీయంచ చతుర్థంచ చతుర్థం తదనన్తరమ్ । తృతీయమష్టమా
చ్చాథ తృతీయం సప్తమాత్పునః ॥ ౨౩౦ ॥ నవమద్వాదశాభ్యాం
తు విశేషమిమమాచరేత్ । అధో నియోజయేద్రేఫం తత్త్రయా
ణాంతు మూర్ధని ॥ ౨౩౧ ॥ షట్సప్తమాష్టసంజ్ఞానామీకారముపరి
న్యసేత్ । సానుస్వారంచ సర్వేషామితి దేవీగణస్య చ ॥ ౨౩౨ ॥
బీజద్వాదశకం ప్రోక్తం యథాచానుక్రమేణ తు । తారబీజనమోయు
క్తైర్వాచ్యాత్తత్స్వనామభిః ॥ ౨౩౩ ॥ శ్రీశ్చ వాగీశ్వరీ కాన్తిః క్రి
యా శాన్తిర్విభూతయః । ఇచ్ఛా ప్రీతీ రతిశ్చైవ మాయా ధీర్మహిమేతి
చ ॥ ౨౩౪ ॥ స్వరజాత్యాదియుక్తాని బీజాని హృదయాదయః ।
ఇత్యేవం కేశవాదీనాం దేవీమన్త్రాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౩౫ ॥ తతస్త
దాయుధానాంచ మన్త్రాన్వక్ష్యే మునీశ్వరాః । సముద్రమూర్తయే
నమః స్వాహా పద్మస్య ప్రణవాదికః ॥ ౨౩౬ ॥ సర్వాన్తశ్చారిణే కృ
త్వా తతో గగనమూర్తయే । స్వాహాన్తః ప్రణవాద్యశ్చ మన్త్రశ్శ
ఙ్ఖస్య కీర్తితః ॥ ౨౩౭ ॥ ఓంకారో వేదమాత్రేథ విద్యే స్వాహా ప
దం తు వై । గదామన్త్రస్త్వయం ప్రోక్తశ్చక్రస్యాథ నిగద్యతే ॥
ఓంకారాన్తే పదం దద్యాత్ప్రజ్వాల్యగ్నం ప్రభవిష్ణవే । తదన్తే కాలశ
బ్దంతు మూర్తయే హుం తతస్తు ఫట్ ॥ ౨౩౯ ॥ పద్మాదీనాం చతుర్ణాం
తు హ్యేతన్మన్త్రచతుష్టయమ్ । తతో విభవమూర్తీనాం మన్త్రాన్
వక్ష్యే మహాద్విజాః ॥ ౨౪౦ ॥ ఆరాధనార్థం విహితో వాచకో
హి చతుర్విధః । సంజ్ఞానామపదమయః పిణ్డాఖ్యో బీజలక్షణః ॥
ఏభ్యోఽనుధ్యాత్త్వథైకేన వాచ్యమానమన్త్రో భక్తితః । యత్రైక
పిణ్డవాక్యోక్తమన్త్రాణాఖ్యోభయాత్మనా ॥ ౨౪౧ ॥ అభిన్నలక్షణో

వాచ్యమేకపదోపచర్యతే । తత్రైవ విధినానేన కుర్యాత్తాభ్యాం
హి కల్పనామ్ ॥ ౨౮౩ ॥ కృత్వాథౌ నామమన్త్రస్య బీజం పిణ్డా
క్షరం తు వా । నయేత్తైవాభిముఖ్యం చ వాచ్యమాద్యన్తగేన వా ॥
సాగ్రపదమన్త్రం తు విధినానేన వై తతః । కుర్యాత్ప్రణవపీఠస్థం
నమస్కారధ్వజాన్వితమ్ ॥ ౨౮౫ ॥ ఆఖ్యాం శాన్తస్వరూపత్వా
దేకత్వనుత పదహి । సంజ్ఞాఖ్యం పదమన్త్రం చ * విధిసంసిద్ధిలక్ష
ణమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ స్వరోత్థం వ్యఞ్జనోత్థం వా బీజమేకాక్షరం స్మృతమ్ ।
స్వరవ్యఞ్జనసంయోగాద్బహువర్ణః పిణ్డమన్త్రరాట్ ॥ ౨౮౭ ॥
ద్వ్యాఖ్యమాద్యన్తథాన్తాచ్చ స్వరవర్గాన్మహామతే । స్వరూపే
ణ హీనమన్త్రాత్వన్యేషాం సహబిన్దునా ॥ ౨౮౮ ॥ స్వరేణైకేన
యుక్తస్య స్వరయుగ్మాన్వితస్య వా । సానుస్వారస్య బీజత్వం వ్యఞ్జ
నస్యాప్యలాఞ్ఛనే ॥ ౨౮౯ ॥ సఖంకారాఖ్యశబ్దస్య వివర్తో దీధితిప్ర
భః । సల్లక్షణస్త్వనాకారో విద్ధితద్వాచకం త్రిధా ॥ ౨౯౦ ॥ క్వ
చిత్పిణ్డం క్వచిద్బీజం క్వచిచ్ఛబ్దమనాహతమ్ । తస్యచోద్గీయమా
నస్య పరిమాణస్ఫుటోహ్యయః ॥ ౨౯౧ ॥ బహ్వక్షరో బహుపదస్తు
తిసంబోధలక్షణః । § అవినాశీసుఖం కారో బీజాదీనాం మహద్ధిదః ॥
ప్రాగ్విద్యాత్ప్రణవేనాతస్సత్యాఖ్యానసనం మహత్ । తస్మాద్దైవ
సత్యభిన్నం తు బీజం తముపరిన్యసేత్ ॥ ౨౯౩ ॥ స్వవివర్తేన బీజస్య
మూర్త్యస్థానం ప్రకల్పయేత్ । ప్రాప్తేజ్యావసరే నిత్యం సమ్ప
న్నే యజనే సతి ॥ ౨౯౪ ॥ తప్తోపలెజలంయద్వత్తద్వద్విప్ర లయం
స్మరేత్ । ధ్యానప్రసరనజోఽచస్తుల్యమేతన్మహామతే ॥ ౨౯౫ ॥
క్రియావశాత్తు కింత్వత్ర భేదమాత్రోపలక్షణమ్ । నయత్రబీజం పిణ్డం
వా తత్రైవ ప్రణవాదను ॥ ౨౯౬ ॥ ప్రాగ్వర్ణం పదమన్త్రస్య య
త్తదాలోకవాచకమ్ । తచ్ఛిష్టం విగ్రహాంవర్ణైస్తస్మాదుత్థాప్య

---

* విద్ధిసంసిద్ధి   § అవినాశీసఖం

వృక్షవత్ ॥ ౨౫౭ ॥ కేవలం యత్ర వై బీజం పిణ్డం వా పదవర్జితమ్ ॥ తత్రాకారాఖ్యవర్ణస్య క్షేత్రజ్ఞత్వం విధీయతే । క్షేత్రత్వానువశిష్టానాం వర్ణానాం పిణ్డరూపిణామ్ ॥ ౨౫౮ ॥ కేవలస్య హి బీజస్య స్వస్థితిర్బిన్దువర్ణతా । స్వభావప్రచ్యుతిర్బీజం బీజోచ్చారస్తథాకృతిః ॥ ౨౬౦ ॥ బీజవత్పిణ్డమన్త్రాణాం పరిజ్ఞేయస్సదోదయః । యద్బీజలక్షణం మన్త్రం సామర్థ్యం వైష్ణవం మహత్ ॥ ౨౬౧ ॥ అపక్షైయమనక్షాణాం వాచ్యానాం భిన్నరూపిణామ్ । తదర్థావత్పరిజ్ఞానాజ్జపధ్యానాత్సమర్చనాత్ ॥ ౨౬౨ ॥ హవనాత్తన్మయత్వాచ్చ§ నిర్బీజం పదమృచ్ఛతి । సహాభిమతసిద్ధ్యర్థం సాధకానాం సదైవహి ॥ ౨౬౩ ॥ పిణ్డాదిభగవన్మన్త్రవర్గాణామేవమేవహి । పరిజ్ఞానాద్భవేత్తస్తు పిణ్డాత్తత్ స్థైర్యముత్తమమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ నానాత్వం నామమన్త్రాచ్చ నానాలోకాన్తరోత్థితమ్ । భవేత్ ... దపాప్తిః పరిజ్ఞానాత్పదాభిధాత్ ॥ ౨౬౫ ॥ సబీజం వా సపిణ్డం వా మన్త్రాణాం యత్పరం ద్వయమ్ । విదధాతి ఫలం స్వం స్వం కింతాద్వయం భావయేత్పదమ్ ॥ ౨౬౬ ॥ మన్త్రక్షేత్రజ్ఞరూపత్వాదస్యస్థాన్ప్రేశ్వరోఽచ్యుతః । వ్యాప్యవ్యాపకరూపేణ వర్తతేఽనుగ్రహేచ్ఛయా ॥ ౨౬౭ ॥ వ్యాప్యరూపేణ భూలోకాద్భోగాదారభ్య చాఖిలాత్ । షాడ్గుణ్యమహిమాన్తం చ పదదాతి ఫలముత్తమమ్ ॥ ౨౬౮ ॥ స్వపదం భోగభిన్నస్య దివ్యదేహస్య కర్మిణః । క్షేత్రజ్ఞ బీజపిణ్డాత్మా నిరావరణలక్షణః ॥ ౨౬౯ ॥ జ్ఞానం యదమలం శుద్ధం సమ్యచ్ఛత్యాత్మలాభదమ్ । శక్తివ్యక్తిమయత్వం చ జాగ్రదస్ప్రుత్త్వాపదాత్మనః ॥ ఏవం సంజ్ఞాత్మనస్స్వప్నవృత్తేరేకత్వమస్తి చ । సుషుప్తివృత్తేఽపి పిణ్డాఖ్యమన్త్రస్యైవ మహామతే ॥ ౨౭౧ ॥ బీజాత్మనస్తుర్యవృత్తే శక్తివ్యక్తిత్వమస్తి వై । వ్యక్తిజ్ఞానఫలోపేతా నియతా యద్యపి

§ మృద్బీజం

స్మృతా ॥ ౨౭౨ ॥ భగవన్మన్త్రమూర్తీనాం తథాపి పరమాత్మనః ।
ఆద్యస్య చాతురాత్మ్యస్య కేవలస్యాథవా విభోః ॥ ౨౭౩ ॥ చతు
ష్ప్రకారం యన్మన్త్రం విద్ధి తన్మోక్షభూతిదమ్ । అతోఽన్యథా య
దుద్దిష్టమమిశ్రం మిశ్రమేవ హి ॥ ౨౭౪ ॥ ఫలం భావవశాచ్చైవ
తత్తథా విద్ధి నాన్యథా । శృణుష్వ మన్త్రబీజాని సావధానేన చేతసా ॥
శుచౌ దేశే మనోజ్ఞే చ సులిప్తే పుష్పభూషితే । చన్దనాగురుసంయు
క్తే సుధూపేనాధివాసితే ॥ ౨౭౬ ॥ పరిలిఖ్య మాతృకాచక్రం భేదేనా
నేన వై పునః । యేన సన్దృష్టమాత్రేణ శతధా యాతి కల్మషమ్ ॥
ప్రాగాదౌ పఞ్చవర్గాంస్తాన్ మధ్యాన్తం మధ్యతో లిఖేత్ । యా
దయో నవ నాభిస్థా అదయః షోడశారగాః ॥ ౨౭౮ ॥ కాదయో నేమి
గాస్సర్వే పూర్వచక్రే యుగక్షగమ్ । తదస్మిన్ప్రతిభూతంకు ప్రాగ
మేవ్వినయాతతః ॥ ౨౭౯ ॥ శబ్దబ్రహ్మమయం చక్రమఘ్ర్యపుష్పాదినైక
క్రమాత్ । తన్మధ్యమధ్యరేఖాగ్రే సర్వేషాం కారణం హి యత్ ॥
ఊర్ధ్వస్థమక్షరం చాప్యుపరాన్తాద్యేన భూషితమ్ । విద్ధి సర్వేశ్వర
స్యేదం బీజం నిర్బీజకారణమ్ ॥ ౨౮౧ ॥ ఏతదేవాబ్జనాభస్య వి
సర్గసహితం స్మృతమ్ । నేమివర్గాద్ద్వితీయం వై తతో రాష్ట్రమక్షర
మ్ ॥ ౨౮౨ ॥ అష్టమం నాభిదేశాచ్చ తత్సఙ్ఖ్యం నేమిమణ్డలాత్ ।
నేమిపూర్వమతో నాభేస్సప్తమం పఞ్చమారగమ్ ॥ ౨౮౩ ॥ అరాచ్చ
తుర్దశం త్వష్టాత్పశ్చిమాశాగతం హి యత్ । నేమేరేకాదశం చాథ
షోడశం చ త్రయోదశమ్ ॥ ౨౮౪ ॥ పఞ్చమం నాభిదేశాచ్చ నే
మేరేకోనవింశకమ్ । తదన్తం సప్తమం చైవ నవమం హి మహామునే ॥
నాభేస్తృతీయం తదను నేమేస్తత్సఙ్ఖ్యమేవ చ । ద్వాదశశ్చ బహి
ష్ఠేభ్యో దశమం షోడశాత్పరమ్ ॥ ౨౮౬ ॥ నాభిపూర్వం తతో న
ష్టం నేమేః పఞ్చదశం హి యత్ । తుర్యసఙ్ఖ్యమరాద్బీజం తతో నా
భిచతుర్థకమ్ ॥ ౨౮౭ ॥ షష్ఠం నేమేశ్చతుర్థం చ మధ్యమఖ్యాత్తథా

హరేత్ । తత్రైవపూర్వదిక్స్థంయద్బాహ్యద్వైపక్షంతతః ॥
అథాదక్షిణదిక్సంస్థం నేమేరష్టాదశంతతః। ద్వితీయంనాభిదేశాచ్చ
తదన్తే సప్తమారగమ్ ॥ ౨౯౦ ॥ చతుర్దశమతో నేమే పక్షం నాభేర
థాహరేత్ । సర్వే కారణవస్త్వగ్రా యోజనీయాస్సమాసతః ॥
ప్రణవాద్యా నమోన్తాశ్చ తేజసాతీవనిర్భరాః । పద్మనాభాదయో
దేవా వాచ్యాస్తేషాంక్రమేణతు ॥ ౨౯౧ ॥ పద్మనాభోధ్రువోనన్త
శ్శక్త్యాత్మా మధుసూదనః । విద్యాధిదేవః కపిలో విశ్వరూపో విహ
ఙ్గమః ॥ ౨౯౨ ॥ క్రోడాత్మా బడబావక్త్రో ధర్మో వాగీశ్వరస్తథా ।
ఏకార్ణవ శయః కూర్మః పాతాళధారకః ॥ ౨౯౩ ॥ వరాహో
నారసింహశ్చ ప్యమృతాహరణస్తథా । శ్రీపతిర్దివ్యదేహోథ కా
న్తాత్మామృతధారకః ॥ ౨౯౪ ॥ రాహుజిత్కాలనేమిఘ్నః పారిజా
తహరో నుహరః । లోకనాథస్తు శాన్తాత్మా దత్తాత్రేయో మహాప్రభుః ॥
న్యగ్రోధశాయీభగవానేకశృఙ్గతనుస్తతః । దేవో వామనదేహస్తు
సర్వవ్యాపీత్రివిక్రమః ॥ ౨౯౬ ॥ నరో నారాయణశ్చైవ హరిఃకృ
ష్ణస్తథైవచ । జ్వలత్పరశుధృగ్రామో రామశ్చాన్యో ధనుర్ధరః ॥
వేదవిద్భగవాన్కల్కీ పాతాళశయనః ప్రభుః । పాదిమర్త్యావగణో
ముఖ్య ఇత్యుక్తాస్తేసమాసతః ॥ ౩౦౧ ॥ యథాక్రమోదితానాం చ దే
వానాం వినిబోధతు । పిణ్డమన్త్రగణం మన్త్రి ప్యనధానేనచేతసా ॥
నాభేరష్టమబీజంయత్ స్థితంతస్యోపరి । తదథక్చోత్తరం చా
క్షాదరాన్తే నవిభూషయేత్ ॥ ౩౦౩ ॥ అథోత్తరంచాక్షదేశాదాదా
య తదధోన్యసేత్ । బీజంనేమిద్వితీయంయన్మధ్యేన్మధ్యంతదా
ననే ॥ ౩౦౪ ॥ ఆధారష్షష్ఠసంరుద్ధం కుర్యాద్వైనాభిసప్తకమ్ । అ
ష్టమంచ తమూర్ద్ధ్వేతు పతద్విద్ధితృతీయకమ్ ॥ ౩౦౫ ॥ నాభ్యష్టమ
మథాదాయ అరాష్టష్ఠాసనస్థితమ్ । తతో నాభిద్వితీయస్య క్రమేణా
ధోనివేశ్యచ ॥ ౩౦౬ ॥ తమద్దేశాత్తృతీయంచ సప్తమం తురగమే

వచ । అథాదాయచ నేమేఃప్రాక్ తదధో నాభిసప్తమమ్ ॥ ౩౦౭ ॥
తస్యాప్యధస్తమద్దేశాత్తృతీయం వినివేశ్యచ । తతస్తు నవమం నాభే
స్తస్యోర్ధ్వాధోగతం న్యసేత్ ॥ ౩౦౮ ॥ తత్రైవ యద్ద్వితీయం తు
తత్పిణ్డం విద్ధి సప్తకమ్ । అరాష్టకస్య చోర్ధ్వే తు నాభిపూర్వం తు వి
న్యసేత్ ॥ ౩౦౯ ॥ సప్తమం చాష్టమం చాపి హ్యుపర్యుపరి వైక్రమా
త్ । అథాష్టమం నాభిదేశాదారూఢం సప్తమోపరి ॥ ౩౧౦ ॥ తద
ధో మధ్యగం చాద్యాన్నవమం పరికీర్తితమ్ । భూయోరాత్పఞ్చమ
స్యోర్ధ్వే దద్యాన్నాభిస్తృతీయకమ్ ॥ ౩౧౧ ॥ బాహ్యాత్తృతీయం
తన్మూర్ధ్ని పిణ్డోఽయం దశమః స్మృతః । ద్వితీయం నాభిదేశాచ్చ త
త్తృతీయం తదూర్ధ్వగమ్ ॥ ౩౧౨ ॥ నేమేరాద్యన్తమూర్ధ్వే తు
స్మృతమేకాదశం త్విదమ్ । అధో నాభిచతుర్థస్య సప్తమం వినివేశ్య చ ॥
తదధో నేమిపూర్వం తు ఏతద్ద్వాదశమం స్మృతమ్ । నేమేస్తృదశమా
దాయ తదధో యోజయేత్క్రమాత్ ॥ ౩౧౪ ॥ సప్తమం చ చతుర్థం
చ పూర్వం నాభేర్మహామతే । అరషష్ఠాసనాస్సర్వే పిణ్డమేతత్త్రయో
దశమ్ ॥ ౩౧౫ ॥ నాభేశ్చతుర్థమాదాయ తదూర్ధ్వే సప్తమం
న్యసేత్ । నవమం చాపి తన్మూర్ధ్ని ఏతద్విద్ధి చతుర్దశమ్ ॥ ౩౧౬ ॥
నేమేశ్చతుర్థసంజ్ఞస్య ఊర్ధ్వాధోభ్యాం నివేశ్య చ । వర్ణం నాభి
ద్వితీయం యత్తత్పఞ్చదశమం స్మృతమ్ ॥ ౩౧౭ ॥ యద్వింశసఙ్ఖ్య
కం బాహ్యాదాదాయారాఖ్యమణ్డలాత్ । పాన్తిమేన చ షష్ఠేన యు
క్తం కుర్యాదనన్తరమ్ ॥ ౩౧౮ ॥ నేమేస్సప్తమవర్ణస్య ఊర్ధ్వాధో
భ్యాం నివేశ్య చ । నాభిదేశాద్ద్వితీయం యద్విద్ధి సప్తదశం తు తత్ ॥
నవమం నాభిదేశాచ్చ సప్తమస్యోపరి న్యసేత్ । అథాష్టమం నాభి
దేశాత్తు-ర్యాత్సప్తగమూర్ధ్వగమ్ ॥ ౩౨౦ ॥ ద్వితీయమపి తస్యాధ
స్తస్మాదూర్ధ్వే నాభిమణ్డలాత్ । అరాత్త్రయోదశం చోర్ధ్వే న్యూనవిం
శతిమం హి తత్ ॥ ౩౨౧ ॥ నాభేశ్చతుర్థం తస్యోర్ధ్వే తత్తృతీయం

తమూర్ధ్వగమ్ । తత్రైవ సప్తమంయద్వై విద్ధివింశతిమంత్విదమ్ ॥
ద్వితీయస్యాష్టమంనాభేర్వర్ణస్యోర్ధ్వే నియోజ్యచ । అరాత్ షష్ఠం
చ తస్యాథఃకుర్యాత్తదనులాఙ్గలిః ॥ ౩౨౩ ॥ నవమం నాభిదేశా
చ్చ తృతీయస్యోపరిన్యసేత్ । ద్వితీయంతదధఃకుర్యాత్త్రయోవిం
శతిమంశృణు ॥ ౩౨౪ ॥ అష్టమం సప్తమం నాభేర్ద్వితీయంప్రథమం
తతః । క్రమేణయోజయేచ్చైవ అరాత్ షష్ఠస్యమూర్ధని ॥ ౩౨౫ ॥
నేమేస్సప్తమమాదాయ తదధో నాభిసప్తమమ్ । తత్తృతీయంచ త
స్యాధశ్చతుర్వింశతిమంస్మృతమ్ ॥౩౨౬॥ నాభేస్తృతీయంతస్యోర్ధ్వే
ద్వితీయంతస్యచోపరి । నివేశ్యనేమిపూర్వంతు షడ్వింశమధునోచ్య
తే ॥ ౩౨౭ ॥ అరాత్ షష్ఠాసనంకుర్యాదూర్ధ్వం నాభితృతీయకమ్ ।
తదూర్ధ్వేసప్తమంచైవ అతోన్యమవధారయ ॥ ౩౨౮ ॥ న్యూనం
వింశతి నేమేస్తు తస్యోర్ధ్వాధోగతం న్యసేత్ । సప్తమం నాభివర్గే
భ్యస్త్వరవర్గాచ్చపఞ్చమమ్ ॥ ౩౨౯ ॥ నేమెరాద్యం ద్వితీయం
చ ఆదాయతదధోన్యసేత్ । మధ్యమస్థాన్మహాబుద్ధే అష్టావింశతి
మంస్మృతమ్ ॥ ౩౩౦ ॥ నవమం సప్తమంనాభేస్తృతీయంచద్వితీయ
కమ్ । అథోత్తరస్థమస్థాచ్చ ఆదాయ తదధోన్యసేత్ ॥ ౩౩౧ ॥
తృతీయంచ ద్వితీయంచ నాభిదేశాదనన్తరమ్ । నాభిద్వితీయమా
దాయ సప్తమంతుర్యమేవచ ॥ ౩౩౨ ॥ తృతీయస్యాథవై నాభేర్బా
హ్యాదాద్యన్తమూర్ధ్వగమ్ । తతస్తు నవమం నాభేరత్రమధ్యస్థమూ
ర్ధ్వగమ్ ॥ ౩౩౩ ॥ అష్టమస్యాథవై నాభేరథఊర్ధ్వేద్వితీయకమ్ ।
దద్యాత్తదన్వరాత్షష్ఠం తస్యైవాధోగతంతువై ॥ ౩౩౪ ॥ అరాత్
షష్ఠస్యచోర్ధ్వేథ నాభిపూర్వంతు తత్పరమ్ । వినివేశ్యాష్టమం చా
పి షట్త్రింశమవధారయ ॥ ౩౩౫ ॥ సప్తమంచ తృతీయంచ చతు
ర్థంనాభిమణ్డలాత్ । యోజయిత్వాతమూర్ధ్వేత్వపర్యాగ్నం త్రిదశం
న్యసేత్ ॥౩౩౬॥ అథయన్నవమం నాభేస్తృతీయంచ ద్వితీయకమ్।

తత్సప్తత్రింశకం విద్ధి నాభిదేశాదథాహరేత్ ॥ ౩౩౬ ॥ అరాన్త
స్థానసంపూర్వం * ద్వితీయంచ తదూర్ధ్వతః । నవమంచాపి తస్యో
ర్ధ్వే పిణ్డాస్త్రీత్యాదిమం వినా ॥ ౩౩౭ ॥ అరాన్తాద్యేన వై మూ
ర్ధ్నా సర్వే కారాన్తహృల్లజః కృతాః । నమోన్తాః ప్రణవాద్యాశ్చ
యుక్తాస్సంజ్ఞాపదైస్స్వకైః ॥ ౩౩౮ ॥ అరాన్తాద్యం వినా యస్య య
ఊర్ధ్వే వర్తతే స్వరః । అథో వా నాభిపూర్వేణ సహ వా కేవలం
హితమ్ ॥ ౩౪౦ ॥ అపాస్య చ తతః కుర్యాత్సర్వేషాం పూజనాయ
చ । స్వేన స్వేన తు పిణ్డేన సింహవచ్ఛాఙ్గకల్పనామ్ ॥ ౩౪౧ ॥ నమః
ప్రణవసంజ్ఞాఢ్యా జాతిః కర్మవశాత్పునః । అతఉక్తానుయజనాన్తో
త్తు నిష్ఠస్సమాచరేత్ ॥ ౩౪౨ ॥ బీజపిణ్డపదోత్థానాం వినియోగం తు
చాఖిలమ్ । కిం త్వేషాం వైభవీముద్రా దేవారాధనకర్మణి ॥ ౩౪౩ ॥
తదఙ్గముద్రాశ్చాఙ్గానాం యోజ్యా మన్త్రైస్స్వకైస్సహ । సర్వం
సాధారముద్దిష్టం సైంహమన్త్రోదితం మయా ॥ ౩౪౪ ॥ దీక్షాపూ
ర్వం హి మన్త్రాణాం చతుర్వర్గం హి సాధనమ్ । లక్షణం పదమన్త్రా
ణామథేదానీం నిబోధ తు ॥ ౩౪౫ ॥ యైర్వినా లబ్ధసత్తానామర్చ
నం హి న జాయతే । విశ్వాతీతాయ విమలపదం విద్యావిధాయినే ॥
పద్మనాభాయ విశ్వవ్యాపినే తదనన్తరమ్ । చతుర్వింశాక్షరం విద్ధి ప
తత్సఙ్ఖ్యం పరం శృణు ॥ ౩౪౬ ॥ జ్యోతీరూపాయ పఞ్చార్ణం ప
దం గగనమూర్తయే । ధ్రువాయ దద్యాత్తదను పరమం త్ర్యక్షరం
తతః ॥ ౩౪౭ ॥ పదప్రాప్తిచతుర్వర్ణం హేతవేత్ర్యక్షరం త్వితి । అ
నన్తాయ పదం దద్యాత్తతోఽపరిమితాయ చ ॥ ౩౪౮ ॥ సర్వాశ్రయా
య తదను తదన్తే భూతశక్తయే । ఏతద్వింశతిసఙ్ఖ్యం చ ద్వావింశా
ర్ణమతశ్శృణు ॥ ౩౫౦ ॥ నమో భగవతే కృత్స్న వాసుదేవాయ వై
తతః । సర్వశక్త్యాత్మనేఽనన్తమూర్తయే తు పదం త్వితి ॥ ౩౫౧ ॥

---

* తృతీయంచ

వీర్యాత్మనే మహాశబ్దం పురుషాయ పదం తు తత్ । మోహహరాయా
పదం చైవ తతో విధ్వంసినే తు వై ॥ ౩౫౨ ॥ సదోదితాయ శబ్దం తు స
ర్వశక్తే పదం తతః । నియోక్తవ్యశ్చతుర్వర్ణస్సప్తవింశాక్షరః స్మృతః ॥
పదం వేదవిదే విశ్వరక్షకాయ తతో భవేత్ । తదన్తే విశ్వపతయే త
తో వై పరమాత్మనే ॥ ౩౫౪ ॥ ఏషవింశతిభిర్వర్ణైశ్శృణు సప్తదశా
క్షరమ్ । జ్ఞానాత్మనే పదం కుర్యాత్సంవిచ్ఛబ్దమతః పరమ్ ॥ ౩౫౫ ॥
పదం ప్రకాశాశయాయ శాన్తరూపాయ వై తతః । అనన్తశక్తయే స
ర్వవ్యాపినే తదనన్తరమ్ ॥ ౩౫౬ ॥ జగన్మయాయ తదను విశ్వరూ
పాయ వై పదమ్ । ఏకవింశతిభిర్వర్ణైరయముక్తో పరం శృణు ॥ ౩౫౭ ॥
సత్సత్త్వపదమాదాయ గుహాశయపదం తతః । తతః పరమహంసాయ
తతో మానసచారిణే ॥ ౩౫౮ ॥ న్యూనవింశత్యక్షరశ్చైవ తతో యజ్ఞ
మూర్తయే । పదమాదాయ తదను విశ్వాన్తర్వర్తినే తు వై ॥ ౩౫౯ ॥
తతో భువనశబ్దం తు వరాహాయ పదం త్వథ । విభూతిస్వామినే చేతి చ
తుర్వింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥ ౩౬౦ ॥ నమో భగవతే దద్యాత్తతో వై
బడబాగ్నయే । జగజ్జలేన్ధనపదం ప్రదీప్తం పదమేవ తు ॥ ౩౬౧ ॥ వీ
ర్యాయ ఫట్ తదన్తే తు ఏతత్సఙ్ఖ్యస్త్వయం స్మృతః । సర్వాన్తశ్చా
రిణే దద్యాత్ప్రసన్నపదమేవ చ ॥ ౩౬౨ ॥ మూర్తయేథ పదం చైవ
దద్యాద్ధర్మాత్మనే పదమ్ । షోడశాక్షరమేతద్వై అతో గుహ్యమతశ్శృ
ణు ॥ ౩౬౩ ॥ సర్వవిద్యేశ్వరాయాథ దద్యాద్వాక్పతయే తతః ।
పదం పదవదాదాయ తతో వాగ్విభవన్త్వితి ॥ ౩౬౪ ॥ న్యూనవిం
శాక్షరో హ్యేషత్వపరం కథయామి తే । యోగైశ్వర్యప్రదాయా
థ యోగనిద్రారసాయ వై ॥ ౩౬౫ ॥ నీరదాయ పదం దద్యాద్భ
గవర్ణజలశాయినే । త్రిరష్టవర్ణసఙ్ఖ్యశ్చ అయమేకాధికస్తు వై ॥ ౩౬౬ ॥
భగవత్పదమాదాయ అనన్తబలశక్తయే । తేజోమయాయ భువన
ధృతేథ ద్వ్యక్షరం పదమ్ ॥ ౩౬౭ ॥ తదన్తే వినియోక్తవ్యం పదం వై

కచ్ఛపాత్మనే । షడ్వింశార్ణక్రమం విద్ధి మన్త్రం మన్త్రవిదాంవర ॥
యజ్ఞాఙ్గదేహాయాదాయ మహాపదమతఃపరమ్ । వరాహాయ తతో
దద్యాత్పురాణపురుషాయ వై ॥ ౩౭౯ ॥ దద్యాత్తతఃప్రజాశబ్దం
తదన్తే పతయేపదమ్ । చతుర్వింశాక్షరంమన్త్రమేతన్మన్త్రవిదాం
వర ॥ ౩౮౦ ॥ నమోభగవతేకృత్వా నారసింహాయ వై తతః । తే
జోనిధేపదం దద్యాత్పదంహనహనేతి చ ॥ ౩౮౧ ॥ తతో వికర్మజా
త్యం వై శబ్దం పఞ్చాక్షరం భవేత్ । దుష్కృతంహి తదన్తే వై సప్త
వింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥ ౩౮౨ ॥ ఆదాయామృతమూర్తే వై తతో
జ్ఞానపరాత్మనే । సర్వేశ్వరాయ భగవన్నూనవింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥
ఆదాయ పుణ్డరీకాక్షపదం వై పరమేశ్వర । తతస్సకలశబ్దంతు సుఖసౌ
భాగ్యవైపదమ్ ॥ ౩౮౪ ॥ నిధేవాఞ్ఛితశబ్దంతు తతస్సిద్ధిప్రదేతి
వై । పదం చాఖిలదుఃఖేతి తతస్తుశమనాగ్నయే ॥ ౩౮౫ ॥ ఆనన్దసు
న్దరపదం తతో లక్ష్మీపదం న్యసేత్ । పతయేశబ్దముచ్చార్య పఞ్చా
శార్ణంత్రిరుజ్ఝితమ్ ॥ ౩౮౬ ॥ సదసత్పదమాదాయ మూర్తయే తదన
న్తరమ్ । విశ్వోత్తమాయ తదను తతోఽమృతనిధే తు వై ॥ ౩౮౮ ॥ షో
డశార్ణస్త్వయం మన్త్ర ఉక్తః కాన్తాత్మనే విభో । పురుషోత్తమాయ
శబ్దాంతు తతో ప్రతిహతేతి చ ॥ ౩౮౭ ॥ శక్తయేథపదం దద్యాత్సర్వే
శ్వరపదం తతః । సముగ్రగ్రహాయేత్యత్ర నివారణతతఃపరమ్ ॥ ౩౮౯ ॥
సప్తవింశాక్షరో మన్త్ర ఉక్తశ్చాతఃపరం శృణు । నియన్త్రే పదము
ద్ధృత్య తదన్తే విశ్వహేతవే ॥ ౩౯౦ ॥ పరబ్రహ్మసమేతంచ సేతవే
ఽనునన్తరమ్ । మన్త్రోద్విరష్టవర్ణశ్చ కథితోఽయం తతఃపరమ్ ॥
పదమప్రతిమేత్యాదౌ ప్రభావం తదనన్తరమ్ । మహావిభూతే తదను
మహామాయాపదం తతః ॥ ౩౯౨ ॥ అథధర్మకశబ్దంతు తదన్తేత్తాలకే
తవే । చతుర్వింశాక్షరో మన్త్రస్త్వయముక్తస్సమాసతః ॥ ౩౯౩ ॥
శాన్తాత్మనేపదం దద్యాత్తదన్తేథమవిన్యసేత్ । నియమాశ్రయాయ

తద్దద్యాత్పరమప్రదయాయచ ॥ ౩౮౪ ॥ నారాయణాయశబ్దం తు
పూర్వసఙ్ఖ్యాసమంస్మృతమ్ । భవభఙ్గపదంచైవ కారిణే తదనన్తర
మ్ ॥ ౩౮౫ ॥ తతో భగవతేశబ్దం దత్తాత్రేయాయవైతతః । పఙ్గా
శ్రమపదంచాథ ధర్మశబ్దమతఃపరమ్ ॥ ౩౮౬ ॥ పరిగ్రహాయ ప్రణవ
మష్టావింశాక్షరఃస్మృతః । సలోకమాయామాయేతి సర్వజ్ఞాయ ప
దంతతః ॥ ౩౮౭ ॥ (శబ్దం విశ్వాత్మనేచాథ విమలేతి పదంతతః ।
సర్వేశ్వరాయ న్యగ్రోధ శయనాయ పదంత్వథ । త్రయోవిం
శత్యక్షరశ్చ త్వథమన్యం నిబోధతు ॥ ౩౮౮ ॥ భూతశబ్దమథా
దాయ భావనాయ పదంతతః ।) శబ్దం విశ్వాత్మనేచాథ విమలేతి ప
దంతతః ॥ ౩౮౯ ॥ నికేతనాయ తదను కన్ధరాయ పదం తతః । అ
యం వింశతిభిర్వర్ణైర్వ్యధికైర్మన్త్రరాట్స్మృతః ॥ ౩౯౦ ॥ విష్ణ
వేపదమాదాయ నిరస్తాస్త్రాయవైతతః । పదంబ్రహ్మనయాఙ్గా
థ జటినే దణ్డినేతతః ॥ ౩౯౧ ॥ దద్యాద్విదితశబ్దం వై తదనన్తవిభవా
యచ । షడ్వింశార్ణస్త్వయంమన్త్రఃపరమస్మాన్నిబోధతు ॥ ౩౯౨ ॥
సర్వశబ్దమథాదాయ వ్యాపినేతదనన్తరమ్ । పదంసహస్రశీర్ష్ణే
చ దద్యాత్పఞ్చాక్షరంశుభమ్ ॥ ౩౯౩ ॥ త్రివిక్రమాయాథపదం త
తోపరిమితాయవై । ప్రభావాయ పదందద్యాత్త్రయోవింశాక్షరః
స్మృతః ॥ ౩౯౪ ॥ నరనాథాయశబ్దంతు పురుషప్రవరాయవై । ఆ
త్మధ్యానపరాయేతి ణాయషై ద్వ్యక్షరంతతః ॥ ౩౯౫ ॥ ఏకవింశా
క్షరోమన్త్రస్త్వతోన్యమవధారయ । నారాయణాయశబ్దంతు ద
ద్యాన్నిరతివైపదమ్ ॥ ౩౯౬ ॥ శయానన్దమయాయేతి పదం నిరభి
మానవై । పదసక్తాయ తదను పఞ్చవింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥ ౩౯౭ ॥
పరాయపదమాదాయ తతో వై పరమాత్మనే । యోగేశ్వరాయ హర
యే మన్త్రోయం షోడశాక్షరః ॥ ౩౯౮ ॥ సప్తార్ణం పదమాదాయ
ప్రాప్తమతఃపరమాత్మనే । కృష్ణాయశబ్దం తదను కమలం త్ర్యక్షరం

తతః ॥ ౩౯౯ ॥ దళశబ్దంతువితతం నేత్రాయ తదనన్తరమ్ । బృహి
ష్ఠాయబ్రహ్మణేవై అష్టావింశాక్షరస్త్వయమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ భగవత్పద
మాదాయ యుగాన్తదహనేతిచ । దృష్టయేథపదందద్యాత్సంసారప
దమేవహి ॥ ౪౦౧ ॥ బన్ధవిచ్ఛేదకర్త్రేవై ద్వావింశార్ణస్త్వయం
స్మృతః । దద్యాద్ద్విశతశబ్దాన్తే పరమార్థపదంతతః ॥ ౪౦౨ ॥ పదం
చతుర్మూర్తయేవై చతుర్గతిమయాయచ । శరశార్ఙ్గభృతేదద్యాచ్ఛ
రదిక్షీవరత్వ్యపే ॥ ౪౦౩ ॥ తతోభగవతేదద్యాదభిరామపదంతతః ।
శరీరాయ పదంచైవ త్వష్టత్రింశాక్షరంస్మృతమ్ ॥ ౪౦౪ ॥ దద్యా
ద్విశదశబ్దంవై పరమార్థపదంతతః । తతోవేదవిదేశబ్దం విముపేవ్యా
పకాయచ ॥ ౪౦౫ ॥ ప్వామింస్తదనువైదద్యాత్షట్వక్షరంచాపరం
పదమ్ । అయంవింశతిభిర్వర్ణైరుక్తస్త్వన్యమతశ్శృణు ॥ ౪౦౬ ॥
దద్యాద్గరుడశబ్దంతు తదన్తేవాహనేతిచ । సర్వశస్త్రాస్త్రదృతేతి
శమయాయశుభమేవచ ॥ ౪౦౭ ॥ తతోధునధునాదాయ కర్మబన్ధాం
స్తథోచ్చరేత్ । ధర్మసాహితతోదద్యాజ్జహ్యధర్మంతతోద్ధరేత్ ॥
చతుస్త్రింశాక్షరోమన్త్ర ఏషవక్ష్యామ్యతఃపరమ్ । సంహారమూ
ర్తయేశబ్దం కాలవైశ్వానరార్చిషే ॥ ౪౦౯ ॥ పాతాళశయనాయే
తి త్వజ్ఞాననిగళ్ణేవై । నిచయంహనవిధ్వంసప్రణవం తదనన్తరమ్ ॥
పఞ్చత్రింశాక్షరోహ్యేష సర్వసిద్ధికరఃస్మృతః । ప్రణవాలఙ్కృతా
స్సర్వేనమస్కారవిభూషితాః ॥ ౪౧౧ ॥ సంస్కృతాఃపూజితా
శ్చైవ ధ్యానజప్తా విశేషతః । తన్వన్తియచ్ఛయచ్ఛన్తి భక్త్యా
సత్కర్మణాంభువి ॥ ౪౧౨ ॥ అథలాఞ్ఛనమన్త్రాణాం శాస్త్రాణాం
లక్షణంశ్శృణు । సహస్రదీధితిపదం దద్యాచ్ఛురితవైతతః ॥ ౪౧౩ ॥
విగ్రహాయ దశార్ణంచ త్ర్యధికం మకుటస్యచ । ఆదాయవాఞ్ఛిత
పదం తదసిధర్మప్రదాయవై ॥ ౪౧౪ ॥ మహాచిన్తాపదందద్యాన్మణయే
తదనన్తరమ్ । విద్ధిపఞ్చదశార్ణంచ దశార్ణమపరంశ్శృణు ॥ ౪౧౫ ॥

సర్వలక్షణశబ్దం తు తతస్సంపత్ప్రదాయ వై । సౌభాగ్యశబ్దమా
దాయ జననిత్ర్యక్షరం తతః ॥ ౨౧౭ ॥ సర్వప్రదేశుతదను అయ
మేవ దశాక్షరమ్ । ప్రాణాత్మనేథసత్త్వాయ విద్ధి సప్తాక్షరం త్విదమ్ ॥
కాలకర్త్రేథ చక్రాయ షడష్టార్ణం ప్రకీర్తితమ్ । విశ్వాత్మనే పదం ద
ద్యాత్తతో విశ్వప్రదాయ చ ॥ ౨౧౮ ॥ నవాక్షరమిదం విద్ధి పరమ
ష్టాక్షరం శృణు । సమాదాయ పదం విద్యే తతో విద్యేశ్వరార్చితే ॥
ప్రాక్ శబ్దమాతృయే కుయాంచ భక్ష్యాయాష్టాక్షరః స్మృతః । పదం
రసనిధేకుయాంద్భుమశబ్దమతః పరమ్ ॥ ౨౨౦ ॥ భీషణాయ తద
న్తే వై దశాక్షరమిదం స్మృతమ్ । ప్రాగ్భువనాధిపతయే స్తగ్భభూ
తాయ వై పదమ్ ॥ ౨౨౧ ॥ త్రయోదశాక్షరం విద్ధి తతోన్యమవధార
య । పదమిన్ద్రియకోశాయ ఇష్వస్త్రాయ దశాక్షరమ్ ॥ ౨౨౨ ॥
కల్పాన్తానిలఘోషాయ పిమ్యల్లసితవై పదమ్ । ప్రభాయ షోడశా
ర్ణం తు నవాక్షరమతశ్శృణు ॥ ౨౨౩ ॥ మహామాయాపదం దద్యాద్బ్ర
హ్మవర్ణద్వయం తతః । ధ్వంసినే పదమాదాయ పతత్సఙ్ఖ్యం పరం శృ
ణు ॥ ౨౨౪ ॥ సర్వాస్త్రగ్రసనాదాయ పరాయ తదనన్తరమ్ । స
న్తాపకాయ శబ్దం తు దర్పవిధ్వంసినే తతః ॥ ౨౨౫ ॥ ఏకాదశాక్షరం
విద్ధి నవాక్షరమథోచ్యతే । అజ్ఞానఖణ్డనపదం పరాయ తదనన్తరమ్ ॥
త్రైలోక్యమోహనపదం మూర్తయే తు నవాక్షరమ్ । సర్వాకర్షణ
కరపదం మహామాయామయేతి వై ॥ ౨౨౬ ॥ ద్వాదశాక్షరసఙ్ఖ్యస్తు
నవాక్షరమథోద్ధరేత్ । ప్రాగఖణ్డితశబ్దం తు తదన్తే వినియోజ్య చ ॥
పరాక్రమాయ శబ్దం తు సప్తాక్షరమతశ్శృణు । దర్పప్రశమకర్త్రే తు
పఞ్చార్ణం వినిబోధ వై ॥ ౨౨౯ ॥ తేజోమాలినిచేత్యేతే ద్వావింశ
త్యనుకీర్తితాః । ప్రాగ్వదాద్యన్తసంరుద్ధా స్వనామపదభూషితాః ॥
సక్ష్యాదిష్టాక్షరసాన్తే దద్యాత్సంజ్ఞాపదం సదా । చక్రవచ్చాస్త్ర
మన్త్రాణాం కుర్యాన్నామావసానకమ్ ॥ ౨౩౧ ॥ క్రమాచ్చతుర్దశా

నాంతు శక్త్యన్తానాంచ షట్పదమ్ । అథవక్ష్యే నృసింహస్య విశ్వ
తోముఖమనుత్తమమ్ ॥ ౪౩౨ ॥ వర్ణచక్రంతు పూర్వోక్తం సుగుప్తే
వసుధాతలే । ఉపలిప్తేతు సంలిఖ్య పూజయిత్వా యథావిధి ॥౪౩౩॥
సముద్ధరేత్తతో మన్త్రమనేకాద్భుతవిక్రమమ్ । ప్రణవం పూర్వమా
దాయ తదన్తే వినియోజ్యచ ॥ ౪౩౪ ॥ నవమం నాభివర్ణేభ్యస్తమా
ధ్యేకారాచ్చతుర్దశమ్ । తస్యోపరి తదన్తస్థవర్ణం గోళకవన్న్యసేత్ ॥
నమోఽన్తం వర్ణమేతద్ధ్వి వాచకం పరమాత్మనః । జ్ఞానాదయో గు
ణాష్షడ్భగశప్రయుక్తా హృదయాదయః ॥ ౪౩౫ ॥ తదర్థమేవ వర్ణం
తం షోఢా సంలిఖ్య కేవలమ్ । ద్వితీయతుర్యషష్ఠైశ్చ ద్వాదశేనాన్తి
మేనచ ॥ ౪౩౬ ॥ చతుర్దశేనారాద్వర్గాత్తత్రమాద్వేవినియోజయే
త్ । బీజవచ్ఛిరసా సర్వాన్ లాఞ్ఛయేత్షణ్ముఖంవినా ॥ ౪౩౭ ॥
సర్వేషాం ప్రణవంపూర్వం స్వసంజ్ఞాన్తే నియోజ్యచ । స్వకీయా
జాతయశ్చాన్తే వౌషడన్తాః క్రమేణతు ॥ ౪౩౮ ॥ ఓన్నమో భగ
వతే నారసింహాయేత్యనేనతు । ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ స్మృత్వా వి
గ్రహవత్పురా ॥ ౪౪౦ ॥ సబాహ్యాభ్యన్తరస్థేన సాఙ్గేనాద్యేన
పూజయేత్ ॥ * * * * *

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
మన్త్రోద్ధారవిధిర్నామ
త్రయోవింశోఽధ్యాయః.

నారదః — అథముద్రావిధింవక్ష్యే శృణుధ్వం మునిపుఙ్గ
వాః । ముదం కర్మాత్మతత్వానాం దదాత్యమలయాజినామ్ ॥ ౧ ॥
ద్రావయన్తిచదోషాణాం బాహ్యాభ్యన్తరచారిణామ్ । తేనముద్రా
సమాఖ్యాతా కృతస్యాపిచముద్రణాత్ ॥ ౨ ॥ తస్మాత్స్వాభావికం
కృత్వా బద్ధంవా మానసంపురా । స్వేనస్వేనతుమన్త్రేణ స్మరే

ద్వ్యాప్తం సద్దేవహి ॥ ౩ ॥ చైతన్యేనానువిద్ధో యశ్శాఖాసఙ్ఘశ్చ
యద్యపి । తత్రాపి నస్తోత్రాధ్యత స్తత్రార్ఘ్యం సంప్రయచ్ఛతి ॥
గన్ధదిగ్ధౌ కరౌ కృత్వా ముద్రాబన్ధం సమాచరేత్ । మధ్యమానామికా
భ్యాం తు ద్వన్ద్వయుక్తం కరద్వయాత్ ॥ ౪ ॥ పరాఙ్ముఖం చ సుస్ప
ష్టం కృత్వా యోజ్యం పరస్పరమ్ । ఆమూలాన్నఖపర్యన్తం నైర
న్తర్యేణ యత్నతః ॥ ౫ ॥ సముత్థానే కరతలే శేషాశ్చాఙ్గులయ స్త
థా । అధరోత్తరయోగేన వామదక్షిణత స్తథా ॥ ౬ ॥ తర్జన్యా
మూర్ధ్వతోఽఙ్గుష్ఠే సంముఖే సంప్రసార్య చ । నివిష్టా హృదయే కా
ర్యా ముద్రైషా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౮ ॥ చాతురాత్మ్యార్చనే యోజ్యా
సర్వసిద్ధిప్రదాయినీ । శిష్టౌ వికసితౌ హస్తౌ యోజ్యౌ చ మణిబన్ధనా
త్ ॥ ౯ ॥ తద్బాహుకూర్పరౌ ద్వౌ చ వాభౌ సంరోధ్య దణ్డవత్ ।
ఈషద్వేడోళయోః పశ్చాదధ ఊర్ధ్వే తు తౌ కరౌ ॥ ౧౦ ॥ గుప్తిం కృ
త్వా తు యోజ్యైషా ముద్రారాధనకర్మణి । మూర్తీనాం కేశవాది
నాం తతోఽన్యాంశ్శృణుత ద్విజాః ॥ ౧౧ ॥ శ్లేష్యపాణితలే ద్వే ప్రా
జ్ఞమ్రాంకురాల్లతాగణమ్ । విముక్తమన్తరీకృత్య సహాఙ్గుష్ఠద్వయే
న తు ॥ ౧౨ ॥ మణిబన్ధద్వయం కుర్యాత్సులగ్నమతినిశ్చలమ్ । కర
యుగ్మం సగర్భం తు సన్ధార్య స్వధియాచలమ్ ॥ ౧౩ ॥ ఊరుమధ్యే ని
షణ్ణే తు కుర్యాద్ద్వే బాహుకూర్పరే । గుప్తాం కృత్వా ప్రయత్నేన
బద్ధముపాస్య సమాచరేత్ ॥ ౧౪ ॥ ఏషా విభవదేవానాం ముద్రైకా
వైభవీ ద్విజాః । ప్రణవేన ప్రయోజ్యేయం మహాప్రాంశుసమప్రభా ॥
విశ్వత్రాతృ నృసింహస్య ముద్రాద్వయమథోచ్యతే । ధ్యాత్వా త్రై
తాగ్నిరూపం తు దక్షిణాదఙ్గులత్రయమ్ ॥ ౧౫ ॥ స్పష్టమూర్ధ్వము
ఖం సైవ జ్యేష్ఠా క్రాన్తా కనీయసీ । అధోఖిలాధ్వరూపా చాప్యధ్యాతీ
తోఽగ్నిరూపధృక్ ॥ ౧౬ ॥ దేవో గుణత్రయాతీత స్తథా మార్గత్ర
యాతిగః । ధర్మైః స్థూలతరైర్ముక్తో యోఽయం వ్యక్తో ధియార్చితః ॥

పరస్పరముఖౌ శ్లిష్టౌ శాఖాక్రాన్తౌ పరస్పరమ్ । కింతువై దక్షిణం
హస్తమూర్ధ్వం చాప్యపరేపరమ్ ॥ ౧౯ ॥ అవిద్యదళినీహ్యేషా ము
ద్రా పూర్వముదాహృతా । తతో హృదాదిమన్త్రాణాం ముద్రా ష
ట్కాన్తు కథ్యతే ॥ ౨౦ ॥ సంపుటం హృదయోద్దేశే బధ్వా హస్త
ద్వయేన తు । నిరన్తరాభ్యాం శాఖాభ్యాం ముద్రైషా హార్దీధీ స్మృ
తా ॥ ౨౧ ॥ అఙ్గుష్ఠాదికనిష్ఠాన్తం శాఖాయుగ్మం పృథక్పృథక్ ।
హాన్తరం సంపుటాదస్మాత్కనిష్ఠాదా తథా భవేత్ ॥ ౨౨ ॥ శిరశ్శి
ఖాతనుత్రాస్త్రనేత్రముద్రా యథాక్రమమ్ । హస్తౌ ముకుళితౌ
కృత్వా న్యసేచ్ఛిరసి మన్త్రితః ॥ ౨౩ ॥ జ్ఞేయా కిరీటముద్రేయం
మహాస్త్రాఙ్గాయుధసన్నిభా । తతశ్శ్రీవత్సముద్రా తు పద్మముద్రేవ కీ
ర్తితా ॥ ౨౪ ॥ మధ్యమానామికాన్యూనా ముష్టివత్పాణిమధ్య
గా । ఉభయోర్హస్తయోర్విప్ర పశ్చాన్ముష్టిద్వయం తు యత్ ॥ ౨౫ ॥
శ్లేషయేత్స్వరధ్రైణి తర్జన్యౌ దేవ ప్రసార్య చ । తతస్సంశ్లేషయే
దగ్రాద్యఙ్గుష్ఠాగ్రే నియోజయేత్ ॥ ౨౬ ॥ మధ్యతస్తర్జనీభ్యాం తు
అన్యోన్యేన క్రమేణ తు । ముద్రైషా కౌస్తుభస్యోక్తా మాలాముద్రా
మథో శృణు ॥ ౨౭ ॥ శాఖాష్టకం కరాభ్యాం యద్గ్రస్తమగ్రాదపూ
రతః । సంశ్లిష్టం లమ్బమానం చ ఉపవిష్టోథవా స్థితః ॥ ౨౮ ॥ కుర్యా
ద్బాహుద్వయం విప్ర ఊరుమధ్యావలమ్బితమ్ । మణిబన్ధావధౌ స
ముద్యన్మాలాముద్రా ప్రకీర్తితా ॥ ౨౯ ॥ అఙ్గుష్ఠౌ సఙ్గతౌ లగ్నా అఙ్గు
ల్యో విరళాః స్థితాః । షాడ్మీ హ్యేషా భవేన్ముద్రా పుష్టిసౌభాగ్యదా
యికా ॥ ౩౦ ॥ ముష్టినాగ్రాహయేద్వామమఙ్గుష్ఠం దక్షిణేన తు ।
అఙ్గుళీర్వామహస్తాత్తు దక్షిణస్యోపరిన్యసేత్ ॥ ౩౧ ॥ వామతర్జని
కాగ్రం తు అఙ్గుష్ఠాగ్రం చ దక్షిణాత్ । పరస్పరం సంముఖం తు సు
శ్లిష్టం వినియోజయేత్ ॥ ౩౨ ॥ శఙ్ఖస్యైషా భవేన్ముద్రా ఉత్తానా
త్తుఙ్గథా స్థితా । స్పృష్టౌ ప్రసారితౌ హస్తౌ పరస్పరనియోజితౌ ॥

భ్రమణాచ్చక్రవత్త్వాత్తు చక్రముద్రేతి కీర్తితా । నాశినీ సర్వదుఃఖానాం ముద్రాణాం భేదనీపరా ॥ ౩౪ ॥ బధ్వా ముష్టిం దక్షిణేన వామాఙ్గుష్ఠస్య మూర్ధని । కృత్వైవం దర్శయేదేషా కౌమోదక్యాస్సుశోభనా ॥ ౩౫ ॥ గదాముద్రేతి విఖ్యాతా దోషసైన్యప్రమర్దినీ । ప్రసార్య వామముత్తానా అఙ్గుల్యో విరళస్థితాః ॥ ౩౬ ॥ కార్యాస్త్వాకుఞ్చితాః పార్శ్వాదఙ్గుష్ఠం సేతువద్భవేత్ । సంముఖం తాసు సంలగ్నం కరశాఖా సుమధ్యతః ॥ ౩౭ ॥ హృత్సంముఖాత్తు బధ్నీయాచ్ఛక్తిముద్రాం సుఖప్రదామ్ । ప్రాదిశిన్యాదితోవిద్ధి కనిష్ఠాన్తం శ్రియాదిషు ॥ ౩౮ ॥ ప్రసార్య సంహితంకృత్వా పురా పాణిద్వయం ద్విజ । అనామా మూలదేశాభ్యామఙ్గుష్ఠాగ్రద్వయం న్యసేత్ ॥ ౩౯ ॥ అధోముఖం తు పతితం మణిబన్ధస్య సంముఖమ్ । సుస్పష్టముచ్ఛ్రితం లగ్నం పుచ్ఛవత్కన్యసా యుగమ్ ॥ ౪౦ ॥ పక్షిరాజస్య ముద్రైషా కేవలస్య మహాత్మనః । సామాన్యా సర్వమన్త్రాణామేకా ముద్రాఞ్జలిః స్మృతా ॥ ౪౧ ॥ స్వేన స్వేన తు మన్త్రేణ సంయుక్తాం తాం ప్రయోజయేత్ । దక్షే కరతలే రక్తపఙ్కజే భాస్కరం స్మరేత్ ॥ ౪౨ ॥ ద్రవ్యాణి సంస్పృశేత్తేన ముద్రైషా దహనాత్మికా । వామహస్తతలే శ్వేతపఙ్కజే శశినం స్మరేత్ ॥ ౪౩ ॥ ద్రవ్యాణి సంస్పృశేత్తేన ముద్రైషాప్యాయనాత్మికా । గ్రథితౌ ద్వౌ కరౌ కృత్వా సుశ్లిష్టౌ చాప్యధోముఖౌ ॥ ౪౪ ॥ కనీయసౌ తదఙ్గుష్ఠౌ సుశ్లేషేణ నియోజ్య చ । మధ్యమాఙ్గులియుగ్మం తు అన్యోన్యకరపృష్ఠగమ్ ॥ ౪౫ ॥ విక్షిప్తానామికాయుగ్మం తర్జనీయుగళం తథా । ముద్రైషా కామధేన్వాఖ్యా సర్వేచ్ఛాపరిపూరిణీ ॥ ౪౬ ॥ అథచాసనమన్త్రాణాం ముద్రాబన్ధస్తు వక్ష్యతే । అధోముఖస్య వామస్య అనామా తర్జనీ ఉభే ॥ ౪౭ ॥ ఆకుఞ్చ్య పృష్ఠలగ్నే తు మధ్యమాయాం తు సంస్థితే । తయోరధస్తాన్మధ్యాఖ్యామృజ్వీం కుర్యాదధో

ముఖామ్ ॥ ౪౮ ॥ కనిష్ఠికాంతు సాఙ్గుష్ఠాం కార్యాసుప్రసృతాం మునే।
అనన్తాసనముద్రేయముక్తా నాస్త్యయతో ద్విజ ॥ ౪౯ ॥ సర్వం జగ
దిదం హ్యేషా క్రోడీకృత్య చ వర్తతే। కరద్వయమసంలగ్నం కృత్వా
తదను యోజయేత్ ॥ ౫౦ ॥ ముఖే ముఖం తర్జనీభ్యాం § నముష్ఠ్వేదథ
మధ్యయోః। కుర్యాత్తాదృగ్విధం బద్ధం తంత్యక్త్వానామికాద్వ
యే ॥ ౫౧ ॥ ఉపసంహృత్య తం చాపి ద్వే కనిష్ఠే నియోజయేత్।
ప్రత్యేకబద్ధే సంలగ్నమఙ్గుష్ఠయుగళం న్యసేత్ ॥ ౫౨ ॥ ధర్మాదే
శ్చాప్యధర్మాదేరిదం ముద్రా చతుష్టయమ్। తదూర్ధ్వస్థస్య పద్మస్య
ప్రోక్తా మన్త్రయోగతః ॥ ౫౩ ॥ దక్షిణస్య తు హస్తస్య తర్జన్య
ఙ్గుష్ఠమేళనమ్। కృత్వా తదను తద్బద్ధం వికాస్య చ శనైశ్శనైః ॥ ౫౪ ॥
సముత్థానం పృథక్కుర్యాచ్చాఙ్గుష్ఠం పృథక్స్థితమ్। ధామత్ర
యస్య ముద్రైషా గణేశాదేస్తథోచ్యతే ॥ ౫౫ ॥ వామహస్తకని
ష్ఠాద్యాస్తిస్రస్స్వతలమధ్యగాః। తాసామఙ్గుష్ఠతః పృష్ఠే తర్జనీ
ప్రోన్నతా భవేత్ ॥ ౫౬ ॥ నాసావంశప్రదేశస్థా తతో దక్షిణపాణి
నా। అఙ్గులీత్రితయేనైవ ముష్టిం బద్ధ్వా తు పూర్వవత్ ॥ ౫౭ ॥ త
ర్జనీం ద్విగుణీకృత్య అఙ్గుష్ఠాగ్రే నియోజయేత్। ప్రోద్యతో దక్షి
ణో బాహుశ్చక్రక్షేపే యథోద్యతః ॥ ౫౮ ॥ విష్వక్సేనస్య ము
ద్రైషా విశ్వబన్ధనికర్తనీ। సంముఖౌ సంపుటీకృత్య ద్వౌ హస్తౌ సం
ప్రసారితౌ ॥ ౫౯ ॥ వినియోజ్యౌ లలాటాగ్రే శిరసావనతేన తు।
గుర్వాదిత్రితయస్యైషా ముద్రా చేతఃప్రసాదినీ ॥ ౬౦ ॥ కరద్వయం
సముత్తానం నాభిదేశే నియోజయేత్। వామస్య దక్షిణం పృష్ఠే ము
ద్రైషా సిద్ధసన్తతేః ॥ ౬౧ ॥ తదన్యేషాం తు సర్వేషాం ముద్రా స్యా
దఞ్జలిర్ద్విజాః। తత్రైవ పరివారాణాం ద్వారావరణవాసినామ్ ॥ ౬౨ ॥
స్వమన్త్రయుక్తా చాన్యేషామర్చితానాం యథాక్రమమ్। పునశ్చ

వక్త్రయోక్త్వా హార్ద్రీర్ధీశ్మిరసానహ ॥ ౬౩ ॥ పద్మాకారౌ కరౌ కృత్వా అంగుష్ఠేచ కనిష్ఠకే । సంమీల్యచాగ్రదేశాత్తు కర్ణికేవయథా ద్విజ ॥ ౬౪ ॥ తర్జన్యాది త్రయం శేషమూర్ధ్వగంచకరద్వయాత్ । అసంలగ్నంతు నిక్షిప్య ముద్రాగ్నేస్సంప్రకీర్తితా ॥ ౬౫ ॥ కిఞ్చిదాకుఞ్చయేద్ధస్తం దక్షిణంహృదయోపగమ్ । అంగుష్ఠౌ విరళౌ ప్రస్ఠౌ ముద్రా హ్యావాహనేస్మృతా ॥ ౬౬ ॥ ఉత్తానౌసంహతౌ పాణీ కృత్వాఙ్గుష్ఠద్వయేనతు । స్వాం స్వాం కనిష్ఠాంవిమృశేదేషా సన్నిధిముద్రికా ॥ ౬౭ ॥ అనామయోర్మధ్యమయోః కుర్యాదన్యోన్యసంతతః । సంస్తమ్భనన్నిరోధౌచ ద్వౌకృతౌ భవతస్తథా ॥ ౬౮ ॥ పాణిభ్యామఞ్జలింకుర్యాదీషద్వికసితంద్విజాః । ఏషాసాంముఖ్యముద్రాహి సంముఖీకురుతేవిభుమ్ ॥ ౬౯ ॥ ఖడ్గధారా సమాకారా విరళాంగులికాప్రభా । అంగుష్ఠౌ దణ్డవత్కృత్వా ముష్టిబన్ధం శనైశ్శనైః ॥ ౭౦ ॥ కుర్యాత్కనిష్ఠికాదిభ్యో ముద్రైషా హ్యాద్విసర్జనే । అనేనవిధినాముద్రాం యోబధ్నాతివిధానవిత్ ॥ ౭౧ ॥ తేనేదం ముద్రితం విశ్వం పునర్భవతిసిద్ధిదమ్ । అథప్రోక్తమన్త్రాణాం ధ్యానంవక్ష్యేక్రమాద్ద్విజాః ॥ ౭౨ ॥ ప్రథమంత్వేకమూర్తేర్వై శృణుధ్వం ధ్యానముత్తమమ్ । ధ్యేయఃపరోజగన్నాథో దేవానన్తసమన్వితః ॥ ౭౩ ॥ వరదాభయదేనైవ శఙ్ఖచక్రాఙ్కితేనతు । త్రైలోక్యోద్ధృతిదక్షేణ యుక్తఃపాణిద్వయేనతు ॥ ౭౪ ॥ శాన్తస్సంవిత్స్వరూపస్తు భక్తానుగ్రహకామ్యయా । అనౌపమ్యేనవపుషా హ్యమూర్తో మూర్తతాంగతః ॥ ౭౫ ॥ విశ్వవ్యాప్యయయాకాన్త్యా పూర్ణేన్దువయుతతుల్యయా । రశ్మిభిర్భాస్వరోయద్వత్సముద్రఇవవీచిభిః ॥ ౭౬ ॥ స్వమూర్తిభిరముక్తాభిరచ్యుతాదిభిరన్వితః । దీప్తిమద్భిరమూర్తైస్తు సుధాకల్లోలసంకులః ॥ ౭౭ ॥ పూర్ణఆభరణైస్సర్వైర్దివ్యాకారాక్షుద్రవిగ్రహః । తతస్సుషుప్తివ్యూహస్యవక్ష్యేధ్యానమనుత్తమమ్ ॥

వైదకత్వేన భగవాన్ బ్రహ్మసంవలితాకృతిః । స్తనస్థవత్కర్ణికామధ్య
స్థితత్వాద్వేద్యత్వమేతి చ ॥ ౭౯ ॥ స్వయమేవోపకారాయ కర్మిణాం
బ్రహ్మయాజినామ్ । ప్రాగ్భాగామన్తరం యావద్గుణభేదేన లాఙ్గ
లీ ॥ ౮౦ ॥ విభజత్యాత్మనాత్మానం వాసుదేవః పరః ప్రభుః । అను
ష్ఠితస్వరూపస్తు ప్రాగ్భాగే షడ్గుణాత్మనా ॥ ౮౧ ॥ బలసంవలితే
నైవ జ్ఞానేనాస్త్రైకదక్షిణే । ఐశ్వర్యేణతువీర్యేణ ప్రత్యగ్భాగే ప్ర
తిష్ఠితే ॥ ౮౨ ॥ తేజశ్శక్త్యాత్మనా సౌమ్యే సంస్థితః పరమేశ్వరః ।
యద్వ్యప్యరూపో భగవాన్ వ్యూహాత్మా గుణలక్షణః ॥ ౮౩ ॥ అత్రా
పిపూర్వమేవోక్తం రూపమస్యోపచర్యతే । కింతుద్వితీయమూర్తై
త్యై శుభపాణితలద్వయే ॥ ౮౪ ॥ స్ఫుటో రేఖామయశ్శ్లక్ష్ణస్సవ్య
క్తం లాఙ్గలం మహత్ । రమ్యేషుణా తృతీయస్య దక్షిణశ్చిహ్నితః క
రః ॥ ౮౫ ॥ తుర్యస్యాసివరేణైవ శఙ్ఖఆభ్యాం కరద్వయే । అవా
ఙ్ముఖః కరపశౌ మూర్ధ్వవక్త్రిస్స్వభావతః ॥ ౮౬ ॥ ఏతావతా లక్షణేన
వ్యక్తిభానం గతేన చ । భావస్థితిం నిబధ్నాతి వ్యూహేఽస్మిన్ సాధక
స్సదా ॥ ౮౭ ॥ ప్రాధాన్యాత్షాడ్గుణత్వాచ్చ సమత్వాచ్చ విశేషతః ।
శాన్తత్వాన్నిష్క్రియత్వాచ్చ న భేదో విద్యతే యతః ॥ ౮౮ ॥ గు
ణద్వయద్వయేనైవ యద్యప్యుక్తః పురా మయా । ఏకైకం భగవ
ద్రూపం ముఖ్యత్వాత్తథాపి హి ॥ ౮౯ ॥ చతుష్కమవశిష్టం యు
గ్మణానాం సమవస్థితమ్ । యద్భజేతానువృత్తిం చ ఏకైకస్య చ సర్వ
దా ॥ ౯౦ ॥ స్వప్నవ్యూహధ్యానమథశృణుధ్వం మునిసత్తమాః ।
యేనాత్మా స్వప్నపాత్మ్యాకర్మిణామనుకమ్పయా ॥ ౯౧ ॥ క్రమేణ
వ్యక్తతాం నీతో వాగ్వర్ణకమలోపరి । అభిన్నపూర్ణషాడ్గుణ్యవిభవే
నోపబృంహితః ॥ ౯౨ ॥ భాభిస్సితాదిభిర్దీప్తముఖివ్యాభిర్నిరన్తరమ్ ।
అవలోక్యామలం దేవముదితత్వేన తేజసా ॥ ౯౩ ॥ కర్ణికాగ్రం స
మాశ్రిత్య దివ్యం మన్త్రతనుం పునః । పశ్యేత్స్వయం స్వశక్త్యైవై

కాలేనాలక్ష్యమూర్తినా ॥ ౯౪ ॥ సంహరన్తంచ తిమూర్తిం వ్యక్తం
పూర్వోక్తలక్షణమ్ । ఏవం మన్త్రమయం దేహముపసంహృత్య లా
న్గలికే ॥ ౯౫ ॥ ఆమూలాత్కర్ణికాగ్రంచ సంపూర్యాస్తే స్వతేజ
సా । బ్రహ్మయూపస్వరూపేణత్వాక్రమ్యస్వం మహామతే ॥ ౯౬ ॥
సౌమ్యమూర్తిచతుష్కంతు సర్వదిక్ప్రసృతంచయత్ । ప్రాచ్యాం
సితేనవపుషా సూర్యకాన్త్యధికేనతు ॥ ౯౭ ॥ వ్యక్తీభవేత్తు భగ
వాన్ వాసుదేవాత్మనాస్వయమ్ । పద్మరాగసమానేన తేజసా తద
నన్తరమ్ ॥ ౯౮ ॥ ఉదేతిదక్షిణస్యాం వై ప్రభుస్సఙ్కర్షణాత్మనా ।
ఘర్మాంశు రశ్మిసప్తశతధావాధికేనతు ॥ ౯౯ ॥ రూపేణ పశ్చి
మస్యాంచ వ్యక్తం ప్రద్యుమ్నసంజ్ఞయా । శరద్గగనసంకాశ వర్ణే
న పరమేశ్వరః ॥ ౧౦౦ ॥ సమాస్తేఉత్తరస్యాంచాప్యనిరుద్ధాత్మనా
తతః । సంస్థానఆదిమూర్తిర్వై సర్వేషాంతు సముంస్మృతమ్ ॥ ౧౦౧ ॥
సూర్యకోటిప్రభాస్సర్వే తేజసా కమలేక్షణ । దన్తజ్యోత్స్నావితా
నైస్తు ప్రకటీకృతదిఙ్ముఖాః ॥ ౧౦౨ ॥ పూర్ణచన్ద్రాయుతాకారాము
ఖాహోరాద్యలఙ్కృతాః । లసత్పీయూషసదృశైస్సాన్వంబరైస్స్ర
గ్వరైర్యుతాః ॥ ౧౦౩ ॥ వరాయుధోద్యతకరాస్స్వకైశ్చిహ్నైర
నుజ్ఝితాః । లేఖోద్ధితైస్తు కహ్లారైఃపాదపత్రతలాఙ్కితాః ॥ ౧౦౪ ॥
నిమగ్నజనసన్తాప శమనవ్యవృతాననాః । కరుణాపూర్ణహృదయా
జగదుద్ధరణోద్యతాః ॥ ౧౦౫ ॥ స్వదేహతేజస్సంభూత జ్వాలా
మణ్డలమధ్యగాః । ఏవమేవైషభగవాన్ సన్తర్ప్యైకపాత్రికప్రయో
గతః ॥ ౧౦౬ ॥ ఏకైకేనతుభాగేన ప్రాభవేనక్రమేణతు । పునరే
వానిరుద్ధాది ప్రాజ్ఞ్యార్త్యన్తం మహామతే ॥ ౧౦౭ ॥ క్రమాన్ని
రన్తరైరోఘకైరభ్యర్చ్య పరమేశ్వరమ్ । ప్రణవద్వితయేనైవ ము
ధ్యాత్వాతు సువిశుద్ధయా ॥ ౧౦౮ ॥ అప్యయాఖ్యేనవిధినా హృద్యాగ
గనిరతైరుద్భద్రైః । తతస్తు జాగ్రదాద్యవస్థస్య వక్ష్యే ధ్యానక్రమం

ద్విజాః ॥ ౧౦౯ ॥ అనన్తసరసిత్యాక్ష్ణైపిశాన్తం యన్మహామతే ॥
అకారాక్షరమూలంతు నిత్యం సర్వాశ్రయామ్బుజమ్ ॥ ౧౧౦ ॥
ఆకారాక్షరనాళంతు శేషసర్వార్ణపల్లవమ్ । దిగష్టకం సమాశ్రిత్య
యత్తుతిష్ఠతి చక్రవత్ ॥ ౧౧౧ ॥ తత్పత్రమధ్యే భగవాన్ జాగ్రత్సం
జ్ఞే పదేత్వథ । యష్టవ్యో భావనీయశ్చ యథా తదధునోచ్యతే ॥
పరఃప్రణవబీజేన సంపూర్ణస్స్వేన తేజసా । స్థితస్త్వాకర్ణికోర్ధ్వే చ ప
కేసరాన్తర్నిరీక్ష్య చ ॥ ౧౧౩ ॥ తతః ప్రణవపూర్వంతు బ్రహ్మబీజచ
తుష్టయాత్ । కదమ్బపుష్పసదృశాన్మరీచిశతసఙ్కులాత్ ॥౧౧౪॥
దిక్క్రమేణోదితం ధ్యాయేద్విభోర్మూర్తిచతుష్టయమ్ । సువ్యక్తలక్ష
ణం మాన్త్రం విభవే నావృతం బహిః ॥ ౧౧౫ ॥ స్ఫులిఙ్గకణతుల్యేన
సముద్భూతేన వైపరాత్ । వాచకాన్తర్నివిష్టేన వ్యక్తతామాగతే
నచ ॥ ౧౧౬ ॥ తత్రాద్యం భగవద్రూపం హిమకున్దేన్దుకాన్తిమత్ ।
చతుర్భుజం సౌమ్యవక్త్రం పుణ్డరీకనిభేక్షణమ్ ॥ ౧౧౭ ॥ పీతకౌ
శేయవసనం సుపర్ణధ్వజశోభితమ్ । ముఖ్యదక్షిణహస్తేన భీతానామ
భయప్రదమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ విద్యాకోశస్తు వామేన సఙ్గృహీతశ్చ శఙ్ఖ
రాట్ । పృష్ఠగే హ్యపరస్మింస్తు ప్రోద్యతం § దక్షిణోపరి ॥ ౧౧౯ ॥
తథాపి ధేగదా వామే నిషణ్ణా వసుధాతలే । సిన్దూరశిఖరాకారం మే
కవక్త్రం చతుర్భుజమ్ ॥ ౧౨౦ ॥ అతసీపుష్పసఙ్కాశ వాసోభ్య
న్తాలలాఞ్ఛనమ్ । ముఖ్యేన పాణియుగ్మేన తుల్యమాద్యస్య వై వి
భోః ॥ ౧౨౧ ॥ సీరం తచ్చక్రహస్తేస్య ముసలంతు గదాకరే ।
ప్రావృణ్ణిశాసముదితఖద్యోతచయదీధితిః ॥ ౧౨౨ ॥ రక్తకౌశేయ
వసనం మకరధ్వజశోభితమ్ । ఏకవక్త్రం చతుర్బాహుం తృతీయం
పరమేశ్వరమ్ ॥ ౧౨౩ ॥ ముఖ్యహస్తద్వయం చాస్య ప్రాగ్వద్దేవ
యం మహామతే । వామేపరస్మిన్ శార్ఙ్గంచ దక్షిణే బాణపఞ్చకమ్ ॥

§ దక్షిణేత్వరి

అఞ్జనాద్రిప్రతీకాశం సుసితామ్బరవేష్టితమ్ । చతుర్భుజం విశాలాక్షం
మృగలాఞ్ఛనభూషితమ్ ॥ ౧౨౬ ॥ ఆదివత్పాణియుగళమాద్యను
ష్ఠ్యపికీర్తితమ్ । దక్షిణాదిక్రమేణాథ ద్వాభ్యాం వై ఖడ్గఖేటకౌ ॥
వనమాలాధరాస్సర్వే శ్రీవత్సకృతలక్షణాః । శోభితాఙ్గకౌస్తుభేనైవ
రత్నరాజేన వక్షసి ॥ ౧౨౭ ॥ కిరీటముకుటైరమ్యైర్హారకేయూరనూ
పురైః । లలాటతిలకైశ్చిత్రైస్స్ఫురన్మకరకుణ్డలైః ॥ ౧౨౮ ॥ స్రగ్వ
స్త్రైర్వివిధైర్గన్ధైః కర్పూరాద్యైర్విలేపనైః । రమ్యైరలఙ్కృతా
శ్చైవ భావనీయాస్సదైవహి ॥ ౧౨౯ ॥ పునరప్యయమోగేన ప్రా
గుదఙ్మధ్యమే దళే । సితకృష్ణేన వపుషా అనిరుద్ధం స్మరేత్ప్రభుమ్ ॥
ఉదక్పశ్చిమమధ్యస్థే ప్రద్యుమ్నం భావయేచ్ఛదే । రూపేణ కృష్ణ
పీతేన అప్యయానసరేత్సువై ॥ ౧౩౦ ॥ ప్రత్యగ్దక్షిణమధ్యస్థే పీత
రక్తవపుర్ధరమ్ । స్మరేత్సఙ్కర్షణం దేవం ప్రాక్సౌగక్రియాః క్షే ॥
మధ్యేప్రాగ్దక్షిణస్యాంచ సితరక్తేన తేజసా । వాసుదేవో జగన్నా
థో భావనీయో మహామతే ॥ ౧౩౩ ॥ అథశుద్ధాశయత్వేన స్ఫటి
కోపలవద్విభుః । స్థానభేదం సమాసాద్య సచరాన్త్రిద్వ్యయాన్స్కే ॥
గృహ్ణాతిశబళం రూపముపసంహారలక్షణమ్ । అభేదేనాదిమూర్తౌ తైః
సంస్థితం వటబీజవత్ ॥ ౧౩౬ ॥ సర్వక్రియావినిర్ముక్తమమూర్తం ప
రమార్థతః । చాతురాత్మ్యం తదాద్యం వై శుద్ధం విస్మయమహత్ ॥
వహ్న్యాదేర్నుసహస్రాభమానన్దస్పన్దలక్షణమ్ । బీజం సర్వక్రియా
ణాం యద్వికల్పానాం యదాస్పదమ్ ॥ ౧౩౭ ॥ చాతురాత్మ్యం తు
తద్విద్ధి ద్వితీయమమలేక్షణ । నిత్యానిత్యాకృతిధరం తేజసా సూర్య
వర్చసమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ భిన్నం సితాదిభేదేన ఊర్ధ్వాధస్సంస్థితేన చ ।
కైవల్యభోగఫలదం భవబీజక్షయఙ్కరమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ చాతురా
త్మ్యం తృతీయం తు సుధాసన్దోహసున్దరమ్ । స్థిత్యుత్పత్తిప్రళయకృ
త్సర్వోపకరణాన్వితమ్ ॥ ౧౪౦ ॥ ప్రకృతిం స్వామధిష్ఠాయ సముదే

త్యస్తమేతిచ । చతుర్థం విద్ధి తద్వ్యస్య విశ్వం తిష్ఠతి శాసనాత్ ॥ ౧౪౧ ॥
యత్తే సితాదికం రూపం చతుర్ధా యత్కృతే యుగే । రక్తాద్యం సిత
స్తృతంచ త్రేతాయాం హి మహామతే ॥ ౧౪౨ ॥ పీతం కృష్ణం సితం
రక్తం సంప్రాప్తే ద్వాపరే యుగే । కలౌ కృష్ణం సితం రక్తం పీతం
చానుక్రమేణతు ॥ ౧౪౩ ॥ యుగవద్వ్యాపకం చతుష్కం తు బిభర్తి పరమే
శ్వరః । విభిన్నమూర్తిసామాన్యం రూపం యత్తన్నిబోధ మే ॥ ౧౪౪ ॥
సితరక్తం కృతాన్తే తు రక్తపీతమతః పరమ్ । పీతం కృష్ణంచ తదను కృష్ణ
శుక్లమనన్తరమ్ ॥ ౧౪౫ ॥ భేదః సామ్ప్రతదిక్ జ్ఞేయ ఆయుధానాం స్వ
రూపాఖ్యైః । సమత్వాద్యన్యథాకేన విభాగో త్రావధార్యతే ॥ ౧౪౬ ॥
తతస్తు కేశవాదీనాం ధ్యానం వక్ష్యే మునీశ్వరాః । సర్వాంగం పరమం
జ్యోతిరమూర్తమమలం హి యత్ ॥ ౧౪౭ ॥ సఏవ వాసుదేవేతి గు
ణ్యాపన్నగ్యజేత్తతః । చేతసాపుత సజ్ఞాశైః పుష్పాద్యైరభి
ప్రసన్నప్రభుమ్ ॥ ౧౪౮ ॥ పశ్చాత్తమమలం ధామ ధ్యాయేన్మ్నాతసా
నశ్వరమ్ । శోణితటాంకరం సామకమ్బమనూపమమ్ ॥ ౧౪౯ ॥
దక్షిణేన సహాస్తేన భక్తానామభయప్రదమ్ । పుష్పాభరణవస్త్రాఢ్యం
శఙ్ఖచక్రగదాయాం పద్మాన్వితమ్ ॥ ౧౫౦ ॥ తతస్తస్మాత్తు వేధా మోన్వా యుగ
పన్నస్స్మృతంస్వరేత్ । మహత్ స్ఫులిఙ్గసఙ్కాశం సమూహం సతతో
దితమ్ ॥ ౧౫౧ ॥ తేనచాక్రమరాబ్ధం సమాక్రాన్తంచ భావయే
త్ । అథ ప్రత్యేక తేజాంశామదూర్భూతం భావయేత్క్రమాత్ ॥ ౧౫౨ ॥
త్రయంత్రయం సితాద్యంచ కేశవాద్యం చతుర్భుజమ్ । దక్షిణో
త్తరపాణిభ్యాం పృష్ఠతః కేశవాదిషు ॥ ౧౫౩ ॥ యుగ్మం యుగ్మం
పరిజ్ఞేయం క్రమేణోర్ధ్వగతం త్విదమ్ । శఙ్ఖచక్రకజం విద్యాత్ సాంచశ
ఙ్ఖో గదాంబుజమ్ ॥ ౧౫౪ ॥ తచ్ఛఙ్ఖస్సకజం విద్యాచ్ఛఙ్ఖచక్రం గ
దాత్మరీ । గదాచక్రం కజం పద్మం చక్రం శఙ్ఖస్తతో గదా ॥ ౧౫౫ ॥
తద్వదూర్ధ్వాగ్రసంస్థాభ్యామధరస్థం ద్వయం ద్వయమ్ । జ్ఞేయం

ధామోదరాన్తానాం ద్వాదశాన్తమిదంశృణు ॥ ౧౫౬ ॥ పద్మం
గదాధ్వనిశ్చక్రం తత్పదం హేతిరాట్ ధ్వని । గదాచక్రంచ తద్వి
ద్యాత్ పద్మంశఙ్ఖశ్చసౌమ్యజమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ పద్మధ్వనిగదాశఙ్ఖస్సవి
ద్యాద్యమ్యగుహాంత్వరీ । భూయోధామగణాత్తస్మాన్సంస్మరేన్నిజస్వ
తంమహత్ ॥ ౧౫౮ ॥ కేశవాదివిభాగేన శ్రియాద్యంచ త్రయం
త్రయమ్ । కమలాదిత్రయేణైవ త్వన్యోన్యత్వేనలాఞ్ఛితమ్॥౧౫౯॥
బద్ధపద్మాసనస్థంచ దిగ్విదిక్షుచసంముఖమ్ । సంవీజయుక్తౌ వినయా
చ్చామరేణసితేనచ ॥ ౧౬౦ ॥ దేవీద్వాదశకంచైవ తాసాం రూప
మథోచ్యతే । పూర్ణచన్ద్రానివాస్సర్వాస్సర్వర్తుకుసుమాన్వితాః ॥
సర్వలక్షణసంపూర్ణాస్సర్వాభరణభూషితాః । పద్మాభంత్రయం
త్వాద్యముపరంచమ్పకప్రభమ్ ॥ ౧౬౨ ॥ ప్రియఙ్గుమఞ్జరీశ్యామం
తృతీయం దేవతాత్రయమ్ । చతుర్థం త్రితయంధ్యాయేజ్జాతిపుష్పస
మప్రభమ్ ॥ ౧౬౩ ॥ ఆద్యాయాఃకమలంపాణావన్యస్యాం హే
తిరాట్కరే । శఙ్ఖంధ్యాయేత్తృతీయస్యామేవంధ్యాయేత్త్రిషు త్రి
షు ॥౧౬౪॥ తతోవిభవదేవానాం ధ్యానంవక్ష్యే ద్విజోత్తమాః ।
వైభవీయోమహాబుద్ధే దేవతానిచయోమహాన్ ॥ ౧౬౫ ॥ యత
త్కీర్తితస్తే మయాపూర్వమేకైకం విద్ధితం త్రిధా । చతుర్ణాం యుగసన్ధీ
నాం యుగానాంచ తథైవహి ॥ ౧౬౬ ॥ విశ్వవిప్లవదోషాణాం వి
నాశాయసముద్యతమ్ । సితరక్తాదిరూపేణ జ్వలదస్త్రకరాఙ్కిత
మ్ ॥ ౧౬౭ ॥ కార్యారమ్భే తథామధ్యే హ్యవసానేతుసర్వదా ।
సన్ధత్తే రూపమాత్మీయమేకమేవత్వనేకధా ॥ ౧౬౮ ॥ శ్రేయసే స
ర్వలోకానాం స్థూలం తత్కామరూపధృక్ । అనుద్యతేన వపుషా
కున్దేన్దుధవళేనచ ॥ ౧౬౯ ॥ పీఠాసనాదినాచైవ స్థితంముదితమాన
సమ్ । లీలావిధృతసర్వాస్త్రం సౌమ్యవక్త్రమనాకులమ్ ॥ ౧౭౦ ॥
ధియాదోషగణంసర్వం ధ్వంసన్తం తంచ మోక్షిణామ్ । తద్వ్యక్తం

శాన్తసంజ్ఞంచ రూపం రూపవతాంవర ॥ ౧౭౧ ॥ ప్రకాశయతి
సన్మార్గం సమాధినిరతాత్మనామ్ । తేజోమయం యత్తద్రూపం వైభ
వం శాన్తసంజ్ఞకమ్ ॥ ౧౭౨ ॥ ఉపాసకానాం భక్తానాం సర్వే సర్వ
ఫలప్రదాః । విశాఖయూపో భగవాన్ స్వయంవిశ్వసిసృక్షయా ॥
అభ్యక్తేన స్వరూపేణ సముదేత్యేకపవహి । మహిమానంతు ని
శ్శేషం శుద్ధంసంవిత్స్ఫురత్స్వరమ్ ॥ ౧౭౪ ॥ ఆదాయాద్య పదస్థస్య
చాతురాత్మ్యస్య వైవిభోః । తథాచాధారభూయిష్ఠం దేవానాం చే
ష్టితంహియత్ ॥ ౧౭౫ ॥ సితాదయఃకాన్తయోయశ్రీయాదికంచ మ
హౌసు తే । సలాఞ్ఛనం వైభవీయంసాయుధం బీజమేవతు ॥ ౧౭౬ ॥
జ్ఞానాద్యం గుణషట్కంచ తదుక్తాశ్శక్తయోఽఖిలాః । అణిమాద్య
ష్టకంచైవ స్థిత్యుత్పత్తిలయోదయాః ॥ ౧౭౭ ॥ శక్తిస్సాచతురాత్మీ
యాత్త్వైశ్వరీత్యభిధీయతే । యథార్కకిరణవ్రాతం త్యక్త్వా తే
జఃకణో మహాన్ ॥ ౧౭౮ ॥ స్వకారణం వినాసర్వమాపూరయతి
గోచరమ్ । స్వాతన్త్ర్యాత్పరిపూర్ణత్వాత్తద్వత్సపరమేశ్వరః ॥ ౧౭౯ ॥
విహాయ వాసుదేవాద్యం మూర్తిశాఖాచతుష్టయమ్ । వైభవీయస్య
యూథస్య పతిత్వేనావతిష్ఠతే ॥ ౧౮౦ ॥ సంభూతిస్థితిసంహారభో
గకైవల్యలక్షణమ్ । ప్రేరయన్నైవ్యథయా చక్రం పఞ్చారమిదముత్త
మమ్ ॥ ౧౮౧ ॥ స్మర్తవ్యస్స్వపదస్థస్సస్వబీజేనామలాత్మనా । ఆమూ
ర్ధతోఽఙ్ఘ్రిపర్యన్తం తదీయం గాత్రమణ్డలమ్ ॥ ౧౮౨ ॥ రత్నవద్వై
భవీయైస్తు బీజైర్భావ్యమలఙ్కృతమ్ । క్రమాదుచ్చార్యమాణైస్తై
రమృతౌఘేన పూర్వవత్ ॥ ౧౮౩ ॥ పూజనాత్పరమేశత్వమచి
రాదేవయచ్ఛతి । ఇత్యేవమాదిస్సర్వేషాం భావినాంపరమేశ్వరః ॥
స్థితోఽన్తర్యామిభావేన రూపమాపాద్యనిష్కళమ్ । ఆప్తకామస్స
భగవాన్ స్వవ్యాపారవశేనతు ॥ ౧౮౫ ॥ స్వాంశక్తిమవలమ్బ్యాస్తే
వ్క.వాబాగ.వాపునః । ధరామ్బుహుతభుగ్వాతమూలనాళదళ్లౌ

దరే ॥ ౧౮౬ ॥ చతుస్తత్త్వమయేవక్షే ఽఽవైకార్ణవోదరే । మాన
సేఽన్తశయనే దివ్యభోగతనుర్విభుః ॥ ౧౮౭ ॥ సహస్రాంశుసహ
స్రాభ ఉత్తానస్థోహిలీలయా । తతోవివిధరత్నాభేమాయీయామేవాభి
పుష్కరే ॥ ౧౮౮ ॥ ప్రోద్వహంస్తుస్వవీర్యేణ విద్యాం సాహస్రవిగ్ర
హామ్ । మూర్తైర్ధ్వజాదిభిస్సర్వైరావృతస్తత్పరాయణైః ॥౧౮౯॥
అనన్తచేష్టస్యవిభోరిత్యేవంత్వీశ్వరాత్మనః । భోగాపవర్గదంరూపం
శాన్తంవ్యక్తంచవైభవమ్ ॥ ౧౯౦ ॥ ప్రాగ్వత్తుర్యపదావస్థం స్మరే
ద్ధృతకమలామ్బరే । దిశోదశద్యోతయన్తం నానాగాత్రరుహైశ్చి
తమ్ ॥ ౧౯౧ ॥ సౌమ్యం ద్విరష్టవర్షంచ రాజీవదళలోచనమ్ । భ
చక్రచక్రధృగ్దివం గదాదేహం తథైవచ ॥ ౧౯౨ ॥ శక్తిమాధారసం
జ్ఞాంచ ప్రోద్వహన్తం స్మరేద్ధ్రువమ్ । స్థితోయస్తమ్భభూతస్తు అ
స్మిన్విశ్వమద్గిరే ॥ ౧౯౩ ॥ నభోనిలాత్మనాచైవ భూమికాభిన్న
లక్షణే । ఇత్యేవంముఖ్యపూర్వాణాం ధ్రువాన్తానాంప్రకీర్తితమ్ ॥
శేషాదీనాంచ శేషాణామిదానీమవధారయ । ధ్యానంపాతాళనిల
యపర్యన్తానాం యథాస్థితమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ ఏకఏవజగన్నాథస్స్వరూ
పాద్యైస్తుశక్తిభిః । నానాత్వేనాప్యనన్తోయో భక్తానుగ్రహకామ్య
యా ॥ ౧౯౫ ॥ తస్యాభిమానికంరూపం శృణుసర్వేశ్వరస్యతు ।
తుహినాచలసఙ్కాశం పూర్ణచన్ద్రసమాననమ్ ॥ ౧౯౬ ॥ స్వను
ణీవల్లిక్షితేనైవ యుక్తం ఫణగణేనతు । ప్రోద్వహన్తం హలంచక్ర
మపసవ్యద్వయేనతు ॥ ౧౯౭ ॥ వామహస్తద్వయేనైవ శఙ్ఖం ముస
లమేవచ । నిత్యసన్నిహితం శేషశక్తిం సర్వజ్ఞమచ్యుతమ్ ॥౧౯౮॥
మనస్యన్తర్ముఖానాంయతకర్మిణాం పూరయేచ్ఛతత్ । శక్తిశోప్య
ఘపఞ్చిత్యఃపుణ్డరీకనిభేక్షణః ॥ ౨౦౦ ॥ ఇచ్ఛారూపధరశ్చైవ
సౌమ్యస్ప్రహసితాననః । వ్యక్తయేచ ఫలాదీనాం భక్తానామనుక
మ్పయా ॥ ౨౦౧ ॥ పిణ్డయగా స్వాక్ష్మియుక్తైన వసుధాంచ కర

ద్వయమ్ । యుగానుసారికాన్తిశ్చ చతుర్వక్త్రశ్చతుర్భుజః॥౨౦౨॥
మూర్తచక్రగదాహస్తస్వమూర్త్యాచామ్బుజాఙ్కితః । శమం నయ
తి సన్తాపం కమలేనేన్దుకాన్తినా ॥ ౨౦౩ ॥ నానామన్త్రమయీం
విద్యాం వ్యఞ్జయత్యమలాత్మనామ్ । సమ్యగ్వ్యాకృతినా చైవ కమ్బు
నా శబ్దమూర్తినా ॥ ౨౦౪ ॥ ఆజ్ఞాప్రతీక్షకేనైవ గదాచక్రద్వయే
న తు । ప్రేరితేన హినస్త్యేష సాధుసన్తాపకారిణమ్ ॥ ౨౦౫ ॥ నా
రసింహేన వక్త్రేణ భవభీతివిఘాతకృత్ । పుష్ణాతి సర్వభూతాని వా
రాహేణాన్యతాత్మనా ॥ ౨౦౬ ॥ కురుతే పశ్చిమస్థేన కాపిలేనో
పసంహృతిమ్ । భక్తిశ్రద్ధాపరాణాం చ స్మృతమాత్రః సదైవ హి ॥
హృన్మధ్యే గగనే భూమౌ వహ్నిమధ్యే జలాన్తరే । చతుర్ణాం బ్రా
హ్మణాదీనాం స్వయమేవానుకమ్పయా ॥ ౨౦౭ ॥ చాతురాత్మ్యే
నరూపేణ చతుర్ధా వ్యక్తిమేతి చ । ఆత్మతుల్యేన దేహేన శఙ్ఖపద్మా
ఙ్కితేన తు ॥ ౨౦౯ ॥ మూర్తిమద్భిర్హలాద్యైస్తు యుక్తేన వదనై
ర్వినా । వర్ణానురూపవర్ణేన సమేనాప్యసమేన తు ॥ ౨౧౦ ॥ అన్యో
న్యానుగతేనైవ పూర్వోద్దిష్టేన నాన్యథా । ప్రళయానలసూర్యా
భ స్మర్తవ్యో మధుసూదనః ॥ ౨౧౧ ॥ అష్టబాహుర్విశాలాంసోప్య
గ్నిష్టోమకరాఙ్కితః । శఙ్ఖచక్రధరశ్చైవ బాణకార్ముకధృక్తథా ॥
రజస్తమోభ్యాం మూర్తాభ్యాం సంప్రవృత్తినివృత్తయే । కర్ణిపీఠనివి
ష్టం చ ధ్యేయం పాణియుగం విభోః ॥ ౨౧౩ ॥ విద్యాధిదేవం భగ
వత్ చతుర్వక్త్రం చతుర్భుజమ్ । లమ్బకూర్చం జటాదణ్డకమణ్డ
ల్వక్షసూత్రిణమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ ఫుల్లరక్తామ్బుజాభాసం శ్వేతపద్మకరా
ఙ్కితమ్ । త్రిరేఖుయుగాద్యావక్త్రైశ్చతుర్భిః ప్రోద్గిరన్తం స్మరేత్ ॥౨౧౫॥
విధూమాఙ్గారవర్ణాభం శఙ్ఖపద్మాక్షసూత్రిణమ్ । ఫుల్లరక్తాంశువిభ
వం దేవతాధ్యక్షసూత్రకమ్ ॥౨౧౬॥ ధ్యాయేదభయపాణిం తం
కపిలం తేజసాం నిధిమ్ । హోమాన్తస్సర్వేశ్వరో దేవస్సాక్షీభూతో

వ్యవస్థితః ॥ ౨౧౭ ॥ స్ఫటికోపలవద్భాభా స్వశక్త్యర్థా విభ
తీచ । అవిద్యావికృతానాంతు భక్తానాం సత్వదాస్త్రయే ॥౨౧౮॥
తమనాదింజగన్నాథం బహిస్స్థూలతరాత్మనా । ద్యావాపృథివ్యోర
న్తస్థం విశ్వరూపమతస్మరేత్ ॥ ౨౧౯ ॥ అనేకవక్త్రాక్షి శ్రీనయనమ
నేకితకరాజితమ్ । యద్యప్యనేక వదనమనేక భుజభూషితమ్ ॥
తథాపివై త్రయస్త్రింశద్వదనైర్వివిధైర్యుతమ్ । చతురభ్యధికైర్ద్విత్వ
శ్చత్వారింశన్మహాభుజైః ॥ ౨౨౦ ॥ బ్రహ్మరుద్రేన్ద్ర దక్షార్క చ
న్ద్రసిద్ధాస్తథాశ్రితః । ప్రాఙ్ముఖస్యతువక్త్రస్యచోర్ధ్వవక్త్రస్థితా
స్త్వమీ ॥ ౨౨౧ ॥ పిశాచాగ్నిమరుత్పైలద్వీపగన్ధర్వవారిభిః । వ
క్త్రైరూర్ధ్వస్థితైర్ధ్యాయేద్దక్షిణం వదనం విభోః ॥ ౨౨౩ ॥ పాతా
ళదిఙ్మహామేఘలోకరాశిగ్రహాశ్రితైః । వక్త్రైస్తారసమైతైస్తు
ధ్యాయేద్వక్త్రంతు పశ్చిమమ్ ॥ ౨౨౪ ॥ యక్షాన్తకామ్బువా
గాద్యైర్వసునక్షత్రగోగణైః । వక్త్రైర్వారాహవక్త్రోర్ధ్వం ధ్యా
యేచ్చైవమతశ్శుభైః॥ ౨౨౫ ॥ పద్మాద్యం చాతురాత్మ్యమస్త్రా
ణాం దశకంమహత్ । ప్రాచచ్ఛ్రతంహి సుపర్ణాద్యం తల్లాఞ్ఛన
చతుష్టయమ్ ॥ ౨౨౬ ॥ లోకేశాస్త్రాష్టకంచైవ పుస్తకంచాక్షసూ
త్రకమ్ । దర్వీకమణ్డలుం హైమమభయంహివరాన్వితమ్ ॥ ౨౨౭ ॥
దర్భాజినం తతశ్ఛత్రం సుశుభం చామరంసితమ్ । స్రుక్స్రువౌ
చాపి కలశౌ వేదిర్వహ్నిసమన్వితా ॥ ౨౨౮ ॥ చన్ద్రార్కమణ్డలే
పూర్ణే నాగేన్ద్రో మణిదర్పణః । పుష్పస్రగ్వ్యజనందివ్యం విశ్వప
త్రలతాతథా ॥ ౨౨౯ ॥ స్మర్తవ్యాస్తు భుజేష్వస్య విభోస్సంస్థాన
కేస్వమైః । యథోదితక్రమేణైవ వ్యత్యయో నభవేద్యథా ॥౨౩౦॥
భాభిర్నానాప్రకారాభిర్దేహోత్థాభిరిదంజగత్ । భాసయన్తం జగ
న్నాథం స్మరేద్ధృత్కమలాదిషు ॥౨౩౧॥ హంసమూర్తిమథాత్మానం
జ్ఞానయజ్ఞభుజంస్మరేత్ । కున్దేన్దుస్నిగ్ధకాన్తించ హేమతుణ్డముహో

తనుమ్ ॥ ౨౩౨ ॥ రజస్తమోఘ్నీం సత్సత్వవిగ్రహంపరమేశ్వరమ్ ।
ధర్మాధర్మేక్షణంధ్యాయేదగ్నీషోమాత్మకేనతు ॥ ౨౩౩ ॥ దక్షిణోత్తర
సంస్థేన పక్షయుగ్మేనరాజితమ్ । బహిస్థమేవోదకస్థం కాఞ్చనాచ
లసన్నిభమ్ ॥ ౨౩౪ ॥ ధ్యాత్వార్చయేత్తువిధివద్ధంసవిగ్రహమచ్యు
తమ్ । బహిర్ద్రవ్యమయస్త్వేకస్సానూన్యైనైకలక్షణః ॥ ౨౩౫ ॥
సమ్యగ్జ్ఞైర్వర్ణితస్స్వర్గం పూర్వమిచ్ఛతిచార్థినామ్ । అన్తర్వేద్యాం
చతుర్ధాయస్త్వేకపవనుహోముఖమ్ ॥ ౨౩౬ ॥ తపోయాగజపధ్యా
న స్వరూపశ్శశ్వదేవహి । యాజినామపవర్గంతు విదధాతి సమాప
నాత్ ॥ ౨౩౭ ॥ తంయజ్ఞపురుషంబ్రహ్మ వాసుదేవమజంహరిమ్ ।
ధ్యాయేద్దైవసూకరాత్మానమఞ్జనాద్రిసమప్రభమ్ ॥ ౨౩౮ ॥ య
జ్ఞాఙ్గచిహ్నితాఙ్గీంచ మహావ్యాహృతిదంష్ట్రిణమ్ । భూర్భువ
స్స్వర్లోకశరీరంచ శబ్దబ్రంహైకమానసమ్ ॥ ౨౩౯ ॥ నిర్మదన్తం ప్రప
న్నానామవిద్యాపఙ్కమఞ్జసా । వైద్యేనపాత్రపాత్రేన త్వక్షయే
నాఘలేనచ ॥ ౨౪౦ ॥ వాసనావాసితానాంచజీవానాం భవశాన్త
యే । మహావిభూతిర్భగవాన్ పూర్ణషాడ్గుణ్యవిగ్రహః ॥ ౨౪౧ ॥
స్వకాబాహ్యన్తరాచ్ఛ్రీస్వాత్త్వాదాదాయచాఞ్జలిమ్ । కరోతి సేచ
నందోషదగ్ధానాంచస్వతేజసా ॥ ౨౪౨ ॥ స్థూలరూపేణతమజం
బహురారాధనాపరో । ఆధ్మాతం వాయునాయద్వన్నిర్ధూమాఙ్గార
పర్వతమ్ ॥౨౪౩॥ ధ్యాయేత్తద్వన్మహాదీప్తం వాజివక్త్రమలాఞ్ఛ
నమ్ । బద్ధబ్రహ్మాఞ్జలీకస్థం ద్రవత్కనకలోచనమ్ ॥ ౨౪౪ ॥ ఘో
ణాగ్రేణాహరన్తంచ త్రైలోక్యోర్ధ్వం జలేన్ధనమ్ । కృత్వాతద్భస్మ
పాత్సమ్యక్ సూత్ఫుత్కుర్వన్తంముఖేనతు ॥ ౨౪౫ ॥ ధర్మం సామా
న్యమమలమనాదినిధనంశుభమ్ । దుర్లభంయత్ప్రబుద్ధానాం త
త్ప్రసాదధియావినా ॥ ౨౪౬ ॥ తస్యస్థూలతరంరూపం శృణుత
త్ప్రత్యయేపరమ్ । తుహినాచలసఙ్కాశం సౌమ్యవక్త్రం చతు

రుఘ్నజమ్ ॥ ౨౪౭ ॥ కామాఖ్యావుద్వహన్తంచ శఙ్ఖపద్మచ్ఛలేనతు। సాధుమార్గస్థితానాంతు సంయచ్ఛన్తధియాచతౌ ॥ ౨౪౮ ॥ సితాక్షమాలాం ధర్మంతు వరపాణిముతస్మరేత్ । వాఙ్మయంనిఖిలం యస్య వస్తుజాతమనశ్వరమ్ ॥ ౨౪౯ ॥ శక్తిత్వేనస్వభావస్థదిమూర్తిపహ్య మితమ్యతేః। ఏరవాజిముఖంధ్యాయేదథ వాగీశ్వరంప్రభుమ్॥౨౫౦॥ సూర్యకాన్తాదిసఙ్కాశమనేకభుజభూషితమ్ । కమలంచాక్షసూత్రంచ వేదిం త్రేతాగ్నిభూషితామ్ ॥ ౨౫౧ ॥ పాజ్యధారాం సుస్రువౌతు విష్టరం సోమసంయుతమ్। దర్భాజినం మేఖలాఞ్చ వ్యసనవ్యేషుషట్స్వపి ॥౨౫౨॥ స్మరేద్వామకరేష్వస్య పుస్తకం శఙ్ఖమేవచ। దణ్డం కమణ్డలుందర్వీమేకస్మింస్తృతయంకరే ॥ ౨౫౩ ॥ పూర్ణంగాత్రమ్యైస్తథారత్నైశ్చరుబీజైస్తు పఞ్చమె । స్రజుష్యాలఫలపాత్రైస్తు యజ్ఞద్రవ్యైస్సదక్షిణైః ॥ ౨౫౪ ॥ సర్వాస్త్రమోపకగణైర్యుక్తంచ వమభాజనమ్ । ధ్యేయమస్యభుజేవస్థైవృతంమూర్తైఋగాదిభిః ॥ ౨౫౫ ॥ వేదాఙ్గైరుపవేదైస్తు సంహారైస్సశాస్త్రైస్తథా । వికారవసుధాధారే హ్యభావేతు గుణోదధౌ ॥ ౨౫౬ ॥ స్వశక్తిభావితంకృత్వా మనఃపూర్వం చతుష్టయమ్। ప్రకృత్యన్తస్సమాస్తేయస్సర్వజ్ఞః పురుషాత్మనా ॥ ౨౫౭ ॥ నిషణ్ణం భోగిశయ్యాయాం తపనీయరుచింస్మరేత్ । దేవమర్ణవశయ్యాఖ్యం మూర్తైశ్చ కాన్తికైర్వృతమ్ ॥ ౨౫౮ ॥ లక్ష్మ్యాసంవాహ్యమానంచ సమాశాన్తంచ నిద్రయా । వీజ్యమానంహ్యివైప్రీత్యా గీయమానంహి విద్యయా ॥౨౫౯॥ కూర్మాత్మా కూర్మవద్దేవో ధ్యాతవ్యస్త్వథలాఞ్ఛనః। ద్రవతత్త్వనకవర్ణాభస్సహమర్థ్య జలాశ్రయః ॥ ౨౬౦ ॥ శక్త్యాదికకలాద్వన్ద్వద్వితయాఙ్ఘ్రిస్సనాతనః। శాన్త్యాదికకలాధ్యశ్చపోత్థితంస్తు శుక్తిత్రయమ్ ॥ ౨౬౧ ॥ అతసీపుష్పసఙ్కాశశ్శఙ్ఖచక్రగదాధరః । మఖోపకరణాఙ్గశ్చ నిమగ్నోద్ధారణక్షమః ॥ ౨౬౨ ॥

సర్వశక్తివిభవాధారమిచ్ఛాజ్ఞానక్రియార్చిషమ్ । నానావిశేషవిజ్ఞానస్ఫులిఙ్గోర్మిసదోదితమ్ ॥ ౨౬౩ ॥ దారయన్తం స్థితం హార్ద్రమనూనం మోహముల్బణమ్ । నదన్నాదమనాఖ్యేయం తమజం పరమేశ్వరమ్ ॥ ౨౬౪ ॥ సన్తప్తకనకాభం చ ధ్యాయేద్దేవం నృకేసరిమ్ । జ్వలదగ్నిస్ఫులిఙ్గాభిస్స్వదేహోత్థాభిరావృతమ్ ॥ ౨౬౫ ॥ రథాఙ్గశఙ్ఖధాతారం బ్రహ్మమూర్తసుభీషణమ్ । సత్సర్వాకరజశ్రేణీదీప్తేనోభయపాణినా ॥ ౨౬౬ ॥ సమ్యచ్ఛన్తం ధియా సమ్యగ్భవినాం పాభయం పరమ్ । అమృతాధ్మాతమేఘాభమమృతాహరణం విభుమ్ ॥ పీతామ్బరధరం ధ్యాయేదేకవక్త్రం చతుర్భుజమ్ । శ్రోణీతటార్పితకరం శఙ్ఖచక్రవిభూషితమ్ ॥ ౨౬౮ ॥ మధ్యతో దక్షిణేనైవ వహన్తం గిరిరూపధృక్ । శుద్ధజ్ఞానానువిద్ధం చ కర్మసమ్భవభీతిహమ్ ॥ దిశన్తం స్వధియా సమ్యగ్భక్తానాం భక్తవత్సలమ్ । మాయామథితదుగ్ధాబ్ధిం క్షోభయిత్వా ప్రకాశితమ్ ॥ ౨౭౦ ॥ అమృతం క్షుత్తృషాదీనాం ప్రశమత్వమనామయమ్ । పనం చానశ్వరం భావ్యం మాయాభావ్యైనవమధ్యగమ్ ॥ ౨౭౧ ॥ ఆత్మామృతమనాపన్నమహరధ్వంసకర్మణా । ధ్యాయేత్కమలగర్భాభం దేవదేవం శ్రియఃపతిమ్ ॥ కమలాలయహేతీశవిభూషితకరద్వయమ్ । ద్వయం దేవీపరిణయే లీలయైవ సమగ్ర్యతః ॥ ౨౭౩ ॥ ప్రకాశయన్ననాదిత్వమాత్మనాప్రకృతేస్సహ । మత్తః తైరనువిద్ధేయం ప్రకృతిః ప్రకృతేరహమ్ ॥ ౨౭౪ ॥ యతోహమాశ్రయశ్చాస్య మూర్తైర్మధ్యే తదాత్మికా । యామాలమ్బ్యసుఖేనైవ దుస్తరం హి గుణోదధిమ్ ॥ ౨౭౫ ॥ నిస్తరన్త్యచిరేణైవ వ్యక్తధ్యానపరాయణాః । మదవిహ్వలనేత్రం చ దేవముద్భిన్నయౌవనమ్ ॥ ౨౭౬ ॥ ఫుల్లరక్తామ్బుజాభాసముత్సృజన్తం నిజాం స్మృతిమ్ । త్రైలోక్యవిస్మయకరం కాన్తాకృతిధరం స్మరేత్ ॥ ౨౭౭ ॥ ఆనన్దామృతసంపూర్ణవదనేన్దుకాన్తినా । కలశాకృతిరూపేణ

కరస్థేనవిరాజితమ్ ॥౭౮॥ లీలాకటాక్షవాగ్భ్యాస్తేసూన్యదయాన్తం
సురద్విషమ్ । ద్విరేఫపటలాకాన్తసహకారలతాకరమ్ ॥ ౭౯ ॥
కలామూర్త్యభిధానాత్మా రాహుసంజ్ఞోఽతిభీషణః । మూర్తామూ
ర్తేనరూపేణ సర్గ్రసత్యనిశంకిల ॥ ౮౦ ॥ అగ్నీషోమమయీం
మహార్తిం కర్మిణాముపకారిణీమ్ । యోఽన్తగప్రాణాదిరూపేణ చ
స్త్రాదితాత్యత్మనాబహిః ॥ ౮౧ ॥ స్థితస్తద్విజయేధ్యత్తుస్సత్యధ్యాన
రతాత్మనామ్ । నిష్పన్నబోధభావేన తస్తువ్యక్తంప్మరేద్భహిః ॥౮౨॥
నీలనీరదవర్ణాభం పద్మపత్రనిభేక్షణమ్ । సుధ్యాహ్నభాస్వరాకా
రం ద్వాదశారకరోద్యతమ్ ॥ ౮౩ ॥ శ్రోణీతటనివిష్టేన వామ
హస్తేనలీలయా । ధ్రియమాణం గదాంగుర్వీం నిషణ్ణాం ధరణీతలే ॥
అవిద్యాఖ్యాచ యానేమిఃకాలచక్రస్యమూర్ధగా । మామాయీయం
సమాశ్రిత్య విగ్రహంవిధునోతిచ ॥ ౮౪ ॥ జపయజ్ఞక్రియాదీనాం
తామసేనబలేనచ । ధ్యాయేత్తత్ప్రసరఘ్నంచ దేవం రాజోపల
ద్యుతిమ్ ॥ ౮౬ ॥ విజ్ఞానరశ్మిభిర్దీప్తం సన్నత్వాగరుడాసనమ్ । నా
నాస్త్రరూపభూతాత్మా సద్విద్యాభుజభూషితమ్ ॥ ౮౭ ॥ చక్రం
ఖడ్గం గదాంభాణముఖుశం కున్తమేవచ । పట్టసదక్షిణహస్తేషు
శక్తిం చాపంచకార్ముకమ్ ॥ ౮౮ ॥ ముసలంముద్గరంభీమం ఖేటకం
వామబాహుషు । దేవఆస్త్రదళాభశ్చ సంస్థాగ్యస్తపారిజాతజిత్ ॥
అక్లిష్టకర్తాదేవేశస్త్వనేకాద్భుతవిక్రమః । ప్రబద్ధప్రతిపన్నానాం భ
క్తానామపిదేహినామ్ ॥ ౯౦ ॥ యోఽబోధభూమహా సంరూఢో
హ్యనిత్యశ్చానురఞ్జకః । న్యగ్రోధవిటపాకారో హ్యవిద్యాబద్ధల
తునః ॥ ౯౧ ॥ కర్మవృత్తుస్సవితతో మోహమాయా ఫలావృ
తః । తముత్పాటనసిద్ధ్యర్థమనుగ్రాహ్యం జనంసదా ॥ ౯౨ ॥
ఆకాశ్యాస్తేంశమాత్రేణ కృపయాసజగత్ప్రభుః । నవివేశాత్మనా
భూత్వా జ్ఞానబాహువితానధృక్ ॥ ౯౩ ॥ ఐశ్వర్యధర్మవైరాగ్య

శమనస్య స్థితిశక్తిధృక్ । ఆదాయసంయమాస్త్రం నియమాస్త్రగ
ణంతథా ॥ ౨౯౪ ॥ ఇన్ద్రియారిగణం జిత్వా కర్మిణాం దోషదోషి
యః । యదన్యసురజిద్రూపం తద్ద్వాదశ భుజం స్మరేత్ ॥ ౨౯౫ ॥
దన్యమాలాద్యమ్బరధరం దివ్యాభరణభూషితమ్ । చతుర్వక్త్రం
సునయనం వా మోహనస్త్రీకార్పితప్రియమ్ ॥ ౨౯౬ ॥ ఖడ్గంచక్రగదా
బాణం ముసలంచ తరూత్తమమ్ । షట్సు దక్షిణహస్తేషు శఙ్ఖముఖ్యం
శకార్ముకమ్ ॥ ౨౯౭ ॥ ఛత్రంచ ఫణభృత్పాశం విభోర్వామభుజే
ష్వమీ । పఞ్చైనాలిఙ్గితా దేవీ సారపిన్డైనబాహునా ॥ ౨౯౮ ॥ తదంస
లగ్నకరయా దేవ్యా తచ్చిన్తయానిశమ్ । సంవీజ్యమానంవినయా
చ్చామరేణ సితేనతమ్ ॥ ౨౯౯ ॥ లోకనాథం విశాలాక్షం సర్వ
దేవనమస్కృతమ్ । నగసింహాసనారూఢం ధ్యానోన్మీలితలోచన
మ్ ॥ ౩౦౦ ॥ పద్మాసనేహ్యుపవిష్టం పద్మగర్భోపమద్యుతిమ్ । కరు
ణావిష్టబుద్ధించ శఙ్ఖపద్మకరాఞ్చితమ్ ॥ ౩౦౧ ॥ జ్ఞానవైరాగ్యసద్ధ
ర్మమార్గత్రయనిదర్శకమ్ । సంస్మరేదథదత్తాఖ్యం జ్ఞానమూర్తిమతే
పసమ్ ॥ ౩౦౨ ॥ మనుష్యమునిదేవానాం సమాధినిరతాత్మనామ్ ।
ఉపలబ్ధరసానాంచ బ్రహ్మమార్గానుసారిణామ్ ॥ ౩౦౩ ॥ స్వప్ర
భాబికరేణైవ భాసయన్తంచ సత్పథమ్ । మనసా సహ వాచా నా
మాగతిప్రతిషేధకృత్ ॥ ౩౦౪ ॥ శ్రుతీనామాగమానాంచ వ్యాపా
రాణాంతథైవచ । వర్ణానామాశ్రమాణాంచాప్యాచారాణాం తథై
వచ ॥ ౩౦౫ ॥ వర్ణానామాశ్రమాణాంచ పరిరక్షకపవహిం । మాన
సైకార్ణవాన్తస్థే నివృత్తేబుద్ధిపాదపే ॥ ౩౦౬ ॥ అభిధానల
తాధ్వగ్స్వపుష్పపరిస్థమనుస్మరేత్ । ప్రావృడ్గిరిమివశ్యామం తేజసాజ్వ
లనోపమమ్ ॥ ౩౦౭ ॥ ధ్వంసకృద్విఘ్నజాలస్య నిద్రాలస్యభయ
స్యయః । ఉత్కృష్టద్విజరూపేణ వికసత్పద్మరూపిణా ॥ ౩౦౮ ॥
సప్తవర్చాభుజోర్ధ్వేయః దణ్డదర్భకుశసూత్రధృక్ । దన్తజోత్తాన

జితాజ్ఞానం న్యగ్రోధశయనం విభుమ్ ॥ ౩౦౯ ॥ నిషణ్ణమీవదుత్తా
నం ద్విభుజం శిశురూపిణమ్ । ఏవమేవనిరస్తారి స్త్రం శాన్తనిద్రార
సస్థితమ్ ॥ ౩౧౦ ॥ అనుజ్ఝితస్వభావంచ యోగమాయాబలేనచ ।
త్యజన్తమాహరన్తంచ శ్వాసోచ్ఛ్వసద్వయేనతు ॥ ౩౧౧ ॥ ఆబ్ర
హ్మాభువనంసర్వం కర్మపాధానికంహియత్ । అపారుషేణ రూపే
ణ సంవృతావయవాత్మనా ॥ ౩౧౨ ॥ స్వమాయాజలమధ్యస్థమధ్య
తు మథసంస్మరేత్ । జ్ఞానాది గుణబృన్దైన సత్సుభూతేనభూషితమ్ ॥
స్వోత్థసన్నిస్సృతంబ్రహ్మ పకశృఙ్గవిరాజితమ్ । కల్పావసానసమయే
వహన్తంచైవ చిన్తయేత్ ॥ ౩౧౪ ॥ నారూపాం వితతాం క్రోణీం
ప్రజాపతిగణాన్వితామ్ । ముక్తాఫలనిభేనైవ వపుషా నిర్మలేనచ ॥
అనిమీలితనేత్రస్సన్మీనాత్మా భగవానథ । యోనిత్యం భవభీతానాం
బుధానాం కృపయాస్వయమ్ ॥ ౩౧౬ ॥ హృత్ స్థోనియమదక్షైన
మార్తాణ్డాయుతసన్నిభః । జిత్వాజ్ఞానబలంభీమమిన్ద్రియారిగణా
న్వితమ్ ॥ ౩౧౭ ॥ సంయచ్ఛత్యదిరాద్ధ్యహ్నానన్దనం సత్సుఖాయ
చ । ధ్యాయేత్తమేవహృత్పాద్మం శ్యామంపద్మదళేక్షణమ్ ॥ ౩౧౮ ॥
అన్తర్నిపిష్టభువనం జటావల్కలభూషితమ్ । ఛత్రం తద్వామహస్తే
స్య దణ్డమన్యత్రవైణవమ్ ॥ ౩౧౯ ॥ ఆక్రమ్యజాగ్రదాదిత్య సూ
ర్యేన్దుహుతభుక్ప్రభాః । తిష్ఠత్యనన్తో భగవాంస్తురీయశ్చిదివ
భూతిధృక్ ॥ ౩౨౦ ॥ సంప్రేరయన్ననిచ్ఛతస్స్వపదాదమృతప్ర
భామ్ । ఆహ్లాదజననీంశక్తిం కర్మిణాం భావితాత్మనామ్ ॥ ౩౨౧ ॥
త్రైలోక్యపూరకం ధ్యాయేత్తమేవ హరితద్యుతిమ్ । నానాముద్రా
స్త్రయుక్తైన భుజబృన్దైనభూషితమ్ ॥ ౩౨౨ ॥ ఖగేన్ద్రవాజిదణ్డే
న వహన్తమరిసూదనమ్ । దుష్టసిద్ధంసద్ద్వేజయన్తీం దేవానాంచ
జయార్థినామ్ ॥ ౩౨౩ ॥ ఖడ్గచక్రగదాదణ్డబాణాఙ్కుశసముద్గరాః ।
శక్తిసపరశుశ్శైలేన్ద్రో దశదక్షభుజేష్వమీ ॥ ౩౨౪ ॥ శఙ్ఖతోమర

శార్ఙ్గం చ పాశశూలమహీరుహాః । కులిశం క్షురికాచైవ లాఙ్గలం
ముసలం మహత్ ॥ ౩౨౫ ॥ వామహస్తేష్వమీ ధ్యేయా అన్యే ము
ద్రాద్విశాదశ । భయవిస్మయహృద్వాణీకర్ణగ్రహణలక్షణమ్ ॥ ౩౨౬ ॥
ధ్యేయా ముద్రావిభోః పఞ్చ సవ్యేతు కరపఞ్చకే । వరాఖ్యాం భూ
తిసంజ్ఞాం చ యుక్తాఖ్యాం సభయాం తు వై ॥ ౩౨౭ ॥ గోపనీం ద
క్షహస్తేషు తత్సక్థ్యేషు చ సంస్మరేత్ । జగత్త్రాణం సహోత్రైస్తు
యేనోత్తమమిత్యాత్మనా ॥ ౩౨౮ ॥ గుణషట్కస్వరూపేణ పూర్వోక్త
క్తాకృతిభిర్వా । స్మర్తవ్యస్స చతుర్ధా వై లాఞ్ఛనాస్త్రవివర్జితః ॥
సర్వదా పరిరక్షంస్తు జపపూర్వం చతుష్టయమ్ । యోగక్రియాతపో
స్త్రం చ సద్విభూత్యపవర్గదమ్ ॥ ౩౩౦ ॥ నరాద్యైఃకృష్ణనిష్ఠశ్చ
పృథగేకత్ర చేచ్ఛయా । నరం తత్ర ప్రవాళాభమర్ధోన్మీలితలోచనమ్ ॥
అన్తర్నిహితభావం చ శబ్దబ్రహ్మైకమానసమ్ । యదోమలక్షణం మ
న్త్రం లపమానమలక్షితమ్ ॥ ౩౩౨ ॥ స్ఫాటికేనాక్షసూత్రేణ
కరస్థేన చ శోభనమ్ । గణయన్నక్షసూత్రీయా నావర్తా వామపా
ణినా ॥ ౩౩౩ ॥ అథవా నారాయణం దేవం ధ్యాయేత్కుముదపాణ్డర
మ్ । బద్ధబ్రహ్మాఞ్జలిం శాన్తం హృత్పద్మార్పితమానసమ్ ॥ ౩౩౪ ॥
యజ్ఞానం చ స్వమూర్తానం పరిస్ఖిన్నవ్యయేపదే । కమణ్డలుకరం ధ్యా
యేత్తాపశ్చాభమతో హరిమ్ ॥ ౩౩౫ ॥ విష్టరాపిష్టపాణిం చ క్రి
యాకాణ్డప్రదర్శకమ్ । పఠన్తమనిశం శాస్త్రం పఞ్చరాత్రపురస్స
రమ్ ॥ ౩౩౬ ॥ కృష్ణమిన్దీవరశ్యామమూర్ధ్వబాహుం జటాధరమ్ ।
పాదేనైకేన తిష్ఠన్తమనాహారం తం చ మారుతమ్ ॥ ౩౩౭ ॥ ఏకత్రిషష్టి
షడాత్రాద్యతికృచ్ఛ్రపరాయణమ్ । పక్షమాసోపవాసాంశ్చ దిశే
న్తమనుచిన్తయేత్ ॥ ౩౩౮ ॥ కృష్ణాజినోత్తరీయాశ్చ సర్వే కాషా
యధారిణః । బ్రహ్మలిఙ్గధరాస్సర్వే సర్వే బ్రహ్మపరాయణాః ॥ ౩౩౯ ॥
ముఖ్యకర్తపరికాన్తాసాధూనాం ప్రేరణాయ చ । కాలానుకూల

మాశ్రిత్య సత్త్వే సర్వపరాయణాః ॥ ౩౪౦ ॥ అసఙ్గశక్త్యా భగ
వాన్ సకుఠారాభిధానయా । ఛినత్తి బద్ధమూలాన్యగకర్మవృక్షాం
స్తుకర్మిణామ్ ॥ ౩౪౧ ॥ తమేవ ద్విభుజం ధ్యాయేమదయాదిత్యవ
ర్చసమ్ । కృష్ణైణచర్మవసనం సత్కుఠారకరాఞ్చితమ్ ॥ ౩౪౨ ॥
దశేన్ద్రియాననం ఘోరం యో మనోరజనీచరమ్ । వివేకశరజాలేన
శమం నయతి యోగినామ్ ॥ ౩౪౩ ॥ ధ్యేయస్స ఏవ విశ్వాత్మా సతో
యజలదప్రభః । రక్తరాజీవనయనో ధనుశ్శరకరాఞ్చితః ॥ ౩౪౪ ॥
వాగ్వేదం మణ్డలం యో వై స్వరూపమత్యలక్షణమ్ । స్వయం సోప్ర
స్థం విభజతి త్రిధా పశ్యన్తి పూర్వకమ్ ॥ ౩౪౫ ॥ బోధమారుతహృ
త్పూర్వస్థానేష్వభ్యుదితం క్రమాత్ । స్మర్తవ్యస్సోపి భగవాన్నతసీ
కుసుమద్యుతిః ॥ ౩౪౬ ॥ వహన్నైవ వామహస్తేన సగ్వశాస్త్రార్థ
పుస్తకమ్ । దక్షిణేన తు శాస్త్రార్థమాదిశంశ్చ యథాస్థితమ్ ॥ ౩౪౭ ॥
యుగానుసారిభేదానామాఖేదజనవాయ చ । విభజంస్తు చతుర్ధా వై
వేదమేకం త్రికాలవిత్ ॥ ౩౪౮ ॥ దానధర్మరతానాం చ యాగయ
జ్ఞానుయాజినామ్ । తపస్స్వాధ్యాయసక్తానాం ముక్తానాం పున
ర్భవాత్ ॥ ౩౪౯ ॥ సంరక్షణాయ యో గత్వా విజ్ఞానవ్యక్తయే పి చ ।
సముదేతి జగన్నాథస్తేషాం హృత్కమలాసనేః ॥ ౩౫౦ ॥ మనోవా
జినమాక్రమ్య త్వాదాయాత్మగుణాయుధాన్ । నానముత్పాటయ
త్యాశు జన్మాన్తరశతోత్థితమ్ ॥ ౩౫౧ ॥ వైషయం వాసనాజాలం
శుద్ధవిజ్ఞానసిద్ధయే । ధ్యాయేద్వా గౌరగం తం వై తనుత్రీవృతవిగ్ర
హమ్ ॥ ౩౫౨ ॥ సితోష్ణీషలలాటం చ నాతిదీర్ఘజటాధరమ్ । ద్రవ
త్కనకవర్ణాభమిషుధిద్వయమధ్యగమ్ ॥ ౩౫౩ ॥ శరచాపకరవ్యగ్ర
హస్తమస్తకుఠారిణమ్ । యజ్ఞాధ్యయనదానాది పరిరక్షన్తమేవ హి ॥
శాన్తయన్తమవర్ణానామధర్మనిరతాత్మనామ్ । సర్వతత్త్వాశ్రయం
తత్త్వం సర్వశక్తిమయం విభుమ్ ॥ ౩౫౫ ॥ సర్వేన్ద్రియగుణాభాసం

సర్వేన్ద్రియవివర్జితమ్ । నిశ్శేషభువనానాంచ ధ్యాతవ్యం తదధిష్ఠి
తమ్ ॥ ౩౫౬ ॥ అనన్తశయనారూఢం కల్పాన్తహుతభుక్ప్రభమ్ ।
జ్వలజ్జ్వాలావలీయుక్తం జ్వలనాంశువివేష్టితమ్ ॥ ౩౫౭ ॥ చక్రా
ద్యాయుధ§బృన్దేన మూర్తేనపరివారితమ్ । స్థితాఙ్ఘ్రిదేశతో లక్ష్మీశ్చి
తాదక్షిణతో విభోః ॥ ౩౫౮ ॥ మూర్ధదేశగతానిద్రా పుష్టిస్తద్వా
మతస్స్థితా । ప్రధానదేవతాధ్యానమిదముక్తం సమాసతః ॥ ౩౫౯ ॥
యత్ జ్ఞాత్వా వినివర్తన్తే జన్మమృత్యుజరారుజః । నాస్త్రైర్వస్త్రై
ర్ధ్వజైర్యేషాం వ్యక్తిర్వ్యక్తా జగత్త్రయే ॥ ౩౬౦ ॥ తేపిలాఞ్ఛనబృ
న్దంతు ధారయన్త్యఙ్ఘ్రిగోచరే । లలాటే చాఙ్గపట్టేషు పృష్ఠే పా
ణితలద్వయే ॥ ౩౬౧ ॥ తనూరుహృద్వయే మూర్ధ్ని కర్మిణాం ప్రతిప
న్నయే । అపిసంసారిణో జన్తోస్స్వభావాద్వైష్ణవస్య చ ॥ ౩౬౨ ॥
నజహాత్యచ్యుతం లిఙ్గం కింపునర్విభవాకృతేః । సర్వేషాం కామ
చారిత్వం యదుక్తం వై మయా పురా ॥ ౩౬౩ ॥ తదఙ్ఘ్రిభుజవర్ణా
స్య బృహన్మధ్యానులక్షణః । ఏకాద్యనేకసఙ్ఖ్యంచ దృశ్యంసర్వత్ర
సర్వదా ॥ ౩౬౪ ॥ సత్వాన్యరూపతాకారాద్యకరణం కామరూప
తా । యస్మాదస్మిన్ పృథగ్భూతో వ్యాపారో విశ్వనాన్తరే ॥ ౩౬౫ ॥
దేవానాం స్థితిసంహార సృష్టికాలేష్వకంస్వకమ్ । సత్యేవంనియమే
సిద్ధే తథాపి భగవద్వశాత్ ॥ ౩౬౬ ॥ చాతురాత్మ్యసమూహోత్థ
యత్పద్మదళభూస్థితమ్ । తథావిభవదేవానాం మధ్యాత్పద్మదళేక్ష
ణమ్ ॥ ౩౬౭ ॥ ఏకస్త్వనుగ్రహార్థంతు శక్త్యాత్మా భావితాత్మనామ్ ।
బిభర్తి బహుభేదోత్థం రూపంసద్వ్యూహసంస్థితమ్ ॥ ౩౬౮ ॥ యదనుస్మ
రణాధ్యానాదర్చనాదచిరాత్పుమాన్ । ప్రాప్నోతి మనసోభీష్టం త
స్మై నిగదతశ్శృణు ॥ ౩౬౯ ॥ సత్యస్సుపర్ణో గరుడస్తార్క్ష్యస్తు విహగే
శ్వరః । పఞ్చాత్మకస్యప్రాణస్య వికారా¶ స్త్వేకపఞ్చధా ॥ ౩౭౦ ॥

---

§ బన్ధేన ¶ స్త్వేవపఞ్చధా

ఆజాఙ్ఘ్రిగోచరాత్సర్వో యస్య దేహస్తు పౌరుషః । ద్విభుజస్తుహి
నాభశ్చ సనత్యఃప్రాణదైవతః ॥ ౩౭౧ ॥ సుపర్ణఃపక్ష్మరాగాభో
నిర్మలస్వర్ణలోచనః । గరుడఃకాక్ష్యనాభస్తు కుటిలభ్రూర్యుగేక్షణః ॥
కేకరాక్షస్తతార్క్ష్యో వై ప్రావృడ్జలదసన్నిభః । ద్రవత్కనకనేత్ర
స్తు శబలాభస్తుపఞ్చమః ॥ ౩౭౩ ॥ చతుర్భుజాస్సుపర్ణాద్యాస్సౌ
మ్యరూపాస్త్వనాకులాః । పతత్రిచరణాస్సర్వే పక్షమణ్డలమణ్డి
తాః ॥ ౩౭౪ ॥ లమ్బోదరాస్సుపీనాఙ్గాఃకుణ్డలాద్యైస్సుభూషితాః ।
కుటిలభ్రూః సువృత్తాక్షా వక్రతుణ్డాస్మితాననాః ॥ ౩౭౫ ॥ అపాం
నాదిసమీరాణామాధిపత్యేన సంస్థితాః । మహాబలా మహాకాయా
రక్తతుణ్డోత్రపఞ్చమః ॥ ౩౭౬ ॥ ఆధేయచరణాధస్థసవ్యఆద్యస్య
వైకరః । దక్షిణశ్చాక్షసూత్రేణ సుసితేన చ భాసితః ॥ ౩౭౭ ॥ ఏవ
మేవ సువర్ణస్య పరిజ్ఞేయం § భుజద్వయమ్ । నాభ్యుద్దేశే పరో వాసు
ఉత్తానస్తు సవిస్మయః ॥ ౩౭౮ ॥ పుష్పస్తబకసంపూర్ణ ఊర్ధ్వవక్త్ర
స్తు దక్షిణః । గరుడస్య ద్వయం విద్ధి హృద్దేశేఽఞ్జలిరూపిణమ్ ॥
శక్త్రైవసంపుటాకారం చతుర్థస్య కరద్వయమ్ । దక్షిణేఽమృతకుం
భస్తు వామే తు విషకుంఫణీ ॥ ౩౮౦ ॥ పఞ్చమస్య ద్వయం శేషం
త్రయాణాం చ ద్వయోస్సమమ్ । ఆధేయచరణా కార్యస్తో యద్వై దక్షి
ణకరః ॥ ౩౮౧ ॥ సఞ్చారో విహితో వామే త్వక్షసూత్రస్య వైత
దా । ఆధేయచరణాధస్థం యస్య పాణితలద్వయమ్ ॥ ౩౮౨ ॥ నిర
స్తసూత్రం తం విద్ధి వాహనం భగవన్మయమ్ । అనుగ్రహపరస్త్వస్తే
పక్షిపక్షాబ్జవిష్టరే ॥ ౩౮౩ ॥ స్వతేజో నిజసామర్థ్యమనుసారకవరా
న్వితే । పద్మాసనాదినా చైవ కేవలం వా శ్రియాన్వితః ॥ ౩౮౪ ॥ సు
వ్యక్తావయవస్థిత్యా విద్ధీశం గరుడాసనమ్ । మేఢ్రభూషాస్సదరస్యై
వ గోపితాద్వేగగామినా ॥ ౩౮౫ ॥ వీర్యపాతాత్స్వశిరసా గచ్ఛ

§ చతుష్టయమ్

తత్పార్శ్వజేనతు । లోకాన్తరాణాం కార్యార్థం వాత్సల్యాద్ధ్యాయి
నామపి ॥ ౩౮౬ ॥ ప్రత్యక్షదర్శనార్థంతు స్మృతో గరుడవాహనః ।
తస్మాద్వ్యక్తగతో విష్ణురేవం రూపధరస్యతు ॥ ౩౮౭ ॥ సమాహృతస్య
సిద్ధ్యర్థమాసీనం సంస్మరేత్ స్థితమ్ । ఉపసంహృతవామాఙ్ఘ్రిస్సకక్ష
స్థో వా ఖగస్థితః ॥ ౩౮౮ ॥ వామమిచ్ఛాఫలానాంయద్ధ్వంసయస్త్వ
న్యధిష్ఠితమ్ । ఆజానోర్దక్షిణస్యైవమవిక్షిప్తే స్మృతోఽచ్యుతః ॥
ఆమోక్షాత్సర్వసిద్ధీనాం దక్షిణో ధ్యాయినాం భవేత్ । సర్వమేవ
ఋజుస్థితాత్సంస్థితశ్చాధినాం స్మృతమ్ ॥ ౩౯౦ ॥ స్వస్తికాద్యై
ర్వ్యవర్తైవ కిం తు తే వాహనం వినా । విహితాపీఠకల్హార సింహాసన
గతస్య చ ॥ ౩౯౧ ॥ విహగాధిపతిశ్చాత్ర యోగైశ్వర్యాద్విభర్తి
చ । సవక్త్రం భుజబృన్దంతు నాగేన్ద్రాస్త్రవరాన్వితమ్ ॥ ౩౯౨ ॥
విభో గాఙ్గావశ్యేనైన ముష్ట్యర్థం వాస్వాయం విభోః । జగజ్జయోదయా
ర్థంతు శాస్త్రయోశగణైషిణామ్ ॥ ౩౯౩ ॥ విభిన్నేనచ రూపేణ నా
నాలోకాన్తరేషు చ । అనిరుద్ధగతిర్వీరో విచరత్యేకపంక్తిహి ॥ ౩౯౪ ॥
నానారూపధరస్యాయమూర్తిపం శక్తీశస్య చ సాంప్రతమ్ । అనేక భేదభి
న్నంతు నిబోధగదతో మమ ॥ ౩౯౫ ॥ సమ్యగ్దన్తం సదా శాన్తిం
భవినాం దక్షిణేనతు । ప్రోద్వహన్తంచ వామేన శఙ్ఖం పూర్వోక్త
లక్షణమ్ ॥ ౩౯౬ ॥ ద్విభుజస్యత్విదం రూపం శక్తీశస్యతు కేవలమ్ ।
రూపేణానేనచ పునర్భ్యాసముపయాతి చ ॥ ౩౯౭ ॥ సహకాన్తాగ
ణైనైవ శ్వేతకాద్యేన పృథక్పృథక్ । ప్రాగ్వల్లక్ష్మ్యా సమేతం యత్త
దేకం రూపమైశ్వరమ్ ॥ ౩౯౮ ॥ శ్రీపుష్ట్యోరథమధ్యస్థం ద్వితీయం
పరికీర్తితమ్ । శ్రియాదినా యానిష్ఠేన చతుష్కేణావృతం పరమ్ ॥
క్షుధాద్యధికేనషట్కేణ చతుర్థం విద్ధి సాంప్రతమ్ । పుష్ట్యన్తేన శ్రియా
ద్యేన త్వష్టకేనతు పఞ్చమమ్ ॥ ౪౦౦ ॥ లక్ష్మ్యాద్యేన ద్విషట్కేన
షష్ఠం విద్ధి సమన్వితమ్ । శ్రియాదివిమలాకీర్తిజయాలక్ష్మీగ్లా

యథా ॥ ౪౦౧ ॥ చతుర్థీ భగవన్మాయా విశ్వస్యాస్య నిబన్ధనీ ।
శుద్ధిర్నిరఞ్జనా నిత్యా జ్ఞానశక్త్యపరాజితే ॥ ౪౦౨ ॥ ప్రకృతిస్సున్దరీ
షట్కమిత్యుక్తం సర్వసిద్ధిదమ్ । లక్ష్మీశబ్దాభిధస్సర్వకామదా ప్రీతివర్ధి
నీ ॥ ౪౦౩ ॥ యశస్కరీ శాన్తిదా చ తుష్టిదా పుష్టిదాష్టకమ్ । ద్వి
షట్కాన్తైభవే యోగే దేవీనాం కీర్తితం హి యత్ ॥ ౪౦౪ ॥ లక్ష్మ్యా
ద్యన్తం చ బోద్ధవ్యం భేదేస్మిన్ పారమేశ్వరే । పునశ్చతుర్భుజస్యై
వం విజ్ఞేయం భేదసప్తకమ్ ॥ ౪౦౫ ॥ కిం తు వై శఙ్ఖచక్రే ద్వే వా
మహస్తద్వయేన తు । జగత్యస్మిన్ హి యచ్ఛన్నం శాన్తిమాద్యేన
శాశ్వతీమ్ ॥ ౪౦౬ ॥ ప్రాద్వహస్తం ద్వితీయేన త్వపసవ్యేన వైగ
దామ్ । భూయస్కరిచతుష్కేణ పూర్వోక్తేన క్రమేణ తు ॥ ౪౦౭ ॥
చతుర్ణామబ్జపూర్వాణామన్యోన్యస్యైవ ధారణాత్ । యత్రైవాగ
శధారూపం నిశ్చక్రికం చ కేవలమ్ ॥ ౪౦౮ ॥ పునర్ద్వాదశకం తచ్చ
సహశక్తిద్వయేన తు । స్థితమేకైకశ్చైవ షోఢా కమలలోచన ॥
ఏవం చతుర్భుజేనైవ వపుషా బహుధా స్థితమ్ । సప్తధా షడ్భుజా
ద్యైన భుజాధిక్యేన వా పునః ॥ ౪౧౦ ॥ స్థితస్త్వనేకధా దేవో య
థాతదవధారయ । షడ్బాహురష్టబాహుశ్చ దశద్వాదశబాహు
ధృక్ ॥ ౪౧౧ ॥ ద్విసప్తషోడశకరస్తథాష్టాదశభూషితః । కేవలా
దిశ్చ సర్వేషాం పార్శ్వద్భేదస్తు సప్తధా ॥ ౪౧౨ ॥ తన్మే శృణు
యథావస్థమస్త్రవిన్యాసచిహ్నితమ్ । షడ్భుజో దక్షిణైర్హస్తైర్ని
స్త్రింశం కమలం గదామ్ ॥ ౪౧౩ ॥ సశరం కార్ముకం శఙ్ఖం వామై
రస్త్రోత్తమం త్రిభిః । గదా ముసలచక్రాసీనష్టబాహుస్తు దక్షిణైః ॥
శఙ్ఖాఙ్కుశపాశశ్చ వామైస్తు సశరం ధనుః । ఖడ్గబాణగదాపద్మ
శక్తియుక్తాస్తు దక్షిణాః ॥ ౪౧౫ ॥ దశబాహోర్ధనుశ్శఙ్ఖ చక్ర ఖేటా
శ్చ పాశయాః । షణ్ణాం దక్షిణహస్తానాం ద్విషట్కభుజభూషిత॥
సద్ధస్తైః కమలం ఖడ్గ చక్ర బాణ గదాఙ్కుశాన్ । శఙ్ఖ పాశాభయం

శక్తిం సవ్యానాం ముసలం ధనుః ॥ ౪౧౭ ॥ చతుర్దశభుజో ధత్తే
వామేతు భుజసప్తకే । శఙ్ఖం గదాఙ్కుశం పాశం ముసలం ముద్గరం
హలమ్ ॥ ౪౧౮ ॥ దణ్డాబ్జకులిశం చక్రం ఖడ్గశక్తిపరశ్వధాన్ । బి
భ్రాణోష్టాదశభుజో ముఖ్యహస్తస్సముద్గరాన్ ॥ ౪౧౯ ॥ అభయం
కమలం ఖడ్గం శక్తిదణ్డశరాఙ్కుశాన్ । శఙ్ఖచక్రగదావజ్రపాశలాఙ్గ
లకార్ముకాన్ ॥ ౪౨౦ ॥ వరం కరాష్టకే నైవ యత్తేసవ్యేన విశ్వజిత్ ।
పద్మఖడ్గగదావజ్ర చక్రబాణవరాఙ్కుశాన్ ॥ ౪౨౧ ॥ దణ్డదక్షిణ
హస్తైస్తు ధత్తేఽష్టాదశబాహుభృత్ । శఙ్ఖాభయం హలం శక్తిం ము
ద్గరం ముసలం ధనుః ॥ ౪౨౨ ॥ కుఠారమతులం పాశం విభుర్వామభు
జైరముం । బిభర్తి దుష్టశాన్త్యర్థం సాధూనాం పాలనాయచ ॥
భూయోపి శేషరూపాణి పతాన్యేవ విశేషతః । సద్యక్త్రిద్వయమా
త్రేణ నయత్యమితవిక్రమః ॥ ౪౨౪ ॥ సంహతేజోసహిష్ణూనాం
పిత్రాయోనరతాత్మనామ్ । అజ్ఞానాదికసంహార భీతానాం వై హితా
యచ ॥ ౪౨౫ ॥ ఆస్యతే వైగ్యహెభాగే తేజసా నిత్యరక్షిణే । వా
మదక్షిణవక్త్రాభ్యాం కుర్యాద్దేవ్యత్యయం ప్రభుః ॥ ౪౨౬ ॥ వ్య
త్యయేపిచ శాన్త్యర్థం తేజసః పద్మలోచనః । హేతునా తేన భగవాన్
బహిరన్తర్గతేన వై ॥ ౪౨౭ ॥ అగ్నిషోమౌ సమీకృత్య త్వాస్తే సాధా
రణాత్మనా । వ్యక్తిం వాగీశవక్త్రం తు నీత్వైవ శిరసోపరి ॥ ౪౨౮ ॥
పఞ్చవక్త్రేణ వపుషా త్వామూలాద్వ్యత్యనేకధా । శబ్దబ్రహ్మరతా
నాంచ ధ్యాయినామాత్మసిద్ధయే ॥ ౪౨౯ ॥ ఆపాతాళాచ్చ సర్వే
షాం లోకానాం పూరణాయచ । నానావపుర్ధరో భూయస్త్వేకైకే
నైవ యాతిచ ॥ ౪౩౦ ॥ భేదేన రూపమాశ్రిత్య దశయాచ సితాదిక
మ్ । వినా వక్త్రైర్నృసింహాద్యైస్సర్వజ్ఞ మహిమాన్వితమ్ ॥ ౪౩౧ ॥
బిభర్తి రూపాణ్యేతాని అనిరుద్ధస్తు తార్క్ష్యకః । పవమాక్రమ్య గరు
డం ప్రమ్యమ్నో బిభ్రయాత్తనుమ్ ॥ ౪౩౨ ॥ నానాత్వమపిచా

భ్యేతి సఙ్కర్షణస్సుపర్ణగః । త్రేవస్సతోన్యమరుత్ స్థిత్వా విశ్వాత్మా యాత్యనేకధా ॥ ౪౩౩ ॥ సురసిద్ధమనుష్యాదిభూతానాం దుఃఖశాన్తయే । చతుర్ణాంయే నిజావస్థాస్తైతుమూర్త్యన్తరేషుచ ॥౪౩౪॥ చతుర్భుజసాద్యమూర్తేర్విష్ణోర్మూర్త్యన్తరస్యచ । వర్ణలాఞ్ఛన తుల్యత్వే భేదకృత్సృథ్వజద్వయమ్ ॥ ౪౩౫ ॥ అపసవ్యస్థితేనైవ తస్మాలాఖ్యధ్వజేనతు । స్వరూపభేదమాప్నోతి స్వమూర్త్యాసహసర్వదా॥ యస్మాత్కార్యవశేనైవ మహాశక్తీనామపిపాణిగాః । చతుఃపద్మాదయశ్శాస్త్రా మూర్తామూర్తాస్తథోద్యతాః ॥ ౪౩౭ ॥ ఇత్యేవం భగవధ్యానం సర్వమూర్తం మునీశ్వరాః । దివ్యాయుధానాం కేషాంచిద్ధ్యానముక్తం పురైవతు ॥౪౩౮॥ శేషాణామాయుధానాంతు ధ్యానంవక్ష్యేఽధునాద్విజాః । సధ్యాజలదసఙ్కాశం లాఙ్గలంభీమలోచనమ్ ॥ ౪౩౯ ॥ ఘర్మాఙ్గమున్నతాంసంచ వజ్రకాయం బలోత్కటమ్ । స్వశిరశ్శిఖవితంధ్యాయేన్నృత్యమానంచనన్దకమ్ ॥ ౪౪౦ ॥ శరదాకాశసఙ్కాశం దర్శనం దశనావలిమ్ । సూర్యమణ్డల సఙ్కాశం ఖేటకంసౌమ్యమూర్తికమ్ ॥ ౪౪౧ ॥ గ్రసన్తమస్త్రపూగాని స్వవక్త్రేణానిశంబలాత్ । బలముష్టిం స్మరేద్రక్తం రక్తాఙ్గం రక్తలోచనమ్ ॥ ౪౪౨ ॥ క్రోధమూర్తిం స్వదశనైర్దంశన్తమధరంస్వకమ్ । శక్రకార్ముకవర్ణంచ పరశుం భీమవిగ్రహమ్ ॥ ౪౪౩ ॥ ద్రవత్కనకనేత్రంచ జ్వలజ్జ్వాలాజటాధరమ్ । ముద్గరం శతధామాభం పీనాంసం పృథువిగ్రహమ్ ॥ ౪౪౪ ॥ జటాకలాపధృక్సౌమ్యం పుణ్డరీకనిభక్షణమ్ । వజ్రం వజ్రోపలాభంతు స్థితం దీర్ఘనఖాఙ్కితమ్ ॥౪౪౫॥ దంష్ట్రాకరాళవదనం జ్వలత్కనకలోచనమ్ । సౌదామినీప్రభాం శక్తిం శాన్తాగ్నివదనేక్షణామ్ ॥ ౪౪౬ ॥ ఘనఘర్ఘరనిర్ఘోషముద్గిరన్తం ముహుర్ముహుః । అన్యత్సర్వంతు పూర్వోక్తం ధ్యానమేషాం మునీశ్వరాః ॥ ౪౪౭ ॥ అధిష్ఠాతృక్రమస్త్వేషామోపధ్యో లాఙ్గలం

ద్విజాః । నన్దకం సర్వశాస్త్రాణి ఖేటకం వసుధాస్మృతా ॥ ౪౪౮ ॥
జ్ఞేయో హిదణ్డో నియతిర్వైరాగ్యం పరశుస్స్మృతః । ముద్గరస్తు పరి
జ్ఞేయో హ్యహఙ్కారో మునీశ్వరాః ॥ ౪౪౯ ॥ విజ్ఞానమణ్డలం వజ్రం
సమాధిశ్శక్తిరుచ్యతే । భిన్నరూపస్య చ విభోర్య ఉక్తస్సున్దరీగణః ॥
సాధారశ్చాప్యసాధారస్తాసాం ధ్యానం క్రమాచ్ఛృణు । చిన్తాఖ
ణ్డలచాపాభా లక్ష్మీరక్తామ్బుజప్రభా ॥ ౪౫౧ ॥ పుష్టిఃకనకగౌరా
చ కీర్తిఃకుముదపాణ్డురా । జయార్కకాన్తిసదృశా మాయాఞ్జనని
భాస్మృతా ॥ ౪౫౨ ॥ శుద్ధిఃకింశుకసఙ్కాశా కున్దాభా తు నిరఞ్జనా ।
బన్ధుజీవోజ్జ్వలా నిత్యా జ్ఞానశక్తిస్సితారుణా ॥ ౪౫౩ ॥ ఫుల్లేన్దీవరవ
ర్ణా చ పరిజ్ఞేయా పరాజితా । రక్తోత్పలాభా ప్రకృతిస్సితపీతా సరస్వ
తీ ॥ ౪౫౪ ॥ సర్వకామప్రదా సిద్ధిస్త్విన్ద్రనీలసమప్రభా । సిన్దూర
పుఞ్జవర్ణాభా విజ్ఞేయా ప్రీతివర్ధనీ ॥ ౪౫౫ ॥ యశస్కరీ చ ముద్గాభా
శాన్తిదా విద్రుమోజ్జ్వలా । తుష్టిస్తుహినసఙ్కాశా దయా వైదూ
ర్యసన్నిభా ॥ ౪౫౬ ॥ నిద్రాయస్కాన్తసదృశా క్షమా పీతారుణ
ప్రభా । కాన్తిస్స్వర్ణసఙ్కాశా ధృతిర్గోరోచనోజ్జ్వలా ॥ ౪౫౭ ॥
మైత్రీ బన్ధూకపుష్పాభా రతిర్గైరికసన్నిభా । మతిర్మరతకాభా వై
సర్వాఙ్గ*ప్రముదితాగుణాః ॥ ౪౫౮ ॥ దివ్యమాల్యామ్బరధరా నా
నాలఙ్కారభూషితాః । దివ్యస్రగ్వష్టనోపేతా వీక్షమాణాస్స్వకం
పతిమ్ ॥ ౪౫౯ ॥ చతస్రశ్శక్తయో యాస్తు విభోశ్శయనగస్య తు ।
ప్రసక్తాస్తత్ర పూర్వాశావస్థితా విజయన్త్యజమ్ ॥ ౪౬౦ ॥ త్ర
యం యద్దిక్త్రయస్థం తు తత్సంవాహనతత్పరమ్ । యత్రైకా శ్రీ
ర్విభోస్తత్ర సన్నివేశః పురోదితః ॥ ౪౬౧ ॥ యత్రైకా శ్రీర్విభోస్త
త్ర వామే వా దక్షిణేపి వా । శ్రీపుష్ట్యాఖ్యద్వయం యత్ర తత్ర తద్దక్షి
ణోత్తరే ॥ ౪౬౨ ॥ పద్మాసనేనోపవిష్టం పక్షిపక్షద్వయేన తే । నళి

---

* ప్రముదితాననాః

నీ నాళహస్తాద్యా మృతకుమ్భకరాపరా ॥ ౪౮౩ ॥ అగ్నీషోమ
మయో దేహ ఆద్యోయస్సర్వగస్యచ । తస్యశక్తిద్వయంతాదృగమి
శ్రం భిన్నలక్షణమ్ ॥ ౪౮౪ ॥ భోక్తృశక్తిస్మృతాలక్ష్మీ పుష్టిరేవ
కర్తృసంజ్ఞితా । భోగార్థమవతీర్ణస్య తస్య లోకానుకమ్పయా ॥
ఉదితంసహ తేనైవ శక్తిద్వితయమవ్యయమ్ । నానాత్వేనహివైయ
స్య పరిణామక్రమప్రకాశితః ॥ ౪౮౫ ॥ దిక్పత్రచతురస్రస్థం యద్వైవ
దేవీచతుష్టయమ్ । శక్తిఃపరశుపాశాస్త్రమఙ్కుశం తత్కరే క్ర
మాత్ ॥ ౪౮౬ ॥ షట్కం కేసరజాలస్థం తత్రప్రాక్పశ్చిమేద్వయ
మ్ । ద్వయంద్వయం సౌమ్యయామ్యే తాసాం వామకరేషుచ ॥
శఙ్ఖచక్ర గదాసీరమిష్వస్త్రం నన్దకం సితమ్ । పత్రమధ్యనివిష్టంతు
యత్కోణాష్టకముత్తమమ్ ॥ ౪౮౯ ॥ తస్యవామకరాగ్రాంచ విజ్ఞే
యంత్వాదితోష్టకమ్ । శ్రీఫలంచాక్షసూత్రంచ స్రగ్దర్పణం పుష్పమఞ్జ
రీమ్ ॥ ౪౯౦ ॥ విష్టరం కిఙ్కిణీం శస్త్రసఙ్ఖ్యయుగకమలేక్షణ ।
విజ్ఞేయశ్శక్తిదక్షపాణిగ్రాహ్యదశానాంతు సాభయః ॥ ౪౯౧ ॥ అన్త
రాన్తరయోగేన సర్వాశ్చామరలాఞ్ఛితాః । స్వస్తికేనోపవిష్టాశ్చ
వ్యస్తర్ముదితమానసాః ॥ ౪౯౨ ॥ ద్వావ్యదికపాల్యస్యసఙ్ఘస్య ద్వావ
శాన్తస్య లాఙ్గలిః । సితాదకేనవర్ణైవ లాఞ్ఛనవ్యత్యయేనతు ॥
తుల్యలాఞ్ఛనయోగేన తన్నిగాసేచవైసతి । వరాభయాభ్యాన్య
నోన్యస్య పాణిత్వాదథ కేవలాత్ ॥ ౪౯౪ ॥ బహుధా భేదభిన్నంతు
పరిజ్ఞేయంతు పూర్వవత్ । శేషంభవోపకరణ దేవానాం నిచయో
హియః ॥ ౪౯౫ ॥ సుప్రసిద్ధో మహాబుద్ధే కింత్వబ్జాద్యైస్తుపూర్వవ
త్ । ధ్యాతవ్యాలాఞ్ఛనాస్సర్వే పాణిపాదతలాదిషు ॥ ౪౯౬ ॥
భక్తిశ్శ్రద్ధావ్రతపరస్సర్వేషాం యస్సదైవహి । ధ్యాత్వైవమర్చ
నంకుర్యాదోబ్జగైస్సాంస్పర్శపూర్వకైః ॥ ౪౯౭ ॥ సౌవిరాన్మాతృ

§ యశ్శాన్తిదః

నిష్ఠంతు ఫలమాహ్నాత్యభీప్సితమ్ । కిరీటాద్యస్త్రనిష్ఠేన పరివారేణచావృతమ్ ॥ ౪౭ ॥ భక్త్యాహ్యభీప్సితంరూపమర్చనీయము థాపివా । నిర్ముక్తపరివారంవా స్వేనధ్యానేన లక్షితమ్ ॥ ౪౮ ॥ విదధాత్యర్చనానూనం స్వంపదం ఫలసంయుతమ్ । జ్ఞాత్వైవంసాధకఃకుర్యాద్యథాభిమతమర్చనమ్ ॥ ౪౯ ॥ ఆత్మశక్తిసమైర్భోగైరఖిలైశ్శుద్ధవిగ్రహః । హృది వేద్యాం బహిర్మూర్తౌ ప్రాసాదే స్వగృహేతువా ॥ ౫౦ ॥ బహుప్రకారనిర్ముక్తే ధూమదాహాదినోజ్ఝితే । శరణేరమణీయేచ నిస్పృహ్వరేఽతుభావితే ॥ ౫౧ ॥

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
ముద్రాలక్షణభగవద్ధ్యానాదిప్రకారోనామ
చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

నారదః — అతఃపరం ప్రవక్ష్యామి కుణ్డాదీనాంచ లక్షణమ్ । శృణుధ్వమవధానేన చేతసా మునిపుఙ్గవాః ॥ ౧ ॥ (పురామణ్డలసిద్ధ్యర్థం యథా క్షేత్రం విభాజితమ్ । తత్రైవ భాజితాత్ క్షేత్రాచ్చతురశ్రాన్మహామతే ॥ పూర్వోద్దిష్టాని ధిష్ణ్యాని యథాకార్యాణి తచ్ఛృణు ॥) పశ్చిమం బ్రహ్మకమాద్యం మధ్యపార్శ్వద్వయస్థితమ్ । అంశదీర్ఘేణ తత్స్థేన కుర్యాత్సూత్రేణ లాఞ్ఛనమ్ ॥ ౨ ॥ అర్ధచన్ద్రసమాకారం భాగయుగ్మస్య చాన్తరే । దక్షిణోత్తరభాగాభ్యాం తదధస్తత్సమంతథా ॥ ౩ ॥ లాఞ్ఛనద్వితయం కుర్యాత్తిర్యక్కుస్థానసంస్థితమ్ । భాగద్వాదశకస్యైక్యం స్యాత్పఙ్క్తిద్వితయాద్యథా ॥ ౪ ॥ బ్రహ్మకమచతుర్థం యత్సఙ్ఖ్యామానంచ పూర్వవత్ । మర్మతస్యచపక్షస్థావేకం మర్మాన్తరీకృతౌ ॥ ౫ ॥ తాభ్యామవస్థితేనైవ సూత్రేణైతత్ప్రజాయతే । పునర్మధ్యాద్ద్వితీయంయతఽర్మచోర్ధ్వప్రవర్తతే ॥ ౬ ॥ తస్మాదే

త్ర్యన్తరీభూతం చతుర్థం పక్షయోర్ద్వయోః । మర్మతత్ స్థిన సూ
త్రేణ వృత్తార్ధే § పూర్వవల్లిఖేత్ ॥ ౮॥ బ్రహ్మకర్మణి పక్షస్య ప్రత్యగ్ది
క్సంస్థితస్య చ । మర్మణోపృథ వై సూత్రం కృత్వా తత్సంప్రసార్య చ ॥
యావద్వృత్తార్ధబుధ్నస్థం శృఙ్గకోటేస్తు సన్నిధిమ్ । ఏవం సూత్ర
ద్వయే దత్తే ధిష్ణ్యశ్శఙ్ఖాకృతిర్భవేత్ ॥ ౯ ॥ తస్య భాగసమాకార్యా
లాఞ్ఛనైర్మేఖలాబహిః । పూర్వోక్తమర్మగే సూత్రే త్ర్యశ్రథావదవ
ధారయ ॥ ౧౦ ॥ ద్వ్యంశదీర్ఘేణ సూత్రేణ నవచన్ద్రకలాసమమ్ ।
చతుర్ణామన్తరేంశానాం ప్రాగ్దికుర్యాచ్చ లాఞ్ఛనమ్ ॥ ౧౧॥
ఈశవహ్న్యపదాభ్యాంతు వృత్తాత్తుర్యాంశసంస్థితే । ద్వే లాఞ్ఛ
నే సమే కుర్యాదేకభాగాదికే తతః ॥ ౧౨ ॥ తత్సమే హ్యపరే ద్వే వై
యత్తదా లాఞ్ఛ్య లాఞ్ఛనే । దక్షిణోత్తరభాగాభ్యాం పక్షాత్సూ
త్రద్వయం క్షిపేత్ ॥ ౧౩ ॥ కృత్వా సప్తకమధ్యస్థం పూర్వోద్దిష్టక్ర
మేణ తు । జీవసూత్రస్య పాశ్చాత్యే భాగే పార్శ్వద్వయే స్థితమ్ ॥
భాగద్వయం ద్వయం లాఞ్ఛ్యం యోఽనర్థ్యం చాద్ధస్వస్తవత్ । త
చ్ఛృఙ్గకోటికే సూత్రే కృత్వా తే సంప్రసార్య చ ॥ ౧౪ ॥ ఖాతభూ
భాగపర్యన్తం తత్పాదాద్వటపత్రవత్ । జాయతే సర్వకుణ్డానాం
యోనిరేవం విధా శుభా ॥ ౧౫ ॥ భాగార్ధమానసూత్రేణ యోనేర
భ్యన్తరే పునః । అర్ధవృత్తద్వయం దద్యాత్తద్బాహ్యసూత్రద్వయాన్విత
మ్ ॥ ౧౬ ॥ ఖాతస్యాన్తర్గతో వర్జ్యశ్చతుర్థాంశస్తు కోష్ఠకాత్ । ఓ
ష్ఠార్ధం నిఖనేచ్ఛేషం తత్సమం వా పురోదితమ్ ॥ ౧౭ ॥ దైర్ఘ్యాత్పా
దాధికాకార్యా యోనిశ్చైవ పృష్ఠతోన్నతా । గజోష్ఠసదృశీ చాగ్రాత్
స్పృశన్తీ దశనచ్ఛదమ్ ॥ ౧౮ ॥ పురోభాగచతుర్థాంశం యోనేర
గ్రాద్విసృజ్య తు । దద్యాత్పార్శ్వసూత్రసమ్బద్ధం సూత్రాణాం ద్వి
తయం పరమ్ ॥ ౨౦ ॥ అనుపాతేన వై తాభ్యామగ్రాత్సృజ్యోర్ధ్వమా

§ ప్లవవల్లిఖేత్

చరేత్ । భాగపఙ్క్తిత్రయేణైవ మేఖలాత్రితయం బహిః ॥ ౨౧ ॥ సంపాద్య చతురశ్రం తు శఙ్ఖం తత్త్రితయోపరి । ఆశఙ్ఖాన్మేఖలానాం తు ప్రోన్నతిత్వం సవిస్తృతేః ॥ ౨౨ ॥ మేఖలానాం తు శఙ్ఖస్య యన్మధ్యేఽశ్రచతుష్టయమ్ । తచ్చక్రచిహ్నితం కుర్యాత్తల్లక్షణమథోచ్యతే ॥ ౨౩ ॥ బ్రహ్మకర్మనిరుద్ధేన చతుర్భాగసమేన తు । ఖాతార్ధం ప్రాగ్వత్కుండం దద్యాత్ క్షేత్రమధ్యే మహామతే ॥ ౨౪ ॥ బహిర్భాగసమానాభిస్తద్బహిర్ద్వ్యంశవిస్తృతమ్ । అరక్షేత్రం చ తస్యాపి నేమిర్భాగసమా బహిః ॥ ౨౫ ॥ భాగేన తద్బహిస్త్వేకా చతురశ్రీ చ మేఖలా । భ్రామ్యమధ్యాదరక్షేత్రం వృత్తేనైకేన వై పునః ॥ తత్ర సూత్రాష్టకం దద్యాత్ప్రాగ్వాదిక్సంస్థితం పురా । తస్య చాన్తర్గతం పశ్చాదష్టకం పాతయేత్పరమ్ ॥ ౨౬ ॥ తతస్తేషాం సమాపాద్య మరత్వే సుమాలేక్షణ । అన్తర్వృత్తం నిరుద్ధేన ప్రతిసూత్రస్య పక్షయోః ॥ ౨౭ ॥ సూత్రేణ లాఞ్ఛనం కుర్యాన్నాభినేమిభ్రమావధేః । ఏకాంశాదర్ధమానం చ నేమివృత్తస్య చాన్తరే ॥ ౨౮ ॥ ద్వాభ్యాం ద్వాభ్యామరాభ్యాం తు మధ్యే కుర్యాత్ప్రథిం ప్రథిమ్ । విస్తారప్రోన్నతా నాభిఃకూర్మపృష్ఠోపమాకర ॥ ౩౦ ॥ నేమిర్దర్పణవత్కార్యా త్వీషన్నిమ్నావసానతః । శిష్టం పురోదితం సర్వమథ పద్మాకృతిం శృణు ॥ ౩౧ ॥ భాగార్ధం భ్రామయేన్నాభేర్బహిః కేసరసిద్ధయే । భ్రామయేదపరం చార్ధమరక్షేత్రస్య బాహ్యతః ॥ ౩౨ ॥ నీత్వాలోపమనేనైవ విధినా నేమిమణ్డలమ్ । అరసూత్రభ్రమం కుర్యాదన్తః పద్మదళాష్టకమ్ ॥ ౩౩ ॥ కేసరభ్రమరుద్ధేన సూత్రేణార్ధేన్దులక్షణమ్ । తచ్ఛృఙ్గకోటిసంస్థేన పరిధేర్బాహ్యగేన తు ॥ ౩౪ ॥ సూత్రద్వయేన పత్రాగ్రం కుర్యాద్బాహ్యభ్రమావనేః । నిరన్తరాణామామూలాత్కేసరాణాం మహామతే ॥ ౩౫ ॥ కర్ణికోచ్చాచ్ఛ్రీయతుల్యానాం విభాగం జనయేత్స్ఫుటమ్ । శఙ్ఖకోణచతుష్కే తు శే

షంపూర్వవదాచరేత్ ॥ ౩౯ ॥ యోనిరేకేన భాగేన చతుస్త్రిర్మేఖలాగణమ్ । ఖాతం పూర్వసమంకింతు వృత్తే వృత్తాస్తు మేఖలాః ॥ చతురశ్రే తదాకారా ఇత్యుక్తం కుణ్డపఞ్చకమ్ । కాలమాహుతిసఙ్ఖ్యాంచ హోమద్రవ్యప్రభూతతామ్ ॥ ౪౦ ॥ జ్ఞాత్వైవమేకహస్తాత్తు కుర్యాదష్టకరావధి । తతస్స్రిక్స్రువయోరద్యలక్షణం చోచ్యతేద్విజాః ॥ ౪౧ ॥ స్వబాహుదణ్డమానేన మన్త్రీజ్ఞఃకల్పయేత్త్వరా । ద్వైవీస్రుక్స్రిద్ధయేకాష్ఠ విస్తారాచ్చషడఙ్గులమ్ ॥ ౪౨ ॥ దైర్ఘ్యాద్భాగద్వయేనాథ దణ్డమష్టాశ్రముచ్యతే । సార్ధద్వ్యఙ్గులమానంతు కృత్వా శేషంతు శోధయేత్ ॥ ౪౩ ॥ అఙ్గులం దణ్డమూలేతు కుర్యాత్పద్మాసనంశుభమ్ । కర్ణికాస్థో యథాదణ్డో భవేద్వైమునిసత్తమ ॥ ౪౪ ॥ త్రివలింత్వథవాశఙ్ఖం యథాదణ్డస్తదాస్యగః । కృత్వాగ్రస్థం ద్విధాభాగం సమాంశేన ప్రయత్నతః ॥ ౪౫ ॥ ద్వ్యఙ్గులంచాథభాగస్య వైపుల్యంచాగ్రతఃక్రమాత్ । దణ్డావస్థస్య భాగస్య త్ర్యఙ్గులంపరితస్సమమ్ ॥ ౪౬ ॥ దత్వాభ్రమం తతఃకుర్యాన్నిమ్నంఖాతం సులక్షణమ్ । తన్మధ్యే పఙ్కజంకుర్యాత్ప్రఫుల్లంచోర్ధ్వపల్లవమ్ ॥ ౪౭ ॥ ఆజ్యకోశంతు తంవిద్ధి సప్తపంచఫలోపమమ్ । పద్మమధ్యే నిమగ్నాచ కర్ణికావై సకేసరా ॥ ౪౮ ॥ ద్వాదశారం బహిఃశ్చక్రం పద్మస్యాష్టదళస్యచ । పద్మబాహ్యేతు కర్తవ్యం శఙ్ఖంకోణచతుష్టయే ॥ ౪౯ ॥ తతోఽగ్రభాగస్యమునే పార్శ్వయోరుభయోరపి । ఏకైకమఙ్గులంశోధ్యం సంవిభజ్య త్రిధాతతః ॥ కర్ణమేకేనభాగేన మధ్యేత్వాస్యాద్వయేనతు । విచ్ఛిన్నం వక్త్రమంసాభ్యాం మధ్యమేకాఙ్గులేనతు ॥ ౫౧ ॥ విస్తారం కర్ణతుల్యంతు వర్జయిత్వా తతఃపురా । కర్ణదేశాత్సమారభ్య శేషంతు పరిశోధయేత్ ॥ ౫౩ ॥ క్రమాగతేన సూత్రేణ స్యాద్ద్వారా హానం యథా । తతఃపుష్కరపర్ణాత్తు ముఖాగ్రం యావదేవహి ॥ ౫౪ ॥

కుర్యాద్దాజ్యప్రణాళం తు సమన్యాన్నాఙ్గులే మునే । ఈషద్ద్వ్యే క్రమ
సూక్ష్మం చ నాజ్యం యాతి యథా దృఢితమ్ ॥ ౫౫ ॥ హస్తమాత్రం
తనః కుర్యాత్స్రువం వృత్తమనోరమమ్ । విస్తారం ద్వ్యఙ్గులం శా
స్త్రం వైపులాచ్చ శస్త్రాతః ॥ ౫౬ ॥ విస్తారమానాదగ్రే స్యాద్ద్వ్య
త్రం కుర్యాద్ద్వ్యఙ్గులమ్ । క్రమాత్తం నిమ్నఖాతం చ గోకర్ణేనైవ ము
ద్రితమ్ ॥ ౫౭ ॥ మధ్యే స్యాద్గదాకార చిహ్నేన తు విరాజితమ్ ।
విస్తారస్య త్రిభాగేన గ్రీవా సాగ్రే త్రిరఙ్గులా ॥ ౫౮ ॥ మూలే చో
భయతః కుర్యాత్స్రుక్ తు ద్వ్యఙ్గులాయుతమ్ । విచిత్రరచనాయు
క్తదణ్డం శ్లక్ష్ణం తు శోభతే ॥ ౫౯ ॥ స్రువమేవం విధం కుర్యాద్ధో
మకర్మణి సాధకః । తతస్తు వ్రీహణాదీనాం సాధనం శృణుత ద్విజాః ॥
శాలిముద్గయవా మాషా గోధూమాశ్చ ప్రియఙ్గవః । తిలాస్సప్తత్వమే
వ్రీహ్యో వ్రీహ్యాస్త్వై చరుకర్మణి ॥ ౬౧ ॥ వేణుశ్యామాకనీవా
రా జర్తిలాశ్చ గవీధుకాః । కర్కటాఙ్కనకాస్సప్త విజ్ఞేయాస్తు వ
నోద్భవాః ॥ ౬౨ ॥ శాలయస్తేషు ముఖ్యాస్స్యుస్తదన్యాస్తదభావ
తః । రక్తశాల్యో మహాశాల్యః కళమా గన్ధశాలయః ॥ ౬౩ ॥ శ్వే
తశాల్యస్సుకాశ్చ హేమాభా గర్భశాలయః । సుకుమారాశ్చ
సూక్ష్మాశ్చ దశైతే శాలయః స్మృతాః ॥ ౬౪ ॥ అన్తర్భేదాశ్చ బ
హవస్సప్తముద్గా ఉదాహృతాః । ముద్గాః కృష్ణాశ్చ హైమాశ్చ శ్వే
తాః పీతా మహత్తరాః ॥ ౬౫ ॥ అఙ్గనాభశ్చ సప్తైతే అన్తర్భేదా
ఉదాహృతాః । శ్వేతాః కృష్ణాశ్చ పీతాశ్చ వన్యాశ్చైవ మహాతిలాః ॥
తిలానాం పఞ్చభేదాస్తు వ్రీహ్యస్స్యుః పరికీర్తితాః । ఉపాహృతాని
కేదారాద్ద్వైపీయాచ్చ కృషీవలైః ॥ ౬౬ ॥ శాలిముద్గాది భేదాని క
ర్మణ్యాన్యర్చనే హరేః । అవఘ్నాదిభిర్దోషైరష్టభిర్వర్జితాని చ ॥
ఆనయేదవఘాతార్థమవఘాతగృహే పురా । గోమయేన సమాలిప్తే
సుధాద్యైః పరిమార్జితే ॥ ౬౭ ॥ శోధితే శతధారేణ పవిత్రేణ కుశా

మ్బుభిః । స్థలే ప్రణవముచ్చార్య ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః ॥ ౨౦ ॥
దీక్షితైర్నియతైర్విప్రైర్ధృతచక్రాదిలక్షణైః । సుస్నాతైర్లోహదా
ర్వశ్మమృణ్మయాని సమన్తతః ॥ ౨౧ ॥ స్థాపయిత్వోలూఖలాని తూ
ళితైః ఖాదిరైర్దృఢైః । ముసలైరవహన్యాత్తు ద్వాదశాక్షరవిద్య
యా ॥ ౨౩ ॥ నిస్తుషాన్నిష్కణాన్ కృత్వా తణ్డులాన్ శూర్పకోట
రైః । తైస్తావదవహన్తవ్యా యావచ్ఛుక్లాఫలప్రభాః ॥ ౨౪ ॥ అఖణ్డి
తాశ్చానణవకృష్ణబిన్దువివర్జితాః । ముక్తభేదాస్తథా కార్యాస్సారవ
న్తశ్చ నిస్తుషాః ॥ ౨౫ ॥ సాధ్వీభిర్బ్రాహ్మణీభిర్వా దీక్షితానామ
భావతః । శూద్రైర్వా దీక్షితైర్వాపి దాసీభిర్వాపి సద్మని ॥ ౨౬ ॥ హ
విఃపాకాదికస్యార్థం కార్యావహననక్రియా । వైష్ణవానాం గృహే
శుద్ధే దీక్షితానాం గృహేపి వా ॥ ౨౭ ॥ తణ్డులాంస్తు ప్రగృహ్ణీయా
ద్విత్రియుక్తాంస్తు దేశికః । అకణాన్ నఖసానే చ క్రిమిహీనానపి క్రమా
త్ ॥ ౨౮ ॥ కేశపాషాణహీనాంస్తు ప్రాణ్యఙ్గరహితాంస్తథా । ఖ
ద్యాఙ్గారవిహీనాంస్తు అఖణ్డానలఘూనపి ॥ ౨౯ ॥ కణ్డనేషు భవతి
వ్యాధిస్తుషైర్దారిద్ర్యకం భవేత్ । క్రిమిభిః పుత్రనాశస్స్యాత్ కేశైః శ్రీ
రవినాశనమ్ ॥ ౩౦ ॥ పాషాణైర్మరణం విద్ధి అశనాద్విహీనా జ
లైః । ప్రాణ్యఙ్గైర్వ్యాధయః ప్రోక్తా భస్మనా కలహోద్భవః ॥
అఙ్గారైర్విహీనా బాధో భగ్నైర్భఙ్గస్తు విగ్రహే । ప్రవాసో లఘుభి
శ్చైవ తస్మాత్తాన్ పరివర్జయేత్ ॥ ౩౨ ॥ సమ్యగ్భాగాన్ ఖలానేవం
ప్రోక్షణకల్పితసమ్మితాన్ । సంభృత్య దేశికస్సార్ధం సాధకైస్సహ చా
కైరపి ॥ ౩౩ ॥ అవఘ్రాణగృహం ప్రాప్య తత్రస్థం తణ్డులాదికమ్ ।
బ్రహ్మశుక్రమివేత్యుక్త్వా నేత్రాభ్యాం వావలోకయేత్ ॥ ౩౪ ॥ ప్రా
గ్వచ్ఛోధయేత్తాని దహనాప్యాయనాదిభిః । § వైదళాదిష్వశుద్ధే
షు పాత్రేషు పితతేష్వపి ॥ ౩౫ ॥ పచనార్థం సముద్ధృత్య తత్స

§ వైదళాదిషు శుద్ధేషు

ర్ధ్యం తణ్డులాదికమ్ । తత్తత్పాత్రసముద్ధారే నిపుణైః పరిచారకైః ॥
సుస్నాతైశ్చ సువేషైశ్చ వస్త్రైరాచ్ఛాదితాఽఽననైః । ఆనయే
త్పచనాగారం శఙ్ఖతూర్యాదిమఙ్గలైః ॥ ౮౭ ॥ ద్వారస్యోత్తరపా
ర్శ్వేషు గోమయేనోపలేపితే । ప్రదేశే నిక్షిపేత్తాని భాజనాని యథా
క్రమమ్ ॥ ౮౮ ॥ గుళోపదంశపూర్వాణి లవణాది రసాని చ । విన్య
సేద్ద్వారదిగ్భాగే దధిక్షీరఘృతాని చ ॥ ౮౯ ॥ నిదధ్యాన్నైరృతే
భాగే హోమోపకరణాన్యపి । చతుర్భిరాఢకైర్మన్త్రైర్వస్త్ర
పూతేన వారిణా ॥ ౯౦ ॥ క్షాళయిత్వా చతుర్ధా వై యథాస్యాత్త
ణ్డులాదిషు । శిలాశకలనిర్ముక్తం నిస్తుషం నిష్కణం యథా ॥ ౯౧ ॥
అపక్వస్ఫోటవిహీనం తణ్డులైనైవ సాధితమ్ । § గవ్యముద్గాజ్యసంసి
క్తం గుళఖణ్డఫలాన్వితమ్ ॥ ౯౨ ॥ అక్షారలవణోపేతం దేవానాం
హవిరుచ్యతే । తదేవ పరమాన్నం స్యాత్క్షీరాజ్యగుళసాధితమ్ ॥ ౯౩ ॥
ఘృతసిక్తం తు సిద్ధాన్నం భావే హవిరుచ్యతే । అక్షారలవణం సిద్ధం
గుళక్షీరఫలాన్వితమ్ ॥ ౯౪ ॥ శాన్తయే వ్రతయజ్ఞే చ సంసాధ్యం హ
విరుత్తమమ్ । పాయసాన్నం గుళాన్నం చ ముద్గాన్నం కేవలోదన
మ్ ॥ ౯౫ ॥ దధ్యన్నం చ తిలాన్నం చ నిశాన్నం సర్వమిశ్రితమ్ । ఇ
త్యష్టధా సముద్దిష్టం హవిర్దైవస్య సంమతమ్ ॥ ౯౬ ॥ ప్రారభేత హ
విష్పాకం వక్ష్యమాణేన వర్త్మనా । ఆహృత్యోదనపాకాగ్నిం కు
ణ్డాదౌపాసనానలాత్ ॥ ౯౭ ॥ చుల్ల్యాం నిధాయ తారేణ సప్తతే
గ్న ఇతీరయన్ । ఇన్ధనాని వినిక్షిప్య యజ్ఞదారుమయాని చ ॥ ౯౮ ॥
క్రిమికీటాదిహీనాని జ్యోతీరాత్రీతి మన్త్రితః । ప్రజ్వాల్య వ్యజ
నేనైవ తతస్థాలీశ్చ తామ్రజాః ॥ ౯౯ ॥ ప్రక్షాళ్య తన్త్రిణీతో
ద్యైకకేన వైర్మృణ్మయాంస్తతః । ప్రక్షాళ్య ద్వాదశార్ణేన వీర్యమ
న్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౦౦ ॥ ఘృతేనాలేపయేత్తాసామన్తరం వ్యా

§ గవ్యదధ్యాజ్యసంసిక్తం

హావిద్యయా । తణ్డులాన్ ప్రక్షిపేత్తాసు గాయత్ర్యా విష్ణుపూర్వ యా ॥ ౧౦౧ ॥ అమ్భస్యపారఇతిచ మన్త్రేణ సహ్యాదాపునః । జ లేన పూరయేదూర్ధ్వే తణ్డులాన్ ప్రతిపాత్రకాన్ ॥ ౧౦౨ ॥ తణ్డు లాధికమానస్య షట్ప్రస్థముదకంభవేత్ । కస్తూరమన్త్రేణ తాస్థాలీ శ్చుల్ల్యాసూగోపయేత్తతః ॥ ౧౦౩ ॥ చక్రమన్త్రేణాపిధానైస్తాస్స ఞ్ఛాద్య యథాక్రమమ్ । పాకకాలె సముద్ఘాట్య పిణ్యమన్త్రేణ త ద్వనిమ్ ॥ ౧౦౪ ॥ నిరీక్ష్య నేత్రమన్త్రేణ దర్వ్యామూలం సముద్ధ రన్ । చతుర్ధావర్తయేచ్చైవ చక్రేణాచ్ఛాదయేత్పునః ॥ ౧౦౫ ॥ పక్వే జలముపిహారిష్య ద్వాదశార్ణం సముచ్చరన్ । విదారివితేన గ వ్యేన హవిషాచాభిఘూర్యచ ॥ ౧౦౬ ॥ శుచీం సత్యాయ తేతా ది మన్త్రేణా ధారప్య్హతతః । శోధితేఙ్గణతలె చాథ వ్రీహిభిర్వా ప్రసా రితే ॥ ౧౦౭ ॥ ఏవం హవీంషిసిద్ధాని పాణిభ్యామవరోప్యచ । అస్త్రాభిమన్త్రితేనైవ బహిఃప్రక్షాళ్యవారిణా ॥ ౧౦౮ ॥ తన్మ న్త్రితేన శుద్ధేన వస్త్రేణావర్తయేత్తతః । భస్మనాసుధితేనాప్సురా సుదెవాదివాచకైః ॥ ౧౦౯ ॥ తక్షనాద్యద్వ్యఙ్గులీభిశ్చ కుర్యాద్దిక్షూ ర్ధ్వపుణ్డ్రకమ్ । సమాచ్ఛాద్యపిధానైశ్చ వసనైః క్షాళితైస్తతః ॥ ఇత్యుక్తం సాధనం సమ్యక్ శుద్ధాన్నస్య విశేషతః । అన్యేషాం సాధనంవక్ష్యే పరమాన్నపురస్సరమ్ ॥ ౧౧౦ ॥ తణ్డులస్యాపు తు ర్యాంశం పాయసెముద్గసారకమ్ । తన్మానం ఘృతముద్దిష్టం తచ్చ తుర్గుణితంపయః ॥ ౧౧౨ ॥ నాళికేరోద్భవంవాపి తత్సమం కథితం పయః । చతుర్గుణం తండులాచ్చ ఖణ్డమానసమన్వితమ్॥౧౧౩॥ సాధయేదుక్తమార్గేణ సమన్త్రం కేవలోదనే । హంసశ్శుచిషదిత్య త్ర గోక్షీరస్య నిషేచనమ్ ॥ ౧౧౪ ॥ తదభావే నియోక్తవ్యం నాళికేరోద్భవంపయః । అబ్జాగో జేతి తత్ క్షేపస్యాన్నస్య ప్రతిసాధ జనే ॥ ౧౧౫ ॥ గుళాన్నసాదనే క్షీరముపహారైర్ముక్తవాం రసమ్ ।

కథితం గుళఖణ్డం వా క్షీరమానానుసారతః । క్షీరప్రక్షేపమన్త్రేణ గుళాదీని నియోజయేత్ ॥ ౧౧౬ ॥ ముద్గాన్నే §తండులం సమ్యఙ్ముద్గసారం నియోజయేత్ । శుద్ధాన్నేతు పురా ప్రోక్తం విశేషేణ ఘృతాప్లుతమ్ ॥ ౧౧౮ ॥ దధ్యోదనే దధిక్షేపం క్షీరార్ధపరిసంమితమ్ । కదళీ పనసామ్రాది గుళఖణ్డసమన్వితమ్ ॥౧౧౯॥ ఖణ్డచూర్ణసమోపేతం కృసరాన్నేతు ముద్గకమ్ । ఆఢకస్య హరిద్రాన్నే నిశాపిష్టం ఫలం భవేత్ ॥ ౧౨౦ ॥ ముద్గసారసమోపేతం శుద్ధఖణ్డాదిసంయుతమ్ । మిశ్రాన్నే యోజయేత్కిఞ్చిత్ క్షీరాజ్యయుతసంప్లుతమ్ ॥ ౧౨౧ ॥ శాన్త్యర్థే పయసామిశ్రం పుష్ట్యర్థే గుళమిశ్రితమ్ । వశ్యార్థే ముద్గసార్ధమాకృష్టౌ దధిమిశ్రితమ్ ॥ ౧౨౨ ॥ కృసరాన్నంతు పిత్రర్థే మారణోచ్చాటనేపిచ । స్తమ్భనేచ హరిద్రాన్నం మిశ్రాన్నం మోహనంభవేత్ ॥ ౧౨౩ ॥ సాధారణంతు శుద్ధాన్నం యాత్రాసు మృగయాదికే । విశేషేణతు దధ్యన్నం హేమరాజతపాత్రగమ్ ॥ ౧౨౪ ॥ మరీచిశుణ్ఠిలికుచ తిన్త్రిణీరసమిశ్రితమ్ । జీర్ణేన జీరకోత్థేన సంస్కుర్యాద్రసవస్తుభిః ॥౧౨౫॥ రసభేదసముత్థాని పనసద్వితయోద్భవమ్ । చూతదేశసముత్థాని నాతిపక్వాని కాలతః ॥ ౧౨౬ ॥ బృహత్యుర్వారువార్తాక కూశ్మాణ్డప్రభవానిచ । ¶ కారవల్లీలతోత్థాని కార్కోటప్రభవానిచ ॥ ౧౨౭ ॥ పటోలద్వితయోత్థాని కోశాతక్యుద్భవానిచ । అలాబుకర్కరీనిమ్బభేదోత్థం తిన్త్రిణీఫలమ్ ॥ ౧౨౮ ॥ క్షుద్రకన్దసమేతంచ వల్లీకన్దద్వయంతథా । సూరణద్వయకన్దంచ తథాపిణ్డారకద్వయమ్ ॥ ౧౨౯ ॥ పద్మోత్పలసముత్థంచ హవిర్యోగ్యం విశేషతః । ఉచ్ఛిష్టం*కృమిదుష్టంచశివాద్యైర్దంశితంతథా ॥ ౧౩౦ ॥ ఘృతం లాలాజలస్పృష్టమమేధ్యస్థలసమ్భవమ్ । పాదస్పృష్టమకాలోత్థమాహృతంచాశువిస్థలే ॥ ౧౩౧ ॥

§ తణ్డులసమంము ¶ కారవల్లీ స్రా * దష్టంచ

భుక్తశేషం తథాన్యచ్చ స్పృష్టం దత్త్వావశేషకమ్ । పరీక్ష్య బహు
ధా మన్త్రీ వర్జయేత్పాకకర్మణి ॥ ౧౩౨ ॥ జీవన్తీం వాస్తుకం శాకం
కారవల్లీదళం తథా । తుమ్బీదళం చ పిణ్డీం చ చుచ్చుముద్గదళాని చ ॥
శాకినీం శతపర్ణ్యాణం తత్రైవ శ్వాసమర్దితమ్ । అగస్త్యం పాచయే
చ్ఛాకం విహితం బ్రాహ్మణస్య చ ॥ ౧౩౪ ॥ శాకమూలాని చాన్యా
ని గృహ్ణీయాదనిషేధనే । ఛేదయిత్వా లవిత్రేణ వీర్యవన్తం స
ముచ్చరన్ ॥ ౧౩౫ ॥ నిరీక్ష్య క్రిమికీటాదీన్ ప్రక్షాళ్య బహుధా
జలైః । ప్రాక్తత్స్థాలీషు నిక్షిప్య ప్రత్యేకం వాథమిశ్రితమ్ ॥ ౧౩౬ ॥
స్వేన్నవైస్సమరీచైశ్చ సర్షపైర్జీరకైరపి । శ్రీపర్ణీదళసంమిశ్రైః పయో
భిర్నారికేళజైః ॥ ౧౩౭ ॥ తత్ఫలైరపి సజ్జ్యైప్తైర్మృదుభిర్ఘృతమి
శ్రితైః । మసూరమాషనిష్పావముద్గభేదసమన్వితమ్ ॥ ౧౩౮ ॥ స
యూషాన్ముద్గభేదాదీనయూషాన్ లవణాదిభిః । రసభేదైస్సమేతాంశ్చ
సాధయేత్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౩౯ ॥ త్వచాప్యపోహ్యముద్గోత్థైస్సారైః
క్షీరేణ పాచితైః । మరీచజీరలవణైర్ఘృతయుక్తైశ్చ మర్దితైః ॥ ౧౪౦ ॥
§ దధ్యాదిభిశ్చ సంస్కార్యాద్గుల్మాషం సరసం యథా । స్థాలీష్వావ
పూర్ణేషు పాచితానిపృథ్వేవతు ॥ ౧౪౧ ॥ కదళీపనసాదీని నాళికేర
ఫలాని చ । కూష్మాణ్డబృహతీపూగకారవల్లీఫలాని చ ॥ ౧౪౨ ॥ శు
ప్రకన్దనమేతాని వల్లీపిణ్డారకాని చ । అమ్బరీషాది పాత్రేషు వితతే
షు సమన్తతః ॥ ౧౪౩ ॥ ఘృతలిప్తేషు తప్తేషు సమారోప్య ప్రసార్య
చ । చూర్ణీభూతైర్మరీచైశ్చ జీరకేణ ఘృతేన చ ॥ ౧౪౪ ॥ ప్రతాపి
తానిస్విన్నాని దర్వ్యాలోడ్య పునఃపునః । స్థాపనీయాని భాణ్డేషు
ఛాదితాన్యమ్బరాదిభిః ॥ ౧౪౫ ॥ ఆమ్రాదీని చ శుష్కాణి అశుష్కా
ణి ఫలాని చ । తిన్త్రిణీగుళమిశ్రాణి మరీచైర్జీరకైరపి ॥ ౧౪౬ ॥ నాళి
కేరోత్థపయసా సర్షపైః పేషితైరపి । స్థాపయేదామ్లపాకోత్థం లవణేన

---

§ దర్వ్యాదిభిశ్చ

సమన్వితమ్ ॥ ౧౪౭ ॥ శృఙ్గబేరంచ లికుచం దళితంహారితంచవా ।
వాసితం లవణోపేతం లికుచోద్ధరసేనతు ॥ ౧౪౮ ॥ కదలీపనసా
మ్రాణాం కేవలానిఫలానిచ । గోధూమశాలిజైస్సపిష్టైర్గుళపాకేన
లోళితైః ॥ ౧౪౯ ॥ పాచితైర్ముద్గపాకైశ్చ శకలైర్నాళికేరజైః । జీ
రకైస్సమరీచైశ్చ ఘృతేపూపాని పాచయేత్ ॥ ౧౫౦ ॥ సువృత్తా
న్యామ్రతుల్యాని ధాత్రీఫలసమానిచ । న్యగ్రోధఫలతుల్యాని లికు
చాన్యాకృతీనిచ ॥ ౧౫౧ ॥ అన్తర్నిక్షిప్తముద్గాని రసవన్తిసమన్తతః ।
గుళపిష్టేన బద్ధాని నాళికేరాకృతీనిచ ॥ ౧౫౨ ॥ నానా భేదసము
ద్ధాని ఘృతేఽపూపాని పాధయేత్ । శాలివ్రీహిసముత్థాంశ్చ స్థా
లీషుస్ఫుటితానిచ ॥ ౧౫౩ ॥ లఘూని వహ్నితప్తాని గుళపాకాన్వి
తానిచ । చూర్ణితైశ్చ మరీచైశ్చ జీరకైస్సఖణ్డితైరపి ॥ ౧౫౪ ॥ నా
ళికేరఫలైశ్శుష్కైస్సపృథుకానిచ సాధయేత్ । భర్జితైశ్శాలిపిష్టైశ్చ
మిశ్రితైర్జీరకాదినా ॥ ౧౫౫ ॥ లోళితైర్గుళపాకేన పిణ్డీభూతైస్సపృథ
క్పృథక్ । సక్తుస్స్యాత్సాధితస్తత్ర తిలైస్సపిణ్డం సుభర్జితైః ॥ ౧౫౬ ॥
తిలపిణ్డఇతిఖ్యాతస్సదా దేవస్య సమ్మతః । సుశృతంచ ఘనీభూతం
ఖణ్డచూర్ణసమన్వితమ్ ॥ ౧౫౭ ॥ క్షీరంచ మధుసర్పిభ్యాం సంవృ
త్తం సుఘనందధి । తరుణైశ్శకలీభూతైరురార్వరు సహకారయోః ॥
రూక్షసర్షపసంమిశ్రం సమరీచం తథాదధి । పృథక్పాత్రగతంశుద్ధం
గాళితంమాక్షికంమధు ॥ ౧౫౯ ॥ ద్రాక్షాపనసరమ్భామ్రసముత్థై
స్సర్కితైరసైః । లోళితం గుళఖణ్డేన జీరకాది సమన్వితమ్॥ ౧౬౦ ॥
రసాలమేతద్విజ్ఞేయం దధిమిశ్రంతు పానకమ్ । కేవలం దధిసంమి
శ్రం వారిణా తత్సమేనతు ॥౧౬౧॥ మథితంసమరీచంచ లవణైశ్చా
ధివాసితమ్ । ఖణ్డచూర్ణసమోపేతం పానకం శ్రమశాన్తికృత్ ॥
అన్నానామపిసంస్కారే పురామన్త్రాస్సప్రకీర్తితాః । తదన్యేషాం
తు సంస్కారో ద్వాదశార్ణేనవాహృదా ॥ ౧౬౩ ॥ షాడ్గేన మూల

మన్త్రేణ సర్వం సంశోధయీత వా । విష్ణుగాయత్రియా వాథ ప
ఞ్చోపనిషదాథవా ॥ ౧౬౪ ॥ సంశోధ్య పరమన్నాద్య ముపదంశా
న్వితం క్రమాత్ । ఫలకాదిషు సంస్థాప్య చోర్ధ్వపుణ్డ్రాద్యలఙ్కృత
మ్ ॥ ౧౬౫ ॥ మహానసద్వారభూమెరాలయద్వారపశ్చిమమ్। గో
మయేనానులిప్తేన సుధాచూర్ణేన శోభినా ॥ ౧౬౬ ॥ పథా స్త్రగు
ప్తసంజప్త వారిధారాపురస్సరమ్। శఙ్ఖతూర్యాది ఘోషేణ త
థా మఙ్గళగీతిభిః ॥ ౧౬౭ ॥ ప్రదీపచ్ఛత్రయుక్తైశ్చ హవిస్పాలనత
త్పరైః । వేత్రపాణిభిరన్యైశ్చ నాస్తికోత్సారణోద్యతైః ॥౧౬౮॥
స్నాతాశ్శుక్లామ్బరాదర్శాఙ్కృతపాదావనేజనాః । స్వాచాన్తాఙ్కు
శహస్తాశ్చ మృదావా చన్దనాదినా ॥ ౧౬౯ ॥ ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రి ని
యతా మనోవాక్కాయకర్మభిః । సితకఞ్చుకధర్తారస్థగితాననానాసి
కాః ॥ ౧౭౦ ॥ బలమన్త్రేణ భాణ్డాని వహేయుఃపరిచారకాః ।
మూలాలయాగ్రదేశేస్థే మణ్టపేవితతేథవా ॥ ౧౭౧ ॥ ప్రథమావర
ణేధామ్నో దక్షిణేమార్జకావనౌ । సుగుప్తే సువితానాఢ్యే దీపమా
లాద్యలఙ్కృతే ॥ ౧౭౨ ॥ ప్రదేశే వస్త్రసంఛన్నే స్థాపాయ్య ని ఫ
లకాదికే । హవిఃప్రమాణతుల్యాశ్చ హేమరాజతతామ్రజాః ॥
స్థాలికాశ్చ యథాలిప్తాఃప్రక్షాళ్యాస్త్రేణ వారిణా । పాణినా ద
క్షిణేనైవ పరామృశ్యాథ తేనచ ॥ ౧౭౪ ॥ తారేణ తాసునిక్షిప్య
ధారాజ్యస్య సమన్తతః । స్థాలీభ్యస్సముపాహృత్య దర్వ్యా హే
మాదిక్లప్తయా ॥ ౧౭౫ ॥ తదూర్ధ్వే నిక్షిపేత్సానీ పాయసాదీన్యను
క్రమాత్ । ఘృతేనాప్లావ్య మధుర వ్యఞ్జనాని సమన్తతః ॥ ౧౭౬ ॥
దధిక్షీరాదిపూర్ణాని చషకాణ్యూర్ధ్వతోన్యసేత్ । సిద్ధాన్యపూప
భేదాని పృథుకాదీని యాన్యపి ॥ ౧౭౭ ॥ పానకాని పిచిత్రాణి పృ
థక్పాత్రగతానిచ । కర్పూర చన్దనక్షోదప్రసూనైశ్చాధివాసితమ్ ॥
శీతళం వస్త్రసంఛన్నం పానీయంకరకాదిషు । హేలాలవఙ్గతక్కోల

జాతీపూగఫలాన్వితమ్ ॥ ౧౭౯ ॥ కర్పూరతైలసంమిశ్రం ఖణ్డితం
చ క్షురాదిభిః । నాగవల్లీదళోపేతం సచూర్ణం చేన్ద్రసంయుతమ్ ॥
తామ్బూలం చ ప్రతిష్ఠాప్య పాత్రే వ్యజ్ఞాకృతీషు చ । చన్దనాదీని
గన్ధాని తథా నానావిధాస్స్రజః ॥ ౧౮౦ ॥ స్థాపయిత్వా యథాస్థా
ననా రాధకముఖేన తు । విజ్ఞాపయేయుర్దేవస్య తత్తత్కర్మాధికారిణః ॥
భోజ్యాసనాధిరూఢస్య దేవస్యారాధకస్స్వయమ్ । అర్ఘ్యాద్యైః
పాద్యవదభ్యర్చ్య సాధ్యబీజావపానకైః ॥ ౧౮౨ ॥ ద్వారస్యాభ్య
న్తరగతే దేవస్య పురతస్థలే । శోధితే చాస్త్రతోయేన చన్దనాద్యై
శ్చ మణ్డితే ॥ ౧౮౩ ॥ మణ్డలే తు పరిస్తీర్య తణ్డులాని యథారుచి ।
క్షాళితం వస్త్రఖణ్డం తు తదూర్ధ్వే సంప్రసార్య చ ॥ ౧౮౪ ॥ అన్నా
ధారం ప్రతిష్ఠాప్య తదూర్ధ్వే లోహనిర్మితమ్ । ఊర్ధ్వతో వసనా
ర్ధం తత్తదూర్ధ్వే ప్రోతసంప్లుతే ॥ ౧౮౫ ॥ విన్యసేత్పరమాన్నాది
పాత్రాణ్యేకైకశః క్రమాత్ । తర్పణం తు ప్రతిష్ఠాప్య హస్తప్రక్షాళ
నామ్భసా ॥ ౧౮౬ ॥ కుర్యాద్దక్షకరే దేవే ప్రాగుపస్తరణార్పణ
మ్ । తతో దేవాదిమూర్తీనాం హవింషి వినివేశయేత్ ॥ ౧౮౭ ॥ ప్రథ
మం పాయసం పశ్చాద్గుళాన్నం ముద్గభేదితమ్ । శుద్ధాన్నం తిలసం
మిశ్రం నిశాన్నం దధిమిశ్రితమ్ ॥౧౮౮॥ మిశ్రాన్నం చ క్రమాద్దద్యా
దపూపాని తదన్తిమే । పృథుకాని చ సక్తూని తిలపిష్టాన్వితాని చ ॥
కదళీపనసాదీని ఫలాని వివిధాని చ । రసభేదసమేతాని పానకాని చ
తర్పణమ్ ॥ ౧౯౦ ॥ నాళికేరరసం చైవ హస్తప్రక్షాళనం తతః । ఉ
దస్పర్శం చ తామ్బూలం దత్వా ప్రాగుక్తమాచరేత్ ॥ ౧౯౧ ॥ రా
జభిర్హవిషో నిత్యం ప్రాచుర్యే కల్పితే సతి । ఆధారేషు ప్రతిష్ఠాప్య
వితతే గర్భమన్దిరే ॥ ౧౯౨ ॥ నివేద్యాని యథాయోగమన్యథా
నచ్ఛేద్భువి । తదేకస్మిన్పృథగాధారే వస్త్రేచ్ఛన్నే యథాక్రమ్॥
నిధాయ వినివేద్యైవ తథా తమపనీయ చ । ప్రోక్షితే చాస్త్రమన్త్రేణ

నిక్షేప్తవ్యం హవిరన్తరమ్ ॥ ౧౯౪ ॥ నివేదయేద్యథాపూర్వం విశేషో
త్రసమీరితః । మన్త్రక్రియావిహీనంచ గన్ధదుష్టం వివర్ణకమ్ । అతిప
క్వమపక్వంచ విప్రావితజలంతథా ॥ ౧౯౫ ॥ అదీక్షితైశ్చ పతితైరీ
క్షితం ప్రతిలోమజైః । అత్యుష్ణమతిశీతంచ ప్రమాణరహితంతథా ॥
సముద్ధృతంచ నిశ్శేషం ముఖవాతాదిదూషితమ్ । వ్యఞ్జనాదివిహీనం
చాప్యపాత్రస్థమగోపితమ్ ॥ ౧౯౭ ॥ అన్తస్తణ్డులసంయుక్తం భిన్న
భాణ్డగతంతథా । అనాధారం పరస్పృష్టం శ్వసితావహతంతథా ॥
అఙ్గారతుషసంయుక్తం కేశపాషాణసంయుతమ్ । క్రిమిలోష్టాదిభిర్దు
ష్టం ప్రాణ్యఙ్గాదిసమన్వితమ్ ॥ ౧౯౯ ॥ అపూర్ణపాకమాధారర
హితం వ్యఞ్జనోజ్ఝితమ్ । గవాజ్యదధినిర్ముక్తం రాజ్ఞికంచేతరైర్జ
నైః ॥ ౨౦౦ ॥ అపిధానవినిర్ముక్తం దేవతాన్తరసంమితమ్ । ఏవం
దుష్టం హవిర్బుద్ధ్వా ప్రక్షిపేజ్జలమధ్యగః ॥ ౨౦౧ ॥ మోహాత్త్య
క్తం హవిర్విష్ణోర్యదిదద్యాత్తదర్చనమ్ । నిరర్థకంస్యాద్గ్రామకర్తృ
ణాం వినాశంచ భవేద్ధ్రువమ్ ॥ ౨౦౨ ॥ తస్మాత్తద్దైవమూలస్య స
హస్రం జపమాచరేత్ । తతస్తత్రాశ్రయాణాంచ స్థాపితానాం వి
ధానతః ॥ ౨౦౩ ॥ విభవవ్యూహమూర్తీనాం మణ్టపే గోపురాది
షు । స్థాపితానాంచ మూర్తీనాం ప్రాముఖ్యావాత్మనామపి ॥ ౨౦౪ ॥
పూజితానాం యథాన్యాయం సత్యాదీనాం ఖగాత్మనామ్ । కుము
దాదిగణేశానాం ద్వారస్థానామపిసద్మని ॥ ౨౦౫ ॥ ప్రతిష్ఠితానాం
భక్తానాం ప్రాగుక్తానాం విధానతః । తత్తన్మన్త్రైర్విధివత్సిద్ధాని
చ పృథక్పృథక్ ॥ ౨౦౬ ॥ హవీంషి పాయసాదీని క్రమేణ వినివేశ
యేత్ । గారుడేనైవమన్త్రేణ బల్యర్థం పాచయేద్ధవిః ॥ ౨౦౭ ॥ అ
న్యేషాం ప్రణవేనైవ సిద్ధమన్నం నివేదయేత్ । అగ్నికార్యహవిస్సా
ధ్యం యథామూలాలయాకృతేః ॥ ౨౦౮ ॥ సర్వాణ్యపూపభేదాని
వాగ్నికార్యే హుతానివై । అన్యాని పాయసాదీని నిత్యం నైమిత్తికా

రిషు ॥ ౨౦౯ ॥ కొయాతవ్యాని విశేషేణ ఫలాని వివిధానిచ । భూతానాం బలిదానేషు పాయసాదీని నిత్యశః ॥ ౨౧౦ ॥ అపూపానిచ పక్వాని పృథుకాని ఫలానిచ । తిలపిష్టసమేతాని మిశ్రితాన్యథవాపృథక్ ॥ ౨౧౧ ॥ దాతవ్యాని యథాన్యాయం తేషాం తృప్తికరంయతః । తేనక్రూరాదిభిర్బ్రహ్మన్నుత్సవాదిషు కర్మసు ॥ ౨౧౨ ॥ గ్రహతంత్రోక్తవిధినా బలిద్రవ్యాణ్యుపాహరేత్ । అభావే సర్వవస్తూనాం సోదకం కేవలౌదనమ్ ॥ ౨౧౩ ॥ తణ్డులం వోదకేనైవ దాతవ్యం మన్త్రవిత్తమైః । ఇతిసమ్యక్సమాఖ్యాతం హవిషాం పాచనాదికమ్ ॥ ౨౧౪ ॥ ఇత్యేవం మునిశార్దూలా భవద్భిర్యద్యదర్థితమ్ । తత్సర్వం విస్తరేణైవ యథావత్ప్రకటీకృతమ్ ॥ ౨౧౫ ॥ సర్వోత్తమా సంహితైషా పాఞ్చరాత్రార్థప్రకాశికా । నాఖ్యేయా దుష్టబుద్ధీనామభక్తానాం జనార్దనే ॥ ౨౧౬ ॥ గర్వాత్సచ్ఛాస్త్రసద్భక్తనిన్దకానాం విశేషతః । శాస్త్రప్రకర్తృణామన్యదర్శనే భావితాత్మనామ్ ॥ ౨౧౭ ॥ దేవసంసక్తబుద్ధీనాం స్వధర్మనిరతాత్మనామ్ । సంసారభయభీరూణాం ప్రపన్నానాం మహాత్మనామ్ ॥ ౨౧౮ ॥ సమాఖ్యేయమిదం శాస్త్రం దీక్షాంకృత్వా యథావిధి । శాస్త్రార్థశ్చానువక్తవ్యో మన్త్రైశ్చ సమన్వితః ॥ ౨౧౯ ॥ పఠేచ్ఛాస్త్రోక్తవిధినా యోఽర్చయత్యచ్యుతం విభుమ్ । సోఽచిరాల్లభతే స్వేష్టాన్ సర్వార్థాంశ్చ ద్విజోత్తమాః ॥ ౨౨౦ ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే ఈశ్వరసంహితాయాం
కుష్ఠసుప్తిప్రవలక్షణ హవిష్పాకవిధానం నామ
పఞ్చవింశోఽధ్యాయః .

